ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΖ'

πνεύσις – προβίβασις

Συνταγμένος από Ομάδα Συνεργατών

Υπό τη διεύθυνση του

Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΛΕΞΙΚΟ
ΤΗΣ
ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100-1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΖ'

πνεύσις – προβίβασις

Συνταγμένος από τους

Ε. ΒΑΡΜΠΟΜΠΙΤΗ, Α. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Ε. ΖΕΡΒΟΥ, Μ. ΚΕΣΟΓΛΟΥ
Π. ΜΑΥΡΙΔΟΥ, Π. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΙΔΟΥ
Δ. ΜΠΑΓΚΑΒΟ, ΑΙΚ. ΜΥΤΟΥΛΑ
ΧΑΡ. ΠΑΣΣΑΛΗ, Β. ΦΥΤΩΚΑ

&

ΑΝΤ. ΒΕ, Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ
Γ. ΠΟΙΜΕΝΙΔΗ, Α. ΠΟΛΙΤΗ

Υπό τη διεύθυνση του
Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2011

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Καραμαούνα 1 - Πλατεία Σκρα, 551 32 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
τηλ.: 2310-459101-459106, fax: 2310-459107
e-mail: centre@ komvos.edu.gr
http://www.komvos.edu.gr
http://www.greek-language.gr
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου
«Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους
Γραμματείας 1100-1669 του Εμμανουήλ Κριαρά»:
Καθηγητής Ι.Ν. Καζάζης

ISBN 978-960-7779-48-9

Τυπώθηκε από την Πελαγία Ζήτη & Σία στη Θεσσαλονίκη

Στον αείμνηστο συνεργάτη

Τάσο Καραναστάση

(1955-2010)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ix

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ 1
α') επώνυμων 1
β') ανώνυμων 2
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ 3
α') ελληνόγλωσσων 3
β') ξενόγλωσσων 4
Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ 5
α') ελληνόγλωσσων 5
β') ξενόγλωσσων 6
Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ 6
Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ 6

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ 7

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ 8

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ 8
α') με ελληνικό τίτλο 8
β') με ξένο τίτλο 14
Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ 15
α') ελληνόγλωσσων 15
β') ξενόγλωσσων 18
Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ 20
α') σε ελληνική γλώσσα 20
β') σε ξένη γλώσσα 22
Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ 23
Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ 24
α') ελληνόγλωσσων 24
β') ξενόγλωσσων 26
ΣΤ' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ 27

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ 30

ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ 35

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ 377

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Και για τον ΙΖ' τόμο ισχύουν οι γενικές ρυθμίσεις που εκτέθηκαν στον ΙϚ' τόμο. Οι συνεργάτες (πλην ελαχίστων που αποχώρησαν πριν από την ολοκλήρωση του τόμου) συμμετείχαν σε όλες τις εργασίες ισότιμα· κάποιοι βέβαια με μικρότερα μερίδια έργου ή για λιγότερο χρόνο –εξού και η αλφαβητική αλλά και διακριτή αναγραφή των ονομάτων στην εσωτερική σελίδα τίτλου.

Αναλυτικά, η συμβολή των συνεργατών *στα στάδια σύνταξης του τόμου* έχει ως εξής:

(α) Στη σύνταξη συνεργάστηκαν κυρίως οι: Ευ. Βαρμπομπίτη, Ἀ. Δεληγιαννοπούλου, Ε. Ζέρβου,[1] Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χ. Πασσαλής και Β. Φυτώκα.

(β) Για μικρότερο χρόνο οι: Α. Βε, Π. Μιχαλοπούλου, Ἀ. Πολίτη και ο Γ. Ποιμενίδης (ο τελευταίος για ένα μόνο χρόνο).

(γ) Στου συνταγμένου υλικού την τελική ανάγνωση, όπου συναιρούνται η προθεώρηση και η τελική θεώρηση, εργάστηκαν οι : Ευ. Βαρμπομπίτη, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χ. Πασσαλής και Β. Φυτώκα.[2]

Απαριθμούνται και οι προ- ή μετασυντακτικές λεξικογραφικές εργασίες, όλες σημαντικές και απαραίτητες, που διεκπεραιώθηκαν με το ίδιο υψηλό αίσθημα σχολαστικής ευθύνης:

(α) στη λημματογράφηση - εκκαθάριση του Αρχείου εργάστηκαν οι Ἀ. Δεληγιαννοπούλου, Ελ. Ζέρβου, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Αικ. Μυτούλα και Χ. Πασσαλής,

(β) στην παραβολή παραθεμάτων και παραπομπών του σημασιολογικού και του τυπολογικού τμήματος, οι Ευ. Βαρμπομπίτη, Α. Βε, Π. Μαυρίδου, Π. Μαυρομματίδου, Π. Μιχαλοπούλου, Δ. Μπάγκαβος και Β. Φυτώκα,

---

1 Οι Δεληγιαννοπούλου και Ε. Ζέρβου αναχώρησαν για τις οργανικές τους θέσεις στη μέση εκπαίδευση πριν από την τελική ανάγνωση των άρθρων τους.

2 Λίγα άρθρα συνέταξε και η Α. Ζαγκλαβήρα. Την κατ' άρθρο και κατά στάδια επεξεργασίας συμμετοχή εκάστου βλέπε στον «Αναλυτικό Πίνακα Επεξεργασίας Λημμάτων κατά Συνεργάτη» στο τέλος του τόμου.

(γ) στην επιλογή αποδελτιωτέου υλικού από νέες εκδόσεις κειμένων και μελέτες, οι Ευ Βαρμπομπίτη, Ε. Ζέρβου, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα και Χ. Πασσαλής,

(δ) στην αποδελτίωση του νέου υλικού οι Α. Βε, Γ. Γώγου-Μαυρομιχάλη (η οποία προσέφερε δωρεάν τις υπηρεσίες της στο Λεξικό), Β. Λαμπρίδου και Γ. Ποιμενίδης, και

(ε) στη βιβλιογράφηση, οι Ευ. Βαρμπομπίτη, Ε. Ζέρβου, Μ. Κεσόγλου, Π. Μαυρομματίδου, Δ. Μπάγκαβος, Αικ. Μυτούλα, Χ. Πασσαλής και Β. Φυτώκα,

(στ) στην ανάγνωση της τελικής εκδοχής των άρθρων και στον έλεγχο των τυπογραφικών δοκιμίων συμμετείχαν όλοι πλην των Ά. Δεληγιαννοπούλου, Ε. Ζέρβου, Γ. Ποιμενίδη, Ά. Πολίτη.

Με τα διοικητικά και οικονομικά θέματα του Γραφείου Κριαρά ασχολήθηκαν οι Π. Μιχαλοπούλου και Β. Φυτώκα. Με την εκπαίδευση των νέων συναδέλφων, οι Μ. Κεσόγλου και Π. Μαυρίδου. Το αρχικό σύστημα ηλεκτρονικής σύνταξης και μορφοποίησης λεξικού του Vincent Müller τροποποιήθηκε, στα σημεία που επιβαλλόταν ύστερα από τόσα χρόνια, από τον συνεργάτη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας Αλέξη Πασχαλίδη, στον οποίο οφείλουμε και τον 'Πήγασο', ένα θαυμάσιο ηλεκτρονικό-εργαλείο αναζήτησης λέξεων στο ψηφιοποιημένο σώμα ιδιωματικών και ξενόγλωσσων λεξικών του ΚΕΓ. Με την καταγραφή λεξικών στον Πήγασο ασχολήθηκε η Ευ. Βαρμπομπίτη. Στην τελική συνολική κριτική ανάγνωση του έργου, αναντικατάστατο συμπαραστάτη είχα τον Χαρ. Πασσαλή.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στους καθηγητές Κωνσταντίνο Μηνά και Κομνηνή Πηδώνια για την πολύτιμη βοήθειά τους, καθώς και στο Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, στο Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη και στην Ακαδημία Αθηνών για τις εκδόσεις και το χρησιμότατο υλικό που μας διέθεσαν με προθυμία.

Εξίσου θερμές είναι οι ευχαριστίες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας προς το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών για βιβλιογραφικές διευκολύνσεις, και προς τη Σύγκλητο και τις πρυτανικές αρχές για τη συνέχιση της επί μακράν σειράν ετών ξεχωριστής ετήσιας χορηγίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης προς το Λεξικό Κριαρά. Εντελώς ιδιαίτερα πρέπει να μνημονευθεί η συμβολή του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο πρόθυμα κάθε έτος αποσπά εκπαιδευτικούς που, μετεκπαιδευόμενοι σε έμπειρους λεξικογράφους, προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στο Λεξικό και, στη συνέχεια, γίνονται η καλύτερη γέφυρα μεταξύ επιστήμης και εκ-

παίδευσης. Η ευγνωμοσύνη του Προέδρου και του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΕΓ απέναντι σε όλους τους ανωτέρω είναι βαθύτατη. Η εκτυπωτική επιμέλεια του Οίκου Ζήτη είναι όπως πάντα υποδειγματική.

Η παράδοση του τόμου στο τυπογραφείο συνέπεσε με τα 104α γενέθλια του Εμμ. Κριαρά. Τον συνοδεύουν οι θερμότερες ευχές όλων μας.

Τέλος, αποτελεί πράξη δικαιοσύνης ο τόμος αυτός να αφιερωθεί στον πρόωρα χαμένο *Τάσο Καραναστάση*, για τον οποίο το Λεξικό Κριαρά ήταν ο «οίκος του είναι» του –με όλο το βάρος που έχει η χαϊντεγγεριανή αυτή έκφραση.

Ι. Ν. Καζάζης

Αναπληρωτής Πρόεδρος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Υπεύθυνος του Έργου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών, λεξικών και γλωσσαρίων, περιοδικών, πρακτικών συνεδρίων και αφιερωμάτων) που είδαν το φως μετά τη δημοσίευση του δέκατου έκτου τόμου του Λεξικού ή που δεν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Τα δημοσιεύματα αυτά στην αρίθμησή τους συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του δέκατου έκτου τόμου του Λεξικού. Δεν αριθμούνται τα λεξικά και τα γλωσσάρια, τα περιοδικά και τα πρακτικά συνεδρίων, καθώς και τα αφιερώματα σε ερευνητές.

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') επώνυμων

4258. Ανδρέας Αμάραντος. Νοταριακές πράξεις, Αρακλί Κεφαλονιάς (1548-1562), εκδίδουν: Χρ. Βαγιωνάκης-Όλ. Κατσιβέλα-Δ. Μιχαλαγά-Β. Μπελαβγενή-Μ. Μπλέτας, επιστημονική εποπτεία: Ν. Γ. Μοσχονάς [Ερευνητικό Πρόγραμμα: Βυζάντιο και Δύση, Πηγές, 5] Αθήνα, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών-Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών, 2001.

4259. Αντώνιος Σπυρής, νοτάριος και πρωτόπαπας Κερκύρων. Πρωτόκολλο (1560-1567), εκδίδουν: Ισ. Βέρρα-Αν. Δαβιλοπούλου-Π. Καλομπράτσου-Κ. Καραλής-Ελλ. Κουντουδάκη-Μ. Κωνσταντινίδη-Αικ. Κώτση-Μ. Μανωλοπούλου-Δ. Μητουλάκης-Σ.-Αικ. Πανταζή-Κ. Πεσλής-Κ. Πιλίλη-Σ. Πουλής-Φ. Πραβίτα, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης: Ε. Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη-Γ. Κ. Μαυρομάτης, φιλολογική επιμέλεια έκδοσης: Θ. Πυλαρινός [Πηγές της επτανησιακής ιστορίας, 1], Κέρκυρα, Εκδόσεις Ιονίου Πανεπιστημίου, 2007.

4260. Γεώργιος Βουστρώνιος, Μεταφραστής πνευματικών συγγραμμάτων. Περί αναβάσεως του νου εις τον Θεόν (Μ. Ρούσσος-Μηλιδώνης, Έλληνες Ιησουΐτες (1560-1773), Αθήνα, Εκδόσεις Κ.Ε.Ο., 1993, 249-258, κείμ. 252-258).

4261. Δαμασκηνός Στουδίτης. Βιβλίον ονομαζόμενον Θησαυρός (Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ., τόμ. Α', 193-195).

4262. Εμμανουήλ Τοξότης, νοτάριος Κερκύρας. Πρωτόκολλο, πράξεις των ετών 1500-1503, εκδίδει: Σ.-Αικ. Πανταζή, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης: Ε. Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη-Γ. Κ. Μαυρομάτης, φιλολογική επιμέλεια έκδοσης: Θεοδόσης Πυλαρινός [Πηγές της Επτανησιακής Ιστορίας, 2], Κέρκυρα, Εκδόσεις Ιονίου Πανεπιστημίου, 2007.

4263. Θεόδωρος Βρανιανίτης. Δημοσίου νοταρίου πόλεως και νήσου Κερκύρας οι σωζόμενες πράξεις (1479-1516). Κριτική έκδοση: Σπ. Χρ. Καρύδης [Βιβλιοθήκη Ιστορικών Μελετών, 276] Αθήνα, Βιβλιοπωλείο Διονυσίου Νότη Καραβία, 2001.

4264. Ιωάννης Μορεζήνος. Κλίνη Σολομώντος, ιστορίες θαυμάτων της Παναγίας [1599], κριτική έκδοση: Ελένη Κακουλίδη-Πάνου, Ε. Καραντζόλα, Μ. Χαλβατζιδάκη, Ηράκλειο, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2007.

4265. Κασιμάτης Εμμανουήλ νοτάριος Κυθήρων (1560-1582), έκδοση: Μ. Δρακάκης [Πηγές Κυθηραϊκής Ιστορίας, 10, διεύθυνση σειράς: Χρ. Μαλτέζου], Αθήνα, Εταιρεία Κυθηραϊκών Μελετών, 1999.

4266. Κωνσταντίνος Μανασσής. Σύνοψις χρονική. Breviarium Chronicum, recensuit Od. Lampsidis, pars prior praefationem et textum continens, pars altera indices continens, Αθήνα, Academia Athaniensis-Ακαδημία Αθηνών-Κέντρον Εκδόσεως Έργων Ελλήνων Συγγραφέων, 1996.

4267. Κωνσταντίνος Μανασσής. Σύνοψις χρονική, εισαγωγή-απόδοση-σχόλια-ευρετήριο: Οδ. Λαμψίδης [Κείμενα Βυζαντινής Ιστοριογραφίας, 11] Αθήνα, Εκδόσεις Κανάκη, 2003.

4268. Σπυρίδων Βερβιτζιώτης, νοτάριος Κερκύρας. Πρωτόκολλο (1741-1744), εκδίδει: Κ. Σ. Πιλίλη, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης: Ε. Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη-Γ. Κ. Μαυρομάτης [Πηγές της Επτανησιακής Ιστορίας, 4], Κέρκυρα, Εκδόσεις Ιονίου Πανεπιστημίου, 2009.

4269. Μιχαήλ Μαράς, νοτάριος Χάνδακα. Κατάστιχο 149 (1549) τόμ. Β', Γ', έκδοση: Τ. Μαρμαρέλη - Μ. Δρακάκης [Βενετικές πηγές της κρητικής ιστορίας, 4, 5] Ηράκλειο, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, 2005, 2006.

4270. Μιχαήλ Μαράς, νοτάριος Χάνδακα κατάστιχο 148 (1538) τόμ. Β', έκδοση: Γ. Κ. Μαυρομάτης [Βενετικές πηγές της κρητικής ιστορίας, 7] Ηράκλειο, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, 2006.

4271. Νεόφυτος άγιος, ο Έγκλειστος. Ο λεξιλογικός πλούτος του Εγκλείστου αγίου Νεοφύτου, επιμέλεια: Ι. Τσικνόπουλος (Κυπρ. Σπ. 20, 1957, 149-171).

4272. Νεόφυτος άγιος, ο Έγκλειστος. Τρία ποιήματα (Π. Σωτηρούδης, Συγγράμματα Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου, τόμ. Α', Πάφος, Έκδοση Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου, 1996, 281-2, 284-7).

4273. Πικατόρος Ιωάννης. Ρίμα θρηνητική εις τον πικρόν και ακόρεστον Άδην, κριτική έκδοση: W. F. Bakker-A. F. v. Gemert σε συνεργασία με τον W. G. Brokkaar, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2008.

β') ανώνυμων

4274. Αφήγησις Λιβίστρου και Ροδάμνης. Livistros and Rodamne, the vatican version, editio princeps. Critical edition with introduction, commentary and index-glossary: T. Lendari, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2007.

4275. Βίος Αισώπου. Überlieferung, Sprache und Edition einer frühbyzantinischen Fassung des Äsopromans von G. A. Karla, Vita Aesopi [Serta Graeca. Beiträge zur Erforschung griechischer Texte, 13], Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2001.

4276. Βυζαντινή Οικονομία. Édition, traduction, commentaire par: J. Lefort, R. Bondoux, J.-Cl. Cheynet, J.-P. Grélois, V. Kravari avec la collaboration de J.-M. Martin, Géométries du fisc byzantin [Réalités Byzantines, 4] Παρίσι, Éditions P. Lethielleux, 1991.

4277. Η Άλωσις της Κωνσταντινουπόλεως, τέταρτη σταυροφορία. A critical edition with translation, grammatical and historical commentary of the Codex 408 Marcianus Graecus (ff. 1-13v) in the library of St. Mark, Venice, by Dr. C. Matzukis, Αθήνα, Εκδόσεις Έλλην, 2004.

4278. Η Ιστορία του Βαρλαάμ και Ιωάσαφ. Historia animae utilis de Barlaam et Ioasaph (spuria). Text und zehn Appendices. Besorgt von R. Volk, Die Schriften des Johannes von Damaskos, herausgegeben vom Byzantinischen Institut der Abtei Scheyern VI/2 [Patristische Texte und Studien, 60] Βερολίνο-Νέα Υόρκη, Walter de Gruyter, 2006.

4279. Νοταριακές πράξεις του Κώδικα της οικογένειας Τυπάλδου-Λασκαράτου (16ος-17ος αι.), εκδίδουν: Κ. Αλεξοπούλου-Ν. Βλάχου-Μ. Μπαλού-Μ. Ντούντα-Αν. Παπαϊωάννου-Αικ. Πέτρου-Γρ. Σαμοΐλης, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης: Ε. Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη-Αγ. Τσελίκας [Πηγές της Επτανησιακής Ιστορίας, 3], Κέρκυρα, Εκδόσεις Ιονίου Πανεπιστημίου, 2009.

4280. Το μαθηματικό περιεχόμενο του Codex Vindobonensis Phil. Graecus 65 (φφ. 11-126). Εισαγωγή, έκδοση και σχόλια: Μ. Δ. Χάλκου [Βυζαντινά κείμενα και μελέται, 41], Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, Θεσσαλονίκη, 2006.

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Καταχωρίζονται εδώ μελέτες που μας έδωσαν συμπληρωματικό ερευνητικό υλικό. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που μας έδωσαν έγγραφα χρήσιμα στην έκδοση του Λεξικού δεν καταρτίστηκε. Τα κείμενα αυτά μνημονεύτηκαν στον πίνακα πραγματειών (και όχι κειμένων). Γραμματολογικές μελέτες καταχωρίστηκαν μόνο αν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή αν περιέλαβαν παρατηρήσεις σχετικές με τη μορφή των κειμένων. Δημοσιεύματα ξένων μελετητών σε ελληνική γλώσσα μνημονεύτηκαν κάτω από το μεταγραμμένο όνομα του ξένου μελετητή. Πάντως, προκειμένου για ερευνητές που δημοσιεύουν μελέτες τους σε γλώσσα που δεν είναι μητρική τους έγιναν παραπομπές από τη μία μορφή του ονόματος προς την άλλη.

α') ελληνόγλωσσων

ΑΛΜΠΑΝΟΥΔΗΣ Π.

4281. Οι αρχαϊσμοί των ανατολικορωμυλιώτικων γλωσσικών ιδιωμάτων (Πρακτ. Α' Πανελλ. Σ. Αν. Ρωμυλ., Κομοτηνή, 2008) Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη, 2009, 337-378.

ΔΡΕΤΤΑΣ (=DRETTAS G.)-ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΣΤ.-ΛΑΛΟ (=LALLOT J.)

4282. Ζητήματα γλωσσικής αλλαγής: από την κοινή προς τη νέα ελληνική, Θεσσαλονίκη, ΚΕΓ, 2010.

ΕΥΤΥΧΙΑΔΗΣ Α.

4283. Εισαγωγή εις την ελληνικήν θεραπευτικήν από του 1453 μέχρι των μέσων του 19. αι., Αθήνα, 1985.

ΚΑΡΑΛΕΚΑΣ Η.

4283α. Αγρίμια και πουλιά του τόπου μας, Αθήνα, Εκδόσεις «Φεραίος», 1968.

ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ Γ.

4284. Από τον ύστερο Μεσαίωνα ως τον 18ο αιώνα, Εισαγωγή στα παλιότερα κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, ΑΠΘ, 2009.

ΚΥΡΑΝΟΥΔΗΣ Π.

4285. Μορφολογία των τουρκικών δανείων της ελληνικής γλώσσας, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, ΑΠΘ., 2009.

ΜΗΝΑΣ Κ.

4286. Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνικών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας, Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών (επανέκδοση από το Κέντρον Ερεύνης των νεοελληνικών διαλέκτων και ιδιωμάτων-Ι.Λ.Ν.Ε.), 2003.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΚΟΝΝΑΡΗ ΑΓΓ.

4287. Η Κύπρος στις απαρχές της τουρκοκρατίας: τα ιστορικά σημειώματα στα φφ. 239v-240r του κώδικα Ven. Marc. Gr. VII, 16, 1080 (Επετ. Κύπρ. 31, 2005, 193-238).

ΠΑΣΧΑΛΗΣ Μ.

4288. Γύρω από τον «Ερωτό-κριτο»: σημασιολογικές εξερευνήσεις στο ποίημα του Κορνάρου (Πεπρ. Θ' ΔΚρ.Σ, Β1, 2004, 125-131).

ΠΗΔΩΝΙΑ Κ.

4289. Ο «κρητικός πόλεμος» του Ακακίου-Ανθίμου Διακρούση και οι πρώτες εκδόσεις των ιστορικών ποιημάτων του Σταυρινού και του Ματθαίου Μυρέων (Πεπρ. Θ' ΔΚρ.Σ, Β1, 2004, 145-159).

4290. Το κρητολογικό έργο του Εμμανουήλ Κριαρά, (Αναζητήσεις: περιοδική έκδοση του Συνδέσμου φιλολόγων νομού Ρεθύμνου, τεύχ. 10, 2006, 18-23).

ΠΑΠΠΙΑΣ Π.

4291. Η προστακτική και η θέση των προσωπικών αντωνυμιών στα δημώδη ελληνικά της υστεροβυζαντινής λογοτεχνίας (Μελ. ελλην. γλώσσ. 22, 2002, 531-542).

ΠΗΛΙΔΗΣ Ι.

4291α. Τίτλοι, οφφίκια και αξιώματα εν τη βυζαντινή αυτοκρατορία και τη χριστιανική ορθοδόξω εκκλησία, Αθήν, ΑΣΤΗΡ, 1985.

ΧΑΛΚΟΥ Μ.

4292. Η μαθηματική παιδεία και η ορολογία της στο Βυζάντιο κατά τον Βιενναίο Ελλ. Φιλ. Κωδ. 65 (φ. 11r-126r) (Ε. Εσπ. 5, 2001-2003, 51-62).

ΧΕΜΕΡΤ (=GEMERT v. A.)

4293. Η ομοιοκατάληκτη διασκευή παλιότερων βυζαντινών έργων, Κρητικά στον Ιμπέριο (Πεπρ. Θ' ΔΚρ.Σ, Β1, 2004, 39-56).

ΧΕΝΡΙΧ (=HENRICH G.-ST.)

4294. Αναθεώρηση προβληματικών ομοιοκαταληξιών στην κρητική λογοτεχνία, κυρίως στον Ιωάννη Πικατόρο (Neogr. Med. Aevi V, 17-31).

4295. Αναθεώρηση προβληματικών ομοιοκαταληξιών στην κρητική λογοτεχνία II (Στις αμμουδιές του Ομήρου, Homenaje a la Profesora Olga Omatos, Javier Alonso Aldama, Cirilo García Román, Idoia Mamolar Sánchez (editores), Universidad del País Vasco, Euscal Herriko Unibertsitatea, Argitalpen Zerbitzua Servicio Editorial, 2008, 365-378).

4296. Διαλεκτοϊστορικά: 1) Μια περίπτωση της ποντιακής αποβολής του επίτονου [u] στον 12. αι. 2) Τα συντάγματα «*τις το, τις τα*» αντί «*του το, του τα*» της βορειοδυτικής Ρόδου (Τριάντα, τουλάχιστον 17.-20. αι.) (ΝεοελΛ. ΔιαΛ. 3, 49-60).

4297. Ένας δωρισμός στα μεσαιωνικά και νέα ελληνικά: οι γενικές πληθυντικού του τύπου (*ε)κεινών / (των) Σερβών / (τόσων) χρόνων* (Μελ. ελλην. γλώσσ. ΙΣΤ', 1996, 10-20).

4298. Η παλαιότερη ελληνική παράφραση βολταιρικού έργου, ο Μέμνων (1766), και ο Έλληνας ποιητής της (Πρακτικά του Γ' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών, Βουκουρέστι, 2-4 Ιουνίου 2006) Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2007, 385-392.

4299. Ποιος έγραψε το ποίημα Άλωσις Κωνσταντινουπόλεως (ΒΒ 1, 177-197); (Πρακτικά του Συνεδρίου: Constantinopla 550 años de su caída-Κωνσταντινούπολη 550 χρόνια από την άλωση, Γρανάδα, Centro de Estudios Bizantinos, Neogriegos y Chipriotas, Universidad de Granada, 2003, επιμελητές: E. Motos Guirao-M. Morfakidis Filactós, τόμ. II La Caída-Η Άλωση, 319-331) Γρανάδα, 2006.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΧΡ.

4300. Διορθώσεις και συμπληρώσεις στα «Κουζιανώτ'κα» (Ελιμειακά 52, 2004, 88-99).

4301. Κοζανίτικα Ετυμολογικά: Τα τουρκικά περιφραστικά ονόματα (Ελιμειακά 56, 2006, 91-100).

4302. Το κοζανίτικο *κλουσαρά* και ο σχηματισμός του (Ελιμειακά 62, 2009, 69-90).

β') ξενόγλωσσων

CERVELLIN-CHEVALIER I.

4303. Une histoire du doux pays de Chypre, traduction du manuscrit de Venise de Leontios Machairas, volume publié sous la direction d' Andréas Chatzisavas [Lapithos, 18] Besançon, Editions Praxandre-Nancy: Institut d' Etudes Néo-Helléniques, 2002.

COUREAS N.

4304. The Assizes of the Lusignan Kingdom of Cyprus, translated from the Greek by Nicholas Coureas [Texts and Studies in the History of Cyprus, 42] Λευκωσία, Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών Κύπρου, 2002.

HENRICH G. S.

4305. Die Kryptosphragis bei einigen byzantinischen Dichtern (Zwischen Polis, Provinz und Peripherie, Beiträge zur byzantinischen Geschichte und Kultur, herausgegeben von Lars M. Hoffmann unter Mitarbeit von Anuscha Monchizadeh, Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 2005, 649-661).

4306. Noch nicht gebuchte Lexeme aus der kretischen Literatur (Lexicologica Byzantina, Beiträge zum Kolloquium zur byzantinischen Lexicographie, Bonn, 13-15 Juli 2007, 261-277) V&R unipress, Bonn University Press, 2008.

HORROCKS G.

4307. Greek: A History of the Language and its Speakers, Wiley-Blackwell, 2010.

MERCIER R.

4308. An almanac for Trebizond for the year 1336 [Corpus des astronomes byzantins, 7], Louvain-la-Neuve, Institut Orientaliste de Louvain-Academia-Erasme, 1994.

ODORICO P.

4309. L' Akrite. L' épopée byzantine de Digénis Akritas, version grecque traduite du grec par Paolo Odorico, version slave traduite du vieux slave par Jean-Pierre Arrignon, suivies du Chant d' Armouris traduit du grec par Homère-Alexandre Théologitis, Postface de Paolo Odorico, Τουλούζη, Anacharsis Éditions, 2002.

PAPPAS P.

4310. Concrete contexts of morphosyntactic change: Evidence from later medieval greek (U. Penn Working Papers in Linguistics, volume 8.3, 2002, 161-173).

4311. The development of counterfactuals with thélo: "want" in early modern greek (OSU Working Papers in Linguistics 52, 1999, 15-40).

4312. The microcosm of a morphological change: Variation in thelō + infinitive futures and ēthela + infinitive counterfactuals in early modern greek (Diachronica XVIII, 1, 2001, 59-92).

PAPPAS P. - JOSEPH B. D.

4313. The development of the greek future system: Setting the record straight (Proceedings of the 4th International Conference on greek linguistics, University of Cyprus-Foreign languages department, Λευκωσία, 1999), Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2001, 354-360.

4314. On some recent views concerning the development of the greek future system: (BMGS 26, 2002, 247-273).

TZITZILIS CHR.

4315. Das Mittelgriechische in Süditalien und das Problem der Herkunft der neugriechischen Dialekte Süditaliens (Wiener Byzantinistik und Neogräzistik, Beiträge zum Symposion, Wien, 4-7 Dezember 2002 [Byzantina et Neograeca Vindobonensia, 24] Βιέννη, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2004, 464-481).

4316. Lexikalische Balkanismen in der Mundart im Hochland von Pierien (ein Beitrag zur diachronischen Kontaktlinguistik) (Lingustique Balkanique XLIV 1-2, 129-142, Académie des Sciences de Bulgarie, 2005).

Γ' ΛΕΞΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΡΙΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Απαλοδήμου Ντ., Περιγραφικό Λεξικό των πουλιών της Ελλάδος, Αθήνα, Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, 1993.

Αποστόλου Στ., Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Νάουσας (με στοιχεία φωνητικής και μορφολογίας) Νάουσα, 2007.

Γιαγκουλλής Κ., Ασίζες του Βασιλείου της Κύπρου. Ερμηνευτικό και ετυμολογικό γλωσσάριο, με εισαγωγικό σημείωμα, Λευκωσία, 1993.

Δεληγιάννης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα των Κουβουκλίων Προύσας (διδακτορική διατριβή), Αδελαΐδα Αυστραλίας, 1984.

Καλαντζάκος Α., Λεξικό ρουμελιώτικης λαϊκής γλώσσας, Αθήνα, Ελεύθερη σκέψις, 2000.

Μαυρομμάτης Κ., Λεξικό τοπικών όρων και ιδιωματισμών Καναλίων-Καρδίτσας, Θεσσαλονίκη, Σύλλογος των εν Βόλω Καναλιωτών Καρδίτσας, 1987.

Πανταζάτος Δ., Κεφαλονίτικη και Θιακιά ντοπιολαλιά, 2000.

Σύρκου Αγγ., Το μεγαρικό γλωσσικό ιδίωμα. Λεξικογραφική μελέτη, Αθήνα, Νήσος, 2006.

Τζαννετής Κ., Γλωσσάριο του Μαραθόκαμπου Σάμου. Εισαγωγή-Γλωσσικές παρατηρήσεις. Επιμέλεια: Μ. Μαργαρίτη-Ρόγκα, Θεσσαλονίκη, Σύλλογος Μαραθοκαμπιτών της Αθήνας, 1996.

Τζιαμούρτας Ζ., Γλωσσικός θησαυρός των Καραγκούνηδων, (εικονογραφημένο λεξικό με λαογραφικά στοιχεία), Καρδίτσα, 2006.

β') ξενόγλωσσων

Cortelazzo M.-Zolli P., Dizionario etimologico della lingua italiana, seconda edizione in volume unico a cura di Manlio Cortelazzo e Michele A. Cortelazzo, Bologna, Zanichelli, 1999.

Δ' ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Ζητήματα ποιητικής στον Ερωτόκριτο, επιμέλεια: Στέφανος Κακλαμάνης, Ηράκλειο, Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, 2006.

Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ελούντα 1-6 Οκτωβρίου 2001) Ηράκλειο, Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών, 2004 κε.

Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου «Ανατολική Ρωμυλία (Βόρεια Θράκη), Ιστορία και Πολιτισμός» (Κομοτηνή 4-6 Απριλίου 2008), επιμέλεια: Π. Αλμπανούδης, εποπτεία έκδοσης: Γ. Μηνούδης, Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Α. Ρωμυλίας, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη, 2009.

Πρακτικά Συμποσίου «Λεόντιος Μαχαιράς-Γεώργιος Βουστρώνιος, δύο χρονικά της μεσαιωνικής Κύπρου» (Λευκωσία 14-21 Σεπτεμβρίου 1996), Λευκωσία, Ίδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης, 1997.

Ε' ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Κανίσκιν, Studi in onore di Giuseppe Spadaro, a cura di Anna di Benedetto Zimbone e Francesca Rizzo Nervo [Medioevo Romanzo e Orientale, collana diretta da F. Conca e A. Pioletti, Studi 12], Università degli Studi di Catania, Rubbettino, 2002.

Geschehenes und Geschriebenes, Studien zu Ehren von Günther S. Henrich und Klaus-Peter Matschke, herausgegeben von Sebastian Kolditz und Ralf C. Müller, Leipzig, Eudora, 2005.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ

α') Ελλήνων

Αγαπητός Π. 3980, 4181
Αγγέλου Α. 3936α
Ακανθόπουλος Π. 3935
Αλεξίου Στ. 3941
Αργυρίου Α. 3933
Ασδραχάς Σ. 3963
Βασιλείου Π. 3972, 3999
Γαρίτσης Κ. 3950, 3951
Δανέζης Γ. 3985, 3997
Δέδες Δ. 3946
Δετοράκης Θ. 3960
Δημητρουλόπουλος Χ. 3976
Δουλαβέρα Β. 3969
Δρακάκης Μ. 4174
Ηλιούδης Γ. 3953, 3954
Κακλαμάνης Στ. 3949, 3985, 4170
Κακουλίδη-Πάνου Ε. 3929, 3936, 3956, 3959, 4264
Καραναστάσης Τ. 3963
Κατσαρός Β. 3970
Κεχαγιόγλου Γ. 4165, 4166, 4182
Κοτζαγεώργης Φ. 3948
Κωστής Κ. 3963
Λαμπάκης Στ. 3964, 4170
Μαλτέζου Χ. 4191
Μανάδης Ν. 3990
Μανούσακας Μ. 4167
Νικολάου - Κόνναρη Αγγ. 4172
Νικολόπουλος Γ. 3930
Παΐζη Μ. 4169
Παναγιωτάκης Ν. 3939, 4192
Παπαθωμόπουλος Μ. 3996
Πετμεζάς Σ. 3963
Πηδώνια Κ. 4179
Πιερής Μ. 4172
Σοφιανός Δ. 4188
Σωτηρούδης Π. 4272
Τσελίκας Α. 3953, 3954

β') Ξένων

Bakker W. 3965
Beijerman I. 4189
Brokkaar W.G. 4173, 4194
Caracausi M. 4193
Egea J. 4002
Gázquez M. 4190
Gemert A. v. 3965, 4189
Holton D. 3994, 4187
Hult K. 3980
Jeffreys E. 4185
Jeffreys M. 4171
Karaghianni Ur. 4177
Klein W. 3921
Lendari T. 4274
Matzukis C. 4277
Mercati S. 4184
Moennig Ul. 4186
Odorico P. 3963
Olsen B. 3986
Puchner W. 3983, 3998, 4167
Rigo A. 3994
Schartau B. 4183
Smith O. 3980
Vejleskov P. 4176

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων και μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη όλων των έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α', Β', Ε', Ζ', Η', Θ', Ι', ΙΑ', ΙΒ', ΙΔ', ΙΕ', ΙϚ' και ΙΖ' του Λεξικού (ο Γ' και ο Δ' δεν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες). Επειδή η αρίθμηση των δημοσιευμάτων αυτών είναι συνεχής και ενιαία, προκειμένου για τους τόμους που περιέχουν βιβλιογραφία, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί ο παρακάτω πίνακας όπου παρέχεται η αντιστοιχία τόμου και βιβλιογραφικών αριθμών. Ο δέκατος τρίτος τόμος του Λεξικού περιέλαβε ευρετήρια των δώδεκα προηγούμενων τόμων.

Τόμ.	Α'	αρ.	1-1460		Τόμ.	Ι'	αρ.	3003-3201
Τόμ.	Β'	αρ.	1461-2040		Τόμ.	ΙΑ'	αρ.	3202-3388
Τόμ.	Ε'	αρ.	2041-2504		Τόμ.	ΙΒ'	αρ.	3389-3648
Τόμ.	Ϛ'	αρ.	2505-2580		Τόμ.	ΙΔ'	αρ.	3649-3917
Τόμ.	Ζ'	αρ.	2581-2726		Τόμ.	ΙΕ'	αρ.	3918-4168
Τόμ.	Η'	αρ.	2727-2845		Τόμ.	ΙϚ'	αρ.	4169-4257
Τόμ.	Θ'	αρ.	2845α-3002		Τόμ.	ΙΖ'	αρ.	4258-4316

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Αμαρτ. Σωτ. = 3918
Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ = 3921
Αγαπ., Γεωπον. = 2042
Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) = 3389
Αγαπ., Εκλόγ. = 3919
Αγαπ., Καλοκ. = 3920
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα = 2041
Αγάπ. (Κωστούλα Δ.) = 2910
Αγαπ., Νέος Παράδ. = 2063
Αγν., Θρησκ. δράμ. = 3998
Αγν., Ποιήμ. = 155
Αγν., Σκωπτ. Στ. = 3232
Αθανάσιος εξ Αγράφων = 3618
Αιν. άσμ. = 359
Αιτωλ., Βοηβ. = 5
Αιτωλ., Μύθ. = 3
Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) = 3649
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.) = 2
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. = 4
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. = 4
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α' = 2504
Ακολ. Αρσεν. = 2087
Ακ. Σπαν. = 112
Ακρ. τραγ. = 3970
Αλεξ. = 2098
Αλεξ.[2] = 4187
Ἀλ. Κύπρ. = 1485
Ἀλ. Κων/π. (Matzukis) = 4277
Αλλατ., Σύμβ. Αθαν. = 307
Αλφ. = 115
Αλφ. καταν. = 2091
Αλφ. (Mor.) = 117
Αλφ. (Μπουμπ.) = 116
Αλφ. (Μπουμπ.) Κ = 787
Αλφ. ξεν. = 119
Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) = 3678
Αλφ. ξεν. Αμ. (Μαυρομ.) = 3678
Αλφ. (Πασχ.-Παπαδ.) = 2090
Αμ. παράκλ. = 120
Αμπασ. Μοσχ. = 4191
Αναγν., Ημιάμβ. = 2062
Αναγν., Στ. πολιτ. = 6
Ανακάλ. = 121
Ανακάλ. (Pertusi) = 3395α
Ανάλ. Αθ. = 122
Αναστάσιος, Λόγ. εγκωμιαστικός Βησσαρ. Λαρίσ. = 3650
Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. = 3400
Ἀνθ. χαρ. = 2092
Ἀνθ. χαρ. (Βεν.) = 3667α
Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) = 3667
Ἀννα Κομν. = Ἀννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Αντων., Βίος οσ. Συμ. = 3923
Ανυφάντρα = 3212
Ανων., Ιστ. σημ. = 205
Αξαγ., Κάρολ. Ε' = 7
Απαρν. = 123

Αποκ. Θεοτ. = 126
Αποκ. Θεοτ. (Pern.) = 125
Απόκοπ. = 57
Απόκοπ.^{2} = 2582
Απόκοπ. Επίλ. I = 57
Απόκοπ. (Παναγ.) = 3392
Απόκοπ. (Vejleskov) = 4176
Απολλών. = 127
Απολλών. (Κεχ.) = 4182
Απολλών. (Wagn.) = 130
Αποφθ. = 2188
Αποφθ. πατέρ. = 354
Αραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλ. = 2160
Αργυρ., Βάρν. Κ = 8
Αρέθ., Επιστ. = 308
Αρμεν., Εξάβ. = 2043
Αρμούρ. = 132
Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) = 3024
Αρσ., Βασ. Ρωσών = 3924
Αρσ., Κόπ. διατρ. = 9
Ἀρχ. Μεγ. Β = 118
Ἀρχ. Μεγ. Ρ = 116
Ἀσμα Κύπρ. = 135
Ἀσμα Μάλτ. = 134
Ἀσμα πολ. = 133
Ἀσμα σεισμ. = 136
Ασσίζ. = 137
Ατταλ. = Μιχ. Ατταλειάτης (έκδ. Βόννης)
Αχέλ. = 10
Αχιλλ. (Haag) L = 140
Αχιλλ. L = 139
Αχιλλ. N = 139
Αχιλλ. O = 138
Αχιλλ. (Smith) O = 3398
Αχιλλ. (Smith) N = 3980
Αχμέτ., Ον. = 309

Βακτ. αρχιερ. = 141
Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) = 3935
Βακτ. αρχιερ. (Γκίνης) = 2179
Βακτ. αρχιερ. (κώδ. 1373, ΕΒΕ) = 3213
Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) = 3202
Βαρνάβας, Ρίμ. = 4169
Βασιλ. Κεφάλ. παραιν. = 3390
Βέλθ. = 143
Βελλερ., Επιστ. = 1461
Βεν. = 1489
Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ = 3651
Βεν. κείμ. = 124
Βεν. (Λάμπρ.) = 164
Βεντράμ., Γυν. = 11
Βεντράμ., Φιλ. = 12
Βεστάρχης, Πρόλ. Θεοτ. = 3925
Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. = 3926
Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. = 3927
Βησσ., Επιστ. = 13
Βησσαρ., Διαθ. = 3668
Βίος αγ. Ηλία = 2093
Βίος αγ. Ιωάνν. Ελεήμ. = 3975
Βίος αγ. Κυπρ. = 355
Βίος αγ. Νικ. = 147
Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) = 3949
Βίος Αισώπ. = 1487
Βίος Αισώπ. (Karla) = 4275
Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) = 3996
Βίος Αισώπ. W (Παπαθωμ.) = 3995
Βίος Αλ. = 113
Βίος Αλ.^{2} = 2588
Βίος Αλ. (v. Thiel) = 2737
Βίος Αρχίππ. = 1519
Βίος γέρ. V = 250
Βίος Δημ. Μοσχ. = 148
Βίος Ευθυμ. πατριάρχ. = 1520
Βίος Θεοδ. Συκ. = 2094
Βίος Ιωσήφ = 3974
Βίος Κοσμά Μαϊουμά = 3215
Βίος οσ. Αθαν. = 149
Βίος Φιλαρ. = 3978
Βλαστού, Επιστ. = 1462
Βλεμμ., Δούκ. = 310
Βλεμμ., Λάσκ. = 311
Βλεμμ., Ποίημ. = 312
Βοσκοπ. = 150
Βοσκοπ.^{2} = 2582
Βουστρ. = 14
Βουστρ. (Κεχ.) = 3928
Βραχ. χρον. = 2226
Βυζ. Ιλιάδ. = 2106
Βυζ. κάλ. = 366
Βυζ. σκωπτ. τραγ. = 356

Γαδ. διήγ. = 151
Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) = 3999
Γαδ. διήγ. (Pochert) = 3669
Γαδ. διήγ. (Wagn.) = 152
Γέν. Ρωμ. = 242
Γερασ., Ἐτ. στ. = 313
Γερμ. Λοκρ., Γράμμ. = 2044
Γερμ., Ον. = 314
Γεωργ. Ακροπολ., Χρον. Συγγρ. = Γεωργίου Ακροπολίτου, Χρονική Συγγραφή (A. Heisenberg, Λειψία 1903)
Γεωργηλ., Βελ. = 15
Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) = 3204
Γεωργηλ., Θαν. = 17
Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) = 16
Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. = 3929
Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. = 3205
Γεώργ. Μον. = 323
Γεωργ. Συνεχ. = 315
Γκίνου, Στ. = 2045
Γλυκά, Αναγ. = 18
Γλυκά, Στ. = 19
Γλυκά, Στ. Β΄ = 18
Γόρδιος, Περί Μωάμ. = 3206
Γράμμα κρ. διαλ. = 101
Γράμματα Μετεώρ. = 2169
Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. = 2046
Γρηγορόπ., Ἐγγρ. = 4170
Γρυπάρη, Βοσκοπ. Αιγ. = 2846
Γυμν. Ρώμ. = 153
Γύπ. = 105

Δαβίδ = 2589
Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.) = 2617β
Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^2 = 3930
Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. = 2076
Δαμασκ. Στουδ., Φυσιολ. Τ. = 316
Δαρκές, Προσκυν. = 2047
Δευτ. Παρουσ. = 4183
Δεφ., Λόγ. = 22
Δεφ., Σωσ. = 21
Δεφ., Σωσ. (1569) = 3004
Δημ. αινίγμ. = 2095
Δημ. άσμ. = 351
Δημ. Βυζ. άσμ. = 359α
Δημ. κείμ. = 1488
Δημ. ομιλ. = 2113
Διαθ. Αγ. Γεωργ. Μαγγ. = Mercati, REB 6 (1948) 36-47
Διαθ. Ακοτ. = 2238
Διαθ. Αλ. = 393
Διαθ. Βοϊλά = 3454
Διαθ. Δροσ. Μαλαχ. = 3242α
Διαθ. 17. αι. = 3098
Διαθ. ηγουμ. Μακαρίας = 1465
Διαθ. Θεοδ. Σαρ. = 385 και 1418
Διαθ. Νίκων. = 388
Διαθ. Νίκωνος = 3023
Διαθ. Ντεφαΐτζ. = 389
Διαθ. Πασχαλίγ. = 389
Διακρούσ. = 24
Διακρούσ., Αφ. = 2049
Διακρούσ., Ἐτεροι = 2049
Διακρούσ., Πένθος = 2048
Διακρούσ., Στ. = 2049
Διάλ. Ευθυμ. = 2096
Διασωρ. = 1463
Διάτ. Κυπρ. = 156
Διγ. = 1521
Διγ. Α = 160
Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. = 3024
Διγ. Ἀνδρ. = 159
Διγ. κάβ. = 361
Διγ. Τρ. = 157

Διγ. Esc. = 160
Διγ. Gr. = 161
Διγ (Hess.) Esc. = 158
Διγ. O = 68
Διγ. (Trapp) Esc. = 2097
Διγ. (Trapp) Gr. = 2097
Διγ. Z = 2097
Διδ. Σολ. P = 162
Διήγ. Αγ. Σοφ = 163
Διήγ. Αγ. Σοφ. (Μουζ.) = 3025
Διήγ. Αλ. FE = 1489α
Διήγ. Αλ. G = 1490
Διήγ. Αλ. V = 114
Διήγ. Αλ. Επίμετρο = 3396
Διήγ. Αλ. Yal. = 3397
Διήγ. Αλ. F (Konst.) = 3670
Διήγ. Αλ. E (Konst.) = 3670
Διήγ. Αλ. F (Lolos) = 3582
Διήγ. Αλ. E (Lolos) = 3582
Διήγ. Αλ. Σεμίρ. M = 3976
Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Σ = 3976
Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B =4186
Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S =4186
Διήγ. αναιρεθ. = 1491
Διήγ. Βελ. = 1486α
Διήγ. Βελ. (Cant.) = 145
Διήγ. Βελ. N^2 = 3219
Διήγ. Βελ. Neap. = 2100
Διήγ. Βελ. χ = 3218
Διήγ. Βεφά = 4188
Διήγ. εις τους κρασοπατέρας = 2102
Διήγ. εκρ. Θήρ. = 165
Διήγ. θαύμ. αρχ. Μιχ. = 1523
Διήγ. Ιωσήφ = 3621
Διήγ. μάρτ. = 362
Διήγ. παιδ. = 166
Διήγ. παιδ. (Tsiouni) = 2101
Διήγ. πανωφ. = 167
Διήγ. πόλ. Θεοδ. = 49
Διήγ. Τωβήτ = 1522
Διήγ. Τωβίτ = 3979
Διήγ. ωραιότ. = 168
Διον., Ιστ. Ρωσ. = 3931
Διον. ρήτ., Ιστ. = 3932
Δοκειαν. = 317
Δούκ. = 25
Δωρεά Μαρ. Παλαιολ. = 169
Δωρ. Μον. = 26
Δωρ. Μον. (Βαλ.) = 34
Δωρ. Μον. (Hopf) = 27

Εβρ. γλωσσ. = 357
Εβρ. ελεγ. = 170
Έγγρ. 16. αι. (Παραμιλητό 4, 1989) = 3402
Έγγρ. μον. Φιλοσ. = 1543
Έγγρ. Σαντορ. = 4094
Έγγρ. Σύρου = 2184
Εγκ. αγ. Δημ. = 1492
Εγκώμιο εις Τζάνε = 3659

Εις Θεοτ. = 281
Εις τον έρωτα = 3671
Εκατόλ. M = 176
Έκθ. χρον. = 171
Εκλ. Λέοντ. = 363
Εκλογής χειρόγρ. = 2573
Έκφρ. ξυλοκ. = 172
Ελλην. νόμ. = 226
Εξήγ. πέτρ. = 234
Επιθαλ. Ανδρ. Β′ = 174
Επιστ. 16. αι. = 3098
Επιστ. Αδελφ. = 1493
Επιστ. Βαγιαζ. = 1524
Επιστ. Ηγουμ. = 1495
Επιστ. κλήρου Καλλιπ. = 3398α
Επιστ. Μουρ. Β′ Α-Β = 77
Επιστ. Μωάμ. = 175
Ερμον. = 28
Ερμον. (Μαυρ.) = 2847
Ερωτόκρ. = 39
Ερωτόκρ.^{2} = 2060α
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.) = 2729
Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^2 = 3940
Ερωτοπ. = 176
Ερωφ. = 104
Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3211
Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. = 3619
Ευγέν. = 56
Ευγέν., Δρόσ. = 29
Ευγέν. (Vitti-Spadaro) = 4175
Ευρετ. Ερωτοκρ. = Πίναξ του παρόντος βιβλίου του λεγομένου Ρωτόκριτου (Στ. Ξανθουδίδης, Ερωτόκριτος, Ηράκλειο 1915, 763-73)
Ευστ. = Eustathii, Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes ad fidem codicis laurentiani editi, curavit Marchinus van der Valk, τόμ. Α′-Γ′, Lugduni Batavorum 1971-1979
Ευστ., Αλ. = 320
Ευστ., Opusc. = 319

Ζήν. = 177
Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3399
Ζήν. (Μπουμπ.) = 1494
Ζήνου, Βατραχ. = 2050
Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2} = 2051
Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ = 3934
Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ^2 = 3934α
Ζυγομ., Επιστ. = 321
Ζωγγρ. = 378

Ημερολ. = 3220

Ηπειρ. = 365

Θάν. Μ. Καντ. = 2854
Θαύμα αγ. Νικ. = 3971
Θαύμα αγ. Νικολ. α′ = 2103
Θαύμα αγ. Νικολ. β′ = 2104
Θεματογραφία = 2737α
Θεολ., Τζίρ. = 32
Θεόφιλος Καμπανίας = 2848
Θεοφ., Χρον. = 322
Θησ. = 178
Θησ. (Foll.) = 181
Θησ. (Morgan) = 182
Θησ. (Schmitt) = 179
Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) = 3985
Θρ. αλ. = 189
Θρ. Θεοτ. = 183
Θρ. Κύπρ. K = 185
Θρ. Κύπρ. M = 184
Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) = 2738
Θρ. Κων/π. B = 192
Θρ. Κων/π. Βαρβ. = 190
Θρ. Κων/π. διάλ. = 191
Θρ. Κων/π. H = 186
Θρ. Κων/π. (Mich.) = 2105
Θρ. Κων/π. Πολλ. = 188
Θρ. Κων/π. P suppl. = 187
Θρ. Μιχ. = 3969
Θρ. Παναγ. = 1496
Θρ. πατρ. = 193
Θυσ.^{2} = 196
Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) = 3672
Θωμάζος Παριτζίνος [Πρόλ. Somav.] = 3391

Ιακ., Παραιν. = 33
Ιατροσ. = 198
Ιατροσ. κώδ. = 197
Ιατροσόφ. = 364
Ιατροσόφ. (Oikonomu) = 2739
Ιερακοσ. = 23
Ιερόθ. Αββ. = 1
Ιερομν. επιστ. = 4177
Ιμπ. = 200
Ιμπ. (Lambr.) = 1497
Ιμπ. (Legr.) = 199
Ιντ. κρ. θεάτρ. = 201
Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) = 2334
Ιστ. Βατοπ. = 142
Ιστ. Βλαχ. = 50
Ιστ. Ενετ. = 3987
Ιστ. Ηπείρ. = 38
Ιστ. μακαρ. Μαρκ. = 2729α
Ιστορ. Αθέσθη = 2856
Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. = 2876
Ιστ. οθωμ. = 4000
Ιστ. πατρ. = 203
Ιστ. πολιτ. = 204
Ιωακ. Κύπρ. = 35
Ιωάνν. ιερ. = 36

Ιωάσαφ, Στ. Νοταρ. = 2849
Ιων. = 206

Καβαλίστας = 3006
Κακή μάννα = 207
Κακοπ. = 4189
Καλλίμ. = 208
Καλλίμ. (Lambr.) = 2107
Καλλίμ. (Pichard) = 209
Καλλιν., Βίος Υπατ. = 2054
Καλόανδρ. (Δανέζης) = 3419
Καλόανδρ. (Κεχ.) = 3992
Καλορείτ., Περί ματ. βίου = 2055
Καλορείτ., Στ. = 2056
Καλοσ., Χαλκ. = 324
Καλούδ., Προσκυν. = 2057
Καματηρ., Εισαγ. αστρον. = 325
Καμεν. = 323
Καναν. = 37
Καναν. (Pinto) = 3935α
Κανον. διατ. = 3401
Καραβ. = 173
Καραντηην. = 1464
Καρτάν., Ἀνθ. = 326
Καρτάν., Βιβλ. ωφέλ. = 4171
Καρτάν., Διαθ. = 2058
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. = 3207
Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) = 3936
Κασιμ., Έγγρ. = 4265
Κατάγρ. Χαριτόπ. = 384
Κατά ζουράρη = 2216
Κατάλ. οικουμ. συν. = 2279
Κατάλ. πατριαρχ. = 1526
Κατάλοιπ. Λάμπρ. = 381
Κατζ. = 106
Κάτης = 210
Κάτης (Χόλτον) = 3993
Κατσαΐτ. = 327
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
Κεδρ. = 328
Κείμ. αγ. Δημ. = 368
Κείμενα ανέκδ. (Thomson) = 3221
Κεκ., Στρατ. = 329
Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών = 2059
Κίνναμ. = 330
Κλήμ. λαϊκ. = 303
Κοδρικά, Εφημερ. = 3936α
Κολοφ. = 2360
Κομν., Διδασκ. Δ = 263
Κομν., Διδασκ. Ι = 263
Κομνηνής Ἄννας Μετάφρ. = 2741
Κομνηνού, Προσκυν. = 3008
Κονταρ., Ιστ. Αθ. = 3938
Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. = 3937

Κόρη = 3222
Κορων., Μπούας = 41
Κουρσάρ. = 386
Κρασοπ. = 284
Κρασοπ. (Eideneier) = 3223
Κρ. Βαρλ. Ιωάσ. = 1151
Κρ. δημ. τραγ. = 358
Κριτοπούλ., Γραμματ. = 2060
Κρ. συμβόλ. = 392
Κυνοσ. = 23
Κυπρ. άσμ. = 360
Κυπρ. ερωτ. = 211
Κυπρ. νόμ. = 3116
Κυπρ. χφ. = 380
Κυρίλλ., Επιστ. = 1511
Κύριλλ. Κων/π. = 331
Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ. = 2061
Κωδ. = 333
Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου = 2366
Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. = 3030
Κώδ., Παρέκβ. = 332
Κώδ. Πάτμου Ι, ΙΙ = 4123
Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) = 2262
Κώδ. Χρονογρ. = 302
Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) = 2592α

Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. = 2234
Λαυρ., Οπτασία Λ. = 3955
Λαυρ., Οπτασία Σ. = 3956
Λεηλ. Παροικ. = 212
Λεξ. = 213
Λεξ. Μακεδ. = 214
Λέοντ., Αίν. = 43
Λέοντ., Αιν. (Knös) = 1888
Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) = 4173
Λέοντ., Αποκ. = 2065
Λίβ. Esc. = 217
Λίβ. (Lamb.) N = 217
Λίβ. N = 216
Λίβ. P = 215
Λίβ. Sc. = 217
Λίβ. (Αγαπητός) = 3674
Λίβ. διασκευή α = 4181
Λίβ. Va = 4274
Λίμπον. = 58
Λόγ. νουθ. = 367
Λόγος ωφέλιμος = 2108
Λόγ. παρηγ. L = 220
Λόγ. παρηγ. O = 219
Λουκάνη, Ἀλ. Τροίας = 2849α
Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. = 2850
Λούκαρ., Διάλογ. = 3208-9

Μακρεμβ., Υσμ. = 30
Μαλαξός, Νομοκ. = 3009
Μαλιασσηνού, Ενύπνιο = 3656
Μανασσ., Αρίστ. = 47
Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) = 1466
Μανασσ., Ποίημ. ηθ. = 45
Μανασσ., Χρον. = 46
Μανολ., Επιστ. = 1467
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. = 3010
Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ^{2}. = 3942
Μάξιμ. Καλλιουπ., Πρόλ. (Legr.) = 3011
Μαξίμου, Ακολ. Αγ. Νικολ. = 3657
Μαξίμου Πελοπ., Αποκάλ. = 3943
Μαξίμου, Συναξ. αγ. Νικολ. = 3658
Μαράς, Κατάστιχο 148 = 4270
Μαράς, Κατάστιχο 149 = 4174, 4269
Μαργουν., Βίοι = 3944
Μαργουν., Βίοι^{2} = 3945
Μαρκάδ. = 223
Μάρκ., Βουλκ. = 48
Μαρτ. αγ. Αβερκ. = 1530
Μαρτολόγιον (1540) = 3403
Μαρτύρ. αγ. Αιμιλ. = 2110
Μαρτύρ. αγ. Βλασ. = 3988
Μαρτύρ. αγ. Δημ. = 368
Μαρτύρ. αγ. Επιχ. = 1527
Μαρτύρ. αγ. Κυριακ. = 1528
Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ. = 1531
Μαρτύρ. αγ. Νικηφ. = 3989
Μαρτύρ. αγ. Νικολ. = 2109
Μαρτύρ. αγ. Παύλης = 1529
Μαρτύρ. αγ. Προκοπ. = 1532
Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin) = 2112
Ματθ. Μυρ., Ακ. = 1468
Μαυλανά-Βαλέντ, Ελλην. ποιήμ. = 3946
Μαυρικ., Στρατηγ. = 1512
Μαυρικ., Στρατηγ. (Dennis) = 2743α
Μαχ. = 51
Μεσαρ. Κ., Λόγ. = 1513
Μεταξά, Επιστ. = 1469
Μετάφρ. Ακαθ. Υμν. = 3395
Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ = 3972
Μετάφρ. Μολιέρου = 3404
Μετάφρ. "Χαρακτ." Θεοφρ. = 3622
Μηλ., Οδοιπ. = 52
Μητροφάνους, Ιατροσ. Μαχ. = 3947
Μικρ. διηγ. (Zimbone) I = 3224
Μικρ. διηγ. (Zimbone) II = 3225
Μικρ. χρον. Yale = 2099
Μιχ. ιερομ. = 55

Μορεζίν., Διαθ. = 2730
Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. = 1470
Μορεζίν., Λόγ. = 2066
Μόσχ. = 337
Μουσουλμ. χφ. = 3948
Μπενιζέλος = 3012
Μπερτολδίνος = 3226
Μπερτόλδος = 3227
Μυστ. = 225
Μυστ. παθ. = 218
Μ. Χρονογρ. = 301

Ν. Θησαυρ. = 3973
Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι = 2583
Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. = 2730α
Ναξ. έγγρ. = 387
Ναξ. Εκατόλ. = 3228
Νειλ., Λόγ. Νικοδ. = 1514
Νεκρ. βασιλ. = 227
Νεκρολ. = Νεκρολόγιο Κυπριακό, J. Darrouzès, Littérature et histoire des textes byzantins XIII = 3031
Νεκταρ., Επιτομ. = 2068
Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. = 3014
Νεόφ. Έγκλ. = 60
Νεόφ. Έγκλ. (Σωτ.) = 4272
Νεόφ. Έγκλ., Λεξ. = 4271
Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. = 3953
Νικ. Ιερόπ.(;), Πραγμ. = 3954
Νικήτα., Βίος Φιλαρ. = 3015
Νικήτ. Χων. = 344
Νομοκ. = 1498
Νομοκ. Αγ. Γεωργ. = 3990
Νομοκριτ. = 2857
Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) = 3649
Ντακορώνιας, Νησιωτ. Επετ. 1, 1918 = 3426
Ντελλαπ., Ερωτήμ. = 3661
Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. = 3661
Ντελλαπ., [Πάθη Χριστού] = 2070
Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. = 3661
Ντελλαπ., Υπομν. = 2241

Ξανθόπ., Νικηφ. = 2072
Ξόμπλιν = 3675

Ο γεννηθείς νεώτερος ... = 2742
Οδοιπ. Σιβηρ. = 1534
Ολόκαλος = 3662
Ον. = 371
Ον. Δανιήλ = 370
Ον. Νικηφ. = 338
Ον. (Παπαχαρ.) = 1499
Ονόμ. πυλ. Κων/π. = 1500
Ονόμ. πυλ. Κων/π. (Preger) = 3676
Ορισμ. Μαμελ. = 228
Ορισμ. Σινάν = 229
Ορισμ. Σιναvπασίας (Rigo) = 3994
Ορνεοσ. = 231
Ορνεοσ. αγρ. = 230
Ουζούχασαν = 2858
Οψαρ. = 232

Παϊσ., Ιστ. Σινά = 61
Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) = 479
Παλαιολ. Πελοποvν. (Λάμπρ.) = 2225
Παλαμήδ., Βοηβ. = 62
Παλαμήδ., Ψαλμ. = 3017
Παλλαδά, Εγκ. Σινά = 2073
Πανάρ. = 63
Παντεχνή, Κυνηγ. = 64
Πανώρ. = 2084
Πανώρ.^{2} = 4179
Παρασπ., Βάρν. C = 66
Παράφρ. Μανασσ. = 221
Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) = 222
Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.) = 344
Παράφρ. Χων. (v. Dieten) = 2865
Παρθεν., Γράμμ. = 1471
Πάτρια Κων/π. = 373
Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendort
Π.Δ. (ΕΒΕ) = Μετάφραση της Π. Δ., Ελληνική Βιβλική Εταιρεία, 1997
Πένθ. θαν.^{2} = 2114
Πένθ. θαν. D = 786
Πένθ. θαν. K = 786
Πένθ. θαν. (Knös) S = 236
Πένθ. θαν. N = 235
Πένθ. θαν. S = 786
Πεντ. = 237
Περί γέρ. = 238
Περί γέρ. (Δαν.) = 3997
Περί διαίτης = 2853
Περί Ιωσήφ = 2859
Περί μεθύσου = 2115
Περί ξεν. (Μαυρομ.) = 3678
Περί ξέν. V = 240
Περί ξέν. A = 241
Περί πονηρ. = 242α
Περί πραγματ. = 242β
Περί πώς έκαμναν ... βασιλέα = 3033
Πηγά Μ., Περί σοφ. = 2731α
Πηγά, Χρυσοπ. = 2732
Πικατ. = 69
Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) = 4273
Πιστ. βοσκ. = 243
Πλανοσπαράκτης = 3405
Πλάτ., Όσα δει = 70
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. = 1472
Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. (Βασιλείου) = 2733
Π. Ν. Διαθ. = 233
Π. Ν. Διαθ. (Λαμπάκης) = 2860
Π. Ν. Διαθ. (Μέγ.) = 2861
Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.) = 3677
Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} =4192
Ποιήμ. = 1501
Πόλ. Τρωάδ. = 279
Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) = 2077α, 2272α και 3229-30
Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) = 3679α
Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) = 1502
Πολυδ. = Πολυδεύκης (Bethe, Λειψία 1900)
Πορτολ. Α = 373α
Πορτολ. Β = 374
Πορτολάνος Ζαγοράς = 3406
Πορτολ. (Κούτσικα) = 3991
Πορτολ. (Τσελίκας) = 3981
Πορφυρογ., Έκθ. = 335
Πορφυρογ., Έκθ. (Βόνν.) = 334
Πορφυρογ., Προς Ρωμαν. = 336
Πορφυροπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. = 2584
Πουλολ. = 245
Πουλολ. Αθ. = 246
Πουλολ. Ζ = 244
Πουλολ. (Τσαβαρή) = 2590
Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} = 3034
Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην. = 1557
Πρέσβ. ιππ. = 247
Πρόδρ. = 76
Προδρ. = 71
Προδρ., Ανέκδ. ποιήμ. = 75
Προδρ., Δεητ. = 72
Προδρ. (Eideneier) = 3393
Προδρ., Κατομυομ. = 1515
Προδρ., Ροδ. = 73
Προδρ., Σεβ. = 72
Προδρ., Στ. δεητ. = 74
Προκόπ. = Προκόπιος (J. Haury, Λειψία 1905-1913)
Πρόλ. άγν. κωμ. = 249
Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. = 1503
Πρόλ. κωμ. = 248
Προσήλ. = 2862
Προσκυν. α΄ = 3037
Προσκυν. Αγ. Αθ. 6 = 3039
Προσκυν. β΄ = 3026

Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 = 3044
Προσκυν. Ιβ. 535 = 3042
Προσκυν. Ιβ. 845 = 3043
Προσκυν. Ιεροσ. = 2591
Προσκυν. Κουτλ. 156 = 3027
Προσκυν. Κουτλ. 390 = 3039
Προσκυν. Λαύρ. 874 = 3035
Προσκυν. Μεταμ. 50 = 3038
Προσκυν. Μπεν. 54 = 3040
Προσκυν. Ολυμπ. 177 = 3028
Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού = 3957
Πρόστ. Ανδρ. = 2728
Προφητ. = 1504
Πτωχολ. *α* = 2592
Πτωχολ. Α = 2592
Πτωχολ. Β = 2592
Πτωχολ. Ζ = 256
Πτωχολ. (Κεχ.) P = 2592
Πτωχολ. N = 251
Πτωχολ. P = 250
Πτωχολ. P^1 = 2592
Πωρικ. = 253
Πωρικ. Α = 254
Πωρικ. Απ. = 254
Πωρικ. (Βεν.-Μαρκ.) = 375
Πωρικ. P = 253
Πωρικ. S = 253
Πωρικ. V = 252
Πωρικ. Ζ = 254
Πωρικ. (Winterwerb) = 3623

Ριμ. Απολλων. = 128, 129
Ριμ. Απολλων. (Βεν.) = 3680
Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) =4182
Ριμ. Βελ. = 144
Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) = 3231
Ρίμ. θαν. = 255
Ριμ. κόρ. = 257
Ριμ. κόρ. Α = 4193
Ριμ. κόρ. V = 4193
Ροδινός (Βαλ.) = 2585
Ροδινός Νεόφ. = 2069
Ροδολ. = 1479
Ροδολ. (Αποσκ.) = 3210
Ροδολ. (Μανούσ.) = 93, 94
Ρούσμ.-Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.) = 3018
Ρωμανός = Sancti Romani Melodi Cantica, Α', Β' (P. Maas και C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
Ρώμη θρην. = 3984
Ρωσσέρ. = 2074

Σανγιν., Ονομ. μελών = 340
Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. = 2586
Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) = 3959
Σατιρ. ποίημ. = 259
Σαχλ., Αφήγ. = 78
Σαχλ. Α' (Wagn.) M = 79
Σαχλ. Α' (Wagn.) PM = 79
Σαχλ. Β' (Wagn.) P = 80
Σαχλ. Β' (Wagn.) PM = 80
Σαχλ. N = 81
Σεβήρ., Διαθ. = 1474
Σεβήρ., Ενθύμ. = 1473
Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. = 1475
Σεβήρ., Σημειώμ. = 2240
Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. = 2734*α*
Σεισμολ. (Οικονόμου) = 3045
Σηθ, Τροφ. = 341
Σημ. Δωρ. Τζυκ. = 385
Σημειώσεις ιστορ. Κύπρου = 3153
Σημ. ιστορ. Κύπρ. = 3152
Σιγίλλ. Κωνστ. Μακρ. = 385
Σκλάβ. = 82
Σκλέντζα, Ποιήμ. = 83
Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. = 3960
Σκούφ. Φ. = 1476
Σκούφ. Φρ., Γραμματοφ. = 3961
Σκούφ. Φρ., Τέχν. Ρητ. = 3962
Σκούφ. Φρ., Τέχν. Ρητ.^{2} = 3962*α*
Σουμμ., Παστ. φίδ. = 85
Σουμμ., Ρεμπελ. = 84
Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. = 3018*α*
Σούτσου, Αλεξανδροβόδας = 3663
Σούτσου, Έπαινος εις το κρασί = 2075
Σοφιαν., Γραμμ. = 342
Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi = 1478
Σοφιαν., Παιδαγ. = 1477
Σοφ. Πρεσβ. Β = 250
Σπαν. Α = 266
Σπαν. Β = 266
Σπαν. (Ζώρ.) V = 1505
Σπαν. (Λάμπρ.) Va = 267
Σπαν. M = 2116
Σπαν. (Μαυρ.) P = 260
Σπαν. O = 264
Σπαν. P = 261
Σπαν. (Spadaro) = Προς Δημόνικον Pseudoisocrateo e Spaneas ... = 3046
Σπαν. U = 265
Σπαν. V = 262
Σπαν. V suppl. = 264
Σπανός D = 3407
Σπανός (Eideneier) = 2513
Στ. Αδάμ. = 272
Στάθ. = 268
Στάθ. (Θέατρο) = 269
Σταθ. (Μανούσ.) = 270
Στάθ. (Martini) = 2117
Σταυριν. = 86
Σταφ., Ιατροσ. = 87
Στ. Βοεβ. = 271
Στεφ. Ιχνηλ. = 376
Στεφ. Ιχνηλ. (Eideneier N) = 3408
Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. = 2852
Στίχ. ερωτ. = 3233
Στιχουργ. = 1536
Στιχούργ. μεταβυζ. = 1507
Στίχ. ωραιότ. = 1506
Στίχ. ωραιότ. (Spadaro) = 3189
Συμβόλ. Αρετ. = 2187
Σύμβ. πίστ. = 1508
Συμεών Ευχ. = 2076*α*
Συμ. Μάγιστρ. = Συμεών Μάγιστρος (έκδ. Βόννης)
Συναδ., Χρον. = 65
Συναδ., Χρον.-Διδαχ. = 3963
Συναδ., Χρον. (Καφταντζή) = 2851
Συναξ. αγ. Νικολ. = 2118
Σύναξ. ασωμ. = 1535
Συναξ. γαδ. = 274
Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) = 3999
Συναξ. γαδ. (Pochert) = 3669
Συναξ. γυν. = 275
Συναξ. γυν. (Spadaro) = 2119
Συνθήκ. Καλλ. = 391
Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) = 390
Σύντ. βίος Ναούμ = 2120
Σφρ., Χρον. μ. = 88
Σφρ., Χρον. (Maisano) = 3394
Σωσ. = 276

Ταμυρλ. = 194
Τάξ. θυρ. = 2863
Τάξ. Πόρτ. = 277
Τζαμπλάκ. = 89
Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) = 3964
Τζάνε Εμμ., Αφ. = 59
Τζάνε Εμμ., Εις έπαινον Α. Κορνάρου = 3658*α*
Τζάνε Εμμ., Εις Θεοτ. = 3685*α*
Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. = 59
Τζάνε, Κατάν. = 2731
Τζάνε, Κρ. πόλ. = 59
Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) = 3659
Τζάνε, Κρ. πόλ. (Νενεδ.) = 2583*α*
Τζάνε, Φιλον. = 3660
Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. = 2067
Τζέτζη, Αλληγ. Ιλ. = Tzetzae Allegoriae Iliadis. Accedunt Pselli Allegoriae curante Jo. Fr. Boissonade, Lutetiae 1851
Τραγ. Αληδ. = 2089

Τραγ. Σούσ. = 377
Τραπεζούντιος, Νομοκ. = 3020
Τριβ., Pε = 90
Τριβ., Pε (Ζώρ.) = 91
Τριβ., Ταγιαπ. = 90
Τριγώνη, Προσκυν. Αγ. Όρους = 2077
Τρωικά = 280
Τσιρίγ., Επιστ. = 1480
Τυπ. Θεοτ. Κεχαρ. = 3047
Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' = 2328

Υγρομαντ. = 3408
Υμν. Παναγ. = 282

Φαλιέρ., Ευύπν. = 95
Φαλιέρ., Ευύπν.^{2} = 2735
Φαλιέρ., Ευύπν. (Schmitt) = 99
Φαλιέρ., Ευύπν. (v. Gem.) = 2080
Φαλιέρ., Θρ. = 2079
Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) = 3965
Φαλιέρ., Ιστ.^{2} = 2735
Φαλιέρ., Ιστ. A = 96
Φαλιέρ., Ιστ. N = 2078
Φαλιέρ., Ιστ. V = 97
Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) = 2080
Φαλιέρ., Λόγ. = 95
Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v.Gem.) = 2510
Φαλιέρ., Ρίμ. AN = 95
Φαλιέρ., Ρίμ.(Bakk.-v. Gem.) = 2081
Φαλιέρ., Ρίμ. L = 98
Φαλλίδ. = 195
Φαλλίδ. (Παναγ.) = 3774
Φιορεντίνος = 2863α και 2985α
Φλώρ. = 283
Φλώρ. (Hess.) = 1509

Φορτουν. = 100
Φορτουν. (Vinc.) = 2736 και 2083
Φυλλ. Αλ. = 352
Φυλλ. Αλ. (Βελουδ.) = 2589α
Φυσιολ. = 285
Φυσιολ. B = 287
Φυσιολ. (Kaim.) = 2122
Φυσιολ. (Legr.) = 286
Φυσιολ. M = 339
Φυσιολ. (Offerm.) G = 2121
Φυσιολ. (Offerm.) M = 2121
Φυσιολ. (Sbord.) = 289
Φυσιολ. V = 1409
Φυσιολ. (Zur.) = 288
Φυτολ. κείμ. = 379
Φωτειν., Νομ. Πρόχ. = 3021

Χειλά, Χρον. = 102
Χίκα, Επίγρ. = 103
Χίκα, Μονωδ. = 103
Χίκα, Μονωδ. (χφ. Λαύρας) = 3665
Χορτασμ., Ημερολ. = 1481
Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. = 3620
Χούμνου, Κοσμογ. = 2085
Χούμνου, Π.Δ. = 109
Χούμνου, Π.Δ. (Πολ. Λ.) = 108
Χρησμ. = 290
Χρησμ. (Βέης) = 291
Χρησμ. (Brokkaar)= 4195
Χρησμ. (Λάμπρ.) = 381
Χριστ. διδασκ. = 2123
Χρον. = 295
Χρον. Αθ. = 292
Χρον. βασιλέων = 2864
Χρον. Γαλαξ. = 318
Χρον. Γαλαξ. (Αναγν.) = 3653
Χρον. Μορ. Egea = 4002
Χρον. Μον. I = 383

Χρον. Μον. K = 382
Χρον. Μον. T = 382
Χρον. Μορ. H = 296
Χρον. Μορ. P = 296
Χρον. Πασχ. = 372
Χρον. σημ. του 1514 = 3682
Χρον. σουλτ. = 299
Χρον. σουλτ. προσθ. = 1510
Χρον. Στέψ. Μαν. B' = 2124
Χρον. Τόκκων = 2125
Χρον. 1570 = 300
Χρονογρ. (Λαμψ.) = 3048
Χρονολ. πίν. βασ. = 304
Χρύσανθος Νοταράς, Οδοιπορ. = 3016
Χρυσίου, Βίος Ιωάνν. = 1516
Χρύσιππ. = 2086
Χρυσόβ. Ανδρ. B' = 385
Χρυσόβ. του 1364 = 2497
Χωνιάτη, Παράφρ = 2865

Ψελλού, Δεισ. = 346
Ψελλού, Ερμην. μερών σώμ. = 348
Ψελλού, Κοινολ. = 347
Ψελλού, Στ. πολιτ. = 345
Ψελλού, Στ. πολιτ. (Boisson) = 1517
Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. = 111
Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) = 110
Ψευδο-Δωρ. = 2186
Ψευδο-Δωρ., Διον. B' = 348α
Ψευδο-Κωδ., Οφφικ. = 349
Ψευδο-Συμ. = 350
Ψευδο-Σφρ. = 1483
Ψευδο-Χρυσόστ., Λόγ. = 1518

Ωροσκ. = 305

β') με ξένο τίτλο

Act. Dionys. = 1566α
Act. Doch. = 3002
Act. Esph. = 2437
Act. Ivir. = 3579, 3580, 3866, 3867
Act. Kastam. = 2694
Act. Kutl. = 2438
Act. Kutl.^{2} = 3355
Act. Lavr. = 2440
Act. Pantocr. = 3575
Act. patr. = 2434
Act. Prôt. = 2459
Act. Saint-Pantél. = 2981
Act. Vat. I = 4233
Act. Vat. II = 4243
Act. Xen. = 2465

Act. Xen.^{2} = 3201
Act. Xér. = 2353
Alexanderroman^{b} = 353
Assises = 3683

Byz. Kleinchron. = 2726 και 2743

Ch. pop. = 154
Chron. brève = 294
Chron. brève (Loen.) = 294
Chron. br. (Loen.) = 293
Cod. Mon. Prodr. = 4151
Croce = 3233α (βλ. Προσθ. ΙΑ τόμου)

Divân = 273

Fisc byz. = 4276

Gesprächb. = 258
Guarini = 4180

Hagia Sophia = 3666
Hist. imp. = 202
Hist. imp. (Rochow) = 1525

Itinéraire = 239

Kret. Urk. = 392α

Leonis Probl. = 2064

Lettres 1453 = 1562
Lucar, Sermons = 2581

Metrol. = 1533
Metrol.[2] = 2855
Mevlânâ = 273
Miklos.-Müller, Acta = 2453

Notizb. = 224

Paysan rossignol = 369
Poèm. hist. = 1448

Rebâb-nâmè= 273

Rechenb. = 131
Rechenb. (Vog.) = 1486

Sprachlehre = 3217

Zygomalas, Synopsis = 3652

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στον πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δεν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δε συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δε βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μη εντελώς συγγενικά με το έργο μας, συντομογραφείται ο τίτλος τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α') ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ. = Αλεξίου Στ.
Αλεξ. Στ., Ακριτ. = 2594
Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. = 2744α
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ. = 1410
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.[2] = 2036
Αμ. = Άμαντος Κ.
Αμ., Γλωσσ. μελετ. = 421
Αναγνωστ. = Αναγνωστόπουλος Γ.
Ανδρ. = Ανδριώτης Ν.
Ανδρ., Ιδ. Μελ. = Ν.Π.Ανδριώτης, Το γλωσσικό ιδίωμα του Μελενίκου
Ανδρ., Ιστ. ελλην. γλ. = 4015
Ανδρ., Σημασ. = 441
Ανδρ., Σημασ.εξ. = 443
Ανδρ. Φάρασ. = 435
Αντουράκης, Χριστ. όροι = 3413
Αντωνιάδ. = Αντωνιάδη Σ.
Βαγιακ. = Βαγιακάκος Δ.
Βαγιακ., Βίος επων. = 3052
Βαγιακ., Πύργοι και κάστρα = 2746α
Βαλ., Ανθολ. = 1411

Βαρναλίδης, Χαριστ. = 3054
Βισβίζ. = Βισβίζης Ι.
Βισβίζ., Κοινοτ. διοίκ. = 1584
Βλάσση, εδέσμ. = 4022
Βλαχογ. = Βλαχογιάννης Γ.
Βογιατζ. = Βογιατζίδης Ι.
Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ. = 1589
Βραν. = Βρανούσης Λ.
Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α'= 2749
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν. = 1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ = 1591

Γαβαλάς, Σίκιν. = 1593
Γεννάδ., Πτηνοτρ. = 486
Γεωργακ. = Γεωργακάς Δ.
Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. = 2176
Γιαγκουλλή, Ποιητάρ. = 4199
Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι = 2878
Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. = 2749β
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. = 2561

Δειν. = Δεινάκις Στ.
Δεκαβ. = Δεκαβάλλας Α.
Δένδ. = Δένδιας Μ.
Δερμιτζάκης, Λαϊκότ. κρητ. λογοτεχν. = 3420
Δετοράκης, Βενετοκρ. μελετ. = 4028
Δετοράκης, Λοιβή = 3714
Δετοράκης, Τραγ. Κρήτ. = 3245
Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. = 2182
Δομένικος, Κεφ. διήγ. = 4200
Δραγ. = Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θέατρ. Κεφαλλην. = 1599
Ευαγγελ.-Νοταρά, Σημ. Κωδ. = 3064

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά = 525
Ζακυθ., ΒΙ = Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ. = Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον.σουλτ. = 1600
Ζέπ. = Ζέπος Π.
Ζώρ. = Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ.ποίησ. = 1414
Ζώρ., Περί την Αλ. Κων/π. = 1417

Θαβώρ. = Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ. = 1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον. = 536
Θεοχ., Διαθ. = 1418
Θεοχ., Τζαμπλάκ. = 1544
Θωμοπούλου, Τοπων. = 537

Κακ.-Πάνου = Κακουλίδη-Πάνου Ελένη
Κακρ. = Κακριδής Ι.
Καλιτσ. = Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., θωρώ = 1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ. = 1611
Καλλέρ. = Καλλέρης Ι.
Καλογερά, Ηχοπ. λέξ. = 2610α
Κανελλόπ., Ονοματολ. = 3068α
Καραγ., Βυζ. διπλ. = 1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.² = 2195
Καραγιάννη, Διγενής = 2527
Καρακάσης, Μουσ. όργανα = 3437
Καραλέκας, Αγρίμια και πουλιά = 4283α
Καραν. = Καραναστάσης
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης = 2198
Καρανικόλα Σ., και Αλ., Παροιμ. Σύμ. = 2759
Καραποτόσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ. = 3439
Καρατζ. = Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης = 554
Καρολ. = Καρολίδης Π.
Κατσουρ. = Κατσουρός Α.
Καψ. = Καψωμένος Στ.
Κεχ. = Κεχαγιόγλου Γ.
Κεχ., Παλαιότ. Πεζ. = 4165
Κεχ., Πεζογρ. Ανθολ. = 4166
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ. = 2207
Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. = 3739
Κοντοσόπ. = Κοντοσόπουλος
Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. = 1620
Κοραή, Ατ. = 578
Κοραή, Λεξιλ. σημ. = 579
Κοτσοβίλλη, Εξαρτ. πλοίων = Περί εξαρτισμού των πλοίων
Κουγ. = Κουγέας Σ.
Κουκ. = Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ = 633
Κουκ., Ελληv. πάπυρ. = 588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ. = 626
Κουκ., Ευστ. Λασγρ. = 623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ. = 587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ. = 1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού = 655

Κριαρ. = Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ. = 1421
Κριάρη, Κρ. άσμ. = 357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτόκρ. = 670
Κριαρ., Μεσαιων. Μελετ. = 3255
Κυριακ. = Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ. = 710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά = 718
Κωστούλα Δ., Αγάπ. Λάνδ. = 2910

Λάζαρης, Λευκαδ. = 2223
Λάμπρ. = Λάμπρος Σπ.
Λαμψ. = Λαμψίδης Ο.
Λορεντζ. = Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ. = Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ. = 742
Λουκόπ., Γεωργ. = 746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ. = 747
Λουκόπ., Παιγνίδια = 743
Λουκόπ., Ποιμ. = 745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν... = 744

Μανάφη, Τυπ = 2236
Μανούσ. = Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ., πατρ. γράμμ. = 1550
Μανούσ.-Πούχνερ, Ανέκδ. Στιχ. = 4167
Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. = 4049
Μαστροδημήτρης, Ποίηση ν. Ελληνισμού = 4168 βλ. και 3617
Μαυρ., Εκλ. Α' = 1424
Μέγ. = Μέγας Γ.
Μενάρδ. = Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. = 1655
Μενάρδ., Τοπων. μελ. = 2244
Μέντζου, Οικον.-κοινων. βίος = 3469
Μηλιαρ. = Μηλιαράκης Α.
Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου = 3101
Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. = Κ. Μηνάς, Η γλώσσα των δημοσιευμένων μεσαιωνικών ελληνικών εγγράφων της Κάτω Ιταλίας και της Σικελίας
Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ. ² = 4286
Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. = 3265
Μητσάκη, Αχιλ. = 780
Μητσάκη, Εμψυχούν ύδωρ, 1983 = 2924
Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ. = Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.

Μπαμπιν., Υποκορ. = 1665
Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου = 2617α
Μπουμπ. = Μπουμπουλίδης Φ.
Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ. = 783
Μυστακ., Έλλην, Γραικός = 1670

ΝΓΔ = 4092

Ξανθ. = Ξανθουδίδης Στ.
Ξανθιν. = Ξανθινάκης
Ξανθ. Μελετ. = 2781
Ξανθοπ.-Κυρ. Κοσμ. Αιτωλ. = 3109
Ξιούτας, Κυπρ. λαογρ. ζώων = 4069

Οικονομ. = Οικονομίδης Δ.
Οικονομ., Γραμμ. Πόντ. =
Οικονόμου, Τοπων. Ζαγορ. = 3769
Ορλάνδος, Βασιλική = 4209

Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. = 2257
Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.^{2} =4210
Παναγ. = Παναγιωτάκης Ν.
Παντ. = Παντελίδης Χρ.
Παντ., Φωνητ. Κύπρ. = 837
Παπαγ. = Παπαγεωργίου Π.
Παπαγ., Δημ. ελλην. = 844
Παπαγεωργίου, Μνήμη Π. Δικαίου = 3275
Παπαγρηγοράκι, Ξέν. λέξ. = 847
Παπαδ. Α. = Παπαδόπουλος Α.
Παπαδημ. Γ. = Παπαδημητρίου Γ.
Παπαδημ. Σ. = Παπαδημητρίου Σ.
Παπαδημ., Ψάρια = 2263
Παπαδ. Θ. = Παπαδόπουλος Θ.
Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. = 3478
Παπαδ.-Κερ. = Παπαδόπουλος-Κεραμεύς Α.
Παπαδόπουλλος, Πρόλ. [Βαγιακ., Μανιάται Α′] = 2852
Παπαθωμ. = Παπαθωμόπουλος
Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. = 2273
Παπαμανώλη, Παραδ. κόσμημα = 3116
Παπαχαρ., Κυπρ. ηθ. = 4212
Παπαχριστ., Τοπων. Ρόδου = 4213
Παπαχρυσ., Αθων. μοναχ. = 3632
Πασχ., Τοπων. Άνδρ. = 1698
Πεζόπ. = Πεζόπουλος Γ.
Πετρόπ. = Πετρόπουλος Δ.
Πηλίλης, Αξιώματα = 4291α
Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ. = 2288
Πιλαβάκης, Πέρασμα = 1704
Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. = 4080
Πολ. Λ. = Πολίτης Λ.
Πολ. Λ., Κατάλ. = 3790
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ. = 1426
Πολ. Λ., Κρ. ποίησ.^{2} = 2503
Πολ. Λ., Μετά Άλ. = 1426
Πολ. Λ., Μετά Άλ.^{2} = 2503
Πολ. Λ., Πριν Άλ. = 1426
Πολ. Λ., Πριν Άλ.^{2} = 2503
Πολ. Ν. = Πολίτης Ν.
Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ. = 1716
Πολ. Ν., Παροιμ. = 915
Πορφυρόπ., Μετάφρ. Ανεκδ. Προκοπ. = 2584
Προμπονάς, Ακριτικά Α = 3120
Πρωτοπ.-Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ. = 1717

Ρήγας, Σκιαθ. πολιτ. = 1718
Ρούσσ., Λεξιλ. = 2296

Σάθ., Ελλην. Ανέκδ. = 1427
Σάθ., ΜΒ = 1428, 1429, 1430
Σακ., Κυπρ. = 1432
Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ. = 2297
Σβορ. = Σβορώνος Ν.
Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ. ναυτ. = 1722
Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι = 932
Σερεμέτης, Έγγρ. Ινστ. Βεν. = 3494
Σερεμέτης, Επ. Επετ. ΔΣΘ 5, 1984 = 3122
Σετάτ., Ετυμ. σημασ. = 1723
Σκουβαρά, Δυσετυμολ. = 935
Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. = 2301
Σπυριδ. = Σπυριδάκης Γ.
Σταυρίδου, Συνάντ. Συμ. = Α. Σταυρίδου -Ζαφράκα, Η συνάντηση Συμεών και Νικολάου Μυστικού (Αύγουστος 913) στα πλαίσια του βυζαντινοβουλγαρικού ανταγωνισμού, Θεσσαλονίκη 1972
Στεφανίδ. = Στεφανίδης Μ.
Συμεων. = Συμεωνίδης Π.Χ.
Συμεων., Τσάκ. = 2305
Συμεων., Ελλην. ονομ. = 4088
Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. = 4220
Σφυρ., Πληρώμ. = 1737

Τζάρτζ. = Τζάρτζανος Α.
Τζάρτζ., Νεοελλ. σύντ. = Τζάρτζανος Α., Νεοελληνική σύνταξις
Τομπαΐδ., Ιδίωμ. Θάσ. = 1743
Τουρτόγλου, Φον. και αποζημ. = 2306
Τριαντ. = Τριανταφυλλίδης Μ.
Τριαντ., Απ. = 976
Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ. = 974
Τριαντ., Ξενηλ. = 973
Τριαντ., Οικογ. ονόμ. = 3129
Τσαντσ. = Τσαντσάνογλου Ε.
Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ. = 2637
Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. = 4225
Τσολ. = Τσολάκης Ε.
Τσοπ. = Τσοπανάκης Α.
Τσοπ., Γλώτται = 1751
Τσοπ., Δωρ. αντ. = 1750
Τσοπ., Κοινή-ροδ. ιδιώμ. = 1749
Τσοπ., Ροδιακά = 3637
Τσουδερ., Ορολογ. = 1756
Τσουκνίδας, Πρακτ. Συνεδρ. Ευγ. Αιτωλ. = 3293
Τωμ. = Τωμαδάκης Ν.
Τωμ., Σύλλαβ. = 1759

Φάβ. = Φάβης Β.
Φαρμακ., Γλωσσάρ. = 2908
Φιλ. = Φιλήντας Μ.
Φιλ., Γλωσσογν. = 1011
Φόρης, Πίν. επιρρ. = 1771
Φουρ. = Φουρίκης Π.
Φραγκάκι, Δημ. ιατρ. = 2641
Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. = 2333

Χαραλαμπάκης (Με ελλην. γλωσσ.) = 3140
Χαριτων. = Χαριτωνίδης Χ.
Χαριτων., Λόγ. εις Κοραήν = 2960
Χατζ. = Χατζηιωάννου Κ.
Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. = 4106
Χατζ., Διασπ. = 1777
Χατζ., Διασπ. Β′ = 3141
Χατζ., Διασπ. Γ′ = 3518, 3519, 3520, 3521
Χατζ., Διπλωματ. = 1778α
Χατζ., Μεσ. Κυπρ. = 4106α
Χατζ., Ξέν. στοιχ. = 1026

Χατζηγιακ., Δημώδη Α′ = 2560
Χατζιδ. = Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν. = 1085
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α′ = 2807
Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β′ = 2643α
Χατζιδ., Γλωσσ. μελ. = 1051
Χατζιδ., ΜΝΕ = 1054
Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών = 1101
Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών^2 = 3300
Χριστίδης, σώζω-σώνω = 3302

Ψάλτ. = Ψάλτης Στ.
Ψάλτ., Θρακικά = 3530
Ψυχ. = Ψυχάρης Γ.

β′) ξενόγλωσσων

Aerts, Periphr. = 1783
Agapitos, Narrat. Vernac. Romances = 3639
Ahrweiler, Byz. et Mer = 2344
Ahrweiler, Etudes = 2345
Alex. M., The ritual lament = 2346
Amantos, Suffixe = 1114
Andr. = Andriotis
Antoniadis, Langue byz. = 1788
Apostolopoulos, Καλλίμ. = 2961
Atsalos, Term. = 2350

Bakk. = Bakker
Bakker, Imper. = 1119
Bakker, Pronomen = 2351
Băn. = Bănescu
Banfi, Quattro lessici = 3312α (βλ. Προσθ. ΙΑ′τόμου)
Bartelink, Jeux de mots = 1793
Bastav., Ordo portae = 227
Beaudouin, Dial. Chypr. = 1121
Beschewl. = Beschewliev
Beševl. = Beševliev
Beševl., Protobulg. Inschr. = 1129
Beševl., Spätlat. Inschr. = 1130
Beševl., Theophan. = 1798
Bibliogr. Hellén. = 1450, 1451
Bischoff-Beck, Glossar = 1799
Bissinger, "μέγας" = 1800
Bjerkelund, "παρακαλῶ" = 1801
Blanken, Dial. Cargése = 1802
Blanken, Grecs d. Cargèse = 1131a
Böhlig, Untersuch. Sprachg. = 1132
Bompaire, Remarques = 1133
Browning, Αφ. Westerink = 3314
Burg., Infin. = 1134
Buturas, Kap. = 1135

Caratz. = Caratzas St.
Caratz., Orig. dial. néo-gr. = 1141
Caratz., Tzac. = 2356
Conomis, Hesych. = N. Conomis, Hesychiana (Miscellanea Critica, griechischer Teil, Dt. Akad. d. Wiss., Λειψία 1964, 27-35)
Cortelazzo, Influsso = 1816
Coureas, The Assizes = 4304
Coutelle, Gregh. = 2359

Danezis, Spaneas = 3322
Darrouzès, Textes byzantins = 3154
Dawk. = Dawkins R. M.
Dawk., Boustr. = 3838
Dawk., Modern Gr. = 1146
Debrunner, Nachklass. Griech. = 1152
Del. = Delatte A.
Dieterich, Spor. = 1158
Dieterich, Unters. gr. Spr. = 1154
Dölger, Beiträge = 2367
Dölger-Karayann., Byz. Urk. = 1827
Dölger, Lachen = 1164
Dölger, Παρασπ. = 2368
Dölger, Πετίτον = 1166
Dölger, Regesten = 1824
Dölger, Schatzk. = 1163
Dölger, Φιλόσοφος = 1825

Egea, Gram. Cron. Mor. = 4127
Eideneier, Ghost-Words = 2369
Eideneier, Tabuwörter = 1177^{a}

Failler, Déposition Calliste 1^{oo} = 2816
Foll., Libri greci = 1840
Foy, Lauts. = 1179

Georgac. = Georgacas D.
Georgac., Ichthyological = 2662
Georgac.-McDonald, Names of Peloponn. = 1847
Georgac., Names of Const. = 1843
Georgac., The -ιτσ- Suffixes = 2816γ
Georgiadis, Türk. Lehnw. = 3160
Grégoire, Caballus = 1194
Guillou, Act. S. Maria = 1854

Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial. = 1212
Hahn, Latein. Spr. = 1213
Hammerich, Nisunderst. = 1214
Hanna, Textkrit. Bem. = 1215
Hartmann, Wiedergabe türk. Nam. = 1216
Hatzid. = Hatzidakis G.
Hatzid., ἄγγελος = 1221
Hatzid., Einleit. = 1218
Heisenb. = Heisenberg A.
Heldr.-Μηλιαρ. = 1101
Hendrickx B., Θεσμοί = 2342
Henrich, Κλητ.-γεν. σε-ο = 2644
Hess. = Hesseling D.-C.
Hess., Dante nella lett. neoell. = 1231
Hess., Mots mar. = 1226
Hohlwein, Terms techn. = 1234
Hunger, Anzeiger phil.-hist. Klasse Österreich. Akademie = 3334
Hurmuz., Documente = E. Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Românilor, Βουκουρέστι

Impellizeri, Dig. Akr. = 1236
Irmsch., Μαύρη θάλ. = 1867
Irmsch., Τριβ., Ποιήμ. = 1442

Jannaris, Hist. Gramm. = 3851
Jeffr. = Jeffreys E. M.

Kahane, Αφιέρ. Man Alvar, II = 3343
Kahane-Bremner, Gloss. portol. = 2975
Kahane, Christian étym. = 1875
Kahane, Elem. ital. = 1872
Kahane, Graeca et Romanica I, II,III = 2673
Kahane, Graeco-rom. etym. = 1879
Kahane, Graeco-rom. etym. III = 2419
Kahane H. και R., Festschr. Hubschmid=Festschrift für Johannes Hubschmid = 2973β
Kahane, Italian Loan-Words = 1246

Kahane, Ital. Marinewört. = 1873
Kahane-Pietrangeli, Egypt. pap. = 1880
Kahane, Rom.-etym. = 1877
Kahane, Sclavus = 1251
Kahane, Sprache = 2568
Kahane-Tietze, Lingua Franca = 1253
Kalits., Erkl. Eust. = 1256
Kalits., Gramm. = 1257
Kalits., Lesenotiz. = 1255
Kaps. = Kapsomenakis, Kapsomenos St.
Kaps., Vorunters. = 1258
Katsanis, Byzantino-Sicula III = 4241
Kretschmer, Lesb. Dial. = 1267
Kriar. = Kriaras E.
Kriar., Diglossie = 1275
Krumb. = Krumbacher K.
Krumb., Handschr. d. Dig. = 1281
Krumb., Sprichw. = 1279
Kyriak. = Kyriakidis St.

Lambr., Coll. = 1287
Langkavel, Bot. sp. Gr. = 1288
Laurent, Regestes = 2434
Lavagnini R., Byzantina Mediolanensia = 3865α
Lavagnini R., Fatti = 3351
Lefort, Documents = 3352
Legr. = Legrand E.
Legr., BGV = 1449
Legr., BH = 1450, 1451
Lemerle, Cinq études = 3581
Lemerle, Premier human. = 2439
Lemerle, Saint Athanase = 1900
Lietz., Gr. Pap. = 1292
Lindenburg, Turkse woorden = 1904
Linnér., Hist. Pallad. = 1293
Ljungvik, Adverbia = 1905
Ljungvik, Syntax spätgr. Volksspr. = 1294
Lorentz., Miscell. gr. = 1906
Lurier, Chron. Mor. = 1297

Maidhof, Rückwanderer = 1299
Mand., Stud. gr. lang. = 2444
Manouss. = Manoussacas
Math.-Torn. = Mathiopoulou-Tornaritou E.
Martini, Stathis = 2445
Marzullo, Hesych. = 1908
Meinersmann, Latein Wört. = 1912
Mentzou, "ξένος" = 1914
Merc. S.-G. = Mercati S.-G.
Merc. S.-G., Coll. Byz. = 2448
Merc. S.-G., Suida-Suda = 1915
Mercier, Almanac = 4308
Meyer, NS = 1307
Meyer, Rom. im kypr. = 1916, 2687
Migne, P.G. = Migne, Patrologia Graeca
Mihăescu, Infl. Grec. = 1919
Mihăescu, Langue lat. = 2689
Mihăescu, Termes = 1920
Mihevč-Gabrovec, Contrib. sémasiol. = 1922
Mihevč-Gabrovec, Syntaxe Moschos = 1923
Miklosich, Slav. Elem. = 1924
Miklosich, Türk. Elem. = 1311
Mirambel, Evolut. verbe = 1926
Mitsakis, Romanos = 1318
Mohrmann, Innov. sémant. = 1929
Mor. = Moravcsik G.
Mor., Byzantinot. = 1319
Mor., Ελλην. ποίημ. Βάρν. = 1453
Mor., "Hund" = 1931
Moritz, Zunamen II = 2455
Morrone, Annali Fac. Lett. e filos. Univ. di Napoli 21 (n. s. 9) 1978/79 = 3360
Murnu, Rum. Lehnw. = 1322

Nicholas-Baloglou, Quadr. = 4149α
Nourney, Lat. Ital. = 1324

Oikonomidès, Act. Dionys. = 1566α
Oikonomidès, Act. Kastam. = 2694
Ostrog., Féod. byz. = 2457
Ostrog., Problèmes = 2458

Palmer, Μόσχος = 3591
Panzer, Futurum = 1936
Papademetriou, Σχέδη μυός = 1938-9
Papadim. = Papadimitriu S.
Papadopoullos, Monum. litt. popul. = 2697
Pecoraro, Studi Let. Cret. = 3177
Pern. = Pernot H.
Pern., D' Homère = 1330
Pern., Ét. linguist. = 1334
Pern., Ét. littér. gr. = 1329
Pern., Recherch. Evang. = 1333
Pertusi A., Akritai = 2463
Pezop., Adnot. med. gr. = 1337
Piccitto, Formule greche = 1947
Pol. L., Digenis = 1948, 2703
Pol. N., Mond. = 1340
Psalt., Gram. = 1346
Psich. = Psichari J.
Psich., Essais = 1347
Psich., Ét. de philol. = 1950
Psich., Qu. tr. = 1350

Raderm., Neutest. Gramm. = 1352
Richard-Papadopoullos, Livre des remembr. = 3001
Rödel, Chalkok.-Kritob. = 1353
Rotolo, Libistro = 1354
Russo, Gheorg. Etol. = 1356
Russo, St. ist. gr.-rom. = 2704
Russo, St. şi crit. = 2470
Rydbeck, Fachprosa = 1962

Saunier, L' amertume = 3889
Scazzoso, Pseudo-Dionigi = 1964
Schilb., Byz. Metrol. = 1966
Schirò, Agiografia = 1970
Schirò, δημότης = 1968
Schmitt, ῥιζικόν = 1971
Seel, Physiol. = 1975
Sirat, Mots d' emprunt = 1976
Soloviev, Russie = 1977
Spadaro, Battaglia = 1978
Spadaro, Fonti Florio = 1979
Spadaro, Riv. Stor. Calabr. = 3183
Spadaro, Studi = 2713
Stepski, v.-Dol., Phrantz. = 1991
Stryker, Protév. Jacq. = 1375
Stuwe, Franz. Lehnwört = 1992

Tabachovitz, Études sur le grec = 1379
Tabachovitz, Theophan. = 1994
Tagliavini, Venezia = 1382
Tarabout, Valaor. = 2715
Thumb, Germ. im Neugr. = 1997
Thumb, Gr. Spr. Hellen. = 1386
Thumb, Handbuch = 1998
Tonnet, Ιστ. ν. ελλ. γλ. = Tonnet H., Ιστορία της νέας ελληνικής γλώσσας. Η διαμόρφωσή της
Triand., Lehnw. = 1393
Tsop., Echi classici = 2998
Tzitzilis, Griech. Lehnw. = 3386

Vanicek, Fremdw. = 1395
Vayacacos, Noms de famille[1] = 2020
Vayacacos, Noms de famille[2] = 2021

Veloudis, Alexander = 2022
v. Gem. = A. F. van Gemert
Viscidi, Prestiti latini = 1401
Vogeser, Spr. Heiligenl. = 1402

Wagn., Carm. = 1456
Wagn.,Med. Gr. Texts = 1457
Wagn., Trois poèm. = 1458
Weierholt, Malalas = 2030
Wifstrand, εικότα = 2032
Wilson, Byz. Prose = N. Wilson, An anthology of byzantine prose, Βερολίνο - Νέα Υόρκη, 1971
Wolf, Spr. Malal. = 1404
Zachariadou (Studia turcol.) = 3198
Zakyth., Desp. = 2498
Ziebarth, Griech. Text. = 1405
Zilliacus, Kampf Weltspr. = 1407
Zucker, αυθέντης = 2035α

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΙΚΤΩΝ ΤΟΜΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κ.λ.π., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ = Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών
Αθ. = Αθηνά
ΑΘΛΓΘ = Αρχείον του θρακικού Λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
Αμάλθ. = Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-Λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου (Άγ. Νικόλαος Κρήτης)
Άνθη Χαρίτων = Παναγιωτάκης Ν., τιμητικός τόμος, 1998.
Αντιχάρ. Ανδρ. = Αντιχάρισμα στον καθηγητή Ν. Π. Ανδριώτη
ΑΠ = Αρχείον Πόντου
Αρχές νεοελλ. λογοτ. = Αρχές της νεοελληνικής λογοτεχνίας, τόμ. Α', Β'
Α' Συμπ. "Καθ. ζωή" = Πρακτικά Α' Διεθνούς Συμποσίου: Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο
Αφ. Αμ. = Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Αμαντον
Αφ. Καρατζά = Αντίχαρη, Αφιέρωμα στον καθηγητή Σταμάτη Καρατζά
Αφ. Κριαρ. = Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά
Αφ. Λ. Πολ. = Αφιέρωμα στον καθηγητή Λίνο Πολίτη
Αφ. Milliex = Ελληνογαλλικά. Αφιέρωμα στον Roger Milliex
Αφ. Σβορ. = Αφιέρωμα στον Νίκο Σβορώνο
Αφ. Στράτ. = Αφιέρωμα στον Ανδρέα Ν. Στράτο
Αφ. Τριαντ. = Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Αφ. Τσολ. = Αφιέρωμα στον Εύδοξο Τσολάκη
Αφ. Χατζιδ. = Αφιέρωμα εις Γ.Ν. Χατζιδάκιν

Βυζαντ. = Βυζαντινά
Βυζ. Δόμ. = Βυζαντινός Δόμος, Αθήνα 1987 κ.ε.
Βυζ. Μελ. = Επετηρίς "Βυζαντιναί Μελέται"

Γρηγ. Παλ. = Γρηγόριος Παλαμάς

ΔΑΕ Κερκ. = Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας
ΔΕΚΣ = Δελτίο Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών= Κυπρ. Σπ.
Δελτ. Ιον. Ακαδ. = Δελτίον Ιονίου Ακαδημίας
ΔΙΕΕΕ = Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ.ΑΕ = Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν. = Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ. = Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδεκαν. Χρον. = Δωδεκανησιακά Χρονικά
Δωδώνη = Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων

Ε. Εσπ. = Εώα και Εσπέρια
ΕΑΙΕΔ = Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ = Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ = Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών

ΕΕΗλ.Μ. = Επετηρίς Εταιρείας Ηλειακών Μελετών
ΕΕΚΣ = Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ = Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ = Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον
ΕΕΣΝΟΕΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΣτερεολλ.Μ = Επιστημονική Επετηρίς Στερεοελλαδικών Μελετών
ΕΕΦΣΠΑ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ = Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΘ (περ. β′, τεύχ. Φιλ.) = Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης περ. β′, τεύχος Φιλολογίας
ΕΕΦΣΠΚ = Αριάδνη, Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης
Εικοσιπεντ. Κόντου = Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κων/νου Σ. Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ = Επετηρίς του Κέντρου ερεύνης της ιστορίας του ελληνικού δικαίου
ΕΛΑ = Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου
Ελλην. = Ελληνικά
Ελλην. Δημ. = Ελληνική Δημιουργία
Ελλην. Διαλεκτ. = Ελληνική Διαλεκτολογία
ΕΜΑ = Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επ. Επετ. Δ.Σ.Θ. = Επιστημονική Επετηρίδα Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
Επετ. Κύπρ. = Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών), Λευκωσία
Επετ. Παρνασσ. = Επετηρίς Παρνασσού
Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ = Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν. = Ο Ερανιστής

ΗΜΕ = Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Ηπειρ. Χρον. = Ηπειρωτικά Χρονικά

Θησαυρ. = Θησαυρίσματα
Θρακ. = Θρακικά

Ιταλοελλ. = Ιταλοελληνικά

Κακρ., Μελέτ. άρθρ. = Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κανίσκιν 2002 = Studi in onore di Giuseppe Spadaro
Κεφαλλ. Χρον. = Κεφαλληνιακά Χρονικά
Κιμωλ. = Κιμωλιακά
Κρ. Εστ. = Κρητική Εστία
Κρητολ. = Κρητολογία
Κρητολ. Γράμμ. = Κρητολογικά Γράμματα
Κρ. Λαός = Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ. = Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ. = Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ. = Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ. = Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ. = Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ. = Κυπριακά Χρονικά

ΛΑ = Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ. = Λαογραφία
ΛΔ = Λεξικογραφικόν Δελτίον
Λογοτεχνία-Κοινωνία στην Κρήτη (συλλογή) = Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης

Μακεδ. = Μακεδονικά
Μαντατοφ. = Μαντατοφόρος
ΜΒ = Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μελ. ελλην. γλώσσ. = Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά
Μελ. και υπομν. Κύπρ. (συλλογή) = Μελέται και υπομνήματα
Μεσ. Ν. Ελλ. (περιοδ.) = Μεσαιωνικά και Νέα Ελληνικά
Μνήμ. Αμ. = Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη = Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνήμ. Καλοκαιρινού = Λοιβή εις μνήμην Ανδρέα Γ. Καλοκαιρινού
Μνήμ. Λάμπρ. = Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
Μνήμ. Ζώρα = Τιμητικός τόμος εις μνήμην Γεωργίου Θ. Ζώρα

ΝΕ = Νέος Ελληνομνήμων
Νεοελλ. Αρχ. = Νεοελληνικόν Αρχείον
Νεοελλ. Διαλ. = Νεοελληνική Διαλεκτολογία
Ν. Εστ. = Νέα Εστία
Νησιωτ. Επετ. = Νησιωτική Επετηρίς

Ξένιον Ζέπου = Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos

Ορθόδ. Παρ. = Ορθόδοξος Παρουσία

Παναθήν. = Παναθήναια
Παρνασσ. = Παρνασσός
Πελοπον. = Πελοποννησιακά
Πεπρ. Α′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Α′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Β′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Γ′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Δ′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Δ′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Ε′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ε′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΣΤ′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα ΣΤ′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Ζ′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Ζ′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ′ ΔΚρ.Σ = Πεπραγμένα Θ′ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ′ ΔΒΣ = Πεπραγμένα Θ′ Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης
Πεπρ. ΙΒ′ ΔΒΣ = Πεπραγμένα ΙΒ′ Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου

Πεπρ. ΙΔ΄ ΔΒΣ = Actes du XIVᵉ Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre, 1971, III, 1976

Πνευματ. Κύπρ. = Πνευματική Κύπρος

Ποντ. Φύλλ. = Ποντιακά Φύλλα

Πραγμ. Ακ. Αθ. = Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Ακ. Αθ. = Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών

Πρακτ. Α΄ Κυπρ. Σ = Πρακτικά Α΄ Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ′ β′

Πρακτ. Β′ Κυπρ. Σ = Πρακτικά Β′ Κυπριολογικού Συνεδρίου Β′

Πρακτ. Γ′ Κυπρ. Σ = Πρακτικά Γ′ Κυπρολογικού Συνεδρίου Β′

Πρακτ. Α′ Παν. Σ = Πρακτικά Α′ Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Γ′ Παν. Σ = Πρακτικά Γ′ Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Ε′ Παν. Σ = Πρακτικά Ε′ Πανιονίου Συνεδρίου

Πρακτ. Α΄ ΠανελΛ. Σ. Αν. Ρωμυλ. = Πρακτικά Α΄ Πανελλήνιου Συνεδρίου Ανατολικής Ρωμυλίας

Πρακτ. Α′ Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελλ. χώρου = Πρακτικά Α′ Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελ. χώρου

Πρακτ. Β′ Συμπ. Γλωσσολ. βορειοελ. χώρου = Πρακτικά Β′ Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου

Πρακτ. Συμποσ. Ιδρ. Πιερίδη 1986 = Πρακτικά Συμποσίου Ιδρύματος Πιερίδη 1986

Προσφ. Κυριακ. = Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην

Σύμ. = Τα Συμαϊκά

Σύμμ. = Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ

Σύνδεσμος in onore Anastasi = Σύνδεσμος. Studi in onore di Rosario Anastasi

Τεσσαρακ. Κόντου = Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου

Τιμητ. Τσοπ. = Φιλερήμου Αγάπησις. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αγ. Γ. Τσοπανάκη, 1997

Τσοπ., Συμβολές Α΄, Β΄ = Τιμητικός τόμος Τσοπανάκη, 1983 (έχει βιβλ. στον Ι τόμο)

Φίλτρα., Τιμητ. Καψ. = Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου

Χαριστ. Ορλάνδ. = Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον

Χιακ. Χρον. = Χιακά Χρονικά

Χρ. Κρ. = Χριστιανική Κρήτη

Χρον. Πόντ. = Χρονικά του Πόντου

β′) σε ξένη γλώσσα

AAEEG = Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France

Act. VIIIᵉ Congr. Intern. Néohell. franc. = Actes du VIIIème Congrès International des néo-hellénistes des universités francophones. Contribution de Chypre à la civilisation néohellénique

Act. XIᵉ Congr. onomast. = Actes du XIᵉ Congrès International des sciences onomastiques

AIPhHOS = Annuaire de l' Institut de philologie et d' histoire orientales et slaves

BCH = Bulletin de correspondance hellénique

Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr. = Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, Μόναχο 1958

BF = Byzantinische Forschungen

B-NJ = Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher

BSl = Byzantinoslavica

Bull. Soc. Lingu. = Bulletin de la Société de linguistique de Paris

BMGS = Byzantine and Modern Greek Studies

Byz. = Byzantion

Byz.-Met. = Byzantina-Metabyzantina

Byzantinobulg. = Byzantinobulgarica

BZ = Byzantinische Zeitschrift

Cah. Inst. M. A. (Univ. Copenhague) = Université de Copenhague, Cahiers de l'Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.

Class. et. Med. = Classica et Mediaevalia III Convegno Nationale di Studi Neogreci

Corp. Haml. = Corpus Hamleticum

Cret. St. = Cretan Studies, 1988 κε.

DOP = Dumbarton Oaks Papers

Egyet. Philol. Közl. = Egyetemes Philologiai Közlöny

EO = Echos d' Orient

Epidosis = Herbert Hunger, Gesammelte Schriften zur byzantinischen Geistes und Kulturgeschichte

Festschrift Heger = Festschrift für Klaus Heger

Festschr. Kretschmer = Festschrift für Universitäts-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer

Fest und Alltag

Fol. neohell. = Folia neohellenica

IF = Indogermanische Forschungen

IF Anzg. = Anzeiger für Indogermanische Sprach- und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermanischen Forschungen.

Ill. Class. St. = Illinois Classical Studies

Instit. Orient. Nap. = Instituto Orientale di Napoli

JÖB = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG = Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft

Lexicograph. Byzant. = Lexicographica Byzantina
Literature-Society in Crete (συλλογή) = Literature and Society in Renaissance Crete

Med. Rom. Orient. = Medioevo Romanzo e Orientale
Mél. Diehl = Mélanges Charles Diehl
Mél. Dujcev = Byzance et les Slaves. Études de civilisation. Association des amis des études archéologiques
Mél. Ed. Delebécque = Mélanges Edouard Delebécque
Mél. Kern = Mélanges Kern
Mél. Merlier = Mélanges offerts à Octave et Melpo Merlier
MGSY = Modern Greek Studies Yearbook
Misc. G. Merc. = Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Neogr. = Miscellanea Neogreca. Atti del 1. Convegno Nazionale di studi neogreci
Misc. Rossi = Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. Or. Spr. = Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen

Neogr. Med. Aevi I, II, III, IV, IVα, V=Πρακτικά του διεθνούς συνεδρίου Neograeca Medii Aevi

OCP = Orientalia Christiana Periodica

Philol. Suppl. = Philologus, Supplementband
Philol. Woch. = Philologische Wochenschrift
PNL = Probleme der neugriechischen Literatur
Polych. = Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)
Polychron. Dölger = Polychronion, Festschrift Fr. Dölger
Prosa y verso = Neogr. Med. Aevi III, 1996

REB = Revue des études byzantines
REG = Revue des études grecques
RES-EE = Revue des études sud-est européennes
Rev. Intern. d' Onom. = Revue Internationale d' Onomastique
Rhein. Museum f. Philol. = Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol. = Romance Philology
RSBN = Rivista di studi bizantini e neoellenici
RSBS = Rivista di studi bizantini e slavi
RSBS 3 [Misc. Pertusi 3] = Rivista di studi bizantini e slavi, III-1983 Miscellanea Agostino Pertusi, Tomo III, Bologna 1984

SB = Studi bizantini
SBN = Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn. = Siculorum Gymnasium
SIFC = Studi italiani di filologia classica
Sill. biz. = Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati
S-OF = Süd-Ost Forschungen
Star., Živ. = Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl. = Studia Byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom. = Studii istorice grecoromâne
Stud. filol. biz. = Studi filologia bizantina
Stud. byz. Lexik. = 3384

TAPA = Transactions of the American Philological Association
Trav. et Mém. = Travaux et Mémoires

Viz.Vrem. = Vizantijskij Vremennik

Zeitschr. f. Balkanol. = Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol. = Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch. = Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ' ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

PHI 7 = Packard Humanities Institute CD-ROM # 7 (Greek Documentary Texts: Papyri and Inscriptions)
TLG = Thesaurus Linguae Graecae
TLFi = Tresor de la Langue Francaise

Ε' ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

ΑΛΝΕ = Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής

Αλιπράντης Ν., Λεξ. Πάρου = Αλιπράντης, Λεξικό των ιδιωμάτων και των εγγράφων της Πάρου, 2001

Ανδρ., Λεξ. = Ν.Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

Απαλοδήμου, Λεξ. πουλιών = Απαλοδήμου Ντ., Περιγραφικό Λεξικό πουλιών της Ελλάδος

Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας = Στ. Αποστόλου, Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Νάουσας

Αραβαντ., Ηπειρωτ. γλωσσάρ. = Αραβαντινού Π., Ηπειρωτικόν γλωσσάριον

Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ. = Βεργωτής Θ. Γ., Λεξικόν λειτουργικών και τελετουργικών όρων, 1995

Βλαστού, Συνών. = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, Αθήνα 1931

Βλαστού, Συνών.^{2} = Π. Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά. Νέα έκδοση συμπληρωμένη, Αθήνα 1989

Βλάχ. = Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος

Γενναδ., Λεξ. = Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν

Γιαγκουλλής, Ασσίζες = Γιαγκουλλής Κ., Ασσίζες, ερμηνευτικό-ετυμολογικό γλωσσάριο, 1993

Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ. = Γιαγκουλλής Γ. Κ., Μικρός ερμηνευτικός και ετυμολογικός θησαυρός της Κυπριακής διαλέκτου, Λευκωσία, 1997.

Γλωσσάρ. Λέσβ. = Γλωσσάριον Λέσβιον

Δαγκίτσης, Λεξ. = Κ. Δαγκίτση, Ετυμολογικό Λεξικό της νεοελληνικής

Δεληγιάννης, Ιδίωμ. Κουβουκλ. Προύσας = Κ. Δεληγιάννη, Το γλωσσικό ιδίωμα των Κουβουκλίων Προύσας

Δημητράκ. = Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης

Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν., Λαογραφικά της Σάμου, τ. ΣΤ' και Ζ'. Λεξικό του γλωσσικού ιδιώματος της Σάμου, Αθήνα, 1996.

Δημητρίου Ν. Α., Συμπλ. Λεξ. Σάμ. = Δημητρίου Ν. Α., Ευρετήριο και Συμπλήρωμα στα λαογραφικά της Σάμου του Ν. Δημητρίου, Αθήνα, 2002

Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας = Δουγά-Παπαδοπούλου Ευ.-Τζιτζιλής Χρ., Το γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, 2006

Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν. = Δράκου, Το γλωσσικό ιδίωμα της Κάλυμνος

Επιτομή = Επιτομή του Λεξικού της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημώδους Γραμματείας (1100-1669) του Εμμ. Κριαρά

Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. = Ερωτόκριτος Ι., Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου

Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. = Ζαφειρίου Π. Μ., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σάμου

Ζώη, Λεξ. Ζακ. = Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου

Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} = ανατύπωση του Λεξικού Ζώη, Λεξ. Ζακ.

Ζωναρ. = Ioannis Zonarae Lexicon, edidit A.H. Tittmann, τόμ. I-II, Λειψία 1808, ανατ. Αμστερνταμ 1967

Ησύχ. = Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)

Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ. = Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαίδεια, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8

ΙΛ = Ακαδημία Αθηνών, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης· Α': Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής

Ιπποκρ. λεξ. = Αποστολίδης Π., Ερμηνευτικό Λεξικό πασών των λέξεων του Ιπποκράτους, 1997

Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. = Καββάδας Δ., Βοτανικόν-φυτολογικόν λεξικόν, 1956.

Καλαντζάκος, Λεξ. ρουμελ. = Καλαντζάκος Α., Λεξικό ρουμελιώτικης γλώσσας, 2000.

Καραγ., Λεξ. οικον. = Καραγιαννόπουλος Ε. Ι., Λεξικό Βυζαντινής Ορολογίας, Οικονομικοί Όροι τόμ. Α', 1995

Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. = Καραναστάσης Α., Ιστορικόν λεξικόν των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας

Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ. = Κασιμάτης, Βενετικά γλωσσικά στοιχεία στα Κύθηρα

Κατσάνης, Ιδίωμ. Σαμοθράκης = Κατσάνης Ν. Α., Το γλωσσικό ιδίωμα της Σαμοθράκης

Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. = Κόμης Λ. Δ., Κυθηραϊκό λεξικό, Αθήνα, 1996

Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ. = Ι. Κονδυλάκη, Κρητικόν Λεξιλόγιον

Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ. = Κοντομίχης Π., Λεξικό του λευκαδίτικου γλωσσικού ιδιώματος, 2001

Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν. = Κοσμάς Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1997

Κουκκίδης, Λεξιλ. = Κωνστ.

Κουκκίδη, Λεξιλόγιον ελληνικών λέξεων εκ της τουρκικής

Κουμαν., Συναγ. = Στ. Κουμανούδης, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων

Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. = Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων

Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν. = Κουσαθανάς Π., Χρηστικό λεξικό του ιδιώματος της Μυκόνου, 1996

Κουτήφαρης, Γλωσσάρ. Ικαρ. = Κουτήφαρη, Γλωσσάριο της Ικαρίας

Κριαρ., Λεξ. = Εμμ. Κριαράς, Νέο ελληνικό λεξικό της σύγχρονης δημοτικής γλώσσας

Κυριαζίδης Ν., Λεξ. Μακρυγ. = Το λεξιλόγιο του Μακρυγιάννη ή πώς μιλούσαν οι Έλληνες

Κωστ., Λεξ. τσακων. = Θ. Π. Κωστάκη, Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου

Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου = Λιάπης Κ., Το γλωσσικό ιδίωμα του Πηλίου, Βόλος, 1996.

ΛΚΝ = Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη

Λουκά, Γλωσσάρ. = Γ. Λουκάς, Γλωσσάριον της κυπριακής διαλέκτου

Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ. = Μάνεσης Στ., Ιστορικό Λεξικό του μυκονιάτικου ιδιώματος

Μαυρομμάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας = Μαυρομμάτης Κ., Λεξικό ιδιωματισμών Καναλίων-Καρδίτσας, 1987

ΜΕΕ = Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαιδεία, τ. Α΄-ΚΔ΄, Αθήνα 1926-1934 (ανατ. με συμπλήρωμα, τ. Α΄-Δ΄, χ. χρον.)

Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου = Μηνάς Κ., Λεξικό των ιδιωμάτων της Καρπάθου, Κάρπαθος, 2006.

Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. = Μ. Μιχαηλίδη-Νουάρου, Λεξικόν της καρπαθιακής διαλέκτου

Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης = Μιχαλαριά-Βογιατζή Μ., Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν Διαλέκτου Σύμης, 1991

Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ. = Σπύρος Μουσούρης, Η γλώσσα της Ιθάκης

Μπαμπιν., Λεξ. = Μπαμπινιώτης, Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας, 1998, 2002

Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ. = Ξανθινάκης Α., Λεξικό του δυτικοκρητικού ιδιώματος, 2000.

Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου = Κώστας Ξεινός, Γλωσσάρι της Ίμβρου

Ορλάνδος-Τραυλός Λεξ. αρχιτ. = Α.Κ. Ορλάνδος-Ι.Ν. Τραυλός, Λεξικόν αρχαίων αρχιτεκτονικών όρων

Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ. = Πανταζάτος Δ., Κεφαλονίτικη και θιακιά ντοπιολαλιά, 2000

Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ. = Παπαγγέλου Ρ., Το Κυπριακό ιδίωμα. Μέγα Κυπροελληνο-αγγλικό και με λατινική ορολογία. Αθήνα, 2001

Παπαδ. Α., Λεξ. = Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντιακής διαλέκτου

Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ. = Παπαθανασόπουλου Θ., Γλωσσάρι ρουμελιώτικης ντοπιολαλιάς

Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. = Παπαχριστοδούλου Χρ., Λεξικό των ροδίτικων ιδιωμάτων

Πάπ.-Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ. = Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαίδεια μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης

Πασπ., Γλωσσ. = Α.Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον

Πασχ., Ανδρ. γλωσσ. = Πασχάλης Δ., Ανδριακόν γλωσσάριον, Αθήνα, 1993.

Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ. = Πασχαλούδης Λ. Ν., Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, 2000

Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. = Μ. Ι. Πιτυκάκη, Το γλωσσικό ιδίωμα της Ανατολικής Κρήτης

Προκόβας, Λεξ. Κουτσοβλαχ. = Κ. Προκόβα, Λεξικό Κουτσοβλαχικής Λιβαδίου Ολύμπου, 2006

Πρωίας Λεξ. = Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώλη, έκδοσις "Πρωίας"

Πρωίας Λεξ. Συμπλ. = "Πρωΐας" Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα

Σούδα = Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)

Σπίντιος, Δαρνακ. γλωσσ. = Σπίντιου Ζ., Δαρνακικό Γλωσσάρι

Σταματ. = Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης

Στεφ., Θησ. βλ. Steph., Θησ.

Σύρκου, Μεγαρ. ιδιωμ. = Σύρκου Αγγ., Το μεγαρικό γλωσσικό ιδίωμα, 2006

Τάκη, Αγραφ. = Τάκης Β., Η αγραφιώτικη γλώσσα

Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ. = Φ. Τάσιου, Γλωσσάριο του Πολυγύρου

Τζιαμούρτας, Γλωσσ. Καραγκούνηδων = Τζιαμούρτας Ζ., Γλωσσικός θησαυρός των Καραγκούνηδων, 2006

Τομπαΐδ.-Συμεων., Συμπλ. Παπαδ. Α. Λεξ. = Τομπαΐδης Δ. Ε.-Συμεωνίδης Χ. Π., Συμπλήρωμα στο Ιστορικόν Λεξικόν της Ποντιακής Διαλέκτου του Α. Α. Παπαδόπουλου, Αθήνα, 2002

Τσικής, Γλωσσ. Χίου = Τσικής Γ. Ν., Γλωσσικά από το Πυργί της Χίου, Αθήνα, 2002

Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλ. = Η.Α. Τσιτσέλης, «Γλωσσάριον Κεφαλληνίας», Νεοελληνικά Ανάλεκτα Παρνασσού 2 (1874-75) 145-368 (ανατ. Αθήνα 1996)

Τσοπουρίδης, Λεξ. ποντ. = Τσοπουρίδης Θ., Λεξικό Ποντιακής Διαλέκτου

Φωτ., Λεξ. = Photii Patriarchae Lexicon

Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ. = Χαντζιάρα, Γλωσσάρι της Θεσσαλίας

Χατζ., Λεξ. = Ετυμολογικό Λεξικό της ομιλουμένης κυπριακής διαλέκτου (ανατ. 2000)

Χριστοδούλου, Κουζιαν. = Χριστοδούλου Χ., Λεξικό του κοζανίτικου ιδιώματος

Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. = Γερ. Χυτήρη, Κερκυραϊκό γλωσσάρι, ακατάγραφες και δίσημες λέξεις

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex. = Nikolaos Andriotis, Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten

Avotins, Nov. = Avotins I., On the Greek of the Novels of Justinian, 1992

Avril, Dictionn. prov.-français = J.T. Avril, Dictionnaire provençal-français suivi d'un vocabulaire français-provençal

Battaglia = Battaglia S., Grande dizionario della lingua italiana

Battisti-Alessio, Diz. etim. = C. Battisti και G. Alessio, Dizionario etimologico Italiano

Bauer, Wört. = W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments

Blaise, Lex. Lat. Med. = Blaise A., Lexicon Latinitatis Medii Aevi

Boerio = G. Boerio, Dizionario del dialetto veneziano

Buck, Dict. Synon. = A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages

Caracausi = G. Caracausi, Lessico greco della Sicilia e dell'Italia meridionale

Chantraine, Dict. étym. = Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots

DDM, Dictionn. étym. = Dauzat A., Dubois J., Mitterand H., Dictionnaire étymologique et historique, 1971.

DELI = Cortelazzo M.-Zolli P., Dizionario etimologico della lingua italiana, 1999.

Devoto, Diz. etim. = G. Devoto, Avviamento alla etimologia italiana

DGE = Adrados Fr., Diccionario Griego-Español

Du Cange = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis

Du Cange, Lat. = Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis

EI = Encyclopaedia of Islam, 2003.

EM = Etymologicon Magnum = T. Gaisford, Οξφόρδη, ανατ. Πελεκάνος, 2000.`

Frisk, Wört. = H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz. = Dizionario Garzanti della lingua italiana

Germ. = G. Germano, Vocabolario italiano e greco

Godefroy, Lex. de l' anc. franç. = Godefroy Fr., Lexique de l'ancien français, 1990.

Gr. d'Hauterive, Dictionn. = R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen âge et renaissance

Greim., Dictionn. = A.J. Greimas, Dictionnaire de l'ancien français jusqu'au milieu du XIVe siècle, Παρίσι 1968

H.-E. Lexicon of the O.T. = W. Gessenius, A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford University Press, 1952

Lampe, Lex. = G. W. H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon

LBG = Lexikon zur byzantinischen Gräzität

Lex. Chron. Mor. = W. J. Aerts-H. Hokwerda, Lexicon on the Chronicle of Morea

L-S = H. G. Liddell-R. Scott-H. Stuart Jones, A Greek-English Lexicon

L-S Κων/νίδη = H. G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επιστασία Μ. Κωνσταντινίδη

L-S Κων/νίδη Συμπλ. = H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελληνικής γλώσσης

L-S Suppl. = H. G. Liddell, R. Scott, H. Stuart Jones, R. McKenzie, Greek-English Lexicon. Revised Supplement

Meursius = J. Meursius, Glossarium graecobarbarum

Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört. = Meyer-Lübke W., Romanisches Etymologisches Wörterbuch

Mittelat. Wört. = Mittellateinisches Wörterbuch bis zum ausgehenden 13. Jahrhundert

Montanari = Montanari Fr., Vocabolario della lingua greca

Mutinelli, Less. Ven. = Mutinelli F., Lessico Veneto, ristampa 1851

Niermeyer, Med. Lat. Lex. = J. F. Niermeyer, Mediae Latinitatis Lexicon minus

Nuovo Zingarelli = Il nuovo Zingarelli

ODB = Oxford Dictionary of Byzantion

OLD = Oxford Latin Dictionary

Papahagi, Dict. arom. = Papahagi T., Dicționarul dialectului aromân. General și etimologic

Peek, Lex. Nonn. = W. Peek, Lexikon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.

PLP = Prosopographisches Lexicon der Palaiologenzeit

Preisigke-Kiessling = F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden

Redhouse = New Redhouse, Turkish-English Dictionary

Robert Dict. hist. = Dictionnaire Historique de la langue française, Le Robert, 2000.

Rohlfs, Diz. topon. = Rohlfs G., Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria, Ραβέννα 1974

Rohlfs, Et. Wört. = G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict. = P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, Άμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966

Semi, Lat. med. istr. = F. Semi, Glossario del latino medioevale istriano

Shipp = G. P. Shipp, Modern Greek Evidence for the Ancient Greek Vocabulary

Somav. = A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας

Somav., It. -gr. = A. da Somavera, Tesoro della lingua italiana e greca-volgare

Sophocl. = E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods

Steph., Θησ. = H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσας

Trapp, Lex. z. byz. Gräz = E. Trapp κ.ά., Lexikon zur byzantinischen Gräzität

Zingarelli = N. Zingarelli, Vocabolario della lingua italiana

ΣΤ΄ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά. = άρθρο του Λεξικού
αβέβ. ετυμ. = αβέβαιη ετυμολογία
άγν. ετυμ. = άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ. = άλλη γραφή
αι. = αιώνας
αιτ. = αιτιολογικός
αιτιατ = αιτιατική πτώση
άκλ. = άκλιτος
αλβ. = αλβανικός, αλβανικά
αλληλοπ. = αλληλοπαθές
αμάρτ. = αμάρτυρος
αμτβ. = αμετάβατος
αναβιβ. = αναβιβασμός
αναγκ. αίτ. = αναγκαστικό αίτιο
ανάγν. = ανάγνωση
αναδημ. = αναδημοσίευση
ανακ. = ανακοίνωση
αναλογ. = αναλογία, αναλογικός, -ώς
ανάτ. = ανάτυπο
ανατ. = ανατύπωση
αναφορ. = αναφορικός
ανέκδ. = ανέκδοτος
ανομ. = ανομοίωση
αντιδ. = αντιδάνειο
αντίθ. = αντίθετος
αντιθ. = αντιθετικός, -ώς
αντικ. = αντικείμενο
αντιμετάθ. = αντιμετάθεση
αντων. = αντωνυμία
αόρ. = αόριστος
αοριστολ. = αοριστολογικός
Άπ. = Άπαντα
απ. = απαντά
απαρέμφ. = απαρέμφατο
απόλ. = απόλυτος
απολ. = απολύτως
αποφημ. = αποφηματικός
απόσπ. = απόσπασμα
απρόσ. = απρόσωπο
απροσ. = απροσώπως
αρ. = αριθμός
αραβ. = αραβικός
αραβοτουρκ. = αραβοτουρκικός
αραμ. = αραμαϊκός
αριθμητ. = αριθμητικό
αρμεν. = αρμενικός
άρν. = άρνηση
αρνητ. = αρνητικός
αρομουν. = αρομουνικός
αρσ. = αρσενικός
αρχ. = αρχαίος
αρχαϊκ. = αρχαϊκός
αρχιτ. = αρχιτεκτονικός όρος
άσχ. = άσχετος
αυτ. = αυτόθι
Αφ. = Αφιέρωση
αφομ. = αφομοίωση
αχρον. = αχρονολόγητος

βενετ. = βενετικός
βιβλιοκρ. = βιβλιοκρισία
βλ. = βλέπε
βλάχ. = βλάχικος
βοτ. = βοτανική, βοτανολογικός όρος
βουλγ. = βουλγαρικός
βραχυλογ. = βραχυλογικώς
βυζ. = βυζαντινός

γαλλ. = γαλλικός
γεν. = γενική πτώση
γενικ. = γενικότερα
γενουατ. = γενουατικός
γερμ. = γερμανικός
γεωγρ. = γεωγραφικός, -ώς
γλωσσ. = γλωσσικός
Γλωσσάρ. = Γλωσσάριο
γρ. = γράφε, γραφή
γραμμ. = γραμματικός, -ώς

δεικτ. = δεικτικός
δευτερόκλ. = δευτερόκλιτος

δευτεροπρόσ. = δευτεροπρόσωπος
δήλ. = δήλωση
δηλ. = δηλαδή
δημ. = δημοτικός
δημοσ. = δημοσίευση
διάβ. = διάβαζε
διάγρ. = διάγραψε
διαλεκτ. = διαλεκτικός
διατρ. = διδακτορική διατριβή
διάφ. = διάφορος
διαφορ. = διαφορετικός
διόρθ. = διόρθωσε
διορθώσ. = διορθώσαμε
δίστ. = δίστιχο
διφθογγ. = διφθογγισμός
δοτ. = δοτική πτώση

εβρ. = εβραϊκός
έγγρ. = έγγραφο
εθν. = εθνικός
ειδικ. = ειδικότερα
εικασ. = εικασία
ειρων. = ειρωνικός, -ώς
Εισαγ. = εισαγωγή
έκδ. = έκδοση
εκδ. = εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ. = εκκλησιαστικός (όρος), εκκλησιαστικώς
έκφρ. = έκφραση
εκφρ. = εκφράσεις
ελλειπτ. = ελλειπτικός, -ώς
ελλην. = ελληνικός
εμπροθ. = εμπροθέτως
εμπρόθ. προσδ. = εμπρόθετος προσδιορισμός
εν. = ενικός
εναντιωμ. = εναντιωματικός
έναρθρ. = έναρθρος
ενδεχομ. = ενδεχομένως
ενδοιαστ. = ενδοιαστικός
ενεργ. = ενεργητικός
ενεστ. = ενεστώτας
ενθύμ. = ενθύμηση
ενν. = εννοείται
Εξήγ. = Εξήγηση
επεξήγ. = επεξήγηση
επεξηγ. = επεξηγηματικός, -ώς
επιγρ. = επιγραφή
επίδρ. = επίδραση
επίθ. = επίθετο
επιθετ. = επιθετικός, -ώς
Επίλ. = Επίλογος
επιμ. = επιμέλεια
επίρρ. = επίρρημα
επιρρ. = επιρρηματικός, -ώς
επιστ. = επιστολή
επιστημ. = επιστημονικός όρος
επιτ. = επιτατικός, -ώς

επιφ. = επιφώνημα, επιφωνηματικός, -ώς
επόμ. = επόμενος
επών. = επώνυμο
επων. = επωνυμία
ερωτ. = ερωτηματικός, -ώς
εσφαλμ. = εσφαλμένος, -α
ετυμ. = ετυμολογία
ετυμολ. = ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ. = ευκτική έγκλιση

ηθ. = ηθικός, -ώς
ηχοπ. = ηχοποίητος

θ. = θέμα
θεολ. = θεολογικός όρος
θετ. = θετικός
θηλ. = θηλυκός
θρησκ. = θρησκευτικός, -ώς
θωπευτ. = θωπευτικός, -ώς

ιατρ. = ιατρικός όρος
ιδ. = ιδίως
ιδιάζ. σύντ. = ιδιάζουσα σύνταξη
ιδιάζ. χρ. = ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ. = ιδιώματα
ιδιωμ. = ιδιωματικός, -ώς
Ιντ. = Ιντερμέδιο
ισπ. = ισπανικός
ιστ. = ιστορία, ιστορικός
ιταλ. = ιταλικός

κ. = κάτι
κ.ά. = και άλλα
κ.α. = και αλλαχού
Κ.Δ. = Καινή Διαθήκη
κάπ. = κάποιος, -ον, κλπ.
καταβιβ. = καταβιβασμός
κατάλ. = κατάληξη
καταφ. = καταφατικός
κατηγ. = κατηγορούμενο
κε. = και εξής
κείμ. = κείμενο
κεφ. = κεφάλαιο
κλ. = κλίση
κλητ. = κλητική πτώση
κοιν. = κοινός, -ώς
κοινότ. = κοινότατος
κ.π.α. = και πολλαχού αλλαχού
κρητ. = κρητικός
κρητ. κ. = κρητικά κείμενα
κριτ. υπ. = κριτικό υπόμνημα
κτητ. = κτητικός, -ά
κ.τ.ό. = και τα όμοια
κυπρ. = κυπριακός
κυριολ. = κυριολεκτικώς
κύρ. όν. = κύριο όνομα
κώδ. = κώδικας

λ. = λέξη, λήμμα
λαϊκ. = λαϊκός, -ώς
λατ. = λατινικός
λόγ. = λόγιος
λογοτ. = λογοτεχνία, λογοτεχνικός, λογοτεχνικώς

μαθημ. = μαθηματικός όρος
μεγεθ. = μεγεθυντικός
μειωτ. = μειωτικός, -ώς
μέλλ. = μέλλοντας
μέσ. = μέσος
μεσν. = μεσαιωνικός
μεταπλ. = μεταπλασμός
μεταφ. = μεταφορά, μεταφορικώς
μετάφρ. = μετάφραση
μετρ. αν. = μετρική ανάγκη
μετων. = μετωνυμία, μετωνυμικώς
μόρ. = μόριο
μτβ. = μεταβατικός
μτγν. = μεταγενέστερος
μτξ. = μεταξύ
μτφρ. δάν. = μεταφραστικό δάνειο
μτχ. = μετοχή, μετοχικός

ναυτ. = ναυτικός όρος
νεοελλ. = νεοελληνικός
νεότ. = νεότερος
νηπ. = νηπιακός
νομ. = νομικός όρος

οικογ. = οικογενειακός
όν., ον. = όνομα, ονόματος, -α
ονομ. = ονομαστική πτώση
ονοματοπ. = ονοματοποιία
ό.π. = όπου παραπάνω
ορθότ. = ορθότερος, -α
οριστ. = οριστική
ουδ. = ουδέτερο
ουσ. = ουσιαστικό
ουσιαστικοπ. = ουσιαστικοποιημένος

παθητ. = παθητικός
παλαιογρ. = παλαιογραφικός
παλαιότ. = παλαιότερος, -α
παπυρ. = παπυρικό κείμενο
παράγ. = παράγωγο
παραγ. = παραγωγή
παράθ. = παράθεμα
παραθ. = παραθετικά
παρακελευσμ. = παρακελευσματικός
παράλ. = παράλειψη, παράλειψε
παραλ. = παραλείπεται, -ονται
παράλλ. = παράλληλος

παραπ. = παραπομπή, παραπεμπτικός
παράρτ. = παράρτημα
παρατ. = παρατατικός
παράφρ. = παράφραση
παραχωρ. = παραχωρητικός
παρεκτεταμ. = παρεκτεταμένος
παρετυμ. = παρετυμολογία, παρετυμολογικός
παρκ. = παρακείμενος
παροιμ. = παροιμία, παροιμιακός
παρων. = παρωνύμιο
πβ. = παράβαλε
Π.Δ. = Παλαιά Διαθήκη
περ. = περίπου
περιληπτ. = περιληπτικός, -ώς
περίοδ. = περίοδος
περιοδ. = περιοδικό
περσ. = περσικός
πιθ. = πιθανός, -ώς
πληθ. = πληθυντικός
ποιητ. αίτ. = ποιητικό αίτιο
πολλ. = πολλαχού
ποντ. = ποντιακός
ποσ. = ποσοτικός, ώς
πραγμ. = πραγματολογικώς
προβηγκ. = προβηγκιανός
προέλ. = προέλευση
προηγ. = προηγούμενος
πρόθ. = πρόθεση
προθετ. = προθετικός
πρόκ. = πρόκειται
προκ. = προκειμένου
Πρόλ. = Πρόλογος
πρόσ. = πρόσωπο (γραμμ.)
προσδ. = προσδιορισμός
πρόσθ. = πρόσθεσε
Προσθ. = Προσθήκη
προστ. = προστακτική
προσφών. = προσφώνηση
προσων. = προσωνυμία
προσωπ. = προσωπικός
προσωποπ. = προσωποποίηση
πρότ. = πρότεινε
προφ. = προφανής, -ώς
πρωτόκλ. = πρωτόκλιτος

ρ. = ρήμα
ρηματ. = ρηματικός
ρουμαν. = ρουμανικός
ρωσ. = ρωσικός

σ. = σελίδα
σερβ. = σερβικός
σήμ. = σήμερα
σημ. = σημείωση
σημασ. = σημασία
σημασιολ. = σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ. = σημερινός
σημιτ. = σημιτικός
σλαβ. = σλαβικός
σκωπτ. = σκωπτικός, -ώς
σπανιότ. = σπανιότατο, -α
στ. = στίχος
στερ. = στερητικός
στρατ. = στρατιωτικός όρος
συγγ. = συγγενικός
συγκ. = συγκοπή
συγκρ. = συγκριτικός
συμπερασμ. = συμπερασματικός
συμφ. = συμφυρμός
συν. = συνήθως
συνδ. = συνδέεται
σύνδ. = σύνδεσμος
συνεκδ. = συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ. = συνεκφορά
συνηθέστ. = συνηθέστατος, -α
σύνθ. = σύνθεση
συνθ. = συνθετικό
συνίζ. = συνίζηση
σύντ. = σύνταξη
συνών. = συνώνυμο
σύστ. = σύστοιχο
συχν. = συχνά
συχνότ. = συχνότατο, -α
σχ. = σχήμα
σχετ. = σχετικός
σχηματ. = σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ. = σχόλιο, -α
Σχολ. = Σχολιαστής (L-S)

τ. = τύπος
τεχν. = τεχνικός όρος
τεύχ. = τεύχος, -η
τίτλ. = τίτλος
τόμ. = τόμος
τοπ. = τοπικός
τοπων. = τοπωνύμιο
τουρκ. = τουρκικός
τραγ. = τραγούδι
τριτόκλ. = τριτόκλιτος
τριτοπρόσ. = τριτοπρόσωπος
τροπ. = τροπικός
τσακων. = τσακωνικός
τυπογρ. = τυπογραφικός
τυπολ. = τυπολογικό τμήμα άρθρου

υβριστ. = υβριστικός, -ώς
υπερθ. = υπερθετικός
Υπόθ. = Υπόθεση
υποθ. = υποθετικός
υποκ. = υποκείμενο
υποκορ. = υποκοριστικός
υποτ. = υποτακτική έγκλιση
υποτιμ. = υποτιμητικός, -ώς
υποχωρ. = υποχωρητικός, -ώς
υστλατ. = υστερολατινικός

φ. = φύλλο
φρ. = φράση, φράσεις
φωνητ. = φωνητικός

Χορ. = Χορικό
χρ. = χρήση
χρον. = χρονικός
χφ = χειρόγραφο
χφφ = χειρόγραφα
χ.τ. = χωρίς τόπο (έκδοσης)
χ.χρον. = χωρίς χρονολογία (έκδοσης)

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου αν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δεν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δεν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεοτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεοτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ-αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δεν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφία δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, αν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.)

Καμιά φορά πριν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί

ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από έναν, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δεν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά (βραχυγραφημένο, αν είναι η περίπτωση) το όνομα του ερευνητή και (βραχυγραφημένος πάλι, αν είναι η περίπτωση) ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δεν παίρνουν χαρακτηρισμό (*αρχ.* ή *μτγν.*), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με κάθετο ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιας αρχαίας λέξης υπάρχουν νεότεροι τύποι, όχι όμως και νεότερες σημασίες, το άρθρο δεν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη του παραθέματος που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση κειμένου που κατά κύριο λόγο τη χρησιμοποιούμε στο Λεξικό, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί (εσφαλμένα βέβαια) η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα του τόμου Α', σ. ιδ', ιε', ις', καθώς και των τόμων Δ', σ. ιε' κε. και Ε', σ. ιβ'.

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 1100 - 1669

ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΖ΄

πνεύσις – προβίβασις

πνεύσις η.

Από το *πνέω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4. αι. (L-S Κων/νίδη, TLG) και στο Βλάχ.

1) Πνοή, φύσημα· (εδώ μεταφ.): *όσα ... φύλλ' οχ την πνεύσιν της χαράς ετούτης ... φυσούνται* Συμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1389]. **2)** Έμπνευση: *ο Αίσωπος φαίνεται να μηδέν είναι μακρία από κάποιαν θεοτικήν πνεύσιν ... διότις εκείνα οπού έλεγεν μηδέ τα εσυλλογάτον μηδέ από άλλες ιστορίες ή γνώμες τα έπαιρνεν, μόνον από την εδικήν του γνώσιν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 61[7].

πνεύω, βλ. *πνέω*.

πνέω, Λόγ. παρηγ. L 215, Λόγ. παρηγ. O 213, Διγ. (Trapp) Gr. 2342, Διγ. Z 2753, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 129, Δούκ. 375[8]· *πνεύω*, Φυσιολ. 343[20], Δούκ. 67[28], 299[24].

Το αρχ. *πνέω*. Ο τ. *πνεύω* ήδη μτγν. (LBG). Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1) Φυσώ, εξαπολύω κ. φυσώντας: Συμμ., Παστ. φίδ. Ε' [908]. **2)** Παίζω πνευστό μουσικό όργανο: *Ως υπαγαίνεις την οδόν, θέλεις εύρει καλάμιν| και εξ εκείνου έπαρε, ποίσε το να το πνέεις* Λόγ. παρηγ. O 168. **3)** (Μεταφ.) **α)** (προκ. για οργή) εμφορούμαι από, εκδηλώνω: Σφρ., Χρον. (Maisano) 126[26]· φρ. (1) *πνέω πυρ* = φρενιάζω: *εξέβη (ενν. ο Αχιλλεύς) εις τον πόλεμον και έπνεε πυρ και διέρρηξε τας συντάξεις και απέκτεινεν τους προμάχους και έτρεψε την στρατιάν* Τρωικά 530[11]· *ένα ζωγρήσας εξ αυτών, παρ' ου μαθείν εζήτων,| τίνες υπήρχον οι θρασείς παράφρονές τε νέοι,| ους και μαθών εκ του αυτού ως άγαν αριδήλως| εφόνευσα και τον αυτόν εκ του θυμού πυρ πνέων* Διγ. Z 2933· (2) *πνέω πολέμου* = διακατέχομαι από πολεμικό μένος: *οι μεν άριστοι και πλείστοι| και οι πνέοντες πολέμου| της Τροιάς αρματοφόροι| εις τα ξύλα καταβαίνουν* Ερμον. O 284· **β)** εκπέμπω, αποπνέω: Συμμ., Παστ. φίδ. Β' [543].

Β' Αμτβ. 1) (Για τον άνεμο) φυσώ: Αχιλλ. (Smith) N 797. **2)** (Για ήχο ή οσμή) αναδίνομαι: *οχ την σπηλιάν την άγιαν βρόμος πλέον δε βγαίνει|, μα πνέει μελωδιά γλυκιά και καταμυρισμένη* Συμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1151].

Φρ. *πνέω τα λοίσθια* = είμαι ετοιμοθάνατος: *και ο δι' ασθένειαν αναγκασθείς καταλύσαι, δι' ελαίου και οίνου και ιχθύος το σώμα παραμυθήσεται· κρέως δε ή τυρού ούτε εν Τεσσαρακοστή άψασθαι συγχωρηθήσεται, καν πνέει τα λοίσθια, ούτε εν οιαδηποτούν Τετράδι ή Παρασκευή* Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 156.

πνιγάρης ο, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1469, 2770, 3478, 3523, 5269, Βοσκοπ.[2] 327· πληθ. *πνιγάρες*, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 383.

Από το *πνίγω* και την κατάλ. *-άρης*· βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 269. Τ. *πνιάρης* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Σακ., Κυπρ. Β' 741). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2], Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.), καθώς και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Αυτός που προκαλεί θάνατο με πνίξιμο, πνίχτης: *Λοιπό κι εσύ, μητέρα μας, θωρείς τόν τον πνιγάρη| πώς πολεμά τα τέκνα σου και θέλει να τα πάρει.| Με πάσα*

πλάνου κρίματα πάντοτες πολεμά τα| *κι, αν ηύρισκε αχάμνωση, μονόρουφα ρουφά τα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5256· (ως επίθ., προκ. για σκύλο ή λύκο): *η άρκος δε* ... (παραλ. 2 στ.) ... *λόγους εναπέτεινεν τοιούτους προς τον λύκον:*| *«Πνιγάρη λύκε, θρασιοφά, αλλά και νυκτοκλέπτη,*| *εντρυπολόγε, μυσαρέ και νυκτοπερπατάρη ...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 833.

πνιγερός, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *πνιγηρός*. Η λ. το 12. αι. (LBG) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

Που προκαλεί αίσθημα ασφυξίας: *Περί σταφυλής πνιγερής γουργούρου. Πήγανον τρίψας και οίνον και ύδωρ και όξος μίξας ζέστανον και δίδου αναγουργουρίζεσθαι* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 53[18].

πνιγμονή η, Καλλίμ. 410, 733, 734, 1709, 1860, 1930, 1941, 2256, 2349, Πανάρ. 67[15], Δούκ. 411[2].

Το μτγν. ουσ. *πνιγμονή*. Η λ. και σήμ. ιατρ.

1) Πνιγμός: *Ίππος δ' αυτός υποσυρείς εκ των πολλών ρευμάτων*| *και πνιγμονήν υφεστηκώς προσέρριψεν αυτίκα*| *τον επιβάτην* (ενν. τον Αλέξανδρον) *εις την γην, Θεού τη συμμαχία*| *όθεν λοιπόν Αλέξανδρος χόρτον προσαφαρπάσας*| *τούτου χερσί τον της ξηράς εξήλθεν ακινδύνως* Βίος Αλ. 3553. **2)** Πνιγηρό αίσθημα, στενοχώρια: *(Γραφή προς τον αυτάνακταν παρά των μεγιστάνων.)*| (παραλ. 1 στ.) *τον θρήνον και την πνιγμονήν, την κόλασιν, την ζάλην,*| *την ακατάπαυστον οργήν και τον δαρμόν τον τόσον* | *τόν ήξευρες της δέσποινας ημών και της κυρίας*| *κατέπαυσεν, ησύχασεν, έπεσεν, εμαλάχθην* Καλλίμ. 2128. **3)** Στραγγαλισμός: *και γαρ εν ειρήνη ... νόσω μικρά προσομιλήσας εξέψυξεν* (ενν. ο Μαχουμέτ), *θάνατον δους τον ον εκ προγόνων η τύχη ουκ έκλωσεν· και γαρ οι μεν φαρμάκω, οι δε πνιγμονή, έτεροι μαχαίραις τον βίον κατέλυσαν πλην τούτου* Δούκ. 163[24]· (μεταφ.): *Καλλιούπολιν, ήτις εστί λαιμός των Μουσουλμάνων καταφορών άπαν γένος των χριστιανών και πνιγμονή των χριστιανών καταπίνγων και ολεθρεύων αυτούς* Δούκ. 199[6].

πνιγμός ο, Καλλίμ. 1882· *πνιμός*, Δεφ., Λόγ. 749, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 56, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [738], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 334[15].

Το αρχ. ουσ. *πνιγμός*. Ο τ. *πνιμός* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πνιάρης*, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', λ. *πνίγω*). Η λ. και σήμ.

1) Πνιγηρό αίσθημα, στενοχώρια: *Είπον εκείνοι* (ενν. οι ευγενείς προς την καλήν την κόρην): *«Τον πνιγμόν και τους πολλούς σου πόνους* (παραλ. 3 στ.) *ημείς συνεπνιγόμεθα, συνεπονούμεν τότε...»* Καλλίμ. 2023. **2)** Στραγγαλισμός: *τον δε Τραπεζούντος βασιλέα τον Κομνηνόν κυρ Δαυίδ ... ευρών* (ενν. ο των ασεβών εξάρχων) *τάχα εις αυτόν αφορμήν μικράν και ουκ αληθή, πάντα τα αυτού έλαβε κάκείνον πνιγμώ ετελείωσε* Σφρ., Χρον. (Maisano) 172[10]. **3α)** (Για άνθρωπο) θάνατος από ασφυξία μέσα σε νερό, πνίξιμο: *Ω κακορίζικον παιδί, γιατί να σε γεννήσω;*| *Τα κύματα σ' εσένανε λυπητερά εφανήκαν,*| *κι οχ τον πνιμόν σ' εφύλαξαν και την ζωήν σ' αφήκαν,*| *για να στην πάρει σήμερον με τ' άπονον μαχαίρι,*| *ο άσπλαγχνος πατέρας σου με το δικόν του χέρι;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [896.]· **β)** (για πλοίο) ναυάγιο: *ωσάν καράβι όντε βρε-*

θεί στο πέλαγος και πλέγει| με δίχως ναύτες, μοναχό, και να πνιγεί γυρεύγει| κι ο άνεμος κι η θάλασσα του 'χουν κακιά μεγάλη| και τρέχει πάντα στον πνιμό δίχως βοήθειαν άλλη·| εδέτσι ευρίσκομαι κι εγώ, πλιο δεν μπορώ να ζήσω| τρέχω και πορπατώ να βρω χαράκι να σκορπίσω Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 246.

πνίγω, Γλυκά, Στ. 288, Γλυκά, Αναγ. 32, Καλλίμ. 1973, Ιερακοσ. 441[26], Διγ. Ζ 2902, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 286, Βέλθ. 1217, Σπανός (Eideneier) Α 200, Χρον. Μορ. Η 819, Χρον. Μορ. Ρ 1243, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 285, Σαχλ., Αφήγ. 343, Λίβ. Ρ 848, Λίβ. Sc. 516, Λίβ. Esc. 1450, Λίβ. Ν 1392, Λίβ. (Lamb.) Ν 159, Ιμπ. 617, Φυσιολ. (Legr.) 329, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 241, Χούμνου, Κοσμογ. 472, Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 52, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1455, Συναξ. γυν. 367, Κορων., Μπούας 97, Βεντράμ., Φιλ. 255, Διήγ. Αλ. G 270[32], Πορτολ. Α 218[4], Αχέλ. 1746, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 16[13], Χρον. σουλτ. 47[3], Πανώρ.[2] Γ' 50, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 324, Παλαμήδ., Βοηθ. 373, Ιστ. Βλαχ. 586, Διγ. Ἀνδρ. 392[24], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 78, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 294, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [649], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 425 Φορτουν. (Vinc.) Δ' 204, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1365 ϱλζ' 67, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202[11], κ.π.α.· γ' εν. αορ. *ἔμπνιξε,* Χρον. Τόκκων 2261· μτχ. παρκ. *πνιμένος,* Ασσίζ. 224[5], Χούμνου, Κοσμογ. 492, 493, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 218, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 334, 1824, Ζήνου, Βατραχ. 246, Τριβ., Ταγιαπ. 93, Αχέλ. 1751, Σταυριν. 378, 392, Στάθ. (Martini) Γ' 392, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 33[r], Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 381, Δ' 290, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [944], [1016], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 435[23], 440[14].

Το αρχ. *πνίγω*. Η μτχ. παρκ. *πνιμένος* στο Βλάχ. (*πνιμμένος*· το ουδ. *πνιμένο* ήδη στο Meursius) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πνιάρης*, Σακ. Κυπρ. Β' 741, λ. *πνίω*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *πνίω*, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', στη λ.). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **1)** Στραγγαλίζω: Φορτουν. (Vinc.) Δ' 292, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 156· (μεταφ., προκ. για φυτά): Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιγ' 7. **2)** (Μεταφ.) **α)** στενοχωρώ, βασανίζω: *ας δέξομαι πιττάκια σου, ας ίδω γράμματά σου,| και τό με πνίγει τίποτες, ας το περιανασάνω.| Αλλά πολλά εκακώθηκεν διά εσέναν η ψυχή μου* Λίβ. Ν 1481· *στενοχωρείται* (ενν. *ο άγουρος*), *ουκ εμπορεί, πνίγεται από την λύπην* Λίβ. Ρ 1462· **β)** προκαλώ δυσφορία: *Η κόρη γουν προς τον λαόν από ψυχής θλιμμένης| λέγει: «Μικρόν αφήτε με, …* (παραλ. 1 στ.) *Αγανακτώ τους λόγους σας, φονεύει με το πλήθος,| ο τόπος τούτος πνίγει με και το παλάτιν τούτο …»* Καλλίμ. 1868· *παγαίνοντας* (ενν. *ο Ιησούς*) *διά την υπόθεσιν της θυγατρός του αρχισυναγώγου, οι όχλοι, το πλήθος του λαού, τον επνίγασιν από το πολύ πλήθος και διά τον περισσά πλησιασμόν τόσον τον έσφιγγαν!* Πηγά, Χρυσοπ. 233 (7). **3)** Προκαλώ το θάνατο κάπ. με πνιγμό σε νερό: *η θάλασσα εθυμώθηκε, μόνο για να με πνίξει!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 238· *Ο ποταμός με πνίγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 86· *ανοίγα| οι βάρκες κι εβουλούσανε και τον λαόν επνίγα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 516[2]· *Στον νουν τους είχαν το λοιπόν* (ενν. *ο λύκος και η αλουπού*) *… εις αυτεινού* (ενν. *του γαδάρου*) *τον σφόντυλα να δέσουσι λιθάρι,| και τότες εις την θάλασσαν συζώντανον να ρίξουν| και να τον κωλοσύρουσι, ώστε να τονε πνίξουν* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 428· (μεταφ., προκ. για φυτά): *ωσάν τα φυτά τρέφονται με τα μέτρια νερά και με τα παραπολλά πνίγο-*

νται, τον όμοιον τρόπον η ψυχή και ο νους αυξάνει με τους συμμέτρους κοπους και με τους παραπολλούς πνίγεται και ουδέν ωφελείται Σοφιαν., Παιδαγ. 113.

II. Μέσ. **1)** Πεθαίνω από ασφυξία **α)** (συν.) λόγω πνιγμού σε νερό: Χούμνου, Κοσμογ. 476, Αχέλ. 1740, Κορων., Μπούας 37· **β)** εξαιτίας συνωστισμού, κατά την κατάποση τροφής, κλπ.: *Ο δε λαός της Πόλεως ήτον έξω και ως ήκουσεν τας φωνάς του αλαλαγμού ... όρμησαν να έμπουν από την πόρταν της Χαρσής ... και εμπαίνοντες την πόρταν επλάκωσαν ένας τον άλλον· και εκεί επνίγησαν οι περισσότεροι* Μ. Χρονογρ. 33[10]· *μη δώσεις έτοιου κηπουρού το μήλο να το φάγει | κι άξα δεν είναι η χέρα του σ' έτοιο δεντρό ν' απλώσει, | δε μοιάζει ν' αναμουρδωθεί στο στόμα του έτοια βρώση* (παραλ. 1 στ.) *γιατί, αν τη φάγει, δε μπορεί ποτέ να τη χωνέψει· | ξερνά τη, δεν τη δέχεται, πρι στην κοιλιά του σώσει· | πνίγεται, γιατί έτοιος λαιμός δεν είναι για έτοια βρώση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 82. **2)** Καταποντίζομαι, βυθίζομαι: *Μπορά νοιαστείς και τ' άστρη κατεβήκαν | χαμαί στην γην και τα βουνά 'ν' πνιμένα | και πως τα ψάρια ζούσιν μες στα δάση ...;* Κυπρ. ερωτ. 137[4] (συνηθέστ. για πλεούμενο): *έγινεν ένας σεισμός μέγας και φοβερός, ώστε ... εις μεν την θάλασσαν εκ του μεγάλου κλύδωνος του σεισμού πολλά καράβια επνίγησαν, εις δε την γην πολλά ζώα εκ της αμέτρου κινήσεως της γης εψόφησαν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 289· *βλέπε των Χριστιανών πως στέκεται να σβήσει | η πίστη η καθολική, που 'ναι τριγυρισμένη | κι ωσά μια βάρκα στέκεται για να πνιγεί η καημένη* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 330. **3)** (Μεταφ., μτβ. και αμτβ.) υποφέρω, ταλαιπωρούμαι: *Ημέραν όλην τας φωνάς της κόρης ου βαστάζει* (ενν. ο Καλλίμαχος) | *και πνίγεται τας πνιγμονάς, αγανακτεί τους πόνους, | αλλ' υποφέρει και ζητεί και μηχανάται τέχνην | πώς ίδη λάθη τους πολλούς και γνωρισθεί τη κόρη* Καλλίμ. 1709· *Ο κηπουρός επνίγετον και μισταργόν εζήτα | και σύντροφον εγύρευεν εις του νερού τον κόπον* Καλλίμ. 1651.

πνικτός, επίθ., Μαλαξός, Νομοκ. 176, 455, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιε' 20, κα' 25.

Το αρχ. επίθ. *πνικτός*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πνιχτός* με διαφορ. σημασ.

1) (Για φαγητό) μαγειρεμένο με ζωμό σε κλειστό σκεύος (βλ. όμως και Nicholas-Baloglou, Quadr. 284 κε.): Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 252. **2)** (Για ζώο) πνιγμένος (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 17, 1941, 32-34, καθώς και Bauer, Wört., στη λ.): *Οστις τρώγει ζώα πνικτά, ακοινώνητος χρόνους β' και καθεκάστην μετανοίας σ'* Κανον. διατ. Β 248.

Το ουδ. ως ουσ. = ζώο/ κρέας ζώου που έχει θανατωθεί με πνιγμό: *εις τα κυνήγια τρέχεις* (ενν. ω ιερεύ) *και τας χείρας, ας την αναίμακτον θυσίαν προσάπτεις, και το αίμα των αγρίων ζώων εμβάπτεις και τα πνικτά τρώγεις ώσπερ οι εθνικοί ...;* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 1174· *να απέχεσθε από τα ειδωλόθυτα και από τα αίματα και από τα πνικτά και από την πορνείαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιε' 29.

πνιμάρα η.

Από το ουσ. *πνιμός* (βλ. λ. *πνιγμός*) και την κατάλ. *-άρα*.

(Πιθ.) συνωστισμός, κοσμοσυρροή: *κι η Μαρκεζίνα* (ενν. *ήλθε*) *μετ' αυτές, και*

να μπει δεν εχώρει·| εκ την πνιμάραν την πολλήν την πόρταν δεν εχώρει· | *και λέγει η Τζημαρούδαινα, «στέκου απέξω και θώρει»* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 546.

πνιμένος, βλ. *πνίγω*.

πνιμός ο, βλ. *πνιγμός*.

πνίξη η, βλ. *πνίξις*.

πνίξις η· *πνίξη*.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Ξεινός, Γλωσσ. Ίμβρου, λ. *πνίξ'*).

1) Πνιγμός: *η ροή γουν των υδάτων*| *κατεκάλυψεν εκείνον* (ενν. *τον Αχιλλέαν*)|(παραλ. 7 στ.)| *μετά βίας εγλυτώνει*| *εκ του ποταμού την πνίξιν* Ερμον. Υ 116. **2)** Μάχη, συμπλοκή: *ο πόλεμος κι η πνίξη* Θησ. Η' [68^{7}].

πνοά η, βλ. *πνοή*.

πνοή η, Λόγ. παρηγ. L 169, 213, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 298, Καλλίμ. 284, 837,1457, 1923, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7165, 7220, Λίβ. P 647, 2739, Αχιλλ. (Smith) Ν 807, Φυσιολ. (Legr.) 968, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 284, Θησ. Ι' [55^{1}], Χούμνου, Κοσμογ. 816, Πεντ. Γέν. VII 15, 22, Κυπρ. ερωτ. 14^{5}, 70^{12}, 85^{9}, 91^{28}, 103^{28}, 129^{40}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Β' 718, Δ' 1880, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1135, Σουμμ. Παστ. φίδ. Γ' 1118, Διακρούσ., Πένθος 125, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 14^{6}, κ.α.· *οπνά*, Ασσίζ. 183^{22}, Μαχ. 272^{3}, Κυπρ. ερωτ. 129^{3}· *πνοά*, Πεντ. Γέν. XLI 8, 38, XLV 27, Έξ. XXVIII 3, XXXI 3, XXXV 21, Αρ. V 14, 30, XI 25, Δευτ. II 30· γεν. πληθ. *πνόων*, Ερμον. Ο 150.

Το αρχ. ουσ. *πνοή*. Ο τ. *πνοά* ήδη αρχ. (L-S, στη λ.) και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Ο τ. *οπνά*, για τον οποίο βλ. Χατζ., Διασπ. 230 (<*πνοά*) και Φαρμακ., Γλωσσάρ. 190 (<*οπνή* <*πνοή*), στο Meursius και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Χατζ., Λεξ.). Τ. *απνά* σήμ. στη Μάνη (Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ Β', 6, 1955-6, 303), τ. *οπνή* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 703, λ. *οπνά*) και τ. *πνογά* σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ.). Η λ. και σήμ.

1α) Κίνηση, φύσημα του ανέμου: Ερμον. Ο 150, Διγ. (Trapp) Gr. 3925, Κορων., Μπούας 75· **β)** ο άερας που παράγεται κατά την εκπνοή: *έκατσεν και επελέκησεν ποιμενικόν καλάμιν.* (παραλ. 2 στ.), *και παίζει το με την πνοήν* Λόγ. παρηγ. Ο 215. **2α)** Αναπνοή, ανάσα: Φυσιολ. (Zur.) XXI 2^{4}, Μαχ. 272^{3}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Γ' 939· φρ. *γνάζει η πνοή μου*, βλ. *γνάζω* Α β'· **β)** αναπνοή και συνεκδ. ζωή· (ως προσφών. αγαπημένου προσώπου): *τέκνον μου καλόν, ψυχής παρηγορία,*| *ανάπαυσις του γήρους μου, πνοή μου και ζωή μου* Αχιλλ. (Smith) Ν 335· *Φως μου, ψυχή μου, ομμάτια μου, πνοή μου, ανασασμός μου* Αχιλλ. (Smith) Ν 999. **3α)** (Εκκλ.) η «πνοή ζωής», το «πνεύμα» που εμφύσησε ο Θεός στον άνθρωπο (βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2b και Π.Δ. (ΕΒΕ), Γλωσσάρ., λ. *πνεύμα*): *και εφύσησεν εις τα ρουθούνια του πνοή ζωής και ήτον ο άθρωπος για ψυχή ζωντανή* Πεντ. Γέν.II 7· *εγέμισεν αυτόν πνοά Θεού με φρονιμιά, με γνώση* Πεντ. Έξ. XXXV 33· **β)** το Άγιο Πνεύμα (Lampe, Lex., στη λ. 3): *και ήτον σαν απλίσεψεν απάνου τους η πνοά και επροφητεύτηκαν* Πεντ. Αρ. XI 25. **4)** Κάθε ζωντανός οργανισμός, ύπαρξη: *την δόξα αγάλλεσαι πάντα ...*| *πάσα πνοή στην χάρη σου*

ελπίζοντα να μένει Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[52]· *Αφού γαρ ηφανίσασιν την δυστυχήν την Τροίαν,| (*παραλ. 1 στ.) *πνοήν ουδέν αφήκασιν ούτε μικρόν ου μέγαν* Βυζ. Ιλιάδ. 1072. **5)** Ψυχή: *Μα 'χε ένα φίλο μπιστικό ...* (παραλ. 2 στ.) *σε μιαν πνοήν εζούσανε, σε μιαν αγάπη επλέγα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 144.

Φρ. 1) *Απερνά (απάνου μου) πνοά ζήλειας*, βλ. *περνώ* φρ. 1. **2)** *Βγαίνει η πνοή* = *πεθαίνω*: *όλος εξαπλώθηκεν κι εβγήκεν η πνοή του* Ζήνου, Βατραχ. 178. **3)** *Δίδω πνοή*, βλ. *δίδω* 7β φρ. **4)** *Έχω πνοήν (εν στόμα)* = αναπνέω, βρίσκομαι στη ζωή, ζω: *ενικούσασιν οι Τρώες,| μέχρις αν η βασιλίσση| η Πενθεσιλεία τότε| είχεν την πνοήν εν στόμα* Ερμον. Φ 202· *Δεν έχω παρά μια ζωή κι ως θέλεις τηνε κάμε| κι ώστε που να 'χω την πνοή σκλάβος σου θέλω να 'μαι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 256· *να βλέπω τα ιλαρά σας και αιδέσιμα πρόσωπα και βλέποντάς τα να χαίρομαι πνευματικώς και να ευφραίνομαι έως οπού ζω και έχω πνοήν* Μεταξά, Επιστ. 47[13]. **5)** *Κόπτω την πνοή κάπ.*, βλ. *κόπτω* φρ. 2. **6)** *Λαμβάνω πνοήν*, βλ. *λαμβάνω* φρ. 30. **7)** *Ξαφήνω την πνοή μου*, βλ. *εξαφήνω* 3β φρ.

πο, επίρρ., βλ. *όπου.*

πόα η.

Το αρχ. ουσ. *πόα*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Χλόη, πρασινάδα: Διγ. (Trapp) Gr. 2909.

πόβερος (;), επίθ.· *πόπερος.*

Από το ιταλ. *povero* (βλ. Παπαγεωργίου [Μηλ., Οδοιπ. σ. 639 σημ.])· λατ. *pauper*. Πβ. όν. *Ποβερέτος* το 18. και 19. αι. στην Κεφαλλονιά (ΝΕ 7, 1910, 471, Ελλην. 13, 1954, 433) και θηλ. *ποβερέτα* σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], Λάζαρης, ό.π., στη λ.)

Φτωχός: *εποπεύθηκα εις την Λιτιβάνια, ..., στη χώρα ονόματι Βίλονα, χώρα μεγάλη, πόπερη* Μηλ., Οδοιπ. 639.

ποβολάνος ο, βλ. *ποπολάνος.*

πόβολον, πόβουλον το, βλ. *πόπολον.*

πογάτσα η· *φογάτσα,* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 170.

Από τουρκ. *poğaça* (Redhouse) <ιταλ. *focaccia*· βλ. Καραποτόσογλου, Λ.Δ. 14, 1982, 280 σημ. 137, 138. Ο τ. *φογάτσα*, από παλιοτ. ιταλ. *fogazza* (Battaglia, λ. *focaccia*), στο Du Cange και σήμ. ιδιωμ. (Κουκ., ΒΒΠ Ε', 119 σημ.1, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.). Τ. *πουγάτσα* (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) και *πουγάτσια* (Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ.) σήμ. ιδιωμ. Τ. *μπογάτσα* (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ) και *μπουγάτσα* σήμ. (< τουρκ. *boğaça*, Redhouse, ό.π.). Η λ. στο Du Cange, ό.π.

Είδος πίτας ή ψωμιού που παρασκευάζεται χωρίς αλάτι και μαγιά και ψήνεται σε διάπυρη τέφρα (Καραποτόσογλου, ό.π., Κουκ. ό.π. 118-119· για τη σημασ. πβ. και ιταλ. *focaccia*, Battaglia): *η πογάτσα, ήγουν λειψόπιτα οπού ψήνουν εις την αιθάλην* αυτ. 197.

πογγί το, βλ. *πουγγί(ον).*

πογεράτος, επίθ.

Από το ουσ. *πογέριν* και την κατάλ. *-άτος*.

Που κατέχει, εξουσιάζει κ.: *Εις τοιούτην λογήν και οι φιλοπλούσιοι, όταν μεγάλου πλούτου πογεράτοι γίνονται, ο πόθος της φιλαργυρίας αναγκάζει τους να γυρεύγουν ... πώς να τον αυξάνουσι* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 7.

πογέρι το, βλ. *πογέριν.*

πογέριν το, Μαχ. 54[11], 134[26], 336[35], 404[33], 514[21], 604[18], Βουστρ. (Κεχ.) 242[10], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 92, 114, 122· *πεγέριν· πογέρι,* Μαχ. 138[2].

Από το αρχ. γαλλ. *poer* (Καραποτόσσογλου, Κυπρ. Σπ., 64-65, 2003, 766, Kahane, Sprache 543· βλ. και Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 286, όπου προβηγκ. *poer*) - *pooir* (Meyer, Rom. im Kypr. 132, 140) - *poeir* (Dawkins [Μαχ. Β' σ. 263]). Για τον τ. *πεγέριν* βλ. Dawkins [ό.π. σ. 33].

1α) Δικαίωμα που ορίζεται ή κατοχυρώνεται με διαταγή, συμφωνία, νόμο· αρμοδιότητα, δικαιοδοσία: *ελυπήθην ο κουβερνούρης πολλά και πολομά έναν διαλαλημόν, ότι πάσα άνθρωπος όπου θέλει να πάγει να κουρσέψει εις την γην της Συρίας να 'χει πογέρι και να τους δώσει και ξύλα και άρματα* Μαχ. 272[33]· *και εάν ημπορήσει* (ενν. *εκείνος οπού ήύραν το πράγμαν επάνω του*) *... να αγνωρίσει εκείνον οπού του το επούλησεν ... να τον φέρει εις την αυλήν με το πογέριν του, ότι τούτον ένι ... δίκαιον κατά τον νόμον των Ιεροσολύμων* Ασσίζ. 192[23]· *Και διαβαίνοντα ο καιρός, και η αρχόντισσα δεν διαλέξει, τότες έχει πογέριν ο ρήγας να την αρμάσει με έναν από τους γ' τους άνωθεν* Μαχ. 260[33]· (συνεκδ.) το έγγραφο της εξουσιοδότησης: *Εις τούτον ο μισέρ Μπατή Μισταχέλης και ο σίρ Τζόρτζους ... εδείξαν του το πογέριν* Μαχ. 346[2]· **β)** εξουσία, έλεγχος: *Η πέμπτη αγάπη είναι αγάπη φυσική, η ποια δεν είναι εις το πογέριν τους λας* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82· *Ο ρήγας ευχαριστημένος ... εζήτησεν τον καβαλλάρην εις το πεγέριν του* Μαχ. 236[31]· *Τότες ο διάβολος επήρεν πογέριν απάνω του και έβαλεν μίαν θηλιάν εις την στράταν ..., οπού τον εποίκεν και κρέμμισεν απού έναν ψηλόν βουνάριν και εσκοτώθηκεν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 134. **2α)** Δυνατότητα, ικανότητα: *όνταν ο Θεός έπλασεν τον άνθρωπον και την Εύαν ... έδωκέν τους πογέριν να ποίσουσι εκείνον όλον τό θέλουσιν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 145· έκφρ. *κατά το πογέριν κάπ.* = ανάλογα με τη θέση, τη δύναμη, τις δυνατότητες κάπ. (πβ. παλαιοτ. γαλλ. έκφρ. *á son pooir* , Greim., Dictionn., λ. *pooir*): *ότι ο ρήγας ένι όλων πρωτύτερα εις τα άγια του θεού ... να βλεπίσει εις δίκαιον κατά πρόσωπα πάσα ανθρώπου κατά την εξουσίαν του, κατά το πογέριν του* Ασσίζ. 36[29]· *Κρουδελτά ... είναι εις πέντε λογές: ... η δεύτερη είναι το να μηδέν αιτιάσει κατά το πογέριν του εις τες κακοτυχιές τους άλλους* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 99· **β)** οικονομική δυνατότητα, ευχέρεια: *το βίτσιον της προδιγαλιτάς ... είναι να ξοδιάσεις εκείνον τό δεν είναι να ξοδιαστεί μη έχοντα απέ το πογέριν και ουδέ να μηδέν έχει ουδέ νόμον, ουδέ όρδινον* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 100· *και αν ένι ότι ο ιατρός ουδέν έχει πογέρι να πλερώσει όλα, το δίκαιον ότι εκείνος ο ιατρός ένι κρατημένος* Ασσίζ. 180[3]. **3)** Κύρος, αξιοπιστία: *και παραγγέλει το αυτόν βιβλίον το πώς να κερδέ-*

σουν οι άνθρωποι τες αρετές ... προβιάζοντα με πογέριν και διδασκαλίαν των αγίων θεολόγων και με πολλούς φιλοσόφους πολλά δασκαλεμένους Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73.

'πογυρίζω, βλ. *απογυρίζω*.

ποδ-, βλ. *υποδ-*.

ποδάγρα η, Χρον. Τόκκων 3717, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 31[1], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 176, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 30.

Το αρχ. ουσ. *ποδάγρα*. Η λ. και σήμ.

Νόσος των ποδιών που προσβάλλει τις αρθρώσεις, ποδάγρα (η σημασ. ήδη στον Αριστοτέλη): *Αλλά επειδή ο ένας μου αδελφός να κάμει επανάστασιν ... εις εσένα, τον πατέρα μας, γέροντα όντα ... και ασθενή από την ποδάγραν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 347.

ποδαγρία η· *ποδαργία*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 36[4], 63[17]· *ποδαλγία*, Ιατροσ. κώδ. χλς', Χρον. Τόκκων 1220, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 322[r], Χρον. σουλτ. 34[9], 136[14], 139[18], Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 18[v], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 352.

Η λ. στον Ιπποκράτη (TLG). Ο τ. *ποδαργία* το 12 αι. και σε σχόλ. (TLG, LBG) και στο Βλάχ. (λ. *ποδάγρα*). Ο τ. *ποδαλγία* ήδη μτγν. (L-S, TLG), στο Βλάχ., ό.π. και σήμ. λόγ. (ιατρ.)· βλ. και ΑΛΝΕ. Τ. *ποδαλγιά* στο Ιστ. Αθέσθη 14.

Νόσος που προσβάλλει τις αρθρώσεις των ποδιών, ποδάγρα: *ο θεός τον επαίδευσεν και του έδωσέ του ποδαλγίαν... ήτονε εις το κρεβάτι και δεν εδύνατο πλέον να κάμει τίποτες* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 322[r]· *η βαρυτάτη νόσος της ποδαλγίας επεισπεσούσα αυτώ ... δυνατοτέρους τους πόνους και εις επιληψίαν αυτόν ενέβαλε* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 575 κριτ. υπ.)· *θέλων δε και μηδένα των προς αυτόν ερχομένων προτιμήσαι εν τε ταις εισόδοις και ταις εξόδοις ποδαγρίαν εσχηματίζετο έχειν* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 749 κριτ.υπ.)· (εδώ προκ.για ασθένεια γερακιού): *Ως ανθρώπω, ούτω δη και ιέρακι συμβαίνει ποδαλγία* Ιερακοσ. 496[26-27].

ποδαγρικός, επίθ., Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 83.

Η λ.στον Ιπποκράτη και Θεόφραστο (TLG, L-S).

α) Που αναφέρεται, οφείλεται στην ασθένεια της ποδάγρας: *Αμή εις τους ποδαγρικούς πόνους ωφελεί να πάρεις καρκίνους ζωντανούς να τους βράσεις με ελαιόλαδον και με κείνο ... άλειφε τα ποδάρια* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 30· **β)** (εδώ ως ουσ.) πόνος των αρθρώσεων των ποδιών: *του Συγγέλου εις ποδαγρικούς και κωλικούς* Ιατροσ. κώδ. οε'-οζ'.

ποδαγρός, επίθ., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26[v], φ. 31[r], φ. 34[r], φ. 47[a]· *ποδαλγός*, Παραφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 574 κριτ. υπ).

Το μτγν. επίθ. *ποδαγρός* (L-S, λ. *ποδάγρα*, TLG). Ο τ. ήδη μτγν. (L-S, λ. *ποδαλγέω*, TLG), στο Βλάχ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 545, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. στο Βλάχ., ό.π.

Που πάσχει από ποδάγρα, που έχει πρόβλημα στα πόδια: *Απέθανεν ο παπά κυρ Ιωάννης ... και ήτον ... εις τα χέρια κουλλός και εις τα ποδάρια ποδαγρός* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 45ʳ· *Ο μισσέρ Τζαν δε Καταβάς, ο ποδαγρός στρατιώτης, πιττάκια ορίζει* Χρον. Μορ. P 4864.

Το αρσ. ως ουσ. = αυτός που έχει πόνους στα πόδια, που πάσχει από ποδάγρα: *Εις ποδαλγούς όταν πρίσκουνται τα ποδάρια και πονούν* Ιατροσ. κώδ. φκθ'· *Περί λουτρού ποδαλγού* Ιατροσ. κώδ. αλέ.

ποδαλγία η, βλ. *ποδαγρία.*

ποδαλγός, επίθ., βλ. *ποδαγρός.*

Ποδανδίτης ο· *Πονδανδίτης.*

Από το τοπων. *Ποδανδός* η (4. αι., TLG) και την κατάλ. *-ίτης*· αρσ. *Ποδανδός* ο τον 11. και τ. *Πονδαδός* το 12. αι. (TLG).

Ο κάτοικος της Ποδανδού (Ν. Καππαδοκία, βλ. σχετικά με τη λ. Καλονάρος Π. [Διγ. Esc., τόμ. Β' σ. 123 σημ. 204]) και Mavrogordato J. [Διγ. Gr. σ. 244-45 σημ. 3741]: *άρχοντες της ανατολής παρεγένοντο πλείστοι,* (παραλ. 1 στ.) *Πονδανδίται οι δόκιμοι, Ταρσίται, Μαυροβίται* (έκδ. *Μαυρον-*· διορθώσ., βλ. λ. *Μαυροβίτης* Επιτομή) Διγ. (Trapp) Gr. 3573.

ποδαπός, αντων., βλ. *ποταπός (Ι).*

ποδαράκι το.

Από το ουσ. *ποδάρι* (βλ. λ.) και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Η λ. στο Somav. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *ποδάρι*).

(Θωπευτ.) μικρό πόδι: *Φέρε μου επά τα χέρια σου, τα ποδαράκια αντάμα,| που κοπελίστικη αταξιάν ακόμη δεν εκάμα* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 791.

ποδαργία η, βλ. *ποδαγρία.*

ποδαρέα η.

Από το ουσ. *ποδάριον* και την κατάλ. *-έα* (πβ. Ανδρ., Λεξ. λ. *-αριά* και Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *ποδαλεά* σήμ. ιδιωμ. στην Κίμωλο (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου 458). Τ. *ποδαρά* σε κρητ. έγγρ. του 17. αι. (Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 63 και 66 σημ. 6) και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Τ. *ποδαρέ* σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Τ. *ποδαρεά* σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 545). Τ. *ποδαρία* (και *ποθαρία*) σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Τ. *ποδαριά* στο Somav., σε έγγρ. του 14. και του 19. αι. (Τσοπ., Συμβολές Β' 545, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, ό.π.), και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, ό.π.) και στο ΑΛΝΕ. Τ. *ποδαρκά* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ.). Τ. *πουδαρά* σήμ. με διαφ. σημασ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ. 70). Τ. *πουδαριά* σήμ. με διαφ. σημασ. ιδιωμ. (Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ. 217, Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας 484). Η λ. το 10. αι. (LBG, *-ραί-*), σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Lavr. I 147[33]), στον πληθ. ως τοπων. σε έγγρ. του 15. αι. (Act. Dionys. 150[76]) και σήμ. ιδιωμ. με διαφ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π, Καψ., ΛΔ 1,

1939, 67, Κωστ., Λεξ. τσακων., Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. χώρου 16).

α) Το κάτω μέρος, η βάση τοίχου: *Το σημάδιν της Γαζόπολης έναι παλαιόν κάστρον· και αφήνεις το δεξιά σου· και εις την ποδαρέαν του έναι ο λιμνιώνας* Πορτολ. Α 28[6]· *ευρίσκεις το Μαργάντιν, κάστρον έμορφον, και στέκει απάνω εις βουνίν τετράγωνον ωσάν της Φιλερήμου το βουνίν και παγαίνει η ποδαρέα του* (ενν. του κάστρου) *εις την θάλασσαν* αυτ. 167[12]· **β)** οι πρόποδες, οι υπώρειες ενός βουνού: *παρακάτω μίλια ιε' έναι το βουνίν τό λέγουν Καμήλα· αν το ιδείς εις την μερέαν του πουνέντε, έναι υψηλόν ... Αν δε το ιδείς από το μεσημέριν ή από τον σιρόκον, έναι στρογγυλόν και η ποδαρέα του κατεβαίνει εις την θάλασσαν και κάμνει ακρωτήριν ωσάν σκάλαν* αυτ. 79[5].

ποδαρικό το, βλ. *ποδαρικόν*.

ποδαρικόν το, Καλλίμ. 2059, Προσκυν. Κουτλ. 390 151[38]· *π ο δ α ρ ι κ ό*.

Το ουδ. του επιθ. **ποδαρικός* (<ουσ. *ποδάρι(ον)* και την κατάλ. -ικός) ως ουσ. Ο τ. και σημ. Η λ. το 12. αι. (Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ Β 6, 1955-56, 304) και σημ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Λουκά, Γλωσσάρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.).

1) Η καλή ή κακή τύχη που συνοδεύει την έλευση, την παρουσία του πρώτου επισκέπτη ή πελάτη σε ένα χώρο, σε ορισμένο συνήθως χρόνο (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α² 151-52 και 265-66): *Η γεννηθείσα κόρη εν καιρώ ζωδίου του καρκίνου έστιν ευόφθαλμος, ταπεινή ... καλόν ποδαρικόν έχει, αλλότρια πράγματα κληρονομήσει, εδικά δε απολέσει* Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 147[r]· *Είτις γυνή πιστεύει το φεγγάριν ... ή θωρεί τα κριθάρια ή εις τα μαντέματα των μάντισσων ή ριζικά θεωρεί ή ποδαρικόν ανθρώπου* (ενν. θεωρεί) *... ή μαγικά πράματα και τα όμοια ταύτα και πιστεύουν εις αυτά, εκείνοι χριστιανοί ου λογίζονται, αλλά ειδωλολάτρες ... και η ψυχή τους έναι χαμένη* Κανον. διατ. Α 1383. **2α)** Η έλευση, ο ερχομός κάπ.: *εσύ ήξερες το ος σ' εδούλεψα και το ος ήτον το ζωντόβολό σου μετά μεν, ότι το ολίγο ος ήτον εσέν ομπροστά μου και εδυνάμωσεν εις πολλά και ευλόγησεν ο Κύριος εσέν για το ποδαρικό μου* Πεντ. Γέν. XXX 30· **β)** το βήμα, το βάδισμα: *ας περάσει εδά ο αφέντης μου ομπροστά εις το σκλάβο του, και εγώ να δηλαγωγηθώ αγαλινά μου για το ποδαρικό της δουλειάς ος ομπροστά μου ... ως ότι να έρτω προς τον αφέντη μου εις τη Σειρ* Πεντ. Γέν. XXXIII 14· εκφρ. (1) *εις το ποδαρικό* κάπ. = στην εξουσία κάπ. (προκ. για τον επικεφαλής μιας ομάδας): *και να κατέβουν όλοι οι σκλάβοι σου ετούτο προς εμέν και να προσκυνήσουν εμέν του ειπεί· έβγα εσύ και όλος ο λαός ος εις το ποδαρικό σου και ύστερα έτσι να έβγω* Πεντ. Έξ. XI 8· (2) *όλο το αντιστεκόμενο ος εις το ποδαρικό μου* (βλ. ά. *αντιστέκω*) = ό,τι περιουσιακό στοιχείο υφίσταται στην κατοχή μου: *ος άνοιξεν η γης το στόμα της και εκατάπιε τους και τις φαμελιές τους και τις τέντες τους και όλο το αντιστεκόμενο ος εις τα ποδαρικά τους μεσοθιό όλον το Ισραελ* Πεντ. Δευτ. XI 6. **3α)** Το κάτω μέρος, η βάση μιας κολόνας: *όλες οι κολόνες απάνου από τα κεφάλια και κάτω από τα ποδαρικά όλον με λείψανα αγίων ήσαν ενθρονιασμένες, καθώς και η τούρλα του ναού η μεγάλη* Hagia Sophia ω 530[13] **β)** (πιθ.) ογκώδης τετράγωνη κολόνα, ενισχυμένη σε δεύτερη φάση ως υποστήριγμα, υποστύλωμα: *έμπροσθεν εις την Αποκαθήλωσιν, εις το δυτικόν μέρος* (ενν. του ναού)*, είναι β' ποδαρικά μεγάλα, το ένα*

εκ δεξιών και το άλλον εξ αριστερών, και απέχουσιν το ένα από το άλλον ιχνάρια κγ' Προσκυν. Κουτλ. 390 134[23]· *κάτωθεν αυτού έναι το έδαφος του ναού και εκεί έναι έτερες κολόνες χοντρές η', κιόνια, ήγουν ποδαρικά, ι'* Προσκυν. Λαύρ. 874 95[3]· *γύροθεν είναι τα κατηχούμενα του αγίου Τάφου και είναι κολόνες εκ μαρμάρου η' και ποδαρικά 10 εξωπέταστα όλα* Προσκυν. α' 111[16].

Η λ. ως επίρρ. = με τα πόδια, πεζή: *και εσυνεπήραν τα παιδία του Ισραελ από την Ραεμσες εις την Σουκοθ σαν εξακόσιες χιλιάδες ποδαρικό· οι άνδρες οξωθιό από το νήπιο* Πεντ. Έξ. XII 37·

ποδάρι, ποδάριν, ποδάρι(ν), ποδάριο(ν) το, βλ. *ποδάριον.*

ποδάριον το, Σοφιαν., Παιδαγ. 102, Διγ. Άνδρ. 322[1], 345[8], 346[28], 370[12], 375[23], 393[26]· *ποδάρι,* Ιατροσ. κώδ. τνζ', Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1474, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 57[r], 96[r], 121[r], 196[r], 259[r], 319[v], Πεντ. Γέν. XLI 44, Έξ. III 5, Λευιτ. XXI 19, Δευτ. VIII 4, XIX 21, XXIX 4, XXXIII 24, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 61[1], 134[7], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 436[4], Βίος Δημ. Μοσχ. 639, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 1699, Θυσ. (Bakk-v. Gem.) 930, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 155, 156, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 44[r], 45[r], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 186[2], 192[2], 484[11], Hagia Sophia φ[2] 601[31], κ.π.α.· *ποδάριν,* Σταφ., Ιατροσ. 11[295], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 524, Σπανός (Eideneier) A 427, 516, Ιατροσ. κώδ. σνε', σπ', χλδ', Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 310, 748, Gesprächb. 96[18], 96[19], Παρασπ., Βάρν. C 410, 411, Αργυρ., Βάρν. K 413, Θησ. ΙΒ' [63[2]], Συναξ. γυν. 998, Διήγ. Αλ. E (Lolos) 283[4], Καβαλίστας 12, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 30[11], 239[10]· *ποδάρι(ν),* Τρωϊκά 534[17], Λόγ. παρηγ. L 426, Λόγ. παρηγ. O 68, Διγ. Z 399, Διγ. A 2629, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 169 κριτ. υπ., Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 239, Λίβ. P 2803, Λίβ. Sc. 1761, Λίβ. Esc. 2917, Λίβ. N 2605, Προσκυν. Κουτλ. 156 77[27], Μπερτόλδος 46, Καραβ. 502[11], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[24], Διήγ. Αλ. V 26, Λεξ. Μακεδ. 112, Πορτολ. A 188[16], Αχέλ. 644, Ιστ. πατρ. 110[10], Zygomalas, Synopsis 210 K 32, Πηγά, Χρυσοπ. 226 (48), Hagia Sophia ω 532[14], Μαξίμου Πελοπ., Αποκάλ. 404, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 62[32], Δωρ. Μον. XXXVI, Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 198, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 116, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 374, Διγ. O 2356, Αλφ. (Μπουμπ.) II 45, κ.π.α.· *ποδάριο(ν),* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 37[9], Διήγ. Αλ. E (Lolos) 103[11], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 105[20], Καλόανδρ. (Κεχ.) 406, Hagia Sophia φ[2] 585[12], 598[1]. — Βλ. και *πόδας, πόδι(ον), πους.*

Το αρχ. ουσ. *ποδάριον*. Ο τ. *ποδάρι* στο Βλάχ., σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 95 (178), Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 485) και του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 109, Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 227), και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *ποδάρι*). Ο τ. *ποδάριν* από το αρχ. *ποδάριον* με αποβολή του -ο- της κατάλ. (Παπαδ. Α., Αθ. 37, 1925, 170). Ο τ. *ποδάριν* τον 4. αι. σε παπυρ. (LBG) και επιγρ. (L-S Suppl.), σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 216[24], Κασιμ., Έγγρ. 35 (114), Γρηγορόπ., Έγγρ. Γλωσσ. 46[27]) και σήμ. στο ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και το κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Διασπ. 15), όπου και άλλοι τ. ιδιωμ. και με διαφορ. σημασ. Η λ. στο Du Cange.

1) Το πόδι ως όργανο **α)** το ακραίο τμήμα του σκέλους των ανθρώπων ή των σπονδυλωτών ζώων: *Ωσάν το παπούτσι, οπού βάζομεν εις το ποδάρι μας δίκαιον είναι, όταν μήτε του λείπει μήτε περισσεύει* Ροδινός (Βαλ.) 134· *έχεις με χρόνους δώδεκα ψυχρούς και ασβολωμένους,| ουκ έβαλα από κόπου σου πατίκιν (έκδ. τατίκιν·*

διόρθ. Κουκ., ΒΒΠ Δ' 417) *εις ποδάριν,*| *ουκ έβαλα εις την ράχιν μου μεταξωτόν ιμάτιν* Προδρ. (Eideneier) I 49· *να σφάξεις το κριάρι και να πάρεις από το αίμα του και δώσεις ιπί τραγανό αυτί του Ααρων και ιπί τραγανό αυτί των παιδιών του το δεξιό, και ιπί μεγάλο δάχτυλο του χεριού τους το δεξιό, και ιπί μεγάλο δάχτυλο του ποδαριού τους το δεξιό* Πεντ., Έξ. XXIX 20· **β)** ολόκληρο το καθένα από τα κάτω άκρα του ανθρώπου ή από τα σκέλη των ζώων και των πτηνών ή εντόμων: *ηύρε (ενν. ο Αλέξανδρος) τον Φίλιππον αποδαρμένον εκ το άλογον και σπαθέαν είχεν εις το κεφάλιν του, ήτον και εις το δεξιόν ποδάρι κομμένος βαρέα πολλά* Διήγ. Αλ. F (Lolos) 136^{5}· *Το δε φαρίν επεριπάτιεν τόσον ότι όσοι έβλεπαν εφοβούνταν. Εμάζωνε τα ποδάρια του εις ένα τόπον και έπειτα ήπλωνέν τα και εφαίνετον ως ότι λεπτοπεριπατεί και ως χαμόθεν πετάσθαι.* Διγ. Άνδρ. 319^{16}· *σφήκες ... κάθηνται εις τας κοπρίας, και τυλίσσουν την κόπρον αλλήλων και ποιούσιν αυτήν στρογγύλην ίσα καρύδια και σύρουσιν ταύτα εις τα ποδάριά των* Σταφ., Ιατροσ. 7^{176}· φρ. (1) *σκοντάφτω το ποδάρι μου/σκοντέφτει το ποδάρι μου* = σκοντάφτω στη ζωή μου, πέφτω σε κάπ. ηθικού τύπου παράπτωμα, ολισθαίνω ηθικά: *Θέλουν σε σηκώσει (ενν. οι άγγελοι) απάνου εις τα χέρια τους, να μην σκοντάψεις ποτέ εις πέτραν το ποδάρι σου* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. δ' 6· *Εμέν ξεγδίκωμα και πλέρωμα εις ώρα οπού σκοντέψει το ποδάρι τους· ότι σιμά η μέρα της θλίψης τους και γλήγορα τα μελλόμενα εις αυτουνούς* Πεντ. Δευτ. XXXII 35· (2) *φιλώ το ποδάρι κάπ.* = προκ. για φίλημα σε ένδειξη σεβασμού ή δουλικότητας: *Ο δε ευσεβής λαός, ως άκουσαν τούτο, έδραμαν και εφίλησαν το ποδάρι του πασιά, και έστερξαν την επανέβασιν* Ιστ. πατρ. 157^{3}. **2)** Μονάδα μέτρησης μήκους (που ισοδυναμεί στη μεσν. περίοδ. κατά κανόνα με 16 δακτύλους)· (βλ. και ά. *πους*· για το πράγμα βλ. Schilb., Byz. Metrol. 20, Πετρόπ., ΕΛΑ 7, 1952, 60, αλλά και Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 80): *Ελαίαν και συκέαν εννέα ποδάρια από τον ξένον τόπον μακρία πρέπει να φυτεύομεν. Τα δε λοιπά δένδρη πέντε ποδάρια (ενν. μακρία) και μόνον* Zygomalas, Synopsis 167 Δ 19 δις· *πάσα ποδάρι έναι ένα μπράτσο και δύο τρίτα του μπράτσου* Καρτάν., Π.Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 96^{r}· *κοντά εις τον κάβο έναι μία ξέρα και έχει νερό ποδάρια τρία και έναι ίσια με το βουνί οπού δείχνει ωσάν ψωμί* Πορτολ. Α 129^{20}. **3α)** Καθετί με το οποίο στηρίζεται, πατάει ένα έπιπλο ή σκεύος: *εις το αποσκίασμα του δενδρού ωραίον κρεβάτιν στέκει*·| *οι ρίζες ήσαν σμάραγδοι και τα κανόνια κρύα*| *και τα ποδάρια (ενν. του κρεβατίου) ολόχρυσα, διά λίθων πολυτίμων* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1681· *και έχυσεν αυτουνού τέσσερα κρικέλια μαλαματένια και έδωσεν τα κρικέλια ιπί τις τέσσερις μεριές (ενν. του τραπεζιού) ος εις τα τέσσερα ποδάρια του* Πεντ. Έξ. XXXVII 13· *Έκαμε δε και άλλα μανουάλια πολλά κρυστάλλινα και είχαν τα ποδάρια ολόχρυσα και ετιμήθησαν κεντηνάρια δώδεκα* Hagia Sophia ψ 615^{30}· **β)** το κατώτερο τμήμα, η βάση μιας κολόνας ή μιας κατασκευής: *ανάγκη είναι να ηξεύρεις ότι, εάν πάθει τίποτες κίων της δημοσίας καμάρας ή εις την κεφαλήν ή εις το ποδάριν ή εις το κτίσιμον έως του πησού, ο δημόσιος χρεωστεί να φτειάνει* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 952 ρθ', ρι' 7· *Και απ' εκεί έκαμαν τας πολλά καλάς και θαυμαστάς ορθομαρμαρώσεις, κατεχρύσωσαν δε ... και τα κεφάλια και τα ποδάρια από τες κολόνες, αι οποίες ήτον μέσον και έξω εις την εκκλησίαν χίλιες* Hagia Sophia φ^{2} 594^{13}. **4α)** (Πιθ.) ογκώδης τετράγωνη κολόνα στο εσωτερικό οικοδομήματος, ενισχυμένη σε δεύτερη φάση ως υποστήριγμα, υποστύλωμα: *Και κάτωθεν απαυτού έναι το έδαφος*

και είναι και εκεί ετέρες οκτώ χοντρές κολόνες και κιόνια, ήγουν ποδάρια, κτισμένα ι' Προσκυν. Ολυμπ. 177 86[26]. **β)** αντηρίδα, αντιτείχισμα: *Και τότε θωρείς το σπίτι του Αγίου Αλεξίου και στέκει με τα ποδάρια και τους πύργους του λιμνιώνος* Πορτολ. Α 168[11].

Εκφρ. 1) *Η απαλάμη του ποδαριού*, βλ. ά. *παλάμη* 3. **2)** *Η απαλαμιά του ποδαριού*, βλ. ά. *παλαμέα* 2. **3)** *Εις το/στο ποδάρι(ν)* κάπ. = στη θέση κάπ. (βλ. Ξανθουδίδη [Κρ. συμβόλ. σ. 346 και 111 σημ. 11]): *Απέθανε, λέγει, ο βασιλεύς Ιωάθαμ με τους γονέους του ... και εβασίλευσεν ο Άχαζ ο υιός του εις το ποδάριν του κυρού του* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 448[666]. **4)** *Με ποδάριν* = με τα πόδια, πεζός: *Και ήτον μέγα το ποτάμιν, ότι ουδέν το απέρνα τινάς με ποδάριν* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 255[5].

Φρ. 1) *Βάνω* κάπ. *αποκάτω εις τα ποδάρια μου* = υποτάσσω κάπ.: *Είπεν ο Αυθέντης τον Αυθέντη μου: Κάθου από την δεξιάν μου, έως οπού να βάλω τους εχθρούς σου αποκάτω εις τα ποδάριά σου* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. κ' 43. **2)** *Δεν έμεινε ποδάρι* = προκ. για πλήρη αφανισμό ανθρώπων (βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' Παράρτ. 115): *Ρουθούνι δεν απόμεινεν, όλους τους είχε πάρει| εκ του Πασιά το κάτεργον δεν έμεινε ποδάρι* Αλ. Κύπρ. 2475. **3)** *Πηγαίνω εις τα ποδάρια* κάπ. = καταδέχομαι να πάω να συναντήσω κάπ. κατώτερό μου: *εσηκώθην απατός του ο βασιλεύς και επήγεν εις το σπίτι της χήρας. Και ως είδεν η γυναίκα πως επήγεν απατός του ο βασιλεύς εις τα ποδάριά της, δραμούσα ταχέως προσέπεσε επί τους πόδας του βασιλέως* Hagia Sophia v 544[28]. **4)** *Πέφτω/πίπτω εις τα/στα ποδάρια* κάπ. = γονατίζω και ικετεύω κάπ., προσπέφτω: *πέφτει αυτός ο γέρος πρόμυτα εις τα ποδάρια του Χατζή Αχμάτη ... και κλαίγει και παρακαλεί και λέγει* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 51[r]. *Τις είν' ο ευεργέτης μου δέομαι να γνωρίσω,| να πέσω στα ποδάρια του να τονε προσκυνήσω* Βίος αγ. Νικ. (Κακλ.) 178.

πόδαρος ο.

Από το ουσ. *ποδάρι(ον)* και την κατάλ. *-ος* με σύγχρονο αναβιβασμό του τόνου ως μεγεθυντ. (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 119-120). Τ. *πόδαρους* σήμ. ιδιωμ. (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ.). Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ. λ. *-αρος*).

(Μεγεθ.) μεγάλο πόδι· (εδώ) στην έκφρ. *εν ποδάροις* = με τα πόδια: *Δίδομε δε προς αυτόν επάνω της προικός και άλλα χαρίσματα, άτινα εισίν ταύτα· οξύν ανήφορον και εν ποδάροις* Σπανός (Eideneier) Β 132.

ποδαρούλι(ον) το.

Από το ουσ. *ποδάρι(ον)* και την κατάλ. *-ούλι(ον)*. Η λ. το 10. αι. (LBG), στο Meursius και σήμ. (με διαφορ. σημασ.) ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Κουκ., Ευστ., Λασηρ. Α' 95 σημ. 2).

Θερμαινόμενο γυναικείο υποπόδιο (για το πράγμα βλ. Κουκ., Ευστ., Λασηρ. Α' 95 και Steiner 1988, 164): *ουκ ην τις παρ' εκείνοις διαστολή επίπλων και σκευών βεβήλων τε και αγίων. Αλλ' επίσης άπασιν εις τας σωματικάς χρείας εκέχρηντο, Θεού και Θέμιδος κατά μηδέν εμπαζόμενοι. Τα δε του Χριστού και των αγίων θεία εικάσματα εις έδρας, εις ποδαρούλια και σουπέδια κατεσκεύαζον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 787 κριτ. υπ.)

πόδας ο, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1027, Διαθ. Ακοτ. 148^{40}, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 388, 416, Σκλάβ. 79, Αχέλ. 1216, Κατζ. Β' 80, 83, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 29, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 39^{33}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^2 Β' 688, 871, 1150 ^{bis}, Δ' 1047, 1855 ^{bis}, Στάθ. (Martini) Γ' 205, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 394, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 691, 700· πληθ. *πόδια τα*, Πιστ. βοσκ. IV 6, 60, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^2 Α' 1167, Β' 1152, 1932.

Από την αιτ. *πόδα* του αρχ. ουσ. *πους*, με ενδιάμεσο τ. την αιτ. *πόδαν* (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 7). Ο πληθ. *τα πόδια* από μεταπλ. του αρσ. σε ουδ. (Τσοπ., Συμβολές Β' 676). Η λ. σε χειρόγρ. του 14. αι. (LBG και Kahane, BZ 66, 1973, 29), στο Βλάχ., σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 47^3, Β' 293^{13}, 302^5, Γ' 167^6 κ.α. και Κασιμ., Έγγρ. 3 (82)) και του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 122^{24}), σε ηπειρωτικό γιατροσόφι του 19. αι. (Οικονόμου, Δωδώνη 7, 1978, 300) και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1) Το πόδι ως όργανο: **α)** το ακραίο τμήμα του σκέλους των ανθρώπων ή των σπονδυλωτών ζώων: *εστράφηκεν οπίσω της, σφακέλωμαν εποίκεν,| έπτυσεν ως οργισθικά εκτύπησεν τον πόδαν| ωσάν επαπειλήσεται τους δαίμονας, δοκεί μοι* Καλλίμ. 1166· *Ακούγοντας το Δάσκαλο ο Πέτρος εσυγκλίθη| και του Ιησού έτοιας λογής τότες επιλογήθη: «Όχι τους πόδας μοναχάς μα και την κεφαλή μου| μού πλύνε και τα χέρια μου, Δάσκαλε και Σωτήρ μου»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^2 2926· *κτυπούν* (ενν. τα φαριά) *τα πόδια τως στη γη, τη σκόνη ανασηκώνου,| το τρέξιμον αναζητούν, αφρίζου και δριμώνου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^2 Δ' 1653· **β)** ολόκληρο το καθένα από τα κάτω άκρα του ανθρώπου ή από τα σκέλη των ζώων και των πτηνών: *με το σπαθί μου μοναχάς να ρίχνω απάνω κάτω,| να κόψω χίλιες κεφαλές, μέλη να τεταρτιάσω,| πόδια και χέρια να πετώ, κορμιά να ξεκοιλιάσω* Στάθ. (Martini) Γ' 218· *ομοίως ο γιατρός εγιάτρεψεν α' μου σκλάβον, ού σκλάβαν οπού είχεν τον πόδαν θλασμένον, ού την χείραν, και είπεν καλά να τον ιάνει* Ασσίζ. 432^{10}· εκφρ. *προσκόπτει προς λίθον ο πόδας μου/προσκρούει ο πόδας μου εις λίθον* = διαπράττω ηθικό παράπτωμα: *Και πάλι λέγει επί χειρών αρούσι σε* (ενν. οι άγγελοι), *ίνα μη προσκόψης προς λίθον τον πόδα σου, απάνω εις τα χέρια τως σε θέλουν σηκώνει, λέγει, διά να μη προσκρούσει ο πόδας σου εις λίθον προσκόμματος* Πηγά Μ., Περί σοφ. 687 δις· (συνεκδ. προκ. να δηλωθεί το πρόσωπο που βρίσκεται δίπλα στο ουσ.): *ιδέ πώς παίζει η χέρα και κτυπά σου| και ο πόδας μου σε φεύγει* Πιστ. βοσκ. III 2, 60· *Ω πόδες* (ενν. του κοιμηθέντος) *οπού καθημέραν ετρέχετε εις υπηρεσίαν του Ευαγγελίου, πώς ησυχάσατε;* Χίκα, Μονωδ. 182· (εδώ σε παροιμ. φρ.): *όποιος κοπιά τα χέρια του, τα πόδια του αναπεύγει,| και ουδέ τον νουν του τυραννά, τη γλώσσα δεν παιδεύγει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 245· (μεταφ., σε παροιμ. χρ.): *Τούτ' η βουλή, που του 'δωκεν ο φίλος, δεν τ' αρέσει| (δεν έχει πόδια να σταθεί εκείνος οπού φταίσει)* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^2 Α' 1908· *Το πράμαν είναι φανερό κι ο κόσμος το κατέχει| γιατί το ψόμα να σταθεί πόδια ποτέ δεν έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^2 Β' 878. **2)** Μονάδα μέτρησης επιφάνειας (για το πράγμα βλ. Δετοράκης, Κρητολ. 12-13, 1981, 110): *και αφήνω του έναν πόδα χωράφια στο μετόχι μου τσι Μελανιές να 'νιαι λίμπερα φραγκάτα του* Διαθ. 17. αι. 9^{97}. **3)** (Μεταφ.) το κατώτερο τμήμα, η βάση μιας κατασκευής ή ενός αντικειμένου: *τότε βουλήν εζήτησε τες βάρκες να 'μποδίσει,| διά να μη μπορέσουσι να βγάλουσιν φουσσάτο| στ' αρχιστρατήγου του τοιχιού* (διορθώσ.) *τον πόδαν αποκάτω* Αχέλ. 1669· *Αφήνω τση κουνιάδας μου τση*

κερά Κορναρόλας ...μια σαλιέρα με τον ψηλόν πόδα, ογιά σημάδι αγάπης να με μακαρίζει Διαθ. 17. αι. 9^{110}.

Έκφρ. *ο πόδας του εικονίσματος* = ξύλινο εκκλησιαστικό έπιπλο σαν αναλόγιο, όπου τοποθετείται περιοδικά εικόνα για προσκύνημα στο ναό· το προσκυνητάριο: *ακόμη θέλω μετά θάνατόν μου τα δύο εικονίσματα της κάμεράς μου, την Ανάστασιν του Ιησού Χριστού και το άλλον, την Γέννησιν του Χριστού, να τα παγαίνουν εις τον Χριστόν τον Κεφαλάν, να τα στένουν εις το μέσον, με τον πόδαν, τόν έχω επιταυτού, την Ανάστασιν* (ενν. *να την στένουν*) *την Λαμπράν και την Γέννησιν τα Χριστούγεννα* Διαθ. Ακοτ. 148^{35}.

Φρ. 1) *Βάνω/φέρω τον πόδα μου κάπου* = έρχομαι, μπαίνω κάπου: *θέλω να πάγεις στο καλό, κι άφησ' τσι καυχησές σου.| Δε βάνεις πλιο τον πόδα σου στο σπίτι μου ποτέ σου* Κατζ. Γ' 458· *Τον πόδα του στο σπίτι μου πλιο του δε θέλει φέρει* Κατζ. Β' 390. **2)** *Βγάνω τον πόδα μου* (από κάπου), βλ. ά. *βγάνω* 1α φρ. (α). **3)** *Γυρίζω τον πόδα εις άλλα μέρη* = (μεταφ.) μεταβάλλω τη συμπεριφορά μου έναντι κάπ., εγκαταλείπω κάπ.: *μ' απής καιρόν αντίδικο η τύχη θέλει φέρει| γυρίζουσιν οι δίμουροι* (ενν. *φίλοι*) *τον πόδα εις άλλα μέρη* Στάθ. (Martini) Γ' 154. **4)** *Θέτω τον πόδα εις τον αυχένα κάπ.* = (μεταφ.) εξουσιάζω, υποτάσσω κάπ.: *μηδέν με παν στον αμιρά, το σκύλον Μαχουμέτην,* (παραλ. 2 στ.) *και θέσει πόδαν άτακτο εις τον εμόν αυχένα·| (εις βασιλέως τράχηλον δεν πρέπει πους ανόμου)* Ανακάλ. 47. **5)** *Ίσταμαι πόδα προς πόδα* = στέκομαι όρθιος στο έδαφος εναλλάσσοντας τα πόδια μου: *Ει δε και έλθοι τινάς* (ενν. *εις την εκκλησίαν του Θεού*) *ίνα σταθή παραμικρόν ... τω τοίχω* (διορθώσ.) *ακουμβίζων κοιμάται πόδα προς πόδα ιστάμενος* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 9. **6)** *Δε σαλεύγω πόδα* = παραμένω σταθερός/αμετακίνητος: *Τά ελόγιασα απολόγιασα, τά 'θελα να 'δα απόδα,| στο ζάλον οπού στάθηκα πλιο δε σαλεύγω πόδα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 454.

ποδέα η, Διγ. (Trapp) Gr. 2009, Κώδ. Πάτμου II A 8, Λίβ. Va 939, Λίβ. (Lamb.) N 937, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 305, 511, 740, 758 κριτ. υπ.), Ολόκαλος 6^{11}, 7^{13}, 9^{15}, 10^{8}, 13^{10} κ.α., Προσκυν. Κουτλ. 156 81^{19}, Πορτολ. A 22^{5}, Προσκυν. Ολυμπ. 177 90^{8}, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 11^{17} χφ M κριτ. υπ.· *ποδεά,* Λίβ. P 782, Ολόκαλος 160^{6}· *ποδία,* Προδρ. (Eideneier) IV 190 χφ A κριτ. υπ., Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 37 κριτ. υπ., 337 κριτ. υπ., Λίβ. Esc. 1081, Θησ. Γ' [10^{5}], Ζ' [68^{7}], Η' [61^{2}], Ολόκαλος 5^{16}, B^{17}, Γ^{13}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 61^{r}, 247^{v} τρις, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ζ' [254], [280], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2^{25}, 41^{17}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 618, Λίβ. (Αγαπητός) 135, Σεβήρ., Σημειώμ. 62α, Δωρ. Μον. XXXII, Μετάφρ. "Χαρακτ." Θεοφρ. 131, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 282, Αγαπ., Καλοκ. 338, Προσκυν. Μεταμ. 50 116^{7}, Hagia Sophia f 597^{16}, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 146· *ποδιά,* Ch. Pop. 362, Αλεξ.^{2} 170, κριτ. υπ. 206 α, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2330, 3970, 4048, Πεντ. Δευτ. III 17, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 724, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 126· πληθ. *ποδές,* Ημερολ. 49, Ιστ. πατρ. 198$^{1-2}$, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 50^{r}.

Από το αρχ. ουσ. *ποδείον* (Ανδρ., Λεξ., λ. *ποδιά*). Ο πληθ. *ποδές* (από *ποδέες* με συναίρεση· πβ. Georgac., The -ιτς- suffixes 311-12) σε κείμ. του 13.αι. (LBG). Ο τ. *ποδεά* στον Ησύχ. και σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Xer. 9A^{16}). Ο τ. *ποδία* στο L-S (Γλωσσάρ.,

λ. *ποδηνεκής*), στο Du Cange, σε έγγρ. του 17. αι. (Πεντόγαλος, Παρνασσ. 16, 1974, 38, 42, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 437) και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *ποδιά* (από *ποδέα* με συνίζ.· πβ. ΛΚΝ) στο Somav., σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. στ. 1^{11}, στ. 3^{18}, στ. 5^{14}), 17. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 447, 486), 18. (Apostolopoulos, Ελλην. 27, 1974, 103) και 19. αι. (Παπανικολάου, Λασογρ. 19, 1960-61, 185-86) και σήμ. Η λ. τον 9. αι. (TLG· για πιθ. παλαιότ. μνείες βλ. LBG), σε έγγρ. του 9., 11., 12. (LBG), 13. (Act. Xer. $9B^{24}$, Βραν. Ε., Βυζ. έγγρ. Πάτμου Α' *89), 14. (Act. Vat. I 61^{19}, II $120^{10, 12}$, Act. Doch. 17^{38}, Act. Lavr. III $147^{10, 11, 12, 13, 14}$), 16. αι. (Γρηγορόπ., ό.π., στ. $13^{12, 16}$, στ. 17^{26}, Μαράς, Κατάστιχο 149 Γ' 210^{29}), στο Meursius και σήμ. στο τσακων. και το ποντ. ιδίωμα (Κωστ., ό.π., Παπαδ. Α., Λεξ.).

1α) Περίζωμα που φοριέται στη μέση, πάνω από το ρούχο: *Ουδ' έπλυνε* (ενν. *η Παναγία*) *ουδ' έραφτε ουδ' έλλασσε ποτέ τση| κι ήσα τα ρούχα τση λαμπρά κι εστράφτα οι ποδιές τση* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^2 4329· *Μα τούτοι ποιος ποκάμισο μας δίδει, ποιος φιστάνι,| ποιος μπόλια, ποιος άλλος ποδιά, ποιος τα παπούτσα κάνει* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 34· **β)** (μεταφ., προκ. για πουλί) κοιλιά: *Η κίσσα ευθύς εγύρισεν, λέγει την πασιδόνα: ... αυτήν την εμπαλωματούν, τάχα την καμαρώνεις,| οπόχει κόκκινον ομπρός και μαύρον εξοπίσω| και εις την ποδέαν σου* (ενν. *έχεις*) *βένετον, στην ράχην σου γαλάζιον* Πουλολ. (Τσαβαρή)^2 337· **γ)** (συνεκδ.) **γ^1)** γόνατα: *Ημέρες περαζόμενες στον Φίλιππο 'ρθ' ορνίθι,| κι εις την ποδιά του γέννησε κι ύστερα καρκαρίθη* Αλεξ.^{2} 208· **γ^2)** κόλπος, αγκαλιά: *Εσίμωσε η Σολομή ν' απλώσει τση κεράς τση| και γεννημένον εύρηκε το τέκνο στην ποδιά τση* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^2 2087· *Επόμεινεν η Αρετή μόνο με τη Φροσύνη·| πράμα μεγάλο εγίνηκε σ' αυτή, την ώρα κείνη:| εις την ποδιά τση νένας της ήπεσε κι ελιγώθη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^2 Γ' 1575· *Λοιπό, μητέρα μας γλυκιά, στρέψε προς τα παιδιά σου,| φίλησε και σιργούλισε, βάλε τα στην ποδιά σου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^2 5245. **2α)** Φόρεμα, ένδυμα, χιτώνας (κυρίως ανδρικός): *εις τον δρόμον οπού υπήγαιναν, ήλθε του Ξάνθου να κατουρήσει και εσήκωσε την ποδίαν του και περιπατώντας εκατούρει* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 11^{17}· *ως τον είδεν* (ενν. *τον Ξάνθο*) *ο Αίσωπος, πως περιπατώντας εκατούρει, επιασέ τον εξόπισθεν από την ποδίαν αυτού και λέγει τον* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 11^{19}· **β)** στρατιωτική στολή/ένδυμα (για το πράγμα βλ. Jeffreys [Διγ., Εισαγ. σ. XI]): *ο γέρων ο Φιλοπαππούς ούτως τον απεκρίθην* (ενν. *τον Διγενή*):| *«Θεωρώ σε, κύρκα, υπόλυγνον και ως αχαμνά ζωσμένον| και χαμηλά η ποδέα σου και ου ποιείς εσύ απελάτης»* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 658· (μεταφ.,. προκ. για πουλί): *Αν ου 'γερθείς εις το γοργόν να επάρεις τας ποδέας σου,| αυτάς τας κακοεντύλικτας και επάρεις και υπαγαίνεις,| τώρα να ιδείς το πλεότερον το τι σε θέλω ποίσει* Πουλολ. (Τσαβαρή)^2 37· **γ^1)** κάτω άκρη ενδύματος: *πιάνει τον* (ενν. *η Τάρσια τον Απολλώνιο*) *εκ την ποδιά να σηκωθεί τον γέρνει* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1534· *τον είδε* (ενν. *τον φονέα*) *το σκυλάκιον και τον εγνώρισε. Και πάραυτα τον επίασεν από την ποδίαν και τον τραβίζει και φωνάζει ωσάν λυσσασμένον* Διον. ρήτ., Ιστ. 254· **γ^2)** (στον πληθ.) οι κάτω άκρες του χιτώνα των ακριτών, που κρέμονταν (για τη σημασ. βλ. Κοραή , Άτ. Α' 256 και Πολ. Λ., Πριν Άλ.^{2} 21 σημ.): *Ω τις Ακρίτης έτερος εκεί να ευρέθην τότε,| και τας ποδέας του να έμπηξεν, να επήρεν το ραβδίν του| και μέσα να εκατάβηκεν ευθύς ως αγουρίτσης* Προδρ. (Eideneier) IV 190· *φωνής ως ήκουσε του θείου το παιδίον*,(παραλ. 1 στ.) *εκδύει το υπολούρικον (ήτον*

πολύς ο καύσων)| και τας ποδέας οχυρώς πήξας εις το ζωνάριν Διγ. (Trapp) Gr. 1067· *Ρούχα τίτοια τους δίδει* (ενν. ο Ιουστινιανός) *|ενδύματα παράξενα, πολλά παρηλλαγμένα,| επάνωθε της τραχηλιάς, κάτω εις τας ποδέας| και κάτω εις τα μανίκια, τα πάντα χρυσωμένα* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 357· **δ)** ποδόγυρος: *Άλλες να έχουσι χρυσές άλυσες να φορούσιν* (παραλ. 3 στ.) *και πασαένα φόρεμα που να 'ναι τιμημένον| χρειά 'ναι 'που κάτω στην ποδιάν τριγύρα να 'ν' ραμμένο* Γεωργηλ., Θαν. 139. **3)** (Προκ. για όρος) **α)** πρόποδες, υπώρειες: *εκλερονόμησαν την ηγή του ... όλο τον κάμπο απέραμα του Ιαρδεν ανατολικά και ως τη θάλασσα του κάμπου κατωθιό τις ποδιές του λαγκαδιού* Πεντ. Δευτ. IV 49· *εις την ποδιάν του όρους των Ελαιών είναι το σπήλαιον οπού ήτον ο Χριστός με τους αποστόλους, όταν ήθελε να παραδοθεί τοις Ιουδαίοις* Προσκυν. Κουτλ. 390 141[15]· **β)** πλαγιά: *εις τη μερέα του σιρόκο δείχνει ποδέα μακρέα κάβο χαμηλό φουρνάνο και ωσά σιμώσεις, γνωρίζεις καλύτερα* Πορτολ. Α 62[5]. **4α)** Πολύτιμο λειτουργικό ύφασμα που τοποθετείται κάτω από την εικόνα σε ένδειξη σεβασμού (για τη σημασ. βλ. Du Cange, λ. *ποδέα* και Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 259): *Ήτον εικόνες θαυμαστές εγκαψοσμαλδωμένες,| όλες με λίθους εκλεκτούς με τίμιες ποδίες* Αρσ., Κόπ. διατρ. [873]· *Αύθις τε αι βημόθυραι πέλουσι καμουχένιες,| των δε εικόνων αι ποδιαί καμουχοτζατουννένιες* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1098· *Είχαν* (ενν. αι εικόνες) *ποδίες εύμορφες μεγάλες ώσπερ πεύκια| με τέχνην ωραιότατην με πάσαν ευκοσμίαν* Αρσ., Κοπ. Διατρ.[1050]· **β)** ύφασμα που σκεπάζει το μπροστινό μέρος της Αγίας Τράπεζας (για τη σημασ. βλ. Somav., λ. *ποδιά*): *είτις τολμήσει και επάρει ... πράγμα της εκκλησίας ... ή ποδέα ή μανάλι ... αφορισμώ εις αυτούς καθυποβάλλομεν* Μαλαξός, Νομοκ. 188· **γ)** παραπέτασμα, θωράκιο (για τη σημασ. βλ. Sophocl., λ. *ποδέα* και Πεντόγαλος, ό.π., 38): *δεν έχει* (ενν. *η εκκλησία της Αγίας Βάτου*) *... Τέμπλον· αλλά όταν λειτουργούσι, κλείουσι και χωρίζουσι ωσάν Άγιον Βήμα με μίαν μεγάλην ποδίαν, από ένα μέρος έως το άλλο, ωσάν καταπέτασμα* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 156· *τότε γαρ και γέγονεν σεισμός εκείσε μέγας, και κεραυνός έπεσεν εν τη ιερά μονή της Περιβλέπτου, και έκαυσεν εκείσε εικόνας και ποδέας και άλλα τινά* Byz. Kleinchron. Α' 352[10]· **δ)** ιερό πέπλο που σκεπάζει άγαλμα (για τη σημασ. βλ. Du Cange, App., λ. *ποδέα* και App. alt., λ. *ποδέα*): *Έλενος δε ο αδελφός του Έκτορος εσυμβούλευσε τον Έκτορα ίνα υπάγει ... και να ειπεί της μητρός του της Εκάβης, να παρακαλέσει* (ενν. *η Εκάβη*) *την θεάν την Αθηνάν, και να της δώσει μίαν ποδίαν εύμορφην, διά να αποδιώξει τον Διομήδην εκ τον πόλεμον* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Υπόθ. Ζ'· *Ειπές δε και της μητρός μας,| να συνάξει τας γυναίκας| να ανοίξουσι τας θύρας| του ναού της Αθηναίης| και να φέρει μίαν ποδίαν,| την πολλά ωραιοτάτην| κι έμπροσθεν αυτήν να θέσει,| της θεάς της Αθηναίης* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ζ' [138]. **5)** Η βάση, η κάτω πλευρά ενός σχήματος, μιας επιφάνειας (για τη σημασ. βλ. Fisc. byz. 290): *εάν δε έχει* (ενν. *το χωράφιον*) *κοιλίαν εις το έσω χείλος είτε εις το έξω, μέτρει το πλάτος της κεφαλής και της μέσης και της ποδέας, και έπαρον την τρίτην μοίραν* Metrol.[2] 58[22]. **6)** Μονάδα μέτρησης επιφάνειας/έκτασης: *κυρ Νικολο Παουλη, υιός του κυρ Τζανάκι, ... ότι δίδει και πακτώνει του Μοσκολεο ... χωράφια ποδέα μια* Ολόκαλος Ζ[3].

Φρ. 1) *Αποσκεπάζω την ποδιά κάπ.*, βλ. Επιτομή, *αποσκεπάζω* β φρ. (α) και *ασχημία* 5β φρ. (α). **2)** *Φιλώ την ποδιά κάπ.* = προσκυνώ, ικετεύω κάπ. (για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Α[2] 109-110 και Ε' Παράρτ. 20-21): *απήτις εις το κάτεργον εμπήκαν| οι*

προεστοί και τον πασάν ευρήκαν,| σκύφτουσι και κλιτά τον προσκυνούσι| και την ποδιά του ρούχου του φιλούσι Λεηλ. Παροικ. 340.

ποδεά, ποδία, ποδιά η, βλ. *ποδέα.*

ποδέστας ο, βλ. *ποδεστάς.*

ποδεστάς ο, Byz. Kleinchron. Α' 234[34], 429[41], Μαχ. 104[30], 148[7], 206[6], 230[9], Δούκ. 209[10] *ποδέστας*, Μαχ. 284[11], 298[25], 318[21, 26], 320[8, 18, 35]. — Βλ. και *ποδεστάτος.*

Από το παλαιότ. ιταλ. *podestà* (<λατ. *potestas*· βλ. Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 132, Battisti-Alessio, Diz. etim.)· πβ. και βενετ. *podestà* (Boerio). Η λ. στο Du Cange (ως *ποδεστά, λ. ποτεστάτος*) και στο LBG.

Ο διοικητής στις γενουατικές κτήσεις της Ρωμανίας· (πιθ.) πρόξενος (για το πράγμα βλ. Battaglia, Nuovo Zingarelli, *λ. podestà*, Kahane, Sprache 565, Χατζ., Ξέν. στοιχ. 94): *του καιρού παρελθόντος του ορισμένου* (ενν. *οι Γενουίται*) *έτερον αύθις στέλλουσιν* (ενν. *οφφικιάλιον*) *και ο παλαιός έξεισι παραχωρών την καθέδραν τω νέω· ον και ποδεστάν κατά την αυτών γλώτταν καλούσιν, εξουσιαστήν είποι τις κατά Ρωμαίους* Δούκ. 209[7]· *τω ͵ςϠιδ' έτει, εις τα ͵αυς', ο μεγαλειότατος κύριος ποδεστάς και καπετάνιος Άργου και Ναυπλίου Οκταβιάνος Μπόνος εποίησε πρώτον πρωτοπαπάν Ναυπλίου παπάν Ιωάννην τον Κατελόν* Byz. Kleinchron. Α' 234[31]· *επέψαν χαρτία του ποδεστά τους Γενουβίσους και του μπαλίου τους Βενετίκους να σμικτού να πέψουν γλήγορα τους μαντατοφόρους τους Σαρακηνούς εις το Κάργιος* Μαχ. 206[3] *μοναύτα ο ποδεστάς τους Γενουβίσους, όπου ήτον εις την Αμμόχουστον, ερμάτωσεν έναν γρίππον και έπεψέν του γυρεύγοντα του κατέργου* Μαχ. 126[22].

ποδεστατία η.

Από το μεσν. *λατ. potestatia* (Niermeyer, Med. Lat. Lex.). Η λ. στο LBG.

Το αξίωμα του *ποδεστά* (βλ. ά.): *εν δέκα δε έτεσιν την ποδεστατίαν εγχειρισθείς* (ενν. *ο Ιωάννης Αδούρνος*) *επανήκεν εκ Γενούας εις Φώκαιαν* Δούκ. 209[12].

ποδεστάτος ο. — Βλ. και *ποδεστάς.*

Από το παλαιότ. ιταλ. *podestado* (Battaglia, *λ. podestà1*. Τ. *ποδοστάτος* στο LBG (λ. *ποτεστάτος*). Τ. *ποτεστάτος* στο Meursius, σε κείμ. και έγγρ. του 13. αι. (LBG). Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. (Miklos.-Müller, Acta III 249) και στο Δημητράκ.

Ο διοικητής στις γενουατικές κτήσεις της Ρωμανίας· (πιθ.) πρόξενος: *Τότε συμβουλευθέντες οι λοιποί, έλαβον τας κλεις του κάστρου συν τω ποδεστάτω αυτών και απήλθον προσκυνήσοντες τω τυράννω* Δούκ. 373[23]· *Και απάρας* (ενν. *ο στρατηγός*) *εκείθεν εις Φώκαιαν έρχεται ... και στέλλει προς τους άρχοντας και προς τον ποδεστάτον της χώρας μήνυμα του ... συνευρεθήναι συν εκείνω* αυτ. 417[23].

ποδηγέτης ο.

Το αρχ.ουσ. *ποδηγέτης*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Καθοδηγητής, οδηγός· (εδώ προσ. για το Θεό): *μόνον από τες έργασες και πράξες τες δικές του| και απ' όλα τα ποιήματα κι αφ' τες παραγγελιές του| γνωρίζεται*

πως είν' Θεός, πλάστης και ευεργέτης,| σωτήρας, ελευθερωτής και μέγας ποδηγέτης Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 378.

πόδι, πόδιν το, βλ. *πόδι(ον).*

πόδι(ον), Λόγ. παρηγ. L 69, Διγ. Ζ 2585, Μαχ. 248[11], 678[19], Χούμνου, Κοσμογ. 1005, Βουστρ. 104[13], [15], 148[3], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2037, 3584, 3900, Κυπρ. ερωτ. 114[9], Πανώρ.[2] Αφ. 24, Γ' 314, Ε' 132, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 572, Ε' 111, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 60, Σουμμ., Ρεμπελ. 187, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1312, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 199, Διακρούσ. 80[21], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 186[4], 191[12], 477[20], κ.α.· *πόδι,* Χρον. σουλτ. 138[29], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [98], [733], [735], Γ' [1208], Δ' [927], [1435], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 88, 151, Β' 178, 236, 431, Δ' 55, 141, Ε' 8· *πόδιν,* Ασσίζ. 179[26], Μαχ. 444[12]· γεν. εν. *ποδού,* Μαχ. 580[3]· πληθ. *ποδία,* Μαχ. 264[1], 306[2], 484[28], 548[23], 590[32], 600[34], 602[13], 650[13]. — Βλ. και *πόδας, πους.*

Το αρχ. υποκορ. ουσ. *πόδιον* (< *πους*). Ο τ. *πόδι* στο Somav., σε έγγρ. του 12. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 151) και του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 125[38]), καθώς και σήμ. Ο τ. *πόδιν* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi, LBG) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Σακ., Κυπρ. Β' 744). Ο πληθ. *ποδία* (πιθ. από επίδρ. της γεν. *των ποδίων*) σε έγγρ. του 13. αι. (Caracausi), καθώς και στον Ευστάθιο. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πόδι*).

1) Το πόδι ως όργανο **α)** το ακραίο τμήμα του σκέλους των ανθρώπων ή των σπονδυλωτών ζώων: *Σφάξε με με το χέρι σου, μπουρτά σφαγώ ατός μου,| και πάρε με και θάψε με στην πόρταν που σεβαίνεις,| να με πατούν τα πόδια σου όνταν εμπαινοβγαίνεις* Ch. pop. 420· *Τότες ανοίγει και θωρώ τρυγόνι και προβαίνει.* (παραλ. 1 στ.) *διαπάς χλωρόν κλαδίν ελιάς στα πόδια του κρατώντας* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 210 κριτ. υπ.· **β)** ολόκληρο το καθένα από τα κάτω άκρα του ανθρώπου ή από τα σκέλη των ζώων και των πτηνών: *Ομοίως εάν εκείνος ο ιατρός εγιάτρεψεν έναν σκλάβον μου, ή μίαν σκλάβαν μου οπού είχεν ή το πόδιν, ή το χέριν τσακισμένον ... και εκείνος εναπόμεινεν λαβωμένος πάντοτες, το δίκαιον κρινίσκει ...* Ασσίζ. 179[26]· *Στους πάλους ήσα δυο θεριά δεμένα μ' αλυσίδα* (παραλ. 6 στ.) *Ο Χάρος τώς εμίλησε κι επάψα τα θεριά,| εσύρθησα εις τσι τόπους τως, τα πίσω πόδια εκλίνα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 145· (εδώ σε παροιμ. χρ.): *Λυτή καρδιά κι ελεύθερη 'λεύθερα πόδια κάνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [151]· *Όλα τα μέλη κρίνουνται, τα πόδια και τα χέρια,| και καθανός η κρίση του, ως βλέπεις, είναι ακέρια* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 514· (συνεκδ. προκ. για το συγκεκριμένο πρόσωπο, άνθρωπο): *Άφης με Μυρτίνε μ' άφησε τα πόδια που σε φεύγουν,| κι ακλούθησε, κι αγκάλιασε αυτά που σε γυρεύγουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1095]. **2)** (Μεταφ.) καθετί με το οποίο στηρίζεται, πατάει ένα έπιπλο: *έκαμεν και έναν κρεβάτι μετά λιθάρια εζωσμένον,| εστέκαν τέσσαρεις αετοί στα πόδια του κρεβάτου* Αχιλλ. L 510· έκφρ. *τα ποδία των εικόνων* = στηρίγματα εικόνων: *Ένθεν και ένθεν δε εισί των εικόνων ποδία,| χρυσοβελουδοκόκκινα με τα χρυσά κλαδία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 453.

Έκφρ. *ο εκ πόδι κάπ.* = (μεταφ. ως έκφρ. φιλοφροσύνης) αυτός που γονατίζει στα πόδια κάπ., υπηρέτης, δούλος: *Ακρίτα, μη το λυπηθείς μηδέ καρδιάν πονέσεις,| εγώ γαρ, ο εκ πόδι σου, ο λέων ο Αγκύλας,| εγώ διά σε ελήλυθα, δουλειάν άλλην ουκ είχον* Διγ. Ζ 3001.

Φρ. 1) *Βάνω* κάπ. *στα πόδια μου* = κατατροπώνω, υποδουλώνω κάπ.: *οπού 'γδυνεν όσα 'χε βρει με δίχως φόβον άλλο,| κι ήλεγε: «και τον Ισμαήλ στα πόδια μου θα βάλω»* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 262[26]. **2)** *Βάλλω/βάνω το πόδι/τα πόδια μου* κάπου = έρχομαι, μπαίνω κάπου: *Εις των ανθρώπων τες καρδιές, κι όπου το πόδι* (ενν. *ο πόθος*) *βάλει,| ο ουρανός κι η γη μαζί τού κλίνουν το κεφάλι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [629]· *μα μόνο με την πεθυμιά ποτέ κιανείς δε φτάνει| 'ς τόπο μεγάλο και ψηλό τα πόδια του να βάνει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 46. **3)** *Βγάνω το πόδι μου* (από κάπου) = φεύγω: *Γιατί από χρόνους περισσούς, ποτέ του δεν εφάνη,| οχ το κελί του τ' άγιον, το πόδι του να βγάνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [952]. **4α)** *Έρχομαι πόδιν* = προχωρώ με αργό βήμα, σιγά-σιγά: *από τον φόβον τους* (ενν. *οι Σαρακηνοί*) *έρκουνταν πόδιν, και ευρίσκασιν τους ανθρώπους αποσταμένους από τ' άρματα και από την πυράν, και οι Σαρακηνοί δεν τους εσκοτώνναν* Μαχ. 662[21]. **β)** *έρχομαι πόδιν πόδιν* = προχωρώ αργά ακολουθώντας κάπ. κατά πόδας: *άνταν ήλθεν* (ενν. *η ρήγαινα*) *κοντά εις την Ανύχιαν, οι Γενουβίσοι έρχουνταν πόδιν πόδιν και εννοιάζουνταν παίρνοντα το κάστρον πώς να το βλεπήσουν* Μαχ. 444[15]. *Οι Σαρακηνοί έρχουνταν πόδιν πόδιν, και επέψαν και επερικυκλώσαν το φουσσάτον μας απέ τ' ανατολικά μέρη* Μαχ. 660[22]. **5)** *Καταλακτίζω* κάπ. *αποκάτω των ποδιών μου*, βλ. Επιτομή, αποκάτω 3α φρ. (δ). **6)** *Παίρνω τα πόδια μου*, βλ. Επιτομή, επαίρνω 7 φρ. **7)** *Πέφτω εις τα/στα πόδια* κάπ., βλ. ά. πέφτω 4α φρ.

Η λ. ως επίρρ. (με τη λ. *χέρια*) = χειροπόδαρα: *και αφού τον πήγες στο βουνίν κι έθηκες και τα ξύλα,| εξήπλωσες τον Ισαάκ δεμένον χέρια πόδια,| ίνα τον σφάξεις, Αβραάμ, θυσία να τον κάμεις* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 120.

Η λ. στον πληθ.ως τοπων.: Πορτολ. Α 110[4].

ποδιά η, βλ. *ποδέα*.

ποδίζω, Πορτολ. Α 115[18] (έκδ. *αναποδίσεις*· διορθώσ.), Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 346[24], 435[13].

Από το ουσ. πόδι και την κατάλ. -ίζω. Άσχ. το αρχ. ποδίζω (πβ. ΛΚΝ). Η λ. και σήμ. ναυτ.

1α) Βαδίζω, προχωρώ: *Καλώς ήλθες, τό πόδισε και ανέβα παραπάνω,| και ιδέ τον Χρόνον και αν ποτέ να τον ευρείς εις ώραν| και να σε ποίσει τίποτες να σε παρηγορήσει* Λόγ. παρηγ. L 447· **β)** (εδώ) ξεκινώ: *ει βούλει μερικώς να την περιτραλίσεις* (ενν. *τη γυναίκα σου*)*,| πιάσε ραβδίν, βάλε φωνήν, ρίψον το καμελαύχιν,| 'πόλυσον πέτραν κατ' αυτής, πλην βλέπε μη την δώσεις,| και πόδισον, κατάδραμε τάχα να την κρατήσεις* Προδρ. (Eideneier) I 167. **2α)** (Προκ. για πλοία) προσορμίζομαι κάπου λόγω κακοκαιρίας: *έρχοντας εμπορούσανε* (ενν. *οι άρχοντες*) *στην Πέρσια να ποδίσου,| να που πως το' έριξε ο καιρός κι ώστε να του μηνύσου| να πάει να την αποδεχτεί* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 185· **β)** (μεταφ.) καταφεύγω κάπου για ησυχία, ησυχάζω: *οι Καλομάτες όλπιζαν να μπουν και να ποδίσου,| κι όχι να γδύνου τους φτωχούς και ζόρκους να το' αφήσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 409[16]. **3)** Εμποδίζω: *Μέλλοντας ν' αποδείξομεν λόγους φιλοσοφίας,| ανίσως κι είναι κύριος ο λογισμός παιδείας,| και αν κρατεί καθολικά τα πάθη και ποδίζει| το σώμα αφ' τες ηδονές και αν το ξεχωρίζει* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 3.

ποδισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *ποδισμός*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Μέτρηση μήκους σε πόδες· (εδώ) μονάδα μέτρησης μήκους (συνών. του πους (βλ. ά.) που ισοδυναμεί στη μεσν. περίοδ. κατά κανόνα με 16 δακτύλους ή 31, 23 εκατοστά του μέτρου): *ο ποδισμός έχει δακτύλους ιϚ'*. Metrol.[2] 48[12].

ποδοαναστρέφω.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το *αναστρέφω*.

Διανύω, διασχίζω: *Εδώ εις την χρονοστράταν μού λέγεις να επιτύχω| άνθρωπον ...τινά τάχα εις παρηγορίαν| ή μόνος την οδόν εγώ θέλω ποδοαναστρέφειν| να μη επιτύχω πούπετες τινάν να τον συντύχω;* Λόγ. παρηγ. Ο 161.

ποδοβολή η.

Από το *ποδοβολώ* (LBG) και την κατάλ. *-ή*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφαλλ., Γλωσσάρ. Λέσβ.) και στο ΑΛΝΕ.

Ίχνος ποδιού: *ως επήγαν* (ενν. *ούτοι*), *μήτε παλάτι ηύραν, μήτε οσπίτιον, μήτε του καθόλου ποδοβολήν* Hagia Sophia ω 523[20].

Η γεν. εν. ως επίρρ. = με τα πόδια, περπατώντας: *ήτον μεγάλο το ποτάμι, ότι άλογον ουδέν ημπόρεσεν να το περάσει ποδοβολής* Διήγ. Αλ. G 271[33]· *το ποτάμι απέραστον· είναι ποδοβολής* Διήγ. Αλ. G 285[28].

ποδόζαλο(ν) το.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το ουσ. *ζάλο(ν)* (βλ. ά., Επιτομή)· πβ. και Πηδώνια, Πεπρ. Ζ' ΔΚρ.Σ Β2, 1995, 651.

Το βήμα του ποδιού: *Η ευκή τσ' ευκής μου, καλογιέ, εις τα στρατέματά σου| και να 'ναι ομπρός κι οπίσω σου κι εις τα ποδόζαλά σου* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 440.

ποδοκέφαλον το.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το ουσ. *κεφάλι* (για την κατάλ. *-ον* βλ. ΛΚΝ, λ. *-ο1* και *-ό*, σημασ. 2). Ο πληθ. *ποδοκέφαλα* σε παπυρ. του 4. αι. (L-S), σε έγγρ. του 16. αι. (Κασιμ., Έγγρ. 283 (391)) και σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ελλην. 32, 1980, 14). Πβ. πληθ. *κεφαλόποδα* στο ιδίωμα της Νάξου (Ανδρ., ό.π., 9). Τ. *ποκέφαλο* (και πληθ. *ποκέφαλα*, από *ποδοκέφαλο*, με σίγηση του *-δ-* και συναίρεση των *-ο-*, βλ. Τσοπ., ΛΔ 16, 1986, 385) σήμ. ιδιωμ. (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.).

Τα πόδια και το κεφάλι ζώου μαγειρεμένα μαζί· (εδώ σκωπτ., προκ. για άνθρωπο): *εγζεστόν και ζεματισμένον το ποδοκέφαλόν του* (ενν. *του σπανού*) Σπανός (Eideneier) Α 38.

ποδοκόπιν το.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το ουσ. *κόπος* (βλ. και Hatzid., Glotta 2, 1910, 293). Τ. *ποδοκόπιον* στο Steph., Θησ. και το Du Cange. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (*ποδοκόπι* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 547, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.), *πουδουκόπ* (Γιαννουλέλης, Πλωμάρι, 174),

πιδουκόπ' στη Λευκάδα, *πουδουκόπ'* στην Ίμβρο (Andr., Lex., λ. *ποδοκόπιν*)), καθώς και λογοτ. *πεδοκόπι* (ΑΛΝΕ). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ.).

Αμοιβή για τον κόπο της μετάβασης, οδοιπορικά (για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., Αθ. ΚΒ' 1910, 247)· (εδώ ειρων.) λίγα χρήματα (συνήθως ως αμοιβή για παρεχόμενη υπηρεσία), «φιλοδώρημα»: *εγώ είχον προίκα περισσήν, και συ είχες ποδοκόπιν,| εγώ είχον ασημοχρύσαφον και συ είχες σκαφοδούγας* Προδρ. (Eideneier) I 72.

ποδοκτύπημα το· *ποδοκτύπημαν*, Λόγ. παρηγ. L 329.

Από τον αόρ. του *ποδοκτυπέω* και την κατάλ. *-μα*. Ο πληθ. *ποδοκτυπήματα* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Τ. *ποδοχτύπημα* στο ΑΛΝΕ.

Ο κτύπος των ποδιών: *άμα το ποδοκτύπημα εγροίκησεν ο ξένος,| στρέφεται, χαιρετίζει την, χαμηλοπροσκυνά την* (ενν. *την κόρη*) Λόγ. παρηγ. O 337.

ποδοκτύπημαν το, βλ. *ποδοκτύπημα*.

ποδοκυλώ· μτχ. παρκ. *ποδοκυλισμένος*.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και τον τ. *κυλώ* του *κυλίω* (βλ. ά.). Η μτχ. παρκ. αναλογ. με μτχ. σε *-ισμένος*· πβ. μτχ. *κυλισμένος* (ό.π.). Η λ. στο Δημητράκ. και σήμ. στο ιδίωμα της Κεφαλονιάς (Λορεντζ., Αθ. 28, 1913, 217), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

Ποδοπατώ, τσαλαπατώ (για τη σημασ. βλ. Tarabout, Valaor. 401 και Λορεντζ., ό.π.): *εις τον πόλεμον εκείνον των Τουρκών και Σαρακήνων,| οπού πέφταν την ημέρα άμετροι, ως την εσπέρα,| κι ήσαν ποδοκυλισμένοι, εις την γην εξαπλωμένοι* Διακρούσ. 68[23].

ποδολακτισμός ο.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το ουσ. *λακτισμός* (Ησύχ., λ. *σκαρθμοίς*, LBG).

Δυνατό χτύπημα του ποδιού, κλοτσιά: *Εγροίκας ποδολακτισμόν, χλιμιντρισμόν μεγάλον,| ποίο* (ενν. *άλογο*) *το 'καμνε από ζηλείας και ποίον στην ερωτία του* Θησ. Ζ' [103[5]].

ποδόλουρον το, Σπανός (Eideneier) D 1689.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το ουσ. *λούρον* (Επιτομή, λ. *λώρον*). Η λ. το 12.-13. αι. (LBG, λ. *ποδόλωρον*) και στο Meursius (λ. *ποδόλουρα*).

(Εδώ στον πληθ.) δερμάτινοι ιμάντες, λουριά για τα πόδια ζώων (για τη σημασ. βλ. Reinsch, Αρχές νεοελλ. λογοτ. Β', 173· για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ Θ', 1932, 11 και Παπανικόλα-Μπακιρτζή, Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ Β', 568): *Έπειτα* (ενν. *δίδομέν σε*) *και από περί ων ημείς έχομεν, οίον ... σελλοχαλινωμένο βουβάλι με τα ποδόλουρα, τσαμπίν εγγαστρωμένον και λίσγαρον εντοιμόγεννον* αυτ. Β 115.

ποδοπατώ, Πωρικ. (Winterwerb) I 155, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [928], Διακρούσ. 110[16].

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το *πατώ*. Η λ. και σήμ.

1) Πατώ κάπ. ή κ. με τα πόδια μου με βίαιο τρόπο: *εκείνος* (ενν. *ο άνθρωπος*) *εκ τον φόβον του χάνει τον λογισμόν του,| σκοτίζουνται τα μάτια του κι εκείνη* (ενν. *η*

κάμηλος) εξαπολά τον,| εκείνος πέπτει ως νεκρός, αυτή ποδοπατεί τον Φυσιολ. (Legr.) 305· *Αφάνιζεν, εσκότωνεν, εποδοπάτιε όλους* (ενν. ο Σαρπεδών)| *όσοι κι αν τον ζυγώνασι, θανάτου δίδει με πόνους* Θησ. Η' [737]. **2)** (Μεταφ.) εξευτελίζω: *τις ημάς τους άθλιους να κλαύσει να θρηνήσει,| αιχμαλωσίαν την ημών να μας παρηγορήσει;* (παραλ. 2 στ.) ... *διά την αμαρτία| μας δέρνουν και ποδοπατούν τ' αιμοβόρα θηρία* Διακρούσ. 110[18].

ποδοπερπατώ.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το *περπατώ.*

Διαβαίνω, περνώ πεζός: *γίνομαι πρόβοδος εδώ, πρώτον εγώ περάσω,| πρώτον εγώ την θάλασσαν ...|... έμπω θαρρικά, ποδοπερπατήσω* Λίβ. Sc. 1847.

ποδοπεριτρέχω, Λόγ. παρηγ. Ο 40.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το *περιτρέχω.* Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Διατρέχω, διέρχομαι πεζός: *τόπους δυσβάτους ήρξατο να ποδοπεριτρέχει| όρη τά ουκ ήτον δυνατός κανείς να περπατήσει* Λόγ. παρηγ. L 41.

ποδοπροσκυνώ.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το *προσκυνώ.*

(Προκ. για παράκληση) προσκυνώ τα πόδια κάπ. (για το πράγμα βλ. Κουκ., Ευστ. Λασγρ. Β' 212)· (εδώ μεταφ.): «*παρακαλώ σας, πέτρες μου, και ποδοπροσκυνώ σας,| εδώ μη με σκοτώσετε στα όρη ν' αποθάνω,| στην ξενιτείαν την μοναχήν, οπού τινάν δεν έχω ...*» Περί ξεν. (Μαυρομ.) 340.

?ποδόπτερνον το.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το ουσ. *πτέρνα.* Κατά Παπαθωμόπουλο-Jeffreys [Πολ. Τρωάδ. σ. 749] πρόκ. για τη γεν. πληθ. του ουσ. *ποδοπτέρνη.*

Το πίσω μέρος του ανθρώπινου πέλματος, η φτέρνα: *πολλά ήτον και λαβωμένος* (ενν. *ο Αχιλλεύς*)·| *εις δεκαπέντε ευρίσκετον τόπους γαρ πληγωμένος.*| *Το αίμα του υπάγαινε κάτω των ποδοπτέρνων*·| *τόσον αίμα τού εδιέβηκεν, εχάσε και την όψιν* Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 9763.

ποδοσιδερωμένος, μτχ. επίθ., βλ. *ποδοσιδηρωμένος.*

ποδοσιδηρωμένος, μτχ. επίθ., Βέλθ. 342· *ποδοσιδερωμένος.*

Από το α' συνθ. *ποδο-* και τη μτχ. παρκ. του *σιδηρώνω* ως επίθ.

Δεμένος με σίδερα, αλυσίδες στα πόδια: *Ορίζει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *το να φέρουσιν την δέσποιναν ομπρός του| και μετ' αυτής τον μισθαργόν, εκδίκησιν να ποίσει,* (παραλ. 2 στ.) *φέρνουν την κόρην, ίσταται τας χείρας δεδεμένη,| φέρνουσιν και τον μισθαργόν ποδοσιδερωμένον* Καλλίμ. **2444**· *υπάγ' η Φαιδροκάζα| εκείθε στας παραμονάς, όπου ο Βέλθανδρος ήτον| εξάγκωνα και έκειτο ποδοσιδηρωμένος*·| *και ήρξατο καταγελάν τον Βέλθανδρον εκείνη* Βέλθ. 909· *ο βασιλεύς Ιουστινιανός καταμαθών τα πάντα| ά ηνδραγάθησεν αυτός ο καπετάνιος του| και πώς εκατεδούλωσεν όλην την Εγγλιτέραν,| έφερε δε γε και τον ρηξ ποδοσιδηρωμένον,| εχάρην η ψυχούλα του, εσκίρτησε μεγάλως* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem) 412.

ποδόσταμα το.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και (πιθ.) το ουσ. *στάμα* (Hagia Sophia α 440[12], TLG, <*ίστημι*). Τ. *ποδόστημα* (με διαφορ. σημασ.) στο Steph., Θησ., LBG (6.-10. αι.) και σήμ. Η λ. και τ. *ποδόσταμο* (<*ποδόστημα*, Kahane-Tietze, Lingua Franca, 560) σήμ. με διαφορ. σημασ.

Η βάση, το κατώτερο τμήμα ενός κίονα: *ολωνών των κολόνων τα «απανωκέφαλα» και τα «κατωκέφαλα», ήγουν τα ποδοστάματα, είναι ενθρονιασμένα όλα με τα λείψανα των Αγίων ... προς δόξαν και αγιασμόν του θαυμαστού ναού* Hagia Sophia ν 558[19].

ποδότας ο, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 144, 146, Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 8, 68, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 261 δις, Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 131.

Από το ουσ. *ποδότης* (Du Cange, <*πους-πόδι*), πιθ. με επίδρ. του ιταλ. *pedot(t)a* (για την ετυμ. βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958 Α', 111-12, Τριαντ., Απ. 1, 338, 413, Kahane, D.O.P. 142, Pern., Ét. linguist. 509)· πβ. λ. *ποδότης* και σήμ. (Κριαρ., Λεξ. (λαϊκ.), Ανδρ., Λεξ., ΑΛΝΕ) και ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Kahane, B-NJ 15, 1939, 107). Τ. *πουδότας* στη Σάμο (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.). Η λ. στο Somav. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.) και πολλ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ. (λ. *ποδότης*), Kahane, B-NJ 15, 1939, 107).

1) (Ναυτ.· για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 367**α**) πηδαλιούχος, λοστρόμος: *και ναύκληρον ουκ είχαμεν να κυβερνά το πλοίον,| ουδέ πενέζην να θωρεί απέσω εις το βελόνιν,| ουδέ και ο ποδότας μας μαγνήτην να βαστάζει* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 542· *εις το καράβι ανέβηκε* (ενν. *ο Ροδολίνος*) *κι όρισε τσι ποδότες| μαύρ' άρμενα να βάλουσι, τιμόνι να μην πιάσου* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 552· **β)** πλοηγός, κυβερνήτης: *από την δύσιν διάβησαν* (ενν. *τα κάτεργα*), *στο Γότσο μέρα μπήκαν,| και ο ποδότας έλεγεν ψόματα κι είδε να 'σαν| εις το Μιλιάρον έσωθεν φούστες που το φυλάσσαν.| Ούτως του ατυχότατου ποδότα η δειλία| έκαμεν κι αμποδίστηκεν Μάλτας η βοηθεία* Αχέλ. 561, 563· *Όντεν αστράφτει και βροντά κι ανεμικές φυσούσι,* (παραλ. 3 στ.) *τότες γνωρίζεται ο καλός ναύκλερος, μόνο τότες| τιμούνται οι κατεχάμενοι κι αδυνατοί ποδότες,| γιατί με τέχνη κι ο γιαλός πολλές φορές νικάται,| κι εκείνος απού κυβερνά ψηλώνει και τιμάται* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 52· (εδώ σε παρομοίωση): *Η καλοπιχεροσύνη ένι ως γιον τον ποδόταν του αυτού καραβιού, οι ποιοι παίρνουσιν ούλα τα καράβια εις καλήν και ίχιαν στράταν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 151. **2)** Οδηγός, καθοδηγητής: ΤΠΛ.: *Πώς εσυββουλεύθησαν με τον Μίχνα Βοϊβόνδα να πιάσουν τον Μιχάλη.| Τότες ο Μεχεμέτμπεγης λέγει του Μίχνα βόδα·| «εσέν αποφασίσαμε να στείλομε ποδότα».| Και αυτός είπε· «πιάνω τον εγώ με την βουλή μου,| ότ' οι άρχοντες οπού 'ν' σ' αυτόν είν' όλοι εδικοί μου»* Σταυριν. 278· (μεταφ.): *η ανωτάτη αρετή της αγάπης, η ποία ένι ρίζα, θεμελιός, ποδότας ... όλων των αρετών* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 74· *Συνακόλουθος τούτου* (ενν. *του Γρηγορίου*) *πάλιν ο χρυσόλαλος και χρυσοπαρανόμιαστος Ιωάννης, ο ποδότας και διδάσκαλος της φιλοπτωχίας και της μετανοίας* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 131· *χαίρε συ* (ενν. *νύμφη ανάνδρε*) *απού εγέννησες ποδότα εις ημάς τους πλανεμένους* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 138[19].

ποδοχωροβατώ.

Από το α' συνθ. *ποδο-* και το μτγν. *χωροβατώ* (βλ. TLG, L-S). Η λ. στο Du Cange, App. (λ. *ποδοχωροβατίζειν*). Πβ. *ποδοβατέω* στο LBG.

Έρχομαι με τα πόδια, περπατώ: *μετά σού να ξενωθώ και μετά σού να έλθω| εις χώρας ξένας εθνικάς, ποδοχωροβατήσω,| συναποθάνω μετά σού και εις Άδην συγκατέβω* Βέλθ. 62· *«Εάν κινήσω και αναβώ, ποδοχωροβατήσω,| και πώς το επιφώνημα το ό έχει η πόρτα,| οπού καν όλως το πτερόν ουκ είδα των Ερώτων;| Και πώς οπίσω να στραφώ και ου μη ιδώ την φλόγα; ...»* αυτ. 264.

πόδωμα το· *πόδωμαν*.

Το μτγν. ουσ. *πόδωμα*· πβ. λ. *πόδημα* (11. αι., LBG) και *πόδεμα* (12. αι., Caracausi). Λ. *πουδώμ'* (ουδ. <*ποδώμι* <*πόδωμα*) και σήμ. ιδιωμ. (Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι 174 και Λεσβιακά 13, 1991, 112). Η λ. σε έγγρ. του 11. και 12. αι. (Caracausi) και σήμ. ναυτ. (Δημητράκ., σημασ. 3, Κριαρ., Κρ. Χρ. 12 Α', 1958, 106).

(Ναυτ.) το κάτω λώμα, η κάτω ούγια του ιστίου που βρίσκεται ανάμεσα στους δύο «πόδες» του (για το πράγμα βλ. Κριαρ., Κρ. Χρ. 12 Α', 1958, 106 και Κανελλόπ., Ονοματολ. 111)· εδώ (συνεκδ.) το υπερυψωμένο δάπεδο στην πλώρη της βάρκας, το κατάστρωμα κοντά στο πόδωμα των πανιών (βλ. και Μαστροδημήτρης, Ποίηση ν. Ελληνισμού 800): *ανέβα* (ενν. *συ, λύκε,*) *εις το πόδωμα ...| και κάτσε ανακούρκουδα, τα εμπροσθινά σου πόδια| μηδέν πατείς το πόδωμαν επάνω ουδέ όλως,* (παραλ. 2 στ.) *ο κώλος σου ας κάθεται στο πόδωμαν και μόνον* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 297, 299, 302· *Ανέβην εις το πόδωμαν ο λύκος και εκάτσεν,| καλά τον εκατέστησεν στον πούντον ...* (παραλ. 4 στ.) *και εκτύπησέν* (ενν. *ο γάδαρος*) *τον με θυμόν ...| Εν πρώτοις τον ερόντζεψε στην μέσην του πελάγους* αυτ. 307.

πόδωμαν το, βλ. *πόδωμα*.

'ποδώννω, βλ. *αποδώνω*.

πόδωσις η, Metrol.[2] 56[18].

Πιθ. από το *ποδόω* (που απ. στον Ευστάθιο, L-S) και την κατάλ. *-σις*. Η λ. (για την οποία βλ. και LBG) στον Πορφυρογ., Έκθ. 22, σε έγγρ. του 12. αι. (Act. Ivir. II 50[37, 38] κ.α.) και του 14. αι. (Χρυσόβ. του 1364 σ. 35]), στο Du Cange (γρ. *πόδοσις*) και σήμ. (με διαφορ. σημασ., Δημητράκ., Κριαρ., Κρ. Χρ. 12, 1958 Α', 106).

(Εδώ προκ. για το περίγραμμα γεωτεμαχίου) η κάτω πλευρά, η βάση (που μετριέται με το τέντωμα σχοινιού) (για τη σημασ. βλ. Zakynthinos, [Χρυσόβ. του 1364 σ. 80]): *Ετερον* (ενν. *χωράφιον*) *τριγωνοειδές, όπερ έχει το έν μέρος σχοινία ν' και η πόδωσις έτερα ν', το δε έτερον μέρος σχοινία μ'* αυτ. 56[7]· *Ετέρα γη αρμένου. Έχει η πόδωσις σχοινία ι' και η κεφαλή σχοινία κ', ... έχει δε και το πλάγιον λ' και το έτερον λ' ...* αυτ. 57[1].

Ποέμιος ο, βλ. *Μποέμιος*.

ποέτας ο, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 262.

Από το ιταλ. *poeta* (Battisti-Alessio, Diz. etim.).

Ποιητής: *Εις τον ποέτα βρίσκομε τον κωμικόν γραμμένο| κι έτσι από τον Τερέντσιο καλά ξεδηγημένο ...* Κατζ. Δ' 115· *Κι εμένα η ψη μου με βαστά να πιάσω ένα ντοττόρε| γή ένα ποέτα, όποιο θες, γή ένα ψηλό αουτόρε| λατίνο, και ιταλικά να σου τον εσπριμέρω| και συλλογισμούς όσους θες πάντα να προπονέρω* Στάθ. (Martini) Γ' 208.

'ποζητώ, βλ. *αποζητώ.*

πόζιον το.

Πιθ. *από το ιταλ. pòggio* (<λατ. *podium*) (βλ. Battisti-Alessio, Diz. etim., Battaglia, λ. *pòggio1*, Kahane-Bremner, Gloss. portol., 93-4)· βλ. όμως και Τσελίκας [Πορτολ. σ. 267]. Πβ. τοπων. *Πόζιον*, Πορτολ. Α 23^{10} (<*Busi*, Τσελίκας, ό.π., 286), Α 131^{8}, 159$^{12\ δις\ 13}$, 160^{4,6}, 162^{7}..

(Πιθ.) μικρό ύψωμα γης: *εις το Γάζιν στέκουν φοινικές θ' και απεκεί μίλι α' ευρίσκεις το Γάζι, χώραν μεγάλην· και στέκει απάνω εις το πόζιον κοντά εις την θάλασσαν* Πορτολ. Α 142^{1}.

'πόθε, επίρρ., βλ. *οπόθεν.*

πόθε, ποθέ, επίρρ., βλ. *πόθεν.*

ποθέ, επίρρ., βλ. *ποθέν.*

ποθεινός, επίθ., Κομν., Διδασκ. Ι 1, Σπαν. Α 6, Διγ. Ζ 1, Διγ. (Trapp) Gr. 1534, Διγ. Α 633, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 228, 561, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 25 κριτ. υπ., Θησ. Ι' [30^{2}], Χούμνου, Κοσμογ. 382, 1247, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 31, Θρ. Θεοτ. 159, Μεταξά, Επιστ. 47^{20}, 48$^{51-52}$, Βελλερ., Επιστ. 54, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 304, Διγ. Ο 456, 1036.

Το αρχ. επίθ. *ποθεινός*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΛΚΝ).

1α) (Προκ. για πρόσωπο) επιθυμητός, ποθητός: Σπαν. Β 4, Διγ. (Trapp) Gr. 327, 360, Διγ. Ζ 25, Αχιλλ. (Smith) Ν 1536, Notizb. 77· **β)** (προκ. για νεκρό) που τον θυμάται κανείς με νοσταλγία, πολύ αγαπητός, περιπόθητος: Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 3, Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 25· **γ)** (προκ. για πράγμα ή κατάσταση) επιθυμητός, αγαπητός: Βίος Αλ. 4402, Χρησμ. VIII 2, Φυσιολ. (Legr.) 1110, 1112, Σταυριν. 2.

ποθεμπού, επίρρ.· *πουθεμπού.*

Από τη συνεκφ. των επιρρ. *πόθεν* και *πού*. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ., όπως και τ. *πουθαμπού* (Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *πούθε μπού*, Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., λ. *πούθε μπου*, Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ., λ. *πουθαμπού*).

1) Από πού, από ποιον τόπο· (εδώ προκ. να δηλωθεί καταγωγή): *να μάθω ποθεμπού 'τονε και ποιοι 'σανε οι γονιοί του,| το αίμα, την πατρίδα του και ποιοι 'σα οι εδικοί του* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 105. **2)** Οπουδήποτε: *σκόπησε πώς κάμνει το μερμούγκι,| οπού ξετρέχει πουθεμπού (έκδ. πούθεν πού) έναι σιτάρι κούκκι,| να το μαζώνει πρόθυμα* Δεφ., Λόγ. 216.

πόθεν, επίρρ., Λόγ. παρηγ. L 561, Λόγ. παρηγ. Ο 580, Καλλίμ. 1361, 1362 δις, Διγ. (Trapp) Gr. 234, 2089, Διγ. Ζ 450, Χρον. Μορ. Η 3639, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 141,

Φλώρ. 764 δις, Απολλών. (Κεχ.) 353, Λίβ. P 223, Λίβ. Sc. 146, Λίβ. Esc. 22, 3479, Λίβ. (Lamb.) N 569, Λίβ. N 2532, Αχιλλ. (Smith) N 200, Αχιλλ. (Smith) O 556, Θρ. Κων/π. (Mich.) 111, 112, Λίβ. Va 2650, 2682, Θησ. Γ' [76^{3}], Δευτ. Παρουσ. 332, Απόκοπ.^{2} 77, Πικατ. (Bakk.-v. Gem) 108, 109, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 61^{v}, Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 105, Σοφιαν., Γραμμ. 82, Πτωχολ. α 207, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 263^{17}, Hagia Sophia ω 522^{7}, Αγαπ., Καλοκ. 341, κ.α.· *πόθε,* Ασσίζ. 127^{13}, Βέλθ. 145, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 391, Αχέλ. 302, Πιστ. βοσκ. IV 7 138· *πόθες,* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3730· *πόθθεν,* Μαχ. 182^{28}· *πούθε,* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 162, Ε' 49, 225, 243· *πούθεν,* Νεκρ. βασιλ. 94, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 61^{v}, Σοφιαν., Γραμμ. 82, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 263^{17}, Χριστ. διδασκ. 180.

Το αρχ. επίρρ. *πόθεν*. Ο τ. *πόθε* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ., Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Για τον τ. *πόθθεν* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 427 και Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 8 <1944>, 1946, 129· απ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Σακ., Κυπρ. Β' 745, Χατζ., Λεξ.). Οι τ. *πούθε* και *πούθεν* με επίδρ. του επιρρ. *πού*· ο τ. *πούθε* και σήμ. λαϊκ. Διάφ. άλλοι τ. της λ. σήμ. ιδιωμ. (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ., λ. *πόθαν*, Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ., λ. *πόθιν*, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *πούθι*, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. *πούθι*, κ.α.). Η λ. και σήμ. στην αρχαϊστική έκφρ. *πόθεν έσχες* και ιδιωμ. (Andr., ό.π., Παπαδ. Α., ό.π., Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} Β').

1) (Τοπ.) **α)** (για να δηλωθεί κίνηση από τόπο ή προέλ.) από πού, από ποιον τόπο: Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 311, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 392, Ανακάλ. 8 δις, Δευτ. Παρουσ. 8· (προκ. να δηλωθεί καταγωγή): Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 133, Απολλών. (Κεχ.) 691 δις, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 430· (προκ. για πρόσωπο): *πού το ηύραν (ενν. το βεργίν) ηρώτησε (ενν. η κόρη) και πόθεν έν' γραμμένον;* Λίβ. N 1123· *πώς προς εμέναν ήλθεν (ενν. ο Λίβιστρος),| τις τον εξείπεν την οδόν, πόθεν την ερμηνεύθην;* Λίβ. Sc. 2498· *Πόθεν η νεκρανάστασις και τι έν' το πανηγύρι| και τις το πλήθος των νεκρών εκέλευσε να γείρει;* Δευτ. Παρουσ. 21· **β)** (για να δηλωθεί κίνηση σε τόπο) προς τα πού, προς ποια κατεύθυνση: *όλοι αποκεφαλίστησαν, εβάλθησαν να φεύγουν·| ο είς τον άλλον ουκ έβλεπεν το πόθεν υπαγαίνει* Χρον. Μορ. H 4841· *της στράτας ης ετρέχαμεν ευρήκαμεν το τέλος·| το πόθεν να υπαγαίνομεν πάλιν περισκοπούμεν,| κρημνόν εκείθεν βλέπομεν, όρη απεκείθεν πάλιν* Λίβ. N 2422· (μεταφ.): *Ο υιός του ανθρώπου αληθινά ως έν' γραμμένο πάγει,| αμή οπού τον επρόδωκεν αλί του πόθεν πάγει* Μυστ. παθ. 22· **γ)** (για να δηλωθεί στάση σε τόπο) πού, σε ποιο σημείο, σε ποιον τόπο: *είδα το πόθεν ο κοιτών παράκειται της κόρης* Λίβ. Sc. 32· *Ειδέ και των αμαρτωλών πάλι θέλεις να μάθεις| πού είναι και πόθεν κατοικούν (ενν. αι ψυχαί)* ... Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2865· *από τον πόνον τον πολύν δε ξεύρω πόθεν κείμαι* Απαρν. 10· **δ)** (με τα ρ. εκβαίνω, περνώ, σεβαίνω, φεύγω, κ.τ.ό.) από πού, από ποιο σημείο: *είπασιν τινές να στήκουν εις το Νίκλι,| να κατακλείσουν τους Ρωμαίους στον Μυζηθρά τα μέρη,| να μη έχουν πόθεν εξεβεί, τους τόπους να ζημιώνουν* Χρον. Μορ. H 6698· *μαντάτα έστειλαν το πού να εσμίξουν όλοι,| όπως να επάρουσιν βουλήν το πόθεν να περάσουν* (παραλ. 1 στ.)· *αφόν εσυβουλεύτηκαν, ισιάστηκαν αλλήλως| το πέραμα να ποίσουσιν απέ την Βενετία* Χρον. Μορ. P 307· *βουλήν απήρασιν ομού το πόθεν να σεβούσιν| στον δρόγγο εκείνον των Σκορτών, διατί είν' σκληροί οι τόποι| από βουνία και έμπατα κι από σκληρές κλεισούρες* Χρον. Μορ. H 5641· *έκρινα ότι να καγούν τα κάτεργα και ξύλα,| περού*

λαός ο των Γραικών ενωθεί με τους Φράγκους,| να πολεμίζουν δυνατά, να μη έχουν πόθεν φύγει Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 267· *Οι Τούρκοι τρέχασιν γοργά στην παραθαλασσίαν,| ελπίζοντες να σέβουσιν στα κάτεργα με βίαν,| τα ποία βρίσκονταν μακρά, και ώστε να σιμώσουν,| οι Τούρκοι δεν ηξεύρασιν το πόθεν να γλυτώσουν,| διατ' είχαν τους δυναμερούς χριστιανούς κοντά τους* Αχέλ. 2527. **2)** (Προκ. για λόγο, ομιλία) από ποιο σημείο, από πού: Κυπρ. ερωτ. 91[18]. **3α)** Για ποιο λόγο, για ποια αιτία, γιατί: Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2605· **β)** από πού, από ποιο γεγονός: *θέλω να με φανερώσεις| πόθεν εκατάλαβές με| πως φουρνάρη γιος υπάρχω;* Πτωχολ. Β 365· *Αφέντες, δότε μου να γροικήσω πόθθεν είναι θαρρούμενοι οι χριστιανοί και πέμπουν τόσον λογάριν και πραματείες εις τον τόπον σου* Μαχ. 182[28]. **4)** (Σε έκφραση θαυμασμού ή απορίας) από πού κι ως πού: Βυζ. Ιλιάδ. 249, 251. **5)** (Τροπ.) πώς, με ποιο τρόπο (για τη σημασ. βλ. και van Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.² σ. 163]): *Πώς δεν κατέχομεν κι εμείς, καλέ, το πόθεν διάγεις!* Φαλιέρ., Ιστ.² 577. **6)** (Χρον.) από πότε (για τη σημασ. βλ. και Κριαράς [Πανώρ.² σ. 479, λ. κρατώ]): *Καλέ, και πόθε το κρατεί να μηδέ θε να πάρει| το Γύπαρη ογι' άντρα τση, πλούσο και παλληκάρι;* Πανώρ.² Ε' 229. **7)** (Αναφορ.) **α)** από όπου: *Ήθελεν εις τα ίδια να στρέψει πόθεν ήλθεν* Ιμπ. (Legr.) 289· **β)** όπου, προς όποια κατεύθυνση: *Άμαν εγνώρισε ο Θησεύς και είδε τες (ενν. τες γυναίκες) πως φεύγουν,| εις μιαν φωνήν εσύναξεν όλον του το φουσσάτο·| να τες αφήσουν όρισεν να πάσιν πόθεν θέλουν* Θησ. (Foll.) Ι 80· **γ)** από κάπου· (με άρν.) από πουθενά, καθόλου: *Εάν γένηται ότι είς άνθρωπος κρατεί μίαν γυναίκαν οπού ουκ έχει άνδραν εις το σπίτιν του, και ουδέ εκείνος έχει πόθεν γυναίκαν, και συγγίνεται μετ' αυτήν και τεκνοποιούν ...* Ασσίζ. 125[9-10].

ποθέν, επίρρ., Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 98, Χρον. Μορ. Η 1289, Πουλολ. (Τσαβαρή)² 379 κριτ. υπ., Χρον. Τόκκων 2915, 3618, Παϊσ., Ιστ. Σινά 904· *ποθέ*, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[49], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 159[9], 782[13]· *ποθενά*, Λούκαρ., Διάλογ. 229[19]· *ποθές*, Άσμα σεισμ. 19, Σκλάβ. 67, Τριβ., Ρε 153, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 439, Πανώρ.² Β' 72, 250, Κατζ. Β' 6, Ε' 48, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 714[13], Πιστ. βοσκ. ΙΙ 2, 73, IV 3, 180, Φαλλίδ. (Παναγ.) 190, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 39[17], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1851, Δ' 475, Ε' 1388, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 239, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) Πρόλ. 38, Στάθ. (Martini) Γ' 247, 289, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 63ᵛ, 73ᵛ, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 151, Φορτουν. (Vinc.) Α' 196, Γ' 570, Ιντ. δ' 161, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 224[22], 410[13], 517[4], κ.α.· *πουθέν*, Χρον. Μορ. Ρ 2820.

Το αρχ. επίρρ. *ποθέν* (L-S, λ. *πόθεν*). Ο τ. *ποθενά* (για την προέλ. του οποίου πβ. Ανδρ., Λεξ., λ. *πουθενά*, ΛΚΝ, λ. *πουθενά* και Γεωργακ., B-NJ 14, 1938, 82-3) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Ο τ. *ποθές* κατά τα επιρρ. σε -*ς*, όπως *χθες, ποτές, τότες*, κλπ.· απ. σε έγγρ. του 17. αι. (Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 272, 274) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 547, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Ο τ. *πουθέν* με επίδρ. του επιρρ. *που*· απ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, όπου και άλλοι τ. (Andr., Lex., στη λ., Παπαδ. Α., Λεξ.).

1α) Από κάπου: *δεν άφηνεν κανέναν να είναι πόρνος, ομοίως και καμία πόρνα, διότι τόμου να ακούουνταν ποθές ψιλός λόγος, αυτός πάραυτα να τον κράξει, να τον μαλώσει, να τον φοβερίξει* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 49ᵛ· *πτωχοί εύρισκον ποθές πολύ*

φαγί και έτρωγαν υπέρμετρα Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 178· **β)** από οπουδήποτε: *αν τύχει κι αν ελθεί εκεί καμιάν γυναίκα,| ας είναι ως θέλει και ποθέν, όλες να την δεχθείτε* Θησ. (Foll.) Ι 12· **γ)** (με άρν.) από πουθενά: *εκ την στένεψιν την πολλήν που είδαν εκείνοι οι απέσω,| ότι ποθέν ουκ ημπορούν να έχουσι βοήθειαν,| έπεσαν εις συμβίβασιν κι εδώκασιν το κάστρον* Χρον. Μορ. Η 2820· *τον είχεν παραγγείλει ότι «να προσέχεσαι άσπρα ποθές να μην πάρεις». Και αυτός έγινεν παρήκοος και έχασεν το κεφάλιν του* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 53ᵛ. **2α)** Κάπου, σε κάποιο σημείο: *πιάστε με* (ενν. εμέ, την Θεοτόκον), *την άτυχον, ποθέν και κάτσετέ με,| να βγει η ψυχή και μετ' αυτόν* (ενν. το Χριστό) *σήμερον θάψετέ με* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 267· *εάν ίσως και ήφαγεν θηρίον το παιδίον μου, αλλά τα κόκαλά του δεν τα θέλει έχει φαγωμένα, μα θέλουν είσται εκεί ποθές εις ερημίαν* ... Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. **444**· *Εσύ ηύρες ποθές θησαυρόν* Αγαπ., Καλοκ. 341· (προκ. για βιβλίο ή σημειώσεις): *κάνω κόντο καταπώς ποθές τα 'χω γραμμένα| πως μου χρωστείς αληθινά τορνέσα ακόμη εμένα* Στάθ. (Martini) Α' 203· (προκ. για μέρος του σώματος): *Όστις πέσει από υψηλόν τόπον και πονεί ποθές* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 241· **β)** οπουδήποτε: *Συχνιά επεριδιαβάζασι, κάθ' ώρα εξεφαντώνα,| ώρες σε δάση, σε βουνιά, κι ώρες 'ς γιαλού λιμνιώνα,| μα πλια συχνιά παρά ποθές στην Ίδα εκατοικούσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 633· **γ)** (με άρν.) πουθενά, σε κανένα τόπο, σε κανένα σημείο: *άλλον δεν έχομεν ποθέν στον κόσμον, στην πατρίδα,| μόνον εσέν, παιδάκι μου, ν' αφήσομεν μερίδα* Ιμπ. (Legr.) 151· *έτσι σ' εκείνον τον καιρόν όλοι θε να χαθούσι| και τόπον να μην έχουσι ποθές να φυλαχθούσι* Τζάνε, Κατάν. 130· *να σου δώσω λυγερή με παινεμένα κάλλη,| που σαν αυτή δε βρίσκεται ποθές στον κόσμον άλλη* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 128· *Ετούτος ο τραγουδιστής, νένα, πολλά κατέχει| και, σα λογιάζω, εις φρόνεψη ταίρι ποθές δεν έχει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 868· (προκ. για βιβλίο): *εγύρεψαν όλην την Γραφήν και δεν ευρήκασιν οι δασκάλοι τωνε γραμμένον ποθές να λέγει πως η Βηρσαβεέ, η μάννα του Σολομώντος, τον εστεφάνωσε* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 428[24]· **δ)** (προκ. για πρόσωπο, γενικ. αποδέκτη κληρονομιάς· με άρν.) σε κανένα: *η ... κερά Μαρκεζίνα να μη μπορεί να το τεστάρει* (ενν. το λεγόμενο πράμα και προυκίον) *ποθέ, μα ν' απομένει στην άνωθέν τση θυγατέρα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 103[12].

ποθενά, επίρρ., βλ. *ποθέν.*

πόθες, επίρρ., βλ. *πόθεν.*

ποθές, επίρρ., βλ. *ποθέν.*

'ποθεσιάρης ο, βλ. *υποθεσιάρης.*

'ποθέτω, βλ. *αποθέτω.*

ποθητά, επίρρ.

Από το επίθ. ποθητός. Πβ. λ. ποθητώς στο LBG.

Με πόθο, με μεγάλη αγάπη: *Ο Αλέξανδρος ήθελεν να εβγεί από το νησίν των Μακάρων, και όλοι ήλθαν και εκαταφίλησάν τον γλυκία και ποθητά τον προβοδούν* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 49[15].

ποθητικά, επίρρ. — Πβ. και *ποθητά.*

Από το επίθ. *ποθητικός.*

Με πόθο, με μεγάλη αγάπη: *Ο Αλέξανδρος ήθελε να εβγεί από το νησίν των Μακάρων, και ήλθαν και καταφιλούν γλυκέα και ποθητικά τον προβοδούν* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 48[16].

ποθητικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ποθητικός.*

Που προξενεί πόθο, επιθυμητός: *τους ποθητικούς λιμνιώνες τους μεγάλους,| τόσον μακρύ γαρ πέλαγος αρχίσαμεν με κόπον* Θησ. ΙΒ' [86[1]].

ποθητός, επίθ., Σπαν. P 43, Διγ. (Trapp) Gr. 311, Διγ. A 299, 777, 2179, Διγ. Z 699, 744, 953, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 485, 489, 596, Βέλθ. 1193, Βίος Αλ. 6011, Απολλών. (Κεχ.) 310, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1706, 1708, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 353, Αχιλλ. (Smith) O 464, 701, Ιμπ. (Lampr.) 119, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 571, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 15, Θησ. Δ' [89[8]], Γ' [102[1]], Αγν., Ποιήμ. Β' 22, 48, Κορων., Μπούας 85, Κυπρ. ερωτ. 19[14], 51[7], 67[7], Πανώρ.[2] Α' 192, Γ' 439, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 172, Πιστ. βοσκ. II 1, 163, III 6, 229, Βοσκοπ.[2] 285, Διγ. Άνδρ. 339[16], 354[18], 360[31], Στάθ. (Martini) Α' 31, 33, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 223, 402, Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [50], Α' [302], [385], [577], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 429, 510, 775, Ε' 287, κ.α.· θηλ. *ποθετή,* Διγ. Z 266, 1820, 1834, 2141, 3162.

Το αρχ. επίθ. *ποθητός* (TLG). Ο τ. και σημ. στο ποντ. ιδίωμα (ως ουσ., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ποθετή*). Η λ. και σημ.

1) (Προκ. για πρόσωπο ή ζώο) πολύ αγαπητός, επιθυμητός· αγαπημένος: Διγ. Z 2426, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 386, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [828], Διγ. Z 1460, Φυσιολ. (Zur.) XXXVIII 2[1]. **2)** (Εδώ) πρόθυμος, επιμελής (βλ. Vincent [Φορτουν. σ. 244]): *Εγώ 'μαι, απού το' απόκοτους και τους ανεργισμένους,| τσι πρόθυμους, τσι ποθητούς κι όλους τσι προκομμένους| αϊδάρω* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 20.

1) Το αρσ. ως ουσ. = **α)** αγαπημένος (βλ. και 2 παρακάτω): *Σηκώνεται* (ενν. *η γυναίκα*) *με τα παιδία να υπά εις τον ποθητόν της* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1998· *Την νύκταν η βασίλισσα εις το μνημείον απάνω| υπήγαινεν η δέσποινα να κλαίει τον ποθητόν της* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1715· **β)** εραστής, αγαπητικός· αυτός που αγαπά ερωτικά: *εις τον καινούργιον ποθητόν, μ' όλην την όρεξίν της| εδόθηκε με την καρδιάν και μ' όλην την ψυχήν της* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [485]· *Των γυναικών η ομορφιά, η δόξα και το ήθος,| και η τιμή τους στέκεται εις των ποθητών το πλήθος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [796]· *Πάσα γυναίκα μού 'λεγε στους ποθητούς θα κάνει| σαν εις τα ρούχα τ' ακριβά, όσους μπορεί να πιάνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [817]· *Ως πεινασμένος ποθητός εβγήκ' από τα δάση,| κι από την νήστειαν την μακρά, οπού είχα δοκιμάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [283]· **γ)** (στον πληθ.) το ερωτικό ζευγάρι: *εκείνος οπού ορίζει| των ποθητώ τους λογισμούς και τες καρδιές γνωρίζει| μαντατοφόρος ας γενεί να πει τα βάσανά μου* Στάθ. (Martini) Β' 28· *Έτσι ο πρεσβύτης παρευθύς τον Νίκανδρον προστάσσει| τους υπηρέτας με σπουδήν να πάρει και να πάσι| ομάδι με τον Σάτυρον τους ποθητούς να φτάσουν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [469]· *Ω ποθητοί ευγενέστατοι, ζεύγος μακαρισμένον,| πρέπει να είστε αθάνατοι και πάντα δοξασμένοι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [250]· *Ας γέ-*

νουν νύμφη και γαμπρός οι ποθητοί οι καημένοι | ότ' είναι δίκιον και πρεπόν απόψε να σμιχθούσι Συυμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1215]. **2)** Το θηλ. ως ουσ. = αγαπημένη· εδώ προκ. για σύζυγο (βλ. και 1α): *Κατέλαβεν ο θάνατος κι έθανον οι γονείς του | και μοναχός απέμεινεν (ενν. ο Βασίλειος Ακρίτης) μετά της ποθητής του* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1096· *ώστε ένα ο Θεός στους ουρανούς και διακρατεί τον κόσμον, | άνθρωπος ου χωρίζει με από της ποθητής μου* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1307.

πόθθεν, επίρρ., βλ. *πόθεν.*

ποθοαιχμάλωτος, επίθ., Λίβ. Va 1597, 3499, Λίβ. Sc. 627, Λίβ. N 1532.

Από το ουσ. *πόθος* και το επίθ. *αιχμάλωτος* (βλ. λ.).

Αιχμάλωτος του πόθου (Lendari [Λίβ. Va σ. 486]) (βλ. όμως και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 487]· πβ. λ. *αιχμάλωτος* 2): *Άγουρος ποθοαιχμάλωτος από τα γονικά του | εις το έμνοστον λιβάδιν ήλθεν και κατουνεύει· | η μέριμνά του σφάζει τον, κόπτει τον η φροντίδα, | πότε να το ιδεί τό ποθεί, πότε να το κερδίσει* Λίβ. P 1536.

ποθοακαταδούλωτος, επίθ.

Από το ουσ. *πόθος* και το επίθ. *ακαταδούλωτος.*

Που δεν έχει υποκύψει στον έρωτα: *Δουλώνει η κόρη και ψυχάς ποθοακαταδουλώτους, | καρδίας δεσμεύει ελεύθερας και αισθήσεις υποτάσσει, | τάς ανατρέφουν τα βουνά και οι ερημοτοπίες* Λίβ. Sc. 1077.

ποθοακατάκριτος, επίθ., Λίβ. (Lamb.) N 277. — Πβ. και *ερωτοακατάκριτος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το επίθ. *ακατάκριτος.*

Που δεν έχει βασανιστεί από τον έρωτα: *Πας άνθρωπος αδούλωτος εις ερωτοκρατίαν, | πας ποθοακατάκριτος να μη εγνωρίζειν αγάπην, | ας έν' παρέξω εκ την αυλήν της ερωτοκρατίας* Λίβ. Esc. 232.

ποθοαμεριμνημένος, μτχ. επίθ., Λίβ. N 2059 (αν δεν πρόκ. για το μτχ. επίθ. *πονοαμεριμνημένος,* βλ. ά.), 2209, Λίβ. Va 2303.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *αμεριμνώ.*

Που δεν έχει τις έγνοιες του έρωτα: *Χρόνους με την παράξενον έζησα, φίλε, δύο, | άθλιβος, ανεννοίαστος, ποθοαμεριμνημένος, | και μετά την παρέλευσιν των χρόνων μου των δύο | της ειμαρμένης το άστατον κατ' εμού εγυρίσθην* Λίβ. Sc. 1376.

ποθοαναγνώθω, Λίβ. P 1615, Λίβ. Esc. 1851, Λίβ. N 1652, Λίβ. Va 1718.

Από το ουσ. *πόθος* και το *αναγνώθω.*

Διαβάζω κ. με πόθο: *Εύρεν η κόρη την γραφήν, εύρεν το δακτυλίδιν* (παραλ. 1 στ.), *ποθοαναγνώθει το χαρτίν, σκιρτά εις τα γράμματά του* Λίβ. Sc. 759.

ποθοαναζήτησις η, Λίβ. Esc. 733.

Από τα ουσ. *πόθος* και *αναζήτησις.*

Ερωτική αναζήτηση: *ο Λίβιστρος εκίνησεν από τα γονικά του | εις ποθοαναζήτησιν της κόρης της Ροδάμνης* Λίβ. (Lamb.) N 608.

ποθοανάμνησις η. — Πβ. και *ερωτοανάμνησις, ποθοενθύμησις.*

Από το ουσ. *πόθος* και το αρχ. ουσ. *ανάμνησις.*

1) Σκέψη σχετική με τον πόθο, τον έρωτα: *Ήτον καθόλου αδούλωτος ο νους μου από τον πόθον,| εις λογισμόν μου ενθύμησις αγάπης ουκ εσέβην* (παραλ. 2 στ.) *Αλλά και μάλλον, φίλε μου, ποτέ αν επλανήθην| άνθρωπος εκ το γένος μου ...,| εις τίτοιαν ποθοανάμνησιν ο νους του να υπεσέβην,| πολλά τον εκατέκρινα* Λίβ. Va 126. **2)** Ερωτική ανάμνηση: *αυτό* (ενν. *το γαϊτάνιν*) *να ίδεις, στρατιώτα μου, το πώς να σε ενθυμίζει| και ποίαν μου ποθοανάμνησιν να ρίπτει εις λογισμόν σου* (παραλ. 3 στ.) ... *κράτει το, αντίς εμέν έχε το το γαϊτάνιν,| και νόμιζε ότι εμέν έχεις, στρατιώτα, μετ᾽ εσένα* Λίβ. Sc. 2911.

ποθοανελπισία η, Λίβ. Esc. 1610, Λίβ. N 1471.

Από τα ουσ. *πόθος* και *ανελπισία.*

Ερωτική απελπισία: *πνίγομαι απέσω εις τον βυθόν του πόθου του ιδικού σου,| κύμα με δέρνει φοβερόν της αποχωρησίας,| πετά με κάτω εις άβυσσον της ποθοανελπισίας* Λίβ. Sc. 507.

ποθοανιστορώ. — Πβ. και *ποθοαφηγούμαι.*

Από το ουσ. *πόθος* και το *ανιστορώ.*

Αφηγούμαι με πάθος: *τας γαρ οπίσω συμφοράς, αν τας ανιστορείτε,| διπλάζει σας η κάκωσις και κατατυραννεί σας·| εκείνον γαρ ενδέχεται τον άνθρωπον να πάσχει| τό τον παρέλθει από μικρού και ποθοανιστορεί τον* Λίβ. Sc. 3001.

ποθοαποδημία η.

Από τα ουσ. *πόθος* και *αποδημία.*

Ξενιτεμός εξαιτίας του πόθου: *με τα αφηγήματα και τας περιπλοκάς των,| τας ποταπάς τας ηδονάς τας ερωτοενηδόνους| τάς είδεν πόθος ευγενής να γλυκοπεριπλέκει| και αγάπη καθαροάδολος να τας καταδεσμεύει,| επέσπασαν, εκάθισαν, εχείρησαν να λέγουν| λόγους τούς έχει ασχόλησις και ποθοαποδημία* Λίβ. Sc. 2693.

ποθοαποξενώνω, Λίβ. Esc. 4292, Λίβ. N 3718.

Από το ουσ. *πόθος* και το *αποξενώνω.*

Απομακρύνω κάπ. από την αγάπη του: *Όλον τον κόσμον έδραμα, τον ήλιον ηκολούθουν·* (παραλ. 2 στ.) *κόρην ωραίαν εγύρευσα να ευρώ, να καταλάχω| τήν με ποθοαπεξένωσεν παρά καιρόν ο χρόνος* Λίβ. Sc. 3136· *ηύρηκα τήν εγύρευγα, τήν είχα εις την ψυχήν μου,| τήν με ποθοαποξένωσεν ο δόλος της μαγείας* Λίβ. Esc. 4301.

ποθοαποχωρίζω.

Από το ουσ. *πόθος* και το *αποχωρίζω.*

Χωρίζω κάπ. από την αγάπη του: *ηύρηκα τήν εγύρευα, τήν είχα εις θέλημάν μου,| τήν με ποθοαπεχώρισεν η επίβουλος η τύχη* Λίβ. Sc. 3145.

ποθοασυνηθισμένος, μτχ. επίθ., Λίβ. Esc. 2107.

Από το ουσ. *πόθος,* το στερ. *α-* και τη μτχ. παρκ. του *συνηθίζω·* πβ. Λίβ. Va 1946.

Άπειρος στον έρωτα: *Τριοδίζεται άλλος άγουρος ποθοασυνηθισμένος| νύκτας, ημέρας και πουρνά και δειλινά και εσπέρας,| κακοπαθεί ο παράξενος, πικροποθοστενάζει* (παραλ. 1 στ.). *Πόνους ουκ είδεν έρωτος, και όταν τον επιπέσουν| βαρέοι πολλά τον φαίνονται, καρδιοδιχοτομούν τον* Λίβ. Sc. 1034.

ποθοαφηγούμαι, Λίβ. Va 3171, Λίβ. Sc. 2289. — Πβ. και *ποθοανιστορώ.*

Από το ουσ. *πόθος* και το *αφηγούμαι.*

Εξιστορώ με πάθος: *Και τα μεν άλλα αφήκεν τα του κάστρου να τα λέγει| ο ξένος τά είδε τα καλά να τα ποθοαφηγείται,| αυτό δε αφηγήσατο, την ιστορίαν της πόρτας* Λόγ. παρηγ. Ο 431· *Τέτοιος μα την αφήγησιν την τόσην και τοσούτην| τήν με ποθοαφηγήσατο η κόρη μετά βίας,| τότε και εγώ επιχέρησα του τα την αφηγούμαι* Λίβ. Esc. 3473· *Και μετά τέτοια τα πολλά τά με ποθοαφηγήθην,| τά με είπεν, τά με εδίδαξεν ο συγγενής μου εκείνος,| έφθασα εις την κατούνα μου* Λίβ. (Lamb.) N 178.

ποθοβεβαιότερος, επίθ., Λίβ. Sc. 768, Λίβ. Esc. 1858. — Πβ. και *ποθοβεβαιωτικός.*

Από το ουσ. *πόθος* και το συγκρ. του επιθ. *βέβαιος.*

Που επιβεβαιώνει, επικυρώνει τον έρωτα κάπ.: *ένι το δακτυλίδιν| όσον προς την ασχόλησιν, ωραία την εδική σου.| Εδάρε αντισχολήθησε, παρηγορήθησέ το| και γράφε τον πιττάκιον ποθοβεβαιότερόν σου* Λίβ. P 1623.

ποθοβεβαιωτικός, επίθ. — Πβ. και *ποθοβεβαιότερος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το αρχ. επίθ. *βεβαιωτικός.*

Που επιβεβαιώνει, επικυρώνει τον έρωτα κάπ.: *ναι, πανευγενής, ένι το δακτυλίδιν| όσον προς την ασχόλησιν, ωραία, το εδικόν σου·| εδάρτε αντισχολήθησε και παρηγόρησέ τον,| γράψε τον και πιττάκιν σου ποθοβεβαιωτικόν σου* Λίβ. N 1661.

ποθοδαρμένος, μτχ. επίθ., Λίβ. Va 4012, Λίβ. Esc. 3112. — Πβ. και *ποθόδαρτος.*

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *δέρνω* (βλ. ά.) ως επίθ.

Βασανισμένος από τον πόθο: *πέφυκε γαρ να συμπονεί φιλέρωτος καρδία| τους εξ ερώτων πάσχοντας και τους ποθοδαρμένους* Λίβ. Va 2886· *να έχει ψυχήν ολόθλιβον και ολόπονον καρδίαν,| να συμπονεί τους πάσχοντας και τους ποθοδαρμένους,| και να ιδεί τας πικρίας και στεναγμούς των ξένων* Λίβ. Esc. 4400.

ποθόδαρτος, επίθ., Λίβ. P 602. — Πβ. και *ποθοδαρμένος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το επίθ. *δαρτός* (βλ. Κριαρ., Λεξ., λ. *δαρτός*). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Ερωτοχτυπημένος: *και πάλιν ο ποθόδαρτος τα τέτοια με αφηγείτον·| «Ηξεύρεις πού εκατήντησεν του πόθου μας το τέλος,| φίλε, τό εσυντύχαμεν την χθεσινήν ημέραν;»* Λίβ. (Lamb.) N 743.

ποθοδήμιος, επίθ. — Πβ. και *ερωτοδήμιος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το επίθ. *δήμιος.*

Που βασανίζει, που τυραννά ερωτικά: *και με τα καταφιλήματα και τες περι-*

πλοκές τους| απέστασαν, εκάθισαν, αρχίνισαν να λέγουν| λόγους τούς έχει η ασκόλησις και η ποθοδήμιος φλόγα Λίβ. Esc. 3855.

ποθοενασχόλητος, επίθ. — Πβ. και *ποθοευασκόλητος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το *ενασχολούμαι.*

Που ασχολείται με τον ερωτικό πόθο: *ο νους ο ερωτικός, αφού έμπει εις αγάπην,| μόνος του ευρίσκει τας ορμάς τας ποθοενασχολήτους* Λίβ. Ν 3461.

ποθοενήδονος, επίθ. — Πβ. και *ερωτικοενήδονος, ερωτοενήδονος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το επίθ. *ενήδονος.*

Που δίνει ερωτική ευχαρίστηση: *εις τά δοκείς ότι πονείς και ουδέν σε συμπονούσιν,| πονώ σε εγώ διπλότερα και μύρια σε στενάζω.| Και αν είσαι παρηγορία μου ποθοενήδονός μου,| στρατιώτα μου ολόγλυκε, καρδία αχώριστέ μου,| γνώρισε, ετούτον το χαρτίν τό μετά πόνου τόσου| τό εγράψασιν τα χέρια μου και εγώ σε τ' απεστέλλω* Λίβ. Esc. 4035.

ποθοενθύμησις η. — Πβ. και *ποθοανάμνησις.*

Από τα ουσ. *πόθος* και *ενθύμησις.*

Ερωτική ανάμνηση: *αλλά και μάλλον, φίλε μου, ποτέ αν συνεπλάκη| άνθρωπος από του γένους μου και από τους εδικούς μου| εις τέτοιαν ποθοενθύμησιν και ανάμνησιν αγάπης,| πολλά τον εκατεπίκρανε, χίλια τον εμεμφόμην* Λίβ. (Lamb.) Ν 117.

ποθοενθυμίζω.

Από το ουσ. *πόθος* και το *ενθυμίζω.*

Υπενθυμίζω σε κάπ. τον ερωτικό πόθο: *και μη το δήσεις* (ενν. *το γαϊτάνιν*) *αλλαχού πούπετε εις άλλον τόπον,| διότι αυτό ένι σύρριζον από το εμόν κεφάλιν,| το να δεθεί εις τραχήλιν σου να σε ποθοενθυμίζει*| *και κράτει το, αντίς εμέν έχε το το γαϊτάνιν,| και νόμιζε ότι εμέν έχεις, στρατιώτα, μετ' εσένα* Λίβ. Sc. 2914.

ποθοενθυμούμαι, Λίβ. Esc. 1132, Λίβ. Va 988.

Από το ουσ. *πόθος* και το *ενθυμούμαι.*

Θυμάμαι, αναλογίζομαι τον έρωτα: *Απ' αύτην την Ενθύμησιν είδα μετά γραμμάτων·| «Ποθοενθυμείσθε, λέγω σας, όπου αν αποδημείτε,| και έχετε εις νουν πάντοτε τας ερωτοασχολήσεις»* Λίβ. Sc. 4.

ποθοέρως ο.

Από τα ουσ. *πόθος* και *έρως.*

Πόθος ερωτικός: *και ωσάν όστις στον έρωτα θαρρεί και ουκ απελπίζει,| και ανεμπόδιστον διαβάζει του ποθοέρωτος την στράταν·| εγώ καν όσα επάσχισα, καν όσα επικράνθην,| καν όσους πόθους έπαθον διά την σην αγάπην,| μετά ταύτα ουδέν απέτυχον, τον πόθον εύρηκά τον* Λίβ. Ρ 1809.

ποθοερωτοδραμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *δράσσω* ως επίθ.

Κυριευμένος από τον έρωτα: *έπεσα εις το κρεβάτιν μου ποθοερωτοδραμένος,| μόνος μου ο νους μου να σκοπεί και τοιαύτα να φροντίζει·| «Πότε το κάστρον να διαβώ και να αναβώ τον πύργον;| πότε της κόρης μήνυμα δέξωμαι πρόσχαιρόν της;»* Λίβ. Sc. 437.

ποθοερωτοκράτωρ ο, Λίβ. Va 711. — Πβ. και *ερωτοποθοκράτωρ*.

Από τα ουσ. *πόθος* και *ερωτοκράτωρ*.

(Ως προσων. του Έρωτα) ο κυρίαρχος/άρχοντας του πόθου και του έρωτα: *«τα μεν γράμματα έβλεπα, τάχα ανέγνωθά τα,| και έσειον την κεφαλήν μου μη και εμέναν ποιήσει,| καταδικάσει με ο φοβερός ο ποθοερωτοκράτωρ»* Λίβ. P 2850· *Πόθε μου, διά τον άνθρωπον τούτο ας τον ειπούμε| τον ποθοερωτοκράτορα μήνα τον συμπαθήσει* Λίβ. Va 380.

ποθοερωτοπλεμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *πλέκω* ως επίθ. Πβ. τ. *ποθοπλεμένος* σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Πλεγμένος με πόθο και έρωτα: *εις αμιράν τον μέγιστον όλα* (ενν. *τα άνθη*) *να τα εκπέμψω| μέσα εις καλάθια ερωτικά, ποθοερωτοπλεμένα| και εκ το καθένα άνθημα και εκ το καθένα ρόδα| ό,τι κελεύει ερωτικά να πάρει διά φιλίαν* Φλώρ. 1585.

ποθοερωτοστράτα η. — Πβ. και *ερωτοστρατεία*.

Από τα ουσ. *πόθος*, *έρωτας* και *στράτα*.

«Πορεία» του έρωτα: *ωσάν όπου εις έρωταν θαρρεί και ουκ απελπίζει,| εκείνος λαχαίνει σύνεργον και ευρίσκει την αγάπην,| και ασκόνταφτον διαβάζει την την ποθοερωτοστράταν* Λίβ. Esc. 2199.

ποθοευασκόλητος, επίθ., βλ. *ποθοευασχόλητος*.

ποθοευασχόλητος, επίθ.· *ποθοευασκόλητος*, Λίβ. Esc. 4043. — Πβ. και *ποθοενασχόλητος*.

Από το ουσ. *πόθος*, το επίρρ. *ευ* και το *ασχολούμαι*.

Που φροντίζει με καλό τρόπο για τον ερωτικό πόθο (Αγαπητός Π. [Λίβ. διασκευή α σ. 488]): *ο νους ο ερωτικός αφού έμπει εις αγάπην,| μόνος του ευρίσκει τας ορμάς τας ποθοευασκολήτους* Λίβ. Sc. 2855.

ποθόθεν, επίρρ.

Από συμφ. των επιρρ. *ποθέν* και *όθεν*.

Από κάπου· (με άρν.) από πουθενά: *τόσα τους εστένεψαν τους Κορινθαίους ενταύτα,| ότι ποσώς ουκ είχαν απάδειαν ξύλο κανέν να εμπάσουν,| ουδέ σωτάρχιση καμία να τους εμπεί ποθόθεν* Χρον. Μορ. Η 2812.

ποθοθλιμμένος, μτχ. επίθ. — Πβ. και *ερωτοθλιμμένος*, *μυριοποθοθλιμμένος*.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *θλίβω* ως επίθ.

Θλιμμένος από πόθο: *Και ενόσω έστεκα και έβλεπα μυριομεριμνισμένος,| και*

χιλιομυριοφλόγιστος όλος ποθοθλιμμένος,| τηρώ εις της κόρης το κελλίν ... Λίβ. N 1107.

ποθοκατακαμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *κατακαίω* ως επίθ.

Φλογισμένος, βασανισμένος από τον πόθο: *«Χρόνων ανάγκην,» έλεγεν, «τεσσάρων υπομένω,| φλόγα καμίνου ερωτικής ποθοκατακαμένης,| μέσα να στέκω εις πέλαγος γλυκύτητος τοσαύτης,| και να διψώ και ρόφημα να τρέμω να μην πίνω ...»* Λίβ. Sc. 2226.

ποθοκαταλόγι το· *ποθοκαταλόγιν*, Λίβ. N 1541.

Από τα ουσ. *πόθος* και *καταλόγι*.

Στιχούργημα ερωτικού περιεχομένου: *Κατέλεξαν οι εξαίρετες το ποθοκαταλόγιν,| (δοκώ νικούσαν εις φωνήν και τα σειρήνια μέλη)* Λίβ. Sc. 638· *κατέλεξαν οι ορωτικές το ποθοκαταλόγι,| ώραν εποίκαν περισσήν, εσέβησαν απέσω* Λίβ. Esc. 1745.

ποθοκαταλόγιν το, βλ. *ποθοκαταλόγι*.

ποθοκατούνα η, Λίβ. Esc. 3770, Λίβ. Va 3470.

Από τα ουσ. *πόθος* και *κατούνα*.

Η «κατοικία» του πόθου: *φίλε μου, κάθισε μετ' εμέν, πονοπαρήγορέ μου,| 'που σύντροφοι εγενόμεθα εις μιαν ποθοκατούναν,| οπού μας εκατέμαθαν οι πικρασμοί του πόθου* Λίβ. P 2431.

ποθοκέρασμα το· *ποθοκέρασμαν*.

Από τα ουσ. *πόθος* και *κέρασμα*. Η λ. σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

(Μεταφ.) ερωτικό φίλτρο: *λέγει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *προς την βασίλισσαν, ...| «Ο υιός σου εις το Μοντόριον υπ' εμού απεστάλθην·| εις Πλάτζια-Φλώρην την ωριάν τι λέγεις να ποιήσω;| Νομίζω, ποθοκέρασμαν εκέρασεν εκείνην·| δι' αύτον ουκ αναπαύεται νύκταν ουδέ ημέραν* Φλώρ. 336.

ποθοκέρασμαν το, βλ. *ποθοκέρασμα*.

ποθοκρατόρισσα η.

Από το ουσ. *ποθοκράτωρ* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Η αρχόντισσα του πόθου: *Κυρά μου, ερωτοδέσποινα, ποθοκρατόρισσά μου,| που γέμουν τα ματάκια σου του κόσμου την αγάπην,| του Έρωτος τα χείλη σου πλέκτουσι το αλυσίδιν* Ερωτοπ. 84.

ποθοκρατώ. — Πβ. και *ερωτοκρατώ*.

Από το ουσ. *πόθος* και το *κρατώ*. Το μέσ. απαρέμφ. στο L-S Κων/νίδη και στο Κουμαν., Συναγ. (λ. *ποθοκρατείσθαι*).

(Μέσ.) κυριεύομαι από ερωτικό πόθο: *Ο βασιλεύς αγανακτών προς του καιρού το μήκος| —ψυχήν γαρ ερωτόληπτον και ποθοκρατουμένην—| όμως και μη βουλόμενος ουκ είχεν τι να ποίσει* Καλλίμ. 1203.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = ο ερωτευμένος: *Μηδέ δειλιάς, μηδέν κακοκαρδίζεις,| μηδέ γι' αυτείνο τό θαρρείς θελήσεις ν' απολπίζεις.| Τέτοια συχνιά συγέρνουσι προς τους ποθοκρατούντας.| Και τις το ξεύρει κάλλια σου μες στους πολυπαθούντας;* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 289.

ποθοκράτωρ ο, Λίβ. Esc. 236, Λίβ. Va 440, 2931. — Πβ. και *ποθοερωτοκράτωρ*.

Από τα ουσ. *πόθος* και *κράτωρ*.

(Ως προσων. του Έρωτα) ο άρχοντας του πόθου: «*πας άνθρωπος αδούλωτος εις ερωτοκρατίας| αν δε θελήσει να εμβεί να ιδεί την αυλήν του| ας υπογράψει, δούλος του ας γένηται και τότε| ... να ιδεί χάριτας, ας έχει ο ποθοκράτωρ*» Λίβ. P 2702· *Έρως, αυθέντα βασιλεύ, δέσποτα γης απάσης* (παραλ. 3 στ.) *αν από αναισθησίας μου την είχα προς εσέναν| κατεφρονίσθης από εμέν, δέσποτα ποθοκράτωρ,| μη εξεριστείς το πταίσμα μου, τόσον μη το κακώσεις* Λίβ. (Lamb.) N 322.

ποθομανία η, Λίβ. (Lamb.) N 21, Λίβ. Esc. 134, Λίβ. Va 24, Λίβ. N 21. — Πβ. και *ερωτομανία*.

Από τα ουσ. *πόθος* και *μανία*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Ερωτική μανία: *Εκείνος δε επεχείρησεν να με αναδιδάσκει,| του έρωτος τα μυστήρια και τους δεσμούς του πόθου,| της ασχολήσεως τα πικρά και της ποθομανίας* Λίβ. P 135.

ποθομέρεμνα η, βλ. *ποθομέριμνα*.

ποθομέριμνα η, Λίβ. Sc. 454, Λίβ. N 1416· *ποθομέρεμνα*, Λίβ. Esc. 1573.

Από τα ουσ. *πόθος* και *μέριμνα*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. (*ποθομέριμναι*).

Ερωτική έγνοια, σκοτούρα: *Και με τας ποθομέριμνας, τας τοιαύτας και τοσαύτας| από το κάστρον έφθασεν εκείνος ο ιδικός μου* Λίβ. P 1473.

ποθομήνυμα το, Λίβ. P 1713, Λίβ. Esc. 2029.

Από τα ουσ. *πόθος* και *μήνυμα*.

Ερωτικό μήνυμα: *Κύρην μου σε έχω από του νυν, δουλώνομαι εις εσένα.| Πέμπω σε τον ευνούχον μου να δει να σε συντύχει| λόγους παραγγελίας μου, ποθομηνύματά μου,| και απ' αύτον να έχεις είδησιν και αυτός να σε ερμηνεύσει| πώς να σε ίδω, καρδία μου, και πώς να σε συντύχω* Λίβ. Sc. 951.

ποθομολογούμαι.

Από το ουσ. *πόθος* και το *ομολογούμαι*. Πβ. μτγν. μτχ. *ποθωμολογηκότες* (L-S Κων/νίδη, TLG).

Φανερώνομαι από τον πόθο μου (βλ. και v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.[2] σ. 165]): *οπόχει δίκιο φαίνεται και ποθομολογάται* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 678.

ποθοξενοδόχισσα η, Λίβ. Va 3344, Λίβ. Sc. 2465, Λίβ. Esc. 3633. — Βλ. και *ξενοδόχισσα*.

Από τα ουσ. *πόθος* και *ξενοδόχισσα*.

Η ξενοδόχισσα του έρωτα: *και απλώς το παν καταλεπτόν ως την αφηγησάμην,| την ποθοξενοδόχισσαν εκείνην την Ροδάμνην,| τα δάκρυά της έτρεχαν, και οι αναστεναγμοί της| ηύξαναν, επληθύνασιν, απήγαιναν εις πλέον* Λίβ. P 2349.

ποθοοργισθικός, επίθ., βλ. *ποθοοργιστικός.*

ποθοοργιστικός, επίθ., Λίβ. Va 1872· *ποθοοργισθικός,* Λίβ. Sc. 948.

Από το ουσ. *πόθος* και το επιθ. *οργιστικός.*

Το ουδ. ως ουσ. = οργισμένη αντίδραση σε ερωτική προσέγγιση: *Πονώ σε, τόν επίκρανα με το αλαζονικόν μου.| Ποθώ σε, τόν εζάλισα με το ποθοοργιστικόν μου.| Κύριον σ' έχω από του νυν, δουλώνομαι εις εσέναν* Λίβ. P 1710.

ποθοορκωμοσία η, Λίβ. Esc. 572· *ποθορκωμοσία,* Λίβ. P 272, 291, 324.

Από τα ουσ. *πόθος* και *ορκωμοσία.*

Το να δίνει κάπ. ερωτικό όρκο· (εδώ συνεκδ.) τελετή κατά την οποία δίνει κάπ. όρκο στον Έρωτα (βλ. ά. *έρως* 6): *Οκάποτε επανήφερα και ήλθαν τα λογικά μου,| ανέβη από τον βυθόν του ονείρατος ο νους μου* (παραλ. 1 στ.) *εκάτσα και εκλονίζετον ο νους μου απέ τον φόβον* (παραλ. 3 στ.). *Τον ηλιακόν εθαύμαζον και την καλήν φισκίναν,| έβλεπα να είπες αισθητά την ποθοορκωμοσίαν* Λίβ. (Lamb.) N 468.

ποθοπαινεμένος· *ποθοπαινεμένε* Λίβ. N 3186, εσφαλμ. γρ. αντί *ποθοπονεμένε·* διορθώσ. κατά το χφ.· βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 54. — Βλ. και *ποθοπονώ.*

ποθοπαρήγορος ο.

Από τα ουσ. *πόθος* και *παρήγορος.*

Αυτός που παρηγορεί κάπ. που υποφέρει από έρωτα: *Φίλε μου, κάτσε μετά μεν, ποθοπαρήγορέ μου| και συμποθοπασχήτα μου εις την εμήν ανάγκην* Λίβ. N 3202.

ποθοπειρασμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παθητ. παρκ. του *πειράζω.*

Βασανισμένος από (ερωτικό) πόθο (εδώ στο ουδ. για δήλωση συμπάθειας): *Κυρά, διά τείντα διάφορον, κυρά, διά τείντα κέρδος| να χάσεις το ξενούτσικον και ποθοπειρασμένον,| να χάσεις τον καλλιότερον, κυρά μου, οπού σε αγάπα;* Ερωτοπ. 82.

ποθοπερίβολον το.

Από τα ουσ. *πόθος* και *περιβόλιν.*

Περιβόλι που με την ομορφιά του προδιαθέτει για έρωτα (πβ. ά. *περιβόλιον* α): *έδε και δένδρων συμπλοκή, έδε χαρίτων βρύσις,| έδε πανέμορφα καλά και πόθου περιβόλιν,| έδε ποθοπερίβολον πανέμορφον και ωραίον* Αχιλλ. (Smith) N 1046.

ποθοπικρασμός ο.

Από τα ουσ. *πόθος* και *πικρασμός.*

Θλίψη που προκαλεί ο έρωτας, ερωτικό βάσανο: *«Λάλει την ξενοδόχισσαν τα επάσχισες, ο ξένος.»| «Άκουσε, ξενοδόχισσα, τους ποθοπικρασμούς μου.»* Λίβ. Sc. 2327.

ποθοπλαντάζω· μτχ. παρκ. *ποθοπλανταμένος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το *πλαντάζω*. Η λ. και η μτχ. στον τ. *ποθοπλανταγμένος* και σήμ. λαϊκ.

Υποφέρω σωματικά και ψυχικά από ερωτικό πόθο, «σκάω» από έρωτα· (εδώ η μτχ. παρκ. ως ουσ.): *η Αρετούσα αφόρμιζε να μη γροικά λαγούτο| ουδέ τραγούδι ουδέ σκοπό κι αγκούσευγε κι επόνει| σαν το κερί ανελίγωνε κι εφύρα σαν το χιόνι.| Τούτη ας αφήσομε για 'δά την ποθοπλανταμένη,| να πω για το Ρωτόκριτο που 'ς λογισμόν εμπαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 757.

ποθοπονοβρασία η, Λίβ. Esc. 1968, Λίβ. Va 2242.

Από τα ουσ. *πόθος, πόνος* και *βράσις.*

Έντονη ψυχική αναστάτωση που προκαλείται από ερωτικό πόνο: *Έγραψα, φίλε, την γραφήν, έποικα το πιττάκιν| με της ψυχής μου την πολλήν ποθοπονοβρασίαν,| και με τας άλλας μου γραφάς απέστειλα και ταύτην* Λίβ. Sc. 886.

ποθοπονοβρυσία η.

Από τα ουσ. *πόθος, πόνος* και *βρύσις.*

Μεγάλος και διαρκής ερωτικός πόνος: *Έγραψα, φίλε, την γραφήν, έποικα το πιττάκιν| με της ψυχής μου την πολλήν ποθοπονοβρυσίαν,| και ως τας άλλας μου γραφάς απέστειλα και τούτην* Λίβ. Ν 1781.

ποθοπονώ, Λίβ. Ρ 1719 Λίβ. Va 1881, 2281· μτχ. παρκ. *ποθουπονεμένος.*

Από το ουσ. *πόθος* και το *πονώ.*

(Μτβ.) υποφέρω εξαιτίας του έρωτα· **α)** (με αντικ. πρόσωπο) υποφέρω για κάπ. με τον οποίο είμαι ερωτευμένος: *Και γνώρισε ακ το πιττάκιν μου πολλά ποθοπονώ σε| και ολιγωρώ εις τα θλίβεσαι, μηδέ με τ' απιστήσεις* Λίβ. Va 1688· **β)** (με σύστ. αντικ.) περνώ βάσανα εξαιτίας του έρωτα: *Ηύρα της κόρης την γραφήν αυγήν αφού εσηκώθην,| στέκω και αναγινώσκω την, και απείκασέ με, φίλε,| να χάσω εις μιαν τους πειρασμούς τούς είχα παροπίσω·| ψυχή γαρ ερωτότρωτος, όσα ποθοπονέσει| χάνει τους πόνους αν γλυκή μάθει του λόγου φράσιν* Λίβ. Sc. 958.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** (προκ. για πρόσωπο) που έχει υποφέρει για χάρη του έρωτα (πβ. ά. *ερωτοπονεμένος*): *ειπέ με, φίλε Κλειτοβέ και ποθοπονεμένε* (έκδ. *ποθοπαινεμένε·* διορθώσ. κατά το χφ),| *φίλε, τόν συνεκάκωσεν η τύχη μετά μέναν,| φίλε μου, πόσα σ' έθλιψεν ο χρόνος μετά μέναν* Λίβ. Ν 3186· **β)** (προκ. για αφήγηση) που είναι γεμάτος από ερωτικά βάσανα: *Αλλ' όσοι και αν αιστάνεστε τον πόθον των Ερώτων,| όσοι αν ουκ εδέξασθε τρώσιν ποσώς αγάπης,| άπαντες νυν ακούσατε την αφήγησιν την ταύτην,| την υπερποθουερωτικήν και ποθουπονεμένη* Αχιλλ. (Smith N) 13.

ποθορκωμοσία η, βλ. *ποθοορκωμοσία.*

πόθος ο, Σπαν. (Ζώρ.) V 38, Γλυκά, Στ. Β' 326, Λόγ. παρηγ. L 753, Καλλίμ. 762, Διγ. (Trapp) Gr. 417, 502, 1396, Διγ. Α 1946, 2451, Διγ. Ζ 540, 647, 892, 1291, 2208, 2413, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 866, 899, 1210, 1773, Rebâb-nâmè 13, Divân 504[3], Βέλθ. 397, 1052,

Ερμον. Α 297, Ερωτοπ. 480, 507, Λίβ. Sc. 205, 1128, Λίβ. (Lamb.) N 244, 397, Λίβ. Esc. 151, 353, 847, Λίβ. N 776, 1692, 1962, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2448, Αχιλλ. L 506, 936, 976, Αχιλλ. (Smith) N 123, 858, 1162, Αχιλλ. (Smith) O 427, Ιμπ. 290, Φαλιέρ., Ιστ.² 191, 482, Διήγ. Βελ. N² 12, Θησ. Γ' [42⁶], Θ' [24⁶], ΙΒ' [63⁵], Ch. pop. 137, 290, 786 Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 23, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 50, 765, Απόκοπ.² 344, 381, 397, Ριμ. κόρ. A 43, 87, Ριμ. κόρ. V 43, 85, Κορων., Μπούας 22, Κυπρ. ερωτ. 2⁵, 10², 86¹⁰, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 177, Β' 189, Ε' 364, Πιστ. βοσκ. I 1, 127, 135, (έκδ. πούθον· διορθώσ.), IV 7, 113, Διγ. Ανδρ. 324², 355¹, 366⁹, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 68, Γ' 50, Δ' 726, Ε' 661, Στάθ. (Martini) Α' 65, Β' 196, Γ' 343, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [870], Δ' [580], Ε' [1254], Φορτουν. (Vinc.) Α' 7, Β' 128, Δ' 10, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 77, Διγ. O 164, 1724, Τζάνε Εμμ., Αφ. 142²¹, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 160¹⁵, 277²², 368¹³, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *πόθος*. Η λ. και σήμ.

1) Σφοδρή, έντονη επιθυμία· λαχτάρα: Σπαν. Α 520, Διγ. (Trapp) Gr. 1024, Διγ. Ζ 2304, Μαχ. 592⁸ (σε μεταφ.): *έρως σαγίταν έσυρεν και κατεχάλασέν τον* (ενν. *τον πύργον της καρδίτσας μου*)| *και εις πόθον της αγάπης σου ήφερεν την ζωήν μου* Αχιλλ. O 389. **2α)** Σφοδρή ερωτική επιθυμία· ερωτικό πάθος: Καλλίμ. 16, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 362, Ιστ. πατρ. 97²³, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 39, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 15· (ως σύστ. αντικ.): *οπού τον πόθον μου ποθεί μ' αληθινήν καρδίαν* Θησ. Ζ' [91⁵]· (μεταφ.): *κλωνάριν πόθου εις την εμήν εφύτρωσεν καρδίαν* Λίβ. Sc. 2788· (σε μεταφ.): *ο σταλαγμός του πόθου μου την πέτραν της ψυχής σου*| *χάρβαλον να την έποικεν* Λίβ. Sc. 531· *ήτον πνιγμένη* (ενν. *η κόρη*) *εκ τον βυθόν του πόθου του Λιβίστρου* Λίβ. N 1372· (σε προσωποπ.): *θαύμασε τον λίθον τον μαγνήτην*| *πώς έλκει από τον πόθον του την φύσιν του σιδέρου* Λίβ. Va 173· (σε όρκο): *λάλει με το ορέγεσαι, το θέλεις τώρα ειπέ το,*| *και μα τον πόθο τον εις σε, γοργά να το πληρώσω* Λίβ. Sc. 2211· (σε παροιμ. φρ.): *Ο έρως τίκτει το φιλίν και το φιλίν τον πόθον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 702· *Αμ' η γιαγάπη κλάηματα τρώγει και δε χορταίνει*| *γιαταύτος κακορίζικος είν' όποιος 'ς πόθο μπαίνει* Πανώρ.² Δ' 150· φρ. (1) *βάλλω* κάπ. *εις πόθον* = κάνω κάπ. να νιώσει ερωτική επιθυμία: *μην εύρη χώραν ... το βέλος της αγάπης*| *και τρώση την καρδίαν της και βάλη την εις πόθον* (ενν. *την κόρην*) Διγ. Ζ 90· *εκαλέσασιν εντίμως* (παραλ. 5 στ.) *την χρυσήν γαρ Αφροδίτην,*| *όπως γαρ εις πόθον βάλει*| *τους νεόνυμφους γαρ τότε* Ερμον. Α 219· (2) *βάνω πόθο*, βλ. *βάνω* (Ι) Α' 52· (3) *εισβαίνει/συμβαίνει πόθος* (με αιτιατ. και γεν. προσώπου) = ερωτεύομαι κάπ.: *πόθος με εσυνέβηκε, πάτερ μου, του Λιβίστρου* Λίβ. P 892· *πόθος γαρ με εσέβηκεν, πατήρ μου, του Λιβίστρου* Λίβ. Esc. 2228· (4) *έχω/ρίχνω* (*τον*) *πόθον εις άλλον/-ην/αλλού* = είμαι ερωτευμένος με κάπ. άλλον/ην: *Καλή μου, αν εμετάγνωσες και έχεις αλλού τον πόθον,*| *ειπέ μου την αλήθειαν, κυρά, να υπαγαίνω* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 881· *Πιστεύω, αυθέντη μου ευγενή, να μη έβγω από τον νουν σου*| *και αλλού να ρίξεις πόθον σου κι εμέν να λησμονήσεις* Φλώρ. 1033· *όμοσες και μόλεγες ποτέ μη με 'ξαφήσεις,*| *κι εδά θωρούν τα μάτια μου, εις άλλην πόθον έχεις* Ερωτοπ. 26· **β)** (συνεκδ.) το αντικείμενο της ερωτικής επιθυμίας (η χρ. ήδη μτγν.): *και νυν εμέ χωρίζουσιν εκ τον εμόν τον πόθον,*| *ζωήν να ζω επώδυνον, πάντοτε πονεμένην* Φλώρ. 1010· *Ο πρώτος πόθος ήτον της καρδιάς μου*| *η όμορφη, οϊμέ, Ερωπρικούσα* Πιστ. βοσκ. III 6, 208· (εδώ σε προσφών.): *αναπλοκή μου, κρεμα-*

σμέ και ενήδονέ μου πόθε Λίβ. Ρ 1493· **γ)** (προσωποπ.) ο Έρωτας (η χρ. ήδη αρχ.): Φαλιέρ., Ιστ.[2] 630, Κυπρ. ερωτ. 100[41]· **δ)** το ερωτικό πάθος ως αρρώστια: *μην τον αφήσεις να χαθεί* (ενν. το *Γύπαρη*), *μα δώσ' του το βοτάνι| και τη γιατρειά του πόθου του σαν τόρχεται να γιάνει* Πανώρ.[2] Γ' 218· *Άλλο δεν είν' το γιατρικό του πόθου, οντέν αρχίσει| παρά ζιμιό να βρει αφορμή να του ξελησμονήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 707· **ε)** ο πνευματικός έρωτας (για τη σημασ. βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 1): *έπεσεν ο πόθος αυτού* (ενν. *του πατριάρχου*) *και η αγάπη εις την μελέτην της Αγίας Γραφής* Ιστ. πατρ. 197[5]. **3)** Αγάπη, στοργή **α)** για συγγενικό ή αγαπημένο πρόσωπο: *και κατησπάζοντο αυτόν* (ενν. *τον αμιράν*) *μοιράζοντες τον πόθον| εντεύθεν μεν οι συγγενείς, εκείθεν δε η μήτηρ* Διγ. (Trapp) Gr. 733· *Εμέναν ο πατέρας μου μικρόθεν με είχεν πόθο·| τώρα με κατεχόρτασεν, θωρώ παραβαρώ τον* Ιμπ. 174· *φίλο αγαπημένο| θέλομε σ' έχει πάντα μας με πόθο εμπιστεμένο* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 112· (στον πληθ. προκ. για εκδηλώσεις αγάπης): *Εκείνοι* (ενν. *οι θείοι μου*) *με ανέθρεψαν με αμετρήτους πόθους* Διγ. Α 519· **β)** προς τον γενέθλιο τόπο: *Στην Καλομάτα εδιέβηκεν* (ενν. *ο πρίγκιπας Γυλιάμος*) *όπου είχεν μέγαν πόθον| διατί εγεννήθηκεν εκεί κι ήτον ιγονικόν του* Χρον. Μορ. Η 7761· **γ)** (θεολ.): *εκδίδομαι παρά μητρός εις Αραβίτας θείους,| οί με και αναθρέψαντες εις Μωάμετ τον πόθον* Διγ. Ζ 483. **4)** Προθυμία, ζήλος: *ούτως ο άγιος, με πόθον πολύν, έκτισε την αυτήν μονήν εις το όνομα της Υπεραγίας Θεοτόκου της Αντιφωνήτριας* Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. Κ 46· *κάλλια βαλθείν ήθελα την άμμο| με ίδρωτα, με πόθο να μετρήσω| παρά τέτοιο βοσκό να μη βουηθήσω* Βοσκοπ.[2] 79. **5)** Διάθεση για φαγητό, όρεξη: *εμένα, κακοτύχερε, τον γερανόν υβρίζεις,| τόν τρώγουσιν οι βασιλείς μετά πολλού του πόθου ...;* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 84. **6)** Ευχαρίστηση: *Διήγησις παιδιόφραστος περί των τετραπόδων,| ίνα αναγινώσκωνται και χρώνται τούτα παίδες,| οι φοιτηταί και νεαροί διά την ευνοστίαν·| γέγραπται γαρ εις ένωσιν μαθήσεως και πόθου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 4.

Η λ. ως κύρ. όν.: Notizb. 26.

ποθοστεναγμός ο, Λίβ. Esc. 3353.

Από τα ουσ. *πόθος* και *στεναγμός*.

Στεναγμός από πόθο: *εδιέβην απεδώ ...| άγουρος ποθοφλόγιστος διά πόθον ωραιωμένης·| τα δάκρυα του είχεν ποταμούς, βροντάς τους στεναγμούς του,| καπνόν απάνου εις τα βουνά τον ποθοστεναγμόν του* αυτ. 3805.

ποθότη η.

Από το ουσ. *πόθος* και την κατάλ. *-ότη* (βλ. και van Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.[2] σ. 158]).

Αγάπη: *Κι εγώ παρακαλώ τη| κι είπα της νά 'λθει προς εσέν με σπλαχνική ποθότη* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 436.

ποθοτρωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *τιτρώσκω* ως επίθ.

Πληγωμένος από τον πόθο· (για τη σημασ. βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 488])· (εδώ ως ουσ.): *πέφυκεν ίνα συμπονεί φιλέρωτος καρδία| τους εξ ερώτων πάσχοντας και τους ποθοτρωμένους* Λίβ. Sc. 1942.

ποθοτσιγαρισμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *πόθος* και τη μτχ. παρκ. του *τσιγαρίζω* ως επίθ.

Βασανισμένος από τον πόθο: *Ψυχάς ενώσει* (έκδ. *εν ως η·* διορθώσ.· πβ. και Λίβ. διασκευή α 2354 κριτ. υπ.) *ασχόλησις ποθοτσιγαρισμένας*| *τάς αναθρέφουν τα βουνά και αι δρυμοτοπίες* Λίβ. Sc. 1112.

ποθοφαντάζομαι· γ' εν. παρατ. *εποθοεφαντάζετον·* αόρ. *ποθοεφαντάκτηκα,* Λίβ. Va 3336.

Από το ουσ. *πόθος* και το *φαντάζομαι.*

Βλέπω ερωτικά όνειρα (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 488]): *είπα την ...* (παραλ. 16 στ.) *πώς, πώς τον αποκρίνεται ο Έρως εν ονείρω,*| *πώς εξυπνεί εκ τον όνειρον και τίναν το διηγείται,*| *πώς, πώς εποθοεφαντάζετον πάλιν την νύκταν όλην* Λίβ. Sc. 2450.

ποθοφλόγιστος, επίθ., Λίβ. Sc. 2636, Λίβ. Esc. 877, 2592, Λίβ. N 2288, 3234.

Από το ουσ. *πόθος* και το επίθ. *φλογιστός.* Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Που φλέγεται από ερωτικό πόθο: *και πάλιν ο ποθοφλόγιστος όπου έπαθεν δι' αγάπην,*| *οπού διά την ασχόλησιν εμυριοετυραννήθην,*| *μετά όρκου επεχείρησεν τοιούτα να με λέγει* Λίβ. Sc. 1447· *εδιέβην απεδώ στρατιώτης πονεμένος,*| *άγουρος ποθοφλόγιστος διά πόθον ωραιωμένης* Λίβ. Esc. 3803.

ποθοχαιρετώ.

Από το ουσ. *πόθος* και το *χαιρετώ.*

Χαιρετώ με πόθο: *και είχα μεγάλην κατά νουν μάχην ομού και βίαν,*| *τι σχήμαν χαιρετίσματος, τι λόγους να της είπω,*| *την ερωτικοκάρδιον πώς να την χαιρετήσω,*| *τι να συντύχω και το πώς να ποθοχαιρετήσω* Λίβ. N 1923.

ποθοχοροβατώ, Λίβ. Esc. 1565, Λίβ. N 1412 (έκδ. *ποθαχοροβατήσουσιν·* διορθώσ.).

Από το ουσ. *πόθος* και το μτγν. *χοροβατώ* (βλ. TLG, L-S)

Βαδίζω χορευτικά με πόθο, χορεύω ερωτικά (εδώ μεταφ.) χαϊδεύω· (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 488]): *πότε εις το όλον σώμαν της τα χέρια μου απλώσουν,*| *ποθοχοροβατήσω την, ολοαρμοψηλαφήσω*| *και επιχαρώ τό επιθυμώ, κερδίσω το τό θέλω;* Λίβ. Sc. 450.

'ποθυμητικός, επίθ., βλ. *επιθυμητικός.*

'ποθυμιά η, βλ. *επιθυμία.*

'ποθυμώ, βλ. *επιθυμώ.*

ποθώ, Σπαν. A 110, 579, Σπαν. (Ζωρ.) V 117, 153, Κομν., Διδασκ. Δ 130, 141, Διδ. Σολ. P 36, Σπαν. (Μαυρ.) P 297, Καλλίμ. 1170, Διγ. (Trapp) Gr. 1295, 3434, Διγ. Z 590, 1338, 4266, Βέλθ. 966, 967, Ερμον. Γ 14, E 413, 430, H 89, Υ 365, X 314, Ψ 19, Ω 308,

Χρον. Μορ. Η 117, 8534, 8540, Βίος Αλ. 1781, Φλώρ. 587, 588, 1459, Λίβ. Ρ 926, 2521, 2522, Λίβ. Esc. 914, 1740, 1742, 2202, 3964, Λίβ. Va 26, 3708, Λίβ. Sc. 19, 487, 1132, Λίβ. Ν 2606, Αχιλλ. L 17, Αχιλλ. (Smith) Ν 70, 71, 183, 268, 1120, Αχιλλ. (Smith) Ο 30, 31, 114, 167, 398, 662, Ιμπ. 316, 645, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 11, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 12, Διήγ. Βελ. χ 353, Δούκ. 259^{29}, Θησ. Γ' [67^{8}], Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 94, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 91^{2}, Διήγ. Αλ.F (Konst.) 90^{2}, Παϊσ., Ιστ. Σινά 179, 902, Κυπρ. ερωτ. 17^{4}, 18^{6}, 29^{5}, 46^{6}, 53^{7}, 99^{15}, 119^{22}, Ερωτοκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 455, Ε' 1222, Στάθ. (Martini) Α' 21, Β' 240, Ροδολ. (Αποσκ.) Χορ. γ' 12, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 47, Β' 254, Γ' 654, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 580^{10}, κ.α.· μτχ. ενεργ. ενεστ. *ποθώντες,* Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 356.

Το αρχ. *ποθέω.* Η μτχ. ουδ. *ποθούμενο* ως ουσ. και σήμ. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Επιθυμώ έντονα, λαχταρώ, επιζητώ κ.: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1376, Σπανός (Eideneier) Α 398, Νεκρ. βασιλ. 33, Ιστ. πολιτ. 58^{18}· **β)** επιθυμώ να επιτύχω ή να αποκτήσω κ.: *έχουν οι πλείες των γυναικών υποκρίσεις μεγάλας,| ώστε να ποιήσουν τό ποθούν, ώστε να ιδούν τό θέλουν* Σπαν. Ο 228· *έπαθεν και ουκ απέτυχεν, εκέρδησεν τό επόθει* Λίβ. Ν 2168· *Υιέ μου, βλέπε μη ποθείς του κόσμου τούτου πλούτον* Σπαν. Α 622· (με εμπρόθ. προσδ.): *όποια μας θαραπεύγουσιν να τα παραθεσμούμε,| και εις τ' άδηλα, τα κοσμικά όλοι μας να ποθούμε* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 106 κριτ. υπ.· **γ)** (με δευτερεύουσα πρόταση) έχω διάθεση, ανυπομονώ, λαχταρώ να κάνω κ.: Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 439, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 9, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 702. **2α)** Αγαπώ πολύ κάπ. ή κ.: *Υιέ μου, αγάπα τους πτωχούς και πόθει τους πλουσίους* Σπαν. Α 553· *Αγάπην ζήτει ... να σε ποθούν ως τέκνον| και ως υπηρέτην τον πιστόν, ούτω να σε ποθούσι* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 109, 110· *παιδί μου, πρόσεχε πρώτον καλά και σκόπει,| και τότε λάλει ταπεινά και μεμελετημένα| να σε παινά ο καθεείς και όλοι να σε ποθούσι* Κομν., Διδασκ. Δ 158· *Το ποίημα οπού 'γραψα, όλοι να το ποθείτε,| και να το μεταγράφετε, πολλά να το αγαπάτε* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 837· *την εκκλησίαν πόθει την, μη την ελησμονήσεις·| σπούδαζε πάντα εις αυτήν, πάσα καλόν να έχεις* Σπαν. Ο 50· *ήθελεν ποίσει ψυχικόν και έπαινόν του μέγαν,| την Ζάμπεαν να υπάντρεψεν με έναν καβαλάρην* (παραλ. 1 στ.), *να επόθει, να εφύλαττε τον τόπον του Μορέως* Χρον. Μορ. Ρ 8534· **β)** αγαπώ ερωτικά κάπ.: *βλέπε και κράτει, φύλαττε ευγενικά την κόρην,| ότι ποθεί τον Φλώριον και εκείνος ταύτην σφόδρα* Φλώρ. 737· *σώπα, λυγερή, μηδέν με φοβερίζεις·| αν ου σ' εγάπουν τα πολλά και πόθουν σε μεγάλα,| μιαν σφοντυλιάν να σε κτύπησα να 'ξέβην η ψυχή σου* Αχιλλ. L 1163· *Οι άντρες πάσκου και κοπιού, ξετρέχου να μπερδέσου| μια κορασά στα βρόχια τως, και ώστε να την κερδέσου| τρέμουσι και λιγώνουνται, δείχνου πως την ποθούσι,| και ωσάν τηνε κερδέσουσι, ζιμιό τηνε μισούσι* Φορτουν. Γ' 453· (με σύστ. αντικ.· βλ. και Ανδριώτης, Αθ. 47, 1937, 193): *ολίγος ένι ο πόθος σου, και ο πόνος ένι πλέον,| και διά τον πόθον τόν ποθείς, καταφρονείς τον πόνον* Λίβ. Ρ 2526· *τον πόθον μου ποθεί μ' αληθινήν καρδίαν* Θησ. Ζ' [91^{5}]. **Β'** (Αμτβ.) αγαπώ με πόθο, ερωτικά: *έπεσα εις το κρεβάτιν μου, ποθώ ερωτοθλιμμένος* Λίβ. Ν 1398· *Πάθος δεν έν' σ' εκείνους που ποθούσιν| γιον αντάν δουν και λείψει τους το θάρρος,| κι αντάν τημ πεθυμιάν τους πιντωθούσιν* Κυπρ. ερωτ. 53^{1}· *Μωρόν παιδίν το φτιάζουν,| γιον τον θωρείς εδά ζωγραφισμένον* (ενν. τον *Πόθον*),| *γιατ' οί ποθούν έχουν τον νουν χαμένον* Κυπρ. ερωτ. 18^{17}.

ΙΙ. Μέσ. **Α'** (Μτβ. μεταφ.) ακούω, ακολουθώ: *Τίνες δε γαρ τούτ' υπάρχουν| των καλών ου μεμνημένοι;| Ασυνείδητοι γαρ πρώτον,| δεύτερον οι μη φρονούντες,| οι ποθούμενοι δε τρίτον| τας βουλάς γαρ των μοχθήρων·| οί δε μνημονεύουν, είναι| οι θεοσεβείς γαρ πρώτον,| δεύτερον οι ποθουμένοι| τας αρίστας γουν τας γνώμας* Ερμον. Ι 312, 316. **Β'** (Αμτβ. αλληλοπ.) αγαπιέμαι: *Αντάμ με πόθον δυο καρδιές ποθούνται| μακρύς καιρός ποτέ δεν τες χωρίζει* Κυπρ. ερωτ. 43[1].

Οι μτχ. μέσ. ενεστ. και παρκ. ως επίθ. (για τη χρ. βλ. TLG· βλ. και Παπαδόπουλος Α., Αθ. 54, 1950, 206) = ποθητός, πολύ αγαπητός, πολυαγαπημένος: *ει επιλάθομαί ποτε φιλτάτης γυναικός μου| ή του τερπνού ανθήματος υιού του ποθουμένου* (παραλ. 1 στ.) *βρώμα θηρίων γένωμαι και πετεινών εις όρη* Διγ. Ζ 845· *Ασπάζομαί σε, ω Σταυρέ, πεποθημένον ξύλον* Θρ. Θεοτ. 91· *πάλιν ακούσατε, φίλοι ηγαπημένοι,| ορθόδοξοι χριστιανοί, λίαν πεποθημένοι* Προσκυν. Ιβ. 845 375.

Ο πληθ. αρσ. ενεργ. ενεστ. ως ουσ. (βλ. και Steph., Θησ., λ. *ποθέω*) = αυτοί που αγαπούν, ποθούν ερωτικά, οι ερωτευμένοι: *Έδε μεγάλη λύπηση οπού τυχαίνει να 'χει| προς τους ποθώντας, δυσκολιές γιατάς όντα του λάχει* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 356.

Η μτχ. αρσ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = ο αγαπημένος: *μη τυγχάνεις ο Διγενής, ...,| ος τον εμόν ποθούμενον έλυσας του θανάτου;* Διγ. Ζ 2668.

Ο πληθ. αρσ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = αυτοί που αγαπιούνται ερωτικά: *Πόσα στενάζει και αυτή δι' εμέ αγρυπνούσα| και σκοπεύουσα τας οδούς καθ' εκάστην ημέραν| (πεφύκασι γαρ μέριμναι πολλαί τοις ποθουμένοις| και φροντίδες διηνεκώς, κίνδυνοί τε και φόβοι)* Διγ. (Trapp) Gr. 667.

Η μτχ. ουδ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = αυτό που ποθεί κάπ., το αντικείμενο του πόθου: *λέγε τον ψαλμόν πρωί και εσπέρας τρις και ευρήσεις το ποθούμενον, ώσπερ θέλεις* Ιατροσ. 21[90]· *πάντα καταμάθομεν, γυρεύσομεν τον τόπον,| και μετά πόθου μηχανής ολίγον κατ' ολίγον| ίδομεν το ποθούμενον, Έρως ου ψεύδεταί μας* Λίβ. (Lamb.) Ν 777.

(Πιθ. σε παροιμ. χρ.): *η Θεοφουνού επόθειν πίταν κι η Καλή την έφαγεν* Σατιρ. ποίημ. 293.

ποιγητικός, επίθ., βλ. *ποιητικός*.

ποίγος, αντων., βλ. *ποίος*.

ποιγώ, βλ. *ποιώ*.

ποίημα το, Ασσίζ. 434[2], Χρον. Μορ. Ρ 1856, Θησ. Δ' [67[3]], C' [39[2]], Ζ' [68[3]], [124[8]], ΙΒ' [15[8]], Συναξ. γυν. 344, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 129, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1901, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 17[v] τρις, 51[v], Μαλαξός, Νομοκ. 479, Ιστ. πολιτ. 75[3], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 13, Διήγ. ωραιότ. 780, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 112, Χριστ. διδασκ. 163, Διακρούσ. 85[7]· *ποίημαν*, Sprachlehre 168, Αχέλ. 739· *ποίμα(ν)*, Ιων. ΙΙΙ 10· γεν. εν. *ποιημάτου*, Ασσίζ. 469[26].

Το αρχ. ουσ. *ποίημα*. Ο τ. *ποίμαν* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex. στη λ.). Η λ. και σήμ.

1α) Λογοτεχνικό έργο σε στίχους: Σφρ., Χρον. (Maisano) 48· **β)** (γενικ.) γραπτό κείμενο, έργο, χωρίο συγγραφέα: *πρωτύτερα να ξηγηθώ κάτι ποιήματα τους φρενίμους οπού είπασιν καλόν διά τες γυναίκες, τάπισα να πω τα ποιήματα εκείνους οπού είπασιν κακόν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 83. **2α)** Πράξη, έργο: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 104ʳ· **β)** (στον πληθ.) **β¹)** κατόρθωμα: *ο οποίος Ακρίτης έκαμεν ποιήματα μεγάλα εις τον κόσμον, και από τότε καυχάται η Ρωμανία ότι υπέταξε και ενίκησε τους εχθρούς* Διγ. Άνδρ. 405[17]· **β²)** πράξη εντυπωσιασμού: *Το κεφάλιν του έκαμεν* (ενν. *ο Νεκτέναβος*) *ως αετού και εις την κεφαλήν του κερατόπουλα χρυσά και ουράν ώσπερ του βασιλίσκου· τα ποδάρια του εποίησεν και τους ελάτες ωσάν του γρύψου και τα πτερά του χρυσά και μαύρα. Και εσέβην εις την βασίλισσαν την Ολυμπιάδα με φόβον και τρόμον μέγαν και έμειναν οι δύο και πάλιν εξέβη οπίσω με πολλά ποιήματα και θαυμαστός εφάνη εις το ξέβαν του* Διήγ. Αλ. V 26. **3)** Δημιούργημα (συνηθέστ. του Θεού): *Ίδε, Χριστέ, την κάκωσιν εξ ύψους σου αγίου* (παραλ. 1 στ.) *σκύψε από τον ουρανόν, ίδε το ποίμνιόν σου,| διότι όλοι είμεστε ποίημα των χειρών σου* Ιστ. Βλαχ. 2498 [= Γέν. Ρωμ. 120]· *Και καθώς, οπόταν ιδεί τινάς έναν σπίτι εύμορφον ή άλλον σκεύος καλά καμωμένον, επαινά εκείνον τον τεχνίτην οπού το έκαμε, ούτως δη και επί τα ποιήματα του Θεού· από αυτά γινώσκομεν την δόξαν και δύναμιν εκεινού οπού τα εποίησε* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 74[31].

ποίημαν το, βλ. *ποίημα*.

ποιημάτι το.

Από το μτγν. ουσ. *ποιημάτιον*.

Μικρό (και κατ' επέκταση μικρής αξίας) ποίημα: *ο Θεός ο δυνατός οπού 'δωκε την γνώσιν,| να με φωτίσει και εμέ εις τας πλοκάς του στίχου,| και να ποιήσω και εγώ ποιημάτι τοιούτον,| να μη το βαρεθεί τινάς, αμή ολωνών ν' αρέσει* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 10.

ποίησις η, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 38ᵛ· *ποίησις -ση· ποίση· ποίσις*, Ερμον. Β 271.

Το αρχ. ουσ. *ποίησις*. Η λ. και σήμ. στον τ. *ποίηση*.

1) Δημιουργία: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 39ʳ. **2α)** Ποιητικό έργο: *Των παλαιών οι ποίησες που μ' αρετή εγινήκαν| και με σπουδή των ποιητών στον κόσμον εφανήκαν,| πάντ' από τους ενάρετους ήτασιν κρατημένες| ες μεγαλότατην τιμήν και πλήσια παινεμένες.| Διά τούτο από τους ίδιους εμεταγλωττιστήκαν| κι εις γένη διαφορετικά μ' όφελος εσπαρθήκαν* Συμμ., Παστ. φίδ. Αφ. [1]· **β)** (γενικ.) γραπτό κείμενο, έργο, χωρίο συγγραφέα: *Οι πρώτες ποίησες οπού λαλούν καλόν διά τες γυναίκες είναι τούτες: ο Σαλαμούς είπεν ότι οπού νά βρει την καλήν γυναίκα ευρίσκει καλόν και χαράν και είτις διώχνει την καλήν γυναίκα διώχνει πάσα καλόν από 'ξαύτου του ...* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 83. **4)** (Περιληπτ.) πράξεις, έργα: *ηξέρω την ποίση του ος αυτός κάμνει σήμερα ιμπρού να τον φέρω προς την ηγή ος έμοσα* Πεντ. Δευτ. XXXI 21.

ποιητής ο, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 453, Ωροσκ. 38[13], Gesprächb. 46[9], Περί ξεν. (Μαυ-

ρομ.) 107, 547, Αχιλλ. (Smith) N 1902, 1904, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 286, Μαχ. 642[28], Θησ. ΙΒ' [87[6]], Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[14], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 10, Συναξ. γυν. 62, 85, Απόκοπ.[2] 254, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1785, Θρ. Θεοτ. 80, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 25, 215, Εις Θεοτ. 33, Διήγ. ωραιότ. 60, 92, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1295], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 134[4].

Το αρχ. ουσ. *ποιητής*. Η λ. και σήμ.

1) Λογοτέχνης που συνθέτει ποιήματα: Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135[27], Μεταξά, Επιστ. 47[15]. **2)** Δημιουργός (προκ. για το Θεό): *Πώς δίψαν ενυπέφερες ο πλαστουργός του κόσμου,| ο της θαλάσσης ποιητής και πάντων των υδάτων;* Θρ. Θεοτ. 15· (απολ.): *Ω Βενετιά καλότυχη, οπού 'σαι ευλογημένη,| ο Ποιητής σ' ευλόγησεν να 'σαι χαριτωμένη·| από όλες τες χώρες πδχει η γη, εσύ είσαι τιμημένη* Θρ. Κύπρ. Μ 234.

ποιητικός, επίθ., Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 285, Εγκώμιο εις Τζάνε 5· *ποιγητικός*, Κυπρ. ερωτ. 141[6].

Το αρχ. επίθ. *ποιητικός*. Η λ. και σήμ.

Που ανήκει στην ποίηση/στους ποιητές: Ερμον. Α 25.

Το θηλ. ως ουσ. = η τέχνη της σύνθεσης ποιημάτων: Ιστ. Βλαχ. 2367 [= Γέν. Ρωμ. 9].

Το ουδ. ως ουσ. = (πιθ.) πράξεις, κατορθώματα (πβ. *ποίημα* 2): *Σαν είδενε ο αμιράς υιού την προθυμία* (παραλ. 1. στ.), *εγνώρισενε ότι πως ανδρείος θέλει γένει| και νικητής να 'ξέρχεται όπου και αν πηγαίνει,| γιατί τ' ανθρώπου η ζωή, λέγω, και φυσικό του| από μικρού γνωρίζεται και το ποιητικό του* Διγ. Ο 1300.

ποιητός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ποιητός*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

Πλασμένος: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 15[v].

ποικιλάτος, επίθ.

Από το επίθ. *ποικίλος* και την κατάλ. *-άτος*. Η λ. στο Δημητράκ.

Ποικίλος: *Δένδρα γαρ είχεν* (ενν. το περιβόλιν) *θαυμαστά, πάντρεπνα και ωραία,| ως υπερβαίνουν άνωθεν οι κορυφές εις τον τοίχον·| εις το καθέν κλωνάριον Έρωτες κατοικούσιν.| Ήσαν δε τριαντάφυλλα και άνθια ποικιλάτα* Αχιλλ. (Smith) N 773.

ποικιλία η, Προδρ. (Eideneier) IV 359 χφ Κ κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. *ποικιλία*. Η λ. και σήμ.

1α) Ποίκιλση, διακόσμηση, στολισμός: Hagia Sophia ω 533[22]· **β)** ποίκιλμα, στολίδι: Διήγ. πόλ. Θεοδ. 65. **2)** (Εδώ μεταφ. προκ. να δηλωθεί ότι κ. έχει καθοριστεί σε όλες του τις λεπτομέρειες) συνθετότητα: *Γινώσκετε, τοίνυν ότι η λεπτολογία της ευταξίας εν τοις μυστηρίοις της εκκλησίας και εν τη αρχιεροσύνη ... και πάσιν απλώς, ουκ ην απαρχής του χριστιανισμού, αλλ' ύστερον γέγονεν ... Προ δε του Μεγάλου Κωνσταντίνου, ..., απλότητα είχεν εν πάσιν ο χριστιανισμός και ου ποικιλίαν τοσαύτην* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 230. **3)** (Πιθ.) (μεταφ., προκ. για κατ' ευφημισμό ονομασία) η

ιδιότητα του απατηλού, του παραπλανητικού: *Ω Εμμανουήλ παμβασιλεύ ...,| και γαρ η κλήσις άνωθεν εδόθη φερωνύμως* (παραλ. 1 στ.). *Ημείς δε γουν εσθίομεν καθόλου το αγιοζούμιν,| και σκόπει του ονόματος αυτού την ποικιλίαν* Προδρ. (Eideneier) IV 359 χφ P κριτ. υπ.

ποικίλλω, Διγ. Z 2767, Αργυρ., Βάρν. K 438 (έκδ. *πεποιλκαμένος*· διορθώσ.), Παΐσ., Ιστ. Σινά 678, Προσκυν. Μεταμ. 50 111[36].

Το αρχ. *ποικίλλω*. H λ. και σήμ.

(Αμτβ.) αλλάζω, μεταβάλλομαι, είμαι ασταθής: *ου λανθάνει ... το έθιμόν τε της πράσεως, και έστι προς διάγνωσιν άσφαλτον τοις μη ποικίλλουσι την γνώμην και πολύ του καλού παρεκβαίνουσι* Metrol.[2] 71[31].

H μτχ. παρκ. ως επίθ. = στολισμένος, κοσμημένος: *αι δε θυρίδες άπασαι του πανευφήμου οίκου| από χρυσίου καθαρού πεποικιλμέναι υπήρχον| και χρυσαμπελοκλάδους τε έχουσαι μετά βότρυς* Διγ. Z 3829· *άνωθεν κανδήλια κρέμανται μ' αλυσίδες,* (παραλ. 1 στ.) *Πάλιν δε εις καθ' έκαστην καμάραν από ένα,| που είν' εικοσιτέσσαρα, πάντα πεποικιλμένα* Παΐσ., Ιστ. Σινά 414· *έναι ο τόπος* (ενν. *ο Γολγοθάς*) *σχηματισμένος, ώστε και πεποικιλμένος, πάνυ ωραιότατος, και αναπέμπει ευωδίαν μεγάλην και πάντερπνην* Προσκυν. Λαύρ. 874 96[26].

ποικιλοανθισμένος, μτχ. επίθ., Λίβ. Sc. 1012. — Πβ. και *ποικιλοεξανθισμένος*.

Από το επίθ. *ποικίλος* και τη μτχ. παρκ. του *ανθίζω* ως επίθ. H λ. στο Δημητράκ.

(Προκ. για τόπο) που έχει ποικίλα άνθη, λουλούδια: *αντίκα καβαλίκευσον και εις το βουνίν εκείνον| το μυριοδενδροφύτευτον, το ποικιλοανθισμένον,| μέσα εις το δάσος του βουνού κρυβήσου μοναχός σου* Λίβ. N 1833.

ποικιλοβαφία η.

Από το επίθ. *ποικιλοβαφής* (11.-12. αι., LBG· απ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στο ΑΛΝΕ) ή *ποικιλόβαφος* (11. αι., LBG) και την κατάλ. *-ία*.

Πολύχρωμο, παρδαλό βάψιμο: *μωρόλαλον, κακόστομον, πού εύρες* (ενν. *εσύ προβάτιν*) *τόσους λόγους,| επαίνους και καυχήματα και την μακρολογίαν,| να επαινείς τα κρέη σου και τα δερματιά σου,| αλλά και τα μαλλία σου εις ποικιλοβαφίαν;* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 528.

ποικιλοεμορφοσύνθετος, επίθ.

Από τα επίθ. *ποικίλος, έμορφος* και *σύνθετος*. Πβ. λ. *ποικιλοσύνθετος* σήμ. (ΑΛΝΕ).

Που παρουσιάζει ποικιλία και ομορφιά στην κατασκευή του: *Είχεν γαρ η εξαίρετος και κράβατον πανώραιον,| ποικιλοεμορφοσύνθετον, χρυσόν, μαλαγματένιον,| τερπνότατον, εξαίρετον, διά λίθων και μαργάρων* Αχιλλ. (Smith) N 824.

ποικιλοεξανθισμένος, μτχ. επίθ., Λίβ. Sc. 1907, Λίβ. N 2737. — Πβ. και *ποικιλοανθισμένος*.

Από το επίθ. *ποικίλος* και τη μτχ. παρκ. του *εξανθίζω*.

(Προκ. για τόπο) που έχει ποικιλία από ανθισμένα λουλούδια: *ήτον από μακρό-*

θεν μας ποτάμιν μετά δένδρου| και είχε λιβάδι θαλερόν ποικιλοεξανθισμένον Λίβ. P 2113.

ποικιλολαξευμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. *ποικίλος* και τη μτχ. παρκ. του αρχ. *λαξεύω* ως επίθ.

Που έχει ποικίλα λαξεύματα: *Ιδών ταύτα ο Βέλθανδρος υπερεθαύμασέν τα,| εμβλέπων ως κατάσκοπος τας χάριτας του τοίχου.| Έβλεπεν ζώδια περισσά ποικιλολαξευμένα,| το μεν ως σχήμα γυναικός τραχηλοδεσμωμένον| και ερωτοσύρτην τύραννον τα ζώδια να σύρνει·| άλλον πάλιν ... ποδοσιδηρωμένον,| Έρωταν δήμιον στέκοντα έχων κατόπισθέν του* Βέλθ. 339.

ποικιλόμορφος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ποικιλόμορφος*. Η λ. και σήμ.

Ποικιλόχρωμος: Αχιλλ. (Smith) N 790.

ποικιλομόρφως, επίρρ.

Από το αρχ. επίθ. *ποικιλόμορφος*. Η λ. το 10. αι. (LBG) και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *ποικιλόμορφος*, ΑΛΝΕ).

Με ποικίλα σχέδια και χρώματα: *Έλληνες επινοούσι| μέθοδον στρατηγημάτων.| Τεχνικώς εν ξύλω τοίνυν| ίππον γαρ εσκευακότες| έξωθεν ποικιλομόρφως| εν τε χρώμασιν δεικνύντες* Ερμον. Χ 103.

?ποικιλόπλοκος, επίθ.

Από το επίθ. *ποικίλος* και το β' συνθ. *-πλοκος* (<*πλέκω*). Η λ. στο LBG.

? Με ποικίλες αποχρώσεις: *λυχνιταρόχροος, ποικιλόπλοκος άνδρας* Λίβ. Sc. 1324.

ποίκιλος, επίθ., βλ. *ποικίλος*.

ποικίλος, επίθ., Γλυκά, Στ. Β' 180, Ασσίζ. 272[17], Metrol.[2] 72[1], Βίος Αλ. 5275, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 53, Gesprächb. 93[19], Φυσιολ. (Zur.) XXIII[2], Φυσιολ. Β 10[9], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 511· *ποίκιλος*, Βέλθ. 284, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 208.

Το αρχ. επίθ. *ποικίλος*. Η λ. και σήμ.

1) Ποικιλόχρωμος· (προκ. για ζώο) διάστικτος, παρδαλός: Φυσιολ. (Legr.) 481, Βίος Αλ. 4228, Φυσιολ. 363[23]. **2α)** Πλουμιστός, στολισμένος: Καλλίμ. 801· **β)** περίτεχνος: Διγ. Ζ 1526. **3)** Που παρουσιάζει διάφορες μορφές και είδη, ποικίλος: Βίος Αλ. 2416· *Αυτός* (ενν. *ο λειμώνας*) *εις την υπώρειαν υπόκειται του όρους,| πλουτεί και ποικίλα φυτά κι αμπέλους καρποφόρους,| συκέας, απιδέας τε, ροδέας και μηλέας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1692. **4)** (Μεταφ.) **α)** (για νομοθεσία) αναλυτικός, πολυμερής, που αναφέρεται σε πολλές περιπτώσεις: *εβασίλευσεν αυτός ο Γάιος, και ούτως επροστεθήκασι και άλλας νομοθεσίας και διαιρέσεις των κρίσεων, διατούτο και η κρίσις ηύξανε και τοσούτον, ότι εδέετο ποικιλότερον και καλύτερον τον νόμον εις τον λαόν και εις την πολιτείαν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 237[60]· **β)** (για το ευαγγέλιο) πολύπτυχος, πολύπλευρος: *Ούτω και ο Χριστός ημών τριήμερος ανέστη* (παραλ. 2 στ.), *το ευαγγέλιον αυτού το ποικίλον διδάξας,| την πίστιν, την εγκράτειαν, ομού την παρθενίαν*

Φυσιολ. (Legr.) 495. 5) (Μεταφ., προκ. για πρόσωπο, το νου, τη σκέψη κλπ.) εύστροφος, πολυμήχανος, ευφυής: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 413, Δούκ. 43[18-19]. 6) (Για γεωμετρικό σχήμα) καμπύλος: *ευθύ ... εν πάσι το μη κεχρημένον ειλήμασι και ποικίλον το μη κεχρημένον ευθύτητι* Metrol.[2]71[27].

ποικιλότης η.

Το μτγν. ουσ. ποικιλότης (TLG)· βλ. και LBG. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στον τ. ποικιλότητα και σήμ. (ΑΛΝΕ, Μπαμπιν., Λεξ.).

(Μεταφ.) ευστροφία: *Ταύτα δε επιτροπικώς ήρχετο, του μεγάλου πρωτοστράτορος Νικηφόρου του Μελισσηνού όντα, ον διά την ποικιλότητα της φρονήσεως και το οξύ της διανοίας και εις τα πάντα δεξιώτατον καινοτέροις πείθεσθαι πράγμασι και Μελισσουργόν επωνόμαζον* Ψευδο-Σφρ. 270[7].

ποικιλότροπος, επίθ.

Από το επίθ. *ποικίλος* και το *τρέπω*. Η λ. τον **4.** αι. (TLG, **Lampe, Lex.**) και σήμ.

(Σε μεταφ. για πρόσωπο) πανούργος, δόλιος (πβ. ά. *πολύτροπος* 1): *Μετά δε τούτον* (ενν. *τον Λέοντα*) *εβασίλευσεν ο υιός αυτού Κωνσταντίνος ο Κοπρώνυμος έτη λδ', εκδεινότατος Λέοντος ποικιλότροπος πάρδαλις· εκ σπέρματος όφεως ασπίς δεινή και όφις πετόμενος* Χρονογρ. (Λαμψ.) 245.

ποικιλοτρόπως, επίρρ.

Από το επίθ. *ποικιλότροπος*. Η λ. τον 8. αι. (TLG, LBG) και σήμ.

Με ποικίλους τρόπους: *επειδή επέμφθη υπό Θεού πρύτανις και διοικητής των πραγμάτων, ας βασανίσει ποικιλοτρόπως τα πάθη των αρρώστων και ας θεραπεύσει ... τα θεραπείας δεόμενα* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 63[25].

ποικιλόχροος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ποικιλόχροος* (TLG).

Ποικιλόχρωμος: *τελάμενοι σχελίζουσι* (ενν. *οι πένητες*) *νυστάζοντες καθ' ώραν,| ακτίνας βλέπουσι πολλάς, συχνάς, ποικιλοχρόους,| ομοιάζουν, το χειρότερον, ότι ένι δαιμονιάροι,| δοκούν οπού τους βλέπουσιν ότι ένι μαγεμένοι* Προδρ. (Eideneier) II 92 χφ H κριτ. υπ.

ποικιλώδης, επίθ.

Από το επίθ. *ποικίλος* και την κατάλ. *-ώδης*.

Που χαρακτηρίζεται από ποικιλία, διαφορετικότητα: *διά τα συμβάντα του καιρού και τας ποικιλώδεις γνώμας των αρχόντων και άλλας αιτίας μη προσκυνήσεις με εις παράστασιν εορτής* Ψευδο-Σφρ. 376[5-6].

ποικίλως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *ποικίλως* (L-S, λ. *ποικίλος*). Η λ. και σήμ. λόγ. (ΑΛΝΕ, Μπαμπιν., Λεξ.).

Κατά διάφορους, ποικίλους τρόπους: *Εις το ποικίλως μουτεύσαι τον ιέρακα* Ορνεοσ. αγρ. 559[24].

ποίμα(ν) το, βλ. *ποίημα*.

ποιμαινεύω. — Βλ. και *ποιμαίνω*.

Το μτγν. *ποιμαινεύω* (Lampe, Lex., TLG)· βλ. και LBG (όπου και γρ. *ποιμενεύω*).

Βόσκω (πρόβατα): *Άλλος έχει τα πρόβατα κι εγώ τα ποιμαινεύω* (έκδ. *ποιμενεύω*) Ημερολ. 93.

ποιμαίνω, Σπαν. Α 456, Κομν., Διδασκ. Δ 287, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 477, Ιστ. Ηπείρ. XXXIII[11], Λίβ. Ρ 740, Λίβ. Esc. 1034, Χούμνου, Κοσμογ. 2137, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 410[18].

Το αρχ. *ποιμαίνω*. Η λ. και σήμ. εκκλ. (ΛΚΝ).

1) Βόσκω (πρόβατα): Χούμνου, Κοσμογ. 2141. **2)** (Μεταφ.) **α)** κυβερνώ, διοικώ: Σπαν. Β 434· **β)** (εκκλ.) καθοδηγώ τους πιστούς: *Πατριαρχεύοντος δε κυρού Μαξίμου του λογίου τα της εκκλησίας άπαντα ειρηνικώς διέκειντο πανσαμένων των σκανδάλων. Εποίμαινε δε τον λαόν του Θεού εν παιδεία και νουθεσία διδάσκων επ' άμβωνος του πατριαρχείου και εν άλλαις εκκλησίαις τον λόγον Θεού* Ιστ. πολιτ. 47[16].

ποίμανσις η, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49[12], 220[22].

Από το *ποιμαίνω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4. αι. (LBG) και στο ΑΛΝΕ (*ποίμανση*).

Βόσκηση· (εκκλ.) πνευματική καθοδήγηση των πιστών: *Δείται δε αύτη* (ενν. *η ποίμανσις*) *λόγου και ορθού και ποτίμου· τούτου δε άνευ ου ποίμανσιν είποι τις αν προβάτων αλλ' απώλειαν και ανάξανσιν των νοσημάτων του ποιμνίου ή θεραπείαν* αυτ. 220[24].

ποιμαντικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ποιμαντικός*. Η λ. και σήμ.

1) Ποιμενικός: *Και αυτός ο Σωτήρ εαυτόν ποιμένα καλόν εκάλεσε, διά την ομοιότητα ... οπού έχει η ποιμαντική τέχνη των αλόγων προβάτων με την βασιλικήν και ηγεμονικήν κυβέρνησιν των λογικών ανθρώπων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 13. **2)** (Εκκλ., μεταφ.) επισκοπικός: *και με την ποιμαντικήν ράβδον ας επανάγει το απολωλός ... διά να είναι άξιον της θείας και επουρανίου μάνδρας* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49[16].

Το θηλ. ως ουσ. = βόσκηση: *καθώς ο Θεός ήκαμεν εις τον προφήτην Δαβίδ, τον οποίον θέλοντας να τονε δώσει βασιλέα του λαού του, ομπρός έδειξε την εμπειρίαν του εις την ποιμαντικήν των αλόγων προβάτων* Μορεζίν., Λόγ. 469.

ποιμενάρχης ο.

Από το ουσ. *ποιμήν* (γεν. *ποιμεν-*) και το β' συνθ. *-άρχης*. Η λ. τον 6. αι. (LBG) και σήμ.

(Εκκλ.) θρησκευτικός ηγέτης· (εδώ) μητροπολίτης: *Και πρώτον μεν την εκκλησίαν ηυτρέπισε* (ενν. *ο Ιζαού*), *και τον ποιμενάρχην αυτής κυρ Ματθαίον από της εξορίας μετακαλεί, και την εκκλησίαν αυτώ παρατίθησι μετά των παροίκων και κτημάτων αυτής και εντίμως αυτόν είχε και πανταχού περιήγεν* Ιστ. Ηπείρ. XXXI[1].

ποιμένας ο, βλ. *ποιμήν.*

ποιμενεύω, βλ. *ποιμαινεύω.*

ποιμενικός, επίθ., Λόγ. παρηγ. L 168, Λόγ. παρηγ. O 212, Λίβ. Esc. 1032, Λίβ. (Lamb.) N 892.

Το μτγν. επίθ. *ποιμενικός*· το θηλ. ως ουσ. ήδη αρχ. Η λ. και σήμ.

Που ανήκει σε βοσκό: *να έχει εμπρός του πρόβατα να βόσκει ως ποιμένας,| το έναν του χέριν να κρατεί ποιμενικόν καλάμιν* Λίβ. N 892.

ποιμήν ο, Προδρ. (Eideneier) IV 261 χφφ PK κριτ. υπ., Διάτ. Κυπρ. 507[29], 508[1], Δευτ. Παρουσ. 259, Λίβ. Va 900, Hagia Sophia ω 521[1], Πτωχολ. (Κεχ.) P 38, Ιστ. Βλαχ. 2761, Βελλερ., Επιστ. 54 [17, 28], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1594 α' 3, 7, 9, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 229, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 399[23]· *ποιμένας,* Λίβ. Esc. 1029, Λίβ. Va 895, Λίβ. (Lamb.) N 889, 891, 894, Λίβ. N 889, 891, 894, Μαλαξός, Νομοκ. 113, 150, Χριστ. διδασκ. 129, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. ι' 11, 12, 16.

Το αρχ. ουσ. *ποιμήν*. Ο τ. στο Βλάχ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1) Βοσκός (προβάτων): Λίβ. P 740· *Ένα λυκόπουλ' έτρεφε ποιμένας στο κοπάδι,| αντάμα το 'χε στα σκυλιά, στα πρόβατα ομάδι* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 70[1]· *ελάλιεν ομπρός του πρόβατα, εφαίνετον ως ποιμένας,| το έναν του χέρι να κρατεί ποιμενικόν καλάμιν* Λίβ. Esc. 1031. **2)** (Μεταφ.) **α)** ηγέτης, κυβερνήτης: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 13· *Χάρις λοιπόν τω ευεργέτη Θεώ και της εκλαμπροτάτης μας αυθεντίας και θεοφρουρήτου των Ενετών, απού εδιάλεξεν έτοιον γλυκύν και καλόν άρχον να μας τον πέψει ποιμέναν* Μορεζίν., Λόγ. 469· **β)** (εκκλ.) θρησκευτικός ηγέτης· (συν. προκ. για επίσκοπο): *περί της επισκοπής του Αρείου, μη έχοντα ποιμένα προς το παρόν* Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) 268· *ειπέτε τον πολύν κλαυθμόν και του καλού ποιμένος| Ιακώβου, οπ' είναι καύχημα εις των Ελλήνων γένος,| (σοφού αρχιερέα μου και των Κυκλάδων νήσων,| μετά τον Διονύσιον δεν έτυχα άλλον ίσον)* Λίμπον. 463· (προκ. για ηγούμενο μονής): *κάθηνται και οι κόλακες πλησίον του ποιμένος* Προδρ. (Eideneier) IV 261 χφ H κριτ. υπ. έκφρ. *(ο) καλός ποιμήν/-ένας* (προσηγορία του Χριστού): *εγώ είμαι ο ποιμένας ο καλός και εγνωρίζω τα εδικά μου και γνωρίζομαι από τα εδικά μου* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. ι' 14· *Και αυτός ο Σωτήρ εαυτόν ποιμένα καλόν εκάλεσε* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 13.

ποίμινιο, ποίμιο το, βλ. *ποίμνιον.*

ποίμνη η, Ιστ. Βλαχ. 2760, 2761, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 49[13], Διακρούσ. 101[17].

Το αρχ. ουσ. *ποίμνη*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

1) Κοπάδι ζώων: Αχέλ. 309. **2)** (Εκκλ., μεταφ.) η χριστιανική εκκλησία: *Και είτι θέλεις εις ημάς* (ενν. *Συ, Χριστέ μου*), *είτι κακόν ορίσεις,| όλα τα υπομένομεν, μόνον μη μας χωρίσεις| από την ευσπλαγχνίαν σου και την υποταγήν σου,| μηδ' από την αγάπην σου και ποίμνην την δικήν σου* Ιστ. Βλαχ. 2608.

ποίμνιο το, βλ. *ποίμνιον.*

ποίμνιον το, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 570· *ποίμινιο*, Πεντ. Γέν. IV 2, XIII 5, XXVI 14, XX 14, XXIX 2, XXXII 6, XXXIII 13, XXXVII 2, XXXVIII 12, XLV 10 κ.α., Έξ. II 16, IX 3, X 9, Λευιτ. I 2, III 6, XXVII 32, Αρ. XV 3, XXII 40, XXVII 17, XXXII 36, Δευτ. XII 6, XIV 4, XV 14, XVI 2, XVIII 4, XXVIII 31, XXXII 14, κ.α.· *ποίμιο*, Ιων. III 7· *ποίμνιο*, Πεντ. Αρ. XXXI 32.

Το αρχ. ουσ. *ποίμνιον*. Για τον τ. *ποίμινιο* βλ. Belleli, REG 3, 1890, 307 και Dieterich, Unters. gr. Spr. 290. Ο τ. *ποίμνιο* και σήμ.

1) Κοπάδι (συνηθέστ.) προβάτων ή αιγοπροβάτων: *και του Αβραμ ... ήτον αυτουνού ποίμινιο και βουκόλιο και γαδούρια και σκλάβοι και σκλάβες και μουλάρια και καμήλια* Πεντ. Γέν. XII 16· *Άνθρωπος ότι να προσφέρει ... προσφορά του Κύριου ... αν από το ποίμινιο η προσφορά του, από τα πρόβατα γή από τα γίδια, για ολοκαύτωμα ασερνικό τέλειο να το προσφέρει και να σφάξει αυτό ιπί πλάγι του θεσιαστήριου* Πεντ. Λευιτ. I 10· (εδώ προκ. για προβατίνες): *και εγγαστρώνουνταν το ποίμινιο ... και εγέννησαν το ποίμινιο πολωπά, κουκκωτά και παρδαλά* Πεντ. Γέν. XXX 39. **2)** (Εκκλ., μεταφ.) σύνολο πιστών· η χριστιανική εκκλησία: *Ίδε, Χριστέ, ...* (παραλ. 1 στ.) *σκύψε από τον ουρανόν, ίδε το ποίμνιόν σου,| διότι όλοι είμεστε ποίημα των χειρών σου* Ιστ. Βλαχ. 2497 [= Γέν. Ρωμ. 119].

ποίνα η. — Βλ. και *πένα (II)*.

Αντιδ. από το λατιν. *poena* (<αρχ. ουσ. *ποινή*). Λ. *ποίνη* στο Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 312. Η λ. στο Kahane, Sprache 80, 130 και στο LBG.

Ποινή (βλ. ά.): *Εθώρουν τους και διά λόγου τους είχα εντροπήν μεγάλη,| και να 'πες ότι έκλεψά τινος και η ποίνα με προβάλλει* Σαχλ., Αφήγ. 304.

ποινάλιος, επίθ., Zygomalas, Synopsis 135 A 84, 136 A 84.

Από το λατ. *poenalis* (<αρχ. ουσ. *ποινή*). Η λ. στο Meursius· βλ. και LBG.

(Νομ., με τα ουσ. *αγωγή, κρίσις*, κλπ.) ποινικός (για τη σημασ. βλ. Αρμεν., Εξαβ. Α' 1[10] σχόλ.): *Ποινάλιοι αγωγαί λέγονται αι κρίσεις που εις τιμωρίαν καταδικάζουσι τους κρινομένους* αυτ. 266 Π 48· *Από της ποινής λέγονται ποινάλιαι καταδίκαι. Από δε της εξορίας και εξ αποφάσεως του κριτού και χωρίς αντιλογίας τινός γινόμεναι καταδίκαι εξτραορδινάριαι* αυτ. 267 Π 52.

ποιναλισμός ο, Διγ. Ζ 218 (έκδ. *της πείνας τον λοιμόν*· βλ. ά. *λοιμός*), Λίβ. Ν 2170.

Από τον αόρ. του μτγν. *ποιναλίζω* και την κατάλ. *-μός*.

Βασανιστήριο: *Ήκουσες πάντως, έμαθες τους εδικούς μου πόνους,| εγνώρισες τας θλίψεις μου και τους ποιναλισμούς μου* Λίβ. Ν 2292.

ποινή η, Καλλίμ. 2374, Ελλην. νόμ. 536[a], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1385 ρμθ' 1, 1386 ρνβ' 1· *υποινή*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 74[r], 339[r], 378[v]. — Πβ. και *πένα (II)*.

Το αρχ. ουσ. *ποινή*. Ο τ. *υποινή* πιθ. από συμπροφορά με το άρθρο (βλ. και Κακουλίδη-Πάνου [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 512]). Η λ. και σήμ.

1) Τιμωρία που επιβάλλεται (από δικαστική, εκκλησιαστική ή διοικητική αρχή) για κολάσιμη πράξη: *ει μεν εν τη Θράκη ή άλλη επαρχία ... νήσος αυτόν εξόριστον διαδέξεται και πικρά παρά των Ρωμαίων εις αυτόν διέλθη ποινή* Δούκ. 213[20]· *ήθελαν είσταιν ώσπερ τον ήλιον και το φεγγάριον ... οπού δεν αμαρτάνουν και υποινήν δεν τους πρέπει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 28ʳ· (με γεν.): *Ποινή μετάλλου είναι ότι να καταδικασθεί τινάς να κάμνει ασβέστην* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1386 ρνβ' 3. **2)** Βασανιστήριο: *την κόρην έλυσεν αυτήν την κρεμαμένην·| εξέβηκεν από ποινής αναταμένον σώμα·| ερρύσατο της φυλακής και των πικρών εκείνων* Καλλίμ. 582.

ποινηλατίζω· παθ. αόρ. *εποινηλατίστην.*

Από το *ποινηλατώ* αναλογ. με ρ. σε *-ίζω.*

(Μέσ. μτβ.) βασανίζομαι: *κάθισε, κατασκόπησε πόσα εποινηλατίστην* (έκδ. *εποινολατίστην·* διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 131),| *λογίσου και ανιστόρησε και ιδές πόσα με ήλθαν,| πόσας πικρίας υπέμεινα και ανάγκας υπεστάθην* Λίβ. Ν 1472.

ποινηλατιστής ο, Λίβ. Ρ 2650· πληθ. *ποινηλατιστοί,* Λίβ. Esc. 247.

Από το πιθ. μτγν. ουσ. *ποινηλάτης* αναλογ. με τα ουσ. σε *–ιστής* (Φάβ., Αθ. 49, 1939, 12-13, Χαριτων., ΕΕΒΣ 8, 1931, 233)· πβ. και *ποινηλατώ/–ίζω.* Η λ. στο Steph., Θησ. και στο Du Cange (λ. *ποινάλιος*)· βλ. και LBG, όπου και λ. *ποιναλιστής.*

Τιμωρός· βασανιστής: *απέσω εις την αυλήν εσέβημεν αντάμα,| εγώ και ο δέσμιος Έρως μου και οι ποινηλατισταί μου* Λίβ. Ρ 2713.

ποινηλατώ, Λίβ. Ρ 1497, Λίβ. Sc. 508, 2260.

Το μτγν. *ποινηλατέω·* βλ. και LBG.

(Μέσ. μτβ.) τιμωρούμαι· βασανίζομαι· (με σύστ. αντικ.): *ως διά την αγάπην σου ποινηλατούμαι τόσα,| και έναι χωρίς ειδήσεως και δίχα θέλημά σου* Λίβ. Sc. 291· (αμτβ.): *αν γουν ουδέν σε έσφαλα διατί ποινηλατούμαι,| διατί εις τον τόσον ποντισμόν εσέβην της οργής σου* Λίβ. Esc. 1983.

ποινολατίζω· *εποινολατίστην* Λίβ. Ν 1472, εσφαλμ. γρ. αντί *εποινηλατίστην·* διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 131. — Βλ. *ποινηλατίζω.*

ποίος, αντων., Σπαν. Ο 199, Ιων. Ι 8, Ασσίζ. 3[6], 260[13], 341[4], Διγ. (Trapp) Gr. 3496, 3498, Διγ. Α 44, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 88, Βέλθ. 439, Χρον. Μορ. Η 139, 728, 1460, Χρον. Μορ. Ρ 100, 671, 2157, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 546, Φλώρ. 1392, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 361, Απολλών. (Κεχ.) 58, Λίβ. Esc. 2725, 3248, Λίβ. (Lamb.) Ν 601, Λίβ. Ν 2412, Αχιλλ. (Smith) Ν 80, Αχιλλ. (Smith) Ο 38, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 137 τρις, Βεν. 42, Διήγ. Βελ. χ 524, Μαχ. 4[18], 320[36], 558[36], Γεωργηλ., Θαν. 548, Βουστρ. (Κεχ.) 16[17], 140[3-4], 180[13], 222[7], Βουστρ. (Κεχ.) Μ 177[15], Αλεξ.[2] 337, Δευτ. Παρουσ. 24, Συναξ. γυν. 488, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3887, Βεντράμ., Γυν. 248, Ρίμ. θαν. 24, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 685, Ιστ. πατρ. 173[16], Διγ. Ανδρ. 372[1], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 37[40], Πτωχολ. Α 14, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1163 ρβ' 1, κ.π.α.· *μποίος,* Μαχ. 114[21]· *πγοιος,* Μαχ. 560[4], 678[17,18,22]· *ποίγος,* Ασσίζ. 334[8], Μαχ. 2[20], 134[23], 426[9], 576[26], Βουστρ. (Κεχ.) Μ 49[17], 99[18], 103[18]· *ποιος,* Ασσίζ. 13[16], 70[10], 148[21], Φλώρ. 650, Σαχλ., Αφήγ. 351, Απολλών.

(Κεχ.) 278, Λίβ. P 1236, Αχιλλ. (Smith) N 1224, Αχιλλ. (Smith) O 464, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 99, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 110, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 78, Χούμνου, Κοσμογ. 574, 2088, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[46], Γεωργηλ., Θαν. 499, Βουστρ. (Κεχ.) 48[17], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 7, 176, 3365, Αλεξ.[2] 294, Δευτ. Παρουσ. 23, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73 δις, Ιμπ. (Legr.) 7, Πένθ. θαν.[2] 158, Δεφ., Λόγ. 786, Τριβ., Ταγιαπ. 25, Ξόμπλιν φ. 125[v], Πεντ. Δευτ. IV 7, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 351, Κυπρ. ερωτ. 2[3], 59[3], 114[3], Πανώρ.[2] Α' 33, 57, 87, Β' 555, Γ' 497, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 387, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 21, Κανον. διατ. Α 15, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 301, Ε' 986, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 67, 170, Στάθ. (Martini) Γ' 269, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 65, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [740], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 249 δις, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 1, Α' 75, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 40 δις, Λεηλ. Παροικ. 281, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 462[23], κ.π.α.· πληθ. αρσ. *πγοι*, Μαχ. 90[31], 206[18]· *ποι*, Χρον. Μορ. Η 668, 4989, 4990, 4994, 5864· θηλ. *πγη*, Μαχ. 386[32].

Η αρχ. αντων. *ποίος*. Για τον τ. *πγοιος* βλ. και Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 182-3. Ο τ. *ποίγος* με ανάπτυξη του *γ*. Ο τ. *ποιος* και σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *ποίο*, Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *ποίο*).

Α' Ερωτ.· εισάγει ευθείες ή πλάγιες ερωτ. προτάσεις **1)** Γενικ., προκ. να ζητηθούν πληροφορίες (ταυτότητα προσώπου, ενέργεια, τόπος, χρόνος, κλπ.) **α)** ως ουσ.: Περί ξεν. (Μαυρομ.) 377, Τριβ., Ρε 367· *Κι εσύ ποιος είσαι;* ... Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 372· (έναρθρ.): *οι τζάγρες ουκ αφήνασιν άνθρωπον να προσκύψει| έξω εκ τα δόντια του τειχίου να ιδούν το ποίος τοξεύει* Χρον. Μορ. Η 1483· *τούτο και μόνον έλειπε το ποίον να ποίσει αυθέντην,| ποίον να ποίσει στρατηγόν, να ποίσει καπετάνον* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 524· *Τους στρατιώτες όρισα να πάσι για να δούσι| μέσα ολίγο στο νησί, να δουν το ποιοι λαλούσι* Αλεξ.[2] 1678· **β)** ως επίθ.: Πανώρ.[2] Πρόλ. 8· Πτωχολ. Α 192, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1195 ρμ' 1 ·*Και το πρεπό 'ναι να σας πω και να σας φανερώσω| ποιαν όμορφη ξεφάντωση θέλω να σασε δώσω · «Από ποιο τόπο, ξένε μου, είσαι;»* ... Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 233[2]. **2)** Ως ουσ. ή επίθ., σε ρητορικές ερωτήσεις **α)** σε καταφ. πρόταση αντιστοιχεί στο *κανείς*: *Τι έν' τό λέγεις, αφέντη μου, τι μας κατονειδίζεις;| 'Σ ποιον πόλεμον μας έβαλες κι ουδέν επολεμούμαν;* Χρον. Μορ. P 5119· *τις έπιεν την θάλασσαν λαιμός του κι εγλυκάνθη;| Ή ποίος να έφαγεν ποτέ πέτραν για να χορτάσει,| και ταύτα πάντα και να ζει, να έναι εις τον κόσμον;* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 173· *Όταν δε τρις και δέκατον ήψατο ο μείραξ χρόνον,| και ποία γλώσσα δυνηθεί καταλεπτόν να γράψει| την θέαν, την ηλικίαν του, την ωραιότητάν του;* Αχιλλ. (Smith) N 109· **β)** σε αποφατική πρόταση αντιστοιχεί στο *ο καθένας, όλοι* (η χρ. ήδη αρχ., L-S, λ. *ποίος* 1): *Και ποιο σκληρόκαρδο κορμί τότε δεν είχε κλαύσει,| ποια μάτια από τα δάκρυα ήθελαν ποτέ παύσει;* Λίμπον. 403, 404· **3)** Σε επιφ. προτάσεις: *Ω πολυζητημένη μου, ω φως μου και ψυχή μου,| και ποια καρδιά να δηγηθεί την αναγάλλιασή μου!* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 410· *Αγάπη! Ποια χαρά γροικώ! Πάθη μου περασμένα,| τώρα μου φαίνεστε γλυκιά κι ανάπαψη σ' εμένα!* Πανώρ.[2] Δ' 179· *Αλίμονον, ποιόν επάθασιν όσοι τύχουν εν εκείνη τη ώρα, κατά μέναν, και ουαί τους, κατά τον θείον Εφραίμ, όσοι λάχουν εις την ζαρβήν μεριάν* ... Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 695.

Β' Αναφορ. (για τη σημασ. και τη χρ. βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 593-7) **1)** Έναρθρ. **α)** (Εισάγει δευτερεύουσες αναφορ. προτάσεις) οποίος: *ότε είς άνθρωπος* ... *έχει*

καμμίαν ασθένειαν, ή κανέναν κακόν απέ το ποίον απεθαίνει αξηγόρευτος ... Ασσίζ. 137[26]· *Και εις κοντολογίαν αντροπίασεν* (ενν. ο ρήγας) *ούλες τες κυράδες της Λευκωσίας, τες ποίες είναι μεγάλη αντροπή να τες ανοματίσομεν* Μαχ. 238[35]· *Αλέξιος έτι και Πετρολίφας,| οι ποίοι ηνδραγάθησαν κι επήδησαν κι επήραν| το κάστρον και εστήσασι φλάμουρα βασιλέως* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 337· (σε ανακόλουθο σχ.): *Κι αφόν δεν ημπορώ να την κρατήσω,| χρήση 'ναι ν' ακλουθώ γιον τυφλωμένον| η ποια νιώθω στον άδη με πεσώνει* Κυπρ. ερωτ. 13[11]· **β)** ισοδυναμεί με δεικτ. αντων., συν. με επανάληψη του ουσ. που προσδιορίζει, και εισάγει κύριες προτάσεις: *εστέφθην ο ρήγας ο ρε Πιερ ... τη Κυριακή τη ιζ' Οκτωβρίου ατξ' Χριστού ... Ο ποίος ρε Πιερ αρμάστην μίαν όμορφην κόρην από την Καταλονίαν και εκράζαν την Λιενόραν τ' Αραγγούν* Μαχ. 88[34]· *ο ρήγας αγγρίστην, και έπεψεν και επιάσαν ούλους τους πραματευτάδες τους Γενουβήσους, όπου ευρέθησαν αρματωμένοι και εβάλαν τους εις την φυλακήν, διατί ήλθαν αρματωμένοι εις την αυλήν την ρηγάτικην εις την ημέραν όπου ήτον η εορτή· οι ποίγοι ήσαν ο σιρ Φρατζικής Φρατζεφίνγκο, ο σιρ Τζουλίμ τα Μιλά, και αλλόνας* Μαχ. 320[13]· *μακάριοι και παμμακάριστοι, όσους να θρονιάσει ο δεσπότης εκ δεξιών του, να ακούσουν την ευλογημένην φωνήν, το «δεύτε οι ευλογημένοι να κληρονομήσετε την βασιλείαν των ουρανών ...». Την ποιαν να μας αξιώσει ο Θεός να την γροικήσομεν πάντες, όσοι εφύλαξαν την ορθόδοξον πίστιν* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 700. **2)** (Αοριστολ., άναρθρ.) όποιος, οποιοσδήποτε: *για λόγιασε πως στο θρονί ποιος βούλεται να σώσει| πρέπει να είναι η στόλιση των αρετών, κι ο ίδιος| απ' όλους να ονομάζεται πως είναι νέος ήλιος* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 336· *εβγαίνω να περιπατώ και να κοσμογυρεύγω,| να εύρω το κάστρον το Αργυρόν και την καλήν Ροδάμνην· | και ποίος από τους φίλους μου και απέ τους εδικούς μου| θέλει να έλθει μετά μεν να συγκακοπαθήσει,| ευχαριστώ τον και ας ελθεί και ας βεβαιωθεί από εμένα| ότι να είναι εις τους οδύνας μου πολλή παρηγορία* Λίβ. Esc. 721.

Γ' Αόρ. **α)** (Σε καταφ. προτάσεις) καθένας, όλοι: *Ήκουσαν οι πρωτεύοντες, της χώρας μου οι τοπάρχαι,| και ποιος εμπρός συνέριζαν να δώσει το παιδίν του,| να έλθει εις παρηγορίαν μου να μ' αποθεραπεύσει.| Εβγαίνω από την χώραν μου και από τα γονικά μου| είχον μετ' εμού εκατόν φίλους τοιούτους όλους* Λίβ. Ρ 472· **β)** (σε αρνητ. προτάσεις) κανένας: *Γιατί, κατέχεις το καλά, η γυναίκα τό λογιάσει| θα κάμει, ανέν κι εστέκετο ο κόσμος να χαλάσει.| Το πράμα τούτο έτσι σφιχτά στο νου τση έχει δεμένο,| και να τηνε γυρίσει ποιος δεν ένει μπορεμένο* Φορτουν. (Vinc.) Β' 364· **γ)** (επιμεριστικώς) *ποίος/ποιος ... ποίος/ποιος, ποιος ... κάποιος* = άλλος ... άλλος, κάποιος ... κάποιος, ο ένας ... ο άλλος: *Την νύχταν πάσα ζον κάπου κοιτάζει,| τίτοια στο δάσος κι άλλα μες στο σπήλιον| πνάζοντα την ημέραν ποιον κοπιάζει| και κάποιον βόσκ' εις όπου 'χει τον ήλιον* Κυπρ. ερωτ. 78[21]· *οι ιστορίες είναι κακές, ... διότι ποία λέγει έτσι ποία λέγει αλλέως* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 107[r]· *τα πουλιά χαμοπετού κι αναγαλλιούσιν ούλα| κι έχουν εις τα φτερούγια τως πάχνη από τη δροσούλα| ποιο κάθεται 'ς χλωρό κλαδί, ποιο 'ς δέντρο, ποιο 'ς χαράκι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1253 τριςˑ *Συνήθιν έν' τω βασιλιώ πολέμους να σηκώνου,* (παραλ. 1 στ.) *σγιά πολλώ λογιώ αφορμές, ποιος για να μεγαλώσει πλιότερα το βασίλειο, και ποιος για να γδικιώσει| πράμαν απού του θέλασι κάμει άδικο κιανένα* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 3, 4.

Δ' Το ουδ. εν. έναρθρ.: **1)** Πράγμα που: *Και μοναύτα εμίσευσεν και επήγεν* (ενν. *η αγία Ελένη*) *εις την Ιερουσαλήμ, ... και ηύρεν τον Τίμιον Σταυρόν και τους άλλους β' σταυρούς τους ληστές ...· το ποίον είναι πολλά μακρύν, ας σας ξηγηθώ τα πράματα καταληπτώς, αμμέ ευρίσκεται γραμμένον πολλά πλατεία εις το βιβλίον τό έγραψεν ο άγιος Κυριακός* Μαχ. 4[18]· *Και απήν επεριτόμησεν* (ενν. *ο Αβραάμ*) *αυτήν την φαμελιάν του,*| *το ποιον ο Κύριος όρισε να κάμει εις οδηγιάν του,*| *παίρνει τους στου Μελχισεδέκ, διά να τους ευλογήσει* Χούμνου, Κοσμογ. 958· *Ενίκησες με εσού μ' ένα σου βλέμμαν,*| *το ποιον καμι' άλλη ακόμη δεν καυκάται* Κυπρ. ερωτ. 67[2]. **2)** (Ως μόρ.· για παρόμοια χρ. αναφ. αντων. βλ. και Κριαρ., Ελλην. 15, 1957, 192-3) λοιπόν· ενώ: *εγροίκησεν ο λαός και εστράφησαν εις τας κατοικίας τους· το ποίον μετά τους ήλθαν και πολλοί παροίκοι και εκατοικήσαν εις το νησσίν* Μαχ. 8[10]· *έναι εκείνο άτοπον και παράλογον, το ποίον πολλάκις αυτοί* (ενν. πατέρες) *ίδια ακούουσι πολλούς όπου κατηγορούσι την μοχθηρίαν και την απαιδευσίαν των διδασκάλων, αλλ' όμως δίδουσι τα παιδία τους εις τοιούτους κακούς και αμαθείς διδασκάλους* Σοφιαν., Παιδαγ. 102.

ποιος, αντων., βλ. *ποίος*.

ποιότης -τητα η.

Το αρχ. ουσ. *ποιότης*. Η λ. *ποιότητα* στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Το σύνολο των χαρακτηριστικών και των ιδιοτήτων που χαρακτηρίζουν κάπ. ή κ.: *εγώ σαν γυναίκα οπού εγεννήθηκα και αναθρέφτηκα σε τόπον άγριον και σκληρόν, δεν ευρίσκομαι να έχω εις τον λόγον μου καμίαν ποιότητα, η οποία να είναι επιτήδειος διά να πράξει εις τούτους τους βασιλικούς τόπους, αλλά καλά είμαι επιτήδειος διά να πράξω εις εγκρεμνά των βουνών* Μπερτολδίνος 120· *η αναγκεμένη κράσις και κατάστασις του κορμίου μου ... δεν ημπορεί να συγκάμει με την υγράν και νοτερήν ποιότητα της Βενετίας* Μεταξά, Επιστ. 48[42]· *Έπιε λοιπόν ο αγνώμων και αχάριστος εκείνος λαός ... και πάλιν το νερόν μετεστράφη εις την προτέραν ποιότητα της πικρότητος, εις τήν και νυν οράται* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 41· **β)** (ειδικότ.) το σύνολο των θετικών ιδιοτήτων· (εδώ) ικμάδα, ζωτικότητα: *Το δένδρον δε εκ του καιρού ύστερ' αφού γηράσει,*| *και όλην την ποιότητα τελείως θέλει χάσει*| *τότε συνάσσει ο γεωργός τα κάλλιο του κλαδία,*| *και εις την γην φυτεύει τα* Κορων., Μπούας 113. **2)** (Εδώ, προκ. για φυσική ιδιότητα) θερμοκρασία: *Το κεφάλι ... από τα τέσσερα στοιχεία ταράσσεται και από τας δύο ποιότητας, ήγουν από θέρμην και ψύχραν. Οι ιατροί φέρουσιν ακόμη άλλα δύο, την υγρότητα ... και τα παχέα πνεύματα* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 1.

ποίσις, ποίση η, βλ. *ποίησις*.

ποισιός ο, βλ. *ποίσος*.

ποίσος ο· *ποισιός*.

Από το μέλλ. *ποίσω* του *ποιώ* (Ανδρ., Λεξ., Φιλ., Γλωσσογν. 1 34, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 619). Τ. *ποίσιος* (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *ποίσιος-δείξιος*), *ποισός* και *π'σιός* (Ανδρ., Αθ. 51, 1941-6, 43) ιδιωμ. Η λ. και σήμ. στην έκφρ. *ο ποίσος, ο δείξος*, καθώς και έκφρ. *ο ποίξος, ο δείξος*.

Στην έκφρ. *ο ποιώς, ο δεξιός* (για την αποφυγή υβριστ. χαρακτηρισμών) = παλιάνθρωπος, τιποτένιος: *φοβιζάμενη* (ενν. *η γυναίκα του Πετεφρή*) *μήπως και αυτός* (ενν. *ο Ιωσήφ*) *ειπεί τίποτες του αφεντός του, εκείνη φωνάζει: Οϊμέ, ο ποιώς, ο δεξιός, ότι ηθέλησε να με λησταρχέψει* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 147^{v}.

'ποιψιάζομαι, βλ. *υποψιάζομαι.*

ποιώ, Ελλην. νόμ. 527, 556, Ασσίζ. 96^{7}, 145$^{4.8}$, 187$^{6.25}$, κ.π.α., Διγ. (Trapp) Gr. 1460, 1882, Διγ. Ζ 394, 1908, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 828, Βέλθ. 204, 277, Σπανός (Eideneier) A 444, Χρον. Μορ. Η 579, 921, 2418, κ.π.α., Χρον. Μορ. Ρ 921, 2418, κ.π.α., Βίος Αλ. 612, 3001, 4494, Απολλών. (Κεχ.) 4, Λίβ. Ρ 2753, Λίβ. Sc. 58, Αχιλλ. (Smith) Ν 44, 920, 1329, Αχιλλ. (Smith) O 11, Ιμπ. 646, 711, Χρον. Τόκκων 707, 939, Φυσιολ. (Zur.) VIII^{10}, XII 2b^{3}, Φυσιολ. Β 10^{9}, Διαθ. Αλ. 256^{13}, Δούκ. 35^{23}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 50^{17}, 60^{23}, Αλεξ.^{2} 1451, Λίβ. Va 89, 103, 636, κ.α., Έκθ. χρον. 27^{5}, 28^{1}, 35^{4}, Κορων., Μπούας 135, Διήγ. Αλ. G 266^{18}, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 15^{4}, Διήγ. Αλ. F (Lolos) 256^{20}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 39^{r}, Βυζ. Ιλιάδ. 8, Ιστ. πολιτ. 56^{19}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1594, 1902, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 35^{13}, 47^{34}, κ.π.α.· *ποιγώ,* Ασσίζ. 270^{21}· γ' εν. ενεστ. *ποίει,* Ερμον. Β 211· γ' εν. παρατ. *έποι'* Gesprächb. 72^{7}, Απολλών. (Κεχ.) 588· αόρ. *εποίγησα,* Ασσίζ. 264^{29}, 265^{3}, 269$^{24-25}$, 334$^{19-20}$, 407^{20}, 481^{1}, Κυπρ. ερωτ. 142^{16}· *εποίηκα,* Τρωικά (Praech.) 520^{8}, Sprachlehre 168· *(έ)ποικα,* Σπαν. Ο 93, Διδ. Σολ. 80, 148, Λόγ. παρηγ. L 8, 337, Προδρ. (Eideneier) III 89 χφ G κριτ. υπ., Καλλίμ. 1098, 2389, 2581, Ιων. I^{9}, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 94, 1621, Βέλθ. 789, 1304, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 322, 657, 838, Ερμον. Α 223, Χρον. Μορ. Η 257, 566, 620, κ.π.α., Χρον. Μορ. Ρ 50, 82, 257, κ.π.α., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 317, Φλώρ. 1723, Ερωτοπ. 484, Λίβ. Ρ 644, 1059, 1973, Λίβ. Sc. 1806, 2764, Λίβ. Esc. 400, 1107, 3988, Λίβ. Ν 1780, 2443, 2457, Αχιλλ. (Smith) Ν 994, Αχιλλ. (Smith) Ο 206, Ιμπ. 146, 451, Χρον. Τόκκων 932, Φαλιέρ. Ιστ.^{2} 741, 258, Διήγ. Βελ. χ 205, Διήγ. Βελ. N^{2} 126, 136, 162, Θησ. (Foll.) I Υπόθ. 12, I 98, Θησ. Πρόλ. [120], Α' Υπόθ. [12], Β' [29^{4}], Λίβ. Va 2548, 2640, 2668, κ.α., Απόκοπ.^{2} 358, 417,κ.π.α.· *(ε)ποίκα,* Κομν., Διδασκ. Δ 198, 353, Γλυκά, Στ. 262, Καλλίμ. 714, 1165, 2481, Ασσίζ. 3^{4}, 24$^{6-7}$, 59^{9}, 462^{2} κ.α., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 100, 565, 727, Βέλθ. 652, Χρον. Μορ. Η 638, 883 1915 κ.π.α., Χρον. Μορ. Ρ 49, 1209, 2430 κ.π.α., Φλώρ. 404, 417, Ερωτοπ. 484, Λίβ. Ρ 2495, 2504, Λίβ. Sc. 2483, 2764, 3077, Λίβ. Esc. 2268, 4080, Λίβ. (Lamb.) Ν 194, Λίβ. Ν 1576, 2194, 2638, Ιμπ. 779, Μαχ. 8^{5}, 16^{8}, 16^{11} κ.π.α., Γεωργηλ., Θαν. 447, Βουστρ. (Κεχ.) 204^{5}, Λίβ. Va 1066, 1170, 1821, κ.α., Απόκοπ.^{2} 358, Κορων., Μπούας 14, 20, 21, 49 κ.α., Αχέλ. 164, 559, 1076, 1547, Κυπρ. ερωτ. 75^{41}, Διγ. Ο 583· *(έ)ποισα,* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 448, Λίβ. Ρ 160, Λίβ. Esc. 2967, 3523, Λίβ. (Lamb.) Ν 793, Ch. pop. 44, 45, 539 Βεντράμ., Φιλ. 34, 171, 311, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 736· *(ε)ποίσα,* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7300, Θησ. Β' Υπόθ. [4], Ch. pop. 493, Κορων., Μπούας 127, Πενθ. θαν.^{2} 158 κριτ. υπ., Πτωχολ. α 736, Ιστ. Βλαχ. 503, Ψευδο-Σφρ. 536^{13}· γ' εν. ορ. αορ. *'μποίκε,* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) Ν 892· υποτ. αορ. *(ε)ποίσω,* Κομν., Διδασκ. Δ 83, Σπαν. Ο 50, Καλλίμ. 653, 1188, 2409, Ασσίζ. 3$^{8.11}$, 4^{7}, 25^{15} κ.π.α., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1000, 1265, 1343, Βέλθ. 1171, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 351, 372, 395, κ.α., Χρον. Μορ. Η 303, 669, Χρον. Μορ. Ρ 206, 4611, 4738 κ.π.α., Φλώρ. 797, 893, 942, Ερωτοπ. 17, 483, Λίβ. Sc. 2287, 2475, Λίβ. (Lamb.) Ν 576, Ιμπ. 246, 283, 324, Μαχ. 4^{34}, 8^{20}, 20^{22} κ.α., Θησ. Πρόλ.

[90], [153], Ζ' [8[2]], Λίβ. Va 777, 1102, 1413, κ.α., Κορων., Μπούας 24, 27, 35, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 67[3], 69[1], 103[7], Κυπρ. ερωτ. 47[8], 100[48], 106[14], 119[17], κ.π.α.· προστ. αορ. *ποίσε*, Λόγ. παρηγ. L 460, Καλλίμ. 1692, Βέλθ. 765, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 587, Χρον. Μορ. Η 2516, Χρον. Μορ. P 2516, Φλώρ. 352, Λίβ. Esc. 1192, Λίβ. Ν 1041, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 400, Αχιλλ. (Smith) Ν 1124, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 541, Μαχ.8[3], 410[26], 646[2], κ.α., Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v.Gem.) 52, Βουστρ. (Κεχ.) Β 63[14], Λίβ. Va 1048, 2702, 3106, 3109, Συναξ. γυν. 997, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 54[16], Αγν., Ποιήμ. Β' 56, Βεντράμ., Φιλ. 150, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1297· *ποίσον*, Ερμον. Η 262, Φλώρ. 222, Ιμπ. 202· απαρέμφ. αορ. *ποίσαι*, Ερμον. Χ 170· *ποίσει*, Ασσίζ. 114[10], 317[9], 322[5], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1172, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3160, Χρον. Μορ. Η 8873, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 39, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 101, Ερωτοπ. 548, Θρ. Κων/π. (Mich.) 16, Κορων., Μπούας 45, 65, Αχέλ. 2091, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 18[10], 61[8], 125[1]· *ποίσειν*, Ασσίζ. 416[9], Μαχ. 190[3], 306[15], 476[25], 480[10], 570[31], Βουστρ. (Κεχ.) 52[7]· μτχ. ενεστ. (άκλ.) *ποιών*, Κανον. διατ. Β 744· μτχ. αορ. (άκλ.) *ποιήσοντα*, Χρον. Μορ. 2421, 3409· μτχ. παρκ. *ποιμένος*, Μορεζίν., Λόγ. 467. —Βλ. και *κάμνω*, *πολεμώ*.

Το αρχ. *ποιέω*. Ο τ. *ποιγώ* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Andr., Lex. στη λ.· πβ. και τ. *ποίγω* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα, Andr., ό.π., Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *ποίω*). Ο τ. γ' εν. ενεστ. *ποίει* από μετρ. αν.· πβ. όμως και τ. *ποίω* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., ό.π., Andr., ό.π.) και τ. *ποίου* τσακων. (Andr., ό.π., Κωστ., Λεξ. τσακων.). Για τον τ. γ' εν. παρατ. *έποι'* βλ. Κεχαγιόγλου [Απολλών. σ. 667]. Για τον τ. αορ. *εποίγησα* πβ. προστ. αορ. *ποίγησε* (17. αι., Κουκ., ΒΒΠ ΣΤ' 231) και τ. *ποιγήσω* σήμ. στη Λευκάδα (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ. 411). Οι τ. αορ. με κατάλ. *-κα* με επίδρ. του παρκ. (Jannaris, Hist. Gramm. 440· βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 547, 548). Ο τ. αορ. *εποίηκα* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 746 στη λ.). Ο τ. *έποικα* <*εποίκα* (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 156· μάλλον από τον πληθ. *εποίκετε* Hatzid., Einleit. 438)· πβ. αορ. *επ'κα* <*έποικα* σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Δεληγιάννης, Ιδίωμ. Κουβουκλ. Προύσας 7). Ο τ. αορ. *εποίκα* (<*εποίηκα*, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 156) και σήμ. στο ποντ. (Andr., ό.π., Παπαδ., Α., ό.π.) και στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π.). Ο τ. αορ. *'μποικα* στην Καππαδοκία (Andr., ό.π.)· τ. *εμποίκα* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων. λ. *ποίου*). Ο τ. αορ. *'ποίκα* σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Λουκά, Γλωσσάρ. λ. *ποίσω*, Κωστ., ό.π.)· πβ. και ενεστ. *ποίκω* (από αόρ. με κατάλ. *-κα*, Krawczynski [Πουλολόγος σ. 104], Οικονομ., Γραμμ. Πόντ. 261 κε.) σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *ποίω*, Andr., ό.π., Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 278). Ο αόρ. *έποισα* (<*εποίσα*, Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 156) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., ό.π.)· πβ. και τ. αορ. *επ'σα* στη Θράκη (Andr., ό.π.). Ο αόρ. *εποίσα* (<*εποίησα*, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 278, Β' 156) σε έγγρ. του 11. αι. (Caracausi, *εποίσαν*, στη λ.) και σε κυπρ. δημ. τραγ. (Eideneier, Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. 3, 418). Η υποτ. αορ. *ποίσω* (<*ποιήσω*) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ. ό.π., Λουκά, Γλωσσάρ., Γλωσσάρ. Λέσβ.)· πβ. και τ. μέλλ. *ποίσου* (Andr., ό.π., Κοσμάς, Ιδίωμ. Ιωανν., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 313, Μηνάς, Πρακτ. Β' Κυπρ. Σ. 3, 261) σήμ. ιδιωμ. και *boίσω* στη Βιθυνία (Andr., ό.π.). Η προστ. αορ. *ποίσε* και σήμ. στο ποντ. (Andr., ό.π., Παπαδ. Α., ό.π.) και το ιδίωμα της Προύσας (Δεληγιάννης, Ιδίωμ. Κουβουκλ. Προύσας 83, 93). Η προστ. αορ. *ποίσον* (<*ποίησον*, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 209) σε παπυρ. (Hatzid., Einleit. 309) και σήμ. ποντ. (Andr., ό.π., Παπαδ. Α., ό.π.). Ο τ. του απαρέμφ. αορ. *ποίσαι* από *ποιήσαι* (Jannaris, Hist. Gramm. 84). Για τον τ. της άκλ.

μτχ. αορ. *ποιήσοντα* βλ. Jannaris, Hist. Gramm. 207. Η λ. και σήμ. στα ιδιώμ. της Προύσας και της Κύπρου (Andr., ό.π.), καθώς και σε λόγ. φρ. και χρ.

Α' Μτβ. 1α) Κατασκευάζω, φτιάχνω : *Και το θρονίν το φοβερόν, τις να το εξετιμήσει;*| (παραλ. 1. στ.) *οι βασιλείς της Σπάνιας και της Αλαμανίας*| *με όλην τους την δύναμιν τέτοιον ου μη το εποίσαν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7300· *Είδες το τι παράξενα έποικεν ο τεχνίτης!* Λίβ. Va 961· *Πώς ο χιούχας κι η ξυφτέρα*| *μιαν φουλιάν θέλουν ποιγήσειν;* Κυπρ. ερωτ. 142[16]· (με σύστ. αντ.): *ο Θεός ο δυνατός οπού̈δωκε την γνώσιν,*| *να με φωτίσει και εμέ εις τας πλοκάς του στίχου,*| *και να ποιήσω και εγώ ποιημάτι τοιούτον,*| *να μη το βαρεθεί τινάς, αμή ολωνών ν' αρέσει* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 10· (μεταφ.): *χέρια ζωγράφου το έποικαν, να είπες, το λιβάδιν*| *και εποίκεν το χιλιόμορφον, μυριοχαριτωμένον* Λίβ. Va 202, 203· (μέσ.): Καναν. (Pinto) 121· Ιερακοσ. 337[26]· **β)** στήνω, εγκαθιστώ, ιδρύω: *βούλομαι ... ξενοδοχείον να ποίσω*| *να 'χει πλησίον και λουτρόν να λούγονταιν οι ξένοι* Λίβ. Va 3111· *στο μέτωπόσ σου ηθέλησεν να ποίσει*| *ο Πόθος το θρονίν του* Κυπρ. ερωτ. 8[9]. **2α)** Παράγω: Μηλ., Οδοιπ. 635· προκ. για ζώα και φυτά: *εάν τα μελισσιά μου ποίσουν μέλιν εις άλλον δένδρον* Ασσίζ. 198[26]· Σταφ., Ιατροσ. 1[2]· (μέσ.): Διγ. Ζ 3791· εδώ μεταφ. (πβ. Κ.Δ. Λουκ. 3, 8 *ποιήσατε ουν καρπούς αξίους της μετανοίας*): *με πολέμους και με πείνες δεν εποιούμαν καρπούς μετανοίας* Διήγ. πανωφ. 55· **β)** γεννώ, φέρνω στον κόσμο: *Εποίκαν παίδας ευειδείς, ωραίους και ανδρείους*| *και μετά ταύτα εποίκασιν και εμέν την παναθλίαν* Λίβ. Va 2920· **γ)** επινοώ: *εάν ποιήσης τρόπον και αποκτείνης αυτόν, έξεις ... δωρεάς και τιμήν* Έκθ. χρον. 76[11]. **3α)** Αναπτύσσω, αποκτώ: *έκτοτε γαρ και μέχρι νυν ουκ έποικες μαλλία* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 247· *Εάν την ανορεξίαν ο ιέραξ υπό μόχθου κέκτηται ... ούτω ποιήσει όρεξιν ταχέως* Ιερακοσ. 451[19]· **β)** (προκ. για ασθένεια) εμφανίζω (σύμπτωμα): *Εάν ο ιέραξ σκωλήκια ποιήση εν τοις πτεροίς* Ορνεοσ. αγρ. 566[23]· *οι οφθαλμοί αυτού αφρόν ποιούσιν* Ορνεοσ. αγρ. 550[17]. **4)** (Προκ. για χρήματα) βγάζω, κερδίζω: *το πρωί γαρ έλαβεν τα χρήματα τά έποι'* Απολλών. (Κεχ.) 588· *οι πένητες και οι φτωχοί πολύ λογάρι εποίκαν* Χρον. Μορ. P 8471. **5)** Συντάσσω, εκδίδω έγγραφο: *Ορκωμοτικόν του εποίσε*| *με τας ιδιας του τας χείρας ο τοπάρχης παραυτίκα* Πτωχολ. α 736. **6α)** Πράττω, κάνω: *Διά πολλές και περισσές δουλείες και εμπιστιοσύνες οπού εποίκεν εις το ρηγάτον, τον ακριβόν μας κούντην τε Ρουχάς ορδινιάσαμέν τον διά βιζόρρε* Βουστρ. (Κεχ.) 224[1]· *Προσκύνημα να δώσουσιν, δουλείαν των αρμάτων,*| *ώσπερ το εποιούσασιν μετά τον βασιλέα* Χρον. Μορ. P 3029· *γυρίζω εις την τέντα μου και πέφτω εις το κλινάριν*| *με κόπον και με λογισμόν το τι πάλε να ποίσω* Λιβ. Va 1413· (με είδος σύστ. αντ.): *δεν είν' δίκιον να θρηνίσεις*| *'δέ για μέναν να 'χεις κλάμαν*| *αφόν δεν εποίκα πράμαν*| *ζώντα να καλοκαρδίσεις* Κυπρ. ερωτ. 129[31]· (μέσ.): Καναν. (Pinto) 409· Διγ. (Trapp) Gr. 3483· **β)** εκτελώ, πραγματοποιώ, υλοποιώ: *άνοιξε το χαρτίν το βουλλωμένον και ό,τι λαλεί ποίσε έτοιμα* Μαχ. 14[36]· *Αυτείνος του μαστόρου του τον ορισμόν εποίκε* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1007· *Το ανυπόληπτον κανείς ουκ επαινεί ποτέ του,*| *αλλ' επαινεί τους Έρωτας οπού ποιούν τό τάξουν* Λίβ. Va 971· (με είδος σύστ. αντ.): *Τι έν' τό μας λέγεις, δέσποτα, τι μας κατονειδίζεις;*| *'ς ποίον πόλεμον μας έβαλες κι ουδέν εποιήσαμε έργον;* Χρον. Μορ. Η 5119· **γ)** επιτυγχάνω κ.: *Τι να σε λέγω τα πολλά ...*| *τα όσα εποίησε ο πρίγκιπας εις την Μονοβασίαν* Χρον. Μορ. Η 2924· *αν καλλωπισθεί ευειδές γύναιον ... διά του μεθοδικού καλλωπισμού*

ποιεί φαντασίαν υπερβάλλουσαν Μάρκ., Βουλκ. 348[7]. **7)** Με αντικ. διάφ. ουσ. αποδίδει κάθε φορά περιφραστικά τη σημασ. του ομόρριζου με το ουσ. ρ.: *αν ου ποιήσεις παίδευσιν εις αύτα, ως τους πρέπει,| βγάνουν σε εκ το βασίλειον, παίρνουν την αυθεντία σου* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] ΑΖ 116· *εποίκαν κλεψίαν ενθάδιαν εις την τζάμπραν του ρηγός* Ασσίζ. 220[29]· *απήγαν να σφαγούν και να καταφθαρώσιν,|να ποίσουν και αφανισμόν και θλίψιν των ορνέων* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 652 κριτ. υπ. χφ Ε· *από τους πολέμους όλους οπού εποίσετε, εις ετούτον τον πόλεμον να ποιήσητε κάλλιον ανδραγαθίαν* Διήγ. Αλ. G 269[37-38]· *ευεργεσίαν τους έποικεν άλογα και φαρία* Χρον. Μορ. Η 2953· (μέσ.): *τοσούτον λόγον εποιήσαντο υπέρ βοηθείας, όσον εποιήσατο ο σουλτάνος του Κάρεος* Σφρ., Χρον. (Maisano) 138[25] *Ην δ' έστειλά σοι κιβωτόν έχουσαν το χρυσίον| κελεύω σοι μερίσασθαι τούτον τοις συλλησταίς σου*, (παραλ. 2 στ.) *πρόνοιαν σου ποιούμενος, μήπως ουκ έχων δούναι* (παραλ. 1 στ.) *σφαγιασθείς συ παρ' αυτών* Βίος Αλ. 1727· *καν τους γειτνιώντας εις μαρτυρίαν καλέσει ο επίσκοπος, φροντίδα ποιούμενος του αποδείξαι τη συνόδω πάσας τας συμβάσας τη εκκλησία αυτού περιστάσεις* Ιστ. πατρ. 182[20]. **8)** Προξενώ, προκαλώ: *Γέγονε δε κατά πολύ φοβερός ο Ακρίτης,| ώστε η θεωρία του εποίει την δειλίαν* Διγ. Ζ 2284· *του εποίκεν πληγήν φανερήν* Ασσίζ. 73[5]· *εάν εύρω από τας βάιας μου ...| να δέχεται πιττάκια ...,| τούτο ας ηξεύρει απ' εμέν, κακόν την θέλω ποιήσειν| και θάνατον μετά εντροπής, πληροφορώ τας όλας* Λίβ. Va 1297. **9α)** Διαπράττω (σφάλμα): *ηύρα την παράξενον κόρην την Πλάτζια-Φλώρα| ένδον του πυργου, εκείτετον μέσον εις το κλινάριν| με άγουρον πανεξαίρετον ...* (παραλ. 2 στ.) *κείνη μ' εκατεφρόνησεν κι έποικεν τέτοιον πράγμαν* Φλώρ. 1723· *λέγει, ο βαριόμοιρος: «Είντά 'τονε τό 'ποίκα;| Και, πάλι, από τον ορισμόν τίποτες δεν εβγήκα»* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 225· *εσύ, πουλίν κακότυχον και ψοφοζαρωμένον,| όλως εμέ περιγελάς, ειπέ και πώς το εποίκες;* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 365· **β)** κάνω σε κάπ. κ. κακό, βλάπτω: *Τι σ' έποικα και υβρίζεις με;* Λόγ. παρηγ. L 607· *ου θέλω το, κακόν να πάθει ο Θόας.| Ευγενικός ένι πολλά, πολλοί τον αγαπούσι| και εξ ων να του εποίσαμεν, ομοίως να μας το εκάμαν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4921· *εις τα αμπελίτσια βόσκομαι, ποτέ ζημίαν ου κάμνω| να ποίσω τον αμπελικόν εις κλήμα ή εις σταφύλιν* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 514· (ως απειλή): *Αν ου 'γερθείς εις το γοργόν ...*, (παραλ. 1 στ.) *τώρα να ιδείς το πλεότερον το τι σε θέλω ποίσει* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 39· υβριστ., σε έκφρ. περιφρόνησης (βλ. όμως και Τσαβαρή [Πουλολ.[2] σ. 362, 403]): *να ποίσω την υπόληψιν και την απαιδευσίαν σου* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 317· *να έποικα την υπόληψιν και την θωρίαν σου, λούπη* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 415· *να ποίσω και το πρόσωπον και την υπόληψίν σου,| να ποίσω την κουδούπαν σου αυτήν την μαδισμένην* Προδρ. (Eideneier) I 153, 154· **γ)** προκ. για σεξουαλική πράξη (υποτιμ.): *Ειδέ αν ορμείς να πορνευθείς, εγώ να σου το ποίσω* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1574· *τό επεθύμα η Μαξιμού γοργόν της το εποίκα* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1576· *και ο Δαυίδ ηθέλησε αυτείνην ν' αγαπήσει* (ενν. τη Βερσαβέ)| *και τό 'χε αυτούνου η όρεξη με δαύτην να ποιήσει* Δεφ., Λόγ. 636. **10α)** Φροντίζω να γίνει κ.: *ποίησον αυτόν ησυχάσαι ημέρας επτά* Ορνεοσ. αγρ. 570· *το χαρτίν είναι της κυράς, της ρήγαινας. Και ποίσετε να ποίσετε τον ορισμόν της* Βουστρ. (Κεχ.) Β 261[8]· *ποίσε με καλόν κι άγιον ψιχάδιν| το πνεύμα προς εσέν να βρει την στράταν* Κυπρ. ερωτ. 107[35]· **β)** τα φέρνω ώστε: *η τύχη εποίκεν, Χρυσαλλένη,| να 'ναι τόση σκλεριά σ' αυτός σου σέναν* Κυπρ. ερωτ. 100[14]· *Ο δαίμονας εζήλεψε θωρώντας τ' αν-*

θρωπάρι,| να το ποιήσει ο καιρός τους τόπους του να πάρει.| Όφις εγίνηκε ζιμιό και αγάλια αγάλια εσέβη| απόξω στην Παράδεισο Π.Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1077. **11α)** Γίνομαι αιτία να, αναγκάζω: τούτο σου το πιττάκιν| εποίκεν την καρδίαν μου να κακωθεί εις εσένα Λίβ. Va 1793· Ήλθες κι εσύ, ...| ... ιέραξ, εις τον γάμον,| να ποίσεις και την πέρδικαν, ... (παραλ. 1 στ.) και τα μικρά στρουθόπουλα τα όλα να μισεύσουν Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 372· **β)** πείθω, καταφέρνω κάπ. να κάνει κ.: έχτισεν το κάστρον του Αβαρίνου| ... εις σκοπόν να ποιήσει προς τον ρήγαν,| να το έχει δώσει εις κληρονομίαν εκεινού και του ανεψίου του Χρον. Μορ. Η 8097· Ανάθεμά σε, λογισμέ, πού μ' έποισες και μπήκα; Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 446· Εποίησα τον Λίβιστρον, επέρριψεν τον φόβον,| και ευθύς καβαλικεύομεν την στράταν να υπάμεν Λίβ. Va 2798· **γ)** διατάζω, ορίζω: ανίσως ο κύρης ή η κυρά ... να ποίσουν να τον δέρουσιν άμετρα τον σεργέντην Ασσίζ. 73^{8}. **12)** (Μαθημ.) **α)** πολλαπλασιάζω: ποίησον β'γ'' επί ιβ', γίνονται κη' Rechenb. (Vog.) 86^{5}· **β)** διαιρώ: τα ια' κεράτια ποίησον εις τα κδ', γίνονται γ'' η'' Rechenb. (Vog.) 79^{5}· φρ. ποιώ τον μερισμόν επί των ... / την μοιρασίαν = διαιρώ: επειδή γ'' και δ'' ο λόγος έχει, τα γ' επί τα δ' γίνονται ιβ', εξ ων δέον ελέσθαι μονάδα. Επί γαρ τούτων ποιήσειν έχεις τον μερισμόν. Rechenb. (Vog.) 7^{6}· ποιούμεν εν αυτοίς τοις ε' την μοιρασίαν των ζ' Rechenb. (Vog.) 33^{7}. **13α)** (Για θρησκ. τελετή) τελώ: δι' αίγων και αρνίων| ουκ εποίσαμεν θυσίας,| κι ένεκεν τούτου βαρείται (ενν. ο Απόλλων) Ερμον. Η 240· Ουδέν γαρ άργησαν ποσώς τον γάμον να ποιήσουν Χρον. Μορ. Η 3131· **β)** διεξάγω: τον εκατέριξα πολλά εντροπιαμένα,| στην τζούστριαν οπού εποίκαμεν ομπρός στον βασιλέα Λίβ. Va 2373· **γ)** οργανώνω: Άρα διά τείντα εποίκεν το συμπόσιον, εδήγησεν την τράπεζαν, παρού διά να προσδεκτεί τους φίλους του και να τους κανακίσει; Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 442. **14)** (Προκ. για ομάδα) συγκροτώ: έξι χιλιάδες ευρέθησαν όπου ήσαν καβαλλάροι· | αλλάγια εποίησαν δεκαοχτώ, προς τρία είχε η χιλιάδα Χρον. Μορ. Η 4659. **15)** (Με κατηγ. του αντικ.) **α)** καθιστώ, καταντώ κάπ.: η όποια φλόγα, ομμάτια μου, και η εμορφία σου η τόση| εξεστηκόν με έποικε κι επήρε με την γνώση Θησ. Πρόλ. Κακλ. 62· Ερίξασί με την γραφήν, απλώνω, εκράτησά την| και τα μεν πρώτα λόγια ολόχαρον με εποίκαν Λίβ. Va 1643· Ζει, τόν εποίκεν άψυχον ο φθόνος ο εδικός μου;| Ζει, τόν εποίκεν άψυχον η τέχνη της μαγείας; Λίβ. Va 3363, 3364· εδώ με ειδική πρόταση: Δέσποτα, παρίσταται η δείνα ... έμπροσθεν της αγιοσύνης σου και ποιεί την αγιοσύνην σου ότι να το εγνωρίσεις, ότι ο πατήρ αυτής ... εμνηστεύσατο εαυτήν μετά του δείνα Ελλην. νόμ. 557^{23}· (σε μεταφ.): ο σταλαγμός του πόθου μου την πέτραν της ψυχής μου| χάρβαλο να την έποικεν, αφού την καταδέρνει Λίβ. Esc. 1638· (μέσ., συχνά για ωφέλεια του υποκ.): Διγ. Ζ 3300· **β)** προσδίνω μια ιδιότητα ή ένα χαρακτηριστικό: είναι προφητευμένον| για τούτον τον Αντίοχον τον τύραννον γραμμένον (παραλ. 2 στίχ.) ... εμάς να φέρει ομπροστά και να μας τιμωρήσει,| για να μιαροφαγήσωμεν, Έλληνας να μας ποίσει Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 130· Εδάρε και τα γράμματα, αν με έποισαν τεχνίτην Προδρ. (Eideneier) III 89· (προκ. για φιλική, ερωτική ή συγγενική σχέση): είμαι απεδά παρέτοιμος του να τον ποίσω φίλον Λίβ. N 1035· Τον Λίβιστρον βουλεύεται πάλιν ο εδικός του| το πώς τον ευνουχόπουλον ως φίλον τον εποίκεν Λίβ. Va 1038· κόρη,| ποίσε με και μένα φίλον Ch. pop. 5· ενίκησαν τον αμηράν και γαμβρόν τον εποίσαν Διγ. Άνδρ. 317^{27}· **γ)** αποδεικνύω ότι κάπ. έχει μια ιδιότητα· φρ. ψεύστην να με ποιήσεις! = μακάρι να διαψευστώ: επουράνιε Θεέ,

ψεύστην να με ποιήσεις! Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 983· **δ)** αποδίδω σε κάπ. ή κ. μια αρνητική ιδιότητα, που δεν έχει, με ιδιοτελείς σκοπούς: *ορίζει το δίκαιον να κόψουν το τρίτον της γλώσσας του, ίνα μη ποτές τορμήσει να ποίσει την αυλήν άδικην* Ασσίζ. 210[5]· *αγάπα την αλήθειαν, θεός γαρ τούτο θέλει·| λόγον αν ξεύρεις αληθή, μη τον ποιήσεις ψέμαν* Σπαν. Α 555· (εδώ με δευτερεύουσα πρόταση): *Εάν ο ανήρ ποιήσει τον εμαυτόν του ότι υπάρχει δαιμονιάριος ως αφορμής ότι έχει ασθένειον ...* Ελλην. νόμ. 538[6]. **16)** Μεταβάλλω, μετατρέπω: *και του παμφάγου δράκοντος εκφόρησον το σώμα* (παραλ. 1 στ.) *άψον πυράν, κατάκαψον, στάκτην λεπτήν το ποίσε* Καλλίμ. 635· *έγραψα, φίλε, την γραφήν, εποίκα την πιττάκιν* Λίβ. Va 1821· *τα δάκρυα μου να τα 'ποισα μελάνη για να γράψω| και τ' ακριοδακτυλίτσα μου να 'ποισα το κοντύλι* Ch. pop. 44, 45· *την κλίνην έποισα ληνόν και την ανάπλαν σκάφην* Κρασοπ.(Eideneier) ΑΟ 105. **17)** Διαμορφώνω, αναδεικνύω: *εν τη μήτρα τους εννέα| μήνας τε τους πληρεστάτους,| εμετέστρεψέν το η φύσις,| έποικέν το* (ενν. το κοράσιον) *ρωμανάτον| ωραιότατον εις όψιν* Πτωχολ. α 688· *εις τον λαόν του Ισραήλ πρώτον τους έποικά σε* Χούμνου, Κοσμογ. 2172. **18α)** Ορίζω: *εκάτσαν εις βουλήν, διά να ποίσουν άλλον μαντατοφόρον* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 73[18]· *κράζει τον μισίρ Φλοράν και ερρεβέστισέ τον| ως αβουέρην, τον έποικεν ομοίως και κληρονόμον* Χρον. Μορ. Η 8604· **β)** χρίζω, δίνω αξίωμα, διορίζω: *καβαλιέρους έποικαν έξι ανδρειωμένους* Κορων., Μπούας 146· *βουλήν επήραν οι αρχηγοί ποίσον να ποίσουν ρήγαν* Χρον. Μορ. Ρ 100· *κόντε τον Πιτιλιανόν ...| γουβερναδούρον έποικε* (ενν. *της Βενετιάς η αυθεντιά*) Κορων., Μπούας 25· (μέσ., συχνά για ωφέλεια του υποκ.): Ιστ. πολιτ. 10[9]· **γ)** χειροτονώ: *Περί μοναχών ότι, όταν τους ποιούν καλογήρους, να μην τους παίρνουν δώρα* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 122[77]. **19)** (Σε ερωτ. πρόταση για κ. που δε φαίνεται χρήσιμο) χρησιμοποιώ ως, χρειάζομαι για κάπ. σκοπό: *ω κακιωμένη της φιλιάς και φύσης,| λοιπόν την ομορφιάν τείντα να ποίσεις;* Κυπρ. ερωτ. 47[8]. **20)** Υποθέτω, θεωρώ: *ποίσε ότι πλέρωσε τούτα τα πέρπυρα διά τον δείνα απέ τους εγγυτάδες μου* Ασσίζ. 61[18].

Β' Αμτβ. **1)** Κάνω, ενεργώ, πράττω: *σου το μηνύει καθαρά κι αλλέως να μην ποίσεις* Κορων., Μπούας 54· *ποίσε ως θέλεις* Μαχ. 158[11]· *ωσάν ορίζεις, πατέρα, ούτως να ποιήσομεν* Διήγ. Αλ. G 267[5]. **2)** (Μαθημ.) υπολογίζω: *ποιήσομεν ούτως: πολλαπλασιάσομεν τας ε' λίτρας του μέλιτος επί τα ζ', γίνονται λε'* Rechenb. (Vog.) 11[6]· *έρχομαι γουν επί το ευρείν, πόσα είχεν ο πρώτος, και ποιώ ούτως* Rechenb. (Vog.) 57[18]. **3)** Γράφω ποιήματα, στιχουργώ: *Ποιος κάλαμος να ημπορεί να γράψει, να ποιήσει| τα άνθη των χαρίτων τως στον κόσμον να τα αφήσει* Τζάνε, Καταν. Αφ. 27. **4)** (Σε παρομοίωση) συμπεριφέρομαι ως, κάνω σαν: *Εσύ ποσώς δεν έποικες ωσάν καλός στρατιώτης,| οπού με όμοιον του πάθει δικαίως μάχην ν' αρχίσει,| αμμή ...| κατά της ώρας άρχισες τες χώρες μου να βλάπτεις* Θησ. (Foll.) Ι 105· *Διατί 'ς τούτον τον πόλεμον καθένα παλληκάρι| ανδρείαν μεγάλην έδειξε, και 'ποίκεν ως λεοντάρι* Κορων., Μπούας 117. **5)** (Με κατηγ.) είμαι κατάλληλος για: *ο γέρων ο Φιλοπαππούς ούτως τον απεκρίθην* (ενν. *τον Διγενή*):| *«Θεωρώ σε, κύρκα, υπόλυγνον και ως αχαμνά ζωσμένον| και χαμηλά η ποδέα σου και ου ποιείς εσύ απελάτης»* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 658. **6α)** Διανύω, περνώ κάπ. χρονικό διάστημα (με χρον. προσδ.): *χωρίς οδύνης και κλαυθμού ώραν αν ποίσεις μίαν* Καλλίμ. 2029· *εκ της πικρίας της πολλής και του δεινού μαντάτου| ημέρας τρεις εποίησεν να πα τινάς κοντά του* Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 130· *Μετά*

της κόρης ο Αχιλλεύς εξάχρονον εποίκεν| τερπόμενος Αχιλλ. (Smith) Ν 1642· **β)** καταναλώνω χρονικό διάστημα για να κάνω κ.: Οι μαντατοφόροι ... εποίκαν ς' ημέρες να σάζουνται και να ξηλώννουνται Μαχ. 490[14]· ημέρες δύο έποικαν να θάψουν τους νεκρούς τους Χρον. Μορ. Ρ 4194· **γ)** παραμένω κάπου (με χρον. προσδ.): Βάλε ψαρόγαλον εις το οξίδιν και ας ποιήσει ημέρας γ' Ιατροσόφ.(Oikonomou) 88[2]· εποίησαν εις φυλακήν την εβδομάδα εκείνην Χρον. Μορ. Η 4217· εποίκεν (ενν. ο ρήγας) έναν χρόνον εις το κρεβάτιν πιασμένος χέρια και πόδια Μαχ. 678[18]· Καιρόν εποίησεν (ενν. του Πέτρου η γυναίκα) αυτού εις την Αγίαν Μαύραν Χρον. Τόκκων 939· (σε αξίωμα): Ποιήσας ουν (ενν. ο κύρης Διονύσιος) εν τη πατριαρχία έτη δύο και μήνας εξ ... Έκθ. χρον. 48[1]. **7)** Διατελώ, είμαι, μένω· (με κατηγ.): εις το Σπιτάλιν έποικες φρέρης καν έξι χρόνους Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 242· πλέον να ποίσω μοναχός και να 'μαι τιμημένος,|περί με τέτοιαν συντροφιάν, διά να 'μαι εντροπιασμένος Θησ. (Foll.) Ι 65· (μέσ.) οίκησις τούτων μήκοθεν υπήρχεν εκ της τέντας,| ουχί δε άπαντες ομού, αλλ' άνδρες μεν ιδίως,| αι δε γυναίκες άποθεν εις μέρος εποιούντο Διγ. Ζ 3626 κριτ. υπ. χφ. Τ.

Φρ. 1) Ποιώ αγανάκτησιν = (α) πειράζω, ερεθίζω κάπ. με εχθρικές ενέργειες: ανισώς και η μεγάλη σου βασιλεία πας να τους ποίσεις αγανάκτησιν, κρατούν εκείνοι το εδικόν μας, και θέλομεν γινείν έρημοι εις τον κόσμον τούτον Μαχ. 158[6]· (β) ενεργώ αγανακτισμένος (εναντίον κάπ.), εκδικούμαι: εκείνοι όπου σου το είπαν ..., είπαν το ... διά να το μάθει ο υιός μου, να ποίσει αγανάκτησιν του μισέρ Αντρία, και θέλειν τραβενιάσειν μέγα κακόν! Βουστρ. (Κεχ.) 44[3]. **2)** Ποιώ αγάπην = (α) αγαπιέμαι (με κάπ.): έλα, κυρά, ας ποιήσομεν πολλών χρονών αγάπην Ερωτοπ. 316· (β) συνθηκολογώ, κάνω ειρήνη· συμφιλιώνομαι: αγάπην εμηνύσασι μετ' έμας να ποιήσουν| μήνας ή τρεις ή πλεότερον, τους νεκρούς διά να θάψουν Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5475· τον πόλεμον κατάλειψον και ποίησον αγάπην Διγ. Ζ 3125· Στα γόνατά του έπεσαν, όλοι παρακαλούν τον (ενν. τον πρίγκιπαν),| να συμπαθήσει τό έποικεν ετότε ο Μέγας Κύρης, (παραλ. 3 στ.) κι ενταύτα γαρ του έποικεν το ομάντζιον που εχρεώστει,| στο στόμα τον εφίλησεν κι εποιήσασιν αγάπην Χρον. Μορ. Η 3341· (εδώ) συμφιλιώνω: θωρώντα το πράμαν πως ήτον να γινεί χοντρόν, εποίκαν στράταν και εποίκαν τους αγάπη Βουστρ. (Κεχ.) 244[1]. **3)** Ποιώ ακρατισμόν, βλ. Επιτομή, ά. ακρατισμός Φρ. **4)** Ποιώ αναλογίας = αντικρούω, διαψεύδω: αν ένει ότι ο Ρενάτ έχει β' μάρτυρας ... πως τον είδασι να δώσει το ζωνάρι κλειδωμένον, και ήκουσάν τον να πει ότι εις το ζωνάρι είχεν ρ' πέρπυρα, άνευ αναλογίας να ποίσει ο χανιέρης των περπύρων, εντέχεται να ικανώσει τα παρκάτω των περπύρων, με το δίκαιον και με την ασσίζαν Ασσίζ. 330[25]. **5)** Να ποίσει άνεμον, βλ. Επιτομή, ά. άνεμος 1 φρ. **6)** Ποιώ απογραφάς, βλ. Επιτομή, ά. απογραφή φρ. **7)** Ποιώ απόφα, βλ. Επιτομή, ά. απόφα φρ. **8)** Ποιώ άργητα, βλ. Επιτομή, ά. άργητα 1 φρ. **9)** Ποιώ αργίαν, βλ. Επιτομή, ά. αργία 2 φρ. **10)** Ποιώ άρμενα, βλ. Επιτομή, ά. άρμενο(ν) 1 φρ. **11)** Ποιώ άρνησιν, βλ. Επιτομή, ά. άρνησις -ση 1 φρ. **12)** Ποιώ (την) αρμάδα(ν) = εκστρατεύω: η ρήγαινα της Κύπρου εμήνυσέν τους να ποίσουν αρμάδα να έλθουν εις την Κύπρον, από το αίμαν του ρε Πιερ του αντρός της να πάρουν βεντέτταν Μαχ. 334[3]· πολλά τον εβίασεν να σμικτεί με τους Γενουβήσους να ποίσουν την αρμάδαν διά την Κύπρον Μαχ. 334[29]. **13)** Ποιώ (την) αρχήν, βλ. Επιτομή, ά. αρχή Α' 1α φρ. **14)** Ποιώ την ασσίζαν, βλ. Επιτομή, ά. ασσίζα 3 φρ. **15)** Ποιώ ατάκτως, βλ. Επιτομή, ά. ατάκτως φρ. **16)** Ποιώ όλην μου την αφεντίαν = μαζεύω/χρησιμοποιώ

όλη μου τη δύναμη, «βάζω τα δυνατά μου»: *προυμουτιάζω του εις τον Θεόν, να ποίσω όλην μου την αφεντίαν να δω αν ημπορίσω να βγω εις την άκραν του* Μαχ. 640[14]. **17)** *Ποιώ αφορμήν*, βλ. Επιτομή, ά. *αφορμή* 1β φρ. **18)** *Ποιώ* κάπ. *αφροντισίαν*, βλ. Επιτομή, ά. *αφροντισία* 2 φρ. **19)** *Ποιώ βεντέττα* = εκδικούμαι: *επρουμουτίασέν τους, ότι, αν τους βάλει στο χέριν του, να ποίσει του ρηγός βεντέτταν από τα κριατά τους* Μαχ. 92[12]. **20)** *Ποιώ βίγλα* ή *(καλές) βίγλες*, βλ. Επιτομή, ά. *βίγλα* 3 Φρ. α. **21)** *Ποιώ βουλήν* = συγκαλώ το συμβούλιο, συνεδριάζω, αποφασίζω: *εσωρεύτησαν σύλοι εις το σπίτιν του κουδουνά και εποίκαν βουλήν* Βουστρ. (Κεχ.) 210[12]. **22)** *Ποιώ διαταγήν*, βλ. Επιτομή, ά. *διαταγή* 1 Φρ. **23)** *Ποιώ δίκαιον απέ* κάπ.= δίνω δίκιο (σε κάπ.), απονέμω δικαιοσύνη (τιμωρώντας άλλον): *μαθάνοντα πως ο ρήγας εσκότωσεν τον αδελφόν της και τους Σαρακηνούς, επήγεν ομπρός του σουρτάνου. Και εζήτησεν να της ποίσει δικαίον απέ τον ρε Τζακ* Βουστρ. (Κεχ.) Β 137[11]. **24)** *Ποιώ δοκιμήν*, βλ. Επιτομή, ά. *δοκιμή* 4 Φρ. **25)** *Ποιώ, ποιούμαι εκδίκησιν*, βλ. Επιτομή, ά. *εκδίκησις -ση* 1β φρ. **26)** *Ποιώ επιμέλεια*, βλ. Επιτομή, ά. *επιμέλεια* 1β φρ. **27)** *Ποιώ την ζήτησιν προς κάπ.* = υποβάλλω ερώτημα: *τότε προς Απολλώνιον την ζήτησιν εποίει:| Ηξεύρεις ποιος έν' τόν ζητεί, ποιος έναι ο τσακισμένος;* Απολλών. (Κεχ.) 324. **28)** *Ποιώ* κάπ. *θαρρούμενον*, βλ. Επιτομή, ά. *θαρρώ* Α' 4β φρ. **29)** *Ποιώ θαύμα/θαύματα* = θαυματουργώ: *ο Σαν Τζουάνης τε Μουφόρτε ... ποιεί άξια θαύματα εις τους αστενείς και εις πύρεξες* Μαχ. Ο 32[13] (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 263])· *ποιεί μεγάλα θαύματα εις σύλον τον κόσμον* (ενν. *ο άγιος Μάμας*) Μαχ. Ο 32[30] (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 263])· (εδώ σκωπτ.): *Εάν σε βάλω εις τα χέρια μου, μέγα θαύμα θέλω ποιήσει απάνω σου* Διήγ. Αλ. G 263[21-22]. **30)** *Ποιώ το ικανόν*, βλ. Επιτομή, ά. *ικανός* Το ουδ. ως ουσ. 2 Φρ. **31)** *Ποιώ ιστία* = αποπλέω: *απήλθον εν τοις πλοίοις, και, ποιήσαντες ιστία, απέδρασαν* Έκθ. χρον. 13[29]. **32)** *Ποιώ εις καλλύτερον* = κάνω κάτι καλύτερα: *αν είχεν το ποίσειν, εγινίσκετον μέγα σκάνταλον. Αμμέ ως φρόνιμος, διά να ποίσει το πράμαν εις καλλύτερον, εμήνυσεν του σιρ Αντωνή Σουλουάνη, του αβικάρη* Βουστρ. (Κεχ.) 52[7]. **33)** *Ποιώ κατάκλειστον*, βλ. Επιτομή, ά. κατάκλειστος Φρ. **34)** *Ποιώ δ' κομμάτια* = εκτελώ κάπ. με διαμελισμό: *τη ια' Αυγούστου τον άνωθεν Βαλιαντήν εκόψαν την κεφαλήν του και εποίκαν τον δ' κομμάτια* Βουστρ. (Κεχ.) 158[8]. **35)** *Ποιώ κούρτην* = συγκαλώ συνέλευση: *να ελθούν οι άπαντες λίζιοι του Μορέως,| οι αρχιερείς κι οι φρόνιμοι όλου του πριγκιπάτου,| να ποιήσει* (ενν. *ο ρήγας*) *κούρτην δυνατήν* Χρον. Μορ. Η 8141. **36)** *Ποιώ το κρεβάτι μου* = στρώνω, τακτοποιώ το κρεβάτι μου: *εδώκαν του την τσάμπραν,| εποίησαν το κρεβάτι του κι εκοίτετον εκείσε* Χρον. Μορ. Η 8242. **37)** *Ποιώ κρίσιν*, βλ. Επιτομή, ά. *κρίσις -ση* Φρ. 5. **38)** *Ποιώ λιθάρι* κάπ., βλ. Επιτομή, ά. *λιθάριον* Φρ. 2. **39)** *Ποιώ λύπην*, βλ. Επιτομή, ά. *λύπη* Φρ. 3. **40)** *Ποιώ μάθησιν*, βλ. Επιτομή, ά. *μάθησις -ση* 1δ φρ. **41)** *Ποιώ (την) μαντατοφορίαν*, βλ. Επιτομή, ά. *μαντατοφορία* 1α φρ. **42)** *Ποιώ ως (πιστός) μάρτυρας ότι/πως ...* = καταθέτω (αξιόπιστη) μαρτυρία στο δικαστήριο ότι/πως ...: *αν εκείνος* (ενν. *ο λαβωμένος*) *επέθανεν, και ο έτερος έχει τους μάρτυρας οπού να ποίσουν ως πιστούς μάρτυρας ότι εσκότωσέν τον διαφεντεύγοντα το κορμίν του, το δίκαιον κελεύει ότι αυτός να μείνει κίτες περί εκείνου του φόνου* Ασσίζ. 457[17]· *αν ένι ότι ο Ρενάτ έχει β' μάρτυρας, οπού να ποίσουν ως μάρτυρες, πως τον είδασι να δώσει το ζωνάρι κλειδωμένον και ήκουσάν του να πει ότι εις το ζωνάρι είχεν ρ' πέρπυρα ...* Ασσίζ. 330[23]. **43)** *Ποιώ μαρτυρίαν*, βλ. Επιτομή, ά. *μαρτυρία* Φρ. 6. **44)** *Ποιώ 'μάτζε* =

υποβάλλω τα σέβη μου, διακηρύσσω την (φεουδαρχική) υποταγή μου, εκφράζω την αφοσίωσή μου: *Και εφίλησεν το χέριν της (ενν. της ρήγαινας) κι εποίκεν 'μάτζε διά τον υιόν του, τον Γιάκουμον. Και εδώκεν του και το βισκουντάτον, εις όλην του την ζωήν* Βουστρ. (Κεχ.) 204[18]. **45)** *Ποιώ μέλη (και μέλη)* κάπ. = κόβω σε κομμάτια, διαμελίζω κάπ., βλ. και φρ. *μέλη και μέλη ποιώ ή κόβω κάπ.*, ά. *μέλος (Ι)* Φρ. 1: *Και μέλη αν σε ποιήσουσιν, βλέπε εντροπήν μη ποιήσεις* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 4. **46)** *Ποιώ από το μέλος μου* = πράττω ο ίδιος ή μέσω του απογόνου μου: *Βλέπεις αυτά (ενν. τα δένδρη) πώς δίδουσι εκείνον τό 'χου φύση,| και πούρι από το μέλος των έναι του χρειά να ποίσει;| Κάμε κι εσύ το λοιπονίς σ' αυτείνον τό μετέχεις,| και μη γυρεύεις να θωρείς εκείνον τό δεν έχεις!* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 36. **47)** *Ποιώ μετάνοια(ν)*, βλ. Επιτομή, ά. *μετάνοια* 4 φρ. **48)** *Ποιώ μηνίον*, βλ. Επιτομή, ά. *μηναίο(ν)* Φρ. 2. **49)** *Ποιώ* κάπ. *στο (εις τον) μόδο(ν) μου*, βλ. Επιτομή, ά. *μόδος* Φρ. 8. **50)** *Ποιώ μοιρασία(ν)*, βλ. Επιτομή, ά. *μοιρασιά* 1 φρ. **51)** *Ποιώ μονέδαν*, βλ. Επιτομή, ά. *μονέδα α* φρ. **52)** *Ποιώ μονήν*, βλ. Επιτομή, ά. *μονή* Φρ. 2. **53)** *Ποιώ νίκην*, βλ. Επιτομή, ά. *νίκη* Φρ. 5. **54)** *Ποιώ (το) νίκος*, βλ. Επιτομή, ά. *νίκος* 1α φρ. **55)** *Ποιούμαι νομήν*, βλ. Επιτομή, ά. *νομή* 1α φρ. **56)** *Ποιώ νώσιν*, βλ. Επιτομή, ά. *γνώσις -ση* 6 Φρ. α. **57)** *Ποιώ ξένον εκ, από ...*, βλ. Επιτομή, ά. *ξένος* Φρ. 4. **58)** *Ποιώ ξηροφαγία*, βλ. Επιτομή, ά. *ξηροφαγία* φρ. **59)** *Ποιώ την οδό(ν) (μου)*, βλ. Επιτομή, ά. *οδός* 4 φρ. (1). **60)** *Ποιούμαι την οίκησιν*, βλ. Επιτομή, ά. *οίκησις* 1 φρ. (2). **61)** *Ποιώ την οίκησιν*, βλ. Επιτομή, ά. *οίκησις* 1 φρ. (3). **62)** *Ποιώ οικονομίαν*, βλ. Επιτομή, ά. *οικονομία* 3 φρ. **63)** *Ποιώ ομάδα*, βλ. Επιτομή, ά. *ομάς -δα* Φρ. 2. **64)** *Ποιώ ορδινιά*, βλ. Επιτομή, ά. *ορδινιά* 9α φρ. (1). **65)** *Ποιώ προς* κάπ. *την όρεξίν μου* = ικανοποιώ την επιθυμία μου: *Εκείνου που εστέκετον απάνω στο κορμί του,|για να του δώσει θάνατον, να πάρει την ζωή του,| λέγει του «ποίσε προς εμέν όλην την όρεξίν σου| κι ας αποθάνω γλήγορα ...»* Θησ. Β' [63[1]]. **66)** *Ποιώ ορισμόν*, βλ. Επιτομή, ά. *ορισμός* Φρ. 6. **67)** *Ποιώ (κάπ. ή προς κάπ. ή μετά κάπ.) όρκο(ν) ή όρκους να, ποιώ τον όρκον ότι*, βλ. Επιτομή, ά. *όρκος (Ι)* Φρ. 1α. **68)** *Ποιούμαι (την) ορμήν (άπασαν)*, βλ. Επιτομή, ά. *ορμή* Φρ. 2. **69)** *Ποιώ όφελον*, βλ. Επιτομή, ά. *όφελος* Φρ. 5. **70)** *Ποιώ παιδί*, βλ. Επιτομή, ά. *παιδίον* 1α φρ. 3. **71)** *Ποιώ την παντιέραν* = υψώνω τη σημαία, το έμβλημα: *εποίκαν την παντιέραν της ρήγαινας* Βουστρ. (Κεχ.) 210[14]. **72)** *Ποιώ παραβουλίαν* = προδίδω: *από τό μου λαλείτε, πως επήγα ... διά να την σκοτώσω, δε θέλειν το προβιάσειν ποττέ τινας και εγύρεψα να ποίσω ... τίτοιαν παραβουλίαν* Βουστρ. (Κεχ.) 60[19]. **73)** *Ποιώ παραίτησιν*, βλ. ά. *παραίτησις* φρ. β. **74)** *Ποιώ παρακάλεσιν*, βλ. ά. *παρακάλεσις -ση* Φρ. 75) *Ποιώ παράμερα*, βλ. ά. *παράμερα* φρ. **76)** *Ποιώ παρκάτον* = ελαχιστοποιώ, λιγοστεύω: *Ο πόθος, ουρανός κι άστρη ας χιονίσουν,| δέομαι να βαλθούν με σπουδοσύνην| παρκάτον την σκλεριάν σ' εσέν να ποίσου,| αφόν δεν θέλουν να 'χεις 'λεμοσύνην* Κυπρ. ερωτ. 100[48]. **77)** *Ποιώ πείραν*, βλ. ά. *πείρα* Φρ. 3 (η φρ. *ποιούμαι πείραν* ήδη αρχ.). **78)** *Ποιώ πήξιν*, βλ. ά. *πήξις* Φρ. **79)** *Ποιώ πιλάλημα*, βλ. ά. *πιλάλημα* 1β φρ. **80)** *Ποιώ* κάπ. *εις πόλεμον* = προκαλώ κάπ. σε δικαστική μονομαχία: *να ποίσουν τον έναν απέ τους μάρτυρας εις πόλεμον και ο νικητής εντέχεται να κάμει το ζητούμενον με δίκαιον* Ασσίζ. 130[19]. **81)** *Ποιώ πόρον* = διακορεύω: *Ο προς ελευθέραν κόρην ποιήσας επ' αυτής πόρον, ήγουν εξηπαρθενέψει αυτήν, απ' αυτήν την ημέραν εστίν γυναίκα του Ελλην.* νόμ. 556[15]. **82)** *Ποιώ ποσχάδα*, βλ. Επιτομή, ά. *μποσκάδα* φρ. **83)** *Ποιώ καλόν/κακόν πρόσωπον* = δείχνω εύνοια/δυσαρέσκεια προς

κάπ., ότι είμαι ευχαριστημένος/δυσαρεστημένος με κάπ.: *ο σουλτάνος εποίκεν τους καλόν πρόσωπον* Βουστρ. (Κεχ.) 72^{12}· *θωρώντα τον ο ρήγας, άρχεψεν να του μαλλώσει και εποίκεν του κακόν πρόσωπον* Βουστρ. (Κεχ.) 26^{6}. **84)** *Ποιώ στράταν* = ακολουθώ μια μέθοδο, ενεργώ κατάλληλα, βρίσκω τρόπο: *στράταν χαράς εποίσαμεν και ου πρέπει τώρα να στενάζεις* Λίβ. Esc. 4153· *θωρώντα το πράμαν πως ήτον να γινεί χοντρόν, εποίκαν στράταν και εποίκαν τους αγάπην* Βουστρ. (Κεχ.) 244^{1}· *Θωρώντα και ρεμέδα δεν ήτον να 'χει την αρχιεπισκοπήν, εφάνην του να ποίσει την καλλύτερην στράταν διά την ζωήν του και διά την τιμήν του* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 13^{7}. **85)** *Ποιώ στρέμμα(ν)* (*οπίσω*) = επιστρέφω, ξαναγυρίζω, υποχωρώ (βλ. Επιτομή, *οπίσω* Α' Φρ. 5): *ξυπνώντα ποίκα στρέμμα στην κυράν μου* Κυπρ. ερωτ. 11^{6}· *κι ανίσως κι εις εμέναν ποίσω στρέμμαν| ποτέ, θέλω να γράψω ν' αγροικάται:| ο πόθος, ποθητέ, μπορεί καμπόσα* Κυπρ. ερωτ. 67^{5}· *εσκοτώσαν πολλούς Σαρακηνούς, και οι Σαρακηνοί εποίκασιν στρέμμα* Μαχ. 660^{36}. **86)** *Ποιώ συντροφίαν/συντροφιάν* = συντροφεύω, κάνω παρέα (σε κάπ.): *εκαβαλλίκευσεν και ο αποστολές ... και ο παλίος εποίκεν του συντροφία, και επήγαν ως την Αγίαν Παρασκευήν* Βουστρ. (Κεχ.) 26^{16}· *τ' αδόνιν κλαίγει πάσα μέραν· | στο κλάμαν συντροφιάν θεν να του ποίσω,| δίχως να πάψω 'δέ πωρνόν 'δέ σπέραν* Κυπρ. ερωτ. 34^{3}. **87)** *Ποιώ σχήμα(ν)* = (εκκλ.) υποκλίνομαι: *Και σχήμα τότες έκαμεν ο μέγας πατριάρχης| προς βασιλέα μέγιστον ο πρώτος αρχιθύτης* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1497]· *Εποίκεν σχήμαν ο παπάς, υπάγει προς τον όρθρον* Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 491 (βλ. όμως και Τσαβαρή [Πουλολ.^{2} σ. 371]). **88)** *Ποιώ σχήμα(ν) εντροπής* = δείχνω συστολή: *εξέβην, είδα την, και εκείνη μ' εντρανίζει·| εποίκεν σχήμαν εντροπής, πεζεύει εκ τον δάσον* Λίβ. P 1799. **89)** *Ποιώ σχήμα σιωπής* = παίρνω σιωπηλή έκφραση, στέκομαι σιωπηλός: *ως ήκουσεν ο βασιλεύς αυτούνον, εφοβήθη,| έποικε σχήμα σιωπής, μικρόν επιλογήθην* Χούμνου, Κοσμογ. 722· *απείτις τους εσύντυχα και αυτοί αποκριθήκαν,| έποικαν σχήμα σιωπής και το ρωτάν αφήκαν* Απόκοπ.^{2} 238. **90)** *Ποιώ σχήμαν (χαιρετίσματος)* = κάνω χειρονομία χαιρετισμού: *επρόσκυπτεν εκείνος εκ το κάστρον,* (παραλ. 1 στ.) *και σχήμαν χαιρετίσματος έποικεν προς εμέναν* Λίβ. Esc. 1207· *εσηκωθήκασιν οι νέοι εκ το τραπέζι* (παραλ. 1 στ.). *Εποίκαν σχήμαν κι έγνεψαν στα μέρη των Σοδόμων* Χούμνου, Κοσμογ. 1047. **91)** *Ποιώ τέλειωσιν* = βάζω τέλος: *με τον χάρον τέλειωσιν εποίκασιν| στες έννοιες, πλήξες και λαμπρά, που φράγησα* Κυπρ. ερωτ. 97^{47}. **92)** *Ποιώ τίποτα/τίποτε(ς)/τίβοτες (εις κάπ.)* = (α) αντιμετωπίζω κτ. ενεργητικά, καταβάλλω προσπάθειες για να πετύχω κτ.: *Ποίσε τίποτα, φόβον μη δειλιάζεις,| μόνον την κόρην σύδραμε εις το να την ιδούμεν* Λίβ. Va 2702· *ποίσε τίποτες να επάρομεν την κόρην* Λίβ. Esc. 2922· (β) βοηθώ κάπ. έστω και λίγο: *Ξένον μ' εποίκαν τα κακά, Τύχη, τα εδικά μου| και ποίησον τίποτε εις εμέ, ψυχοπονέθησέ με* Λόγ. παρηγ. Ο 621· *ποίσετε τίβοτες εις εμέν, Αγάπη μου και Πόθε,| συντύχετε τον Έρωταν, παρακαλέσετέ τον* Λίβ. Esc. 343· *να σε ποιήσει τίποτες να σε παρηγορήσει* Λόγ. παρηγ. Ο 463. **93)** *Ποιώ το εκ κοιλίας* = προκαλώ έκτρωση: *Εάν γυνή ποιήσει φοράς το εκ κοιλίας, χρόνους ιε' ακοινώνητη* Κανον. διατ. Β' 748. **94)** *Ποιούμαι τινά υφ' εαυτόν/υπό την εαυτού* (*ενν. εξουσίαν*) = υποτάσσω κάπ. (το αρχ. *υφ' εαυτώ*): *επιδημεί τη εν Ελλάδι Βλαχία εκ της βασιλίδος των πόλεων ο ... Νικηφόρος ο δεσπότης, και ταύτην υφ' εαυτόν ποιησάμενος ... πάσαν περιζώννυται την αρχήν της εν Ελλάδι λέγω Βλαχίας και αυτής της Αιτωλίας* Ιστ. Ηπείρ. III^{5}· *έσπευδε γαρ κάκείνην*

υφ' εαυτόν ποιήσασθαι Ιστ. Ηπείρ. V[6]· *πάσαν πόλιν και χώραν την υπό την βασιλικήν εξουσίαν εν μιᾷ καιρού ροπή υπό την εαυτών εποιήσαντο* (ενν. οι Μουσουλμάνοι) Καναν. (Pinto) 33. **95)** *Ποιώ (εις την) φιλίαν* (κάποιου) = γίνομαι φίλος με κάπ.: *πουλλίν, που ποίκες την φιλιάν μου* Κυπρ. ερωτ. 75[41]· *ήλθεν ο άνθρωπος εκείνος ο εδικός μου,| οπού εις φιλίαν ήρκεψεν να ποιήσει του ευνούχου* Λίβ Va 1165. **96)** *Ποιώ φόνον εις κάπ.* = σκοτώνω κάπ.: *εποίκαν άδικον φόνον εις τον πτωχόν τον ρήγαν* Μαχ. 296[34]. **97)** *Ποιώ χαράν* = (α) χαίρομαι από ένα γεγονός: *Χαράν μεγάλην έποικαν το ιδεί τον τον μαρκέσην* Χρον. Μορ. Η 257· (β) κάνω, οργανώνω γιορτή, ξεφαντώνω: *Ο ρήγας εκείνος της Φραγκιάς ορέχτη να ποιήσει| χαράν και κάλεσμα λαμπρόν μετά τους εδικούς του* Χρον. Μορ. Η 6012· (γ) τελώ γάμο, παντρεύομαι: *εσυγκατέβηκεν κι εγένετον ο γάμος·| κι αφότου ευλογήθησαν κι εποίησαν την χαράν τους,| τα κάτεργα του βασιλέως εστράφησαν στην Πόλιν* Χρον. Μορ. Η 2527. **98)** *Ποιώ ψήφους* = διεξάγω ψηφοφορία: *Εποίησαν ουν ψήφους και έπεσον οι ψήφοι εις τον Θεσσαλονίκης και εποίησαν αυτόν πατριάρχην* Έκθ. χρον. 45[16]· *και ποιήσαντες ψήφους εκκλησιαστικώς ανεβιβάσθη εις τον θρόνον πατριαρχείου ο Θεσσαλονίκης* Ιστ. πολιτ. 58[12]. **99)** *Ποιώ ψυχικόν* = κάνω ένα καλό σε κάπ., κάνω ψυχικό σε κάπ.: *Πολλά επαρακάλεσεν* (ενν. το πουλάκι) *να το ελευθερώσει* (ενν. η κάτα),| *να ποίσει λίγο ψυχικό, να μην το θανατώσει* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 108[6].

ποίως· *εκείνος ού εκείνη, εις τους ποίως ...* Ασσίζ. 357[31], εσφαλμ. γρ. αντί *ποίους*· διορθώσ. — Βλ. *ποίος*.

ποκαμ-, βλ. *υποκαμ-*.

'ποκαμαρώνω, βλ. *αποκαμαρώνω*.

'ποκατάσταση η, βλ. *αποκατάστασις -ση*.

'ποκάτω, επίρρ., βλ. *αποκάτω*.

'ποκατωθιό, επίρρ., βλ. *αποκατωθιό*.

'ποκεί, επίρρ., βλ. *απεκεί*.

πόκος ο.

Το αρχ. ουσ. *πόκος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ. και ΑΛΝΕ).

1) Ακατέργαστο μαλλί προβάτου· εδώ προβειά, δέρμα: Βίος Αλ. 304· (σε μεταφ. προκ. για την Παναγία): *χαίρε, στάμνε, ράβδε, πόκε, τόμε, τράπεζα, σκηνή* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 787. **2)** Είδος χόρτου (για τη σημασ. πβ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πόκιν*): *βαλών εις ύδωρ ρίζας ασπαράγου ουγγ. α', πόκον τον υποκάτω της γης γινόμενον ουγγ. β', βοτάνην την λεγομένην φυσαλίδα ουγγ. γ', έψησον εις κουκούμιν οστράκειον, έως ου αποτριτωθεί* Ορνεοσ. αγρ. 561[4].

'ποκοτία, 'ποκοτιά η, βλ. *αποκοτιά*.

'ποκρίνομαι, βλ. *αποκρίνομαι*.

'ποκτώ, βλ. *αποκτώ.*

πόλβερη η, Αχέλ. 437, 902, 1610, 2262, κ.α., Κυπρ. χφ. 161, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 215^{10}, 223^{9}, 519^{26}· *μπόλμπερη,* Αχέλ. 585, Διήγ. πανωφ. 57, 59, Διήγ. ωραιότ. 297, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 159^{8}, 202^{5}, 288^{23} κ.α.· *μπούλβερη,* Ιατροσ. κώδ. τοζ'· *μπούλμπερη,* Διακρούσ. 107^{27}, 207^{2} κ.α.· *πολβερή,* Byz. Kleinchron. Α' 585^{37}· *πόλμπερη,* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 267^{3}, 291^{18}, 349^{25}, 471^{18}· *πούλβερη,* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 859, Ροδινός (Βαλ.) 196· *πούρπουρη,* Βουστρ. (Κεχ.) Β 121^{14}, Μ 121$^{13\text{-}14}$, Άσμα Μάλτ. 57· *πουρπούρη,* Βουστρ. (Κεχ.) 120^{14}, Α 120^{14}.

Από το ιταλ. *polvere* (13. αι., Battaglia και Battisti-Alessio, Diz. Etim.). Ο τ. *μπούλμπερη* (<*πούλβερη με τροπή π*> *μπ*, Τριαντ., Άπ. Α' 353, 381) σε κείμ. του 19. αι. (Τριαντ., Άπ. Α' 347) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Ανδρ., Λεξ.). Ο τ. *πούλβερη* στο Somav. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., ΛΚΝ), ιδ. στη φρ. *στάχτη και πούλβερη/μπούλμπερη (να γίνουν όλα).* Ο τ. *πούρπουρη* και σήμ ιδιωμ. (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 286, Σακ., Κύπρ. Β' 759). Διάφ. τ. της λ. στο Meursius (λ. *πούλπερ*), στο Somav. (λ. *πούλβερη*), στο Du Cange (λ. *πούλβερις*) και σήμ. ιδιωμ. (Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πούρβουρη* και *πούλβουρη,* Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πούρμπερη,* Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.^{2} Β' 391, λ. *bόρbερι,* Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., λ. *boύλbουρ'/boύρbουρ'* κ.π.α.). Πβ. λ. *πούλβερ* το (<λατ. *pulver*), καθώς και τ. *πούλβερις* η (12. αι., <λατ. *pulvis,-eris*) στο Meursius (λ. *πούλπερ*) και το LBG. Η λ. σε επιστ. του 18. αι. (Πρωτοψάλτης, Αθ. 59, 1955, 136) και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ. και Λάζαρης, Λευκαδ.) και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

1α) Πυρίτιδα, μπαρούτι: *εστάθη η Αμμόχωστος και επολέμησε δυνατά. Όμως εσώθη η πολβερή τους και τα φαγητά τους και μη θέλων επαραδόθη και αυτή* Byz. Kleinchron. Α' 585^{37}· *Καμπόση μπόλμπερ' άναψε κι οι Φράγκοι εφοβηθήκαν,| και τότες όλοι εφύγασι κι οι Τούρκοι μέσα μπήκαν* Διακρούσ. 202^{5}· *εσιμώσανε* (ενν. *οι Τούρκοι*), *και το τειχιόν αρχίσα| τρυπώντας το και πόλμπερη βάνου και το γεμίσα,| κι απόκει δίδου πόλεμο μεγάλο και περίσσο* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 491^{10}· **β)** (στον πληθ. περιληπτ.) πυρομαχικά (που μεταφέρονται με πλοία· για τη σημασ. βλ. Τωμ., ΕΕΒΣ 42, 1975-6, 212): *τους τεχνίτες να θωρείς να κάνουν πλια από άλλους* (παραλ. 2 στ.), *με πόλβερες να πολεμούν λεσκέρι του Οτομάνου,| όταν προβάλουν οι εχθροί εις τα μουράγια κάτω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 279^{22}· *Ο γενεράλες κάτεργα ορδίνιασε να βγούσι| γεμάτα ανθρώπους, μπόλμπερες κι εις τα Χανιά να μπούσι* Διακρούσ. 159^{8}· *Τότες πόλεμος φρικτός ήτονε στα μουράγια,| μα φτάξασινε κάτεργα γεμάτα και καράβια| σολντάδους 'που τη Βενετιά με πόλμπερες και βρώσες* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 485^{17}. **2)** Σκόνη· **α)** με φαρμακευτική χρήση: *εις τομήν· μπούλβερην θαυμαστή και κολλητική* Ιατροσ. κώδ. τοζ'· **β)** προκ. για την στάχτη: *τότες πιάνει* (ενν. *η Μέδεα*) *ανάπτει 'στιά και τα παιδιά της βάνει| και πόλβερη τα έκαμε και τότες τα εβγάνει* Δεφ., Λόγ. 598· *Πιάνει οκ το σακούλι της* (ενν. *η Μέδεα*), *'κ την πόλβερην εβγάνει| και δίδει του* (ενν. *του Γιασού*) *διά να το φα, λέγει του θέλει γιάνει* Δεφ., Λόγ. 605.

πολβερή η, βλ. *πόλβερη.*

πολεμάγω, βλ. *πολεμώ.*

πολεμάρχης ο, Ιμπ. (Legr.) 324, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 377[5].

Το μτγν. ουσ. *πολεμάρχης*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Κλ. Α' 370.

1) Στρατιωτικός ηγέτης: *εις τ' Αλεξάνδρου τον καιρόν, που έγινε μονάρχης*| *κι εφάνη εις τους βασιλείς μεγάλος πολεμάρχης* Διακρούσ. 84[22]. **2)** Άξιος πολεμιστής: *ο δε πεντάριθμος στρατός εκείνων των γενναίων,*| *Φιλόπαππος, ο Κίνναμος άμα τω Ιωαννίκη*| *και θαυμαστός ο Λέανδρος μετά του Μελεμέντζη,*| *βουλήν εσκέψαντο κακήν εν τη υποστροφή μου* (παραλ. 1 στ.), *ελπίζοντες με ανελείν μέσον αυτών λαβόντες,*| *και γαρ ενόμισαν κακώς οι όντες πολεμάρχαι*| *χαυνότερον γενέσθαι με ως από του πολέμου* Διγ. Ζ 3539· *το οποίον* (ενν. *φουσσάτον*) *εκυβερνούσαν ο Γελίμ Διφθερδάριος και ο Γιαπάλ Ορχομάντης, άνδρες λαμπρότατοι και ανδρειωμένοι αυθέντες και θαυμαστοί πολεμάρχαι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 407.

πολέμαρχος ο· *πολεμάρχος*, Προδρ. (Eideneier) IV 544, Διγ. Α 3639, Ερμον. Κ 226, Θρ. Κων/π. διάλ. 73, Θησ. Ζ' [136[5]], Θησ. (Foll.) I 105, Κυπρ. ερωτ. 60[3], 78[7], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 27, Διγ. Άνδρ. 392[29], 405[21], Στάθ. (Martini) Ιντ. Β' 105, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 138, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 13, Ε' 47, 77, Διγ. Ο 2719, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 262[5], 572[24]· *πολέμαρχος ή πολεμάρχος*, Αχιλλ. (Smith) Ν 400, 472, Αχιλλ. (Smith) Ο 9, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 12, Απόκοπ.[2] 314, 468, Κορων., Μπούας 71, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 831, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 6, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 633 γ'.

Το αρχ. ουσ. *πολέμαρχος*. Ο τ. με καταβιβ. τόνου από επίδρ. των πλάγιων πτώσεων ή αναλογ. με τα ουσ. σε *-άρχης* (πβ. *πολεμάρχης*), το 13. αι. (LBG), στο Βλάχ. και σήμ. (ΛΚΝ). Η λ. και σήμ.

1) Στρατιωτικός αρχηγός, στρατηγός: *Ήθελεν έχει αυτός ο Χοσρόης ένα στρατηγόν ονόματι Σάρβαρος, ο οποίος ήτονε πολλά ανδρείος και μέγας πολεμάρχος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 398· *τοποτηρήτ' άφηκεν έναν μεγάλον άρχον,*| *Τζάκη Στέφανον έλεγαν, άξιον πολεμάρχον* Παλαμήδ., Βοηβ. 774. **2)** (Γενναίος) πολεμιστής: *Και τούτο έναι φανερόν, τα έθνη 'γώ 'φανίζω.*| *Δεν ήμουν πάντα μπροστινός οπόκαμνα τη μάχη;*| *Πάντα μου σας ανάγκαζα για να 'στε πολεμάρχοι* Αλεξ.[2] 1756· *οι δέκα χιλιάδες ήσαν παλαιοί πολεμάρχοι και περίφημοι εις τας ανδραγαθίας των πολέμων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 365.

πολεμάρχος ο, βλ. *πολέμαρχος*.

πολεμήτωρ ο.

Το μτγν. ουσ. *πολεμήτωρ*.

Πολεμιστής: *Θαρσαλέοι δε τινές πολεμήτορες τας μηρινθώδεις κλίμακας επανίουσι, τα δε βέλη παντοία κατά των εν τοις πύργοις αφίετο* Ψευδο-Σφρ. 424[11].

πολεμίζω, Ερμον. Μ 282, Ο 70, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 47, 335, Gesprächb. 46[20], Λίβ. Esc. 2314, Αχιλλ. (Smith.) Ν 452, Φυσιολ. 371[16, 17], Διήγ. Βελ. χ 218, Θρ. Κων/π. (Mich.) 100, 121, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 577, Αργυρ., Βάρν. Κ 400, 405, Μαχ.

158[37], 272[27], Δούκ. 107[31], Σφρ., Χρον. (Maisano) 158[26], 160[21], Θησ. (Foll.) I 33, 54, Γεωργηλ., Θαν. 578, Βουστρ. (Κεχ.) 130[8], Byz. Kleinchron. Α' 185[34], 245[20], Αλεξ.[2] 1748, 1753, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 267, 303, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 114, 130, Ιμπ. (Legr.) 130, Κορων., Μπούας 63, 109, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [203], Βυζ. Ιλιάδ. 878, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 106[4], 107[7], Θρ. Κύπρ. 299, 650, Χρον. 307, Κυπρ. ερωτ. 151[18], Διγ. Ο 2630, Καλόανδρ. (Δανέζης) 59(1[r]), κ.π.α.

Το αρχ. *πολεμίζω*. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) και με διαφορ. σημασ. (Σακ., Κυπρ. Β' 747).

I. Ενεργ. **Α'** Αμτβ. **α)** Μάχομαι, πολεμώ: Σπαν. Ο 119, Διγ. Ζ 2037, Αχιλλ. L 452· **β)** (με τις προθ. *προς*, *μετά*, *με*) συγκρούομαι ενόπλως με κάπ. αντίπαλο, επιτίθεμαι εναντίον κάπ., πολεμώ: *ο Αλυάτης δε προς τους κατά πρόσωπον αυτού πολεμίζων ουκ εγίνωσκε τι γίνεται όπισθεν* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 355· *ο τουρκοπουλιέρης εμήνυσέν του: είναι έτοιμος να πολεμίσει μετά του, αμμέ το κάστρον δεν του το διδεί με το θέλημάν του* Μαχ. 110[18-19]· *μετ' αυτούς δ' επολέμιζε* (ενν. *ο σινιόρ Μερκούριος*) *έως πότε πούρθ' η νύκτα*,| *κι ουδόλως εφοβήθηκε λουμπάρδας* Κορων., Μπούας 37· *πολεμίζουν καθημερινόν με τους Τούρκους* Μαχ. 100[26]· **γ)** (μεταφ., με το επίρρ. *εναντίον* και την πρόθ. *προς*) αντιμάχομαι κάπ.: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [527]· (προκ. για τις σαρκικές επιθυμίες): *Αγαπητοί, παρακαλώ σας να φυλάγεσθε, ..., από τες σαρκικές επιθυμίες, αι οποίες πολεμίζουσι εναντία της ψυχής* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πέτρ. Α' β' 11· **δ)** πολεμώ για κάπ.: *επολέμιζε δι' εσέναν Λίβ.* Esc. 3654· *διά σε γαρ πολεμίζω* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ζ [428]· **ε)** διεξάγω πολεμικές επιχειρήσεις μαζί με κάπ., συμπολεμώ: Αργυρ., Βάρν. Κ 398, 401. **Β'** Μτβ. **1α)** Διεξάγω πόλεμο εναντίον κάπ., επιτίθεμαι εναντίον κάπ., πολεμώ: Καναν. (Pinto) 484, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΒ' [166]· (με αιτιατ.): *τους πολεμίζοντας αυτόν από της ξηράς έβλεπε μετά τέχνης στρατιωτικής πολλής ερχομένους* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 385· *Εγώ μόνος και μοναχός φουσσάτα πολεμίζω*| *και μοναχός μου δύναμαι όλα να τα νικήσω* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 876· *πότε απηδούσαν τους και πολεμίζαν τους και εθανατώνναν τους* Μαχ. 434[11]· **β)** κάνω επίθεση εναντίον κάπ., απειλώ κάπ.: *Ούτω και ο διάβολος δόλιος πάνυ έσται*,| *και πάντα πολεμίζει γαρ το γένος των ανθρώπων* Φυσιολ. (Legr.) 529· **γ)** (προκ. για κάστρο, πύργο, πόλη, νησί) επιτίθεμαι, πολιορκώ: *ήρξατο γουν πολεμίζειν αυτό* (ενν. *το Δυρράχιον*) *υπολαμβάνων δι' όλου του χειμώνος παραλαβείν αυτό* Κομνηνής Άννας Μετάφρ.320· *επολεμίζαν το κάστρο* Μαχ. 124[18]· *επολεμίσαν τον πύργον* Μαχ. 170[35]· *ούτε την Πόλιν να πολεμίσεις, ούτε άλλον τόπον της βασιλείας ημών* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 20· *απέστειλε ο Τούρκος εκατό κάτεργα και πολλά φουσσάτα του καιρού της Κύπρου και επολέμισε αυτή τη νήσο Τήνος* Μηλ., Οδοιπ. 638· **δ)** (μεταφ. εδώ προκ. για εκδήλωση ερωτικής διάθεσης): ασκώ επίμονα πίεση σε κάπ., πολιορκώ κάπ. με σκοπό τη σύναψη σχέσεων: *με πολεμίζουν*| *η ευγένεια κι αγάπη σου που προς εσέ τραβίζω*,| *και με καταναγκάζουσι δούλη σου για να γένω*, | *κι όπου κι αν είν' και ήθελες μαζί σου να πηγαίνω*,| *για να σε έχω άνδρα μου κορώνα στο κεφάλι* Μαρκάδ. 155· *Πολεμισμένη από την ωραιότητα και ανδρεία του ιδίου αγροίκαε να ταράζεται η καρδιά της* Καλόανδρ. (Δανέζης) 58(2[r]). **2)** Καταβάλλω έντονη προσπάθεια για να πετύχω κ., προσπαθώ με όλες μου τις δυνάμεις να πραγματοποιήσω το σκοπό μου, πασχίζω: *ο κυνηγός πάσχει και πολεμίζει*| *την πέρδικαν την παλαιάν στας χεί-*

ρας του να βάλει Φυσιολ. (Legr.) 714.

ΙΙ. (Μέσ.) συγκρούομαι ενόπλως, μάχομαι, πολεμώ: Δούκ. 127[28], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 648. (εδώ προκ. για τον αγώνα του ανθρώπου με το διάβολο): *φοβού αδελφέ· μηδέν πολεμισθείς ποτέ χωρίς ευλογίας, να μηδέν χαρεί ο διά βολος εις το πτώμα σου* Gesprächb. 70[5].

Το έναρθρ. απαρέμφ. ως ουσ. = πόλεμος: *μαχόμενος το τότε| ελαβώθην εν τω μήρω| και δεινώς λιγοθυμήσας| έπαυσεν του πολεμίζειν* Ερμον. Κ 290.

πολεμικά, επίρρ.

Από το επίθ. *πολεμικός*. Η λ. στο Somav. και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *πολεμικός*).

α) Με πολεμική διάθεση: *θωρώ κι ερχούνται| στρατιώτες πολλά περισσοί, πολεμικά κινούνται* Παλαμήδ., Βοηβ. 1302· **β)** με εχθρικό τρόπο: *ελέγχουσι και κατηγορούσι την ακαθαρσίαν της και την πλεονεξίαν της ειδωλολατρίας της, πολεμικά και με όχθρητα τους κατατρέχει και αποδιώχνει* Χριστ. διδασκ. 127.

πολεμικός, επίθ., Βίος Αλ. 4624, Καναν. (Pinto) 286, 315, 330, 388, 462, Δούκ. 435[10], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 140, 776, Κορων., Μπούας 28, 44, 68, 107, 112, 126, 129[bis], 132, 142, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [461], [545], Ιστ. Βλαχ. 1008, Κύριλλ. Κων/π. 375, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [166].

Το αρχ. επίθ. *πολεμικός*. Η λ. και σήμ.

1) Που ταιριάζει ή σχετίζεται με τον πόλεμο· που είναι κατάλληλος για πόλεμο: Βίος Αλ. 2023, Καναν. (Pinto) 501, Δούκ. 421[28], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) ρ 22, Παλαμήδ., Βοηβ. 284, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 31. **2)** (Προκ. για πρόσωπο) ικανός στον πόλεμο· ετοιμοπόλεμος, εμπειροπόλεμος: Κορων., Μπούας 36[bis], 59, Ιστ. πολιτ. 52[19], Παλαμήδ., Βοηβ. 668· (εδώ προκ. για γεράκι): *Ήμην καθήμενος, φησίν, επάνω εν τώ οίκω,| και ιέρακας έβλεπον επί την Λακκόπετραν| και φάλκονα πολεμικόν διώκων περιστέραν* Διγ. (Trapp) Gr. 449.

Το θηλ. ως ουσ. = η τέχνη του πολέμου: (εδώ πλεοναστικά): *Την τέχνην της πολεμικής εδοκιμάσανέ την* (παραλ. 1 στ.). *Έγινε πόλεμος φρικτός, αρίθμητοι χαθήκαν* Διακρούσ. 79[7].

Ο πληθ. ουδ. ως ουσ. = πολεμικά εφόδια: *επιάσαν από 'ξαυτής τους πολλούς ζωντανούς, και εσφάγησαν πολλοί Τούρκοι, και επήραν τους οι χριστιανοί πολλά πολεμικά και τες τέντες τους και πολλά ρούχα* Μαχ. 176[18].

πολεμικοτυραννικός, επίθ.

Από τα επίθ. *πολεμικός* και *τυραννικός*.

Που αναφέρεται στον πόλεμο και την τυραννία: *Στης Κρήτης, της πατρίδος του, τες αιματοχυσίες,| πολεμικοτυραννικές, αμ' άξιες τραγωδίες,| λίγο διάστημα καιρού εγύρισε* (ενν. ο Τζάνες) *κι απέκει| εστράφη εις τον Παρνασσό και στ' άνθη τώρα στέκει* Εγκώμιο εις Τζάνε 16.

πολέμιος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 1163, Διγ. Ζ 549, 2709, 2840, Βίος Αλ. 2779, 2817, Καναν. (Pinto) 511, 527, Λίβ. Va 2032, Zygomalas, Synopsis 136 A 87, Ιστ. Βλαχ. 1478.

Το αρχ. επίθ. *πολέμιος*. Η λ. και σήμ. ως ουσ.

Που εκδηλώνει ή εκφράζει εχθρότητα, εχθρικός: Βίος Αλ. 2754.

Το αρσ. ως ουσ. = εχθρός, αντίπαλος: Διγ. (Trapp) Gr. 622, Καναν. (Pinto) 449, Κορων., Μπούας 94, Zygomalas, Synopsis 131 A 57· (μεταφ.): *οπού εις ερωτοσχόλησιν άνθρωπος απελπίσει,| την τύχην έχει συνεργόν, πολέμιόν* (έκδ. *πόλεμον*· διορθώσ.) *του τον χρόνον,| και δήμιόν του αμετάθετον την μοίραν του εις τον κόσμον* Λίβ. N 1945 (βλ. και Λίβ. διασκευή α 2367)· (σε σχ. εν διά δυοίν): *Η αγορασθείσα από πολεμίων και εχθρών, δούλη δεν είναι αλλ' ενεχύρου λόγω κρατείται* Zygomalas, Synopsis 136 A 86.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = εχθροπραξία· πόλεμος: *ούτως εκατάστησε τινάς εκλελεγμένους| δημαγωγούς πανευκλεείς της μάχης γυμνασμένους,| προς ους καθευεργέτησε άπασαν εξουσίαν| την περί τα πολέμια μάχης υπηρεσίαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 758· (σε μεταφ.): *Πολλάκις συμβαίνει προς τα πολέμια των ορνέων διαμαχόμενον τον ιέρακα αποβαλείν τινά των ονύχων* Ιερακοσ. 498[4].

πολεμισθής ο, βλ. *πολεμιστής*.

πολεμιστής ο, Διγ. (Trapp) Gr. 2996, Διγ. Z 3086, Βίος Αλ. 2691, 2881, 4485, Φλώρ. 47, Αχιλλ. (Smith) N 285, Διήγ. Βελ. χ 339, Μαχ. 554[28], Δούκ. 357[9], Byz. Kleinchron. A' 86[54], Έκθ. χρον. 40[8], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 65[13], Ιστ. Βλαχ. 1436, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 92· *π ο λ ε μ ι σ θ ή ς*, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 31[31], 128[15]· πληθ. *π ο λ ε μ ι σ τ ά δ ε ς*, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 776, Μαχ. 358[16, 21], Χρον. σουλτ. 43[18-19], 84[8], 98[24], κ.α., Διγ. Ανδρ. 382[1-2].

Το αρχ. ουσ. *πολεμιστής*. Ο πληθ. *πολεμιστάδες* στο Meursius. Η λ. και σήμ.

1) Αυτός που συμμετέχει σε πόλεμο· μαχητής, στρατιώτης: Παράφρ. Μανασσ. 306, Αχιλλ. (Smith) N 34, Χρον. σουλτ. 86[1]· (επιθετ.): *Ήσαν γαρ οι καταποντισθέντες άπαντες εκ της αυτού νηός, εύζωνοι νέοι και λίαν πολεμισταί* Δούκ. 347[22]· *Ήσαν γαρ αντιπολεμούντες άνδρες μάχιμοι, Τούρκοι είκοσι προς ένα Ρωμαίον και τούτον ου τόσον πολεμιστήν ως τον τυχόντα Τούρκον* Δούκ. 359[15]. **2)** Εχθρός: *Ο διάβολος ανάγεται, άνθρωπε, στην αρκούδα,| και είν' φθορεύς, πολεμιστής του γένους των ανθρώπων* Φυσιολ. (Legr.) 387.

πολεμιστικός, επίθ.

Από τον αόρ. του *πολεμίζω* και την κατάλ. *-τικός*. Η λ. στο Somav.

Πολεμικός: *δεν είναι τρόπος με δύναμιν πολεμιστικήν να το πατήσουν* (ενν. *το μοναστήριον*), *επειδή ήτον πολλά σιγουραρισμένον* Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 62.

πολεμίστρα η.

Από τον αόρ. του *πολεμίζω* και την κατάλ. *-τρα*. Η λ. στο Somav., στο LBG με διαφορ. σημασ., και σήμ.

Μικρό άνοιγμα σε τείχος ή φρούριο, από όπου αμύνονται οι πολεμιστές με τα όπλα τους εναντίον των εχθρών, πολεμίστρα: *Ο δούκας γνώθει το φαρί, τό άρχισεν να δειλιάζει,| και εξέβην, εχωρίστηκεν από την πολεμίστρα* Χρον. Τόκκων 269.

πολεμνώ, βλ. *πολεμώ.*

πολεμοκλον(ο)δράκος ο.

Από το επίθ. *πολεμόκλονος* (βλ. ά.) και το ουσ. *δράκος* (βλ. ά. *δράκος* 3).

Πολεμιστής με υπερφυσικές ικανότητες: *Ο θαυμαστός ο Αχιλλεύς ο μέγας τροπαιούχος,| ο δυνατός, ο ισχυρός, ο πολεμοκλονδράκος* Βυζ. Ιλιάδ. 793.

πολεμόκλονος, επίθ., Τρωικά 532^{14}, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 10107, Βίος Αλ. 6004, Αχιλλ. (Smith) N 1866, Βυζ. Ιλιάδ. 785.

Το πιθ. μτγν. επίθ. *πολεμόκλονος* (TLG, Steph., Θησ.· βλ. και L-S).

Που εγείρει το θόρυβο του πολέμου· φιλοπόλεμος: *πολεμόκλονε Πηλείδη,| γίγαντα τε βριαρόχειρ,| λεοντόψυχε Αχίλλη,| ηνδρισμένε παρά πάντας* Ερμον. Φ 285.

Το αρσ. ως ουσ. = πολεμιστής: *τις επιδεξιότητες του κονταριού μανθάνει,| άριστος πολεμόκλονος εγίνετον ο Πάρις,| τα του πολέμου εύτολμος και αρεστός εις πάντας* Βυζ. Ιλιάδ. 173.

πολεμομαχία η, Λίβ. N 2080, Παλαμήδ., Βοηβ. 307.

Από τα ουσ. *πόλεμος* και *μάχη* με επίδρ. των ουσ. σε *-μαχία.*

Πολεμική σύγκρουση, μάχη: *τους καθημέραν μόχθους μου, τας πολεμομαχίας,| όσας υπέστην ...,| μέχρι τους αντιδίκους μου ηφάνισα τελείως|* και *κόσμον κατεδούλωσα και χώρας ελευθέρας* Λίβ. Sc. 1245.

πόλεμος (I) ο, Σπαν. Α 222, Καλλίμ. 1020, Ελλην. νόμ. 554^{7}, Ασσίζ. 54^{3}, Διγ. Ζ 320, 335, Βέλθ. 103, Πολ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 577, 875, Χρον. Μορ. Ρ 1414, 1673, Βίος Αλ. 1840, 5557, Διήγ. Βελ. χ 85, Φλώρ. 687, Πανάρ. 63^{23}, 67^{17}, Λίβ. (Lamb.) N 887, Αχιλλ. (Smith) O 155, 165, Ιμπ. 380, 419, Θρ. Κων/π. Πολλ. 250^{7}, Μαχ. 176^{14}, Δούκ. 213^{28}, 249^{25}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 138$^{18-19}$, 162^{14}, Θησ. Ε' [97^{7}], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v.Gem.) 311, Απόκοπ.^{2} 396, Έκθ. χρον. 10^{8}, 49$^{13, 15}$, Κορων., Μπούας 6, 15δις, Διήγ. Αλ. G 268^{26}, 269^{11}, Πεντ. Αρ. Χ 9, Δευτ. II 14, Αχέλ. Πρόλ. 12, 273, Χρον. σουλτ. 71^{3}, 82^{4}, Πανώρ.^{2} Ε' 7, Σουμμ., Ρεμπελ. 158, 161, Ερωτόκρ. (Αλεξ.Στ.)^{2} Δ' 858, 1460, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 304, Διγ. Ο 1478, 1938, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 189$^{14, 19}$, 311^{21}, κ.π.α.· *πόλομος,* Ασσίζ. 358^{31}, Χρον. σουλτ. 54^{12}· πληθ. *πολέμοι,* Πανώρ.^{2} Πρόλ. 39, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 475, Διγ. Άνδρ. 405^{11}.

Το αρχ. ουσ. *πόλεμος.* Η λ. και σήμ.

1α) Ένοπλη σύρραξη, πόλεμος: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7155, Αχιλλ. (Smith) N 486, Χρον. σουλτ. 25^{23}· (προκ. για εμφύλιο πόλεμο): *εις τοιούτον καιρόν, οπού μας επεμβαίνει έξωθεν πόλεμος, να έχομεν και έσωθεν πόλεμον, πόσον κακόν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 138$^{20, 21}$· **β)** ένοπλη συμπλοκή, βίαιη σύγκρουση, μάχη: Χρον. Μορ. Ρ 2056, Μ. Χρονογρ. 33^{3}, Διγ. Άνδρ. 381^{33}· (προσωποπ.): Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 157^{25}· (ως σύστ. αντικ.): Μαχ. 416^{17}· **γ)** πολεμική τέχνη, στρατηγική: *πολέμου γυμνασμένους* Διγ. (Trapp) Gr. 159· *οι στρατιώται και οι επιστήμονες του πολέμου ειργάζοντο ταύτα* Καναν. (Pinto) 463· **δ)** (με το ουσ. *τάξις* προκ. για παράταξη στρατευμάτων έτοιμων για μάχη): *Γίνεται εις το Αργυρόκαστρον η τάξις του πολέ-*

μου Λίβ. Esc. 2277· **ε)** (σε ιδιάζ. χρ.· βλ. *μάχη* **1α**): *πολλή δε γέγονεν αυτοίς η μάχη του πολέμου* Βίος Αλ. 4638· *παρέτοιμοι προς κίνημα και συμπλοκήν πολέμου* Αχιλλ. (Smith) N 363· **στ)** (μεταφ. προκ. για εσωτερικές συγκρούσεις που ταράζουν τον άνθρωπο) ταραχή, σύγχυση: *χολικιασμένη επόμενε και πόλεμο μεγάλο | είχε στα φύλλα της καρδιάς για το 'να και για τ' άλλο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 2095· *κι ας είχα σιδερή καρδιά στον πόλεμον οπού 'μαι,| να μη θωρώ τό γίνεται, να μη γρικώ τον πόνο,| τον Κύριο να φκαριστώ, το χρέος να πλερώνω* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 210. **2α)** Έντονη και επίπονη προσπάθεια, αγώνας· (εδώ προκ. για την ανάδειξη του καλύτερου) αναμέτρηση: *και μη γυρέψεις πόλεμον μήτε για να γκιοστράρεις* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 247· **β)** (νομ.) **β¹)** δικαστικός αγώνας, δικαστική διαμάχη, δίκη: *και ει τις νικήσει τον πόλεμον, εντέχεται να κερδαίσει το ζήτημαν με δίκαιον* Ασσίζ. 107[12]· *προς πάντας εκείνους οπού κρατούν τα πράγματα του τεθνεώτος άνευ πόλεμον* Ασσίζ. 382[9]· **β²)** δικαίωμα προσφυγής σε δίκη (για τη σημασ. βλ. Coureas, The Assizes, σ. 188): *ο κλέπτης ένι ένοχος άνευ πολέμου* Ασσίζ. 190[25]· *μενέτω αμέριμνος και κατά την ασσίζαν άνευ πόλεμον* Ασσίζ. 205[13]· **γ)** (μεταφ.) πνευματικός αγώνας: *η πάλη και ο πόλεμος οπού έκαμε* (ενν. *ο άνθρωπος*) *να δεχθεί τον λογισμόν ή όχι* Χίκα, Μονωδ. 121· **δ)** (προκ. για τον αγώνα του ανθρώπου με το διάβολο): *Εάν τις επιστραφεί από δαιμονικού πολέμου, υποστρεφόμενος, και πολεμάται, χρόνον α' ακοινώνητος* Κανον. διατ. B 411. **3)** Εχθρική και βίαιη κίνηση εναντίον κάπ., επίθεση· **α)** (προκ. για την τύχη, τη μοίρα): *Όμως εγώ την τύχην μου και την της τύχης μάχην| και τον της τύχης πόλεμον και την κακίστην γνώμην| από πολλών εγνώρισα* Καλλίμ. 750· **β)** (προκ. για την αγάπη, τον έρωτα): *Κακά αντιστένεται κιαμιά το' αγάπης του πολέμου| να μη νικήσει ο Έρωτας, κόρη, και πίστεψέ μου* Στάθ. (Martini) Β' 199· *μέρα και νύκτα δυνατό πόλεμον έδιδέ μου* (ενν. *ο Έρωτας*) Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 26· **γ)** (προκ. για τα φυσικά στοιχεία): *ταραχής η θάλασσα μαντάτο μουρμουρίζει,| και με την ώρα μάχεται και μ' αφρισμένη χέρα| ράσσει να κάμει πόλεμο στο πρόσωπο του αέρα* Στάθ. (Martini) Β' 4. **4)** Κακό, βάσανο, συμφορά: *Καρδιά μου, πώς δε σκίζεσαι, πνεύμα μου, πώς δε βγαίνεις,| τάχ' άλλο μεγαλύτερο πόλεμον ανιμένεις;* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 514. **5)** Κυνήγι: *τον ιέρακα λαβών όρμα προθύμως επί των ορνέων οπλισάμενος πόλεμον* Ιερακοσ. 355[8].

Φρ. 1) *Βάλλω πόλεμον* = πολεμώ, μάχομαι, πβ. και Επιτομή, *βάλλω μάχην*, *βάλλω* 10 Φρ.: *δίχως να δώσει πόλεμο του Τούρκο γη να βάλει Τζάνε*, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 400[16]. **2)** *Βαρώ πόλεμον*, βλ. Επιτομή, *βαρώ* ΙΑ' 4 Φρ. **3)** *Βγαίνω εις τον πόλεμον/ στον πόλεμο* = ξεκινώ πόλεμο, πολεμώ: *Μόνον άφοβα έβγα εις πόλεμον του αμιρά με την βοήθειαν του Θεού* Διγ. Άνδρ. 318[33]· *δεν είν' εμέν τιμή μου| με μια γυναίκα 'ς πόλεμο να βγω· είναι ντροπή μου* Διγ. Ο 2904. **4)** *Δίδω πόλεμον*, βλ. Επιτομή, *δίδω* ΙΑ' 15γ φρ. **5)** *Έρχομαι εις πόλεμον*, *λαμβάνω* (*τους*) *πολέμους*, *στήνω πόλεμον*, *συγκροτώ πόλεμον*, *συνάπτω πόλεμον* = διεξάγω πόλεμο, μάχομαι, πολεμώ: *Στήνουσιν τούτο οι αυτοί εις πόλεμον να 'Αθούσιν| να εξεγυμνώσουσι σπαθία* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 339· *έμελλε λαβείν πολέμους των Ρωμαίων* Διγ. Z 1304 κριτ. υπ.· *Οταν ήτον έτοιμος να λάβει τους πολέμους των Ρωμαίων εδούλωσεν τον εαυτόν του δι' αγάπην Ρωμαίας* Διγ. Άνδρ. 342[14]· *εγώ γαρ έρχομαι προς σε συν πάση μου δυνάμει| πόλεμον στήσαι κατά σου και πάντων σατραπών σου* Βίος Αλ. 1842· *ο πασιάς ουκ ευθέως συνε-*

κρότησε πόλεμον μετ' αυτού Ιστ. πολιτ. 61[16]· *Σοι νυν συνάψω,| ω τολμηρέ, τον πόλεμον* Βίος Αλ. 3442. **6)** *Έχω πόλεμον* = (α) διεξάγω πόλεμο, επιτίθεμαι: *ας κηρυχθεί προς άπαντας, πόλεμον έχεις κάστρου* Καλλίμ. 983· (β) καταφεύγω στην δικαιοσύνη, εμπλέκομαι σε δικαστική διαμάχη: *αμέ θέλει έχει πόλεμον με δίκαιον* Ασσίζ. 130[17]· *ουδέν εντέχεται να έχουν πόλεμον εις την διαθήκην* Ασσίζ. 130[22]. **7)** *Ζητώ πόλεμον* = προκαλώ κάπ. σε μάχη: *εσκήνωσε και αυτός αναισχύντως άντικρυ, ζητών πόλεμον φανερώς* Έκθ. χρον. 51[14]· *Πάλιν ομπρός εστάθησαν και πόλεμον ζητούσιν.| Έθεκαν τα κοντάρια τους και οι δυο προς την μάχην* Ιμπ. 419. **8)** *Κάμνω πόλεμον*, βλ. Επιτομή, *κάμνω* Φρ. 97. **9)** *Κινώ προς τον πόλεμον, μπαίνω εις πόλεμον/σε πόλεμο* = ξεκινώ πόλεμο, αρχίζω πολεμικές επιχειρήσεις, πολεμώ: *ετοίμασον τας μηχανάς, ποίησε όλα, πάντα,| και τότε προς τον πόλεμον κίνησε τον του κάστρου* Καλλίμ. 986· *Εις τόσον πόλεμον φρικτόν μεγάλον που εμπήκαν| που στην κοιλιά της μάνας των και τα παιδιά σχισθήκαν* Διακρούσ. 90[5]· *και πως αρχίζου λουμπαρδιές, σε πόλεμο να μπαίνου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 435[2]· (εδώ προκ. για ζώα): *κι εις είτι πόλεμον εμπεί εκείνος να 'χει νίκη* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 482. **10)** *Κράζω εις πόλεμον* = κλητεύω κάπ. ως κατηγορούμενο: *τους καμπίτας τους κράζουν εις πόλεμον του φόνου* Ασσίζ. 212[26]. **11)** *Κροτώ πόλεμον*, βλ. Επιτομή, *κροτώ* Α' 1γ φρ. **12)** *Κρούω πόλεμον*, βλ. Επιτομή, *κρούω* Φρ. 9. **13)** *Κτυπώ πόλεμον*, βλ. Επιτομή, *κτυπώ* Φρ. 3. **14)** *Λύνω τον πόλεμον* = σταματώ τις εχθροπραξίες, τερματίζω τον πόλεμο: *Τότε οι του Μουσταφά τον πόλεμον λύσαντες ... τον Μουσταφάν ... ευφήμουν* Δούκ. 193[23-24]. **15)** *Περιπατώ εις τον πόλεμον/ εν πολέμοις*, βλ. *περιπατώ* Α' 1ε φρ.(2). **16)** *Πίπτει ο πόλεμος* = σταματά ο πόλεμος, παύουν οι εχθροπραξίες: *θέλου γραφτούν οι σύβασες κι ο πόλεμος να πέσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 544[14]. **17)** *Ποιώ κάπ. εις πόλεμον*, βλ. *ποιώ* Φρ. 79. **18α)** *Σηκώνω πόλεμον* = διεξάγω πόλεμο, πολεμώ: *πόλεμον σήκωσεν Μιχάλης στην Βλαχία* Παλαμήδ., Βοηβ. 424· **β)** *σηκώνω πόλεμον ή σηκώνω κάπ. εις πόλεμον* = (προκ. για είδος δίκης) προκαλώ κάπ. σε μάχη, αναμέτρηση προκ. να αποδειχτεί η αθωότητα ή η ενοχή του: *εάν γένηται ότι κανείς να σηκώσει πόλεμον* Ασσίζ. 106[19]· *ημπορεί να ποίσει να σηκώσουν ένα των μαρτύρων εις πόλεμον* Ασσίζ. 422[31]· *θέλει να σηκώσει κανέναν εις πόλεμον* Ασσίζ. 207[25]. **19)** *Σμίγω εις τον πόλεμον* = εμπλέκομαι σε πόλεμο/μάχη: *διά να σμικτούν εις τον πόλεμον* Μαχ. 660[15]. **20α)** *Στέκω/-ομαι εις (τον) πόλεμον* = ετοιμάζομαι/παρατάσσομαι για πόλεμο· μάχομαι, πολεμώ: *εστάθησαν εις πόλεμον και ετζακκίσαν τους Σαρακηνούς, και ενέβησαν εις την χώραν και εκουρσέψαν την* Μαχ. 274[22]· *γροικώντα οι Γενουβήσοι πως ήτον απεζοί με ολλίγους λας, εκλωθογυρίσαν τους· και στάθησαν εις τον πόλεμον* Μαχ. 500[5]· *Έστεκεν εις τον πόλεμον χώρις καμιάν δειλίαν,| απόκρισιν τους έδιδεν με την πολλήν ανδρείαν* Θρ. Κύπρ. Μ 601· **β)** *στέκεται ο πόλεμος* = διεξάγεται πόλεμος: *δεν εστάθη πόλεμος στην Κρήτη ωσάν ετούτος* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 541[22]. **21α)** *Σύρνω κάπ. εις πόλεμον* = (προκ. για δίκη) προκαλώ κάπ. σε μάχη, αναμέτρηση προκ. να αποδειχτεί η αθωότητα ή η ενοχή του: *ημπορεί να σύρει οίον θέλει μάρτυραν εις πόλεμον* Ασσίζ. 53[18]· **β)** *σύρνω πόλεμον* = οδηγώ σε αναμέτρηση, για να κριθεί το αποτέλεσμα της δίκης: *τα δικαιώματα τά σύρνουν πόλεμον θέλουν να έρτουν εις την αυλήν της βουργεσίας* Ασσίζ. 486[10].

πόλεμος (II)· *πόλεμόν του τον χρόνον* Λίβ. Ν 1945, εσφαλμ. γρ. αντί *πολέμιόν του*· διορθώσ. κατά Λίβ. διασκευή α 2367, Λίβ. Va 2032.

πολεμώ -άω, Σπαν. Α 159, Γλυκά, Στ. 188, Λόγ. παρηγ. L 395, Προδρ. (Eideneier) IV 537, Καλλίμ. 2187, Ασσίζ. 3^{11}, Διγ. Ζ 327, Χρον. Μορ. Η 284, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 451, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 912, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 144, Φλώρ. 593, Gesprächb. $17^{16,17}$, Λίβ. Esc. 2813, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 421, Αχιλλ. (Smith) Ν 218, Ιμπ. 156, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 185, Θρ. πατρ. 15, Μαχ. 342^{32}, Θησ. Πρόλ. [97], Δ' [60^{8}], Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 282, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 496, Συναξ. γυν. 325, Απόκοπ.^{2} 464, Ἀνθ. χαρ. 297^{6} δις, Ἐκθ. χρον. 72^{5}, Κορων., Μπούας 14, Διήγ. Αλ. G 268^{25-26}, Πεντ., Δευτ. Ι 30, Πτωχολ. α 643, Αχέλ. 2074, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2^{56}, Χρον. σουλτ. 32^{16}, Κυπρ. ερωτ. 6^{12}, Ερωφ. (Αλεξ.Στ.-Αποσκ.) Γ' 109, Διγ. Ἀνδρ. 395^{9}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 1359, Στάθ. (Martini) Β' 206, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 235, Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. α' [64], Φορτουν. (Vinc.) Δ' 564, Ροδινός (Βαλ.) 76, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 348, Διγ. Ο 300, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 150^{24}, κ.π.α.· *απολεμώ,* Διακρούσ. 79^{2}· *πολεμάγω,* Αλεξ.^{2} 2336, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 216^{r}· *πολεμνώ,* Ασσίζ. 230^{11}· *πολομώ -άω,* Ασσίζ. 11^{11}, 17^{6}, 27^{15} κ.α., Ερωτοπ. 691, Μαχ. 10^{24}, 34^{32}, 38^{12}, 62^{3}, 66^{22}, 82^{7}, 90^{23}, 154^{18}, 162^{1}, 182^{35} κ.α., Βουστρ. (Κεχ.) 22^{2}, 40^{9}, 42^{7}, 56^{10}, 144^{9}, Μ 181^{18-19}, 216^{2}, 217^{7}, 222^{7-8}, 244^{5}, 292^{3} δις, 298^{1}, Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73, 75 δις, 84, 85, 118, 119, Ξόμπλιν φ. 122^{v}, 124^{v}, 131^{r}, 132^{r}, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 59, 504, Θρ. Κύπρ. Μ 17, 380, Ανων., Ιστ. σημ. ϱμ' δις, Κανον. διατ. Α 1076, 1327, Β 497, 684, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 531.

Το αρχ. *πολεμέω*. Ο τ. *απολεμώ* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *πολεμάγω* με ανάπτυξη ευφωνικού *γ* (βλ. Καραντζόλα [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 516]). Ο τ. *πολομώ (-άω)* στο Meursius (λ. *πολομάν*) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *πολομώ*). Η λ. *πολεμάω* τον 9. αι. (TLG), στο Somav. (λ. *πολεμώ*) και σήμ.· βλ. και LBG. Η λ. *πολεμώ* και σήμ.

I. Ενεργ. **Α' Αμτβ. 1α)** Διεξάγω πόλεμο, μάχομαι: Κομνηνής Ἀννας Μετάφρ. 12, Πανάρ. 79^{25}, Λίβ. Esc. 2815, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 4· (με τις προθ. *με, μετά, εις, απάνου*) πολεμώ εναντίον κάπ.: *οι εχθροί οπού έρχονται δεν πολεμούν με χήρες* Σπαν. (Ζώρ.) V 557· *να πολεμήσω μετ' αυτόν εις κάμπον με φουσσάτα* Χρον. Μορ. Ρ 6084· *Αλλ' ο σινιόρ Μερκούριος πριν νά μπουσι στην χώραν,| με τα γουργά του τ' άλογα τους έφθασε στην ώραν,| και μετ' αυτών πολέμησε* Κορων., Μπούας 27· *Εγώ να πολεμήσω με τον Αλέξανδρον* Διήγ. Αλ. G 286^{42}· *να μπορέσω να πολεμήσω εις αυτόν και να τον διώξω* Πεντ. Αρ. XXII 11· *ό,τι να σιμώσεις προς κάστρο να πολεμήσεις απάνου της και να κράξεις προς αυτήν εις ειρήνη* Πεντ. Δευτ. XX 10· **β)** διεξάγω πόλεμο για να υπερασπιστώ κάπ.: *μη τους φουβεθείτε, ότι ο Κύριος ο Θεός σας αυτός οπού πολεμάει γιατ' εσάς* Πεντ. Δευτ. III 22. **2)** Φιλονικώ, τσακώνομαι: Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 142^{14}, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.). **3)** Συμπεριφέρομαι άσχημα ή εχθρικά: *Διατί εις την τάβλαν του αφεντός μας ούτως πολεμάς;* Διήγ. Αλ. G 276^{32}. **4)** Προσπαθώ, αγωνίζομαι, μοχθώ για κ.: *Και, ως πολεμούσι τα παιδία των ευγενών ανθρώπων| και κατ' ολίγον - ολιγόν προσήφερέ με η τύχη,| φροντίδα μου εσυνέβηκεν να ιδώ, κερά, τα ξένα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1211· *και πότε κλαίγω και γελώ, μανίζω και*

'ρηνεύω| και μ' ότι τρόπον πολεμών πάσχω να τα γιατρεύω Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 162 κριτ. υπ. **5)** Ζω με κάπ. ή με κ.: *ει τινος παιδίν γεννηθεί και ένι αρσενικόν, τρεις χρόνους πολεμεί με την μητέραν του, και απέκει τον επαίρνει ο πατήρ του και ένι μετ' αυτόν· ει δε ένι το παιδίν θηλυκόν, στέκεται με την μητέραν του* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 45[17]· *Πληγές θανάτου, βάσανα, πάθη, κριτήρια δος μου,| μα γάμο δε μπορείς ποτέ να κάμεις στανικώς μου.| Εγώ δε θέλω πει το ναι, α ζήσω χίλιους χρόνους,| να παντρευτώ στην ξενιτιά, κι ας πολεμώ στους πόνους* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 424. **Β'** Μτβ. **1α)** Πολεμώ εναντίον κάπ.: Εβρ. ελεγ. 168, Χρον. Μορ. H 1045, Αχιλλ. (Smith) N 700, Ιστ. πατρ. 97[9] (με σύστ. αντικ.): Μαχ. 416[17], Σφρ., Χρον. (Maisano) 22[7], Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 40· **β[1])** επιτίθεμαι εναντίον κάπ., απειλώ κάπ.: *Μη μας αφήσεις* (ενν. *Δέσποινα*) *το λοιπό, μη μας αμπαντονάρεις,| πρεμάζωξε τα τέκνα σου τά πολεμά ο πνιγάρης* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5269· *ο διάβολος με αυτές* (ενν. *τις γυναίκες*) *πάντα μας πολεμούσιν* Συναξ. γυν. 45· **β[2])** (προκ. για κάστρο ή πόλη) επιτίθεμαι, πολιορκώ: Διήγ. Αλ. G 267[13-14], Θρ. Κύπρ. M 204· **γ)** (μεταφ., προκ. για σκέψεις, συναισθήματα, την τύχη, κ.ά.) αντιμάχομαι, ταλανίζω, ταλαιπωρώ: *πάλιν λογισμοί, βλέπω το, πολεμούν μοι* Καλλίμ. 2187· *σώφρονα νουν κατέχων τις, ο πόθος πολεμεί τον| και διά τούτο ο ποθών ευταξίαν ουκ έχει* Διγ. (Trapp) Gr. 1478· *η τύχη μου η καμμένη,| ως ήτον να με πολεμά πάντοτε μαθημένη,| λέγει μου* Σαχλ., Αφήγ. 114· *Θωρώ το πως σε πολεμού δυο σου οχουθροί μεγάλοι:| η αγάπη με την πεθυμιά* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 355· *Μα κείνον από μου κρατεί το νου τον πρικαμένο| μέσα στον Άδη ζωντανό, στον κόσμο αποθαμένο,| πάντα μέ θέλει πολεμά, δίχως ποτέ να δώσει| τέλος γή αλάφρωση κιαμιά στην κρίση μου την τόση* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 109· *Εδά σε βασανίζουσι τη νύκτα τα όνειρά σου| και την ημέρα πολεμού φόβοι άλλοι την καρδιά σου* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 586· **δ)** διεξάγω πόλεμο για να υπερασπιστώ κάπ. (εδώ προκ. για την Κρήτη): *Μηδέν καυχάστε, Κρητικοί, πως είστε αγαπημένοι,| μα τι καλό εδείξετε σ' εμέ την πρικαμένη;| Τόσους καιρούς μ' εβλέπετε, για μένα επολεμάτε| τους Τούρκους, αμ' εφύγετε και πλιό δε μ' αγαπάτε* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 561[23]. **2)** Αντιδρώ σε κ., αντιστέκομαι, καταπολεμώ: Σπαν. A 272, Λίβ. Esc. 2207, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 272, Δ' 1996. **3)** Φιλονικώ με κάπ., τσακώνομαι: Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 42[10]. **4)** Καταβάλλω έντονη προσπάθεια για να πετύχω κ., προσπαθώ με όλες μου τις δυνάμεις να πραγματοποιήσω το σκοπό μου, πασχίζω, επιζητώ: *τους πελεγρίνους τους πτωχούς εκείνους μακαρίζω| και πολεμώ μιμήσασθαι τούτων ελευθερίαν* Προδρ. (Eideneier) IV 153· *γροικώντας πως βυθίζεται* (ενν. *το κάτεργον*), *και πασαείς ατός του,| δίχως να κράξει σύντροφον, πολεμεί να γλυτώσει* Θησ. (Foll.) Ι 68· *επολέμα γλήγορα χάμου ναν τον εβάλει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1888 κριτ. υπ.· έκφρ. πολομώ κατά ζήτησιν = ζητώ, επιδιώκω, απαιτώ: *μία χήρα ζητά μετά ονόματος, ού πολομά κατά ζήτησιν δύο κριτάδες της αυλής εις την βουλήν τους* Ασσίζ. 29[28]· φρ. πολομώ τις όρεξες = προσπαθώ να πραγματοποιήσω τις επιδιώξεις/τις επιθυμίες μου: *οι πραματευτάδες μας να πολομούν τες όρεξές τους* Μαχ. 352[3]. **5) α[1])** Κάνω κ., πράττω, εκτελώ: *ο κάτις δίδει του γραφιά, και γράφει, ή πολεμά έναν άνομον προβελίζιον* Ασσίζ. 228[1]· *Και πάλιν Βελισάριος εκίνησε τον γύρον,| τριγύρωθε τους άρχοντας αιτών ελεημοσύνην·| δύο και τρεις το έποικεν κατενώπιον πάντων,| και τούτο επολέμαν το εις ύβριν βασιλέως* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v.Gem.) 704· *Και βλέπε πά-*

ντοτε την συνείδησίν σου. Και, είτι σοι λέγει, πολέμα το, ότι η συνείδησις έναι το φως της ψυχής Ιακ., Παραιν. 8[41]· (εδώ προκ. για τις επιταγές του Θεού) εφαρμόζω, συμμορφώνομαι: *εκείνοι όπου πολομούν τας εντολάς του Θεού και παγαίνουν εις την εκκλησίαν είναι ευλογημένοι* Κανον. διατ. Β 521· φρ. *πολεμώ (μεγάλας) ανδραγαθίας* = (προκ. για πολεμικά κατορθώματα) επιδεικνύω γενναιότητα και ηρωισμό, ανδραγαθώ: *Αφόν ηρξάμην πολεμείν ανδραγαθίας μεγάλας,| ουδέν ηυρέθηκεν κανείς, ίνα με καταφθάσει| και πολεμήσει, νεότερε, και επάρει μου το κούρσος* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 154· **α²)** ασχολούμαι με κ., φροντίζω για κ.: *Οπόχει χρήματα πολλά και φρόνεσιν ουκ έχει| κι ου δύναται να πολεμεί πράγματα της τιμής του,| ομοιάζει γαρ αστράτευτον άνδρα ηχρειωμένον* Σπαν. Β 216· *Μην πολεμείς τα εδάρτινα, μη βιάσου στα αιώνια·| μη θεμελιώνεις εις νερά, μη κτίζεις εις τα χιόνια,| και έλθει δριμύτητα νερού και πέσουν τα θεμέλια* Δευτ. Παρουσ. 379· φρ. *πολομώ τη δουλειά μου* = φροντίζω για τη δουλειά μου, κοιτάζω τη δουλειά μου: *Λοιπόν τους λόγους άφηνε τους περισσούς, υιέ μου,| αργά και μετά προσοχής πολέμα τες δουλειές σου| και έργον με την γνώσιν σου συντόμως επιχείρει* Κομν., Διδασκ. Δ 329· *Πάσα άνθρωπος να κάθεται εις το σπίτιν του και να πολομούν τες δουλείες τους* Βουστρ. (Κεχ.) 186[15]· **α³)** καθιστώ κάπ. συγγενή: *Περί εκείνου οπού πολομά κληρονόμον τον σκλάβον του* Ασσίζ. 17[21]· *μόνος την εξουσίαν μου μοιράζω μετά σέναν| και σε γαβρός μου , Κλιτοβών, μάθε το, πολεμώ σε* Λίβ. Esc. 4250· **α⁴)** μεταβάλλω, μεταμορφώνω κάπ. ή κ.: *η λύσσα της φιλαργυρίας πολομά τους ανθρώπους δαιμόνους* Μαχ. 524[9]· εκεί (ενν. *στην εκκλησίαν*) *θωρείς τους λαϊκούς και πίνουν και μεθυσούσιν* (παραλ. 1 στ.) *γυναίκες, άνδρες, όλοι των, γελούν και χαχαρίζουν,* (παραλ. 1 στ.)| *μία της άλλης ομιλεί, ποία κάλλια έναι νιμμένη,| κι αν την στέκει ο σουλουμάς ...,| και πολεμούν την εκκλησιάν πορνείον, οι αθλίες* Ναθαναήλ Μπέρτου Στιχοπλ. Ι 235· **β)** προκαλώ κ., προξενώ: *Απόφευγε όσον δύνασαι χείλη των συκοφάντων·| πολλάκις γαρ συκοφαντιά εις ιδικούς εμβαίνει,| μάχας και έχθρας πολεμά μέσον γονείς και τέκνων* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 56· *εκ τον φθόνον τον πολύν, την 'περιψίαν την τόσην| την βασιλείαν εχάσασιν και την τιμήν την τόσην* (παραλ. 2 στ.) *Βλέπεις, υιέ, τι πολεμεί ο φθόνος εις τον κόσμον;* Ριμ. Βελ. ρ. (Bakk.-v. Gem.) 977· **γ)** αναγκάζω κάπ. να κάνει κ.: *κύρην και υιόν να πολεμείς να σπαθοκαταλυούνται,| τα αίματα να τρέχουσιν, τα ομμάτια τους να εβγαίνουν* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 224· **δ)** κατασκευάζω κ., φτιάχνω κ.: *Απέ το άχερον τουτέστιν την αποκαλάμην τήν φέρνου να πολομούν τα κοφίνια κελεύει το δίκαιον να δώσει δικαίωμαν το τέταρτο* Ασσίζ. 497[7]· *τα πτερά μου πολεμούν πάλιν χρυσά ριπίδια* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 162· (προκ. για είδη διατροφής) ετοιμάζω, παρασκευάζω: *αποθετόν με πολεμούν και τρώγουν με, όταν θέλουν* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 515· (προκ. για κτίριο): χτίζω: *αρχίσασιν να πολεμούν κάστρη και δυναμάρια| ο καθεείς στον τόπον του να κάμνει το εδικόν του* Χρον. Μορ. Ρ 3146. **ε)** Συμπεριφέρομαι άσχημα ή και εχθρικά: *Πούθεν να δει να λυπηθεί, να κλαύσει η καρδιά του,| ας πάγει να περιδιαβεί στου Τούρκου το φουσσάτον,* (παραλ. 1 στ.) *να δεις τους χριστιανούλλικους είντα τους πολεμούσιν·| δεν τους διδούν ψουμίν να φαν ούτε νερόν να πιούσιν* Θρ. Κύπρ. Μ 461. **7)** Λέγω (για τη σημασ. βλ. Ε. Κακουλίδη-Πάνου [Ξόμπλιν σ. 291]): *Πάντα εκείνος απού φοβερίζει άλλον πολομά να τον κρατήσουσιν περίτου πελλόν παρά που ένι* Ξόμπλιν φ. 134[r].

II. (Μέσ. αμτβ.) διεξάγω πόλεμο: *κάμνει σας χρεία με τ' άρματα του να πολεμη-*

θείτε| *με τρόπον που σας θέλω πει* Θησ. Ε' [97²]· *Κι οι Τούρκοι να κοιτάζουνε πώς θα πολεμηθούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 387¹⁵.

Φρ. 1) *Πολεμώ/πολομώ άδικον* = διαπράττω αδικία, αδικώ: *εάν τύχει* (ενν. *ο ρήγας*) *εις καμμίαν αφορμήν, ότι μετά ταύτα πάγει κατά πρόσωπα τους όρκους του, πολομά άδικον απαρχής, έπειτα αρνάται τον θεόν και ποντίζει, τουτέστιν φασιάζει εις τό ώμοσεν* Ασσίζ. 37⁴· *πολεμά άδικον του ρηγός και παίρνει του την οδόν του* Ασσίζ. 454¹⁸. **2)** *Πολεμώ τας αιματοχυσίας* = σκοτώνω (πλήθος ανθρώπων), πβ. Επιτομή, *κάνω αίματα, κάμνω* Φρ. 3: *εκίνησεν* (ενν. *ο Φουκάς*) *να πολεμά τας αιματοχυσίας*| *και άλλα δεινά και λυπηρά αυτός προς τους πολίτες* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 960. **3)** *Πολεμώ αμαρτίας ή πταίσματα* = αμαρτάνω: *τα πταίσματα, τά πολεμούν οι ανθρώποι, να μη βλέπει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2205· *να προσέχει, να θωρεί τα πάθη τα εδικά του,*| *τας αμαρτίας τάς πολεμά αυτός ημέρα νύκτα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2208. **4)** *Πολεμώ ανταμοιβή* = αποζημιώνω: *Τους βασιλείς βασιλικάς ανταμοιβάς πολέμα,*| *τους άρχοντας ως άρχοντας, πλούσιους ως έν' το πρέπον* Φλώρ. 1133. **5)** *Πολεμώ άργηταν* = καθυστερώ, αργοπορώ, πβ. και Επιτομή, *ποιώ άργητα, άργητα* 1 φρ.: *Λαβών ο Βελισάριος τοιαύτην εξουσίαν,*| *άργηταν ου μεν ουν αυτός να πολεμά καμίαν* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v.Gem.) 232. **6)** *Πολεμώ άρμενα* = αποπλέω, «κάνω πανιά», πβ. και Επιτομή, *κάνω άρμενα, κάμνω* Φρ. 10 ή *άρμενο(ν)* 1 φρ.: *το καράβι πολεμεί άρμενα και παγαίνει* Ιμπ. 662· *έφτασεν ο χειμώνας και τα ξύλα απέ την σκλεριάν δεν επολομούσαν άρμενα* Μαχ. 110⁹. **7)** *Πολεμώ γαρνιζούν* = υπηρετώ στη φρουρά (ενός κάστρου): *ουδέν ζητώ, ουδέ με δίκαιον πρέπει*| *να πολεμείτε γαρνιζούν ωσάν οι προνοιάτοροι* Χρον. Μορ. Η 2700. **8)** *Πολεμώ τας γέννας* = γεννώ: *ποντίκιν κακορίζικον, από την κακοτύχην,*| *και να ορίσει να γενείς άρατον εκ τον κόσμον*| *ετούτον τον γλυκύτατον, να πας εις άλλον βράχος,*| *να πολεμείς τας γέννας σου δυσκόλως και βαρέως* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 216. **9)** *Πολεμώ εμφόβησιν* = προκαλώ το φόβο: *η δε στίλβα γουν των όπλων*| *εξ ηλίου αυγαζούση*| *καινοτέραν γουν την θέαν*| *και εμφόβησιν μεγάλην*| *επολέμει τοις ορώσι* Ερμον. Λ 90. **10)** *Πολεμώ/πολομώ ζημίαν*, βλ. Επιτομή, *ζημία* 1γ φρ. **11)** *Πολεμώ (πολλήν/μεγάλην) θνήσιν* = προκαλώ (πολλούς) θανάτους/φόνους, πβ. και Επιτομή, *κάνω θνήσιν (μεγάλην), κάμνω* Φρ. 38: *μεγάλην θνήσιν πολεμεί εις άπαντα τα ζώα* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 40· *θνήσιν πολλήν τους πολεμούν, τινάς ουδέν γλιτώνει,*| *μόνον οπόχει δύναμιν να διώχνει, να σκοτώνει* Ριμ. Βελ. ρ. (Bakk.-v. Gem.) 821. **12)** *Πολεμώ θρήνο* = θρηνώ, πβ. και Επιτομή, *κάνω θρήνο, κάμνω* Φρ. 39: *όλον το πλήθος του λαού μελάνας εφορέσαν,*| *εκ βάθους θρήνους πολεμούν από καρδιάς δακρύουν* Βυζ. Ιλιάδ. 1100. **13)** *Πολεμώ/πολομώ κακόν* = κάνω κακό, αδικώ: *την αλουπού την μακροουραδάτην,*| *την πνίγουσαν τας όρνιθας και τα μικρά πουλία* (παραλ. 2 στ.) *και πολεμεί μέγαν κακόν και πλείον τε ζημίαν*| *και αδικίαν άπειρον εις τους πτωχούς ανθρώπους* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 192· *ο ρε Τζακ επολόμαν πολλά κακά και περισσές αντροπές τους Κυπριώτες, και ήσαν πολλά παραπονημένοι* Βουστρ. (Κεχ) 140¹⁷. **14)** *Πολεμώ κραυγήν* = θρηνώ (εδώ με κραυγές): *την κεφαλήν εστήσασιν απάνου εις το κοντάριν,*| *κραυγήν μεγάλην πολεμούν οι Τούρκοι και φωνάζουν* Παρασπ., Βάρν. C 420· *πάλιν θρηνούν οι Έλληνες, υπάν εις το κιβούριν,*| *κραυγήν μεγάλην πολεμούν στον μέγαν Αχιλλέα,*| *όλον το πλήθος του λαού μελάνας εφορέσαν* Βυζ. Ιλιάδ. 1098. **15)** *Πολεμώ/πολομώ κρίσιν*, βλ. Επιτομή, *κρίσις -ση* Φρ. 6. **16)** *Πολεμά μεταγνω-*

μός = μετανιώνω, πβ. και Επιτομή, *μεταγνωμό παίρνω, μεταγνωμός* φρ.: *μηδέ το λογισμό μου| μεταγνωμός δεν πολεμά* Ερωφ. (Αλεξ. Στ. Αποσκ.) Β′ 105. **17)** *Πολεμώ/πολομώ όρκον*, βλ. ά. *όρκος* (Ι) Φρ 1α. **18)** *Πολεμώ* κάπ. κ. *πικρόν* = κάνω κάπ. να υποφέρει (με τα λόγια μου), πικραίνω κάπ., παιδεύω, βασανίζω, πβ. και Επιτομή, *κάμνω κάπ. πικρίαν, πικρία* 2α: *Ανάτασσε, τυράννα με, πίκραινε, φλόγιζέ με,| ωσάν δυνάστης άνθρωπος πικρόν πολέμει με το* Λίβ. Esc. 3429. **19)** *Πολεμώ (την) προσευχήν (μου)* = προσεύχομαι: *Συνήθι έχουσιν, αυθέντη μου, οι Εβραίοι| να πολεμούσιν προσευχήν ώρα του μεσανύκτου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1822· *την προσευχήν μου πολεμώ, ως έχω το συνήθι* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1869. **20)** *Πολεμώ εις τα ρούχα μου απάνω* = μάχομαι για την περιουσία μου, υπερασπίζομαι ό,τι μου ανήκει: *εκείνοι, οπού εξέβησαν εις του γιαλού την πόρταν,| ουδέν εβλέπουσιν κανείν προς αύτους να εξέβει| εις όχλησιν, εις πόλεμον, ως έναι συνηθεία,| ο καθεείς να πολεμά εις τα ρούχα του απάνω·| αμή αυτοί εκρύφθησαν απέσω εις την χώραν* Χρον. Τόκκων 604. **21)** *Πολεμώ (μεγάλην) στενοχωρίαν* = φέρνω κάπ. σε δύσκολη θέση, πιέζω: *και εκωλύθη ο Αχιλλεύς από τον πόλεμον και επήρε το φουσσάτον της Τροίας θάρρος και εξέβαινε και επολέμαν μεγάλην στενοχωρίαν τους Έλληνας* Τρωικά 526[23]. **22)** *Πολεμώ/πολομώ στοίχημα* = (α) κλείνω συμφωνία, πβ. και Επιτομή, *κορδιάζω στοίχημα, ακορδιάζω* Β′ 2 φρ.: *όλα τα στοιχήματα τά πολεμούν οι άνθρωποι μεσόν τους εντέχεται να ένι αξιαζόμενα* Ασσίζ. 78[6]· *έρχομαι εις κανέναν ιατρόν και πολομώ του στοίχημαν ότι να τον* (ενν. τον σκλάβον) *γιάνει εις τα ήμισα οπού να πουληθεί να ένι εδικά του, και τα άλλα του αυθέντη του οπού τον αγόρασεν* Ασσίζ. 185[1]· (β) στοιχηματίζω, πβ. και Επιτομή, *κάνω στοίχημα, κάμνω* Φρ. 104: *Ήκουσα την βασίλισσαν, πολεμεί στοίχημα με τους νέους·| ήλθα κι εγώ να μάθω το τι είναι* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 156. **23)** *Πολεμώ/πολομώ στραβά ή πολομώ ζαβά* = αδικώ κάπ.: *το δίκαιον κρίνει ότι πολεμά (ή πολομά)* (έκδ. πομά· διορθώσ.) *στραβά του αυθέντη να πάρει την οδόν* Ασσίζ. 454[12]· *το δίκαιον ορίζει ότι πολομά ζαβά προς τον αυθέντην να πάρει την οδόν του* Ασσίζ. 203[16]. **24)** *Πολεμώ ταξίδια* = ταξιδεύω: *η θάλασσα έπαυσεν το χειμάζει,| και την λογήν της ήλλαξεν, ως διάργυρος ομοιάζει.| Και ψάρια ουκ είναι πλεό, καράβια ου ταξιδεύουν,| ουδέ ταξίδια πολεμούν, αλλ᾽ ουδέ κινδυνεύουν* Δευτ. Παρουσ. 42. **25)** *Πολεμώ την τιμήν* = τιμώ, πβ. και Επιτομή, *κάνω τιμή, κάμνω* Φρ. 116: *ανάφερνέ τον* (ενν. τον αυθέντη σου) *ταπεινά και αληθινά με δέος,| και από όσον ημπορείς, υιέ, πολέμα την τιμήν του* Σπαν. (Ζώρ.) V 69· *Αφέντη, ... είμεστεν κρατούμενοι να σου πολομούμεν πάσα τιμήν* Βουστρ. (Κεχ.) 290[19]. **26)** *Πολεμώ φωταγωγίας και λαμπάς* = φωτίζω με πολλά φώτα, φωταγωγώ: *«Χριστός ανέστη εκ νεκρών» εν εαυτοίς βοώντες,| φωταγωγίας και λαμπάς ηδέως πολεμώντες.| Και κράζων ότι σήμερον εφύγομεν Αιγύπτου* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1204. **27)** *Πολεμώ χαραγείο* = ασκώ το δικαίωμα του χαράγματος των νομισμάτων (προκ. για αποτύπωση παράστασης πάνω σε νόμισμα): *να πολεμεί στον τόπον, όπου εκράτει,| το χαραγείο των τορνεσίων, ομοίως των δηνερίων* Χρον. Μορ. Η 2607. **28)** *Πολομώ αγανάκτησιν/αγανάχτησιν* = (α) προκαλώ κακό, ζημιά σε κάπ.: *και αν εκείνος ο Σαρακηνός αν ευρεθεί πλείον πολομώντα αγανάχτησιν χριστιανού, ού χριστιανής, πρέπει να τον πάρουν και να τον κρεμάσουν* Ασσίζ. 487[13-14]· (β) πιέζω κάπ., κάνω κάπ. να αγανακτήσει: *να μεν τους πολομούν αγανάκτησιν· διά τούτον επέψαν μαντατοφόρους να συνπάψουν την αγάπην* Μαχ. 136[3]. **29)** *Πολομώ αγάπην* = συμφιλιώνομαι, πβ. και

Επιτομή, *κάνω αγάπη, κάμνω* Φρ. 1: *οι αφέντες οι καθολικοί να προυμουτιάζουν να πολομούν αγάπην* Μαχ. 182[16-17]· **30)** *Πολομώ αντροπήν* = (α) ντροπιάζω, προσβάλλω την τιμή, πβ. και Επιτομή, *κάνω σε κάπ. ντροπή, κάμνω* Φρ. 78: *ήτον πολλά θυμωμένοι ... απέ τα άπρεπα λογία ... και αντροπήν οπού τους επολόμαν έμπροσθεν τους παρκάτω ανθρώπους* Μαχ. 252[4]· *Τείντα σου φαίνεται απανώ εις τες αντροπές απού μας πολομά ο ρήγας και καθημερινόν αντροπιάζει μας;* Βουστρ. (Κεχ.) 144[2]· (β) αποκαθιστώ την τιμή, «ξεπλένω» τη ντροπή: *εκείνος επολόμαν του αντροπήν εις την γυναίκαν του, και διά τούτον την εσκότωσεν* Ασσίζ. 227[6-7]. **31)** *Πολομώ αποκοπήν* = προκαθορίζω αμοιβή για συγκεκριμένη εργασία: *εάν είς μου σκλάβος ένι αστενής ... και είς γιατρός ... λέγει να τον γιάνει πολλά καλά και συμπαύγει και πολομά αποκοπήν* Ασσίζ. 436[14]. **32)** *Πολομώ αργά* = αργώ στην εκτέλεση έργου/δραστηριότητας, καθυστερώ: *δεν θέλω να έχετε ζημίαν ... διά τούτον πολομώ αργά την αρμάδαν* Μαχ. 158[22]. **33)** *Πολομώ αρχήν* = αρχίζω, πβ. και Επιτομή, *βάνω, δίδω, κάμνω, πιάνω αρχή(ν), βάνω εις αρχήν, ποιώ την αρχήν, αρχή* 1α φρ.: *Αρχεύει και πολομά αρχήν| μερικών κρισιμάτων· αλατίνικον* Ασσίζ. 14[10]. **34)** *Πολομώ βίγλα ή (καλές/πολλές) βίγλες*, βλ. Επιτομή, *βίγλα* 3 Φρ. α. **35)** *Πολομώ βλέπησιν* = επιτηρώ, φρουρώ, φυλάω, πβ. και Επιτομή, *βλέπηση κρατώ, βλέπησις-ση* 2γ φρ.: *να ορίσεις τους λας να πολομούν καλήν βλέπησιν μέραν και νύκταν ... μηδέν εύρει* (ενν. *ο λύκος*) *τους λας κοιμισμένους και δράξει το αρνίον* Μαχ. 508[16]. **36)** *Πολομώ διαθήκην* = συντάσσω διαθήκη: *είς άνθρωπος ... έρχεται εις τον θάνατον και πολομά διαθήκην* Ασσίζ. 137[7]. **37)** *Πολομώ διαλαλημόν* = διαλαλώ, πβ. και Επιτομή, *βάνω διαλαλημόν, βάνω* 30 Φρ. γ: *πολομά έναν διαλαλημόν* Μαχ. 272[31]. **38)** *Πολομώ δόσιν* = δωρίζω, προσφέρω κ. ως δώρο, χαρίζω: *Εάν γένηται ότι οκάτις άνθρωπος ... πολομά δόσιν ενού ανθρώπου ή ετέρου, καλά αξιάζει εκείνον το δόμαν* Ασσίζ. 155[10]. **39)** *Πολομώ δυναστείο* = ασκώ έντονη πίεση χρησιμοποιώντας βία, βιαιοπραγώ: *καθώς θέλει να δώσει εκείνος οπού πολομά δυναστείο εις άλλου χώραν* Ασσίζ. 347[14]. **40α)** *Πολομώ τους εξόδους/οξόδους* = αναλαμβάνω τα έξοδα: *εστάθην κουντέντος απού τους εξόδους απού πολομούσασιν* Μαχ. 638[30]· *επρουμουτίασεν ο ρε Φαράντος ... να πολομά του τους οξόδους* Βουστρ. (Κεχ.) 200[5]· **β)** *πολομώ έξοδον* = ξοδεύω: *ο κύρης του εφίτου πολομά μέσα εις το καιρόν οπού ενομεύτη καμμία έξοδον περί της ποίας δεν ημπορεί να βαστάζει* Ασσίζ. 328[24]. **41)** *Πολομώ θαύμα* = κάνω θαύμα, θαυματουργώ: *ο άγιος Ορέστης και ο άγιος Δημητριανός ... πολομούν άπειρα θαύματα* Μαχ. 30[26]· *πολομά άξια θαύματα εις τους αστενείς* Μαχ. 32[13]· *Άρχισαν τότες τα τουρκιά τες εκκληχιές χαλούσιν,| όλα τα εικονίσματα 'πό πάνω τα κρεμνούσιν* (παραλ. 2 στ.) *Τόσες εικόνες φοβερές θαύμα δεν πολομούσιν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 423. **42)** *Πολομώ ίασες* = γιατρεύω, θεραπεύω: *πολομά* (ενν. *το αγίασμα*) *μεγάλες ίασες εις γαρισούραν και εις τας πύρεξες* Μαχ. 38[18]. **43)** *Πολομώ λιτήν*, βλ. Επιτομή, *λιτή* 2 φρ. **44)** *Πολομώ την μαντατοφορίαν* = μεταβιβάζω ή ανακοινώνω μήνυμα, πβ. και *ποιώ (την) μαντατοφορίαν*, Επιτομή, *μαντατοφορία* 1α φρ.: *πολομώντα την μαντατοφορίαν, επήγεν εκεί όπου ήτον απλικεμένος* Βουστρ. (Κεχ.) 74[3]. **45)** *Πολομώ κάπ. μούττες*, βλ. Επιτομή, *μύτη* Φρ. 3. **46)** *Πολομώ νώσιν*, βλ. Επιτομή, *γνώσις-ση* 6 Φρ. α. **47)** *Πολομώ παραβουλίες* = μηχανορραφώ, δολοπλοκώ: *εις το κρυφόν επολόμαν μεγάλες παραβουλίες* Βουστρ. (Κεχ.) 66[13]. **48)** *Πολομώ σάλβο κουντούτον* = επιτρέπω την αναχώρηση, πβ. και Επιτομή, *δίδω σάλβο κουντούτον, δίδω*

ΙΑ' 11δ φρ. (1): *πολομούν σου σάλβο κουντούτον* Μαχ. 502[21]. **49)** *Πολομώ σκάνταλα* = προκαλώ αναταραχή: *εσείς είστε απού πολομάτε τα σκάνταλα εις την Χώραν* Βουστρ. (Κεχ.) 276[10]. **50)** *Πολομώ συντροφίαν* = συντροφεύω, πβ. και Επιτομή, *κάνω συντροφία, κάμνω* Φρ. 110: *μεις πολομούμεν σου συντροφίαν ως εκεί όπου μέλλει να πεζεύσεις και τότε πάμεν την δουλειάν μας* Μαχ. 526[15]. **51)** *Πολομώ χάριταν* = απονέμω χάρη, χαρίζω την ποινή: *πολομούμεν κινούργιαν χάριταν όλους τους πταισμένους, κακοποιούς ... όλοι να είναι συμπαθημένοι* Μαχ. 506[37].

Η μτχ. ως επίθ. = που δέχεται επιθέσεις/απειλείται, βασανισμένος: *δηγούμαι βάσανα, πρίκες και μοιρολόγια! σγιά τη χώρα τη φτωχή και την πολεμημένη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 531[15].

Ο πληθ. αρσ. της μτχ. ενεστ. ως ουσ. = οι εχθροί: *Κι εις τούτο έβγαλε φωνή προς του Πατρός δοσμένη! ζητώντα οι πολεμώντες τον να 'ναι συμπαθημένοι* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 126.

'πολήπτικός, επίθ., βλ. *υπολήπτικός.*

'πολήφτικός, επίθ., βλ. *υπολήπτικός.*

'πόληψη, βλ. *υπόληψη.*

πόλια η, βλ. *μπόλια.*

πολιά η, Σπαν. Α 15, Κομν., Διδασκ. Δ 23, Ερμον. Υ 350, Ιστ. πολιτ. 38[20], Λίμπον. Επίλ. 77.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. ιδιωμ. στη Ρόδο ως όν. ζώων (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πολιός*, Βρόντης, Λαογρ. 12, 1938/48, 219).

Γκρίζα ή λευκά μαλλιά (συν. σημάδι μεγάλης ηλικίας ή χαρακτηριστικό ηλικιωμένου σεβάσμιου προσώπου, βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2): *Εν δε τοις καιροίς εκείνοις εξεβλήθη εκ του πατριαρχικού θρόνου ο Ιωάσαφ. Απέκοψε γαρ ο αυθέντης την αυτού πολιάν ... ένεκεν του πρωτοβεστιαρίου* Έκθ. χρον. 27[16]· *αιδούμαι γαρ σου το βαθύ γήρας και πολιάν σου,! σχήμα το φιλοσοφικόν και αυτήν την γεροντζιάν σου* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 535.

'πολιμνιώνας ο, βλ. *απολιμνιώνας.*

πόλιον το.

Η λ. στον Ιπποκράτη (TLG), στο Steph., Θησ. και στο Du Cange.

(Βοτ.) το φυτό τεύκριον το πόλιον, κοιν. αμάραντος (για το πράγμα βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *τεύκριον*): *Έπαρε κολοκυνθίδα, πολυπόδιον από δύο δράμια, πόλιον το οποίον είναι μαλλιαρόν, άσπρον ωσάν ρίγανη, ευφόρβιον* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 65.

πολιορκία η.

Το αρχ. ουσ. *πολιορκία*. Η λ. και σήμ.

Πολιορκία: Σφρ., Χρον. (Maisano) 80[28].

πολιορκίζω, Θρ. αλ. 13.

Από τον αόρ. του *πολιορκώ*· πβ. λ. *πολιορκισμός* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Πολιορκώ: *Ο αμιράς ο κράτιστος ονόματι Μωάμεδ* (παραλ. 3 στ.) ... *μήνας τέσσερις λοιπόν πολιορκίζει ταύτην* (ενν. *την Κωνσταντινούπολιν*) αυτ. 19.

πολιορκώ, Σφρ., Χρον. (Maisano) 58^{7}, 60^{5}.

Το αρχ. *πολιορκέω*. Η λ. και σήμ.

Αποκλειώ με στρατιωτικές δυνάμεις μια οχυρωμένη περιοχή προκ. να την καταλάβω: Σφρ., Χρον. (Maisano) 22^{3}, Μηλ., Οδοιπ. 641.

Η μτχ. παθητ. ενεστ. ως ουσ. = αυτός που υφίσταται πολιορκία: *Στο ριάμε της Ανάπολης μετά ημέρας σώσαν*| *και τοις πολιορκουμένοις δε παρηγοριάν εδώσαν* Κορων., Μπούας 60.

πολιός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολιός*. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πολ̦ός*).

(Συν. για μαλλιά ανθρώπου) γκρίζος, γκριζόλευκος, λευκός: Ψευδο-Σφρ. 176^{10}.

Το αρσ. ως ουσ. = γέρος (η σημασ. στον Ησύχ.): *ως άγαν πρέσβυς και πολιός εχέφρων* Λέοντ., Αιν. (Knös) 178.

πολιούχος ο.

Το αρχ. ουσ. και επίθ. *πολιούχος*. Η λ. και σήμ.

Ο προστάτης και φύλακας μιας πόλης: Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 297.

πόλις -η η, Καλλίμ. 1380, Ασσίζ. 133^{5}, 250^{2}, Διγ. Ζ 16, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2616, 7251, Ερμον. Γ 178, Χ 274, Χρον. Μορ. Η 1166, 1508, 8762, Χρον. Μορ. Ρ 447, 1166, 1508, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 36, 79, 154, κ.α., Βίος Αλ. 1400, 2430, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 15, Λίβ. Va 1329, Αχιλλ. (Smith) Ν 1873, 1877, Σφρ., Χρον. (Maisano) 140^{4}, Lettres 1453 2^{4}, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 114, 181, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 456, 4285, 4735, Byz. Kleinchron. Α' 40^{1}, 64^{7}, 319^{1}, κ.α., Λέοντ., Αιν. (Brokaar) Ι 15, 24, VIII 2, Χ 2, Χρησμ. (Brokaar) 9, 59, 107, Έκθ. χρον. 5^{3}, Πτωχολ. α 45, 154, Πορτολ. Α 230$^{7, 8}$, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 967, Παλαμ., Βοηβ. 36, Διγ. Άνδρ. 384^{1}, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 24^{r}, 63^{r}, Διακρούσ. 72^{16}, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 339, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 361^{18}, 386^{23}, 533^{15}· γεν. εν. *πολέου*, Χρον. Μορ. Η 447· αιτιατ. πληθ. *πόλες*, Διήγ. Βελ. χ 160.

Το αρχ. ουσ. *πόλις*. Η λ. (*πόλη*) και σήμ.

1) Πόλη: Ασσίζ. 95^{14}, Βίος Αλ. 1253· *οικισθήσονται αι χώραι,*| *πάσα πόλη τε και νήσος* Χρησμ. Ι 360, Διγ. Άνδρ. 408^{8}. **2)** Το σύνολο των κατοίκων μιας πόλης: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Πράξ. ιζ' 5. **3α)** (Με κεφαλαίο) *Πόλις/-η* = η Κωνσταντινούπολη: *ευρεθέντος γαρ και του καρδιναλίου Ρωσσίας εις την Πόλιν, μέσος εγώ παρ' αυτού γέγονα εις τον ... αυθέντην μου τον βασιλέα, ίνα γένηται πατριάρχης* Σφρ., Χρον. (Maisano) 138^{12}· *Πολίτης είμαι, ότ' εις την Πόλιν*| *εγεννήθηκα* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 105· *επήραν τον πατριάρχην και εις το διβάνι υπήγαν, ακολουθούντες και όλου του λαού των χριστιανών, της Πόλης και του Γαλατά* Ιστ. πατρ. 162^{18}· **β)** (με επιθετ. προσ-

διορ.) *Νέα Πόλη* (η χρ. ήδη αρχ., TLG) = η Νεάπολη της Ιταλίας: *και ελαβώθην ο σιρ Λογής Τόριας ο αμιράλλης της Νέας Πόλης, οποίος ήτον καπετάνος τους Γενουβήσους* Μαχ. 462[8-9]. **4)** Έκφρ. *η (άνωθεν) πόλις* = η Νέα Ιερουσαλήμ, ο Παράδεισος (βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2b): *Μεσίτρια γένου το λοιπόν, κερά, ...| και παρακάλει τον Χριστόν διά όλους και δι' εμένα.| Να σ' έχουν θάρρος δίκαιοι εις την άνωθεν πόλιν* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[217].

πόλισμα το, Ερμον. Ν 225, Βίος Αλ. 2381.

Το αρχ. ουσ. *πόλισμα*. Η λ. και σήμ. ως αρχαιολογικός όρος.

Τα οικοδομήματα μιας πόλης· πόλη: Byz. Kleinchron. Α' 311[10].

πολιταρχία η.

Το μτγν. ουσ. *πολιταρχία*· η λ. σε επιγρ. (L-S, TLG) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.· βλ. και LBG.

Το αξίωμα του πολιτάρχη· (εδώ πιθ.) διοικητική περιοχή (στη δικαιοδοσία κάπ.): *Πάντα γαρ ταύτ' εκτίσθησαν διά αναλωμάτων| ... και ικανών χρημάτων| του Αλεξάνδρου του δουκός, του της πολιταρχίας| κατάρξαντος πανευσεβώς φημί Ουγγροβλαχίας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1113.

πολιτεία η, Βίος Αλ. 4860, 5500, Έκθ. χρον. 30[10], Πτωχολ. α τίτλ., Zygomalas, Synopsis 160 Γ 40, 182 Ε 42, 250 Ν 32, Βασιλ. Κεφάλ. Παραιν. 115, Λαυρ., Οπτασία Σ 115, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 60[5], Λίμπον. Αφ. 66, 113, 153, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 292, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Γαλ. α' 13, Φιλ. γ' 20· *πολιτειά*, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 77.

Το αρχ. ουσ. *πολιτεία*. Ο τ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

1) Σύστημα πολιτικό, πολίτευμα: Λίμπον. 123, Zygomalas, Synopsis 173 Ε 6, 269 Π 62. **2)** Διακυβέρνηση, διοίκηση: Σοφιαν., Παιδαγ. 107, Χρον. Μορ. Η 2456. **3)** Το σύνολο των πολιτών μιας πόλης (η σημασ. στον Αριστοτέλη): *έριξαν το χρέος όλο του Κάστρου εις πάσα ένα, άλλον κε, άλλον κ ... και εξέχρωσαν την πολιτεία από το πολύ το χρέος διότι ήτον χλ* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 32[r]. **4α)** Ελεύθερη κοινότητα, αυτόνομη πολιτεία: *κρίνε την λέξια τζέρεη, αλλέως να μην κάμεις·| ότι αυτή δεν χρειάζεται νόμους της βασιλείας,| έχει γαρ κρίσιν τοπικήν, τάξιν της πολιτείας,| και κρίνε με την τοπικήν κρίσιν οπού ευρήκες* Ιστ. Βλαχ. 1420· *της ευσεβεστάτης αυτής πολιτείας των Κρητικών* Παρθεν., Γράμμ. 227[7]· **β)** κράτος: *μη μόνον οι στρατιώται και οι επιστήμονες του πολέμου ειργάζοντο ταύτα, αλλά και της πολιτείας οι άρχοντες* Καναν. (Pinto) 464· *Επίβουλος είναι ... ο τους φίλους της πολιτείας ποιήσας εχθρούς, και οπού εμποδίσει άλλον έθνος που ήθελε να υποταγεί εις την πολιτείαν* Zygomalas, Synopsis 246 Ν 17· (θεολ. προκ. για την πολιτεία των ουρανών, τη βασιλεία του Χριστού): *να ημπορέσω μετά τούτον το πήλινον σώμα να αγαπήσω την αγγελικήν πολιτείαν, την οποίαν ζητώντας να φθάσω, εδιάλεξα να περιπατώ την στενήν και τεθλιμμένην οδόν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 35[19]. **5α)** Ο τρόπος με τον οποίο ζει και φέρεται κάπ. καθημερινά, διαγωγή: Δεφ., Λόγ. 291, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 201, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 61[17]· **β)** (ειδικότ.) ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να ζει και να συμπεριφέρεται ένας χριστιανός: *εδίδασκε* (ενν. *ο Νικόλαος*) *τα έργα της χριστιανικής*

πολιτείας και τάξεως, πώς να προσεύχονται, να παρακαλούσι τον δεσπότην Χριστόν να τους δίδει δύναμιν κατά των εχθρών Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 162[27]· *εμιμείτο ... τον Βαπτιστήν εις την πολιτείαν* Χίκα, Μονωδ. 83· *εδιάλεξε και δώδεκα μαθητάς, τους οποίους ονόμασεν αποστόλους, οδιά να διδάχνουν εις τον κόσμον την πολιτείαν του* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 51[33]· εκφρ. *μοναδική/μοναστική/μοναχική* (βλ. και μοναχικός 2) *πολιτεία* = ο τρόπος ζωής των χριστιανών μοναχών: *Εις δε αρετήν ή μοναχικήν πολιτείαν ή δικαιοσύνην ουδέ άκροις δακτύλοις είχε ταύτας. Εσύναζε γαρ βίον σκορπίζων εν τοις μεγιστάσιν ... Εποίησε γαρ και φόνον* Έκθ. χρον. 68[3]· *Ο δε κύριος Διονύσιος ... επαιδεύθη την μοναδικήν πολιτείαν και αρετήν* Ιστ. πολιτ. 41[14]· *τον εδίδαξε και την μοναστικήν πολιτείαν της καλογερικής* Ιστ. πατρ. 108[7]· γ) (πληθ.) έργα και πράξεις κάπ.: *ημείς δι' ευχών αγίων εκτείνομεν τας χείρας και αναπέμπομεν ευωδίαν πνευματικήν διά πολιτειών αγαθών* Φυσιολ. 346[3]· *εδιηγούνταν παλαιές λογάδες και ιστορίες,| των Αθηναίων των σοφών πράξες και πολιτείες* Λίμπον. Επίλ. 70. **6)** Ζωή, βίος: *Μην κάθεσαι αργός ποτέ κατά την πολιτειά σου| ενέργα ή με το κορμί ή με την ορδινιά σου* Δεφ., Λόγ. 205· *επέρασεν* (ενν. ο Διγενής) *πολιτείαν καλήν και έκαμεν πολλά καλά έργα* Διγ. Άνδρ. 341[11].

πολιτειά η, βλ. *πολιτεία.*

πολίτευμα το.

Το αρχ. ουσ. *πολίτευμα*. Η λ. και σήμ.

(Θεολ.) η χριστιανική πολιτεία και οι αρχές που καθορίζουν τη ζωή και συμπεριφορά των μελών της: *Κύριε, και ευλόγησον ποίμνιον εντολών σου| και διά το πολίτευμα του Σου σταυρού ωσαύτως| των ευσεβών αξίωσαι την νίκην και το κράτος* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 571.

πολιτεύουμαι, βλ. *πολιτεύω.*

πολιτευτής ο, Φυσιολ. (Legr.) 545, Φυσιολ. (Kaim.) 20a[11], Φυσιολ. 361[21].

Το αρχ. ουσ. *πολιτευτής*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που συμπεριφέρεται καλά, σωστά· (εδώ προκ. για χριστιανό) αυτός που ακολουθεί τις αρχές και τους κανόνες της χριστιανικής πίστης (για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., στη λ. 2): *Και συ ουν, πολιτευτά, εάν θέλεις το παλαιόν γήρας του κόσμου αποβαλέσθαι, διά νηστείας το σώμα τήξον* Φυσιολ. (Zur.)XVIII 1a[9]· *συ ουν, πολιτευτά, έχων δύο κέρατα, καινήν και παλαιάν Διαθήκην, εν αις δύνη τους εχθρούς κερατίζειν* Φυσιολ. 341[16].

πολιτεύω, Γλυκά, Στ. 482, Ελλην. νόμ. 556[2], Διγ. Α 1301, Φυσιολ. 348[2], Rechenb. 36[2], Χειλά, Χρον. 357, Byz. Kleinchron. Α' 659[2], Σοφιαν., Παιδαγ. 110, Βησσαρ., Διαθ. 235[87], Μαλαξός, Νομοκ. 244, Λούκαρ., Διάλογ. 222[18], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 745, Ιστ. πατρ. 87[3, 10-11], Πηγά, Χρυσοπ. 107 (49), Κανον. διατ. 345, Ιστ. Βλαχ. 83, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 34[8], 160[26], Ψευδο-Σφρ. 316[8], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 236[51], Λίμπον. 125, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 86, 278, 397, Ροδινός (Βαλ.) 147, Ροδινός Νεόφ. 226, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Θεσσ. Β' γ' 6· πολιτεύουμαι, Πηγά, Χρυσοπ. 107 (49), Ιερόθ. Αββ. 334, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. 74[r].

Το αρχ. *πολιτεύω*. Η λ. και σήμ. (*πολιτεύομαι*).

I. (Ενεργ.) ζω, διαβιώνω: *η δείνα θυγατέρα του δείνα ... ποιεί την αγιοσύνην σου να εγνωρίζεις ότι ο πατήρ αυτής ... εμνηστεύσατο αυτήν ... μετά του δείνα· πολιτεύοντες εν τω άμα έχει την σήμερον ημέραν χρόνους δ' και αυτός ο δείνα ου δύναται συναφθήναι μετ' αυτής* Ελλην. νόμ. 530[8].

II. Μέσ. **A'** Αμτβ. **1)** Παίρνω μέρος στην πολιτική ζωή, συμμετέχω στη διοίκηση, στη διακυβέρνηση της πολιτείας: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 142. **2α)** Κυβερνώ, διοικώ· εφαρμόζω, ακολουθώ ορισμένο τρόπο διακυβέρνησης, διοίκησης: Σοφιαν., Παιδαγ. 110, Ροδινός (Βαλ.) 180· **β)** ακολουθώ ένα συγκεκριμένο νομοθετικό σύστημα, εφαρμόζω μια συγκεκριμένη νομοθεσία: *μετ' αυτούς τους νόμους των δώδεκα βιβλίων οπού εγράφησαν επολιτεύονταν ο λαός χρόνους νξ'* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 237[54]. **3α)** Συμπεριφέρομαι· ενεργώ, πράττω: *Και συ ουν, νοητέ άνθρωπε, πολιτεύου ούτως καθώς εποίησεν ο κάστωρ και ελευθερωθήσει εκ του κυνηγού* Φυσιολ. (Zur.) XXXIIII 1[9]· *Λέγω διά τους ιδιώτας και αγραμμάτους, οπού πολιτεύονται σχεδόν χειρότερα των κτηνών* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 131· **β)** ζω, διάγω (ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο τρόπος ζωής και συμπεριφοράς): *τέλος δε τούδε του βίου δέδωκεν εν ειρήνη| καλώς πολιτευσάμενος και λαμπρώς αριστεύσας* Διγ. Ζ 1252· (ειδικότ. για το χριστιανικό τρόπο ζωής): *όσοι έλαβον ταύτην την πίστιν και επολιτεύσαντο εναρέτως κατά τον Ιησού νόμον έλαβον μεγάλα χαρίσματα* Ιστ. πατρ. 92[16-17]· (προκ. για μοναχό): *τη του Ιουλίου μηνός εικοστή ... εκειράμην. Ο δε Θεός ... βοηθήσαι μοι τω αθλίω πολιτεύσασθαι κατά το επάγγελμα* Byz. Kleinchron. A 659[2]. **4)** Προβληματίζομαι, ασχολούμαι με κ.: *Για κείνο επολιτεύτηκε κι ηύρηκε* (ενν. ο άνθρωπος) *τέχνες τόσες| οπού τονε στολίζουνε με πλούτη και με γνώσες* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλην. 9. **5)** (Νομ.) ισχύω, εφαρμόζομαι: *Έγραψε ... ο Λέων, ο βασιλεύς νεαράς και διατάξεις ..., αλλά την σήμερον δεν πολιτεύονται όλες* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 239[142]. **6α)** (Προκ. για νομίσματα) είμαι σε κυκλοφορία: *κεντηνάρια ιβ' χιλιάδες ... ποσούμενα εις νομίσματα του τότε καιρού ... επαριθμούμενα μυριάδας εννεακισχιλίας εκατόν εβδομήκοντα ...· άτινα μεταβαλλόμενα προς τα πολιτευόμενα νυν γίνονται μύριαι μυριάδες* Metrol.[2] 143[2]· **β)** (προκ. για γλώσσα) χρησιμοποιούμαι, ομιλούμαι: *Και έκτοτε άρχισεν η ελληνική γλώσσα να πολιτεύεται εις την Αίγυπτον, διά να γίνεται συναναστροφή Ελλήνων και Αράβων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 243. **7)** Υπερισχύω, κυριαρχώ: *εχάθην η αγάπη,| η κακοσύνη επλήθυνε, φθόνος επολιτεύθη* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1150· *ουκ εστίν άλλο εις τον οίκον αυτού* (ενν. του ανθρώπου), *ουδέ πολιτεύεται ... ειμή το πονηρόν και ακάθαρτον όνομα του Διαβόλου* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι XI 55. **B'** Μτβ. **1)** (Με σύστ. αντικ.) ζω ακολουθώντας κάπ. συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφοράς: *επήγαιναν* (ενν. οι Ινδοί) *εις την έρημον και με το θνητόν σώμα επολιτεύοντο την πολιτείαν των ασωμάτων* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 31[25]. **2)** Εφαρμόζω, πραγματώνω κ.: *εν τη γη επολιτεύσαντο* (ενν. οι άγιοι) *πάσας τας αρετάς* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 859.

Η μτχ. ως επίθ. = που έχει ορισμένο τύπο διακυβέρνησης και διοίκησης: *Δεν ηξεύρω αν ευρίσκεται τόπος ή πολιτευομένη πατρίδα πλια μικρή, ξηρά άκαρπη ... ωσάν το νησί της Ιθάκης* Ροδινός (Βαλ.) 159.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. στον πληθ. ως ουσ. = συμβάντα, γεγονότα: *Λύπης αμέ-*

τοχον ουδέν των πολιτευομένων| και πραττομένων περί γην και των ενεργουμένων Καλλίμ. 4.

πολίτης (Ι) ο.

Το αρχ. ουσ. *πολίτης*. Η λ. και σήμ.

α) Κάτοικος μιας πόλης ή ενός κράτους, ο οποίος έχει πολιτικά δικαιώματα: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 196, Έκθ. χρον. 28[22]· **β)** (θεολ.) κάτοικος της ουράνιας πολιτείας του Θεού: *ιδών ο Κύριος την πολλήν υπομονήν τήν είχεν* (ενν. *ο Ιώβ*) (παραλ. 2 στ.) ... *εξύστερον της βασιλείας εποίκεν τον πολίτην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 252· *μέσα εις τον επίγειον παράδεισον εκείνον| έβαλεν ταύτα τον Αδάμ και εποίκε τον πολίτην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1552.

Πολίτης (ΙΙ) ο, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 961, 971, Σοφιαν., Γραμμ. 45, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 47[r], Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 34α.

Από το τοπων. *Πόλις -η* (βλ. ά. *πόλις -η* 3α) και την κατάλ. *-ίτης*. Η λ. τον 7. αι. (Sophocl., λ. *πολίτης* 2) και σήμ.

Αυτός που κατάγεται από ή κατοικεί στην Πόλη (= Κωνσταντινούπολη): *Η ρήγαινα όρισεν παραύτα τον Τζόρτζε Μονομάχον, καβαλλάρην Πολίτην, για κεφάλιν* ... Μαχ. 430[10]· DEMOFILO: *Πόθεν εί, ξένε;* FILOCRATE: *Πολίτης είμαι, ότ' εις την Πόλιν| εγεννήθηκα* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 106· *Τω αυτώ χρόνω επάγωσεν η θάλασσα εις την Πόλη και δεν ήρχονταν καράβια ... Και ήλθαν οι Πολίτες εις μεγάλην στενοχώριαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ 24[r].

πολιτικαδάκιν το.

Από το ουσ. *πολιτική* και την υποκορ. κατάλ. *-(α)δάκιν*. Τ. *πολιτικαδάκι* (γρ. *πολυτικαδάκι*) στο Du Cange, λ. *πολιτική*.

(Υβριστ.) πόρνη νεαρής ηλικίας, πορνίδιο: *Η Μαργαρίτα 'πέσωσε, το πολιτικαδάκιν,| οπού 'καμε με τον κυρτόν Τρίτζουλον το παιδάκιν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 509.

πολιτικαρειό το, βλ. *πολιτικαρείον*.

πολιτικαρείον το, Σαχλ., Αφήγ. 51, 103, 705· *πολιτικαρειό*, Δεφ., Λόγ. 655. — Πβ. και *μαυλισταρειόν*.

Από το ουσ. *πολιτική* και την κατάλ. *–αρείο(ν)*. Τ. *πολιτικάρειον* (γρ. *πολυτικάριον*) στο Du Cange, λ. *πολιτική*. Πβ. και ουσ. *πολιτικαράς* ο στο Βλάχ.

α) Πορνείο (για το πράγμα βλ. van Gemert, Θησαυρ. 17, 1980, 65-6, Κουκ., ΒΒΠ Β[2] 134): *Απ' όντες ήμουν κοπελιά, οκτώ χρονών ή δέκα| την αμαρτιάν ηγάπησα, τους καύχους επεθύμουν* (παραλ. 3 στ.). *Ορέγομουν να περπατώ εις τα πολιτικαρεία* Σαχλ., Αφήγ. 860· **β)** (συνεκδ.) περιοχή με πορνεία (βλ. van Gemert, ό.π.): *Ελένη, όταν έφυγες, μωρή, απέ το χωρίον| και κει πήγες και 'κούμπησες στο πολιτικαρείον* (παραλ. 1 στ.) *και δάνειζες την σάρκα σου, κούρβα, χιλίων και μυρίων* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 468.

πολιτικάτα τα.

Από το ουσ. *πολιτική* και την κατάλ. *-άτα*. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Had-

jioannou, Beginning of Cypr. Dial. 307, Λουκά, Γλωσσάρ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Πράξεις και συμπεριφορά που αρμόζουν σε πολιτική (βλ. ά.): *Διά πόσας αφορμάς ημπορεί να ξηκληρώσει ο πατήρ τα παιδιά ... Εάν ... η θυγατέρα ποιεί πολιτικάτα και γίνεται των παντών και ο πατήρ της ή η μητέρα της θέλουν να την παντρέψουν και ουδέν θέλει* Ασσίζ. 187[29-30].

πολιτική η, Σπαν. (Ζώρ.) V 419, Ασσίζ. 477[10], Σπανός (Eideneier) A 216, B 42, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 221, Σαχλ. N 224, 243 (έκδ. *πολική* διορθώσ. για μετρ. λόγους), 252, 281, 339, 385, 392, Σαχλ. B' (Wagn.) PM 406, 413, 417, 421, 541, 670, Σαχλ. A' (Wagn.) PM 310, 336, 365, Σαχλ., Αφήγ. 54, 613, 652, Βουστρ. (Κεχ.) 178[5], Συναξ. γυν. 468, 1078, Άνθ. χαρ. 300[37], Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 119, 120, Σοφιαν., Παιδαγ. 95, Τριβ., Ρε 276, Κατζ. B' 121, 264 Πτωχολ. A 214, 230, Πτωχολ. B 270, 284, κ.α.· *πολιτική ή πολτική* (από μετρ. αν.), Σαχλ. N 73, 74, 239, 240, 241, 247, 249, 263, 274, 296, 306, 317, 318, 343, 345, 363, 397, κ.α., Σαχλ. B' (Wagn.) PM 425, 674, Σαχλ. A' (Wagn.) M 338, 341, 359, 360, 364, κ.α., Σαχλ. A' (Wagn.) PM 83, 84, 240, 250, 296, 314, 316, 350, 361, Σαχλ., Αφήγ. 60, 65· *πολτική*, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1435, Κατζ. A' 286, Γ' 311, 331, Δ' 106, 112, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 259[28], 415[21], κ.α.

Το μτγν. ουσ. *πολιτική* (βλ. και L-S, Suppl., λ. *πολιτικός*). Ο τ. *πολτική* στο Βλάχ. Τ. *πολιτιτζή* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 204, 423, Χατζ., Λεξ., Λουκά, Γλωσσάρ.· και σε παροιμ., Χατζ., Λαογρ. IB', 1938-48, 246). Τ. *πορτική* σε παροιμ. (Πολ. N., Επετ. Παρνασσ. B', 1898, 116). Η λ. (και λ. *πολιτικιά*) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., στη λ., Andr., Lex., στη λ., Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. B 42, 49, Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 407, Μπαμπιν., Λεξ.· *πολιτικεά*, Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ. Γ' 204, στη λ.· *πολτίκω, πουλ'τίκου*, Αραβαντ., Ηπειρωτ. Γλωσσάρ., Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου A' 314).

α) Κοινή γυναίκα, πόρνη (βλ. και Κουκ., ΒΒΠ B[2], 120-124): *Ρίξε 'ξ εσένα το λοιπόν πάσα κακήν αιτίαν,| και φεύγε απ' τες πολιτικές, σαν μέσα οκ την φωτίαν.| Κούρβες, μαυλίστρες απέφευγε, εις αύτες μην πηγαίνεις,| να μη σε πιάσει ασθένεια και πένητας μη γένεις* Δεφ., Λόγ. 128· *άφες και τες πολιτικές, μίσησε και τα ζάρια,| της νύκτας τα γυρίσματα, την πελελήν αγγάρεια* Σαχλ. A' (Wagn.) PM 238· *Θωρείς, υιέ μου ..., τά κάμνουσιν οι κούρβες,| τά κάμνουν οι πολιτικές οι παλιοκουρεμένες,| πώς δείχνουσιν ότι αγαπούν, ως είναι μαθημένες,| και το τι 'πιβουλεύονται οι παλιογιβεντισμένες* Σαχλ. N 401· **β)** (υβριστ. για την ερωμένη ή την ανήθικη γυναίκα): *το να έλθει ομπρός της, ετίμασέν την αντροπιασμένα λογία, λαλώντα της: «Κακή πολιτική, χωρίζεις με από τον άντρα μου!» Και η αρχόντισσα εμούλλωσεν* Μαχ. 214[28]· *ο σιρ Τιπάτ εξητίμασεν* (έκδ. *εξητάμασεν*· διορθώσ.) *την ρήγαιναν και είπεν της: «Α, βρομισμένη και κακή πολιτική, επεθύμησές με να σ' έχω ... και εγώ δεν εθέλησα να ποίσω αντροπήν έσσω του αφέντη μου ...»* Μαχ. 574[14].

πολιτικοπούλα η, Σαχλ. B' (Wagn.) PM 452· *πολιτικοπούλα*.

Από το ουσ. *πολιτική* και την (υποκορ.) κατάλ. *-πούλα*. Ο τ. (από μετρ. αν.) στο Βλάχ. Η λ. στο Somav.

(Υποκορ.) μικρή πόρνη, πορνίδιο: *την Κολομπούν εμήνυσεν και ήρθεν η Βαρσαμίνα* (παραλ. 1 στ.) *πέμπουν διά την Παστάρδαινα* ... (παραλ. 8 στ.) ... *ήρθασιν οι τρεις Καφουροπούλες,| έχουν και άλλες μετ' αυτές, και άλλες παιδοπούλες,| τέτοιες ωσάν κατέχετε, όλες πολτικοπούλες* Σαχλ., Αφήγ. 690 (έκδ. *πολιτ-*· διορθώσ. για μετρ. λόγους).

πολίτικος, επίθ.

Από το εθν. *Πολίτης* (βλ. ά. *Πολίτης (II)*) και την κατάλ. -*ικος*. Για τη λ. *πολιτικός* με τη σημασ. «που ανήκει στην Πόλη» ή «αναφέρεται στην Πόλη» ήδη το 10. αι. βλ. LBG· και σε έγγρ. (του 16., Γρηγορόπ., Έγγρ. 27[16], 52[54] κ.α. και του 18. αι., Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-5, 117· βλ. και ά. *πολιτικός* 3). Η λ. σε έγγρ. του 15. (Act. Dionys. 10[13, 20]), 16. (Crusius, Turcogr. 268, Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 50[5], 51[5],Γ' 210[27], Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961-2 β', 273, Κασιμ., Έγγρ. 62[4], κ.α.), 17. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 8[26, 60], Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 87 (κώδ. *πολιτίκα*· διορθώσ.), Τουρτόγλου, ΕΚΕΙΕΔ 15, 1968 (1972), 32 (κώδ. *πολιτίκον*· διορθώσ.), κ.α.) και σήμ.

Που προέρχεται από την Πόλη (Κωνσταντινούπολη) ή αναφέρεται στην Πόλη: *αφήνει τση εγγόνης του ... το πάπλωμα το πολίτικον* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 716[33]· (π:θ. εδώ προκ. για νόμισμα = τρέχον, σύνηθες, έγκυρο· πβ. Dölger, BZ 42, 1943-49, 360, BZ 55, 1962, 350· βλ. και ά. *πολιτικός*, σημασ. 3): *δέδωκα ... σταυράτα νομίσματα πολίτικα οκτώ διά τα εκατόν άσπρα ά δέδωκεν ... προς την φαμιλίαν μου* Metrol.[2] 142[11] (= Notizb. 149).

πολιτικός επίθ., Ασσίζ. 285[1], 359[2], Rechenb. (Vog.) 54[1], Σοφιαν., Παιδαγ. 103, Πτωχολ. α 588, 692 (βλ. όμως και Πολίτης [Πριν Αλ. σ. 157]) Zygomalas, Synopsis 198 H 9, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 147[1], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1[8], 63[56], 235[τίτλ.- 8], 242[59], 740 κη' 3, Νομοκριτ. 100, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 56, 436.

Το αρχ. επίθ. *πολιτικός*. Η λ. και σήμ.

1) Που ανήκει ή αναφέρεται στην πολιτεία **α)** (νομ., σε αντίθ. προς το *πραιτώριος, πραιτωρικός*· για το πράγμα βλ. Αρμεν., Εξάβ. Α' 3[23] σχόλ., Γ' 5[57] σχόλ.): *Πάσαι δε αι κρίσεις ή πολιτικαί είναι ή πραιτώριαι ... Αι δε πολιτικαί είναι όταν κατά παράδοσιν λάβει τις αδέσποτόν τι εξ ευλόγου αιτίας και δεν φθάσει να το κυριεύσει διά χρήσεως και καιρού, τότε κρίνεται την πολιτικήν κρίσιν. Και πραιτώριαι είναι αι παλατιαναί και βασιλικαί* Zygomalas, Synopsis 135-6 A 84· *Περί εγκαλεσμάτων πολιτικών και πραιτωρικών* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 740 κη' 1· **β)** (σε αντίθεση προς το *στρατιωτικός*): *εδιάλεγαν ... τους δύο άνδρας τους καλλιοτέρους ... να διοικούσι και να κυβερνούσι τα πολιτικά και τα στρατιωτικά πράγματα, τους οποίους έλεγαν κονσούλους* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 236[31]· **γ)** (προκ. για στράτευμα) που ανήκει στην πολιτεία, στο κράτος: *εκστρατεύσας κατά του πατρός αυτού ... μετά του πολιτικού φοσσάτου* ... Byz. Kleinchron. Α' 68[20]· (με παράλ. του ουσ.): *τω δε Αυγούστω μηνί ... επανελθόντος του βασιλέως κυρού Μανουήλ μετά β' κατέργων Ροδίων και Λημνίου και Χριστοπολιτικού και του ιδίου πολιτικού και ετέρων μικρών πλοίων* ... Byz. Kleinchron. Α' 69[22]· **δ)** που αφορά τους κοσμικούς, πολιτικός (σε αντίθεση προς το εκκλησιαστικός): *Διά τους νόμους τους πολιτικούς ..., καλόν είναι και επωφελές να*

μάθομεν πόθεν εγράφησαν και εις ποίον καιρόν και χρόνον, διατί οι κανόνες των Αγίων Αποστόλων και των ιερών συνόδων και των αγίων πατέρων συμβοηθούνται από τους πολιτικούς νόμους Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 235[1,5]· *Εάν γένηται ότι μία γυναίκα αγκαλεί έναν άνθρωπον διά αιρετικίαν ... εις την αυλήν την πολιτικήν, ήγουν την κοσμικήν, περί τοιούτης αιρετικίας, το δίκαιον κρινίσκει και ορίζει ούτως να κριθεί, ότι τοιούτην υπόθεσιν ού τοιούτον έγκλημαν ουδέν πρέπει ... να εισακουσθεί παρά της πολιτικής αυλής, αλλά εις την αγίαν εκκλησίαν* Ασσίζ. 227[17,20]. **2)** Που έχει σχέση με το δημόσιο βίο: Σοφιαν., Παιδαγ. 110· έκφρ. *πολιτικά πράγματα*: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 327. **3)** Δημόσιος, επίσημος (προκ. για μέτρο χωρητικότητας στερεών) (Schilbach [Metrol.[2] σ. 199]· πβ. *πολίτικος*, βλ. και Schilb., Byz. Metrol. 106 και σημ. 7· η χρ. σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. 102[113,119], Act. Dionys. 5[11,12])· βλ. και LBG): *σίτου καθαρού μόδιοι πολιτικοί μεγάλοι χιλιάδες πέντε* Metrol.[2] 143[14]. **4α)** Ευγενικός: *Συνήθειά τις άνωθεν επικρατεί τοις ανθρώποις πολιτικοτέρα τε και λίαν επαινετή, προ της σωματικής αυτών παρουσίας προηγείσθαι τα δωρήματα και τας γλυκεράς δωροφορίας, μετά δε ταύτα παραγενέσθαι και τους τας φιλοτιμίας προπέμψαντας* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 196[3]· **β)** (προκ. για πρόσωπο) ευγενικός, καθωσπρέπει, χρηστοήθης: *τον μεγαλοπρεπέστατον και πολιτικότατον ρήτορα Φράγκον τον Τελουντάν και ... τον ευγενέστατον Ιωάννην τον Παλαιολόγον* Σοφιαν., Παιδαγ. 92. **5)** (Προκ. για τον πολιτικό στίχο, το δεκαπεντασύλλαβο): *προ καιρού και προ βραχέος χρόνου| ουκ είχον ουν ο δύστηνος το τι προσαγαγείν σοι* (ενν. *δέσποτα*) (παραλ. 2 στ.), *ειμή τινάς πολιτικούς αμέτρους πάλιν στίχους* Προδρ. (Eideneier) I 9· *να κάθηται, να ψηλαφά, να λέγει και να γράφει| πολιτικά μετριάσματα και πολιτογραφίας,| και λαρυγγίσματα πολλά και λέξεις επικρότους,| και να κατάγει εαυτόν εις την πεζολεξίαν* Προδρ. (Eideneier) II 8. **6)** Που είναι ελευθερίων ηθών (πβ. *πολιτική η*): *πολλάκις συμβουλεύουσι* (ενν. *οι κόλακες*) *κάποιον να πάρει γυναίκα εξαπολυμένην και πολιτικήν* Σοφιαν., Παιδαγ. 121· ο πληθ. ουδ. έναρθρ. = οι ακόλαστες πράξεις, ό,τι χαρακτηρίζει τη γυναίκα ελευθερίων ηθών, την πόρνη, πβ. *πολιτικάτα τα*: *Εμένα εις το Ρέθυμνος εγεβεντίσασί με,| ως διά τα πολιτικά μου, ως διά τες μεθυσίες,| διά τες κλεψίες τες πολλές, τές είχα καμωμένες* Σαχλ., Αφήγ. 885.

πολιτικοσύνη η, Ασσίζ. 134[29].

Από το επίθ. *πολιτικός* (πβ. και ά. *πολιτική η*) και την κατάλ. *-σύνη*.

Τάση για σπατάλη, ασωτία ή πολυτέλεια: *ένι κρατούμενος ο ανήρ να πλερώσει το χρείος της συμβίας του, αν το εδανείστη με εύλογον αιτίαν ...· ειδέ εδανείστην τα διά την πολιτικοσύνη της ού διά την κακίαν της να ποίσει, ο άντρας της ουδέν ένι κρατούμενος ... να πλερώσει τίποτες* ... αυτ. 386[2].

πολιτικώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *πολιτικώς*. Η λ. και σήμ.

(Με το επίθ. *κοσμικός*) *πολιτικώς* (ως αντίθ. του *εκκλησιαστικώς*, βλ. και ά. *πολιτικός* 1δ): *ένι δίκαιον ότι τό συμμετέχει της αγίας εκκλησίας να δοθεί της αγίας εκκλησίας, και τό ένι του πολιτικώς κοσμική, να δοθεί τη πολιτικώς κοσμική* (ενν. *αυλή*) Ασσίζ. 281[4].

Πολίτισσα η, Σοφιαν., Γραμμ. 45.

Από το εθν. *Πολίτης* (βλ. ά. *Πολίτης (ΙΙ)*) και την κατάλ. *-ισσα*· προσηγορικό *πολίτισσα* τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Κασιμ., Έγγρ. 196 (289)), στο Somav. και σήμ.

Η κάτοικος της Πόλης (= Κωνσταντινούπολης): *Οι μάννες οι ταλαίπωρες υπάν ξεγυμνωμένες,| της Πόλης οι Πολίτισσες εξανασκεπασμένες,| πλούσιες, πτωχές ανάκατα, με το σκοινί δεμένες,| της Πόλης οι ευγενικές, οι αστραποκαημένες* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 209· *πρότερον οι Πολίτισσες εκκλησίαν δεν αγαπούσαν,| και σήμερον παρακαλούν ν' ακούσουν σημαντήριν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 634.

πολιτογραφία η.

Κατά Hesseling-Pernot [Προδρ. σ. 90] πιθ. εσφαλμ. σχηματ. αντί *πολιτικογραφίας* ή λάθος αντιγραφέως αντί *ποικιλογραφίας*· βλ. όμως Eideneier, BZ 57, 1964, 333, LBG. Η λ. μτγν. (με διαφορ. σημασ.).

Δημώδης σύνθεση (σε πολιτικό δεκαπεντασύλλαβο) (βλ. και LBG): *να κάθηται, να ψηλαφά, να λέγει και να γράφει| πολιτικά μετριάσματα και πολιτογραφίας,| και λαρυγγίσματα πολλά και λέξεις επικρότους,| και να κατάγει εαυτόν εις την πεζολεξίαν* Προδρ. (Eideneier) II 8.

πόλιτσα η· *μπόλτσα*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 569[24], 627[7]· *πόλτσα*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 569[9-10]· *πουλίτσα*.

Από το ιταλ. - βενετ. *pòlizza*. Για τον τ. *πουλ-* πβ. ιταλ. *pùlissa, pùlizza* (Battaglia, λ. *pòlizza*). Ο τ. *μπόλτσα* σε έγγρ. του 17. αι. (Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 180, 182). Ο τ. *πόλτσα* σε έγγρ. του 17. αι. (Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 180, Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 186, 188, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 116, Καραθανάσης, Κρ. Χρον. 25, 1973, 27)· *πόλ̄'τσα* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. και Συμπληρ., Ζαφειρίου, Γλωσσ. ιδίωμ. Σάμ.). Ο τ. *πουλίτσα* σήμ. ιδιωμ. (Ανδρ., Ιδ. Μελ. 70)· άσχ. ιδιωμ. *πολίτσα, πουλίτσα* = ράφι, ντουλάπι ή εσοχή στον τοίχο σπιτιού <σλαβ. *polica*, Georgac., The *-ιτσ-* suffixes 45. Τ. *πολίτσα* σε έγγρ. του 15.-16. αι. (Σάθας, ΜΒ 6, 674). Τ. *μπλίτσα, πλίτσα* (Κοντονάτσιου, Διάλεκτ. Λήμν. 365, 379, Pern., Ét. linguist. III 509), *πόλιντζα* (Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ.) και *πόλιτζα* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Germ., στο Somav., σε έγγρ. του 16. (ΝΕ 6, 1909, 277), 18. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 32, 67, Μανούσ., Ανέκδ., πατρ. γράμμ. 35[18]) και 19. αι. (Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 80, 83, Παπαηλ., Επιστ. Χίου 4[158], 10[122] κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], στη λ. και λ. *πόλιτζα*).

Έγγραφο, απόδειξη· έγγραφη πιστοποίηση: *έχω και μια πόλτσα στην κασελέτα μου ... που έχω αμάχια και ας την εύρουσι να τα ρεκουπεράρουσι* Διαθ. 17. αι. 7[123]· *Όταν τυχόν χαθεί το συμβόλαιον, η πουλίτσα η γραμμένη που μαρτυρεί το χρέος, δεν παύει να ... ζητεί το δίκαιόν του εκείνος που έχει να ζητά, όταν και με άλλον τρόπον δύναται να αποδείξει και να φανερώσει την αλήθειαν* Zygomalas, Synopsis 278 Σ 7· *έκαμεν τσι πάρτες τέσσερις, ..., τσι οποίες καταπώς τσι εμοίρασεν έκαμεν πόλτσες και έδωκέν το τσι. Τσι οποίες ατσετάραν και οι τρεις αδελφοί όξω απού το Στράτη, οπού δεν ήτον εκεί και εκράτηξεν τη μπόλτσα ο άνωθεν μοιραστής να του τη δώσει* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 841[16, 17-18].

πολίχνιον το, Δούκ. 77[5], 145[17,26], 243[24], Έκθ. χρον 21[12], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1805, 1807.

Το αρχ. ουσ. *πολίχνιον*. Η λ. στον τ. *Πολίχνι* σήμ. ως τοπων. (Αμ., Γλωσσ. μελετ. 162 σημ. 2, όπου και τοπων. *Πολίχρι*, βλ. και Andr., Lex., λ. *πολίχνη*) και στον τ. *πολίχνιο* στο ΑΛΝΕ.

1) Μικρή πόλη, χωριό: Έκθ. χρον. 78[7]. **2)** Κάστρο, ορμητήριο, ακρόπολη: *το πολίχνιον τας θύρας αναπετάσαν, εξήλθον οι ένδον και συν τοις έξω συμμίξαντες τους υπεναντίους έσφαττον* Δούκ. 243[22]· *Εχώρισεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) ... *μέρος της πόλεως* ..., *κατασκευάσας και ορμητήριον, έχων αυτό προς καταφυγήν εν καιρώ. Απαρτισθέντος ουν του πολιχνίου, ο Παγιαζήτ ηβουλήθη εκστρατεύσαι κατά Τούρκων κειμένων εν τοις μέρεσι τοις κατά Πέργην* Δούκ. 77[1]· *ανωφελεία και ατυχία του ηγεμόνος της Λήμνου πολίχνιον το λεγόμενον Παλαιόκαστρον εκλάπη μάλλον* ... *και εδόθη τη αυθεντία των Ενετών· και εξ αυτού, δήλον του πολιχνίου, άπασαν την νήσον εκληρώσαντο* Ψευδο-Σφρ. 554[22,24].

πολλά, επίρρ., Σπαν. Α 385, Σπαν. Β 401, Λόγ. παρηγ. L 229, 344, Λόγ. παρηγ. O 197, 643, Καλλίμ. 801, Ασσίζ. 88[30], 232[22], Διγ. (Trapp) Gr. 3434, Διγ. Z 19, 156, 172 (δις), κ.α., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 132, 350, 762, κ.α., Βέλθ. 3, 377, 474, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 335, 3213, 4179, Ερμον. Γ 196, Η 375, Φ 4, Χρον. Μορ. Η 2087, 2168, 3607, κ.α., Χρον. Μορ. P 17, 459, 2087 (δις), κ.α., Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 331, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 114, 522, 755, 910, Φλώρ. 415, 756, 1242, Σαχλ., Αφήγ. 671, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 50, 197, 276, 513, Ερωτοπ. 10, 209, 643 (δις), Απολλών. (Κεχ.) 326, Λίβ. P 8, 2696, Λίβ. Sc. 1287, Λίβ. Esc. 2687 (δις), 3164, Λίβ. (Lamb.) N 34, 219, Αχιλλ. L 99, 258, 344, Αχιλλ. (Smith) N 361, Αχιλλ. (Smith) O 254, 368, Ιμπ. 28, 576, 664, κ.α., Χρον. Τόκκων 81, 659, 2985, Διήγ. Βελ. χ 348, Μαχ. 2[14], 4[11], 10[21], κ.α., Λίβ. Va 3374, Θησ. Πρόλ. 6, 109, Β' [79[2]], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 673, Γεωργηλ., Θαν. 54, 542, 544, Βουστρ. (Κεχ.) 68[18], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 26, 301 (δις), 3493 (δις), Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 13, 153, Κορων., Μπούας 22, 45, 58, 66, Πεντ., Γέν. XII 14, Έξ. IX 24, Αρ. XXXII 1, Δευτ. XXX 14, Πτωχολ. α 32, Αχέλ. 68, 133, Χρον. σουλτ. 40[1], 51[8], 55[12], κ.α., Κυπρ. ερωτ. 28[6], 75[3], 91[32], Πανώρ.[2] Α' 30, Β' 97, Γ' 167, κ.α., Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 102, Γ' 76, 323, Δ' 44, Ε' 15, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 10, 141, Β' 127, κ.α., Σταυριν. 338, 439, 730, 1145, Ιστ. Βλαχ. 525, Διγ. Ανδρ. 313[2], 342[16], 356[23], 374[30], 396[25], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 213, 215, 437, Β' 218 (δις), 285, Δ' 1068, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 112, 141 (δις), 552, 917, Στάθ. (Martini) Γ' 6, Λίμπον. 439, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 435, 669, Δ' 449, Διγ. O 713, 1853, 2668, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 146[1], 424[18], κ.π.α.· *πόλλ'*, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 3, Ιμπ. (Legr.) 839, Κορων., Μπούας 28· *πολλιά*, Πιστ. βοσκ. II 5, 2· υπερθ. *πολλότατα*, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1377, Μπερτολδίνος 74, 130, 139.

Από τον πληθ. ουδ. του επιθ. *πολύς*· η χρ. ήδη αρχ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. προφ., λαϊκ., ιδιωμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ', Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Λουκά, Γλωσσάρ., Παπαδ. Α., Λεξ., Σιδηροπούλου, Λεξιλ. Κοτυώρων).

α) Πολύ: *Ακόμη δε μας ήύρασι τόσα πολλά τα γέρα,| να μηδέν κάνομε κι εμείς δυο αγώγια την ημέρα* Πανώρ.[2] Γ' 335· *αν είν' κι όλοι ήρθαμεν επά ογιά τιμή του ρήγα,| δεν πρέπει να μανίζομεν ουδέ πολλά ουδέ λίγα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1670·

ήτον πολλά ευεργετικός, άκουσμαν μέγαν είχεν Ιμπ. 24· Ωσά γνωρίσει ο άθρωπος κι ελπίζει να κερδέσει| κείνο το πράμα π' αγαπά κι οπού πολλά τ' αρέσει,| ο νους παραλαφρώνεται, η ελπίδα του πληθαίνει Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 204· εφθάσαν οι εχθροί πολλά κοντά στην χώρα Ιστ. Βλάχ. 997· (σε υπερβατό): Ήφηκες τα' έγνοιες του σπιτιού και τα νοικοκεράτα,| πολλά επορπάτιες όμορφα, μα εδά άλλαξες τη στράτα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 806· (με προηγ. τα παρά (ως επίρρ., βλ. και παρά Γ'2), λίαν): Δε θέλω λείψει στά μπορώ να δω να του βουηθήσω,| γιατί 'μαι κρατημένη του παρά πολλά, να ζήσω Φορτουν. (Vinc.) Β' 416· ως το γράμμα είδα 'γώ λίαν πολλά εχάρην Αρσ., Κόπ. διατρ. [12]· (επιτείνει το συγκριτ. βαθμό): αν θέλει ο βασιλεύς φουσσάτα να με στείλει,| άλλα πολλά πλεότερα παρού τά με εδώκεν,| ελπίδας έχω εις τον Χριστόν, ...,| τον τόπον όλον του Μορέως να τον έχω κερδίσει Χρον. Μορ. P 4626· (πλεοναστικά): Τι δε πολλά πολυλογώ, τι δε πολλά και γράφω ...; Καλλίμ. 821· (με επίθ. υπερθ. βαθμού/σημασ., βλ. Κριαρ., Πεπρ. Β' ΔΚρΣ Δ', 1969, 269): Διήγησις πανθαύμαστος, ρίμα ωραιοτάτη,| τήν έχουσιν οι φρόνιμοι πολλά ποθεινοτάτη Σταυριν. 2· θέλει έχει περισσά ετούτο το δικόν μου —| είναι και ωραιότατον πολλά το ειδωλόν μου Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 90²²· συναπαντάει μου ο Πόθος,| άνδρας πολλά πανεύμορφος εις πλάσιν και εις σκήμα Λίβ. Esc. 297· (επιτ. με τα πολύς, περίσσος, περίσσα): μη φοβεθείς, Αβράμ· εγώ (ενν. εγώ ο Κύριος) σκουτάρι εσέν, το μιστάρι σου πολύ πολλά Πεντ., Γεν. XV 28¹· Πολλήώρα, κορασίδες μου, χορεύομε, να ζήσω| και κουρασμό στα μέλη μου γροικώ πολλά περίσσο Ιντ. κρ. θέατρ. Β' 120· Χαρά γή πρίκα όντε κιανείς πολλά περίσσα πιάνει,| στο στήθος του αναστεναγμοί φυσούσι ωσά βυκάνη Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 131· (με το ως πιθ. επιτ.): ετρόμαξεν ο Ιτσχακ τρομάρα μεγάλη ως πολλά Πεντ., Γεν. XXVII 33· **β¹)** πάρα πολύ (πβ. Κ.Δ.): είπε τους ο Ιησούς: «... θέλουσι τον φονεύσει (ενν. τον Υιόν του ανθρώπου), και εις την τρίτην ημέραν θέλει ανασταθεί». Και ελυπήθησαν πολλά Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ιζ' 23· **β²)** υπερβολικά (πβ. περισσώς, Κ.Δ.): πολλά εδαιμονίζουμουν εις αυτούς (ενν. τους αγίους), και τους εδίωχνα έως εις τες έξω πόλες Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. κς' 11· **γ)** περισσότερο, πιο (με β' όρο σύγκρισης): παρακαλούμεν σε να εμπείς εις το κάστρον, ότι εκεί θέλεις είσται πολλά θαρρούμενα παρ' αλλού Μαχ. 526³²· **δ)** εντελώς: Πολλά γαρ ένι αδύνατον άνθρωπον εις τον κόσμον| την ειμαρμένην εκφυγείν και το της τύχης κλώσμα Βέλθ. 738· **ε)** με ένταση: επολέμησαν τους Κορυφούς πολλά και τίποτες δεν έκαμαν· μόνον έβαλαν φωτία και έκαψαν παλάτια, εργαστήρια και εκκλησίας Κώδ. Χρονογρ. 61· **στ)** δυνατά: Δεν εσαγίτεψε ποτέ ανθρώπινο ψυχάρι| ίτις γοργό κι ίτις πολλά του Πόθου το δοξάρι Φαλιέρ., Ιστ.² 630· **ζ)** πολύ καλά: ήτον άνθρωπος ... γραμματικός καλεμκιάρης, λογιότατος· την τούρκικην την γλώσσαν πολλά και υπέρκαλα την ήξευρεν Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 34ʳ· **η)** (με το κοιμάμαι· πβ. πολυκοιμάμαι, ΑΛΝΕ· διαφορ. σημασ. στο Μπαμπιν., Υποκορ. 253-4) (εδώ) βαθιά: Μετά το φέγγος έρχομαι στον κήπον σου, κυρά μου,| ευγενική μου, εξύπνησε, πολλά μηδέν κοιμάσαι Αχιλλ. L 911· **θ)** (πβ. πολυπιάνω, πολυψώνομαι, κλπ.· με άρν., βλ. Μπαμπιν., ό.π. 253): γερόντων ζήτησον βουλήν, ανθρώπων πειρασμένων,| των νέων δε τας συμβουλάς πολλά μηδέν τας πιάσεις,| ότι προς το θρασύτερον ο νους τους αποβλέπει Σπαν. P 195· Αλέξανδρε, μηδέν υψώνεσαι πολλά, ότι εγλήγορα θέλεις πέσει κάτου Διήγ. Αλ. G 274³¹· Μηδέ δειλιάς, μηδέ πολλά βαριέσαι,| ότι ο καιρός χαρίσει θε κι

εσένα ν' αγαπιέσαι Φαλιέρ., Ιστ.[2] 315· **ι)** (με το *χαιρετώ*) (ή ουδ. αιτιατ. πληθ.) (η χρ. και σε έγγρ. του 15.-16. αι., Μανούσ., Θησαυρ. 13, 1976, 18, 20, 26, 29): *Εμείς οι ευρισκόμενοι εις την Ιερουσαλήμ πολλά χαιρετούμεν τον βασιλέα Αλέξανδρον* Διήγ. Αλ. G 265[4]· **ια)** (με το *ναυαγώ*) άσχημα, βαριά: *ειπέ τραγούδιν ...,| διά να παρηγορήσομεν τούτον τον νέον τον ξένον,| οπού ναυάγησεν πολλά μέσον διά πελάγου!* Απολλών. (Κεχ.) 198.

Εκφρ. 1) *Πολλά πολλά* = (επιτ.) πάρα πολύ (και σε έγγρ. του 15. αι., Μανούσ., Θησαυρ. 13, 1976, 20· βλ. και Χατζ., Γραμμ. κυπρ. διαλ. 152): *διά ολίγον τίποτες άργυρον και χρυσίον| έχομεν τον διάβολον πολλά πολλά πλησίον* Ιστ. Βλάχ. 600· *Οϊμένα, κορασίδα μου, πολλά πολλά βαραίνω* Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 137. **2)** *Νύκτα πολλά*, βλ. *ά. νύκτα* Εκφρ.

Φρ. *πολλά όσον δύναμαι* = (εδώ) όσο πιο πολύ, όσο πιο γρήγορα μπορώ: *Ως το είδεν και το ήκουσεν ο βασιλεύς εκείνος| το θαύμαν τό εγένετον εις όλον τον λαόν του,| φεύγει πολλά όσον δύναται εις τον εκείνου τόπον* Αχιλλ. (Smith) Ν 636.

πολλαβουλκωμένος, μτχ. επίθ., βλ. *πολλαβουρκωμένος.*

πολλαβουρκωμένος, μτχ. επίθ.· *πολλαβουλκωμένος.*

Από το α' συνθ. *πολλ(α)-* και τη μτχ. παρκ. του *βουρκώνω* (και τ. *βουλκώνω*).

Που έχει θλιβεί πολύ: *Ωχου, να χαίρεται η ψυχούλα μας η πολλαβουλκωμένη* Εβρ. ελεγ. 170.

πολλαγαπημένος, μτχ. επίθ., Θησ. Γ' [80[2]].

Από το α' συνθ. *πολλο-/πολλ(α)-* και τη μτχ. παρκ. του *αγαπώ*· πβ. *πολυαγαπώ, πολυαγάπητος.*

Πολύ αγαπητός, πολυαγαπημένος: *σκύψε* (ενν. *ψυχή αθάνατε*) *για να δεις πώς είναι καμωμένον| το σπίτι που 'χες κατοικιά το πολλαγαπημένον* Τζάνε, Κατάν. 4.

πολλάκις, επίρρ., Προδρ.(Eideneier) Ι 35, 139, ΙΙΙ 209-1 χφ P κριτ. υπ., IV 199, 524, 560, 614, Καλλίμ. 323, 884, 1092, 1132, Διγ. Ζ 184, Ερμον. Χ 306, Ω 175, 330, Χρον. Μορ. Η 203, 2510, 2712, 6300, 6792, 6877, 8089, 9047, P 2673, 6606, 7896, 8581, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 116, 119, 202, 347, 350, 504, 508, 584, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 143, Λίβ. P 241, Λίβ. Sc. 328, 1276, 2838, Λίβ. Esc. 484, Λίβ. (Lamb.) N 634, Αχιλλ. (Smith) N 833, 843, 899, 940, 1368, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 456, Πτωχολ. α 111, 654, 664, 731, Κυπρ. ερωτ. 7[a], κ.α.

Το αρχ. επίρρ. *πολλάκις.* Τ. *βολλάκι (μ'), βουλλάκι (μ'), βουλ(λ)άκ'* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., λ. *πολλάκι(ς)*, Ανδρ., Σημασ. εξ. 94, Ανδρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960-63, 142, Θαβώρ., Δωδώνη 8, 1979, 352, Δουγά-Παπαδ. - Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας). Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Πολλές φορές: Αχιλλ. (Smith) Ν 105, Κορων., Μπούας 49, Προδρ. (Eideneier) IV 193. **2α)** Τυχόν, ίσως· καμιά φορά (συν. μετά από υποθ. σύνδ.) (βλ. και Ανδρ., Σημασ. εξ. 90, 94): Προδρ. (Eideneier) Ι 160, IV 136, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 189[v], Διγ. Ζ 3144, Λίβ. (Lamb.) Ν 630· **β)** ίσως, υπάρχει (μεγάλη) πιθανότητα να: *οι έξοδες, τα πλευτικά πολύ θέλουν κουστίσει·| και άλλο μεγαλιότερον, πολλάκις και χαθούμεν| στα πέλαγα της θάλασσας, θέλεις εις την στερέαν* Χρον. Μορ. Η

602· *ένι οι Τούρκοι εις θυμόν πολλά χολιασμένοι,*| *κι αν τύχει να ορμήσουσιν και να τον πολεμήσουν,*| *πολλάκις εις τον πόλεμον να τον έχουσιν νικήσει* Χρον. Μορ. P 5161· γ) (με το *μη* = μη τυχόν): Λίβ. Sc. 328· *το κάστρο επαρακάθετον, τες στράτες είχεν πιάσει,*| *πολλάκις μη έλθει πώποθεν κανείς εκ τους Ρωμαίους*| *και σέβειν στο Ορεόκλοβον και φέρειν του μαντάτα* Χρον. Μορ. Η 8368. **3)** (Με άρν.) σε καμία περίπτωση, ποτέ: *ανδραγαθίας εποίησεν αμέτρητας, μεγάλας·* (παραλ. 2 στ.). *Κανείς τούτον ουκ έτρεψεν ή ενίκησεν πολλάκις,*| *αλλ' όσοι τον εγύρευσαν το αλίμονον επήραν* Αχιλλ. (Smith) Ν 1647. **4)** Πολύ: *εγώ, το ακούσει το, ευτύς εθλίβη το μεγάλως,*| *και ήλθα εδώ εις την τσάμπρα μου και έκλαψα*| *πολλάκις* Χρον. Μορ. P 6068.

πολλαμαρτημένος, μτχ. επίθ. — Βλ. και *πολυαμαρτημένος.*

Από το α' συνθ. *πολλο-/πολλά-* και τη μτχ. παρκ. του *αμαρτάνω.* Τ. *πολλομαρτημένος* σε χφ. του 19. αι. (Παπάδ. Θ., Κυπρ. Σπ. 36, 1972,100)· βλ. και Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.

Που έχει διαπράξει πολλές αμαρτίες, πολύ αμαρτωλός: *Ω Παναγία δέσποινα, ...*| *βοήθησόν μου την ψυχήν την πολλαμαρτημένην* Αλφ. 6[48].

πολλάμορφα, επίρρ.

Από το επίθ. *πολλάμορφος* (βλ. ά.).

Με πολύ ωραίο τρόπο, πολύ όμορφα: *Εστόλισε πολλάμορφα την κόρην την Αιμίλιαν* Θησ. ΙΒ' [51[3]].

πολλάμορφος, επίθ. — Βλ. και επίθ. *πολυόμορφος.*

Από το α' συνθ. *πολλα-* και το επίθ. *εύμορφος.*

Πολύ όμορφος· αξιοθαύμαστος, εξαιρετικός: *Ω τρόπαιον πολλάμορφον, ω νίκη ευτυχισμένη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [559].

πολλαπλάσια, επίρρ. — Βλ. και *πολυπλασίως.*

Το αρχ. επίρρ. *πολλαπλάσια* (L-S, λ. *πολλαπλάσιος*). Η λ. και σημ.

Κατά πολύ περισσότερο: Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 202[22-23].

πολλαπλασιάζω, Rechenb. (Vog.) 20[3], 22[5], 24[4], Rechenb. 4[5-6], 36[5], 45[10], Metrol.[2] 88[10, 13], 89[5, 20, 32]. — Βλ. και *πολυπλασιάζω, πολυπλασιώ.*

Το μτγν. *πολλαπλασιάζω* το παθητ. στον Αριστοτέλη. Η λ. και σημ.

I. (Ενεργ., μαθημ.) κάνω την αριθμητική πράξη του πολλαπλασιασμού: *λαμβάνω της μιας πλευράς* (ενν. *του επιμήκους τετραγώνου*) *τα λ' και της καθέτου τας κ'* (ενν. *ουργιάς*), *πολλαπλασιάζω τας κ' μετά τας λ', και έστι μοδίων ς'.* Metrol.[2] 89[10]· *τα υπό των γραμμών γ' και δ' πολλαπλασιάσας αβ' γίνονται* Rechenb. 13[2]· (με επόμ. τις προθ. *με, προς, επί, εις*): *πολλαπλασίασον δε τα β' μερτικά με το ποσόν* ... Rechenb. 45[8]· *πολλαπλασιάσωμεν τα δύο κάτωθεν μέρη προς άλληλα* Rechenb. 21[3]· *πολλαπλασίασον τας πε' ημέρας επί τα τπ' στάδια* Rechenb. (Vog.) 24[4]· *οφείλομεν πολλαπλασιάσαι το γ'' εις τα ι',* ... Rechenb. (Vog.) 26[7].

II. (Μέσ., μαθημ.) πολλαπλασιάζομαι: *τα αγ' με τα ζ' πολλαπλασιαζόμενα γίνονται θα'* Rechenb. 4[4].

πολλαπλασιασμός ο, Metrol.[2] 88[7]. — Βλ. και *πολυπλασιασμός*.

Το μτγν. ουσ. *πολλαπλασιασμός*. Η λ. και σήμ.

(Μαθημ.) η αριθμητική πράξη του πολλαπλασιασμού, η αύξηση ενός αριθμού όσο ορίζει ένας άλλος: *Οι δε Τούρκοι τους πολλαπλασιασμούς και τους μερισμούς με τα τσακίσματα ποιούν τους δι' ενός λογαριασμού* Rechenb. 36[1]. *Γινωσκέτω ότι μετά τον πολλαπλασιασμόν αι ε' ουργίαι ποιούσιν λίτραν α'* Metrol.[2] 87[32].

πολλαπλάσιος, επίθ. — Βλ. και *πολυπλάσιος*.

Το αρχ. επίθ. *πολλαπλάσιος*. Η λ. και σήμ.

Που είναι κατά πολλές φορές μεγαλύτερος, περισσότερος από κ. ή κάπ. άλλο: Γλυκά, Στ. 440.

πολλάτε, επίρρ., βλ. *σπολλάτη*.

πολλαφήγητος, επίθ. — Βλ. και *πολυαφήγητος*.

Από το α' συνθ. *πολλα-* και το *αφηγούμαι*.

Που απαιτεί εκτενή αφήγηση: *Και πώς τον παρεξέβαλα* (εννν. *τον ευνουχόπουλον της κόρης*) *και μετά πόσων δώρων,| πολλά είναι πολλαφήγητα και ουκ ημπορώ του λέγειν* Λίβ. Ν 1843 (έκδ. *πολαφ-*).

πολλαχόθε, επίρρ., βλ. *πολλαχόθεν*.

πολλαχόθεν, επίρρ.· *π ο λ λ α χ ό θ ε*.

Το αρχ. επίρρ. *πολλαχόθεν*. Τ. *πολλαχόθι* μτγν. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Για πολλούς λόγους: *επικαλήσου προς θεό σου, πολλαχόθε να μεταμελεθεί ο θεός εις εμάς και ου απολεστούμε* Ιων. Ι 6.

πολλεξήγητος, επίθ.

Από το α' συνθ. πολλο- και το *εξηγώ*. Για το α' συνθ. *πολλο-* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 403 και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73-74.

Που απαιτεί εκτενή αφήγηση και αναφορά: *το ποίον χαρτίν ήτον πολλά ζητήματα ...· τα ποία ζητήματα εί πολλεξήγητα να γραπτούν* Μαχ. 48[11].

πολ(λ)ημερινός, επίθ. — Πβ. και επίθ. *ολημερινός*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το το αρχ. επίθ. *ημερινός* αναλογ. με επίθ. *καθημερινός, αμφημερινός* (απ. στον Ιπποκράτη) κ.τ.ό. ή από τη συνεκφ. *πολλαί ημέραι* (πβ. και τ. *πολύμερος* του επιθ. *πολυήμερος*, βλ. ά.) και την κατάλ. *-ινός*.

(Προκ. για πυρετό) πολυήμερος, που διαρκεί πολλές μέρες, συνεχής: *Διά τον παροξυσμόν πολημερινόν* (έκδ. *πολιμερινόν*) Ιατροσ. κώδ. χπζ'.

πολληώρα, επίρρ., Ιντ. κρ. θέατρ. Δ' 159.

Από τη συνεκφ. *πολλή ώρα*· βλ και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 216 (*πολυώρα*). Σήμ. ιδιωμ. τ. *επολλήωρα* (Λορεντζ., Αθ. 16, 1904, 218), *πουλλήωρα* (Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσ-

σάρ., Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ. Γ' 283, γρ. *πουλυώρα*, Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου, λ. *πουλιώρα*). Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.) και κοιν. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Δημητράκ).

Αρκετή ώρα, (για) μεγάλο χρονικό διάστημα: *Πολλήώρα, κορασίδες μου, χορεύομε, να ζήσω| και κουρασμό στα μέλη μου γροικώ πολλά περίσσο* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 119· *πολλήώρα επολέμιζαν ...| τόσα σκληρά και δυνατά, ωσάν καλοί στρατιώται* Θησ. Η' 76[1]· *Δεν είν' πολλήώρα οπού 'σωσα* Στάθ. Γ' 286.

πολλιά, επίρρ., βλ. *πολλά.*

πολλοθαύμαστος, επίθ. — Βλ. και *πολυθαύμαστος.*

Από το α' συνθ. *πολλο-* και το *θαυμάζω*. Για το α' συνθ. *πολ(λ)ο-* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 403 και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73-74. Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 748).

Που τον θαυμάζουν πολύ, που προκαλεί μεγάλο θαυμασμό: *εζήτησα (ενν. οι Γενουβήσοι) να κουρσεύσουν την πολλοθαύμαστην χώραν την Βενετίαν* Μαχ. 586[11].

πολλοθλίβομαι, βλ. *πολλοτεθλιμμένος.*

πολλολογώ. — Βλ. και *πολυλογώ.*

Από το α' συνθ. *πολλο-* και το *-λογώ*, με επίδρ. του *πολυλογώ*. Για το α' συνθ. *πολ(λ)ο-* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 403 και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73-74.

(Εδώ με σύστ. αντικ. το επίθ. *πολλά*, πλεοναστικά) περιγράφω, αφηγούμαι κ. με *πολλά* λόγια: *Τι τα πολλά πολλολογώ; Εφέραν τον Σελήνιον| μαζί με Πάριν τον υιόν εις το παλάτιν μέσα* Βυζ. Ιλιάδ. 294.

πολλολούρι το.

Από το α' συνθ. *πολλο-* και το ουσ. *λουρί* (βλ. *λωρίον*). Για το α' συνθ. *πολλο-* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 403 και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73-74.

? (Προκ. για είδος υφάσματος) με πολλές και πολύχρωμες ρίγες (πβ. *λωρωτός*): *μαντήλι πολλολούρι α'* Νεκρολ. φ. 212.

πολλομιλώ. — Βλ. και *πολυμιλώ.*

Από το α' συνθ. *πολλο-* και το *(ο)μιλώ*. Για τη λ. και το α' συνθ. *πολλο-* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 403 και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73-74. Τ. *πολομιλώ* σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *πολυμιλώ*).

Μιλώ πολύ, φλυαρώ: *όταν στέκονται εις την λειτουργίαν, κρένουν και πολλομιλούν και αντάμα τως τον νουν των δεν τον έχουν, ούτε προσεύχονται* Ροδινός (Βαλ.) 69.

πολλοστημόριον το, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 19[32-33].

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S, λ. *πολλοστημόριος*) και σήμ. στον τ. *πολλοστημόριο.*

(Προκ. να δηλωθεί ελάχιστη ποσότητα) το πιο μικρό τμήμα, κομμάτι (ενός συνόλου): *Ου γαρ πολλοστημόριον του τοιούτου ημίν κτήματος μέτεστι* αυτ. 9[13].

πολλοτεθλιμμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολλο-* και την μτχ. παρκ. του *θλίβομαι*. Για το α' συνθ. *πολλο-* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 403 και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73-74. Λ. *πολλοθλίβομαι* στο Σακ., Κυπρ. Β' 748.

Που έχει υποστεί πολλές θλίψεις, συμφορές· υπερβολικά δύστυχος, ταλαίπωρος: *την Κύπρον μας την πολλοτεθλιμμένην* Ιστ. μακαρ. Μάρκ. 653.

πολλότης, -τητα η.

Από το αρχ. θ. *πολλο-* του επιθ. *πολύς* και την κατάλ. *-ότης*. Η λ. *πολλότης* τον 5.—6. αι. (L-S).

Μεγάλος αριθμός, πλήθος· πληθώρα: *μεγάλην πολλότητα μέλισσες* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 114· *διά την πολλότηταν των εννοιών οπού πολομά* (ενν. *η οκνιά*) *φέρνει μάλλωμαν* αυτ. 90.

πολλοφουμισμένος, μτχ. επίθ., Άσμα Μάλτ. 58. — Βλ. και *πολυφημισμένος.*

Από το α' συνθ. *πολλο-* και τη μτχ. παρκ. του *φημίζω-φουμίζω*. Για το α' συνθ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 403 και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73-74. *Πολλοφουμίζω* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 748, Πιλαβάκης, Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ Γ', 281 (μέσ. *-ομαι*)· βλ. και Παπαγγέλλου, Κυπρ. ιδίωμ. (στη λ.), όπου και τ. *πολλοφουμίζουμαι*). Η λ. και σε άσματα (Παπαδ. Θ., Δημ. κυπρ. άσμ. Β.1, 99, Β.28, 22, 51).

Πολυφημισμένος, ονομαστός: *εσύντυχέ τους δύο λόια ο Τούρκος μεν τους πάρει:| «Παίξετε την πουμπάρταν σας την πολλοφουμισμένην,| τσάππες και σιδεροφκύαρα όπου 'ναι στοκκωμένη,| εξήντα μόδια πούρπουρην στην Βενετιάν γραμμένην* αυτ. 55.

πολλυγαμία, η, βλ. *πολυγαμία.*

πολλυόμματος, επίθ., βλ. *πολυόμματος.*

πολλύς, επίθ., βλ. *πολύς.*

πολλυχρονώ, βλ. *πολυχρονώ.*

πόλμπερη, η, βλ. *πόλβερη.*

'πολογούμαι, βλ. *απολογούμαι.*

πόλομος, ο, βλ. *πόλεμος (Ι).*

πολομώ, -άω, βλ. *πολεμώ.*

πόλος ο, Βίος Αλ. 654, 1852, 3668, 4177, 5437, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) II 13, XIII 6.

Το αρχ. ουσ. *πόλος*. Η λ. και σήμ.

1α) Ο ουράνιος θόλος, το στερέωμα· ουρανός: Μανασσ., Ποιήμ. ηθ. 227, Βίος Αλ. 4947, Λέοντ., Αιν. (Knös) 182[5]. **β)** (ως κατοικία θεών) το ανώτερο σημείο του στερεώματος: *πλουτίνιος θεός μέγας αυτός προέστη,| ος κορυφαίσιν κάθηται πόλου ταις πενταλόφοις,| ελίσσων τον ατέρμονα κόσμον αυτού δυνάμει* Βίος Αλ. 1265. **2)** Πολικός

αστέρας, η πούλια: *πόλου μεσούντος αστέρος της ημέρας* Λέοντ., Αιν. (Knös) 169[12]. **3)** (Πιθ.) κυκλικό όρυγμα: *κι ετραφεύσασιν γαρ τότε| κατά στρόγγυλον ουκάτι| τόπον ...* (παραλ. 8 στ.)· *εγεγόνασιν γαρ πόλοι| του φουσσάτου γαρ το πλήθος* Ερμον. Ν 188· *εκ δε τούτων είς γαρ πόλος| επτακισχιλίους είχεν| και πεντακοσίους άνω* Ερμον. Ν 191.

πολπέτα η.

Από το βενετ. *polpeta* (Boerio)· πβ. και ιταλ. *polpetta* (Nourney, Lat. Ital. 39, 122). Η λ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *πολπέττα*, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.) και τ. *πορπέτα* σήμ. ιδιωμ. (Γιαννουλέλλης, Ιδιωμ. λ. δάν. 87-88, Ζώη, Λεξ. Ζακ. Β', λ. *πολπέτα* και *πορπέτα*).

(Μαγειρ.) είδος κρητικού φαγητού που παρασκευάζεται από ψιλοκομμένο κρέας, το οποίο ζυμωμένο με διάφορα μπαχαρικά πλάθεται σε μικρές μπάλες και τηγανίζεται, κεφτές (Βλάσση, Άνθη Χαρίτων 68, Ζώη, ό.π.· πβ. και Battaglia, λ. *polpetta*)· κατά Κουκ., ΕΕΚΣ, 3, 1940, 60 είδος παραγεμισμένου κρέατος: *πολπέτες και τηγανιστό σκώτι και μουρταδέλες* Φορτουν. (Vinc.) Β' 321.

πολτική η, βλ. *πολιτική*.

πολτικοπούλα η, βλ. *πολιτικοπούλα*.

πολτρόνες ο, βλ. *πολτρόνος*.

πολτρόνος ο, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 237· *πολτρόνες ο*, αυτ. Δ' 224.

Από το βενετ. *poltron* (Boerio)· πβ. και. ιταλ. *poltrone* (Nourney, Lat. Ital. 122). Ο τ. για λόγους ομοιοκαταληξίας (Πηδώνια, Πεπρ. Ζ' ΔΚρ.Σ Β', 1995, 655). Η λ. στο Κατσαΐτ., Κλ. Α' 382.

(Υβριστ., μειωτ.) ακαμάτης, τεμπέλης, νωθρός (πβ. και Bataglia, λ. *poltrone*): *Γαϊδούρακα, πολτρόνο,| κατέχω το πως δε 'φελάς παρά να τρώγεις μόνο* αυτ. Γ' 781.

πόλτσα η, βλ. *πόλιτσα*.

πολύ, επίρρ., Λίβ. (Lamb.) Ν 1, Καραβ. 498[4]. — Βλ. και *εισπολύ, επιπολύ, καταπολύ, πολλά*.

Το αρχ. επίρρ. *πολύ*. Η λ. και σήμ.

Σε μεγάλο βαθμό: Φυσιολ. 343[15]· (έναρθρ., για να δηλωθεί το ανώτατο όριο): *να είναι το έναν μακρύν οργίες επτά, το πολύ ως οκτώ* Καραβ. 493[18].

πολυαγάπητος, επίθ., Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1292.

Το μτγν. επίθ. *πολυαγάπητος* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Πολυαγαπημένος, πολύ προσφιλής: *ήτον πολυαγάπητη η κόρη εις τον νέον* Αχιλλ. L 941· (προσφών. αγαπημένου προσώπου): *υιέ μου πολυαγάπητε* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 730.

πολυαγαπώ, Καλλίμ. 3, Βέλθ. 992, Αχιλλ. L 263, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 521, Φαλιέρ., Ρίμ.

(Bakk.-v. Gem.) 10, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 89, Παρασπ., Βάρν. C 222, Αργυρ., Βάρν. K 218, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 774, 3648, 3933, Πανώρ.[2] Δ' 316, Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α' 27, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 327, 484, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 2, Πιστ. βοσκ. V 2, 149, Διγ. Άνδρ. 360[18], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 294[7], 405[27], 511[24], 551[14], κ.α.· *πολυηγαπώ*, Χρον. Τόκκων 1403· μτχ. παρκ. *πολυγαπημένος*, Θησ. Ζ' [49[6]], ΙΑ' [91[2]], ΙΒ' [21[1]] (ή γρ. *πολληγαπημένος*).

Από το α' συνθ. πολυ- και το *αγαπώ*. Η λ. και σήμ.

Αγαπώ πολύ: *πύρηκε τήν πολυγαπά κρυά και ματωμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 717· *τη τζόγια εκείνη πιάνοντας η Αρετή στη χέρα| στολίζει τόν πολυαγαπά εκείνη την ημέρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 2428.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. (πβ. και *πολλαγαπημένος*) = πολύ αγαπητός, πολύ προσφιλής: *τη μάνα μου την πολυαγαπημένη* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 539· *και το παιδίν εκίνησεν, πηδά, καβαλλικεύει| τον έμορφον τον μαύρον του, τον πολυαγαπημένον* Αχιλλ. L 53· (προσφών. αγαπημένου προσώπου): *Αδέλφι μου γλυκύτατον και πολυαγαπημένον* Χρον. Μορ. Ρ 2730· *Τέκνο μου πολυέσπλαχνο και πολυαγαπημένο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1330.

πολύαθλος, επίθ., Απολλών. (Κεχ.) 649, Καναν. (Pinto) 517, Lettres 1453 2[22], Χρον. βασιλέων 250.

Το μτγν. επίθ. *πολύαθλος*. Η λ. σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Που έχει υποστεί πολλές δοκιμασίες: *ο πολύαθλος ... Ιώβ* Ροδινός (Βαλ.) 99.

πολυαίματος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυαίματος*. Πβ. σημερ. *πολυαίμακτος* (ΛΚΝ).

Που έχει πολύ/άφθονο αίμα (βλ. όμως και Panayiotou, Ελλην. 38, 1987, 311)· (εδώ παιγνιωδώς): *απόφασιν δέδωκεν* (ενν. *ο βασιλεύς Κυδώνιος*) *κατά της πολυαιμάτου Σταφυλής* Πωρικ. (Winterwerb) I 152 κριτ. υπ.

πολυάκανθος, επίθ.

Το ουσ. *πολυάκανθος*, που απ. στο Θεόφραστο, ως επίθ. Η χρ. ως επίθ. ήδη τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex., στη λ.).

Που έχει (φυτά με) πολλά αγκάθια: *Χθες ήτον* (ενν. *το πτωχόν μας γένος*) *ωσάν ένας λειμώνας πολυπλούμιστος και πολύανθος και σήμερον έγινεν ωσάν ένας δρυμώνας πολυάκανθος και πολύβατος* Χίκα, Μονωδ. 33.

πολυάκριβος, επίθ.

Από το α' συνθ. πολυ- και το επίθ. *ακριβός*. Πβ. *πολυακριβός* στο ΑΛΝΕ.

Πολυαγαπημένος, πολύ προσφιλής· (ως προσφών. αγαπημένου προσώπου): *Ακούγοντας η Δέσποινα το θάνατο του γιου τση,| δάκρυα ήχυνε πολλά, πρικιά ήκρουε του νεαυτού τση.| Είπεν του : «Κανακάρη μου και πολυάκριβέ μου ...»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2816.

πολυαλίμονο, επιφ.

Από το α' συνθ. πολυ- και το επιφ. *αλίμονο*· πβ. σημερ. *τρισαλίμονο*.

Επιφ. για να εκφραστεί επιτ. μεγάλος πόνος, θλίψη: *Ώφου και πολυαλίμονο, να κάτεχες τσι θρήνους | τούς έχουσι και θρήνουνται εις τους βυθούς εκείνους!* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 388.

πολυαμαρτημένος, μτχ. επίθ. *πολυμαρτημένος.* — Βλ. και *πολλαμαρτημένος.*

Από το επίρρ. *πολύ* και τη μτχ. παρκ. του *αμαρτάνω* ως επίθ.

Που έχει διαπράξει πολλές αμαρτίες, πολύ αμαρτωλός: *Πανάχραντε του ουρανού, ... | σου παραδίδω την ψυχήν την πολυμαρτημένη* Αλφ. 10[62].

πολυαμάρτητος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυαμάρτητος* (TLG).

Πολύ αμαρτωλός: *ο πολυαμάρτητος ημών βίος* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 207[20].

πολυαναρίθμητος, επίθ.· *πολυαρίθμητος,* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 309[21-22]. — Πβ. και *μυριοαναρίθμητος.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *αναρίθμητος.* Ο τ. (με β' συνθ. τον τ. *αρίθμητος*) πιθ. τον 4. αι. (Steph., Θησ.).

Αμέτρητος, αναρίθμητος: *το τι συνέχει* (ενν. *ο λόγος της γεννήσεως*) *και περιέχει και διαλαμβάνει και την δυάδα και την τριάδα, τα οποία τα τρία εκείνα θεωρούμενα αποτά ποία εγενηθήκασιν όλα εκείνα τα πολυαρίθμητα ... θες να τα εύρεις, θές να τα μάθεις* Πηγά, Χρυσοπ. 256-257 (17)· (προκ. για πλούτο): *ο πλούτος του Δαρείου του βασιλέως ήτον πολυαρίθμητος* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 11[3]· *πολυαρίθμητον χρυσάφιν* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 175[19].

πολυανδρειωμένος, μτχ. επίθ., Διήγ. Αλ. V 56, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 197[14].

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *ανδρειώνω* ως επίθ.

Πολύ γενναίος· (σε προσφών.): *ως είδεν ο Πώρος την απώλειαν του πολέμου ... έκραξε τους αυθέντας και βασιλείς ... και είπεν τους: «Ω πολυανδρειωμένοι στρατιώτες της Ινδίας, με τους Μακεδόνας επολεμήσαμεν και εσκοτώθηκεν πολύ πλήθος απ' εμάς ...»* Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 79[15].

πολύανδρος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύανδρος.* Πβ. σημερ. ιδιωμ. *πολυαντρού* η (Παπαδ. Α., Λεξ., Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. βοτ. (Δημητράκ.).

(Για χώρα) που έχει μεγάλο πληθυσμό: Βίος Αλ. 2784.

πολύανθος, επίθ., Χίκα, Μονωδ. 32.

Το μτγν.(;) επίθ. *πολύανθος* (βλ. L-S, Montanari)· το αρσ. εν. ως κύρ. όν. μτγν. (Montanari, Steph., Θησ.). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει πολλά λουλούδια: *κι ήρθαμ' ομάδι τώρα | στους κήπους τους πολύανθους* Εγκώμιο εις Τζάνε 22.

πολυανθρωπία η.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. (ΛΚΝ).

Μεγάλος πληθυσμός (ανθρώπων): *Οι δε της Ισπανίας οικούντες Αγαρηνοί εις πολυανθρωπίαν ελθόντες, και ην εκατοίκουν γην λυπράν και μετρίως ευδαίμονα ορώντες και διά τούτο τρέφειν αυτούς μη δυνάμενοι* ... Ψευδο-Σφρ. 236[30].

πολυάνθρωπος, επίθ., Λίβ. Sc. 1560, 3073, Λίβ. Esc. 4232, Λίβ. N 3655, Πτωχολ. α 887, Ιστ. πολιτ. 27[11-12], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 254, 379.

Το αρχ. επίθ. *πολυάνθρωπος*. Η λ. και σήμ.

(Για χώρα, πόλη, κ.τ.ό.) που έχει μεγάλο πληθυσμό: Λίβ. Sc. 2154.

πολυαργώ.

Από το α' συνθ. *πολύ-* και το *αργώ*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Κάνω κ. για πολλή ώρα: *Όσους* (ενν. *φυλακάρους*) *εκεί* (ενν. *στην φυλακήν*) *εστέλνασι, εσυχναλλάσσασί τους,* | *και δεν επολυαργούσασι στον τόπο να φυλάσσουν* Θησ. Ε' [18[6]].

πολυαρίθμητος, επίθ., βλ. *πολυαναρίθμητος*.

πολυαρρωστημένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *αρρωστώ* ως επίθ.

Άρρωστος για μεγάλο χρονικό διάστημα: *Η Βερονίκα η ελενή και η πολυαρρωστημένη,* | *δώδεκα χρόνους έτρεχε το αίμα εκ το κορμί τση* ... Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2617.

πολυάρρωστος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυάρρωστος* (TLG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ.).

Που αρρωσταίνει συχνά· (εδώ μεταφ.) ταλαιπωρημένος, πολυβασανισμένος: *Την Μάρθαν την πολυάρρωστην είχε ... ιατρέψει* (ενν. *ο Κύριος*) Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[69].

πολυαρχία η, Δούκ. 75[6], Έκθ. χρον. 62[16], Ψευδο-Σφρ. 410[15], Συναδ.,Χρον.-Διδαχ. φ. 30[r], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 201, 352[τρίς].

Το αρχ. ουσ. *πολυαρχία*. Η λ. και σήμ.

Άσκηση εξουσίας από πολλά άτομα ταυτόχρονα: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 352.

πολυαφήγητος, επίθ., Λίβ. Sc. 3160, Λίβ. N 3742· *πολυφήγητος*, Αρσ., Κόπ. διατρ. [30]. — Βλ. και *πολλαφήγητος*.

Από το *πολυαφηγούμαι*. Τ. *πολυοφήγητε* σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Κωστ., Λεξ. τσακων.).

α) Που απαιτεί εκτενή αφήγηση: *Και πώς τον επεξέβαλα* (ενν. *τον ευνουχόπουλον της κόρης*) *και μετά πόσων δώρων,* | *πολλά ένι πολυαφήγητα και ουκ ημπορώ το λέγειν* Λίβ. Sc. 1022· **β)** που έχει εξιστορηθεί εκτενώς: *την αγανάκτησιν την πολυαφήγητόν μου* Λίβ. Esc. 1478.

πολυαφηγούμαι, Λίβ. Sc. 361.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *αφηγούμαι*.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που έχει εξιστορηθεί εκτενώς: *την αγανάκτησιν την πολυαφηγημένην* Λίβ. Ν 1327.

πολυαφρίζω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *αφρίζω.*

Βγάζω πολλούς αφρούς· (εδώ προκ. για φουρτουνιασμένη θάλασσα): *Σαν πολυαφρίσει κι ο γιαλός κι ωσάν πολυφουσκώσει,| σε μέρες πάλιν ησυχά τη μάχη του την τόση· | κι ωσάν ψηλώσει τση φωτιάς η φλόγα τση η μεγάλη,| και ξύλα δεν τση ρίξουνε, σβήνεται αγάλι αγάλι* (παραλ. 6 στ.) *Αμή του Τούρκου ο πολύς πόλεμος δε σκολάζει| αμή σα δράκος βλαβερός 'ράσσει και με σπαράζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 527[15].

πολυβασανίζω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *βασανίζω.* Η μτχ. παρκ. και σήμ. ως επίθ. Η λ. τον 11. αι. (Ψελλού, Δεισ. 575· βλ. και LBG).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που έχει πολλές ταλαιπωρίες και βάσανα: *Φαγών ο πρώτος άνθρωπος από του καρπού του ξύλου της παρακοής, ευθύς εξόριστος γίνεται ... και, αντί της μακαρίας ζωής εκείνης και χαριτωμένης ανάπαυσης, εις την αθλίαν και πολυβασανισμένην πέπτει, φευ μοι, ετούτην ζωήν, την θανατηφόρον* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 50[29].

πολύβατος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *βάτος* αναλ. με το επίθ. *πολυάκανθος.* Άσχ. το αρχ. επίθ. *πολύβατος.*

Που έχει πολλούς βάτους (βλ. ά. *βάτος(I)*): *Χθες ήτον* (ενν. *ο Γαβριήλ*) *ωσάν ένας λειμώνας πολυπλούμιστος και πολύανθος και σήμερα έγινεν ωσάν ένας δρυμώνας πολυάκανθος και πολύβατος* Χίκα, Μονωδ. 33.

πολυβιάζω, Χρον. Μορ. Η 5730.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *βιάζω.*

Πιέζω (κάπ.) φορτικά, επιμένω πιεστικά: *Παρακαλεί* (ενν. *ο πρίγκιπας*) *και λέγει τον* (ενν. *τον Μελίκ*) *του να σταθεί μετ' αύτον* (παραλ. 1 στ.) *κι εκείνος αποκρίθηκεν, υποκλιτά τον λέγει·* (παραλ. 7 στ.) *«Και δέομαί σε, αφέντη μου, μηδέ με το βιάσεις,| επεί όρκον έχω να στραφώ εκεί στα γονικά μου».| Ιδών ετούτο ο πρίγκηπας ουδέν τον πολυβιάζει* Χρον. Μορ. Ρ 5730.

πολυβλάπτω, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 221.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *βλάπτω.*

Προξενώ μεγάλη ζημιά, βλάπτω πολύ: *Βαραίνουσι* (ενν. *τα φασούλια*) *την κεφαλήν και τον στόμαχον, ... αμή όταν τα βράσεις με πιπέρι ή σινάπι ... χάνουσι την κακοσύνην τους και δεν πολυβλάπτουσιν* αυτ. 198.

πολύβολος, επίθ., βλ. *πολύβουλος.*

πολύβουλος, επίθ., Συνάδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 88ʳ· π ο λ ύ β ο λ ο ς.

Το αρχ. επίθ. *πολύβουλος*. Ο τ. τον 8.-9. αι. (Fatouros, Stud. z. byz. Lexik., σ. 145). Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Πολύ συνετός, φρόνιμος: *Τω αυτώ χρόνω απέθανεν ο παπά κυρ Μαυρουδής ... ψηλός, παχύς καταπολλά και μεγάλος ... πολύγνωμος, πολύβολος, πρακτικός ...* αυτ. φ. 26[r].

πολυβράζω, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 252.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *βράζω*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πολύ-*, ΑΛΝΕ).

Βράζω κ. πολύ: *Όταν την* (ενν. *τη φακή*) *βράσεις ολίγον και να την φάγεις πριχού μεγερευθεί καλά, κινά την κοιλίαν, ειδέ και την πολυβράσεις, σφίγγει πολλά* αυτ. 199.

πολυβρέχω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *βρέχω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Βρέχω κ. πολύ: *Ειδέ πάλι και πολυβραχεί* (ενν. *η γη*), *χαλάται και αυτείνη και οι καρποί της* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 103[20].

πολύβροντος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *βροντώ*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που βροντά πολύ: *Εν τοσούτω η Αφροδίτη,| εις τον ουρανόν ανέβη| κι εις τους πόδας του πατρός της,| του Διός του πολυβρόντου,| έκλαιε και αδημόνει* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Ε' [435].

πολύβρυτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *βρύω*.

(Προκ. για θάλασσα) αστείρευτη: *αν και αυτή η πολύβρυτος θάλασσα και όλοι οι βαθύρροοι ποταμοί ήθελαν μετατρέψει την φύσιν τους εις δάκρυα, δεν ήθελαν δυνηθεί ουδέ καν εις μέρος να θρηνήσουσι το σημερινόν του γένους δυστύχημα* Χίκα., Μονωδ. 35[45].

πολυγαμία η, Μαλαξός, Νομοκ. 324, 326· *πολλυγαμία*.

Το μτγν. ουσ. *πολυγαμία*. Η λ. και σήμ.

1) Η ερωτική σχέση με πολλές γυναίκες ταυτόχρονα: *πολυγαμία γαρ λέγεται, όταν υπηγαίνει τινάς εις πολλές γυναίκες και πορνεύει* Μαλαξός, Νομοκ. 326. **2)** Η σύναψη περισσότερων (συν.) από τρεις διαδοχικών γάμων: *όταν ευλογηθεί* (ενν. *τινάς*) *από τας τρεις γυναίκας περισσοτέρας, αυτό λέγεται πολυγαμία και χείρον από την πορνείαν κολάζεται η πολυγαμία, τουτέστιν η τετραγαμία* Μαλαξός, Νομοκ. 326[bis]· προκ. για τον τρίτο γάμο: *ο τριγαμίας νόμος ουκ έστιν· ... Την πολλυγαμίαν οι άγιοι πατέρες απησιωπήσαντο και πλέον πορνείας έκριναν* Κανον. Διατ. Α 762.

πολυγελία η.

Από το μτγν. επίθ. *πολύγελως* και την κατάλ. *-ία*.

Το πολύ, το υπερβολικό γέλιο: *Και η πολυγελία θανατοί την καρδίαν| και αποβάλλει το φοβερόν του ανδρός* Sprachlehre 159.

πολύγελως, επίθ.

Το μτγν επίθ. *πολύγελως*. Το ουδ. *πολύγελων* τον 4. αι. (LBG στη λ., TLG). Λ. *πολύγελος* στο Lampe, Lex.

Που γελά πολύ ή συχνά: *Ναι, γελάς,| συ γαρ παιδίον πολύγελων ει* Sprachlehre 158.

πολυγένης, επίθ. Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 15ᵛ, 25ᵛ, 88ᵛ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *γένι(ν)*. Πβ. λ. *πολυγένειος* στο LBG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει πολλά και πλούσια γένια: *Ήτον* (ενν. *ο παπά Κρίτων*) *ως λ' χρονών άνθρωπος, πολυγένης, μακρυγένης και μαυρογένης, έμορφος* αυτ. φ. 21ᵛ.

πολυγλυκύς, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *γλυκύς*.

Πολύ αγαπητός, προσφιλής (βλ. *γλυκύς* σημασ. 6): *χόρτασιν ουδέν έχω να τα καταχορτάσω| τα χιλιομυριοπλούμιστα κάλλη ζουγραφισμένα| κουρτέσας της Ροδάμης μου της πολυγλυκυτάτης* Λίβ. Esc. 2404.

πολύγνωμος, επίθ., Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26ʳ.

Από το αρχ. επίθ. *πολυγνώμων* (L-S). Βλ. και LBG. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Πολύ συνετός, έξυπνος, γνωστικός (για τη σημασ. βλ. LBG): *απέθανεν ο Καραχμάτης, ως σ' χρονών άνθρωπος, θεωρητικός, ισχυρός ... πολύγνωμος και πολύβουλος* αυτ. φ. 87ᵛ-88ʳ.

πολυγόγγυστος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *γογγύζω*.

Πολύ γκρινιάρης, που δυσανασχετεί και κακολογεί πολύ: *ω γογγυσμός των Φαρισαίων! ω γένος Φαρισαίων και πολυγόγγυστον, αλλά και πολυταλάνιστον! ... Τις γογγύζει τον Σωτήρα και όταν διδάσκει και όταν θαυματοποιεί;* Πηγά, Χρυσοπ. 60 (19).

πολύγονον το.

Το μτγν. ουσ. *πολύγονον*. Η λ. στο Somav. (*πολύγωνον*). Τ. *πολύγονο* το 18. αι. (Ρούσμ.-Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.) Δ' 96 (*πολύγωνο*)). Πβ. λ. *πολυγόνιον* στο LBG.

Είδος φαρμακευτικού φυτού (για το πράγμα βλ. Γενναδ., Λεξ. 751 και Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. 3219): *βράσε πολύγονον* (έκδ. *πολύγωνον*· διορθώσ.), (*cioè sanguinaria*), *με το ξύδι και βάλε το υποκάτω εις τους πόδας να σταματήσει η κίνησις της κοιλίας σου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 233.

πολύγονος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύγονος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Πολύ γόνιμος: *Έστιν η πέρδιξ ... πολύγονος παρά πάντα τα όρνεα* Φυσιολ. Β 11².

Το ουδ. ως ουσ.= η γονιμότητα: *Κράζεται ακόμη αυτή η θεά Κύπρις, διά το πολύγονον και πολύτεκνον των ανθρώπων* Ροδινός (Βαλ.) 165.

πολύγραμμον το, Metrol.[2] 72[8].

Το ουδ. του αρχ. επίθ. *πολύγραμμος* που απ. στον Αριστοτέλη ως ουσ. Βλ. και LBG, λ. *πολύγραμμος*. Το επιθ. στο ΑΛΝΕ.

Πολύγωνο: *Πολύγραμμον εις τετράγωνον και τρίγωνον τέμνεσθαι οφείλον* αυτ. 72[13].

πολυγραφία η, Κρασοπ. (Eideneier) V 84, Χρον. Μορ. Η 1332, 1967, 3298, 7803, Χρον. Μορ. Ρ 137, 1332, 1967, 3298, Θησ. ΣΤ' [39[3]].

Από το μτγν. *πολυγραφώ* και την κατάλ. *–ία*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πολυγράφος*, Δημητράκ., ΑΛΝΕ).

Το να γράφει κάπ. πολλά ή σε μεγάλη έκταση για κ.: *Το δε το πλήθος του λαού και των φλαμουραρίων,| όπου ήσασιν εις την βουλήν και εις το ταξίδι εκείνο,| ουκ ημπορώ να τους ειπώ διά την πολυγραφίαν* Χρον. Μορ. Η 137· *Κι άλλες ιστόριες πολλές εθώριες που δεν πρέπει| να τες δηγούμαι στο παρόν, για την πολυγραφίαν* Θησ. ΙΑ' [61[6]].

πολυγράφω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *γράφω*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ. λ. *πολύ-*, ΑΛΝΕ).

Γράφω αναλυτικά: *Ένα καθένα έκαστον ουδέν σε πολυγράφω* Σπαν. Ο 268.

πολυγραφώ.

Το μτγν. *πολυγραφέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., ΑΛΝΕ).

Γράφω πολλά για κ., μακρηγορώ (εδώ πλεοναστικά με σύστ. αντικ. το επίθ. *πολλά*): *Τι τα πολλά πολυγραφώ; Μακρύνω και τον λόγον,| και παρατρέχω περισσά τα άθλα τα του Πάρη* Βυζ. Ιλιάδ. 453.

πολύγωνον το, βλ. *πολύγονον*.

πολυδαίδαλος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυδαίδαλος*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Εξαιρετικά δουλεμένος, περίτεχνος: Αρσ., Κόπ. διατρ. [1003].

πολυδάκρυτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυδάκρυτος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που χύνει πολλά δάκρυα: Χίκα, Μονωδ. 30.

πολυδάμαντος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *αδάμας* με συγκ. του *α*.

Που είναι διακοσμημένος με πολλά διαμάντια: *του χαρίζει| στέφανον πολυδάμαντον, που λάμπει και φωτίζει* Αλεξ[2] 2426.

πολυδάπανος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυδάπανος*. Η λ. και σήμ.

Πολύ ακριβός· (ο πληθ. ουδ. ως ουσ.) ακριβά αποκτήματα: *Ηγόρασαν δε και πολλά πολλού άξια τιμής ολίγης και κύριοι των πολυδαπάνων και ωραίων ολίγου εγένοντο* Ιστ. πολιτ. 25[12].

πολυδεδοξασμένος, μτχ. επίθ., βλ. *πολυδοξασμένος*.

πολυδέσποτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *δεσπότης*. Η λ. στο LBG.

Που έχει πολλούς αφέντες: *γίνωσκε, θείε βασιλεύ, περί του σου Προδρόμου,| ότι ουκ εγένετο ποτέ δούλος πολλών κυρίων,| αλλ' ουδέ πολυδέσποτος, αλλ' ουδέ χορογύρης,* (παραλ. 4 στίχ.) *μίαν αυλήν εγνώρισα και ένα αυθέντην έσχον* Προδρ., Στ. δεητ. 16.

πολυδήγητος, επίθ., βλ. *πολυδιήγητος*.

πολυδιήγητος, επίθ.· *πολυδήγητος*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *διηγούμαι*. Η λ. και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πολυδήγητε*) και στο ΑΛΝΕ.

Που απαιτεί εκτενή αφήγηση (πβ. και ά *πολυαφήγητος*): *Τ' αφέντη επά γνωρίστηκε πως είναι θυγατέρα· το πράμα πολυδήγητο είναι* Κατζ. Ε' 510.

πολυδιψασμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *διψώ* ως επίθ. Η λ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ.

Που διψάει πολύ (πβ. ά. *διψοκαμένος*): *εκάτεχεν ένα χρυσό λαήνι| κι εγύρεψε και βρίσκει το και πιάνει το και πίνει| μ' όρεξη μεγαλότατη, σαν πολυδιψασμένη* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 369· (σε μεταφ.): *Και της καρδιάς σου το πλευρό με λόγχη ξανοιγμένο| για να 'βγει η βρύση της ζωής των πολυδιψασμένω!* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 376.

πολυδόλων, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *δόλος ο*.

Πονηρός, πανούργος: *και ουκ έλαθεν τον δόλον| Οδυσσεύς ο πολυδόλων* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΓ' [271].

πολυδοξασμένος, μτχ. επίθ., Θησ. Β' [36[5]]· *πολυδεδοξασμένος*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *δοξάζω* ως επίθ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει δοξαστεί πολύ, πολύ ξακουστός (πβ. *δοξάζω*): *ετρέχαν όλοι τους μετά σπουδή μεγάλη| όθεν ερχέτον η ζυγή η πολυδοξασμένη* Θησ. Θ' [41[4]]· (σε προσφών. προκ. για την Παναγία): *Ω πολυύμνητε και πολυδεδοξασμένη μήτερ, συ οπού εγέννησες τον Υιόν και Λόγον του Θεού* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 141[26].

πολυδουλεία η.

Από το α' συνθ. πολυ- και το ουσ. *δουλεία*. Άσχ. το μτγν. ουσ. *πολυδουλ(ε)ία*. Λ. *πολύδουλος* στο Somav. και *πολυδούλ'κον* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.) με διαφορ. σημασ.

Επιβολή πολυάριθμων δουλειών (Για κάποια είδη δουλείας βλ. Καραγ., Λεξ. οικον., λ. *αγροικικαί δουλείαι*· πβ. και *αγγαρεία*): *ο Ίζαού, φιλόχριστος ων, μετά της βασιλίσσης ευσεβούς Αγγελίνης ... τα μητάτα κατέπαυσαν, τους δε οίκους τοις κληρονόμοις απέδωκαν, τας πολυδουλείας και αγγαρείας ... κατέπαυσαν* Ιστ. Ηπείρ. XXXI[8].

πολύδρομος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύδρομος*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Πολύ γρήγορος: *ουκ είχε* (ενν. ο Διγενής) *κύνας μετ' αυτού ή πάρδους πολυδρόμους,| ουχ ίππου επεκάθητο, ου ξίφεσιν εχράτο* Διγ. (Trapp) Gr. 3395.

πολυδύναμος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυδύναμος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Που έχει πολλές και μεγάλες δυνάμεις ή ικανότητες: *τις ούτος ο πνιγόμενος εις ύδωρ δράκα μίαν| και τι το πολυδύναμον ύδωρ της παροιμίας;| Ύδωρ το του βαπτίσματος, πνιγόμενος ο δαίμων* Γλυκά, Αναγ. 31.

πολύδωρος, επίθ.· θηλ. *πολυδώρη*.

Το αρχ. επίθ. *πολύδωρος*. Το θηλ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Προκ. για τη γη) που δίνει πολλούς καρπούς, εύφορος: *τους λοιπούς κελεύει Τρώας* (παραλ. 1 στ.) *τα καλά όπλα να θέσουν| εις την γην την πολυδώρην* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Γ' 135.

πολυειδής, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 3232.

Το αρχ. επίθ. *πολυειδής*. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Που εμφανίζεται με πολλές διαφορετικές μορφές, ποικίλος: Γλυκά, Στ. 143· **β)** (μεταφ., προκ. για άνθρωπο) που παρουσιάζει πολλά και διαφορετικά πρόσωπα ανάλογα με τις περιστάσεις· ευέλικτος: *Αισχίνης γαρ προσείρηκε συγκεκραμένους λόγους* (παραλ. 2 στ.), *άνθρωπος ων πολυειδής πρώτος αυτός και ρήτωρ* Βίος Αλ. 2669.

πολυείσοδος, επίθ.

Από το α' συνθ. πολυ- και το ουσ. *είσοδος*. Η λ. τον 9. αι. (TLG, LBG)· βλ. και L-S, Κων/δη, καθώς και Κουμαν., Συναγ., λ. *πολυεισοδωτέρα εκκλησία*.

Που δίνει πολλά έσοδα, προσοδοφόρος: *λάβης δε και την προίκα σου εκ ταύτης της ημέρας,| κιντηνάρια είκοσι, νομίσματα παλαιά* (παραλ. 1 στ.) *και κτήματα πολυείσοδα στην εμήν θυγατέρα* Διγ. Ζ 2080· *Διαδοθείσα δε η αρετή αυτής ... ο ... βασιλεύς εγύρευσεν ίνα και λάβη μοναστήριον ... μεγαλότερον και πολυεισοδότερον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 50[4].

πολυέλαιος ο, Προσκυν. Λαύρ. 874 96[20], Προσκυν. α' 112[4], 113[21-22]. — Πβ. και *πολυκάνδηλον*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *έλαιον* ή το αρσ. του αρχ. επιθ. *πολυέλαιος* ως ουσ.· για διαφορ. ετυμ. και γρ. (*πολυέλεος*) βλ. Ανδρ. Λεξ., Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 82, ΛΚΝ. Η λ. στον Πορφυρογέννητο, στο Meursius και σήμ.· βλ. και LBG.

Μεγάλο κρεμαστό φωτιστικό με κεριά ή καντήλες, στο κέντρο ή σε άλλα σημεία χριστιανικού ναού: *άνωθεν αυτού κρέμαται και το πολυκάνδηλον, ήγουν ο πολυέλαιος· άπτουν και αυτού κανδήλια δ'* Προσκυν. Μεταμ. 50 111[30]· *Κρέμανται και από την στέγην της μέσης εκκλησίας από τους χορούς έως εις την μεγάλην πόρταν πολυέλαιοι πέντε* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 160.

πολυελεημονητής ο. — Βλ. και *ελεημονητής*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *ελεημονητής*.

(Προκ. για το Θεό) πολύ σπλαχνικός, φιλάνθρωπος: *Ο Κύριος ο εύσπλαγχνος, ο ελεημονητής, ο υπομονητικός, ο πολυελεημονητής* Χριστ. διδασκ. 377.

πολυέλεος, επίθ., Ιων. IV 2, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 80-1, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 255, 2566, 5184, Πεντ. Αρ. XIV 18, Έξ. XXXIV 6, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1164, Βελλερ., Επιστ. 55[44-45], Διήγ. ωραιότ. 333, 835.

Το μτγν. επίθ. *πολυέλεος*. Η λ. και σήμ.

(Εκκλ., ως προσων. του Θεού ή του Χριστού) πολυεύσπλαχνος: *Γλυκύτατέ μου Ιησού, ο τον άσωτον σώσας,| σωτήρ μου πολυέλεε, σώσον κάμέ τον πόρνον* Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 52· *εδόξασε* (ενν. ο Αδάμ) *και ύμνησέ τον ως Θεόν των απάντων και ως εύσπλαγχνον και ελεήμων και ως μακρόθυμον και πολυέλεον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 293[r].

Το αρσ. ως ουσ. (προκ. για το Χριστό): *Διατί αν αποθάνουμεν αφνίδια οι καημένοι| κατέχω οι περισσότερ' είμεστεν κολασμένοι.| Α αμή ο πολυέλεος να μας συμπαθήσει| και από την παράδεισον να μη μας εχωρίσει* Διήγ. ωραιότ. 269· *Κι ευθύς τον πολυέλεον ύψωσον σταυρωμένον| επί της ακροπόλεως άνω δεδοξασμένον| μεγαλοφώνως κράζοντες το: Σώσον τον λαόν σου* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 567.

πολυεξετάζω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *εξετάζω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Ερευνώ, εξετάζω σχολαστικά κ.: *Όλα τα κρίματα του Θεού να τα ηξεύρει τινάς έναι αδύνατον και διά τούτο καλόν έναι να μη δεν τα πολυεξετάζομεν* Μαλαξός, Νομοκ. 486.

πολυέξοδος, επίθ., Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 132 κριτ. υπ., 580 κριτ. υπ.)· π ο λ ύ ξ ο δ ο ς.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *έξοδο(ν)*. Η λ. τον 5. αι. και σήμ.· βλ. και LBG.

Πολύ δαπανηρός, ακριβός: *Τον δε άμβωνα και την σολέαν μη δυνάμενος ποιήσαι τοιαύτα πολυέξοδα και πολύτιμα εποίησεν αυτά ουδαμινά* Hagia Sophia α 466[19]· *τα*

'γκόρφια τα χρυσά, που κρέμουνται στα στήθη| πολύξοδα, πολύτιμα Γεωργηλ., Θαν. 131.

πολυέσπλαχνος, επίθ., βλ. *πολυεύσπλαγχνος.*

πολυετής, επίθ., Φυσιολ. (Sbord.) 184[2] κριτ. υπ.

Το αρχ. επίθ. *πολυετής*. Η λ. και σήμ.

Μακροχρόνιος· (εδώ) που ζει πολλά χρόνια, μακρόβιος: *Έστιν ο γυψ πολυετές ζώον* Φυσιολ. Β 5[1].

πολυέτια η, βλ. *πολυετία.*

πολυετία η, Φυσιολ. (Legr.) XXXI· *πολυέτια.*

Το μτγν. ουσ. *πολυετία*. Ο τ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

α) Χρονική περίοδος πολλών ετών· πάροδος πολλών ετών: *έστι και μοναστήριον σφόδρα αφανισμένον,| από την πολυέτιαν άπαν συντεθλασμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 302· **β)** μακροβιότητα: *Έστι γαρ ο αετός βασιλεύς των ορνέων, αετός δε κέκληται διά την πολυετίαν αυτού* Φυσιολ. (Sbord.) 191[7].

πολυεύγενος, επίθ. — Βλ. και *ευγενής.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *ευγενής*.

(Προκ. για όπλα) εξαιρετικά καλοφτιαγμένος, πολύ όμορφος: *χαρίζω σου και το φαρίν με την εξόμπλισίν του| και άρματα πολυεύγενα τά πρέπουν ανδρειωμένον* Φλώρ. 625.

πολυευσπλαγχνία η· *πολυευσπλαχνιά.* — Βλ. και *ευσπλαγχνία.*

Το μτγν. ουσ. *πολυευσπλαγχνία* (Lampe, Lex., όπου και τ. *πολυσπλαγχνία*). Ο τ. από μετρ. αν. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., λ. *πολυεύσπλαγχνος*).

α) (Προκ. για το Θεό) μεγάλη ευσπλαχνία, έλεος: *για το τι να κλαίγομε και να κακιώνομέστα| στα τόσα τά μας έδωκεν* (ενν. *ο Θεός*) *για την πολυευσπλαχνιά του* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 273· **β)** συμπάθεια· προσήνεια: *Κολάκευε και αγάπα την* (ενν. *την κόρη*) *και την καρδιάν σου χώνε,| μήπως και πάρει θάρρισμα διά την πολυευσπλαγχνίαν| και κάμει κι έργο σαν το ζο διατ' είν' αποτυχία* Δεφ., Λόγ. 299.

πολυεύσπλαγχνος, επίθ., Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1671· *πολυέσπλαχνος*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1330· *πολυεύσπλαχνος*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1758, Ιστ. Βλαχ. 2293· *πολύσπλαχνος*, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 299 κριτ. υπ.

Το μτγν. επίθ. *πολυεύσπλαχνος*. Ο τ. *πολύσπλαχνος* από το ήδη μτγν. επίθ. *πολύσπλαγχνος*. Η λ. και σήμ.

α) (Εκκλ., ως επίθ. του Θεού), πολύ φιλεύσπλαχνος, πολυέλεος (πβ. ά.): *ο Θεός είναι πολυεύσπλαγχνος και θέλει κάμει έλεος εις εσένα* Διον. ρήτ., Ιστ. 252· *είναι πολυεύσπλαχνος ο Κύριος και οικτίρμων* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιακ. Καθολ. Επιστ. ε' 11· **β)** (προκ. για άνθρωπο) πολύ σπλαχνικός, συμπονετικός: *τέκνα μου πολυέσπλαχνα και πολυαγαπημένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 774.

πολυευσπλαχνιά η, βλ. *πολυευσπλαγχνία.*

πολυεύσπλαχνος, επίθ., βλ. *πολυεύσπλαγχνος.*

πολυευχαριστώ, Σκλάβ. 245· *πολυφκαριστώ.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *ευχαριστώ.* Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Ευχαριστώ πολύ: *Πρεσβύτη, ...| με τα λόγια δεν έναι πρεπό να πολυφκαριστούμε,| μα με τα έργα τάσσω σου να μ' έχεις σαν παιδί σου* Πανώρ.[2] Δ' 412.

πολυζηλεμένος, μτχ. επίθ., Εβρ. ελεγ. 170, Σκλάβ. 53. — Πβ. και *πολυζήλευτος.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *ζηλεύω* ως επίθ. Η λ. και σήμ. λαϊκ.

Που τον ζηλεύουν πολύ· που τον θαυμάζουν πολύ: *Ώχου, ακούστε με να διηθώ να σύρω μοιρολόι| Ώχου, για το Ιερουσαλάιμ το πολυζηλεμένο* Εβρ. ελεγ. 160· *Αυθέντες εκλαμπρότατοι, στον κόσμον τιμημένοι,| και δοξασμένοι πανταχού και πολυζηλεμένοι* Κορων., Μπούας 9.

πολυζήλευτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *ζηλευτός*· πβ. αρχ. επίθ. *πολύζηλος.* Η λ. και σήμ.

Που τον θαυμάζουν ή τον ζηλεύουν πολύ: *Εσ' είσαι το άστρον του ουρανού, του κάμπου το λουλούδι,| και χώρα πολυζήλευτος με το πολύν λογάριν* Ερωτοπ. 568· *Ω νιότη πολυζήλευτη και ζητημένοι χρόνοι* Ch. pop. 473.

πολυζητημένος, μτχ. επίθ., Φαλιέρ., Ιστ.[2] 406, Πανώρ.[2] Β' 339.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *ζητώ* ως επίθ.· πβ. επίθ. *πολυζήτητος* (4.αι., TLG).

Πολύ ποθητός, πολύ επιθυμητός (πβ. μτχ. παρκ. του *ζητώ*): *δώσ' μου σκιας το θάνατο τον πολυζητημένο| να λείψου οι πόνοι εκ το κορμί τούτο το πρικαμένο* Πανώρ.[2] Α' 351· (σε προσφών. με παράλ. του ουσ.): *Ω πολυζητημένη μου, ω φως μου και ψυχή μου* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 409.

πολυζώητος, επίθ.

Από το *πολυζωέω* (L-S) και την κατάλ. *-τος.* Τ. *πολλοζώετος* στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιώμ., Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.). Τ. *πολυζώετος* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex., TLG) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.)· πβ. μτγν. επίθ. *πολύζωος.*

Που ζει πολλά χρόνια, μακρόβιος: *Το παιδίον σου θέλει είσταιν ... πολλά φρόνιμος και γνωστικός και πολυζώητος* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 77[5-6].

πολυηγαπώ, βλ. *πολυαγαπώ.*

πολυημερία η· *πολυμερία,* Δεφ., Λόγ. 217.

Το μτγν. ουσ. *πολυημερία* (Lampe, Lex.)· βλ. και LBG.

(Με την πρόθ. *με* ως επίρρ.) για πολλές μέρες, για πολύ καιρό, συνέχεια (για τη σημασ. βλ. Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Λόγ. σ. 89]): *σκόπησε πώς κάμνει το μερμήκιν,| οπού ξετρέχει πόθεν που έναι σιταροκούκκιν| να το μαζώνει πρόθυμα με την πολυμερία* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 89.

πολυημερίζω.

Από τον αόρ. του *πολυημερώ*.

Περνώ πολλές μέρες (κάπου): *Περί του ωφελείν ... τους πολυημερίσαντας εν όρεσιν και σκορπίσαντας τον νουν αυτών εκ φόβου τινός* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 95[8].

πολυήμερος, επίθ.· *πολύμερος*.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.· βλ. και LBG.

Που διαρκεί πολλές μέρες: *Έχομεν ουν άλλο οπού μας λυπάει πολλά την ψυχήν, την βαρύτητα του χειμώνος, την αμετρίαν της χιόνος, τον πολύμερον αποκλεισμόν* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 142[19]· (σε θέση επιρρ. κατηγ.): *εύρομεν αυτούς πέντε ημέρας αποθαμένους, μη παθόντες τίποτε από όσα ακολουθεί να πάθει κορμί νεκρόν πολυήμερον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 128.

πολυημερώ· *πολυμερώ*, Χρον. Μορ. P 2543.

Από το μτγν. *πολυημερεύω* (ή το επίθ. *πολυήμερος*).

Περνώ πολλές ημέρες· χάνω καιρό: *ουδέν εποίκεν άργητα διά να πολυμερήσει* Χρον. Μορ. H 2543.

πολυθαυμάζω.

Από το επίρρ. *πολύ* και το *θαυμάζω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Απορώ, εκπλήσσομαι έντονα: *μου εβουλήθηκε σε στίχον να το βάλω| τούτο το λίγο που θωρείς* ... (παραλ. 3 στ.) *κι αν έσφαλα και τίποτες, μη το πολυθαυμάζεις* Διακρούσ. 118[6].

πολυθαύμαστος, επίθ., Lucar, Sermons 30, Χίκα, Μονωδ. 29. — Βλ. και *πολλοθαύμαστος*.

Από το επίρρ. *πολύ* και το επίθ. *θαυμαστός*. Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.), σε σχόλ. (TLG), σε έγγρ. του 16. αι. (Λαούρδας, Κρ. Χρ. 5, 1951, 233) και στο ΑΛΝΕ· πβ. επίρρ. *πολυθαυμάστως* στο LBG.

Που τον θαυμάζουν πολύ, που προκαλεί μεγάλο θαυμασμό: *Διήρκεσε δε ... ο άμβων ο πολυτίμητος και πολύολβος και πολυθαύμαστος ...χρόνους ιζ΄* Hagia Sophia a 465[3].

πολυθεΐα η, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 55.

Το μτγν. ουσ. *πολυθεΐα*. Η λ. και σήμ.

Λατρεία πολλών θεών, πολυθεϊσμός: *διά το να μην στέργει αυτός ο Μωυσής τα σεβάσματα και την πολυθεΐαν των Αιγυπτίων, ... διά τούτο εδίδαξε ... ένα και μόνον Θεόν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 39.

πολύθεος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύθεος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Πολυθεϊστικός (η σημασ. μτγν.): *εκ των εθνικών τινές νόμους έθεσαν σέβεσθαι ... κατά την πολύθεον αυτών γνώμην* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 58.

πολυθεώρητος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ*-, το *θεωρώ* και την κατάλ. -*τος*. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.) και στο Κουμαν., Συναγ.· βλ. και LBG.

(Εδώ προκ. για γεγονός) που τον παρατηρούν, που τον παρακολουθούν πολλοί: *ην το κακόν πολυθεώρητον, μηδέ εις καρδίαν ή νουν ανθρώπινον τούτο ποτέ ανελθόν* Παράφρ. Χων. (v. Dieten) III[65].

πολύθλιβος, επίθ., Προδρ. (Eideneier) II 19-1 χφ Η κριτ. υπ., Φλώρ. 1519, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 3, 236, 251, Λίβ. Ν 1756, 3448, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 321, 508, Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 78, 588, Γεωργηλ., Θαν. 37, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3370, 3617, 3639, 4167.

Από το επίθ. *πολυθλιβής* με μεταπλ.· πβ. και *πολύθλιπτος* τον 4. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. το 10. αι. και σε σχόλ. (TLG).

1) Που αισθάνεται βαθιά θλίψη, πολύ θλιμμένος: *πληροφορήθησε απ' εμέν πολύθλιβε καρδία,| πάσχω εις τά πάσχεις, μα το ναι, θλίβομαι εις τά λυπείσαι* Λίβ. Sc. 2842· (μεταφ.): *με χέρια πολύθλιβα, με δολερά τραγούδια* Θησ. Ι' [7[7]]. **2)** Που προκαλεί μεγαλη θλίψη, πολύ λυπηρός: *εσφίγγαν μέσα τους την θλίψην με οδύνη,| με λογισμούς πολύθλιβους εδιάβαζαν εκείνοι* Θησ. ΙΑ' [32[8]]· *αναστενάξαν κι είπασιν οκάτι καταλόγιν,| αθιβολήν πολύθλιβον κι έμοιαζεν μοιρολόγιν* Απόκοπ.[2] 240.

πολυθρέφομαι, βλ. *πολυτρέφομαι*.

πολυθρήνητος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυθρήνητος* (TLG). Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Που έχει θρηνηθεί από πολλούς· αξιοθρήνητος: *πολυθρήνητον πεποίηκεν (ενν. την πόλιν)* Ιστ. Ηπείρ. VI[8].

πολυθρηνισμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ*- και τη μτχ. παρκ. του *θρηνίζω* ως επίθ..

Που έχει προκαλέσει πολύ θρήνο: *Χαίρε συ (ενν. Παρθένε) των διαβόλων το πολυθρηνισμένον και ανιάτρευτον πλήγωμα* Μετάφρ. Ακάθ. Ύμν. 135[16].

πολύθροφος, επίθ., βλ. *πολύτροφος*.

πολυθρύλητος, επίθ., Ιστ. Ηπείρ. VI[7], Καναν. (Pinto) 19, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 192[22-23].

Το αρχ. επίθ. *πολυθρύλητος*. Η λ. και σήμ.

1) Περίφημος, ξακουστός, ονομαστός: Ιστ. Ηπείρ. VI[6], Καναν. (Pinto) 521-2. **2)** Πολυλογάς, φλύαρος· (μεταφ.): *Όταν εξήλθεν ο χειμών, κατέλαβε το έαρ,| και πολυθρύλητον χαράν έχουσι τα πουλία* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 803.

πολυθρυλισμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του αρχ. *θρυλώ*, αναλογ. με μτχ. σε *-ισμένος*.

Περιλάλητος: *την πόλιν Ιωάννινα την πολυθρυλισμένην* Ιστορ. δεσποτών Ηπείρ. 6[14].

πολυκαθίζω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *καθίζω*. Τ. *πολισκαθίζω* στην Κρήτη (Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73). Η λ. στο ΛΑΝΕ.

Παραμένω κάπου για πολλή ώρα: *Πανώρια, πού 'σουν ως εδά; Σε ποια γκρεμνά γυρίζεις;* | *Το σπίτι είντα σόκαμε και δεν πολυκαθίζεις;* Πανώρ.[2] Β' 78.

πολυκαιρία η, Μαλαξός, Νομοκ. 198, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1731, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 53 δις, 112, 220, Ροδινός (Βαλ.) 174.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *καιρός*. Τ. *πολλυκαιρκά* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 748). Η λ. στον Ευστάθιο. (TLG), στο Βλάχ. και σήμ.· βλ και LBG.

1α) Πολύς χρόνος: *οι μαθηταί, οπού θέλουν να μάθουσιν υψηλά και θεία μαθήματα, τρία πράγματα χρειάζονται, πολυκαιρίαν, τόπον ήσυχον, και ζωήν αφρόντιστον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 53· **β)** πάροδος μεγάλου χρονικού διαστήματος: *κι αλλονών παιδιά έφαγαν, κι είχαν μεγάλον πόνον,* | *και πάλιν τους επέρασεν με την πολυκαιρίαν* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 937. **2)** Παλαιότητα: *ούτ' έκοψαν ούτ' έβλαψαν, κλωνάρι απ' εκείνα* (ενν. *τα δένδρα*), | *μόνον απέ το έτος τους κι εκ την πολυκαιρία τους* | *για θεϊκή αξιότητα, τα είχασι σιμά τους* Θησ. ΙΑ' [19[7]].

πολυκαιρίζω.

Από το ουσ. *πολυκαιρία* και την κατάλ. *-ίζω*. Τ. *πολυτδαιρίζου, -ζίζου* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Τριτοπρ. *πολλdυkαιρίζει* στη Ρόδο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Τ. *πολισκαιρίζω* στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.). Λ. *πολυκαιρεύω* στο Somav. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Παίρνω πολύ καιρό· καθυστερώ: *Αμή ανίσως και ορίσεις ότι ακόμη εις τούτο να πολυκαιρίσομεν πλέον τετοιανής λογής* Χριστ. διδασκ. 455. **2)** Παλιώνω με τον καιρό: *όσον είναι η κοπρία πολυκαιρισμένη τόσον ωφελά ολιγότερον, αμή η έγκαιρος δίδει πολύ διάφορον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 143.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = παλιός· (εδώ προκ. για καρπό) που έχει περάσει καιρός από τη συγκομιδή του: *Τα δε πολυκαιρισμένα* (ενν. *καρύδια*) *εβγάνουσι λάδι περισσότερον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 216.

πολυκαιρινός, επίθ.

Από το ουσ. *πολυκαιρία* και την κατάλ. *-ινός*· πβ. ά. *πολυκαίριος* στο LBG. Τ. *πολυκαιρ'νός* σήμ. στο μυκον. ιδίωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.). Η λ. και σήμ.

Μακροχρόνιος: *Η χρόνιος γουν αυτόθι τώρα διατριβή της αγάπης σου και η μέλλησις ..., η πολυκαιρινή* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 74[13].

πολυκάμνω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *κάμνω*. Λ. *πολλοκάμνω* στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ.). Η λ. (και η μτχ.) στο ΑΛΝΕ.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (προκ. για καρπούς) πολύ ώριμος: *μόνον τα μούρα τρώγε καμπόσον άγγουρα ..., ότι τα πολυκαμωμένα τρώγουν οι μύγιες ... και τα μολύνουσιν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 211.

πολυκάνδηλον το, Hagia Sophia α 460^{3}, φ[1] 502^{28}, ω $531^{15,}$ ν 559^{9}, f 597^{21}, ψ 615^{7}, Προσκυν. α' 113^{22}. — Πβ. και *πολυέλαιος*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *κανδήλα*. Τ. *πολυκάντηλο* σήμ. Η λ. τον 5. αι. (LBG) και στο Meursius (λ. *πολυκάνδηλα*).

(Εκκλ.) κρεμαστό φωτιστικό με πολλά καντήλια που χρησιμοποιείται κυρίως σε χριστιανικούς ναούς: *Και αυτού άνωθεν κρέμουνται πολυέλαιος και πολυκάνδηλον, το οποίο έχει κανδήλας μβ'* Προσκ. Μπεν. 54 156^{6-} *άνωθεν ... κρέμαται και το πολυκάνδηλον, ήγουν ο πολυέλαιος· άπτουν και αυτού κανδήλια δ' ακοίμητα, έχει δε έως τριακόσια κανδήλια* Προσκυν. Μεταμ. 50 111^{30}.

πολύκαρπος, επίθ., Χίκα, Μονωδ. 27, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [319].

Το αρχ. επίθ. *πολύκαρπος*. Η λ. και σήμ.

Που έχει ή παράγει άφθονους καρπούς· εύφορος, καρπερός: Κορων., Μπούας 66, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 147· (θωπευτ. σε προσφών.): *Αφέντη μου πολύκαρπε, κοκκινομηλοφόρε,* | *ηθέλασιν τα μάτια μου πάντοτε να σε βλέπουν* Ερωτοπ. 468.

πολύκλαυστος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύκλαυ(σ)τος*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Που για αυτόν έχουν κλάψει πολλοί, *πολυθρήνητος*: Ροδινός (Βαλ.) 203.

πολύκλωνος, επίθ.· θηλ. *πολυκλωνούσα*.

Η λ. στο Θεόφραστο και σήμ. Για το σχηματ. του θηλ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *-ούσα*.

Που έχει πολλά κλαδιά: *τα δένδρα τα πολύκλωνα τά καταρρέουν την δρόσον* Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 112· (σε θωπευτ. προσφών.): *Κόρη μου αγαπημένη μου, φως και παρηγοριά μου,* | *πολυκλωνούσα ροδαρά, άσπρη τρανταφυλλιά μου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 308.

πολυκλωνούσα, επίθ. θηλ., βλ. *πολύκλωνος*.

πολυκολασμένος, μτχ. επίθ., Θησ. Πρόλ. [17].

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *κολάζω* ως επίθ.

1) (Επιτ.) βασανισμένος, ταλαιπωρημένος: *Γιατί τελείωσιν ήθελε ο πικραμένος πόνος,* | *που σφάζει την καρδία μου, την πολυκολασμένη* Θησ. Ε' [90^{6}]. **2)** Πολύ κακός, μοχθηρός, διεφθαρμένος· (εδώ μεταφ.): *εις την ασθένειαν μου την πολυκολασμένη* | *ιδέ, κυρά, τους πόνους μου* Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 17.

πολυκόμπι το, βλ. *πολυκόμπιν*.

πολυκόμπιν το· *πολυκόμπι*, Σταφ., Ιατροσ. 8[224], Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 23, 27.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *κόμπος* (Ι). Ο τ. *πολυκόμπι* στο Meursius και σημ. βοτ. (Χελδρ.-Μηλιαρ., Ονόμ. Φυτών[2] 238, Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. 3221)· βλ. και LBG, λ. *πολυκόμπιον*. Τ. *πουλυκόb'* σήμ. ιδιωμ. (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ., Λιάπης, Ιδίωμ. Πηλίου).

Το φαρμακευτικό φυτό *ίππουρις* (βλ. ά.· για τη σημασ. βλ. και Κοραή, Ατ. Δ' 443): *Βάλον σέλινον, ιππούριν, το λεγόμενον πολυκόμπιν, και άσαρ ας βράσουν με το νερόν* Σταφ., Ιατροσ. 3[76]· *εις εκείνους οπού τρέχει αίμα έπαρε ρίζαν ιππούρεως (ήγουν πολυκομπίου) και βράσε ... και δίδε και να πίνει* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 17.

πολυκοπιάζω, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 6 κριτ. υπ.

Από το μτγν. επίθ. *πολύκοπος* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στο Βλάχ.

Καταβάλλω μεγάλο κόπο, κουράζομαι πολύ: *όταν είναι ο άνθρωπος θερμής κράσεως ή πολυκοπιάζει και ιδρώνει ... αχαμνίζει η έμφυτος θέρμη* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 186· *Εγώ να έλθω σ' ως αυτού να μην πολυκοπιάζεις,| γιατί στην δύναμιν εσύ με μένα δεν ταιριάζεις* Διγ. Ο 2813.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που έχει καταβάλει μεγάλο σωματικό κόπο, πολύ κουρασμένος: *Κύριε μου, και τα πόδια σου τα πολυκοπιασμένα| για βούθηση των ολονών κι εδά 'ναι καρφωμένα!* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 377.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = αυτός που έχει καταβάλει μεγάλο κόπο· ο ταλαίπωρος: *Τρεχάτοι εκατεβαίνασι οι πολυκοπιασμένοι,| να φύγουν από το κακό, κι ήτον και πεινασμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 210[13].

πολύκοπος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολύκοπος* (TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG.

Που προξενεί πολύ κόπο, πολύ κουραστικός: *Αλλά τι τούτο ότι επαινώ τους χειροτεχναρίους,| προς ό θεωρώ εις τα γράμματα, την ευτυχίαν την έχω,| την ναυτικήν πολύκοπον να 'ργάζουμουν την τέχνην* Προδρ. (Eideneier) III 197-15 χφ Ρ κριτ. υπ.· *Εις δε των Ρωμαίων ορών την γενομένην ζημίαν εν τοις πολυκόποις αυτού γεωργήμασιν, δραμών εδίωξε τους ίππους εκ του αγρού* Δούκ. 305[3].

πολυκουρασμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παθητ. παρκ. του *κουράζω* ως επίθ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που είναι πολύ κουρασμένος, καταπονημένος: *Η μάννα η πολύθλιβη και πολυκουρασμένη| θωρώντας να την κάνουσι απού το τέκνο* (ενν. τον Ιησού) *ξένη* (παραλ. 3 στ.), *το τέκνο τση αναζητά, το Θιο επικαλιέται* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3370· *Περίσσα διψασμένος| μα την αλήθεια βρίσκομαι και πολυκουρασμένος* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 178.

πολυκουρατορεύω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *κουρατορεύω* (βλ. ά., Γ' τόμ. Προσθ.).

Ασκώ καθήκοντα επιτρόπου· (εδώ) ανακατεύομαι σε περισσότερα από όσα μου

επιτρέπεται ή με αφορούν: *αλλά δη να συντυχαίνει* (ενν. *η γυναίκα*),| *να δημηγορεί πολλάκις,| να δικάζεται με πάσας* (ενν. *τας γυναίκας*)| *και πολυκουρατορεύει,| όσας αρετάς αν έχει,| εκατέλυσεν και εκείνας* Πτωχολ. α 666.

πολύκρηνος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *κρήνη*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.· πβ. μτγν. ουσ. *πολύκρηνον* (LBG).

Που έχει πολλές πηγές: *Και εκατέβησαν οι δυο τους, ο Απόλλων και η Ίρις| στην πολύκρηνον την Ίδην, και τον Δία εκεί εύρον* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΖ' [115].

πολυκτήματος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυκτήματος*· βλ. και LBG.

Που έχει μεγάλη περιουσία, πολύ πλούσιος: *ουδ' ο γιγαντοδύναμος ενδέχεται καυχάσθαι,| αλλ' ουδ' ο πολυκτήματος τα των βροτών αρπάζειν* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 210.

πολύκυκλος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *κύκλος (I)*. Η λ. τον 4.-5. αι. (TLG), στον Ησύχ. (λ. *πολυέλικτον*) και στο ΛΑΝΕ· βλ. και LGB.

Που κάνει πολλούς κύκλους· (εδώ προκ. για το μουσουλμανικό σαρίκι): *Εβγάλασι στανικώς των* (ενν. *οι άνδρες χριστιανοί*) *εκείνες τες πολύκυκλες σφαίρες, εκείνα τα βουνά τα Αιτναία, και τώρα βαστάζουσι το μαύρον και μαρτυρούσι και με το σχήμα πως είναι χριστιανοί* Πηγά, Χρυσοπ. 368 (38).

πολύλαλος, επίθ., Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 14[14].

Το μτγν. επίθ. *πολύλαλος*. Η λ. στο ΛΑΝΕ.

Ομιλητικός· φλύαρος, πολυλογάς: *μη γίνεσαι πολύλαλος εις το καθένα ρήμα| μηδέ θελέσεις εκδικείν εις τον καθένα λόγον* Σπαν. Α 251· *φοβούμενος ο Ξάνθος διά τον Αίσωπον, ότι πολύλαλος ήτον, όρισε να τον βάλουν εις την φυλακήν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 34[28].

Το ουδ. ως ουσ. = πολυλογία, φλυαρία: *ο Ξάνθος φοβούμενος το του Αισώπου πολύλαλον, όρισε να τον βάλουν εις την φυλακήν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 111[18].

πολυλαμπής, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *λάμπω*. Η λ. το 13. αι. (LBG)· πβ. μτγν. κύρ. όν. *Πολυλάμπης* (TLG).

Που λάμπει πολύ, πολύ φωτεινός: *Η δε Αθήνη κόρη,| με μεγάλης προθυμίας| εκ των ουρανών κατέβη,| ως πολυλαμπής αστέρας| ος τοις ναύταις εις βοήθειαν,| έρχεται εν τρικυμία* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ' [42].

πολύλαμπρος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *λαμπρός*. Τ. *πολλύλαμπρος* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ.

Πολύ ωραίος, εντυπωσιακός· πολυτελής (βλ. και ά. *λαμπρός* 5): *Ου γαρ μόνος* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *αλλά δύο,*| *οι συντρόφοι μετά τούτου* (παραλ. 1 στ.) ... *έλαβαν εκ της αμάξης*| *τα πολύλαμπρα τα δώρα* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΔ' [397].

πολυλαρυγγίζω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *λαρυγγίζω*. Η λ. στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Φωνάζω δυνατά· αγορεύω μεγαλόφωνα (βλ. και ά. *λαρυγγίζω*): *Ως γαρ τις κακομήχανος κακεντρεχής σκορπίος,*| *ή φάρμακον κακόβουλον, ελλεβορώδες πόμα* (παραλ. 4 στ.), *ούτως απράγμων άνθρωπος, κακεντρεχής καρδία,*| *καν γλώσση μέγα φθέγγηται και πολυλαρυγγίζη* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 105.

πολυλέγομαι. — Πβ. και *πολυαφηγούμαι.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *λέγομαι*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που περιγράφεται, που εξιστορείται συχνά (για τη σημασ. βλ. και ά. *λέγω* ΙΙ3α): *χαίρε συ* (ενν. *Θεοτόκε*) *των αγγέλων το πολυφημισμένον και πολυλεγόμενον μέγα θαύμα* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 135[15].

πολυλεξία η.

Από το α' συνθ. *πολυ-*, το *λέγω* και την κατάλ. *-σία*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.)· βλ. και LBG.

Φλυαρία, πολυλογία: *Αλλα δε πλείστα και πολλά και τις να τα συγγράψει;*| *Καταλιμπάνω γαρ αυτά διά την πολυλεξίαν,*| *ίνα μη φαίνωμαι βαρύς τω κράτει σου και λάλος* Προδρ. (Eideneier) IV 161 χφ P κριτ. υπ.

πολυλογία η, Σπαν. (Μαυρ.) P 266, Χρον. Μορ. Η 7033, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 812, Κορων., Μπούας 4, Σοφιαν., Παιδαγ. 106, Δεφ., Λόγ. 507, Ιστ. Βλαχ. 2773, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. στ' 7, Κρασοπ. (Eideneier) I 100· *π ο λ υ λ ο γ ι ά*, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 541.

Το αρχ. ουσ. *πολυλογία*. Η λ. και σήμ.

Το να λέει κανείς πολλά (συν. ανούσια ή περιττά)· φλυαρία: Θεολ., Τζίρ. 359[4], Βησσ., Επιστ. 27[4].

Φρ. *έρχομαι εις πολυλογιά* = μιλάω πολύ· φλυαρώ: *Ακόμη λόγους θε να πω κι όλοι γροικήσετέ μου,*| *κι αν έρχομαι εις πολυλογιά, μα συμπαθήσετέ μου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 206[20].

πολυλογιά η, βλ. *πολυλογία.*

πολύλογος (Ι), επίθ., Διδ. Σολ. P 113, Αργυρ., Βάρν. Κ 102, Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 122, Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 139[18]· *π ο λ υ λ ό γ ο ς*, Πτωχολ. (Κεχ.) P 12.

Το αρχ. επίθ. *πολύλογος*. Ο τ. ήδη μτγν. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

Πολυλογάς, φλύαρος: Παρασπ., Βάρν. C 98, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 123[14], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Τιμ. Α' ε' 13· (μεταφ.): *πουλίν είναι, ό λέγουσιν κουρκουνιστήν οι πάντες* (παραλ. 2 στ.), *πολύλογον ως αληθώς κατά την γνώμην όντως* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 1324.

πολύλογος (ΙΙ), επίθ.

Από το επίθ. *πολύς* και το β' συνθ. *-λόγος* (για το πράγμα βλ. Ανδρ., Λεξ., στη λ.). Η λ. στο Βλάχ., σε έγγρ. του 17. αι. (Μπρούσκαρη, Θησαυρ. 19, 1982, 188, Βαγιακ. ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 80) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.)· άσχ. το αρχ. επίθ. *πολύλογος*.

α) Πολλών λογιών, ποικίλος: *οι δε περισσότεροι με χορτάρια μόνον και βλαστάρια τρέφονται, αγαπώντες απλήν τράπεζαν και κατά πολλά άτεχνον ... ίνα μη σκοτίζηται ο λογισμός από τα πολύλογα και πολυποίκιλα φαγητά* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 110· *εφύτευσε δε* (ενν. *ο άγιος Ιωάννης*) *και αμπέλι και δένδρα πολύλογα* Σουρούμης, Ιωάνν. Ξέν. Κ 112· **β)** που εκδηλώνεται με ποικίλες μορφές: *καθώς καθένας έλαβε χάρισμα, να το διακονείτε ένας τον άλλον, ωσάν καλοί οικονόμοι της πολυλόγου χάριτος του Θεού* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πέτρου Καθολ. Επ. Α' δ' 10.

πολυλόγος, επίθ., βλ. *πολύλογος (Ι)*.

πολυλογώ, Καλλίμ. 341, 821, 2336, Ερμον. Ε 53, Λ 271, Φλώρ. 1235, Λίβ. Sc. 2132, 2658, Λίβ. Esc. 3645, 4107, Λίβ. Ν 3095, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1268, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 591 κριτ. υπ., Διήγ. Βελ. χ 250, Παρασπ., Βάρν. C 317, Διήγ. Βελ. N[2] 270, Βυζ. Ιλιάδ. 934, Πτωχολ. α 853, Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. 450, Κατζ. Ε' 381, Παλαμήδ., Βοηθ. Εισαγ. 47, Ιστ. Βλαχ. 2665, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 611, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ 67[v], Μαρκάδ. Πρόλ. 30, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 403[15]. — Βλ. και *πολλολογώ*.

Το μτγν. *πολυλογώ* (L-S). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) αναφέρομαι σε, περιγράφω κ. με πολλά λόγια: *Αλλ' ίνα τι πολυλογώ τα περισσά του κήπου;| Τι τας τοσαύτας χάριτας κατά λεπτόν μη γράψαι;* Καλλίμ. 289· *Αλλά και τι πολυλογώ και τα περί την πόσιν;* Καλλίμ. 405· (πλεοναστικά με αντικ. λ. όπως *αφήγησις, υπόθεσις*): *Πλατύνω την αφήγησιν, πολλά πολυλογώ την,| αφήνω τα στιχήματα της κόρης παρά μίαν* Λίβ. Sc 2935· *Πλατύνω την υπόθεσιν πολλά πολυλογώ την* Λίβ. Ρ 2582· (πλεοναστικά με σύστ. αντικ. το επίθ. *πολλά*): *Τι τα πολλά πολυλογώ και λόγους περιπλέκω,| και τόσο την αφήγησιν του λόγου μου πλατύνω;* Λίβ. Ν 2945.

Β' (Αμτβ.) εκφέρω πολλά και συν. περιττά λόγια, μιλάω πολύ, φλυαρώ: *Τι θέλω να πολυλογώ και να πλατύνω λόγον;| Ανάγνωσε την ιστορίαν και θέλεις μάθειν όλα* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 518· *Αλλά και τι πολυλογώ; Παρήλθεν η ημέρα,| ήλθεν η νυξ, επέδραμεν, επλάτυνεν το σκότος* Καλλίμ. 2228· *και περί μεν της παιδεύσεως, ουδέν πρέπει να χασοημερούμεν πολυλογούντες* Σοφιαν., Παιδαγ. 110· (με άρν. σε τελική πρόταση, ως διαβεβαίωση του ομιλητή για σύντομο λόγο· η χρήση και σήμ.): *και ίνα μη πολυλογώ, ούτως αποφασίζω* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 227· *Και διά να μην πολυλογώ, πάγω εις άλλην χώρα·| κι ο Ρήγας έρχεται εδεπά, που δεν περνάει ώρα* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 157· *Τέλος πάντων, διά να μην πολυλογώ, εχώρισεν αυτήν νομίμως και έλαβεν άλλην γυναίκα νόμιμην* Συναδ., Χρον.-Διδαχ.φ 36[r]· (προκ. για ζώα): *κι όσες παπίτσες κι όρνιθες, χηνάρια κι αν βρεθούσι,| όλα σκοτώνω, πνίγω τα, να μην πολυλογούσι* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 216· *Ακούεις, λέων βασιλεύ, ακούτε μεγιστάνοι,| τα ζώα ...| πώς επολυλογήσασιν, πώς εμακρολογήσαν| και υπερεκαυχίσθησαν και πέραν του μετρίου;* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 552.

πολυλυπημένος, μτχ. επίθ. Λίβ. Esc. 1566.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *λυπώ* ως επίθ.

Πολύ στενοχωρημένος, περίλυπος: *τα δάκρυα παρηγορούν την άτυχον καρδίαν,*| *την παραπονεμένην μου, την πολυλυπημένην* Σπαν. Ο 257.

πολύλυπος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *λύπη*. Η λ. σε σχόλ. και στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Που έχει πολλές στενοχώριες, πολύ θλιμμένος: *μη ως άνθρωπος πολύλυπος τό πεθυμείς αν ίδεις,*| (παραλ. 1 στ.) *εστέναξες, εθρήνησες πικρά και πονεμένα*| *και γίνεται κατάδηλος η εύρεσις της κόρης* Λίβ. Esc. 3785.

πολυμαγειρεύω· *πολυμαγερεύω.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *μαγειρεύω*.

Μαγειρεύω κ. για πολλή ώρα: *Τα λάχανα, ..., όταν τα πολυμαγερεύσεις είναι στυπτικά και αν τα βράσεις ολίγον είναι κινητικά και καθαρίζουν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 208.

πολυμαγερεύω, βλ. *πολυμαγειρεύω*.

πολυμάζωκτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *μαζώνω*.

Συγκεντρωμένος, συναθροισμένος σε πλήθος (εδώ προκ. για κοπάδι ζώων): *Ώσπερ τα γίδια της σφαγής τα διώχνουν μακελλάροι*| *κι ενός τα παραδώσουσιν να σφάξει και να γδάρει,*| *ως έναι πολυμάζωκτα μη ομοφωνούντ' αλλήλως* ... Δευτ. Παρουσ. 223.

πολυμαθής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυμαθής*. Η λ. και σήμ.

Που έχει μάθει πολλά, που κατέχει πολλές γνώσεις: Ιερακοσ. 513[35].

πολύμαθος, επίθ.· *πολυμάθος.* — Βλ. και *πολυμαθής*.

Από το αρχ. επίθ. *πολυμαθής* με μεταπλ. Ο τ. από μετρ. αν. Η. λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει μάθει πολλά, που κατέχει πολλές γνώσεις: *Μέσα σε κείνους ήτονε ο μέγας Παρμενόνες,*| *ο πολυμάθος Έμορφος, ο Αρθανάν και Ελένος* Θησ. Ζ' [19[2]].

πολυμάθος, επίθ., βλ. *πολύμαθος*.

πολυμανισμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *μανίζω* ως επίθ.

Πολύ θυμωμένος, πολύ οργισμένος (πβ. *μανίζω*): *Στον Καίσαρη εδιάβηκε* (ενν. *ο Πιλάτος*) *τον πολυμανισμένο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4592.

πολυμαρτημένος, μτχ. επίθ., βλ. *πολυαμαρτημένος*.

πολυμβρία η, βλ. *πολυομβρία.*

πολυμεθώ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *μεθώ·* πβ. επίθ. *πολυμεθής* (L-S).

Περιέρχομαι σε κατάσταση έντονης μέθης: *Τα πικρά* (ενν. *αμύγδαλα*) *είναι ... ωφελιμότερα και μάλιστα εις τον μέθυσον να τρώγει νηστικός έξι ή επτά δεν πολυμεθά από τον οίνον ούτε βλάπτεται* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 217.

πολυμέρεια η· *πολυμερεία.*

Το μτγν. ουσ. *πολυμέρεια*. Ο τ. με καταβιβ. του τόνου· βλ. και LBG (γρ. *πολυμερία*). Η λ. και σήμ.

Το να αποτελείται κ. από πολλά μέρη· φρ. κληρούμαι κ. εις *πολυμερείαν* = παίρνω το μερίδιό μου από κ. που έχει τεμαχιστεί σε πολλά μέρη: *των Ιταλών εις πολυμερείαν* (έκδ. *-ίαν*) *την μοναρχίαν Ρωμαίων κληρωσαμένων* Ψευδο-Σφρ. 244[28].

πολυμερεία, η, βλ. *πολυμέρεια.*

πολυμερής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυμερής*. Η λ. και σήμ.

Ποικίλος· πολύπλευρος: Γλυκά, Στ. 143.

πολυμερία η, βλ. *πολυημερία.*

πολυμέριμνος, επίθ., Πηγά, Χρυσοπ. 300 (1).

Το επίθ. *πολυμέριμνος* που απ. στον Αριστοτέλη (L-S, TLG). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει πολλές φροντίδες: Ο γεννηθείς νεώτερος ... φ. 151ᵛ.

Το ουδ. ως ουσ. = η πολλή φροντίδα, έγνοια: *Εν συστήματι μοναχών βούλει την οίκησιν ποιήσαι ή παίδων επιστατείν και γράμμασιν αυτά εκπαιδεύειν; Τούτων το μεν ουκ εξήν διά το ανόμοιον, το δε επαχθές διά το πολυμέριμνον και πραγμάτων μεστόν* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 9[56].

πολύμερος, επίθ., βλ. *πολυήμερος.*

πολυμερώ, βλ. *πολυημερώ.*

πολυμερώς, επίρρ., Ψευδο-Σφρ. 472[17].

Το μτγν. επίρρ. *πολυμερώς*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Από πολλούς τόπους, από πολλά μέρη (για τη σημασ. πβ. και Σφρ., Χρον. (Maisano) 140[2]): *Λοιπόν ο Αμουράτης και της Ανδριανουπόλεως εγκρατής γενόμενος και πολυμερώς εκ της Μακεδονίας και Βουλγαρίας και Σερβίας ...* αυτ. 188[26].

πολυμήχανος, επίθ., Εγκ. αγ. Δημ. 112[272].

Το αρχ. επίθ. *πολυμήχανος*. Η λ. και σήμ.

1) (Προκ. για πρόσωπο) εφευρετικός, επινοητικός: Γλυκά, Αναγ. 56. **2)** (Προκ. για πράγμα) λεπτουργικός, λεπτοδουλεμένος (για τη σημασ. βλ. Διγ. (Jeffr.) 1670):

εποίησεν (ενν. *ο Διγενής*) *πολυμήχανον και πανωραίον τάφον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1670.

πολυμιλώ. — Βλ. και *πολλομιλώ*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το (*ο*)*μιλώ*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μιλώ πολύ, μακρολογώ: *Δε θέλει να πολυμιλεί, μη λάχει και μπερδέσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 1447· (μτβ., με σύστ. αντικ.) λέω περιττά και άχρηστα λόγια: *στο ρήγα δεν τυχαίνει | τα τόσα να πολυμιλεί* αυτ. Γ' 936.

πολύμορφος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 1859.

Το αρχ. επίθ. *πολύμορφος* (TLG). Η λ. και σήμ.

Πολυειδής, ποικιλόμορφος: αυτ. 3193·

πολύμοχθος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύμοχθος*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

α) Γεμάτος κόπους και βάσανα, κοπιαστικός: Γλυκά, Αναγ. 60· **β)** (προκ. για έργο) που αποκτιέται, που επιτυγχάνεται με πολύ μόχθο, επίπονος, κοπιώδης: Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 246¹⁷².

πολυμπάλωτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *μπαλωτός* (βλ. ά.). Πβ. λ. *πολυμπαλωμένος* στο ΑΛΝΕ.

(Προκ. για ένδυμα) που έχει πολλά μπαλώματα: *Η δε ενδυμασία εστίν από παλαιά ράσα τρίχινα και γούνες, όλα πεπαλαιωμένα και πολυμπάλωτα, διά να κατατρύχη την ταλαίπωρον ετούτην σάρκα* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 76³.

πολυμπιστεμένος, μτχ. επίθ., Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 394.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. *'μπιστεμένος* του *εμπιστεύω* (βλ. ά.) ως επίθ.

Πολύ πιστός, αφοσιωμένος (για τη σημασ. βλ. λ. *εμπιστεύω*): *Μηδέ σου φανιστεί πολύ να 'μαι ανακατωμένος, | γιατί* (ενν. *αυτό*) *το δίδει ο πόθος μου ο πολυμπιστεμένος* Φαλιέρ., Ιστ.² 302.

πολυμυρωδάτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *μυρωδάτος* (πβ. *μυριομυρωδάτος* στο ΑΛΝΕ).

Πολύ ευωδιαστός, πολύ αρωματικός: *χαίρε συ* (ενν. *Παρθένε*) *η πολυμυρωδάτη μυρωδιά της μυρωδίας του Χριστού* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 141¹.

πολυνήστις, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *νήστις*. Η λ. (*πολυνήστης*) στο LBG.

Που νηστεύει πολύ: *ούτος ανήρ εστιν πολυπρόσευχος | και πολυνήστις* Sprachlehre 116.

πολυνοσώδης, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *νοσώδης*. Πβ. και επίθ. *πολύνοσος* (L-S).

(Εδώ προκ. για το θάνατο) που οφείλεται στη συνύπαρξη πολλών ασθενειών: *Ο θάνατος ουν του Μωράτ ουκ ην πολυνοσωδέστατος σύτ' αχθηφόρος* Δούκ. 285[1].

πολυξακουσμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του εξακούω ως επίθ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Πολύ ξακουστός, πολύ φημισμένος: *οι βρύσες οι πανέμνοστες και τα πολλά ποτάμια| της Θήβας της πανεύγενης και πολυξακουσμένης* Θησ. Δ' [14[6]].

πολυξεριά, η, βλ. *πολυξευριά.*

πολύξερος, επίθ., βλ. *πολύξευρος.*

πολυξευριά η· *πολυξεριά.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *ξευριά* (βλ. ά.). Ο τ. και σήμ στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 749, λ. *πολλυξερκά*). Η λ. στο Βλάχ.

Πλούσια γνώση, σοφία: *Αμμέ απού ξηγάται καλά λόγια δεν το πολομά άλλον παρά διά ν' αρέσει πασανού και όχι διά διάφορος, το ποιον δεν είναι βίτσιον, αμμή πολυξευριά και ένι βερτού η ποια κράζεται πιατσεβουλέζα* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 108· *ο άλλος* (ενν. *ο Οδυσσέας*) *την ασήκωσε* (ενν. *την Κεφαλονιά*) *με την πολυξεριά του| με την ψηλότητα του νου και με την αντρειά του* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 23.

πολύξευρος, επίθ., Λίμπον. 121· *πολύξερος,* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43[v].

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *ξεύρω* (βλ. ά. *ξέρω*). Ο τ. και σήμ. Η λ. στο Meursius (*πολλύξευρος*).

1) Πολυμαθής, σοφός: *Ο Αριστοτέλης λαλεί: Η εγκράτεια εποίκεν με καθαρόν και το στούδιον εποίκεν με πολύξευρον* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 111· *Πού το εκυνήγησες ... ετούτο το κυνήγιν, ότι λάλος και πολύξερος* (ενν. *άνθρωπος*) *φαίνεται* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 69[17]. **2)** Πολυμήχανος, πονηρός, πανούργος: *Δεν ηξεύρω, αν ευρίσκεται τόπος ... ωσάν το νησί της Ιθάκης, εις το οποίον εγεννήθη και αναθράφη ο πολύξευρος εκείνος και πολύτροπος Οδυσσέας* Ροδινός (Βαλ.) 159· *Όντας θωρεί τ' άγριο θεριό λιοντάρι να κοιμάται,| η αλουπού η πολύξερη βγαίνει και δε φοβάται* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 80· (σε μεταφ., ειρων.): *Ω αλουπού πολύξερη, στα δίκτυα είσαι πιασμένη,| από τους τόσους μάρτυρες είσαι αποφασισμένη* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 272.

πολύξοδος, επίθ., βλ. *πολυέξοδος.*

πολύξυλος, επίθ., Δούκ. 223[1].

Το μτγν. επίθ. *πολύξυλος.* Η λ. στο LBG.

1) Γεμάτος με ξύλα: *υπέρ πυρός παφλάζοντος καμίνου πολυξύλου| βλύζει* (ενν. *ο διαβολεύς άνθρωπος*) *την λύσσαν τον ιόν από καρδίας μέσης* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 401. **2)** Γεμάτος με δέντρα: *Των του Ατήν Τούρκου υιός είς Ομούρ ... εντυχών και λιμένας, οίους εγκολπίζεται η Ιωνία και δρυμώνας πολυξύλους ... κατεσκεύασεν ... τριήρεις ...* Δούκ. 51[14].

πολύολβος, επίθ., Κορων., Μπούας 111.

Το αρχ. επίθ. *πολύολβος.*

1) (Προκ. για πρόσωπο) πολύ πλούσιος: Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 719. **2)** (Προκ. για πράγμα) **α)** άφθονος· εδώ σε μεταφ.: *θησαυρόν πολύολβον επλούτισα την γνώσιν* Γλυκά, Στ. 14· **β)** ακριβός, πολυτελής: *ο άμβων ο πολυτίμητος και πολύολβος και πολυθαύμαστος* Hagia Sophia α 465[3].

πολυομβρία η· *πολυμβρία,* Ερμον. Ε 110.

Το μτγν. ουσ. *πολυομβρία.* Τ. *πολυμπρία* και άλλοι τ. της λ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πολυομπρία,* κ.α.). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Πολλή βροχή: *Όταν αποταμιεύηται (ενν. ο μύρμηξ) τον σίτον εις την γην και μέλλει γενέσθαι πολυομβρία, προγινώσκουν αυτό και εξιούσι* Φυσιολ. (Sbord.) 47[1] κριτ. υπ.

πολύομβρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολύομβρος.*

Πολύ βροχερός: *όταν γαρ γίνεται ο καιρός πολύομβρος, κορέννυται η γη υπό της υγρότητος του όμβρου* Μάρκ., Βουλκ. 348[20].

πολυόμματος, επίθ., Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 77· *πολλυόμματος.*

Το μτγν. επίθ. *πολυόμματος.* Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

1) (Προκ. για τα Σεραφείμ) που έχει πολλά μάτια: *τα πολυόμματα Σεραφείμ και τα εξαπτέρυγα Χερουβείμ* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 156[10-11]. **2)** (Σε μεταφ.) που έχει μάτια ορθάνοιχτα, πλήρη συναίσθηση μιας κατάστασης (για τη σημασ. βλ. Math.-Tom., Fol. neohell. 7, 1985-6, 66): *είμι πολλυόμματος, θωρώ εις όσον σώνω| το πως ουδέν εντέχομαι, ουδέν άξιά μου* Κυπρ. ερωτ. 27[9].

πολυόμορφος, επίθ. — Βλ. και *πολλάμορφος.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *όμορφος* (βλ. ά. *εύμορφος*).

Πάρα πολύ όμορφος, ευχάριστος· (εδώ ειρων.): *εις πλάγιν μου τον συγγενήν μου επήρα| διά το πουλίν τον ερωτώ, το ερωτοτρυγόνι,*| και τις έναι *πολυόμορφος η ερωτοδυναστεία* Λίβ. Esc. 131 χφ.

πολυονειδισμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *ονειδίζω* ως επίθ.

Πολύ κακολογημένος· (εδώ συνεκδ.) πολύ ατιμωτικός (για τη σημασ. βλ. ά. *ονειδίζω,* μτχ. παρκ. 2γ): *την ξενίαν αγαπάς την πολυονειδισμένην;* Βέλθ. 151.

πολυόπλητος, επίθ.

Πιθ. από το επίθ. *πολύοπλος* (<α' συνθ. *πολύ-* και το ουσ. *όπλον*), που απ. στον Αχμέτ., Ον. 228[22], αναλογ. με τα επίθ. σε -ητος ή από το α' συνθ. *πολύ-* και το αρχ. *οπλέω.*

Που έχει πολλά όπλα, ισχυρό εξοπλισμό: *εις το δωδεκαμύριον στρατόπεδον εκείνον| Φραγκών το πολυόπλητον, ζημίαν τε και θρήνον| εποίησαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 248.

πολυόργιος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *οργιά*.

Που έχει μήκος πολλές οργιές· (εδώ το ουδ. ως ουσ.): *το της χιλιάδος όνομα τη αμπελοφύτω ... επάγοιτο αν ... κατά τον μοδισμόν ... ή κατά τας μοδιζούσας την αμπελόφυτον ως επί του πολυοργίου* Metrol.[2] 110[2-3] (βλ. όμως και Fisc. byz. 176[33], όπου η γρ. *ως επί το πολύ ουργίας*).

πολυορεκτικός, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *ορεκτικός*· πβ. επίθ. *πολυόρεκτος* (Steph., Θησ., LBG).

Πολύ αγαπητός, πολυπόθητος: *αδέλφια πολυορεκτικά και αδελφούς πλουσίους* (ενν. *έχει η κόρη*) Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1571.

πολυόρμητος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *ορμώ*. Η λ. στον Ησύχ., στη Σούδα και στον Τζέτζη (LBG).

Το ουδ. ως ουσ. = μεγάλη ορμητικότητα: *φρίττουν* (ενν. *οι Τούρκοι*) *και τρέμουν πάλι τότε των αφόβων την τόλμαν| και πολυόρμητον τό έχουσιν οι Ούγγροι προς τους Τούρκους* Αργυρ., Βάρν. Κ 199.

πολυόφθαλμος, επίθ.· *πολύφθαλμος*.

Το μτγν. επίθ. *πολυόφθαλμος*. Ο τ. στο LBG. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει πολλά μάτια: *θηρία φοβερότατα ... μεγάλα,| εξόφθαλμα, πολύφθαλμα* Βίος Αλ. 4296.

πολυπαθαίνω, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 39.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *παθαίνω*. Η λ. στο Somav. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πολυπαθής, πολυβασανισμένος: *ουκ ηρκέστη ο βασιλεύς εις την βουλήν εκείνην,| ην είπασιν οι γέροντες οι πολυπαθημένοι* Σπαν. Α 435.

πολυπαθής, επίθ., Χρον. Μορ. Η 2742, Λίβ. Sc. 98, Λίβ. (Lamb.) Ν 26, Αχιλλ. (Smith) Ν 104, Δούκ. 395[34], Ch. pop. 349, Λίβ. Va 22, 28, Αγν., Ποιήμ. Α' 18, Δεφ., Λόγ. 11, Κακοπ. 7.

Το αρχ. επίθ. *πολυπαθής*. Η λ. και σήμ.

Που έχει υποστεί πολλές ταλαιπωρίες και δοκιμασίες, πολυβασανισμένος: *διά ταύτα εγώ ο πολυπαθής, ...| τά 'μαθα με πολλήν πικριάν ...| να σε διδάξω βούλομαι* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 11· *Εκεί και ο πολυπαθής Ιλτρήμ Παγιαζήτ απέθανεν* Δούκ. 109[28-29]· (προκ. για ερωτικό πάθος, για τα βάσανα της αγάπης): *πολυπαθής,*

πολύπονος, ερωτοπαιδευμένος | μέλλει, Μυρτάνη δέσποινα, σήμερον αφηγείσται Λίβ. (Lamb.) Ν 19· *διατ' ήτονε πολυπαθής* (ενν. *ο άγουρος*) *της ερωτιάς κουρσιάρης* Ριμ. κόρ. 706.

πολύπαθος, επίθ., Πανώρ.[2] Β' 238, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 43ᵛ.

Από το αρχ. επίθ. *πολυπαθής* με μεταπλ. Η λ. και σήμ.

Πολυβασανισμένος: *έλαβα όμως το γράμμα και την* (ενν. *την ιερότητά σου*) *ευχαριστώ μετά Θεόν, οπού έχει ακόμη εις μνήμην και λόγον τον πολύπαθον Ευγένιον* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 26[13].

πολυπαθώ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τον αόρ. του *πάσχω*.

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = οι πολύπαθοι (βλ. και v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.[2] σ. 152]): *τις το ξεύρει κάλλια σου μες στους πολυπαθούντας;* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 290.

πολύπαιδος, επίθ.

Από το μτγν. επίθ. *πολύπαις -παιδος* ή από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *παιδί(ο)ν*. Πβ. λ. *πολυπαιδάς* στο Βλάχ. Λ. *πολυπαιδούσα* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ. (*πουλυπιδούσα*), Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ.).

Που έχει πολλά παιδιά, πολύτεκνος: *ο πατριάρχης ο πολύπονος και πολύπαιδος Ιακώβ* Πηγά, Χρυσοπ. 89 (13).

πολυπαινώ, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 226, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 439.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *παινώ* (βλ. ά. *επαινώ*). Η μτχ. παρκ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ. Η λ. στο Somav. (όπου και λ. *πολυπαινεμένος* και *πολυπαινούμαι*).

Επαινώ πολύ κάπ.: *Τη γιόφυρο ανέβηκα με πλήσα αφοβία·* (παραλ. 7 στ.) ... *ο Χάρος ήσωσέ με, | στην αφοβιά μου την πολλή επολυπαίνεσέ με* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 323.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πολύ φημισμένος, πολύ ξακουστός (για τη σημασ. βλ. ά. *επαινώ*): *Τούτο μπορεί πάσα νησί που κατοικά σ' εμένα, | να φκαριστά στα έργα μου τα πολυπαινεμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 576[22].

πολύπαις, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολύπαις*.

Που έχει πολλά παιδιά, πολύτεκνος: *πολυχρήματος, πολύπαις, | εβασίλευσα και πλείστων | καταρχούσα γουν ανθρώπων* Ερμον. Ω 32.

πολυπεινασμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *πεινώ* ως επίθ.

(Εδώ ως ουσ.) πολύ φτωχός (για τη σημασ. βλ. ά. *πεινώ*): *να καλέσει* (ενν. *ο Θεός*) *τους πτωχούς, τους πολυπεινασμένους, | οπού κακοπαθήσασιν πολλά διά τ' εκείνον, | να τους χαρίσει τον μισθόν, τον άξιον εκείνον* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 106.

πολυπειρία η, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 176, 245.

Το αρχ. ουσ. *πολυπειρία*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πολύπειρος*, ΑΛΝΕ).

Πολύ μεγάλη πείρα: Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 15[13], Hagia Sophia ω 528[3].

πολύπειρος, επίθ., Καλλίμ. 1066.

Το αρχ. επίθ. *πολύπειρος*. Η λ. και σήμ.

Που έχει πολλή πείρα, που ξέρει πολλά εκ πείρας: Βίος Αλ. 132.

πολυπερνώ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *περνώ*.

Διαρκώ: *Εκείνη η υποδρομή, το κούρσον όπου εγίνη,| ουδέν επολυεπέρασεν μόνον και δύο ημέρας* Χρον. Μορ. Ρ 9104.

πολυπικραίνω, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 77, 386, Θησ. Β' [38[1]], Γ' [64[1]], Αιτωλ., Βοηβ. 287, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 174, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1286, 1316, 1356, 1420, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [486]· *π ο λ υ π ρ ι κ α ί ν ω*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3649, 4051, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 488, 579, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 480, 1310, Διαθ. 17. αι. 6[7], Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 347, Φορτουν. (Vinc.) Β' 232, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 406[19], 552[18].

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το αρχ. *πικραίνω*. Ο τ. (-*ομαι*) και σήμ. σε δημ. κρητ. διστ. (Σπυριδ., Κρητικά 1, 1930, 200). Η μτχ. παρκ. σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 748). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Στενοχωρώ πολύ: *Ετούτον οπού μου 'λαχε δε με πολυπρικαίνει| κι ουδέ τη χέρα μου γροικώ να 'ν' τόσο τσακισμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1727.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Πολύ θλιμμένος, στενοχωρημένος: *ήτο το ξέστρεμμα βουβό, και μυριολυπημένος| επεριπάτου θλιβερός και πολυπρικαμένος* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 655· *ζωήν του καημού μού| χαρίζει, για να κάμει την καρδιάν μου| την πολυπικραμένην| αθάνατην* Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 3, 450. **2)** Πολύ ταλαιπωρημένος, πολυβασανισμένος· κακόμοιρος, δύστυχος: *το είδεν η μαννίτσα του η πολυπικραμένη* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 388· (εδώ θωπευτ.): *Εις μοναξιάν εκάθομουν, το πολυπικραμένο,| κι ώρες σκοπόμουν τι να ειπώ, το παρεπονεμένο* Ch. pop. 313· (προκ. για μέρη του σώματος): *είντα θωρούν τα μάτια μου τα πολυπικραμένα;* Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 84· *τα χείλη μου εσκολάσασι τα πολυπρικαμένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 12· *τα μέλη μου εθανάτωσες τα πολυπρικαμένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 586. **3)** Πολύ θλιβερός: *Εις δε την τρίτην την κακήν, την πολυπικραμένην| ημέραν* Διγ. Α 4387· *ποια ελπίδα πλιο απομένει| στη βαρεμένη μου ζωή την πολυπρικαμένη* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 400. **4α)** Πολύ οδυνηρός, επώδυνος: *Τον κόλπον της σαΐτας σου, τον πολυπικραμένον,| πόσο μπορεί για να ειπεί, είτις τον δοκιμάσει* Θησ. Δ' [69[3]]· *ποιο άλλο παρά το θάνατό μου βουηθό μου πλιο τυχαίνει| 'ς τούτη να κράξω τη δουλειά την πολυπρικαμένη;* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 452· **β)** (προκ. για την τύχη) πολύ σκληρός, κακός, αντίξοος (πβ. ά. πικρός, 4β): *πού να με βγάλει τύχη μου, η πολυπικραμένη* Θησ. Γ' [76[4]]. **5)** (Επιτ., προκ. για μεγάλο πόνο): *Για μέν και για τους πόνους μου, τους πολυπικραμένους| ουδέν λυπάσαι* Θησ. Δ' [8[3]].

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = ο κακόμοιρος, ο δύστυχος: *ξόδια στ' αρσίλια κάνουσι οι πολυπρικαμένοι | για λόγου μου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 553[17].

πολυπλανής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυπλανής*.

Πολύ απατηλός, ψεύτικος, πλάνος: *την εμποδίζει* (ενν. *την ημετέραν αγάπην*) *τυχόν η φροντίδα και η μέριμνα του κόσμου τούτου του ματαίου και πολυπλανούς;* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 216[17].

πολυπλασιάζω, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30[16]. — Βλ. και *πολλαπλασιάζω*, *πολυπλασιώ*.

Το μτγν. *πολυπλασιάζω*. Η λ. σε έγγρ. του 12.αι. (Act. Ivir. 52[549], Caracausi 466), στο Fisc. byz. 54[10,19], 56[14,18,21], 60[27] κ.π.α. και στο Βλάχ.

I. Ενεργ. **Α' Μτβ. 1)** **(Μαθημ.)** κάνω την αριθμητική πράξη του πολλαπλασιασμού: *πολυπλασιάζειν την δευτέραν φωνήν εξαπλά χρη πολυπλασιάζειν* Rechenb. (Vog.) 39[1-2]· (με επόμ. τις προθ. *προς*, *επί*, *μετά*): *πολυπλασιάσας ουν προς άλληλα ταύτα εύρον βχκζ'* Rechenb. (Vog.) 57[15]· *πολυπλασίασον τα ε'' προς τα ι'* Rechenb. (Vog.) 26[9]· *λαβών τα ρε' … πολυπλασιάζω επί το έτερον κεφάλαιον* Rechenb. (Vog.) 57[19]· *Πολυπλασίασον τα ς' μετά κδ' και γίνονται ρμδ'* Metrol.[2] 47[9]. **2α)** Κάνω κ. πολλές φορές μεγαλύτερο, αυξάνω κ. (σε ποσότητα): *Και επολυπλασίασε πολλές αμαρτίες, ήγουν τούτος ο Κάις* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 95[r]· *δεν οικονόμησαν τον βίον οπού τους έδωσε ο Θεός ως καλοί οικονόμοι, αμή έχωσαν το τάλαντον εις την γην και δεν ηθέλησαν να το πολυπλασιάσουν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 349[v]· **β)** ενδυναμώνω, εντείνω: *Όταν ουν ετελείωσαν οι δύο χρόνοι, επολυπλασίαζε τας ευχάς και δεόμενος μετά δακρύων έλεγε …* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 226[3]· **γ)** κάνω κ. πιο έντονο, επιτείνω, τονίζω: *Τρίχας σγουράς και νόστιμας, το χρώμα χρυσαφίου, | τα ποία επολυπλασίαζαν την εμορφία του νέου* Θησ. Ϛ' [30[6]]. **Β' Αμτβ. α)** Αποκτώ (πολλούς) απογόνους: *ο Κάιν, ο Άβελ και ο Σηθ με τες αδελφάδες τους μέσον εις τούτον τον καιρόν επολυπλασίασαν με πολύ πλήθος από γενεάν εις γενεάν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 88[r]· **β)** (προκ. για *χώρα*) επεκτείνομαι, αυξάνω σε πληθυσμό, μεγαλώνω: *Και εκείνη* (ενν. *η χώρα*) *των Σιτσίτων επολυπλασίασε και αυξύνθη* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. 109[r].

II. Μέσ. **1)** (Μαθημ.) πολλαπλασιάζομαι: *ταύτα τα εξάγια επί το όλον χρυσίον πολυπλασιαζόμενα γίνονται χ'* Rechenb. (Vog.) 1[8]. **2)** Αυξάνομαι, μεγαλώνω (σε αριθμό): *Και εκείνες γεννώντας* (ενν. *οι γίδες*), *και* (ενν. *τα γίδια*) *πολλαπλασιαζόμενα, αυξανόμενα, εις πέντε και εις έξι χρόνους γίνονται πολλές* Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ[2] 225.

πολυπλασιασμός ο, Metrol.[2] 67[26], 68[3], 69[19], 73[9], 108[1,20], 113[17]. — Βλ. και *πολλαπλασιασμός*.

Το μτγν. ουσ. *πολυπλασιασμός*. Η λ. στο Βλάχ.

1) (Μαθημ.) η αριθμητική πράξη του πολλαπλασιασμού, η αύξηση ενός αριθμού όσο ορίζει ένας άλλος: *το αναβιβασθέν ποσόν των σχοινίων εκ του συμβαίνοντος*

πολυπλασιασμού, διά της επερωτήσεως των σχοινίων και του μεσασμού αυτών, τον εντελή μοδισμόν αποδίδωσιν Metrol.[2] 73[2]. *Πρόκειται εντεύθεν ειπείν περί μέτρου αμπελοφύτου γης, και πώς ... τω μεσασμώ του πολυπλασιασμού ... οι γεωμέτραι μοδίζουσιν* Metrol.[2] 107[17]. **2)** Ενίσχυση, ενδυνάμωση· (μεταφ.) μακροημέρευση (πβ. *πολυχρονισμός*): *διά το έξειν ημάς πλείονα τον πολυπλασιασμόν του καλοκαγαθού φίλου και πνευματικού πατρός Δωροθεού ... παρελάβομεν αυτόν* Ψευδο-Σφρ. 550[19].

πολυπλασιαστέος, επίθ.

Από το *πολυπλασιάζω* (βλ. ά.). Το ουδ. *πολυπλασιαστέον* τον 3.-4. αι. (TLG) και στον Ευστάθιο (LBG).

(Μαθημ.) που πρέπει να πολλαπλασιαθεί: *Ταύτα τα λζ' πολυπλασιαστέον άχρις ου δυνάμεθα ελθείν επί τον ρμδ'* Rechenb. (Vog.) 65[17].

πολυπλάσιος, επίθ. — Βλ. και *πολλαπλάσιος*.

Το μτγν. επίθ. *πολυπλάσιος*. Η λ. στο Βίος Αγ. Ηλία 1520, Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα 33, 79-80, 88, 91, 230, 404, 609-10 και στο Βλάχ.

Που είναι κατά πολλές φορές μεγαλύτερος, περισσότερος από κ. ή κάπ. άλλο: *θέλεις ιδείν αυτόν τον πολύτιμον λίθον ... να φωτισθείς, να δώσεις καρπόν πολυπλάσιον* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 120[21-22]· *καθαρόν και άδολον φύλαξον τον θείον σπόρον του Ευαγγελίου, οδιά να φέρεις πολυπλάσιον τον καρπόν του δεσπότου Χριστού και Θεού ημών* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 150[8].

πολυπλασιώ. — Βλ. και *πολυπλασιάζω, πολλαπλασιάζω*.

Από το μτγν. επίθ. *πολυπλάσιος*· πβ. και *πολυπλασιάζω*.

(Αμτβ.) αυξάνομαι, μεγαλώνω, πολλαπλασιάζομαι: *τους αναστεναγμούς, τους πόνους και τες θλίψες| οπού με περικύκλωσαν και παν πολυπλασιώντας* (έκδ. *πολληπλασιοντας*) Θησ. Δ' [10[3]].

πολυπλασίως, επίρρ. — Βλ. και *πολλαπλάσια*.

Το μτγν. επίρρ. *πολυπλασίως* (TLG).

Κατά πολύ περισσότερο: *την φήμην, ήν οι προ ημών, ως είπομεν, εκέρδησαν ... αυτήν πολυπλασίως* (έκδ. *πολλυπλασίως*) *αυξήσωμεν* Ψευδο-Σφρ. 412[22-23].

πολυπλατύνω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *πλατύνω*· πβ. επίθ. *πολυπλατής* (10. αι., LBG).

(Προκ. για αφήγηση) εκτείνω πολύ, επιμηκύνω: *Όμως και τι πολυλογώ και τι πολυπλατύνω| τον λόγον εις μακρότηταν;* Καλλίμ. 2336.

πολυπληγωμένος, μτχ. επίθ., Πιστ. βοσκ. II 3, 55.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *πληγώνω* ως επίθ.

1) Που φέρει πολλές πληγές (εδώ από βασανιστήρια): *Εφώνιαξε η Δέσποινα: «Τέκνο θανατωμένο,| και πώς να πιάσω το κορμί το πολυπληγωμένο;»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3823· (ως ουσ.): *Επιάσα οι θεόργιστοι, τον Ιησού εγδύσα* (παραλ. 6 στ.) ... *τα*

όμορφα ρούχα παίρνου,| ευρήκα παλιοψάψαλο, λινό και ξεσκισμένο,| κατάσαρκα το βάνουσι στον πολυπληγωμένο Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3401. **2)** (Μεταφ.) που έχει πληγωθεί πολύ ψυχικά· πολύ βασανισμένος: *Με τέτοια σπλαχνική μιλιά κάμε να ξεύρεις, νένα,| πως μου 'γιανες τα σωθικά τα πολυπληγωμένα* Ερωφ. Β' 178· (σε μετων.): *Εδώ στον Άδη τον πικρό κι απολησμονημένο| κι εις το φουσσάτο το άμετρο και πολυπληγωμένο| δένω τους με την άλυσον, καλούς κακούς ομάδι,| και καταλεί τους το πλακί καθημερνό στον Άδη* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 329.

πολυπλήγωτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *πληγώνω.*

Αυτός που φέρει πολλές πληγές: *Ω πόδια αξωμένα μου, πολλά κανακεμένα,| και χέρια πολυπλήγωτα, πώς είστε ματωμένα;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 3889.

πολύπλοκος, επίθ., Μιχ. ιερομ. 22, Χρον. Μορ. Η 3989, Βίος Αλ. 118.

Το αρχ. επίθ. *πολύπλοκος.* Η λ. και σήμ.

1) Που είναι σύνθετος στη διάταξη ή στη σύνθεση των μερών του, περίπλοκος: Καλλίμ. 360· (μεταφ.): *αυτοκράτορ,| και πρόσδεξαι και λύσον μου τας πολυπλόκους θλίψεις| είθ' ούτως και την ίασιν εντέχνως αποδούναι* Προδρ. (Eideneier) IV 12. **2)** Πονηρός, δόλιος, πανούργος: *Εκείνος προς τους αδελφούς τα πάντα καταλέγει:* (παραλ. 8 στ.) ... *πώς πολύτροπος γυνή και δαιμονώδης γραία| μετά κλαθμών και στεναγμών και πολυπλόκων λόγων| επλάνησεν, κατέβασεν αυτόν από του τείχους* Καλλίμ. 1432. **3)** Ετερογενής, ανομοιογενής: *Μηδέν σκιαστείτε τίποτε αν είναι πλειότεροί μας·| ότι λαός πολύπλοκος κι από διαφόρες γλώσσες| ποτέ καλήν συμβίβασιν ουκ έχουσιν αλλήλως* Χρον. Μορ. Η 3841.

Ο πληθ. ουδ. ως ουσ. = περίπλοκος λόγος που έχει σκοπό να παραπλανήσει, σόφισμα: *χαίρε, σύ* (ενν. *Θεοτόκε*), *οπού καταξεσκίζεις τα σοφά πολύπλοκα και συλλογισμούς των σοφών Αθηναίων* Μετάφρ. Ακαθ. Υμν. 139^{27}.

πολυπλουμισμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *πλουμίζω* ως επίθ.

Καταστόλιστος· (εδώ προκ. για ενδύματα) διακοσμημένος με πολλά κεντήματα: *γυναίκες κάμνουν τες στολές τες πολυπλουμισμένες,| μετάξια, φορεσιές χρυσές περικεκοσμημένες* Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 581.

πολυπλούμιστος, επίθ. — Βλ. και *πλουμιστός.*

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *πλουμιστός.*

Που έχει πολλά στολίδια, καταστόλιστος: *λειμώνας πολυπλούμιστος και πολύανθος* Χίκα, Μονωδ. 32.

πολύπλουτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *πλούτος.* Η λ. τον 4. αι. (TLG), στο Steph., Θησ. και στο Βλάχ.· βλ. και LBG.

Πολύ πλούσιος· (εδώ μεταφ.): *ο πολύπονος και πολύπαιδος Ιακώβ, ο πολύμοχθος και πολύπλουτος την πράξιν και την θεωρίαν* Πηγά, Χρυσοπ. 89 (13).

Πολύποδες οι.

Το αρχ. ουσ. *πολύπους* στον πληθ.

Ονομασία μυθικού λαού: *εγώ, Αλέξανδρος, ο των Μακεδόνων βασιλεύς, υπέταξα| πλήθη εθνών πολλών ... Λάκους, Πολύποδας, Πατησόφους* Διαθ. Αλ. 255[26].

πολυπόδι το, βλ. *πολυπόδιον (ΙΙ)*.

πολυποδία η· *πολυποδιά*.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Ο τ., με διαφορ. σημασ., στο Somav. και στο κυπρ. ιδίωμα (Λουκά, Γλωσσάρ.), όπου και τ. *πολλοποδκιά* (Χατζ., Λεξ.) και *πολουπουδιά* (Σακ., Κυπρ. Β' 749).

Το να έχει κάπ. ή κ. πολλά πόδια· (εδώ μετων.) χταπόδι: *και να ιδείς από θαλάσσης| πολυποδιές μεγάλες* Χρησμ. ΙΧ 12.

πολυποδιά η, βλ. *πολυποδία*.

πολυπόδιον (Ι) το, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 19, 36, 46, 63, 65, 66, 75, 78, 82, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 220, 225.

Η λ. στο Θεόφραστο, στο Somav. και σήμ. βοτ., καθώς και στον τ. *πολυπόδι*· βλ. και LBG, λ. *πολλυπόδιν*.

(Βοτ.) φυτό της οικογένειας των πολυποδιδών με φαρμακευτικές ιδιότητες, το *πολυπόδιον το κοινόν* (polypodium vulgare), κοιν. πολυπόδι ή δεντροφθείρι (βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ.): *Άλλοι λαμβάνουν από τον δρυν πολυπόδιον καθαρισμένον καλά από κάθα ρύπον ουγγίας τέσσερις ...* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 225.

πολυπόδιον (ΙΙ) το· *πολυπόδι*.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ., Σακ., Κυπρ. Β' 749, λ. *πολλυπόδιν*). Η λ. στο Meursius.

Ζώο που έχει πολλά πόδια (περισσότερα από τέσσερα): *παν οπού πορπατεί ιπί κοιλιά και παν οπού πορπατεί ιπί τέσσερα, ος παν πολυπόδι ... να μη τα φάτε, ότι σίχαμα αυτά* Πεντ. Λευιτ. ΧΙ 42.

πολυπόθητος, επίθ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 302, 1037, 1042, Χρον. Μορ. Ρ 2742, Φλώρ. 1648, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 288, Αχιλλ. L 23, Αχιλλ. (Smith) N 263, 1168, Ιμπ. 123, Θησ. Β' [95[4]], Ch. pop. 60, Μαρκάδ. 205· *πολυποθητός*, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 471, 569, Βέλθ. 833, Λίβ. Esc. 1569, 2390, 3349, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1733, 1758, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 161, 288, 308, 343, 483, 506, Αχιλλ. L 783, 987, Αχιλλ. (Smith) O 494, 533, 559, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 18[17], 20[22], κ.α.

Το μτγν. επίθ. *πολυπόθητος*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

α) (Για πρόσωπα) πολυαγαπημένος, πολύ προσφιλής: *Τέκνον μου πολυπόθητον* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 539· **β)** πολύτιμος, πολύ επιθυμητός: *Της δε πολυποθήτου ωνής του σίτου και κριθής και των ομοίων πληθυσμός έσται* Ωροσκ. 41[2].

Το αρσ. και θηλ. ως ουσ. = ο αγαπημένος/η αγαπημένη (ο/η σύζυγος ή γενικ. το ταίρι ενός ζευγαριού): *Εισμιόν εσίμωσα κοντά στην πολυπόθητή μου| και άπλωσα το*

χεράκι μου στ' ωριό της το τραχήλι| κι εσίμωσα τα χείλη μου προς τα δικά της χείλη Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 102· *Η βάγια δε εκ την μορφήν εγνώρισε τον νέον| ότι έναι ο πολυπόθητος κόρης της Πλάτζια Φλώρας* Φλώρ. 1637.

πολυποθητός, επίθ., βλ. *πολυπόθητος*.

πολύποθος, επίθ., Αχιλλ. (Smith) N 1140.

Από το *πολυποθώ*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. και στο ΑΛΝΕ.

Πολύ αγαπητός, πολύ προσφιλής: *πού είναι τα πολύποθα, γλυκέα σου αδέλφια;* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 288 κριτ. υπ.

πολυποθώ, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 39 κριτ. υπ., 522 κριτ. υπ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *ποθώ*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Αγαπώ πολύ: *Γοργόν με στρώσετε φαρίν να πάω να δω τον πύργον,| οπού έχει τήν πολυποθώ έσωθεν κλειδωμένην* Φλώρ. 1378.

πολυποίκιλα, επίρρ.

Από το επίθ. *πολυποίκιλος*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

Με πολλούς και ποικίλους τρόπους: *ο Θεός εις την αρχήν έκαμε μία ύλην χοντρή, η οποία δεν είχεν τύπωσιν μήτε στάσιν. Και έκαμέ την εις τοιούτον τρόπον ότι να ημπορεί να εβγάλει και να κάμει είτι ήθελεν. Και εδιεχώρισέ την πολυποίκιλα, εις τρόπον ότι έβγαλεν απ' αύτην άνθρωπον τυπωμένον εις τέσσαρα στοιχεία* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 17ᵛ.

πολυποικιλία η.

Από το επίθ. *πολυποίκιλος* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 7.-8. αι. (LBG).

1) Μεγάλη ποικιλία· (εδώ προκ. για *μάρμαρα*): *από γαρ της πολυποικιλίας του εδάφους δίκην θαλάσσης εφαίνοντο εκ της χρυσοθέου θέας των κοσμητών και λαγαρικών και των κεφαλοκιόνων πάντων* Hagia Sophia k 486[2] (προκ. για τις καιρικές αλλαγές): *όλα τα ζώα είναι γεννημένα εις τούτα τα τέσσερα στοιχεία, και κατά την αυτών ομοιότητα έρχεται και περισσεύει ένα το άλλο κατά την πολυποικιλίαν του καιρού της χρόας αυτού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 19ʳ. **2)** (Μεταφ. προκ. για λέξη) μεγάλη ποικιλία ονομάτων, πληθώρα συνωνύμων· βλ. και *ποικιλία* (για τη σημασ. βλ. Steph., Θησ., λ. *ποικιλία*): Προδρ. (Eideneier) IV 359 χφ V κριτ. υπ.

πολυποίκιλος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr 1838, Διήγ. σεβαστ. Θωμά 57, Κορων., Μπούας 33, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 330ᵛ, Hagia Sophia α 467[4-5], k 486[10], 487[7-8], Διγ. Άνδρ. 398[26], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 110.

Το αρχ. επίθ. *πολυποίκιλος*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ).

Που εμφανίζει πολύ μεγάλη ποικιλία (σε χρώματα, είδη, μορφές, κλπ): Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 235ʳ, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 181.

πολυποικιλότης η, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1011].

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *ποικιλότης*.

Εξαιρετική πολυπλοκότητα, πολυσυνθετότητα (στην κατασκευή έργου, χειροτεχνήματος, κλπ): *εποίησε την κιβωτόν ξυλίνην. Μέγα και θαυμάσιον έργον μετά πολλής και μεγάλης σοφίας και πολυποικιλότητος. Και είχεν μυρίας κατασκευάς και άπειρα γυρίσματα* Χρονογρ. (Λαμψ.) 230.

πολύπονα, επίρρ.

Από το επίθ. *πολύπονος.*

Με μεγάλο (ψυχικό) πόνο: *θλιμμένα και πολύπονα από καρδίας λυπάται* (ενν. *η ρήγαινα*) Ιμπ. 862.

πολυπονεμένος, μτχ.επίθ., Σπαν. Α 37, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 521.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *πονώ* ως επίθ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που υποφέρει από μεγάλο (σωματικό ή ψυχικό) πόνο): *Εβγάνω αποὺ το στήθος μου μιαν πέτσα γαριωμένη,| στην κεφαλή την έδεσα την πολυπονεμένη.| Και με το δέμα το σφικτό ο πόνος έπαψέ με* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 288· *Μα τι να λέγει η μάννα σου η πολυπονεμένη| θωρώντα να 'ναι κι από σε ίτις απορριμμένη;* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 163.

πολυπόνετος, επίθ.

Από το **πολυπονώ* πβ. *πολυπονεμένος.*

Πολυβασανισμένος: *Κι ως μάννα πολυπόνετη ζητώ για 'λεμοσύνη| να τονε* (ενν. *τον Χριστό*) *κατεβάσετε με την 'πιδεξιοσύνη* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 345.

πολύπονος, επίθ., Γλυκά, Στ. 180, Προδρ. (Eideneier) ΙΙ 19-1 χφ Η κριτ. υπ., Φλώρ. 543, Λίβ. Sc. 1438, 2621, Λίβ. (Lamb.) Ν 19, 520, 692, Λίβ. Esc. 634, 4031, Λίβ. Ν 1315, 1462, 1522, 1545, 2283, 3218, Αχιλλ. L 756, Αχιλλ. (Smith) Ο 426, Ιμπ. 568, Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 29.

Το αρχ. επίθ. *πολύπονος.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στο ΑΛΝΕ.

1) (Συν. για πρόσωπα) πολυβασανισμένος: Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 508. **2)** (Προκ. για πράγματα) **α)** κοπιαστικός: Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 246[172]· **β)** γεμάτος πόνο: *Πολύθλιβον, πολύπονον πιττάκιν του Λιβίστρου* Λίβ. Ν 1756.

πολυποσία η, Σπαν. Α 263, 268, Σπαν. Β 263, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 275, 281, Δούκ. 77[10], Κεφάλ. παραιν. 115, Μαλαξός, Νομοκ. 185, Zygomalas, Synopsis 300 Φ 14.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Υπερβολική κατανάλωση κρασιού: *Φεύγε τα συγκαθίσματα και τας πολυποσίας·| ειδέ συμβεί και κρατηθείς παρά τινος εις δείπνον,| μη σε νικήσει το κρασίν, μη σε προλάβει η μέθη* Σπαν. Β 257.

πολυπράγμονος, επίθ. — Βλ. και *πολυπράγμων.*

Από το επίθ. *πολυπράγμων* με μεταπλ. Πβ. σημερ. *πολυπράγμονας.*

Πολυάσχολος· (εδώ μειωτ.) που ανακατεύεται σε ξένες υποθέσεις, περίεργος: *έστοντας και η μεγαλοσύνη σου να είχε πέμψει εκείνην την σκάτολαν με απαρασάλευτον πρόσταγμα ότι να μη την ανοίξουν* (ενν. *οι αυθέντρες*) *εις κανέναν τρόπον,*

αλλά να την εγυρίσουν ωσάν τους ήτον δοσμένη, τώρα μία από την άλλην πλέον πολυπράγμονος, επιθυμώντας να ιδούν τι είναι μέσα κλεισμένον, την άνοιξαν Μπερτόλδος 41.

πολυπραγμονώ, Σπαν. A 88, Σπαν. B 86, Σπαν. V 82, Σπαν. P 30, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 92, Δούκ. 71[24], 175[19], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 52[r], 54[r], Παϊσ., Ιστ. Σινά 824, Ροδινός (Βαλ.) 192.

Το αρχ. *πολυπραγμονέω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Εξετάζω κ. σε βάθος, λεπτολογώ: *Υιέ, αν θέλεις κτήσασθαι προς άνθρωπον φιλίαν,| πολυπραγμόνει, μάνθανε, ψηλάφα, κατερώτα| την γνώμην, την υπόληψιν και την προαίρεσίν του* Σπαν. (Μαυρ.) P 245· (εδώ μτβ. προκ. για πρόσωπο): *Ταύτα ακούσαντες οι ιερείς εκάλεσαν ελθήναι μαστευτάς, και προσέταξαν πολυπραγμονήσαι αυτήν και μαθήναι ει αληθώς παρθένος εστίν η Μαρία* Λόγος ωφέλιμος 63[v].

πολυπράγμων επίθ., Μπερτόλδος 38.

Το αρχ. επίθ. *πολυπράγμων*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

Πολυάσχολος· (εδώ μειωτ.) που ανακατεύεται σε ξένες υποθέσεις, περίεργος: *δεν έκαμαν τοιούτον σφάλμα διά να παρακούσουν την Βασιλείαν σου, αλλά διά την πολυπράγμονα επιθυμία των* αυτ. 41.

πολυπρικαίνω, βλ. *πολυπικραίνω*.

πολυπρόσευχος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *προσευχή*.

Που κάνει πολλές προσευχές, ευσεβής: *ανήρ … πολυπρόσευχος* Sprachlehre 115.

πολυπύρινος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *πύρινος*.

Που καίει πολύ δυνατά: *Έτοιμη ας έναι να λαλεί η φλόγα της αβύσσου: | «Στρέφουνται όπου εξέβησαν, πάλιν σ' αυτήν να οικήσουν.»| Κι ευθύς ανεμοστρόφιλος το πλήθος να συνάξει,| κι εις της αβύσσου τον θυμόν σύντομα να πετάξει.| Και γιον την βράσιν του ψαριού εις το θερμόν τηγάνι,| ούτως η πολυπύρινος, άμαν το μπουν, να βγάνει.* Δευτ. Παρουσ. 338.

πολυράβδης, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *ραβδέα*.

(Σκωπτ.) που δέχεται πολλά χτυπήματα με ραβδί: *όνος ο πολυράβδης* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 51.

πολύρρους, επίθ., Βίος Αλ. 3560.

Το μτγν. επίθ. *πολύρρους*.

(Για ποταμό) ορμητικός: *προς ποταμόν … τον μέγαν και πολύρρουν* αυτ. 2124.

πολύρρυτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύρρυτος*.

Που ρέει άφθονα: *ου δάκρυσιν ο δικαστής κάμπτεται πολυρρύτοις* Γλυκά, Στ. 419.

πολύς, επίθ., Σπαν. (Ζώρ.) V 98, Σπαν. O 97, Γλυκά, Αναγ. 126, Προδρ. (Eideneier) IV 364, Ασσίζ. 406^{22}, Διγ. (Trapp) Gr. 1031, Διγ. Z 226, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 68, Βέλθ. 331, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1582, Ερμον. B 171, Χρον. Μορ. H 154 κ.π.α., Χρον. Μορ. P 6 κ.π.α., Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 84, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 58, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 307, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 18, Λίβ. P 530, Λίβ. Sc. 1102, Λίβ. Esc. 2944, Λίβ. N 2039, Αχιλλ. (Smith) N 6 κ.π.α., Αχιλλ. (Smith) O 13, Ιμπ. 633, Χρον. Τόκκων 478, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 8, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 119, Διήγ. Βελ. χ 79, Παρασπ., Βάρν. C 233, Αργυρ., Βάρν. K 187, Δούκ. 69^{7}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 18^{5}, Ριμ. Βελ. ρ 73, Διήγ. Αλ. V 22, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 39, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 518 κ.π.α., Έκθ. χρον. 6^{4}, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 81 κ.α., Κορων., Μπούας 43, Διήγ. Αλ. G 265, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 98^{v}, Σοφιαν., Παιδαγ. 113, Δεφ., Λόγ. 200, Πεντ. Γέν. XXXVI 7, Πτωχολ. *α* 88, Χρον. σουλτ. 67^{23}, Ιστ. πατρ. 125^{6}, Πηγά, Χρυσοπ. 226 (51), Παϊσ., Ιστ. Σινά 253, Πτωχολ. (Κεχ.) P 269, Πανώρ.^{2} Α' 74 κ.α., Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 398, Διγ. Άνδρ. 347^{31}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 467, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 57, Ψευδο-Σφρ. 300^{26}, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 123, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 58^{v}, Πτωχολ. A 75, Λίμπον. 155, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 52, Ροδινός (Βαλ.) 146, Λεηλ. Παροικ. 476, Πτωχολ. B 92, Διγ. O 604, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Πράξ. θ' 23, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 166^{1}, κ.π.α.· *π ο λ λ ύ ς,* Απολλών. (Κεχ.) 46, 78, 118, 181, 182, κ.α., Μαχ. 4^{14}, 6^{9}, 8^{26}, 12^{20}, 34^{3}, κ.α., Κυπρ. ερωτ. 42^{2}, 49^{7}, 77^{10}, 84^{5}, 93^{20}, 94^{68}, 104^{57}, 108^{3}, 109$^{3.5}$, 112^{16}, 126^{8}, 132^{12}· ουδ. *π ο λ ύ ν,* Καλλίμ. 1173, Ασσίζ. 434^{27}, Βέλθ. 244, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 221, Σαχλ. N 207, Αχιλλ. (Smith) N 480, 512,1021, Παρασπ., Βάρν. C 423, Σφρ., Χρον. (Maisano) 60^{22}, 196^{1}, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 138, 270, 626, 1081, 1167, 1438, Διγ. Άνδρ. 366^{19}, 368^{32}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 1990· συγκρ. *π ο λ λ ό τ ε ρ ο ς,* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 136^{22}· υπερθ. *π ο λ λ ό τ α τ ο ς,* Δαρκές, Προσκυν. [24], Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 434^{208}, Μπερτολδίνος 164, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 73$^{31-32}$, Πρόλ. άγν. κωμ. 29, Ροδινός (Βαλ.) 146, 172, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 16, Γ' 77, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 166^{12}, 184^{24}, 203^{7}, 213^{14}, 383^{21}, 398^{22}, 433^{22}, 482^{18}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. ια' 20.

Το αρχ. επίθ. *πολύς*. Ο τ. *πολλύς* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 749, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ.· *πολλdύς*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Ο υπερθ. *πολλότατος* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 510, Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} Β' 392). Η λ. και σήμ.

1) Μεγάλος **α)** σε αριθμό ή ποσότητα· πολυάριθμος· πολύς: Διδ. Σολ. P 104, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5843, Διήγ. Αλ. V 44, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 454^{15}· *ο γιατρός εφλογοτόμησέν τον πριν τον καιρόν του ... και έβγαλεν πολύν αίμαν* Ασσίζ. 434^{27}· (συχνά σε ελλειπτ. λόγο σε θέση ουσ.): *Ήκουγα ξενιτεύθησαν πολλοί εκ τα γονικά τους* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 123· *Τούτα τα λόγια τα 'πασι κι άλλες πολλές, Αθούσα,| κι εις το 'στερο επαντρεύγουντα κι όλα τ' αλησμονούσα* Πανώρ.^{2} Γ' 527· *Τι να σε λέγω τα πολλά πολλάκις να βαριέσαι;| Επεί κι εγώ ωσάν κι εσέν βαριώμαι να τα γράφω* Χρον. Μορ. H 1092· *ήθελα έχειν πολλά να ποίσω* Ασσίζ. 197^{9}· **β)** σε ένταση ή βαθμό: Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4139, Διγ. Άνδρ. 378^{20}, Ροδινός (Βαλ.) 121,

Πτωχολ. Β 9, Φορτουν. (Vinc.) Β' 14· γ) σε αξία, δύναμη, ισχύ: Αχιλλ. (Smith) Ν 206, Ιμπ. 635· δ) (χρον.) δ¹) μακρύς σε διάρκεια: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 75, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πράξ. ιδ' 28· δ²) προχωρημένος: Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 486· ε) σε έκταση (τοπ.): Ροδινός (Βαλ.) 183. **2)** Υπερβολικός, παράξενος: *πολύ ήτο οι αναστεναμοί πώς δεν την εκεντήσα,| γιατί αρτυμένοι με φωτιά και με τη λάβραν ήσα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Ε' 703· *Μηδέ σου φανιστεί πολύ να 'μαι ανακατωμένος,| γιατί το δίδει ο πόθος μου ο πολυμπιστεμένος* Φαλιέρ., Ιστ.² 301· (εδώ επιτιμητικά): *πολύν σου και το κάθισμαν στου γάμου το τραπέζιν!* Πουλολ. (Τσαβαρή)² 613. **3)** Σε ευχή, επευφημία, (απο)χαιρετισμό: *«Ζωήν, χαράν και 'γειάν πολλή να 'χετε», λέγ' η Μοίρα,| και με το βλέμμα το γλυκύ τους δυο μας εσυντήρα* Φαλιέρ., Ενύπν.² 113· *Πολλή ζωή του αυθέντη μας, της Ρόδου το κεφάλι* (παραλ. 1 στ.) *αποὺ 'ρισε και γίνουνταν προσευχές και νηστείες* Γεωργηλ., Θαν. 306· *Αυτείνη την αθιβολή περίσσα τη βαριούμαι| και δε μπορώ, συμπάθησ' μου, πλιο μου να σ' αφουκρούμαι| κι αφήνω σου πολλή ζωή* Πανώρ.² Γ' 251· εκφρ. *πολλά τα έτη, εις πολλά έτη* (η έκφρ. και σήμ., πβ. και *σπολλάτη*): *επονόμασαν τον Αλέξανδρον βασιλέα και εφούμισάν τον όλοι: «Πολλά τα έτη του Αλεξάνδρου του βασιλέως και του κόσμου ολουνού»* Διήγ. Αλ. V 28· *Εις πολλά έτη, βασιλεύ Κυδώνιε, εις πολλά έτη* Πωρικ. (Winterwerb) II 94, 95. **4)** (Έναρθρ.) το μεγαλύτερο μέρος (ενός συνόλου), η πλειονότητα: *Εκράτησεν τους δώδεκα τους χωριστούς εκείνους, | εκράτησεν και άλλους ολίγους τούς ήθελεν και ηγάπαν,| το δε φουσσάτον το πολύν όρισεν να πηγαίνει* Αχιλλ. (Smith) Ν 704.

Εκφρ. 1) *Μέγας και πολύς* = πολύ ισχυρός και πλούσιος (η έκφρ. ήδη αρχ.): Χρον. Τόκκων 3314. **2)** *Πολύς και ολίγος* = όλος, ολόκληρος: *ήλθεν ο άνθρωπος μετά ταύτα και έχασεν την σερμαγίαν του την πολλήν και ολίγην οπού είχεν και εσέβην και εις χρέος* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 164ʳ.

Φρ. *έχω κ. περί πολλού* = θεωρώ κ. σπουδαίο, θαυμάζω κ.: *Δίδει* (ενν. *ο βασιλεύς*) *εξήντα χιλιάδες| αργυρίου και χρυσίου| και 'γοράζει το λιθάρι| και περί πολλού το έχει* Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 158.

Το ουδ. εν. ως ουσ. = η υπερβολή: *δεν θέλω λείψει από την συμμετρίαν του λόγου, δεν θέλω εγώ μηδέ τινά παντελή στέρησιν να μας φέρει βλάβην, μηδέ το πολύ του λόγου να σας δώσει βάρος* Πηγά, Χρυσοπ. 174 (7).

Το αρσ. στον πληθ. ως ουσ. = (εδώ) οι απαίδευτοι: *παρεξεβάλομεν αυτήν διήγησιν του Αχιλλέως| και μετεβάλομεν αυτήν εις σαφεστέραν ρήσιν,| όπως γνωρίζουν οι πολλοί, οι μη μαθόντες λόγους,| την γέννησιν, ανατροφήν, ανδρεία του Αχιλλέως* Αχιλλ. (Smith) Ν 1909.

πολυσαρκία η.

Το αρχ. ουσ. *πολυσαρκία*. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Μεγάλος όγκος σάρκας· παχυσαρκία: Ιερακοσ. 447¹⁵· (εδώ ως ένδειξη ευρωστίας και ικανότητας): *Συ τοίνυν ... εκείνους μεν* (ενν. *τους σκούμπρους*) *τη τιμή προβιβάζων, ... τέσσαρας ... ή πέντε εν δηναρίω παρέχεις, ημών δε* (ενν. *των τζίρων*) *συνασπισμόν ένα αρραγή ... ουδέ οβολού τινος άξιον κέκρικας. Νομίζομεν δε σε ου δι' άλλο τι τούτο ποιείν ... ειμή διά την πολυσαρκίαν εκείνων και την ημών προς ταύτην εναντιότητα* Θεολ., Τζίρ. 355²¹⁻²².

πολυσήμαντος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυσήμαντος*. Η λ. και σήμ.

Πολύσημος· πολύ σημαντικός, βαρυσήμαντος· (εδώ στον πληθ. ως ουσ.): *αλλ' έν τι και την αρετήν των πολυσημάντων ο σοφός καθ' ημάς οίδε λόγος* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 9[ν].

πολυσιμώνω, Στάθ. (Martini) Β' 277.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *σιμώνω*. Η λ. στο Βλάχ. (*πολυσημώνω*) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

α) Έρχομαι πολύ κοντά, πλησιάζω πολύ: *εγύρευγέ τονε ανοικτό, για να τονε λαβώσει* (ενν. *ο Χαρίδημος το Σπιθόλιοντα*),| *και πάντα ομπρός στα μάτια του με το σπαθί ξαμώνει,*| *για να τονε κρατεί μακριά, να μην πολυσιμώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1088· **β)** έρχομαι, πλησιάζω συχνά: *Αλλήλως συμβουλεύγουσι* (ενν. *η Αρετούσα κι ο Ρωτόκριτος*) *να μην πολυσιμώνει*| *του παλατιού ο Ρωτόκριτος και τα κουρφά να χώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 671.

πολυσκουριάζω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *σκουριάζω*. Η μτχ. παρκ. στο Δημητράκ. και το ΑΛΝΕ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πολύ οξειδωμένος, πολύ σκουριασμένος: *κι εκίνησε ο Δρακόκαρδος και 'σάζει τ' άρματά του*| *κι εσκέπασε τα μάγουλα τα κιτρινοβαμμένα*| *με σίδερα βαρά βαρά και πολυσκουριασμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1448.

πολυσουσαμάτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *σουσαμάτος* (<μτγν. *σησαμάτος*, TLG).

Πασπαλισμένος με πολύ σουσάμι: *Εγώ απ' όσα βρίσκονται στα σπίτια των ανθρώπων*| *απ' όλα τρώγω θαρρετά, χωρίς κανέναν κόπον.*| *Δεν με λανθάνει το ψωμί το καλοζυμωμένο* (παραλ. 1 στ.), *ουδέ καλές αβγόπιτες οι πολυσουσαμάτες* Ζήνου, Βατραχ. 65.

πολυσπαταλώ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *σπαταλώ*.

Κάνω πολλές σπατάλες: *είναι τινές πλούσιοι ένδοξοι και πολυσπαταλούν και ρίχνουν το εδικό τους εις κακήν στράταν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 359[ν].

πολυσπλαγχνοσύνη η· *πολυσπλαχνοσύνη*.

Από το μτγν. επίθ. *πολύσπλαγχνος* και την κατάλ. *-σύνη*.

Μεγάλη συμπάθεια, στοργή: *Χαρτί πολλά πονετικό, ...*| *άμε, γλυκοχαιρέτησε την ηγαπώ από εμένα* (παραλ. 11 στ.), *ιδέ και αν αλησμόνησε την πολυσπλαχνοσύνη,*| *του πόθου την γλυκότητα και την εμπιστοσύνη* Ch. pop. 344.

πολύσπλαχνος, επίθ., βλ. *πολυεύσπλαγχνος*.

πολυσπλαχνοσύνη η, βλ. *πολυσπλαγχνοσύνη*.

πολύσπορος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύσπορος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Που παράγει πολλούς καρπούς, γόνιμος: Ανάλ. Αθ. 56· (σε μεταφ.): *Αυτή η συμβουλή του όφεως, η πανσπερμία είναι πάντων των κακών, όλης είναι της κακίας η ρίζα η πολύσπορος* Πηγά, Χρυσοπ. 179 (21).

πολυσταύρι το, βλ. *πολυσταύρι(ον)*.

πολυσταύρι(ον) το, Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 6γ· *πολυσταύρι*.

Το ουδ. του επιθ. *πολυσταύριος* ως ουσ. Ο πληθ. *πολυσταύιρια* ιδιωμ. (Andr., Lex.). Η λ. (*πολυσταύριον*) το 12. αι., στο Steph., Θησ. και στο Meursius· βλ. και LBG.

Φαιλόνιο λευκού χρώματος, διακοσμημένο με πολλούς σταυρούς, το οποίο φορούσαν πατριάρχες και επίσκοποι (Για το πράγμα βλ. και ODB, λ. *polystaurion, phelonion*): *Αφήνω το πολυσταύρι μου το χρυσό εις τον Άγιον Γεώργιον* Σεβήρ., Διαθ. 191^{94-5}.

πολυσταύριος, επίθ., Ιστ. πατρ. 202^{5}.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *σταυρός*· πβ. επίθ. *πολύσταυρος* (8.-9. αι., LBG).

(Προκ. για ιερατικά άμφια) διακοσμημένος με πολλούς σταυρούς: *Τα δε φαιλόνια εισί μέρος μεν πολυσταύρια,| μέρος δε χρυσοΰφαντα με τα χρυσά κλωνάρια* Παΐσ., Ιστ. Σινά 671.

πολυστέκομαι.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *στέκομαι*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Παραμένω πολύ χρόνο κάπου: *Μην τους αφήσετε λοιπόν* (ενν. *τους Τούρκους*) *στην Πόλιν να σταθούσιν,| μηδέ ριζώσουσιν εκεί ή να πολυσταθούσιν* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 323.

πολυστέναγμα το.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *στέναγμα*.

(Περιληπτ.) πολλοί, συνεχείς αναστεναγμοί· (εδώ στον πληθ. ως έκφραση λύπης): *ανέλυσέ μ' η φλόγωσις των πολυστεναγμάτων| και γάλι γάλι χάνομαι, λύομαι, υπαγαίνω* Σπαν. Α 26.

πολυστένακτος, επίθ., Μιχ. ιερομ. 26.

Το μτγν. επίθ. *πολυστένακτος*. Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Μαλτέζου, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/3, 524) και στο ΑΛΝΕ· βλ. και LBG, καθώς και Μπαμπιν., Λεξ. σ. 1443.

α) Που προκαλεί πολλούς στεναγμούς: *η πρώτη αμαρτία| είναι η πολυστένακτος αύτη περηφανία,| και απ' αυτήν εξέπεσε Σατάν ο Εωσφόρος* Ιστ. Βλαχ. 1602· (μεταφ.): *πολυστένακτος και χαλεπός καιρός* Πηγά, Χρυσοπ. 310 (2)· **β)** που αναστενάζει πολύ· (εδώ μετων.): *έχω ψυχήν πολύπονον, πολύθλιβον καρδίαν,| ομμάτια πολυστένακτα και σπλάγχνα φλογισμένα* Προδρ. (Eideneier) II 19-2 χφ Η κριτ. υπ.

πολυσύγιστος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *συγύζομαι* (τ. του *συγχύζομαι·* βλ. T. Karanastassis [Συναδ., Χρον.-Διδαχ. σ. 393]).

Που ενδιαφέρεται πολύ για κάποιο πράγμα, που νοιάζεται πολύ για κ.: *εβάλαμε τους προεστούς μας και εμάζωναν τα άσπρα και αυτοί με το να είναι πολυσύγιστοι εις τα υπάρχοντά τους ... τα τόσα δεν εγίνηκαν μουκαέτες και κατασκορπίστηκαν τα άσπρα ένθεν κάκείθεν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 72[r-v].

πολυσύλλαβος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυσύλλαβος*. Η λ. και σήμ.

Που αποτελείται από πολλές συλλαβές· (εδώ) που χρειάζεται πολλές λέξεις για να εξηγηθεί, αναλυτικός: *Τα πράγματα ... οπού υποπίπτουσιν εις την αίσθησιν είναι φανερά και εις όλους τους ανθρώπους γνώριμα... και δεν χρειάζουνται ερμηνείαν πολλήν και εξήγησιν πολυσύλλαβον* Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 149[10].

πολυσύμφορος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *συμφορά*. Η λ. τον 11.-12. αι. (LBG) και στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που τον έχουν βρει πολλές συμφορές: *ε, ε, ψυχή πολύπονε, πολυσυμφοροτάτη,| πώς απαντάς, παράδοξον, πώς ουκ εργάγης, ξένον* Γλυκά, Στ. 180.

πολυσυναγμένος, μτχ. επίθ. — Βλ. και *πολυσύνακτος*.

Η μτχ. παρκ. του **πολυσυνάγω* (<α' συνθ. *πολυ-* και το *συνάγω*) ως επίθ.

Που προέρχεται από πολλά διαφορετικά μέρη, που τον έχουν συγκεντρώσει από πολλά διαφορετικά μέρη (βλ. Lex. Chron. Mor.): *Εκείνοι που έρχονται εδώ τον να μας πολεμήσουν,| όλοι είναι πολυσύναχτοι από διαφόρες γλώσσες· και θέλω να το ξεύρετε, τινάς μη το απιστήσει,| και ο λαός πολύπλοκος και πολυσυναγμένος,| ποτέ καλήν συμβίβασιν ουκ έχουσιν αλλήλως* Χρον. Μορ. P 3989.

πολυσύνακτος, επίθ.· *πολυσύναχτος*. — Πβ. και *πολυσώρευτος*.

Από το **πολυσυνάγω* (<α' συνθ. *πολυ-* και το *συνάγω*). Ουδ.(;) *πολυσύνακτον* στο Κουμαν., Συναγ. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.)· βλ. και LBG.

Που προέρχεται από πολλά διαφορετικά μέρη, που τον έχουν συγκεντρώσει από πολλά διαφορετικά μέρη (βλ. και Lex. Chron. Mor., λ. *πολυσυναγμένος*): *Εκείνοι που έρχονται εδώ του να μας πολεμήσουν,| όλοι είναι πολυσύναχτοι από διαφόρες γλώσσες* Χρον. Μορ. P 3987.

πολυσύναχτος, επίθ., βλ. *πολυσύνακτος*.

πολυσυχνάζω· *πολυσυχνιάζω*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *συχνάζω*.

Κάνω κ. πολύ συχνά: *Κρουφά τον αναντράνιζε* (ενν. *η Αρετούσα το Ρωτόκριτο*) *κι ουδέ πολυσυχνιάζει,| ακάτεχη σ' έτοια δουλειά και δίχως πόθο μοιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 2097.

πολυσυχνιάζω, βλ. *πολυσυχνάζω.*

πολυσφαγής, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *σφάττω.* Η λ. στον Ψευδο-Καλλισθένη (L-S) και στο Κουμαν., Συναγ.

Που σφάζει, που σκοτώνει πολλούς· (εδώ σε σχ. υπαλλαγής): *Των Μακεδόνων χείρες ουν απέκαμον εκ κόπου,| εμβάψασαι τον σίδηρον πολυσφαγεί τω λύθρω* Βίος Αλ. 2251.

πολυσχεδής, επίθ., βλ. *πολυσχιδής.*

πολυσχιδής, επίθ.· *πολυσχεδής.*

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. λόγ. Ο τ. τον 4. αι. (TLG), στο Lampe, Lex. και στο LBG.

Που εκτείνεται σε πολλά πεδία, πολύπλευρος: *Ο δε* (ενν. *ο Νεκτεναβώ*) *προς ταύτην* (ενν. *την βασίλισσαν*) *έφησε κακώς και μετ' απάτης·| «των ζητουμένων ευρέσεις σκέψεως πολλής δείται,| ως ένεστι πολυσχεδής· εισί γαρ ωροσκόποι,| σημειολύται πάμπολλοι συν ονειροπολύταις ...»* Βίος Αλ. 186· *Τα μεν γαρ άπαντα γεγενημένα της του κόσμου γενέσεως πολλοίς τε και πολλάκις εξιστορήθη ... Και προς αλλήλους οι πλείους ου συνεφώνησαν ... Πολυσχιδών γαρ τουτωνί τελούντων και μηδέ παρ' αυτών ίσως των ενεργούντων γινωσκομένων, σχολή γε αν τοις εξιστορούσι του αληθούς παντάπασι γενήσεται η επίτευξις* Ψευδο-Σφρ. 150[22].

πολυσωρεμένος, μτχ. επίθ. — Βλ. και *πολυσώρευτος.*

Η μτχ. παρκ. του **πολυσωρεύω* (<α' συνθ. *πολυ-* και το *σωρεύω*) ως επίθ.

Που τον έχουν συγκεντρώσει από πολλά διαφορετικά μέρη (βλ. Lex. Chron. Mor.): *θέλω να το εξεύρετε, τινάς μη το απιστήσει,| ότι ο λαός πολύπλοκος και πολυσωρεμένος,| ποτέ καλήν συμβίβασιν ουκ έχουσιν αλλήλως* Χρον. Μορ. Η 3989.

πολυσώρευτος, επίθ. — Πβ. και *πολυσύνακτος.*

Από το **πολυσωρεύω* (<α' συνθ. *πολυ-* και το *σωρεύω*). Η λ. στο LBG με διαφορ. σημασ.

Που τον έχουν συγκεντρώσει από πολλά διαφορετικά μέρη (βλ. Lex. Chron. Mor., λ. *πολυσωρεμένος*): *Εκείνοι όπου έρχονται εδώ του να μας πολεμήσουν| όλοι είναι πολυσώρευτοι από διαφόρες γλώσσες* Χρον. Μορ. Η 3987.

πολυταλάνιστος, επίθ.

Από το **πολυταλανίζω* (<α' συνθ. *πολυ-* και το *ταλανίζω*).

Πολύ αξιοκατάκριτος: *Ω γένος φαρισαίων, και πολυγόγγυστον, αλλά και πολυταλάνιστον!* Πηγά, Χρυσοπ. 60 (19).

πολυτάπητας, επίθ. αρσ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το αρχ. ουσ. *τάπης.* Τ. *πολυτάπητος* στο L-S Κων/δη· βλ. και LBG.

Που έχει πολλά χαλιά· (εδώ ως ένδειξη πλούτου): *ο πάσι πύλας τας αυτού πένησιν υπανοίξας* (ενν. *ο Ιωβ*) (παραλ. 2 στ.), *αίφνης ωράθη δύστηνος, γυμνότερος υπέρου,| γυμνός ο πολυτάπητας, ο πεπλομαργαρόστρους* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 39.

πολυτάραχος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυτάραχος*. Η λ. και σήμ.

Που χαρακτηρίζεται από πολλή ταραχή, πολύ θόρυβο: *Δέομαί σου, ω Αθηνά, ...| να μου ειπείς να δηγηθώ ...| μάχην την πολυτάραχον του θαυμαστού Μιχάλη Παλαμήδ.*, Βοηβ. 3.

πολυτεκνία η, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 120[8].

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. Τ. *πολυτεκνιά* στο Βλάχ.

Το να αποκτά, να έχει κανείς πολλά παιδιά: *Περιστερά καμάρωνε διά πολυτεκνία,| πως κάμνει τέκνα περισσά και έχουν ευμορφία* αυτ. 120[1].

πολύτεκνος, επίθ., Φυσιολ. (Legr.) 683, Φυσιολ. 353[31]-354[1]. — Πβ. και *πολύγονος*.

Το αρχ. επίθ. *πολύτεκνος*. Η λ. και σήμ.

Που έχει πολλά παιδιά: *Έστι γαρ η πέρδιξ πολύτεκνον όρνεον παρά πάντα τα πετεινά* Φυσιολ. (Sbord.) 207[6]· (μεταφ.): *αυτή* (ενν. *η εκκλησία*) *είν' πολύτεκνος Θεού η κολυμβήθρα* Φυσιολ. (Legr.) 710.

Το ουδ. ως ουσ. = πολυτεκνία (βλ. ά.): *Κράζεται ... η θεά Κύπρις, διά το πολύγονον και πολύτεκνον των ανθρώπων* Ροδινός (Βαλ.) 165.

πολυτέλεια η.

Το αρχ. ουσ. *πολυτέλεια*. Η λ. και σήμ.

Υπερβολική δαπάνη· χλιδή· (εδώ προκ. να τονιστεί ο πλούτος της κατασκευής): *Βλέπω παντός από χρυσού το κάστρον με μαργάρων| και λίθων πολυτέλειαν πολλών συσκευασμένον* Καλλίμ. 217.

πολυτελής, επίθ., Φλώρ. 308.

Το αρχ. επίθ. *πολυτελής*. Η λ. και σήμ.

α) Πολυέξοδος, πολυδάπανος: Γλυκά, Στ. 406, Καλλίμ. 358· (προκ. για τόπο): *Και τότε ήτον να ιδεί τινάς την προθυμίαν των γιανιτσάρων και τον κόπον οπού έκαναν ... να σέβουσιν εις τόπον ... τον οποίον είχασι πάντοτε διά φήμης ως πλούσιον και πολυτελή* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 381· **β)** πλούσιος, μεγαλοπρεπής· (εδώ πλεοναστικά): *Εκείνος προς τους αδελφούς τα πάντα καταλέγει:| πώς εις το δρακοντόκαστρον εσέβην μόνος τότε,| πώς εύρεν τας πολυτελείς λαμπρότητας εκείνας* Καλλίμ. 1424· **γ)** έκφρ. λίθοι πολυτελείς (η χρ. ήδη μτγν.) = πολύτιμες πέτρες: *η γαρ παώνα διά χρυσού και αργύρου και σμαράγδου την χρόαν έχει των πτερύγων, ο δε φοίνιξ υακίνθου και σμαράγδου και λίθων πολυτελών* Φυσιολ. Β 2[5].

Ο πληθ. του ουδ. ως ουσ. = πράγματα που έχουν μεγάλο κόστος, πολύ ακριβά: *Αλλ' αν στολαί, παραταγαί και πλήθος του φουσσάτου| και τ' άλλα τα πολυτελή και*

των χρημάτων βάρη| αναδραμείν ου δύνανται την δυσκολοστοπίαν (παραλ. 2 στ.)... *σήμερον ας έχουν καταστόλιν* Καλλίμ. 130.

πολυτεχνογάζωτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-*, το ουσ. *τέχνη* και το *γαζώνω* (βλ. ά.) ή από το επίθ. *πολυτεχνής* και το *γαζώνω*.

Που είναι κεντημένος με πολλή τέχνη: *Το πολυτεχνογάζωτο ρούχο το φημισμένο,| τσ' αράχνης, που ως κι εις τσ' ουρανούς είναι ονοματισμένο* Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 37.

πολύτητα η.

Από το επίθ. *πολύς* και την κατάλ. *-ύτητα*.

Μεγάλος αριθμός· αριθμητική υπεροχή: *περίσσια εσκληρευόντανε η καρδία τους* (ενν. *των αρχόντων*) *εις αυτούς διά την πολύτητα του λαού και οι άρχοντες ήσαν ολίγοι* Σουμμ., Ρεμπελ. 166.

πολυτιμημένος, μτχ. επίθ., Διήγ. σεβαστ. Θωμά 398, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 226 NV κριτ. υπ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *τιμώ* ως επίθ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

α) Που απολαμβάνει μεγάλης τιμής και σεβασμού: *Δεν έν' αυτός με των νηπίων το στόμα ο δοξασμένος* (ενν. *ο Μεσσίας*)| *κι από της γης σας το λαόν ο πολυτιμημένος;* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 150· **β)** (προκ. για πράγμα) που έχει μεγάλη αξία, πολύτιμος: *Ο βασιλεύς ... με χείρα του την δεξιάν εκράτιε το σκήπτρον,| εκείνο το εξαίσιον, το πολυτιμημένον,| οπού 'χε λίθους εκλεκτούς, εύμορφα καμωμένον| τοπάζια, μπαλάσια και εύμορφα ρομπίνια,| αδάμαντους παμμέγιστους και έκλαμπρα ζαφείρια* Αρσ., Κόπ. διατρ. [190].

πολυτίμητος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 868, Διγ. Α 2262, Διγ. Ζ 2195, 2522, Ερμον. Τ 375, Βίος Αλ. 4128, Ιμπ. 296 κριτ. υπ., Διήγ. Βελ. χ 86, Θρ. Κων/π. διάλ. 2, Αργυρ., Βάρν. Κ 2, Hagia Sophia α 465[2], Διήγ. Βελ. N[2] 92, Διήγ. Αλ. V 58, Αλεξ.[2] 505, Παράφρ. Χων. (v. Dieten) I 86, Κορων., Μπούας 132, Διήγ. Αλ. G 271[10], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 58[14], Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 201[16], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 110[r], Πτωχολ. α 300, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 224, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1417], Πηγά, Χρυσοπ. 203 (34), Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 163[14], Ιστ. Βλαχ. 2797, Καλόανδρ. (Κεχ.) 406, Μπερτόλδος 85, Ροδινός (Βαλ.) 126, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 86[5], κ.α.

Το αρχ. επίθ. *πολυτίμητος*. Η λ. και σήμ.

1) Που του έχουν αποδοθεί ή του αποδίδονται μεγάλες τιμές: Σκλάβ. 29, Χρησμ. (Brokkaar) Ν 128, Προσκυν. Εθν. Βιβλ. 2043 456. **2)** Που έχει μεγάλη αξία, πολύτιμος, βαρύτιμος: Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 344[9], Διήγ. Αλ. G 277[27], Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΑ' [331], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ιω. ιβ' 3· (μεταφ.): *Τι αξιοπρεπέστατον και θαυμαστόν και μέγα,| τι άγαν πολυτίμητον έπαινος να συγγράψω;* Παρασπ., Βάρν. C 2· *Αυτή είναι μία ερμηνεία θαυμάσιος και κατά αλήθειαν πολυτίμητος, την οποίαν μας ερμήνευσεν ένας γνωστικός και πολυμαθής άνθρωπος από τα μέρη της Μοσχοβίας* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 163.

πολυτίμιος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυτίμιος* (L-S Suppl., TLG)· βλ. και LBG.

Πανάκριβος, πολύτιμος: *μανδίν όλον κατάστικτον από λίθων και μαργαριτών πολυτιμίων* Hist. imp. (Rochow) 196^{89}.

πολύτιμος, επίθ., Καλλίμ. 203, Διγ. (Trapp) Gr. 1667, 1774, 1866, 1870, 1872, Διγ. A 2559, Διγ. Ζ 1149, 1172, 2086, 3640, Ερμον. Φ 347, Θησ. ΙΒ' [49^{4}], Έκθ. χρον. 67^{3}, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 135^{1}, Ιστ. πατρ. 142^{22}, 169^{22}, 201^{5}, Δωρ. Μον. XXV, Hagia Sophia α 454^{12}, 458^{13}, 465^{11}, k 486^{10}, φ^{1} 500^{31}, ω 527^{14}, f 594^{31}, 596^{24} κ.α., Ιστ. Βλαχ. 1510, Διγ. Άνδρ. 318$^{7\text{-}8}$, 338^{33}, 339^{10}, 364^{28}, 368^{35}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 348^{8}.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

1) Που έχει μεγάλη αξία (συν. υλική)· ακριβός: *επτά μαργάρους εύρομεν ένδον οστράκοις τούτου* (ενν. του καρκίνου), | *καλούς και πάνυ θαυμαστούς και λίαν πολυτίμους* Βίος Αλ. 4352· *εχάρισέ του φόρεμα και χαρίσματα βασιλικά του εχάρισε και άλογα πολύτιμα* Χρον. σουλτ. 131^{20}· *Ο δε λέγει: «Ναι, άρεσάν με* (ενν. οι δούλοι)· *αμή είναι νόμος να μην αγοράζομεν άνδρα πολύτιμον»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 9^{21}· *τα χαρίσματα τυφλώνουν αφεντάδες,* | *τα δώρα τα πολύτιμα πολλούς κυβερνητάδες* Ιστ. Βλαχ. 1488· (με τα ουσ. *λιθάρι(ον), λίθος, πέτρα*): *Εποίησεν* (ενν. ο βασιλεύς) *και σταυρούς πέντε, καλλωπίσας αυτούς διά χρυσού καθαρού και με πολύτιμα λιθάρια* Hagia Sophia ω 532^{10}· *εφόριεν δε* (ενν. ο Αχιλλεύς) *και στέφανον εκ λίθου πολυτίμου* Αχιλλ. (Smith) Ο 66· *σταυρούς ... με όλες τις πολύτιμες πέτρες εγκοσμημένους* Hagia Sophia f 597^{30}. **2)** Που τιμάται πολύ· πολύ σεβαστός: *είδα μαννάδες και παιδιά να 'βρουσιν πλακωμένα,* | *ανδρόγυνα πολύτιμα κακοθανατισμένα* Σκλάβ. 28.

πολυτρέφομαι· π ο λ υ θ ρ έ φ ο μ α ι.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *τρέφομαι* (βλ. ά. *τρέφω*).

Καταναλώνω άφθονη τροφή· (σε παροιμ. φρ.): *τόσα πολλά εψήλωσε, καίσαρ, π' α δε λογιάσεις,* | *κι οι δυο εχαλαστήκαμε α δε τονε χαλάσεις·* | *δέντρο που πολυθρέφεται και μοναχό ψηλώνει,* | *το χέρι το βασιλικό θε να το χαμηλώνει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 267.

πολυτρεχάτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *τρεχάτος*. Λ. *πολυτρέχατος* στο Somav. Η λ. στο Βλάχ.

(Για ποτάμι) που κυλά γρήγορα, ορμητικά· (εδώ σε μεταφ.): *χαίρε συ οπού αναβρύζεις ποταμόν πολυτρεχάτον* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 140^{33}.

πολυτρίχι, πολυτρίχιν το, βλ. *πολυτρίχιον*.

πολυτρίχιον το, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 19· π ο λ υ τ ρ ί χ ι, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 22, 24, 63· π ο λ υ τ ρ ί χ ι ν. — Βλ. και *πολύτριχον*.

Απο το ουσ. *πολύτριχον* και την υποκ. κατάλ. *-ιον* (Ανδρ., Λεξ., λ. *πολυτρίχι*). Ο τ. *πολυτρίχι* και σήμ.· βλ. και LBG.

Φυτό με φαρμακευτικές ιδιότητες, το *αδίαντον το κοινόν* (Για το πράγμα βλ.

Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. 103, λ. *αδίαντον*): *Περί να μηδέν πέσουν τρίχες κεφαλίου ποτέ. Πολυτρίχιν βράσον με το κρασίν και πλύνον την κεφαλήν καλά* Σταφ., Ιατροσ. 15[430-1]. *να τον ποτίσεις* (ενν. *τον πάσχοντα*) *με νερόν, οπού να το βράσεις με αδίαντον (ήγουν πολυτρίχιον) ή κρασί στυφόν* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 17.

πολύτριχον το, Ιερακοσ. 442[16]. — Βλ. και *πολυτρίχιον*.

Το μτγν. ουσ. *πολύτριχον*. Πληθ. *πολύτριχα* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ. Η λ. στον Κοραή, Ἀτ. Ε[II] 310 και το ΑΛΝΕ.

Φυτό με φαρμακευτικές ιδιότητες, το *αδίαντον το κοινόν* (για το πράγμα βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ. 103, λ. *αδίαντον*): *εις τον αυτόν ζωμόν συμμίξας αργαλικόν, υοσκύαμον, πολύτριχον ..., εξ αυτών αυτώ* (ενν. *τω ιέρακι*) *δώσεις οφάς* Ορνεοσ. αγρ. 540[8].

πολύτριχος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύτριχος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Τριχωτός, δασύτριχος: *Είθ' ούτως έφανεν ημίν περί δεκάτην ώραν| ανήρ δασύς πολύτριχος, παρόμοιος ως χοίρος* Βίος Αλ. 4237.

Έκφρ. *πολύτριχος βοτάνη* = φυτό με φαρμακευτικές ιδιότητες, το *αδίαντον το κοινόν* (βλ. και ά. *πολυτρίχιον, πολύτριχον*): *βοτάνην πολύτριχον, ήτις γεννάται εις τας πηγάς και τους αγωγούς λαβών, καθάρισον αυτήν και λάβε εξ αυτής όσον κέρ. β'* Ορνεοσ. αγρ. 519[25]. *Όταν ίδης τον ιέρακα ρέγχοντα εκ του στήθους, λαβών βοτάνην την λεγομένην πολύτριχον ... πρόσθες τω ιέρακι* Ορνεοσ. αγρ. 520[11].

πολυτρομάσσω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *τρομάσσω*. Λ. *πολυτρομάζω* στο ΑΛΝΕ.

Αισθάνομαι μεγάλο φόβο· χάνω το θάρρος μου από μεγάλο φόβο: *απέκει και τους δύο τους στην φούρκα να κρεμάσουν,| να βλέπουσιν γοι επίλοιποι και να πολυτρομάσσουν* Μαρκάδ. 520.

πολύτροπος, επίθ., Καλλίμ. 1516, 1788, Ερμον. Χ 141, Ζυγομ., Διήγ. Περζουέ[2] 224, Ψευδο-Σφρ. 456[24-25].

Το αρχ. επίθ. *πολύτροπος*. Η λ. και σήμ.

1α) Πολυμήχανος, εφευρετικός: Ερμον. Χ 107, Ροδινός (Βαλ.) 159· **β)** (με αρνητ. σημασ.) πονηρός, πανούργος: Καλλίμ. 1431, Ψευδο-Σφρ. 434[7]. **2α)** Πολύπλοκος: *όργανα πολύτροπα έτερα ποιήσας* (ενν. *ο αμιράς*) *και μηχανάς ... κατεβίβασεν αυτάς* (ενν. *τας διήρεις και τριήρεις*) *ένδον του λιμένος* Ψευδο-Σφρ. 394[28]· **β)** (μεταφ.) δύσκολος: *μάθε το, πολύτροπος ετούτη η στράτα* (ενν. *της σωτηρίας*) *υπάρχει,| αμέ οπού θέλει από καρδίας εύκολα την κοντεύγει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2319. **3)** Άστατος, ασταθής: *παρακαλούμεν ... εμμείναντες εις την παλαιάν και ατάραχον τάξιν και κυβέρνησιν του καλού πνευματικού κυρ Αββακούμ, μάλιστα διά να μην αλλοτριωθεί το μοναστήριον ..., υποκείμενον εις πολύτροπες γνώμες* Βλαστού, Επιστ. 177[27].

πολύτροφος, επίθ.· π ο λ ύ θ ρ ο φ ο ς.

Η λ. στο Θεόφραστο.

Που τρώει πολύ: *όσοι είναι παχείς εις την σάρκα και πολύθροφοι τους βλάπτει χειρότερα* (ενν. *ο περισσός ύπνος*) Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 177.

πολυτρώγω, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 190.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *τρώγω*. Τ. *πολιστρώω*, (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιωμ., λ. *πολιο-*) και *πουλιουτρώου* (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 552· βλ. και Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 73), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

Τρώω πολύ (με αναφορά κυρίως στην ποσότητα ή/και τη συχνότητα): *όποιος τα πολυτρώγει* (ενν. *τα κάστανα*) *πονεί η κεφαλή τους και σφίγγει το κουφάρι του, διατί είναι αργοχώνευτα* αυτ. 218· (προκ. για υγρό που τρώγεται με στερεά τροφή): *όστις το πολυτρώγει* (ενν. *το ξίδι*), *γερά ογλήγορα* αυτ. 186.

πολυύμνητος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολυύμνητος*. Η λ. και σήμ.

Που έχει υμνηθεί (και υμνείται) πολύ (εδώ προκ. για θαύμα· βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 3): *Τούτο το πολυύμνητον και πολυθρύλητον και εξαίσιον και εξαίρετον και θαυμάσιον και θαύματος άξιον θαύμα της Παναγίας αληθώς και αναμφιβόλως υπήρχεν* Καναν. (Pinto) 521· (για το Θεό (βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2) και την Παναγία): *δος, πολυύμνητε Βασιλεύ, εις ημάς οπού σε γνωρίζομεν και σε πιστεύομεν, να θαυμάζομεν και την κραταιάν δύναμίν σου* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 137· *αυτή η πολυύμνητος* (ενν. *η Παναγία*) *των άνω υπερτέρα,| των ουρανίων στρατειών, πάντων αγιωτέρα* Διακρούσ. 116[25].

πολυφαγία η, Ορνεοσ. 579[10], Κρασοπ. (Eideneier) AO 55, L 22, Μαλαξός, Νομοκ. 185, Zygomalas, Synopsis 300 Φ 14, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 167[246], Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 146[27], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 178· *πολυφαΐα*, Κρασοπ. (Eideneier) V 52.

Η λ. στον Ιπποκράτη (TLG). Ο τ. και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πολυφαγία*). Η λ. και σήμ.

α) Η ιδιότητα του πολυφάγου, το να τρώει κανείς πάρα πολύ, η αδηφαγία: *Από την πολυφαγίαν επόθαναν πολλοί άωρον θάνατον, διατί, όταν φάγεις από το αρκετόν σου περισσότερον, είναι μεγάλη ζημία* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 178· *αντίς την εγκράτειαν ημείς έχομεν την πολυφαγίαν και την μέθην* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 342[v]· **β)** η κατανάλωση υπερβολικά μεγάλης ποσότητας τροφής: *ειδέ από πολυφαγίας ή μέθης ή ραθυμίας ο θάνατος του παιδίου γέγονεν, του εκουσίου φόνου έναι όμοιον* Μαλαξός, Νομοκ. 444· *οι πτωχοί είναι γυμνοί, είναι και πεινασμένοι,| και σεις χορτάτοι περισσά και παραμεθυσμένοι,| και σκάζει η κοιλία σας εκ την πολυφαγίαν* Ιστ. Βλαχ. 2801· **γ)** άσεμνο γλέντι, φαγοπότι (πβ. Κ.Δ., Πέτρ. Α' δ' 3): *φθάνει μας ο απερασμένος καιρός της ζωής να εκάμαμεν το θέλημα των εθνών, περιπατώντες εις ασελγείες, επιθυμίες, μέθες, πολυφαγίες, ποτά* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Επιστ. Πέτρ. Α' δ' 3.

πολυφάγος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη (για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG). Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ. (λόγ.)).

Που τρώει πολύ· λαίμαργος, φαγάς: *η αίγα και το πρόβατον, ο πολυφάγος χοίρος* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 53.

πολυφαΐα η, βλ. *πολυφαγία*.

πολύφεγγος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολύφεγγος* (TLG)· βλ. και L-S. Για το αρσ. ως τοπων. βλ. Δραγούμης, Αθ. 25, 1913, 198, σημ. 1. Η λ. στο ΑΛΝΕ· πβ. και ρ. *πολυφέγγω* στο Κριαρ., Λεξ.

Πολύ λαμπερός, αστραφτερός: *Έλαμπεν* (ενν. *η λυγηρή*) *πάντα το βράδυ, ωσάν πολύφεγγον πετράδι* Διγ. Α 262.

πολυφήγητος, επίθ., βλ. *πολυαφήγητος*.

πολυφήμητος, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *πολύφημος* κατά τα επίθ. σε -*ητος*. Η λ. σε επιγρ. (L-S Suppl.) και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Φημισμένος, ξακουστός: *εμερολόγουν ταύτα:*| «*Συ μεν, ω πατρίς, εκάης*| *παντελώς και ερημάσθης,*| *πολυφήμητος ω Τροία* ...» Λουκάνη, Άλ. Τροίας [863].

πολυφημισμένος, μτχ. επίθ., Κορων., Μπούας 15, 49, 71, 88, 115, 116, 129, Μαρκάδ. 667· *πολυφουμισμένος*, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 333, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 1387. — Βλ. και *πολλοφουμισμένος*.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *φημίζω*. Ο τ. (και τα *πολυφουμίζω – ομαι*) στο Somav.· το *πολυφουμίζω* και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 510). Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.).

Πολυφημισμένος, ονομαστός: *Θαυμαστέ Μερκούριε, ..., κι ανδρειωμένε,*| *στον κόσμον πάντα ξακουστέ και πολυφημισμένε* Κορων., Μπούας 95· *πολλά εχάσαμεν οι άθλιοι Ρωμαίοι*| *αυτήν την πόλιν χάνοντες, την πολυφημισμένην* Θρ. Κων/π. Β 11· (προκ. για την Παναγία): *χαίρε συ των αγγέλων το πολυφημισμένον και πολυλεγόμενον μέγα θαύμα* Μετάφρ. Ακαθ. Ύμν. 135[15].

πολύφθαλμος, επίθ., βλ. *πολυόφθαλμος*.

πολυφθάνω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *φθάνω*.

Παραωριμάζω: *Όταν αρχίζουν να ξανθίζουν, τότε θέριζε τα γεννήματα και μάλιστα τα κριθάρια και όσπρια τα οποία, εάν τα αφήσεις να πολυφθάσουν, γίνουνται άνοστα και κακόβραστα και πίπτουν και πολλά εις το χωράφιον και χάνεις τα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 140.

πολύφθονος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *φθόνος*. Η λ. τον 9. αι. (TLG)· βλ. και LBG.

Που τον φθονούν πολύ: *η ρούγα η πολύφθονος, η πολυζηλεμένη,| με την ροπήν και χαλασμόν ευρέθη χαλασμένη* Σκλάβ. 53.

πολυφιλόχρεος, επίθ.

Από το *πολυ-*, το *φιλο-* και το *-χρεος* (πβ. σύνθ. σε *-χρεως* και με μεταπλ. σε *-ος*).

Άγν. σημασ.: *παρευθύς εξύγιανεν, εγένετο ως λέων,| όμορφος, πολυφιλόχρεος, λαμπρός και χιονάτος* Χρον. Τόκκων 3459.

πολυφκαριστώ, βλ. *πολυευχαριστώ*.

πολύφοβος, επίθ., Λίβ P 132, Λίβ. Esc. 131.

Από το α' συνθ. *πολυ-*, το ουσ. *φόβ(ος)* και την κατάλ. επιθ. *-ος*. Η λ. πιθ. τον 7. αι. (LBG), σε σχόλ. (L-S) και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Φοβερός, δεινός: *διά το πουλίν του ερωτώ, το ερωτικόν τρυγόνιν,| τις έναι η πολύφοβος ερωτοδυναστεία* Λίβ. (Lamb.) N 150.

πολυφονεύς ο.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το αρχ. ουσ. *φονεύς*· πβ. αρχ. επίθ. *πολύφονος* (TLG, Montanari).

(Ως επίθ.) που έχει σκοτώσει πολλούς: *τούτον ... τον λυσσητήρα| ου γαρ δύναμαι τοξεύσαι| τον πολυφονέαν Έκτωρ* Ερμον. N 61.

πολυφουμισμένος, μτχ. επίθ., βλ. *πολυφημισμένος*.

πολυφουσκώνω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *φουσκώνω*.

(Για θάλασσα) φουρτουνιάζω, σηκώνω πολύ μεγάλα κύματα: *Σαν πολυαφρίσει κι ο γιαλός κι ωσάν πολυφουσκώσει,| σε μέρες πάλιν ησυχά τη μάχη του την τόση* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 527[15].

πολυφρόντιδος, επίθ.

Από το μτγν. επίθ. *πολύφροντις* με μεταπλ.

Γεμάτος φροντίδες: *Γεννάται παιδί και τρέπεται όλη η μέριμνα των γονέων εις εκείνο. Επαναπαύεται η πολυφρόντιδος έγνοια του πατρός* Πηγά, Χρυσοπ. 198 (24).

πολυφτερίς, επίρρ.

Από το επίθ. *πολυφτερός* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 552, λ. *πολυφτέριος*) και την κατάλ. *-ις*.

Γενναιόδωρα: ΣΥΛΒΙΟΣ: *Έχε τηνε λοιπό, χαρίζω σού τη* (ενν. *την αγάπη*) (παραλ. 2 στ.). ΝΤΟΡΙΝΤΑ: *Αν έξευρες τι 'ξάζει| τούτος ο θησαυρός οπού μου τάσσεις| τόσα πολυφτερίς, κι αν η καρδιά σου| έμοιασε με τα λόγια τα δικά σου* ... Πιστ. βοσκ. II 2, 149.

πολύφυλλος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύφυλλος*. Η λ. και σήμ.

Που έχει πολλά φύλλα· πυκνόφυλλος: *αναπαύθηκαν ολίγον αποκάτω εις τον ήσκιον σε έναν δρυν παλαιόν και πολύφυλλον* Μπερτολδίνος 113.

πολυφωνία η.

Το μτγν. ουσ. *πολυφωνία*. Η λ. και σήμ.

1) Η ύπαρξη και χρήση διαφορετικών γλωσσών, πολυγλωσσία: *η πυργοποιία συνέστη και από μιας της παλαιάς διαλέκτου, πολυφωνία γέγονεν. Και η καθ' έκαστον έθνος των γλωσσών διαφορά, ως φησίν η θεία Γραφή* Μαλαξός, Νομοκ. 547. **2)** (Εδώ) το να ψάλλει κανείς πολύ δυνατά (βλ. και Δημητράκ. 3): *Εις τον χορόν μη ψάλλοντα πληττόμενον πολλάκις,| επόνησα τον γούργουρον εκ της πολυφωνίας* Προδρ. (Eideneier) IV 625.

πολύφωτος, επιθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *φως*. Το ουδ. ως ουσ. (πληθ.) το 10. αι. (LBG, λ. *πολύφωτα*), στο Du Cange (*πολύφωτον*) και σήμ. (-ο)· βλ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 117. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ.

1) Πολύ λαμπρός, φωτεινότατος: *Η βασιλεία τ' αυθεντός μεγάλου Σουλαϊμάνη| έστιν ως ο πολύφωτος ήλιος εις τον κόσμον* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 143. **2)** (Προκ. για λυχνία, είδος πολυελαίου σε ναό) που αποτελείται από πολλές μικρότερες λυχνίες, που περιέχει πολλά φώτα: *κρεμάσασα* (ενν. *η βασίλισσα*) *τας πολυφώτους αργυράς λυχνίας ενεκαίνισε και ενεθρονίασε τον ναόν* Hagia Sophia 636⁷. **3)** (Σε μεταφ. προκ. για την Παναγία, βλ. και Lampe, Lex., στη λ. 2, λ. λυχνία 4, TLG): *τούτη η φωτοδόχος λαμπάδα και πολύφωτος λυχνία δεν χρειάζεται έλαιον κοσμικόν, μα έχει το έλαιον της αγαλλιάσεως του Αγίου Πνεύματος* ΜορεζΙν., Κλίνη Σολομ. 447.

Το ουδ. *πολύφωτον* ως ουσ. = είδος πολυελαίου (με κεριά ή καντήλες), πβ. *πολυκάνδηλον* (βλ. και Du Cange, λ. *πολύφωτον*): *υπεράνωθεν ... είναι κεχρυσωμένη| η ζωηφόρος Σταύρωσις ...| και άντικρυς κανδήλιον ακοίμητον τυγχάνει,| και άνωθεν πολύφωτον με τα κηριά θεμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 460· *πέντε δε πολύφωτα κρέμανται εις το μέσο| του θαυμαστού αυτού ναού* Παϊσ., Ιστ. Σινά 419.

πολυχαίρομαι.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *χαίρομαι*.

Χαίρομαι πολύ κ., απολαμβάνω: *Εγώ είμαι απού το έπαινος του κόσμου ενίκησά το| και τον καιρόν τόν έζησα επολυχάρηκά το* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 429.

πολυχάριτος, επίθ., Χούμνου Κοσμογ. 1597.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το ουσ. *χάρις*. Άσχ. το επίθ. *πολύχαρις* που απ. σε επιγρ. (L-S Suppl.).

Που έχει πολλές χάρες: *Ω κόσμε πολυχάριτε, και τις να σε τηρήσει,| τες πράξες σου τες άχαρες και τη σφαλτή σου φύση* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v.Gem.) 227 κριτ. υπ.

πολυχειρία η, Χρονογρ. (Λαμψ.) 250, Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. (Στεφ.-Παπατρ.) 54[29].

Το αρχ. ουσ. *πολυχειρία*. Τ. *πολυδερία* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., στη λ.).

πολυχείριο(ν) το.

Από το ουσ. *πολυχειρία* με αλλαγή γένους.

(Στον πληθ.) πολλά χέρια· πλήθος από εργάτες ή βοηθούς: *Ιλιγγιάσας γαρ περιοδεύσαι την Πελοπόννησον ... πολυχείρια κτησάμενος ... κατά το ξηρόν διαβιβάζει τας νήας* Ψευδο-Σφρ. 242[26].

πολυχεύμων, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το αρχ. ουσ. *χεύμα*. Η λ. τον 4. αι. και στο Steph., Θησ., όπου και λ. *πολυχεύματος*· βλ. και LBG.

(Προκ. για πηγή) που ρέει ορμητικά· (εδώ σε μεταφ.): *της σης με πολυχεύμονος πηγής καταρδευούσης | και της απείρου χύσεως της πλουτοδότιδός σου* Γλυκά, Στ. Β' 91.

πολυχορταίνω.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το *χορταίνω*. Λ. *πολλοχορταίνω* στο ιδίωμα της Ρόδου (Πηδώνια Κ., Πεπρ. Ζ ΔΚρ.Σ 2, 1955, 654). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Χορταίνω πολύ, νιώθω κορεσμό· (εδώ σε μεταφ.): *πάντα ας μισεύγουν απ' αυτή κι ας μην πολυχορταίνου, | γιατί ανοστίζει το πολύ φιλί και δε γιαγέρνου* Κατζ. Β' 349.

πολύχους, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

(Προκ. για φυτό) που δίνει πολύ καρπό: *Αν βλακίσεις την πυράν, δρέψει πολύχουν στάχυν, | αν δε τοις βίβλοις εντρυφάς, ευρήσεις μαργαρίτην* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 634.

πολυχρήματος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πολυχρήματος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Βαθύπλουτος: *πολυχρήματος πολύπαις, | εβασίλευσα και πλείστων | καταρχούσα γουν ανθρώπων* Ερμον. Ω 32.

πολυχρονία η, Ερμον. Χ 349. — Πβ. και *πολυετία*.

Η λ. στον Αριστοτέλη. Τ. *-ιά* στο Βλάχ. Η λ. σε έγγρ. του 16.-17. αι. (Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) 55) και στο Somav.· βλ. και LBG.

Μακρό χρονικό διάστημα, πολύς χρόνος· (εδώ) η παρέλευση πολλών ετών: *ου πολυχρονία χρόνων | αμαυρώνει τους ερώντας* αυτ. Ψ 17.

πολυχρονίζω, Νεκρολ. φ. 69[r], 115[v], Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2437, Χρον. Τόκκων 1559, 1565, Χειλά, Χρον. 349, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 63, Αρσ., Βασ. Ρωσών 298, Αγαπ., Καλοκ. 343, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 147, Διακρούσ., Αφ. 103.

Το μτγν. *πολυχρονίζω*. Η λ. και σήμ.

α) Εύχομαι σε κάπ. να ζήσει πολλά χρόνια: *πάντα μου ευχαρίστου σου κι επολυχρόνιζά σε,| γιατί τα μάτια μ' άνοιξες* Κατζ. Β' 360· **β)** (προκ. για το Θεό, σε ευχή) χαρίζω μακροζωία: *Παρακαλώ τον Κύριον να σας πολυχρονίσει| ως 'πιθυμείτε και οι δυο, αυτός να σας χαρίσει υγείαν και μακρόβιον* Διακρούσ. 119[11].

πολυχρόνιον το, Διγ. Α 2235, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1060.

Το ουδ. του επίθ. *πολυχρόνιος* ως ουσ. Η λ. στον Πορφυρογέννητο, στο Meursius και σήμ. (εκκλ.).

Ευχή για μακροημέρευση: *την κόρην εκάθισαν επί ωραίου ίππου* (παραλ. 1 στίχ.), *στέφανον πολυτίμητον αυτή περιβαλόντες| και ο λαός επήρχετο μετά πολυχρονίων| και μετά πάσης ταραχής και μετά οψικίου* Διγ. Ζ 2196.

πολυχρόνιος, επίθ., Αναγν., Ημιάμβ. 82, Σφρ., Χρον. (Maisano) 104[17], Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 16, Αρσ., Κόπ., διατρ. [670], [1087], [1561] κ.α., Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 216[24], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 318. — Βλ. και *πολύχρονος*.

Το αρχ. επίθ. *πολυχρόνιος*. Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Που διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα,μακροχρόνιος: Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 200[11], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 104, Ροδινός (Βαλ.) 203· **β)** που ζει πολλά χρόνια, πολύχρονος: *Τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα ... διά ... να γένεις πολυχρόνιος απάνου εις την γην* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Εφεσ. Ϲ' 3· (σε ευχή): *βασίλισσαν ευχήθηκα και μέγαν βασιλέα| να είναι πολυχρόνιοι να 'χουν πολλήν υγείαν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1167].

Το θηλ. ως ουσ. = μεγάλη ηλικία: *υπήγεν* (ενν. *ο πατριάρχης*) *εις τον σουλτάνον και άρτζι ταύτα όλα του έκαμε, και το γήρας και την πολυχρόνιον των μαρτύρων είπε* Ιστ. πατρ. 168[17].

Ως κύρ. όν: Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 198[9].

πολυχρονισμός ο. — Βλ. και *πολυχρόνιον*.

Από το *πολυχρονίζω* και την κατάλ. *-ισμός*. Λ. *πολυχρόνισμα* στο Meursius (λ. *πολυχρόνιον*) και σήμ. Η λ. στο LBG και σήμ. εκκλ.

Απαγγελία εκκλησιαστικής δέησης για μακροημέρευση (συν. βασιλιάδων): *δικαίως ημείς οι παραβάται τούτων οι αρχιερείς ... είμεστεν άξιοι να μας κλαίουν και να μας μοιρολογούσιν ως αθλίους και ταλαιπώρους, και όχι να μας επαινούσι και να μας μακαρίζουν ή να μας μνημονεύουν με τους πολυχρονισμούς* Δαμασκ. Στουδ., Διάλ. 457.

πολύχρονος, επίθ., Αχιλλ. (Smith) Ο 634, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 125[19], Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 174. — Βλ. και *πολυχρόνιος*.

Το πιθ. μτγν. επίθ. *πολύχρονος*. Η λ. και σήμ.

α) Που διαρκεί πολύ, μακροχρόνιος: *υγιαίνει μάλιστα, εάν είναι μικρόν παιδί ή εάν δεν είναι πολύχρονος η ασθένεια* Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 265· **β)** που ζει πολύ, μακρόβιος: *σας ερμηνεύω ... τα βρώσιμα ... διά να ηξεύρει πας ένας να φυλάγε-*

ται άβλαβος και να γένει πολύχρονος Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 129· (σε ευχή): *Τέκνα μου, ... | παρακαλώ γαρ τόν θεόν* ... (παραλ. 2 στ.) *να γίνεστε πολύχρονοι, μέχρι μακρά του γήρους* Αχιλλ. (Smith) Ο 635.

πολυχρονώ, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι VI 30, Αρσ., Κόπ. διατρ. [976], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 135^{11}, Πανώρ.^{2} Ε' 328, Μανολ., Επιστ. 173^{25}, Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 12, Επιστ. Ηγουμ. 175^{61}, Βίος Αισωπ. (Παπαθωμ.) Γ' 83$^{1, 11, 17}$, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 757, Διγ. Άνδρ. 361$^{1-2}$, Διαθ. 17. αι. 3$^{99, 163}$, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 33^{v}, Λίμπον. 302, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 153, 394, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 150, Μπερτολδίνος 105, Hagia Sophia v 544^{4}, 545^{11}, 557$^{2-3}$, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1115· *πολλυχρονώ*, Μαχ. 446^{5}, 644^{13}.

Το μτγν. *πολυχρονέω*. Μτχ. *πολυχρονεμένος* στο Somav. και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Καδάς Σ., Αφ. Κριαρ. 199) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *πολλυχρονίντζω*).

Α' (Αμτβ.) αποκτώ μακροζωία (εδώ ως ανταμοιβή μιας ηθικής ζωής): *υιέ μου, αγάπα τους μικρούς, προσκύνα τους μεγάλους,* | *και τίμα και τους γέροντας και να πολυχρονήσης* Σπαν. Ο 72.

Β' Μτβ. **α)** Εύχομαι μακροζωία: *Τζελέπηδες το χάρηκαν μικροί τε και μεγάλοι* (παραλ. 2 στ.). *Τα χέρια του καταφιλούν και τον πολυχρονούσιν* (ενν. τον κυρ Ιωάννην) Στ. Βοεβ. 38· **β)** (προκ. για το Θεό, σε ευχή) χαρίζω μακροζωία: *Ο θιός να σας πολυχρονά και να σασε χαρύνει* | *και των τεσσάρω τη ζωή περίσσα να μακρύνει!* Πανώρ.^{2} Ε' 379.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = που του εύχονται να ζήσει πολλά χρόνια: *ο βασιλεύς κύρης Ιωάννης ο Παλαιολόγος ... απέστειλεν ... γραφή λέγοντας ούτως. Πολυχρονεμένε σουλτάν Μουράτη, ... χαιρετώ σε ως φίλον* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 20· *ζωήν καλήν, ειρηνικήν, να ζήσεις να περάσεις,* (παραλ. 1 στ.) *μαζί με τον αφέντη μας τον πολυχρονημένον* Ιστ. Βλαχ. 8.

πολύχρους, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύχρους*. Λ. *πολύχροος* λογοτ. στο ΑΛΝΕ.

Ποικιλόχρωμος: Γλυκά, Αναγ. 179.

πολύχρυσος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πολύχρυσος*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΑΛΝΕ).

Πλούσιος σε χρυσάφι: Βίος Αλ. 2784.

πολυχρυσωμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *χρυσώνω* ως επίθ.

Πλούσιος σε χρυσάφι, στολισμένος με χρυσάφι: *την Βενετιάν την πολυχρυσωμένην* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 181.

πολύχρωμος, επίθ., Φυσιολ. (Kaim.) 100a^{8}, 100b^{8}.

Το μτγν. επίθ. *πολύχρωμος* (TLG). Η λ. και σήμ.

Που έχει πολλά χρώματα: *πολλά γένη περιστερών και πολύχρωμά εισιν· ο ψαρός, ο μελανοειδής, ο χρυσόμορφος, ο ολόλευκος, ο πυρροειδής* Φυσιολ. (Sbord.) 112[12].

πολυχυμία η.

Από το μτγν. επίθ. *πολύχυμος* (TLG) και την κατάλ. *-ία*. Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

(Ιατρ.) η παρουσία χυμών στον οργανισμό σε ποσότητα μεγαλύτερη από το φυσιολογικό: *Στηθοκόρυζα γίνεται τω ιέρακι εκ πολυχυμίας* Ιερακοσ. 427[19].

πολυψαλιδάτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-*, το ουσ. *ψαλίδι(ο)(ν)* και την κατάλ. *–άτος*. Πβ. σημερ. *ψαλιδόγλωσσος* (ΛΚΝ).

(Σκωπτ. προκ. για τη γλώσσα) κοφτερός σαν ψαλίδι· (μεταφ.) φλύαρος: *πώς ά-νοιξες τα χείλη σου ...| και έφησεν η γλώσσα σου η πολυψαλιδάτη,| ληρήματα και λόγια και ψεματολογίας;* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 585.

πολυψημένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και τη μτχ. παρκ. του *ψήνω* ως επίθ. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Μαγειρεμένος περισσότερη ώρα απ' όση χρειάζεται· (εδώ) παραβρασμένος: *Τα πολυψημένα* (ενν. *αβγά*) *είναι στυπτικά και περίσσα κακοχώνευτα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 196.

πολυψυχικάρης, επίθ.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *ψυχικάρης* (<ουσ. *ψυχικό(ν)* και κατάλ. *-άρης*· απ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., Κριαρ., Λεξ., λαϊκ.)).

Πολυεύσπλαχνος: *Ο Θεός ο πολυέλεος και ο πολυψυχικάρης* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 255.

'πολύω, βλ. *απολύω.*

πολυώραιος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 3303.

Από το α' συνθ. *πολυ-* και το επίθ. *ωραίος*.

Πολύ όμορφος· (εδώ το θηλ. ως ουσ. προκ. για πολύ ωραία γυναίκα): *την πολυώραιαν λαβών εν ταις αγκάλαις| πόρρωθεν εκαθέσθημεν υποκάτω εις δένδρον* αυτ. 2641.

πολώνικος, επίθ., βλ. *πολωνικός*.

πολωνικός, επίθ.· *πολώνικος*.

Από το τοπων. *Πολωνία* (τ. *Πολώνια* στο Μηλ., Οδοιπ., ό.π.· πβ. και λ. *Polonia* στο Somav., It.-gr.) και την κατάλ. *–ικός*. Η λ. και σήμ.

(Ως εθν.) Πολωνός: *Γερμανοί λουτ'ράνοι και Πολώνικοι παπίστες* Μηλ., Οδοιπ. 639.

?πολωπός, επίθ., Πεντ. Γέν. XXX 35, 40, XXXI 8 δις, 10, 12.

(Πιθ.) από το επίθ. *πολιός* (βλ. ά.) και την κατάλ. *–ωπός*. Για διαφορ. σημασ. και

ετυμ. (πιθ. σχέση με το αρχ. επίθ. *πολυωπός*) βλ. Hesseling [Πεντ. σ. XXII, σ. 437].

(Πιθ.) ασπριδερός· γκριζόλευκος: *εγέννησαν το ποίμνιο πολωπά, κουκκωτά και παρδαλά* αυτ. XXX 39.

πόμα το, Προδρ. (Eideneier) IV 227, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 154, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1168, 1951. — Βλ. και *πιόμα*.

Το αρχ. ουσ. *πόμα* (διαφορ. γρ. του ουσ. *πώμα*, βλ. L-S, λ. *πώμα* (B), Montanari, λ. *πώμα*). Η λ. λογοτ. στο ΑΛΝΕ.

Καθετί που πίνεται: Γεωργηλ., Θαν. 612· (προκ. για τη Θεία Ευχαριστία): *τα ά-χραντα μυστήρια, το αίμα και το σώμα| αυτός* (ενν. *ο ιερεύς*) *σε εκοινώνησε το ζωη-φόρον πόμα* Ιστ. Βλαχ. 1706.

'πομακρέας, επίρρ., βλ. *απομακριά*.

'πομάνικον το, βλ. *υπομάνικον*.

πομα τίζω, βλ. *πωματίζω*.

'πομένω (I), βλ. *απομένω*.

'πομένω (II), βλ. *υπομένω*.

'πομές, επίρρ., βλ. *απομέσα*.

'πομετέχω, βλ. *απομετέχω*.

'πομονετικός, επίθ., βλ. *υπομονετικός*.

'πομονή η, βλ. *υπομονή*.

'πομονούμαι, βλ. *απομονούμαι*.

πόμπα η, Κυπρ. χφ. 161.

Από το ιταλ. *pompa*. Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 111) και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, ΚεφαλΛ. Σύμμ. 588, Λάζαρης, Λευ-καδ., Pern., Ét. linguist. III 510, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ.).

1) Επίδειξη, ματαιοδοξία: *χωρίς καμίαν κοσμικήν πόμπα θέλεις περπατεί την στράταν σου* Χριστ. διδασκ. 386. **2)** Επίσημη πορεία πολλών ατόμων σε τελετή, πο-μπή (εδώ σε κηδεία): *θέλω και, οπότα ο μεγαλοδύναμος Θεός θέλει να με κράξει σιμά του, το κορμί μου να είναι θαμμένο εις το μοναστήρι του Σαν Φραντζέσκο, με διχώς καμιάς λογής πόμπα, παρά με δυο καπίτολα, εκείνο του Σαν Τίτο και του Σαν Φραντζέσκο* Διαθ. 17. αι. 1[30].

πομπάρδα η, βλ. *μπομπάρδα*.

πομπεύγω, βλ. *πομπεύω*.

πομπεύω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1599, Σπανός (Eideneier) D 200, Χρον. Μορ. P 5657, ΠουλοΛ. (Τσαβαρή)[2] 498, Σαχλ., Αφήγ. 905, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 267, Δούκ. 61[6], 109[32], 235[17], Συναξ. γυν. 743, 1208, Συναξ. γυν. (Spadaro) 399, 400, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos)

289[6], Λαυρ., Οπτασία Λ. 378, Πτωχολ. α 113, Μαλαξός, Νομοκ. 329, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 78, Βίος Δημ. Μοσχ. 676, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Κολ. β' 15, Εβρ. ς' 6, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 69[v], 70[v], Νομοκριτ. 73· *μπομπεύω· πομπεύγω*, Σαχλ., Αφήγ. 904, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 506[14]· *ποπεύω*, Συναξ. γυν. 684· μτχ. παρκ. *πομπιωμένος*, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1136], Μαρκάδ. Πρόλ. 20· *πομπωμένος*, Σαχλ., Αφήγ. 102.

Το αρχ. *πομπεύω*. Ο τ. *μπομπεύω* και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.) και στο ΑΛΝΕ. Ο τ. *πομπεύγω* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πομπές*, Πολ. Ν., Λαογρ. 4, 1912-1913, 646, όπου και τ. *πουμπεύγου* και *πομπεύκομαι*). Ο τ. *ποπεύω* και σήμ. ιδιωμ. (Πολ. Ν., ό.π., 647). Η μτχ. *πομπιωμένος* στο Βλάχ. (*πομπιομένος*) και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 409, λ. *πομπή*, Χυτήρ., Κερκυρ. γλωσσάρ., όπου και λ. *μπομπιωμένη*, Ζώη, ό.π. (*πομπιομένος*, καθώς και λ. *μπομπιομένο θηλυκό*)· βλ. και Κουσαθανάς, ό.π., λ. *μπομπιομένος*, Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.) και στο ΑΛΝΕ λογοτ. (και *μπομπιωμένος*). Η λ. και σήμ. λαϊκ.

I. Ενεργ. **1α)** Κοροϊδεύω, χλευάζω: Χούμνου, Κοσμογ. 546· **β)** ντροπιάζω: *ας φλαρούσιν οι εχθροί, του λόγου τους πομπεύουν,| όλοι γινώσκουσι το πώς κακήν οδόν οδεύουν* Ιστ. Βλαχ. 2691· **γ)** δυσφημώ: *Δε φέρνω περισσότερον, ογιά να μην πομπεύγω| το ρίτο το ρωμαϊκό, γιαύτος το λόγο φεύγω* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 261[17]. **2)** Επιδεικνύω, προβάλλω: *Εκείνος είναι φαρισαίος … οπού σπουδάζει, αν κάμει και τίποτας καλοσύνην, να την μπομπεύσει και να την θεατρίσει εις τον κόσμον* Πηγά, Χρυσοπ. 281 (15). **3)** Υποβάλλω κάπ. σε δημόσια διαπόμπευση (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 184 κε.): *μία γυναίκα πόρνην, την οποία είδα μίαν φοράν εις το παζάρι οπού την επόμπευαν και την είχαν και εκάθετον απάνω εις ένα γαΐδαρον και εκράτιεν και ένα παιδίον οπού έκαμε παστάρδικον και το πρόσωπόν της το είχαν αλειμμένον με κοπρίαν* Λαυρ., Οπτασία Σ. 109· *δείρε τον, μουρτζούφλωσέ τον, κάτσε τον εις το γομάρι και πόμπεψέ τον· είτα εξόρισέ τον από την πατρίδα του* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1562 ιγ' 22. **4)** (Με υποκ. αρσ.) **α)** βιάζω: *Ετρέχανε* (ενν. οι *Τούρκοι*) *στ' αρχοντικά να βρούσινε να κλέψου,| και τες γυναίκες που 'ταν κει να έμπου να πομπέψου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 563[20]· **β)** έρχομαι σε σαρκική επαφή με γυναίκα, που θεωρείται ότι την ατιμάζει: *όταν έλθει ο κακομοίρης,| ο κρουσμένος νοικοκύρης,| έξω απέ το σπίτι να έβγει,|και αυτή διά καύχον πέμπει.| Και εδεκείσε την πομπεύει| και εις τον κώλον της την τρίβει* Συναξ. γυν. 809.

II. Μέσ. **1)** Επιδεικνύομαι: *Δε σε θέλει, άνθρωπε, ο Θεός υποκριτήν, να μην είσαι δίκαιος και να φιλονικάς να φαίνεσαι δίκαιος … Δεν θέλει απειθής να είσαι κιόλα να πομπεύεσαι και να θεατρίζεσαι πως είσαι* Πηγά, Χρυσοπ. 288 (30). **2)** Ντροπιάζομαι, εκτίθεμαι: *άφηκεν τον τόπον του κι εμέν, όπου είμαι θείος του,* (παραλ. 1 στ.) *κι εδιάβη να πομπεύεται εις το ρηγάτο Πούλιας* Χρον. Μορ. Η 5657. **3)** (Με υποκ. θηλ.) έρχομαι σε σαρκική επαφή με άντρα, που θεωρείται ατιμωτική: *εντροπήν ουδέν ψηφούν* (ενν. *οι παντρεμένες*),| *να ποπεύονται κρυφά* Συναξ. γυν. 794.

Η μτχ. παρκ. (ιδ. στο θηλ. γένος) ως επίθ. = (υβριστ.) πρόστυχος, ξεφτιλισμένος: *θωρείτε τα καμώματα, τά 'χουν οι πομπεμένες,| τά κάμνουν οι πολιτικές, οι παλαιοκουρασμένες* Σαχλ., Αφήγ. 624· *Εμένα, σκρόφα, λέγεις τα, γαϊδάρα πομπιωμένη!* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1245]· (μετων.) *'Πίβουλη ψεύτρα κι άπιστη, Κορίσκη εντροπια-*

σμένη,| για βλάβη εμένα μοναχού είσ' ως εδώ φερμένη| από του Άργους τες μεριές, τους πομπιωμένους τόπους,| οπού λυσσάγρα της πορνειάς είναι σ' όλους τσ' ανθρώπους Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1227].

πομπή η, Σπανός (Eideneier) A 41, 50, 67, 70, D 189, 323, 725, 1069, 1085, 1138, 1183, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 475 κριτ. υπ., ΑΖ 28, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 775, Ερωτοπ. 347, Μαχ. 408^{25}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 130^{4}, Συναξ. γυν. 653, Χρον. σημ. του 1514 85-86, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 9^{6}, 97^{11}, 104^{16}, 144^{5}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1158], Γέν. Ρωμ. 20, Διγ. Ο 2654· *μπομπή*, Σπανός (Eideneier) A 377, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 475 κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. *πομπή*. Ο τ. και η λ. και σήμ. λαϊκ.

1) Δημόσια διαπόμπευση (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 184 κε.): *Μπρε ουδετιποτένιε ... Εσύ είσαι διά τεπελέτισμα και πομπή* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 61^{r}. **2)** Ντροπή, όνειδος, διασυρμός: *σφάζουσι* (ενν. *οι Τούρκοι*) *τους χριστιανούς και τσ' αποκεφαλίσα| και με μεγάλη τους πομπήν οι ζωντανοί γυρίσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 246^{14}· *την εδιώξαν* (ενν. *την κουρούναν*) *κι έπαθε τότε πομπές μεγάλες* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 100^{16}. **3)** (Στον πληθ.) επαίσχυντες πράξεις: *φανήκαν όλες οι πομπές και τα καμώματά του* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 516. **4α)** Ως υβριστ. χαρακτηρισμός προσώπου (ή ζώου): *είσαι* (ενν. *γάδαρε*) *κάθαρμα, πομπή και γέλιον των ζώων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 681· *Όταν στραφώ και να σε ιδώ, ορτύκι, εις τον γάμον* (παραλ. 1 στ.) *να είσαι όλον της πομπής και μιτσοποδαράτον* ... Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 475 κριτ. υπ.· *ω κακομούσουρε και αγριοθώρετε, κακή πομπή* Σπανός (Eideneier) A 17· **β)** σε ύβρεις ή κατάρες: *Ω σπανέ και παράσημε,* (παραλ. 3 στ.) ... *πομπή εις τα γένια σου,| σκατά στα μουστάκια σου* Σπανός (Eideneier) D 154· *σπανέ* ... (παραλ. 1 στ.) *ω κακομούσουδε| και αγριομούστακε,| κακήν πομπήν| να 'χεις εις τα μάγουλα* Σπανός (Eideneier) D 71.

Έκφρ. *εις/με την πομπή(ν)* + γεν. προσωπ. αντων. = για καταισχύνη κάπ.: *κάλλια ν' αποθάνομεν σήμερον στην τιμήν μας,| παρά να μας ορίσουσιν Βλάχοι εις την πομπήν μας* Σταυριν. 622· *Και συ, Κωνσταντινούπολις, πώς εκαταφρονέθης* (παραλ. 1 στ.) *εχάθηκεν η δόξα σου, εχάθη κι η τιμή σου| και σε ορίζουν βάρβαροι τώρα με την πομπή σου* Ιστ. Βλαχ. 2378· πβ. Γέν. Ρωμ. 20.

πομπιάζω, Μαρκάδ. 184.

Από το ουσ. *πομπή* και την κατάλ. *-ιάζω*. Τ. *πουμbιάζου* (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 314), *μπομπιασμένος* (Πολ. Ν., Λαογρ. 4, 1912-1913, 647) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Du Cange (λ. *πομπή·* βλ. και Meursius, λ. *πομπίαζειν*), σήμ. ιδιωμ. (Πολ. Ν., ό.π.), στο Δημητράκ. και στο ΑΛΝΕ.

Ντροπιάζω: *θέλει να τον εντροπιάζει* (ενν. *η γυναίκα τον άνδραν της*),| *φανερά να τον πομπιάζει* Συναξ. γυν. 1139.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = εξευτελισμένος, ατιμασμένος: *οι Τούρκοι δεν εστάθησαν διά να πολεμήσουν,| μόν' έδωκαν εις το φευγιόν, και τρέχαν να γλυτώσουν.| Καμήλες, βίον, άρματα τ' άφηκαν πομπιασμένοι,| και φεύγαν σαν δεν ήθελαν γυμνοί κι εντροπιασμένοι* Σταυριν. 453.

πομπισμένος, μτχ. επίθ., Διήγ. Αλ. F (Lolos) 288[6].

Από τη μτχ. παρκ. *πομπιασμένος* (βλ. *πομπιάζω*) κατά τις μτχ. των ρ. σε -*ίζω*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ.). Πβ. όμως και ρ. *πομπίζω* με διαφορ. σημασ. (LBG, Steph., Θησ.).

Ντροπιασμένος· (κατ' επέκταση) δυστυχής (βλ. και Πολ. Ν., Λαογρ. 4, <1912-1913> 1914, 649): *Ο Δάρειος ο της Περσίας ο άτυχος και πομπισμένος γράφω και προσκυνώ της βασιλείας σου* Διήγ. Αλ. G 279[5].

πομπιωμένος, μτχ., βλ. *πομπεύω*.

πομπογάδαρος ο.

Από τα ουσ. *πομπή* και *γάδαρος*. Πβ. διάφ. λ. με το ίδιο α' συνθ. σήμ. ιδιωμ. (*πομποτόμαρο*, *Λάζαρης*, Λευκαδ., *πομπογύναικο*, *πομποδουλειά*, *πομπολογάω*, Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 409, λ. *πομπή*).

(Υβριστ.) βρομογάιδαρος· (βλ. και Πολ. Ν., Λαογρ. 4, 1912-1913, 628 κε., καθώς και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 196 κε., Ε' Παράρτ. 8 κε.): *κάμνεις νοικοκύρην σου και σκα 'πό το κακόν του | και δούδει σου και ραβδακιές, καίνε και αποδαγκάνεις. | Ακόμη, πομπογάδαρε, να σε ειπώ και άλλον, | τό ήκουσ' απ' τους γέροντας και τους προπάτοράς μου* ... Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 689.

πομπωμένος, μτχ., βλ. *πομπεύω*.

πομφόλυξ η και ο, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 239, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 7.

Το αρχ. ουσ. *πομφόλυξ*. Η λ. στον τ. *πομφόλυγα* και σήμ. (ΛΚΝ).

1) Φυσαλίδα αέρα, φουσκάλα: Κυνοσ. 596[18]. **2)** Το οξείδιο του ψευδαργύρου, σκουριά· εδώ μέταλλο με φαρμακευτικές ιδιότητες (για τη σημασ. βλ. Mihăescu, Infl. grec. 41 και Κωστούλα [Αγαπ., Γεωπον. σ. 315]): *Διά τα λευκώματα των ματιών ... Ακόμη και η πομφόλυξ (τούτη είναι μέταλλον) κεκαυμένη και εσβεσμένη ... τρεις ή τέσσαρες φορές* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 6.

πομώ· *πομά στραβά* Ασσίζ. 454[12], εσφαλμ. γρ. αντί *πολεμά* ή *πολομά*· διορθωσ. — Βλ. *πολεμώ* -*άω*.

'ποναματίζω, βλ. *αποναματίζω*.

Πονδανδίτης ο, βλ. *Ποδανδίτης*.

πονδικός ο, βλ. *ποντικός (Ι)*.

πόνεμα το, Βέλθ. 828, Ιμπ. 44, 301, 775, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 538.

Από το *πονώ* και την κατάλ. -*μα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ., Ανδρ., Λεξ.).

1) (Κυρίως) ψυχικός πόνος, στενοχώρια, θλίψη: *Ο δε Αχιλλεύς ο φοβερός, ο μέγας και δυνάστης*, (παραλ. 1 στ.), *είχεν κρυφά πονέματα, είχεν μεγάλην θλίψιν* Αχιλλ. (Smith) Ν 756· (προκ. για σωματικό πόνο): *Κόκκια διδόμενα εις την μαλαφρά-*

ντζαν και εις πονέματα νεύρων και άρθρων Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 50. **2)** Εξάνθημα, όγκος: *αν έχει πληγήν τινά ή πόνεμα η μήτρα της, πλύνε την πρώτον με κρασί* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 267.

πονεμένα, επίρρ.

Από τη μτχ. παρκ. *πονεμένος* του *πονώ*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Με πόνο, λυπημένα, πικραμένα: *εστέναξες, εθρήνησες πικρά και πονεμένα* Λίβ. Esc. 3787.

πονέντε το. — Βλ. και *πουνέντες*.

Από το ιταλ. *ponente*. Τ. *πουνέντε* στο Somav.

(Ακλ.) η δύση, το σημείο του ορίζοντα όπου δύει ο ήλιος: *απού το πονέντε, απού ανοίγει η πόρτα του άνωθεν σπιτιού και καταλυμάτου* ... Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 2[9-10].

πονέντες ο, βλ. *πουνέντες*.

πονεντίνα η.

Από το ιταλ. *ponentino*.

Η δυτική αρμάδα· (εδώ) προκ. για τον ισπανικό στόλο (για τη σημασ. βλ. Τζεδάκης [Αλ. Κύπρ. σ. 167, σημ. 49]): *έμαθε* (ενν. *ο Πιαλές*) *'τι 'ναι μοναχή* (ενν. *η αρμάτα*), *δίχως την πονεντίνα,| και μόνον τα βενέτικα κάτεργα απομείναν* Αλ. Κύπρ. 1534.

πονεντίνικος, επίθ., Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 324[12], 344[5], 373[15], 523[23].

Από το επίθ. *πονεντίνος* και την κατάλ. *-ικος*. Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Δυτικός: *Κάτεργα πονεντίνικα, μαλτέζικα εμπήκα,| ρομάνα, φιορεντίνικα, για πόλεμον εβγήκα* αυτ. 519[5].

Το ουδ. πληθ. ως ουσ. = τα μαλτέζικα καράβια: *Εις λίγες μέρες ύστερα εμπήκανε κι εφύγα| μέσα στα πονεντίνικα, κι επήραν τσι κι επήγα| στη Φράντσα* αυτ. 525[20].

Πονεντίνος ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 335[10], 524[19].

Από το ιταλ. *ponentino* (βλ. Battaglia και Zingarelli, λ. *ponentino*). Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Δυτικοευρωπαίος· (εδώ) προκ. για τους Μαλτέζους: *Ολ' η αρμάτα ήτον εκεί κι ήρθαν κι οι Πονεντίνοι| κι εκάμασι πολλές χαρές την άλλη μέρα κείνοι* αυτ. 321[5].

πόνεση η.

Από το *πονώ* και την κατάλ. *-ση*. Η λ. και σήμ. λαϊκ. με διαφορ. σημασ.

(Σωματικός) πόνος: *οι αμαρτωλοί εξ ανάγκης των να κλαιν, να αναστενάζουν,| και ως από βίας και πόνεσης τον Κύριον ν' ατιμάζουν* Δευτ. Παρουσ. 228.

πονετικός, επίθ., Περί ξεν. (Μαυρομ.) 359, 361, 377, 410, Ch. pop. 331.

Από τον αόρ. του *πονώ* και την κατάλ. *-τικός*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Συμπονετικός, πονόψυχος: *το τρυγόνιν το πουλίν λέγουσιν να το πάρει* (ενν.

το πιττάκιν),| γιατί 'ναι γληγορότερον, πονετικόν πουλάκιν Περί ξεν. (Μαυρομ.) 382. **2)** Που πονάει: *γροίκα| να σου πω την τόση πρίκα:| Όντα 'χεις αγαπητικόν| και δουλευτή πονετικόν| και ξεύρεις πάντα 'τι πονεί* (παραλ. 1 στ.) *κι εσύ ποτές δεν του μιλάς* Αγν., Ποιήμ. Γ' 16. **3)** (Προκ. για επιστολή) που μεταφέρει τον πόνο κάπ.: *Φίλε, το σπλάχνος το πολύ τό έχομε με βιάζει| να γράψω προς εσέν γραφή πονετική να μοιάζει* Φαλιέρ., Ενύπν.^{2} 2.

πόνημα το, Ερμον. Α 161.

Το αρχ. ουσ. *πόνημα*. Η λ. και σήμ. (λόγ.).

Συγγραφικό έργο, σύγγραμμα: *πόσα πονήματα και βιβλία άπερ πεποιήκασιν οι αρχαιότεροι σοφοί ... τα μεν αγνοούσιν υπό της απειρίας ...* Μάρκ., Βουλκ. 341^{24}.

πονηρά, επίρρ., Χρον. Μορ. P 4905, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 1468.

Από το επίθ. *πονηρός*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Με πονηριά, με πανουργία: *η Φροσύνη πονηρά εκεί που της μιλούσι| οι φλακατόροι, εμάθαινε με φρόνεψη και γνώση,| οπού κιανείς δεν ημπορεί ποτέ να τηνε νιώσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 824· *Ακούσασα η αλωπού τας ύβριτας του σκύλου* (παραλ. 1 στ.) ... *πονηρά και τροπικά εφθέγξατο τοιαύτα: ...* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 198.

πονηράδα η, Χριστ. διδασκ. 41, 342.

Από το επίθ. *πονηρός* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. και σήμ.

Πονηριά: *Μα πες μου τάχ' εγνώρισε ετούτ' η ανεράιδα| το κόμπωμα, που τσ' έκαμες με τόσην πονηράδα;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [332].

πονηρεύγω, βλ. *πονηρεύω -ομαι*.

πονηρεύω -ομαι, Σπαν. (Ζώρ.) V 485, Αλεξ.^{2} 1945, Έκθ. χρον. 75^{21}, 76^{6}, Διήγ. Αλ. E (Konst.) 149^{17}, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 27^{2}, 136^{3}, Zygomalas, Synopsis 124 A 19, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1736, Ιστ. Βλαχ. 1267, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 26^{2}· *πονηρεύγω*, Μαχ. 180^{9}· μτχ. παρκ. *επονηρευμένος*, Σπαν. (Ζώρ.) V 419.

Το μτγν. *πονηρεύω* (Lampe, Lex.). Το μέσ. ήδη αρχ. (L-S, λ. *πονηρεύομαι*). Ο τ. στο Somav. (λ. *πονηρεύω*) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 750, Κωστ., Λεξ. τσακων.). Τ. *πονηρεύκω* σήμ. ιδιωμ. (Σακ., ό.π.). Η λ. και σήμ.

I. (Ενεργ.) εξαπατώ, ξεγελώ κάπ.: *Περί προικός, ότι ο άνδρας ούτε πουλεί την προίκα ούτε σημάδι την βάνει και εάν η γυναίκα πονηρεύσει τον αγοράζοντα, έως να την αγοράσει, και ύστερον πάλιν αυτή να την γυρεύει* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1327 ξγ' 2.

II. (Μέσ., μτβ.) **1)** Σοφίζομαι, μηχανεύομαι: Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 72^{3}. **2)** Γίνομαι καχύποπτος, υποψιάζομαι: *Ο δε ξένος ... εσυλλογίσθη με τον εαυτόν του και έλεγεν ότι «από αυτούς όλους εμένα δίδει αρχήν να πίω, και επειδή αυτούς έτσι τους φαίνεται να πίω εγώ πρώτον, τι ανάγκη να τους πονηρεύομαι εγώ;»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 25^{7}. **3)** Επεξεργάζομαι κ.: *εδώρισέν του* (ενν. *η Κανταρκία του Αλεξάνδρου*) *δακτυλίδιν από τέσσαρα λιθαρόπουλα πονηρεμένα με το μαγνίκιν κολλισμένα* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 148^{20}.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πονηρός: *Ξεύρομεν πως τα θηλυκά στον πόθον πλια νικούνται* (παραλ. 1 στ.). *Αμή κατέχουσι πολλά, και πλια πονηρεμένα,| ξεύρουσι πάντα να κρατούν τα πάθη τους κρυμμένα* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [401].

Το αρσ. της μτχ. του μέσ. ενεστ. ως ουσ. = αμαρτωλός (για τη σημασ. βλ. Bauer, Wört., λ. *πονηρεύομαι*): *Εν οίκῳ του Κυρίου σου κρείσσον παραρριπτείσθαι| ή συνοικείν αμαρτωλοίς και πονηρευομένοις* Γλυκά, Στ. 535.

πονήρια η, βλ. *πονηρία*.

πονηρία η, Ασσίζ. 101[6], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 114, Χρον. Μορ. Η 730, 1049, 1078 κ.α., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 278, Λίβ. P 1052, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 749, 1002, 1094 κ.α., Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 90, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 666, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 395 κ.α., Έκθ. χρον. 11[18], Βεντράμ., Γυν. τίτλ. μετά στ. 40, 57 κ.α., Διήγ. Αλ. G 278[14], Διήγ. Αλ. F (Konst.) 56[4], Ζήνου, Βατραχ. 208, 247, Πτωχολ. α 838, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 62[4], Ιστ. Βλαχ. 953, 2622, Διακρούσ. 108[27], κ.α. *πονήρια*, Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 58· *πονηριά*, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1471, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 172, 302, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 1080, 4588, Βεντράμ., Γυν. 49, Δεφ., Λόγ. 208, Πεντ. Γέν. XXVII 35, XXXIV 13, Έξ. XXI 14, Κυπρ. ερωτ. 133[16], 141[19], Πανώρ.² Πρόλ. 31, Πιστ. βοσκ. III 3, 90, IV 4, 10, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1996, 2083, Β' 62, 661, Γ' 421, Δ' 362, Ε' 641 κ.α., Ροδολ. (Αποσκ.) χορ. δ' 16, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [154], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 253, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 100, Λεηλ. Παροικ. 269, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *πονηρία*. Ο τ. *πονηριά* στο Βλάχ. (*πονηργιά*) και σήμ. Τ. *πονηρκά* σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 750). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Κωστ., Λεξ. τσακων. στη λ.) και λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πονηριά*).

1) (Ως ηθ. έννοια) πονηριά, πανουργία, κακία, μοχθηρία: Χρον. Μορ. Η 4907, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 940, 1426· *τα προσερινά αγαθά και πονηριές του κόσμου| η σάρκα μου τα δείλιασε και μέσα ο λογισμός μου,| διότις ουδέναν εφελεί, όλα 'ν' καπνός και πάσι,| και όποιος προσερινά ποθεί, τ' αιώνια θέλει χάσει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 305· *επήγε κι ηύρε ο πονηρός και ζο πονηρευμένο,| τον όφην ...| κι εμπήκεν εις το κούφος του και πονηριά του βάνει* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 454. **2α)** Δόλια πράξη, απάτη: Χρον. Μορ. Η 736, P 5266, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 533· **β)** (στον πληθ.) πονηρά τεχνάσματα, μηχανορραφίες: Χρον. Μορ. Η 6909· *Βλέπε μη μας κομπώσουσι, και ό,τι δεν εμπορέσα| να κάμου οι δύναμές τωνε, σαν έμπει ετούτο* (ενν. το άλογο) *μέσα| μας κάμουσι με τσι κλεψές και με τσι πονηριές τως* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 135· *ω πονηριές και τέχνες| τσ' αγάπης και του πόθου* Πιστ. βοσκ. IV 4, 31· *ο ρήγας με τη ρήγισσα πολλή χαράν επαίρνα,| να του γροικού να τραγουδεί κι έτσι γλυκιά να λέγει| του Έρωτα τσι πονηριές, τσι πράξες του να ψέγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 422· *Ω, τσ' αλουπούς τες πονηριές! Δεν είδα πλια μεγάλες!* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 92. **3)** Επιδεξιότητα, επιτηδειότητα: *Οι Βενετίκοι, ως φρόνιμοι τεχνίτες της θαλάσσου,| με πονηρίαν και φρόνεσιν, μετά μεγάλης τέχνης,| γεοφύρια εποιήσασιν απάνω εις τα καράβια* Χρον. Μορ. Η 541· *Εις την φισκίναν γύροθεν ιστέκοντο ζώδια* (παραλ. 7 στ.), *άλλος εκ μηχανήματος να παίζει το καλάμιν,| άλλος επάνω να πατεί το χείλος της φισκίνας* (παραλ. 1 στ.)· *και εις αυτά να είδες φοβερού τεχνίτου πονηρίαν| ότι να*

είπες ησθάνετον του καθενός η πλάσις | και χρώμαν οίον ελάχαινεν ήτον εις το καθένα Λίβ. Sc. 1353.

Έκφρ. *κατά πονηρίας* = με πονηριά: *ως ήκουσαν οι Μακιδόνες ότι έρχεται πολύ πλήθος φουσσάτα, και εσκιάσθηκαν και ήθελαν να ποιήσουν μία βουλήν κατά πονηρίας, να εξεδώσουν τον Αλέξανδρον και αυτοί να εγλύσουν με την ζωήν τους να υπαγαίνουν εις την Μακιδονίαν* Διήγ. Αλ. G 283^{18}.

πονηριά η, βλ. *πονηρία.*

πονηροπράτης ο.

Λ. πλαστή πιθ. από το επίθ. *πονηρός* και το *-πράτης* (<*πιπράσκω*, Eideneier [Σπανός σ. 317, 266-7], βλ. και Trapp, JÖB 28, 1979, 317)· για ετυμ. του β' συνθ. από το *πράττω* πβ. LBG, λ. *πονηροπραξία*, Κουμαν., Συναγ., λ. *πονηροπραξία* και Eideneier, ό.π., 244, 266-7.

(Σκωπτ.) (πιθ.) αυτός που κάνει ή «πουλάει» πονηριές: *Σπανόν τον κακογένην, | σπανόν πονηροπράτην | πάντες υβρίσετέ τον* Σπανός (Eideneier) D 1491.

πονηρός, επίθ., Σπαν. Α 164, Γλυκά, Στ. 70, Ασσίζ. 171^{26}, Διγ. Ζ 434, Σπανός (Eideneier) Α 52, 54, Χρον. Μορ. Η 3740, Χρον. Μορ. Ρ 1488, 3712 κ.α., Βίος Αλ. 4180, Λίβ. Esc. 2493, Λίβ. (Lamb.) Ν 339, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 670, 830, Χρον. Τόκκων 3302, Θησ. Γ' [49^{6}] κ.α., Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 93, 171, Διήγ. Αλ. V 21, Π. Ν. Διαθ.(Παναγ.)^{2} 1423, 1468, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 115, Έκθ. χρον. 61^{22-23}, Ρίμ. θαν. 120, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 107^{14}, Χρον. σουλτ. 80^{13}, Ιστ. Βλαχ. 234, 256, Διγ. Ανδρ. 396^{20}, Ερωτόκρ. (Αλεξ.Στ.)^{2} Β' 1325, κ.α.

Το αρχ. επίθ. *πονηρός*. Η λ. και σήμ.

1) Επώδυνος, δυσάρεστος, επίπονος: Απαρν. 2. **2α)** (Με ηθ. σημασ. προκ. για πρόσ.) κακός, πανούργος, δόλιος: Κομν., Διδασκ. Δ 210, Σπανός (Eideneier) Α 46, D 431, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 948, 953· **β)** (προκ. για πράγμα) ιδιοτελής, φαύλος, κακός: *Ήκουσες, ξένε, την κακήν και πονηρήν αγάπην, | τήν ενεργούν οι δολεροί και πονηροί δεσπότες* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 833· *εκούρευσεν* (ενν. *άνθρωπος υπόκριτος*) *την κεφαλήν και μοναχός εγίνην* (παραλ. 1 στ.) *πλην ήτον πάντα ενεργητής των πονηρών πραγμάτων* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 979· (εδώ προκ. για ζώο): *Η δε αλώπηξ, πονηρά ούσα και μηχανούργος, | ουκ έλαθεν ποσώς αυτήν και του γαδάρου λόγοι* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 44· *και το φίδι ήτον πονηρό από παν αγρίμι του χωραφιού* Πεντ. Γέν. ΙΙΙ 1. **3)** Επιτήδειος, ικανός, επιδέξιος, ευφυής: *Εις όλον το φουσσάτον τους εκείνο των Ελλήνων | τρεις καλλιότερους, θαρρώ, ουκ οίδα απ' εκείνον, | πλέον φρόνιμους, πλέον ανδρείους, απόκοτης καρδίας, | πλέον πονηρούς, 'πιδέξιους να ποίσουν έναν πράγμα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2915· *πονηρός δε και επιτήδειος ων περί τα μηχανικά πάσαν μηχανήν κατά της πόλεως του Δυρραχίου εκίνησε* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 283· *Ως φρόνιμος και πονηρός όπου ήτον εις τα πάντα, | όρισε εις όλα τα χωρία και ήλθαν οι χωριάτες* Χρον. Μορ. Η 3712. **4α)** (Προκ. για πρόσωπο) ανήθικος, ασεβής, αμαρτωλός: *Στες χώρες τούτες ήλθαμεν και τόπον οργισμένον, | σ' αυτόν τον πονηρόν λαόν και τον κριματισμένον* Χούμνου, Κοσμογ. 1116· *οι γέροντες οι πονηροί στους νέους ελιξέψαν, | και με μεγάλην ξεδρομήν στοχάζουνται πού γνέψαν* Χούμνου, Κοσμογ.

1095· **β)** (προκ. για πράξη ή σκέψη) αισχρός, ανήθικος: *Ως δε ταύτην ουκ έβλεπε το ευγενές παιδίον,| ηνιάτο κατά πολύ, εταράττετο σφόδρα,| λογισμοί έκοπτον αυτού πονηροί την καρδίαν* Διγ. (Trapp) Gr. 1364· *αφόντις ετελειώθη το πονηρόν έργον της αμαρτίας, εγύρισα εγώ και είπα την τάχα ως διά να την παρηγορήσω* Διγ. Ανδρ. 396[20]· *θεωρώντες την μεγάλην σύχυσιν και πολλήν λύπην του μοναστηρίου του Κερατιδιώτη διά την εναλλαγήν οπού κινδυνεύει να γένει εις τον πνευματικόν και εφημέριον του αυτού μοναστηρίου, χωρίς τινός ευλόγου αιτίας, ούτε καν τινος υποψίας πονηράς ...* Βλαστού, Επιστ. 177[11-12]. **5)** (Προκ. για το πνεύμα του κακού, το Διάβολο): *φεύγε απ' εμού και έξελθε, πονηρόν και ακάθαρτον πνεύμα, πρόδρομε του αντιχρίστου* Σπανός (Eideneier) A 214· *μη αφήσεις την έχινα, το πνεύμα το πονηρόν, αναβήναι επί την καρδίαν σου* Φυσιολ. (Zur.) XXVIII 1[8]· *Θεωρώντας ο πονηρός και ο μισόκαλος δαίμων την αγάπην, ην είχεν ο ποτέ Νικόλα Φουλέ Μαυρομιχάλης με τον Κωσταντή Μελισσηνόν, ευθέως ήβαλεν τας αυτού παγίδας εν μέσω αυτών και εποίησεν φόνον* Ολόκαλος 197[2]. **6)** Φοβερός, τρομερός, φρικτός· (εδώ προκ. για την ημέρα της Κρίσεως, βλ. Lampe, Lex. στη λ., σημασ. 2): *Μακάριος ο συνιών επί πτωχόν και πένητα· εν ημέρα πονηρά ρύσεται αυτόν ο Κύριος* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 349[r].

Το αρσ. στον εν. ως ουσ. = το πνεύμα του κακού, ο διάβολος: *Μη συν εγκαταλιμπανέτω τις, ου μόνον παρθένος, αλλά και πας χριστιανός, την επισυναγωγήν του Θεού, ίνα μη άρπαγμα του πονηρού γίνηται* Φυσιολ. 363[19]· *Η φαμελιά σου την νεκρήν σάρκαν εξεφορτώθη| και από του κόσμου την σκλαβιά εβγήκεν κι εγλυτώθη,| της σάρκας και του πονηρού εγλύτωκεν τα πλάνη* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 145· *Μη με εάσεις, Δέσποινα, επίχαρμα γενέσθαι| του πονηρού* Εις Θεοτ. 91.

Το αρσ. στον πληθ. ως ουσ. = οι αμαρτωλοί: *Ελάτε καθαρόκαρδοι και σπλαχνικά παιδία,| στέκετε εσείς οι πονηροί γεμάτοι κακουδία* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4859· *αι ψυχαί και τα σώματα των καλώς πολιτευομένων απελεύσονται εις τον παράδεισον, των δε αμετανοήτων πονηρών και απίστων εις την κόλασιν. Και ο μεν παράδεισος των αγίων και η απόλαυσις εστίν εν τω ουρανώ, η δε κόλασις των πονηρών εν τη γη* Ιστ. πατρ. 91[4-6].

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = **α)** οι αισχρές και ανήθικες πράξεις: *η διάνοια ... των νέων έγκειται προς τα πονηρά* Αναγν., Στ. πολιτ. 18· *η μέθη είναι ολουνών των πονηρών μητέρα* Ιστ. Βλαχ. 2079· **β)** τα πονηρά πνεύματα: *Τα πονηρά εφύγασι κι ήδιωξε* (ενν. ο Χριστός) *τους διαβόλους,| έβγαλε ρήγα το Δαβίδ και τους προφήτες όλους* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3722.

πονιανός· *την άρκλαν την πονιανή* Διαθ. 17. αι. 7[24]· εσφαλμ. γρ. αντί *μπονιανή*· διορθώσ. -Βλ. *μπονιανός* (ΙΔ' Προσθ.).

πονιζάμενος, μτχ. επίθ., Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 91, 118.

Μτχ. παθητ. ενεστ. του ρ. *πονώ*, αναλογ. σχηματ. κατά τις μτχ. σε *-άμενος* (Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 236). Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 275. Τ. *πονέζω* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πονέζω*, Χατζιδ., ό.π. 298). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 204).

α) Λυπημένος, δυστυχισμένος: *Πονιζάμενος οπού δεν έχει και περίτου πονιζά-*

μενος οπού κάποτε είχεν και τώρα δεν έχει Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 90 δις· *Διά τριά πράματα ένι πονιζάμενη η καρδία μου και το τέταρτον ξυπάζει το πρόσωπόν μου* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 125· **β)** οδυνηρός: *Θέλεις να 'χεις καλήν ζωήν εις τούτον τον κόσμον; Κουβενιάζει να έβγεις αποὑ πονιζάμενες εννοίες και να στέκεις με χαρούμενην ψυχήν* Ξόμπλιν φ. 122ʳ.

πονοαμεριμνημένα, επίρρ.

Από το α' συνθ. *πονο-* και τη μτχ. παρκ. του *αμεριμνώ*· πβ. *πονοαμεριμνημένος* (βλ. ά.).

Χωρίς την έγνοια του πόνου: *Πάλιν πληροφορήθητε εσείς οπού ευτυχείτε*| *πόσα καλά παθάνετε από της ευτυχίας* (παραλ. 1 στ.), *πώς περπατείτε ανώδυνα, πονοαμεριμνημένα,*| *πώς ου φροντίζετε στεναγμόν, πώς ου φοβείσθε λύπην* Λόγ. παρηγ. O 742.

πονοαμεριμνημένος, μτχ. επίθ. Λίβ. Va 2159.

Από το α' συνθ. *πονο-* και τη μτχ. παρκ. του *αμεριμνώ* ως επίθ.· πβ. *πονομεριμνημένος* (βλ. ά.).

Που δεν έχει την έγνοια του πόνου, απαλλαγμένος από πόνους: *χάρησε, ζήσε, σκίρτησε, την τύχην ευχαρίστει,*| *άθλιβος, ασκανδάλιστος, πονοαμεριμνημένος* Λίβ. Sc. 1225.

πονοαμετρησία η, Λίβ. Esc. 730.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *αμετρησία* (< στερ. *α* + *μετρησία* που απ. τον 8. αι.; (LBG)· τ. *μετρεσία* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.)).

Αμέτρητο πλήθος πόνων (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 489]): *είχα μετά εμέν, φίλε μου, εκατόν τέτοιους όλους*| *ότι, μα της καρδίας μου την πονοαμετρησίαν,*| *μόνον με τα κοντάρια τους να εδείρασιν χιλίους* Λίβ. (Lamb.) N 605.

πονοανακουφιστής ο.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *ανακουφιστής* (σε σχόλ. (LBG) και στο Δημητράκ.).

Αυτός που ανακουφίζει τον πόνο κάπ.: *φίλε, ψυχής μου σύστασις, πονοανακουφιστά μου* Λίβ. Sc. 2584.

πονοανασασμός ο.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *ανασασμός*.

Ξεκούραση, ανάπαυλα από τον πόνο (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α σ. 489]): *τα δάκρυα του είχεν ποταμούς, βροντάς τους στεναγμούς του,*| *καπνόν επάνω εις τα βουνά τον πονοανασασμόν του* Λίβ. Sc. 2638.

πονοαντιπίττακον το.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *αντιπίττακον*.

Γεμάτη πόνο, πονεμένη απαντητική επιστολή: *Θλίψεως πονοαντιπίττακον Λιβίστρου προς την κόρην* Λίβ. N 1581.

ποvoδάκρυ(ov) το.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *δάκρυ(ον)*.

Δάκρυ πόνου: *πάλιν η ξενοδόχισσα μετά πονοδακρύων* (παραλ. 1 στ.) *έρχεται, στήκεται εις εμέν, εξυπνεί με και λέγει* ... Λίβ. P 2387.

πονοθλίβω.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το *θλίβω*.

(Μέσ.) στενοχωριέμαι, θλίβομαι πολύ: *Όλοι θρηνούσαν κι έκλαιγαν, όλοι πονοθλιβόντανl έκτυπος γαρ εγίνετον και θόρυβος μεγάλος* Θησ. ΙΑ' [53[5]].

πονοθλιψία η, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12442 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *πονοθλίψις* (βλ. ά.) κατά τα ουσ. σε *-ία*.

Μεγάλη θλίψη, έντονη στενοχώρια: *ως καθώς ήσαν αρχής όλοι εις περιχαρείαν| τότε οι πάντες ήτανε εισέ πονοθλιψίαν* Θησ. ΙΑ' [8[6]].

πονοθλίψις η. — Βλ. και *πονοθλιψία*.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *θλίψις*.

Μεγάλη στενοχώρια: *ου θέλω, εγνώριζε, χωρίς αντιλογίας| να ζήσω πλέον εξόπισθεν εις τέτοιαν πονοθλίψιν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 12442.

πονοκαημός ο· *πονοκαμός*, Λίβ. Sc. 1299, Λίβ. N 2136.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *καημός*. Ο τ. με β' συνθ. τον τ. *καμός* (βλ. ά. *καημός*).

Καημός εξαιτίας των πόνων, των συμφορών (βλ. και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α, σ. 489]): *α μάθεις τας κακώσεις μου τάς έπαθα εις τον κόσμον,| αν είσαι πέτρα, εγνώριζε, μα τον πονοκαημόν* (έκδ. *μπονοκαιμόν*· διορθώσ.) *μου,| ..., α φθάσεις να το μάθεις,| εις εκατόν γαρ να ραγείς και να γενείς ως χούμα* Λίβ. Esc. 3129.

πονοκαμός ο, βλ. *πονοκαημός*.

πονοκαταλυσία η.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *κατάλυσις* κατά τα ουσ. σε *-ία*.

Ανακούφιση από τον πόνο, καταπράυνση του πόνου: *την έχω ομμάτια και ψυχήν, αναπνοήν, καρδίαν,| σύστασιν, παρηγόρημα, πονοκαταλυσίαν,| των οδυνών μου κουφισμόν, ...| ... , πώς να την εξεπλέξω;* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 555.

πονοκατούνα η.

Από τα ουσ. *πόνος* και *κατούνα*.

Τόπος όπου κατοικεί ο πόνος: *φίλε μου, κάθισεν μετ' εμέν, πονοπαρήγορέ μου,* (παραλ. 1 στ.) *οπού εξαρχής συνέπαθες μετ' έμεν τας οδύνας,| και σύντροφοι εγενόμεθα εις μίαν πονοκατούναν| οπού μας εκατέμαθαν οι πικρασμοί του κόσμου* Λίβ. Sc. 2605.

πονοκράτωρ ο.

Από τα ουσ. *πόνος* και το β' συνθ. *-κράτωρ*.

(Μεταφ.) κυβερνήτης του πόνου: *Χάρος επαίρνει ληστρικώς την κόρην Μελανθίαν* (παραλ. 1 στίχ.), *Άδης κερδαίνει την εμήν αδίκως γλυκοτέρψιν.| Μόνος εγώ της συμφοράς δούλος απεκατέστην| και της δυστύχου τύχης μου συμφέρω πονοκράτωρ* Λίβ. Sc. 3228 (βλ. όμως και Λίβ. διασκευή α 4567).

πονόλαιμος ο.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *λαιμός*. Η λ. και σήμ.

Πόνος που προκαλείται από φλεγμονή του λαιμού· (εδώ πιθ.) διφθερίτιδα ή αμυγδαλίτιδα (βλ. και Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., στη λ.): *Ευρίσκοντάς με αρρωστημένη, εγώ Ντιάνα Κορναροπούλα ... απού τον πονόλαιμο και φοβούμαι τον θάνατον, ήκραξα εσένα ... νοτάριον πούμπλικον Ιάκωβον Κουρτεζά* Διαθ. 17. αι. 7[10].

πονόματος ο, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 136 (έκδ. -μμ-).

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *μάτι(ν)* (βλ. ά. *ομμάτιον*). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., λ. *πονάματος*, Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Pern., Ét. linguist. III, Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν., λ. *πονέμματος*, Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, λ. *πουνόματος*, Κοντονάσιου, Διάλεκτ. Λήμν., Δημητρίου, Λέξ. Σάμ., Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., λ. *πουνόματους*). Η λ. και σήμ.

Πόνος που προκαλείται από φλεγμονή του ματιού· (εδώ πιθ.) επιπεφυκίτιδα: *Εις πονόματον ... όταν είναι τα ομμάτια κόκκινα και πρησμένα ή πονούσιν* αυτ. 229.

πονομεριμνημένος, μτχ. επίθ. — Πβ. και *πονομεριμνησία*.

Από το α' συνθ. *πονο-* και τη μτχ. παρκ. του *μεριμνώ* ως επίθ.

Αυτός που έχει έγνοιες που του προκαλούν πόνο: *Και από την έννοιαν έπεσα πονομεριμνημένος,| λέγω σου, εις το κρεβάτι μου, στην φυλακήν απέσω,| να μεριμνώ το τι να ειπώ* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 270.

πονομεριμνησία η.

Από το α' συνθ. *πονο-*, το *μεριμνώ* και την κατάλ. *-σία*.

Έγνοια που προκαλεί πόνο: *είχον μετ' εμού εκατόν φίλους τοιούτους όλους,| ότι μα την πονομεριμνησίαν της καρδιάς μου| φθάναν με τα κοντάρια τους να εδένασι χιλίους* Λίβ. P 476.

πονόμματος ο, βλ. *πονόματος*.

πονοπαρήγορος ο, Λίβ. P 2421, 2430, Λίβ. Sc. 2602, Λίβ. Esc. 3749, Λίβ. N 3187.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *παρήγορος* (βλ. ά.).

Αυτός που παρηγορεί κάπ. στον πόνο του, παρηγορητής: *Φίλε Κλιτοβών, συμποθοπονετά μου,| φίλε, καλέ μου φίλε μου, πονοπαρήγορέ μου,| φίλε, ψυχής μου σύστασις, πονοανακουφιστά μου* Λίβ. Sc. 2583.

πονοπικραίνω.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το *πικραίνω*.

Προκαλώ θλίψη, στενοχώρια· βασανίζω, ταλαιπωρώ: *οκάποιος τώρα δυστυχής*

χρονοθλιμμένος πάλαι| *γέμει η ψυχή του πικρασμούς χίλιους απ' εσένα* (ενν. Δυστυχία)| *και από τά ηγανάκτησεν πολλά πονοπικράνθη* Λόγ. παρηγ. O 477.

πονοπικραμός ο, βλ. *πονοπικρασμός*.

πονοπικρασμός ο· *πονοπικραμός*, Λίβ. Sc. 3252.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *πικρασμός*.

Θλίψη, στενοχώρια που προκαλεί πόνο· βάσανο: *εμούς δε πόνους τις ειπεί τούς έπαθα εις τον κόσμον,*| *τις άλλος αφηγήσηται τους πονοπικρασμούς μου* (παραλ. 1 στ.), *τις κατά μέρος τας εμάς αφηγηθεί πικρίας;* Λίβ. N 3834.

πονοπίττακον το, Λίβ. Sc. 714, Λίβ. N 1614.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *πιττάκιν*.

Ερωτική επιστολή που εκφράζει πόνο (πβ. ά. *πιττάκιν* β): *Πώς εις τό γράφει το χαρτίν να μη πονεί καρδία;*| *Πώς να μη πάσχω εις τό λαλεί το πονοπίττακόν σου;*| *Και γνώριζε α συνέπαθον εις τούτο το πιττάκιν.*| *Εθλίβην εις τό μ' έγραψες, εσυνεπόνεσά σε* Λίβ. P 1588.

πόνος ο, Γλυκά, Στ. 212, Λόγ. παρηγ. L 7, 403, 457, Προδρ. (Eideneier) IV 563, Καλλίμ. 449, Διγ. (Trapp) Gr. 2682, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 3, 1022, 1179, Ερμον. X 177, Ωροσκ. 41[21], Φλώρ. 538, 1013, Ερωτοπ. 163, 519, Λίβ. P 1033, 2510, Λίβ. Sc. 2170, 2356, Λίβ. Esc. 1648, 3958, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 232, Μαχ. 484[28], Γεωργηλ., Θαν. 629, Συναξ. γυν. 114, Απόκοπ.[2] 136, 393, Αχέλ. 1120, 1301, 1505, Χρον. σουλτ. 131[23], Πανώρ.[2] A' 29, 86, B' 150, Δ' 258, Χορτάτσης, Ελευθ. Ιερουσ. A' 19, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 103, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] B' 2441, Γ' 821, Δ' 353, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 173, 367, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 302, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 180[5], 280[8], 375[20], κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *πόνος*. Η λ. και σήμ.

1α) Κόπος, μόχθος: Λόγ. παρηγ. L 255, Λίβ. Va 658· **β)** (συν. στον πληθ.) ταλαιπωρία, δοκιμασία, βάσανο: Σαχλ., Αφήγ. 431, Λίβ. P 1232. **2α)** Το να υποφέρει κανείς ψυχικά· στενοχώρια, θλίψη, καημός: Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 7312, Λίβ. Sc. 1339, Φορτουν. (Vinc.) A' 330· (με γεν. της αιτίας): *απλώνω κι ουχ ευρίσκω σε, μιλώ σε, ου μιλείς με.*| *Και παρευθύς οι πόνοι σου κεντούσιν την ψυχήν μου*| *και κατακόπτουσιν αυτήν* Σπαν. B 24· *ο δε θανών, ο δε ταφείς και καταβάς εις Άδην* (παραλ. 1 στ.) *εκείνος ούτως έγνωκε και πόνον του θανάτου* Γλυκά, Στ. 469· (προσωποπ.): *και εκεί εις το καμποήδονον λιβάδιν τό σε λέγω*| *θέλεις ιδείς παράξενον κάστρον της Δυστυχίας,*| *τό έκτισεν η Συμφορά κι εφύρωσεν ο Πόνος*| *και πυργοεθεμελίωσαν αι οδύνες των ανθρώπων* Λόγ. παρηγ. L 141· (σε μεταφ.): *εις πόσου πόνου πέλαγος έπεσεν η ψυχή μου,*| *και ουκ ημπορώ να το ειπώ* Λίβ. Esc. 2947· *πόνοι σφικτοί με ζώνουσιν, καρδιοδιχοτομούμαι* Παρασπ., Βάρν. C 145· (σε παρομοίωση): *Και τότες είπε* (ενν. ο Συμεών) *της Κεράς: «Ξεύρε, Κερά αγιασμένη,*| *πόνος μαχαίρι στην καρδιά σ' έχει ξεπερασμένη»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2253· φρ. *με κόπτει ο πόνος, λαμβάνω/παίρνω πόνον* = θλίβομαι, στενοχωριέμαι για κ.: *και να τον παραπέσομεν* (ενν. τον Ακρίτη) *άγνωστα και την νύκταν*| *και να τονε παιδεύσομεν και ου μη μας κόπτει ο πόνος* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1356· *Μεγάλον πόνον έλαβεν* (ενν. ο Μέγας Μάστορας) *απέσω στην*

καρδία,| αλλ' έδειχνεν ως φρόνιμος όλα τα εναντία,| στους εδικούς του τίποτε δειλίαν μη γεννήσει Αχέλ. 1120· πολλά κεφάλια οι Χριστιανοί εκόψασινε, μόνο| κι οι Τούρκοι από τη χαρά ουδέν επήραν πόνο Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 237[18]. **3)** (Ειδικότ.) **α)** θλίψη που προκαλείται από έντονη ερωτική επιθυμία, πόνος ερωτικός: *Ταύτην ιδών ο Διγενής ο θαυμαστός Ακρίτης| ευθύς ετρώθη τη ψυχή, επλήγη τη καρδία| και πόνον είχεν άπειρον, αδημονών ειστήκει* Διγ. Ζ 1748· *Αγαπώ σε αμμέ μουλλώννω| τον αμέτρητόν μου πόνον·| ξεύρει το η γιαγάπη μόνον| το μαρτύριον που χώννω* Κυπρ. ερωτ. 120[2]· (ως σύστ. αντικ.): *Παρακαλώ σε, ορωτική,* ... (παραλ. 2 στ.) ... *συγκλίθητι μικρόν, πόνεσε πόθου πόνον| και την καρδίαν μου δρόσισον* Αχιλλ. (Smith) N 938· (με τη γεν. των ουσ. *αγάπη, καρδία/καρδιά*): *Ταύτα και άλλα πλείονα τοις συν αυτώ ελάλει| ο αμιράς εν τη οδώ μετά πόνου καρδίας·| ούτως γαρ φλέγει τους αυτώ υπηκόους ο έρως* Διγ. (Trapp) Gr. 688· *έχω ξίφος μέσα στην καρδιάν και πόνους της αγάπης,| και τρώγεται η καρδία μου διά πόθον κορασίου* Αχιλλ. L 214· **β)** στενοχώρια που προκαλείται από φόβο ή αγωνία: *Ωσπερ τα λάφια έδραμαν* (ενν. οι Τούρκοι) *εκ τρόμου τους και πόνου,| όταν περίσσοι κυνηγοί με σκύλους τα ζυγώνου* Αχέλ. 2518· *Απείς λοιπόν το μάθασιν όλοι του οι γειτόνοι,| Τούρκοι, Μπογδάνοι, Λέχοι τε, έπιασάν τους οι πόνοι,| γιατί μετρούσαν κι έλεγαν όλοι μέσα στον νουν τως·| «αν ήτον με την μιαν Βλαχιάν τόσα φοβερός τούτος,| τώρα που πήρεν αυθεντιάν τόσα πολλά μεγάλη| όλους, μεγάλους και μικρούς άνω κάτω μας βάλλει ...»* Παλαμήδ., Βοηβ. 654. **4α)** Στοργή, αγάπη· έγνοια: *εξεύρεις πόσην προσοχήν και πόσον πόνον είχες| εισέ εμέν τον δόλιον, τον πολυπονεμένον,| αν λόγους παραινετικούς ήκουσες απ' εμένα* Σπαν. A 36· *Κολάκεμα ... κατά τον Ανδρόνικον ένι γλυκοσύνη των λόγων με πόνον και με φούμος διά να σύρει το ψάριν στο δόλος* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 107· **β)** συμπάθεια, συμπόνια: *όσο τον κριτηριάσετε τον κλέφτη δίχως πόνο* (παραλ. 1 στ.) *ετόσο πλια 'χετε μιστό εσείς εκ το Θεό σας* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3124· (με τη γεν. του ουσ. *καρδιά*): *Τον πόλεμο καταλεπτώς ποιος ημπορεί να βάνει;* (παραλ. 1 στίχ.) *Μονάχας σε κοντολογιά λίγο σας φανερώνω,| για να τους συμπονέσετε με της καρδιάς τον πόνο* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 296[20]. **5α)** Οδυνηρή αίσθηση στο σώμα που συν. προκαλείται από ασθένεια ή τραυματισμό: *πλανώντας μ' ο Φιλόπαππος ήλθεν από πλαγίου| και στο μερί ελάβωσεν το άλογόν μου εκείνος,| το άλογον επόνεσεν, εσφίχθην εκ του πόνου* Διγ. Ζ 3393· *πόνοι στομαχικοί* Ωροσκ. 41[26]· *Διανυκτού τον έδωκεν πόνος εις τα νεφράν του,| τίτοιος μέγας, δυνατός· εκόπην, εκρατήθην* Χρον. Τόκκων 1532· **β)** (συνεκδ.) **β[1])** τμήμα του σώματος που πονάει: *Οταν οι δάκτυλοι κατασχισθώσιν ... Σκύλαν, ήτοι σκυλοκρέμμυδον, βράσον με το έλαιον ... και τρίψον και χήνειον αξούγγιν, και σμίξε τα, και άλειφε τους πόνους, ό ένι κατασχισμένον* Σταφ., Ιατροσ. 6[153]· **β[2])** ήχος ενός ανθρώπου που πονάει, βογγητό: *Ανακαράδες, βούκινα, ταούλια και παν άλλον| στα δύο μέρη έδωσε ταραχισμόν μεγάλον,| φωνές εβγήκαν παρευθύς και κλάηματα και πόνοι| σ' εκείνους όπου έπεφταν και τους αρπούσαν φόνοι* Αχέλ. 2050· **β[3])** βασανιστήριο: *Λοιπό τους πόνους τους πολλούς, τσι κρίσες τσι περίσσες| τες έχω η δόλια* (ενν. η Έλενα), *τήρηξε να μάθεις ...:| Πουρνόν εμπαίνω εις την ιστιά έως το μεσημέρι·* (παραλ. 1 στ.) *εκ την ιστιά μ' εβγάνουσι, στα κρύα νερά με βάνου,| ως το βραδύ με κρίνουσι, τότε αποκεί μ' εβγάνου| κι εις τα πηλά τα σκοτεινά τά βλέπεις με βουτούσι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 520· **γ)** (στον πληθ.) οι

ωδίνες του τοκετού: *εκεί εκ τον φόβον τον πολλύν επιάσαν την* (ενν. την κόρη) *οι πόνοι,| γεννά κοράσιον παρευθύς, και εκείνη αποθάνεν* Απολλών. (Κεχ.) 388.

πονοστεναγμός ο.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *στεναγμός*.

Στεναγμός από ψυχικό πόνο ή γεμάτος πόνο: *πάλιν η ξενοδόχισσα μετά πολλών δακρύων| και μετά θλίψεως πολλής και πονοστεναγμού της,| ήλθεν, εστάθην προς εμέν, εξύπνησέ με, λέγει* Λίβ. Esc. 3693· *Ως δ' είδαν* (ενν. *οι συγγενάδες του Βερδερίχου*) *το αμετάθετον των πονοστεναγμών μου,| επλήρωσαν τα δάκρυα, την θλίψιν μου άλλην τόσην* Λίβ. N 2981.

πονοστριγγίζω.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το *στριγγίζω*.

Στριγκλίζω, φωνάζω δυνατά από πόνο: *Και ως ήκουσα τον Λίβιστρον ότι εμοιρολογάτον| και πονοεστρίγγιζεν εκείνος εις τους κάμπους,| και μέναν ήλθεν λογισμός της κόρης τής Μορτάνης* Λίβ. Esc. 3810.

πονόφλογος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *φλόγα*.

Που φλέγεται από πόνο· (εδώ μεταφ.): *Και ταύτα ειπών εθρήνησεν και έκλαυσεν θαρσέως,| και πιάνει με τας χείρας του χαρτίν και καλαμάριν| και προς την κόρην έγραψεν πονόφλογον πιττάκιν* Αχιλλ. (Smith) N 923.

πονοχάρτιν το, Λίβ. Esc. 1974, Λίβ. Va 1829.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *χαρτίν*.

Επιστολή γεμάτη πόνο: *Δέξου απ' αναίστητον ψυχήν αισθήσεως πονοχάρτιν,| και από καρδίαν ολόνεκρον γραφήν εμψυχωμένην* Λίβ. Sc. 892.

πονοψυχώ.

Από το α' συνθ. *πονο-* και το ουσ. *ψυχή*.

Υποφέρω ψυχικά· (η μτχ. παρκ. ως ουσ.): *είτις καλός νεούτσικος να τ' αναγνώθει ταύτα,| νάχει καρδιάν ολόπονον, μυριοτυραννημένην,| να συμπονεί τους πάσχοντας και τους πονοψυχούντας* Λίβ. N 3841.

πόντε το, Κυπρ. χφ. 161· *πούντε*, Χρον. σουλτ. 81[19].

Από το ιταλ. *ponte* (<λατ. *pons*)· πβ. και λ. *πόντης* ο (Du Cange, LBG) και *πόντες* ο (Λάζαρης, Λευκαδ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], λ. *πόντες*). Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 510, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.· πβ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 94).

Γέφυρα πάνω από νερό: ... *διατί από κάτω του αυτού πόντε* (ενν. *ο σουλτάν Μεχεμέτης*) *έβαλε πολλά βουτσία άδεια και την εκράτιε* (ενν. *τη γέφυρα*) *απάνω* Χρον. σουλτ. 81[20]· *έστειλνε* (ενν. *ο σουλτάν Μεχεμέτης*) *τα πλεούμενα και ηφέρνανε φουσσάτα από την Ανατολή και από τη Δύση, τόσο ότι απερνούσανε* (ενν. *τα φουσσάτα*) *από το πούντε* Χρον. σουλτ. 81[23].

ποντιάζω· *Τα παραθύρι' εκλείσθησαν κι οι πόρτες εκτιστήκαν,| κι οι λυγερές εχάθησαν κι οι νέοι εποντιαστήκαν* Γεωργηλ., Θαν. 67, εσφαλμ. γρ. αντί *εποντιστήκαν·* διορθώσ.· βλ. και Παπαχριστ., Μνήμ. Άμ. 81. — Βλ. και *ποντίζω*.

ποντίζω, Σπαν. (Μαυρ.) P 422, Ασσίζ. 34^{31}, $79^{9,11}$, 138^{21}, 163^{23}, 283^{15}, 410^{27}, 415^{11}, 434^{6}, 483^{23}, Λίβ. P 1403, 2070, Λίβ. Sc. 290, 970, 1826, Λίβ. Esc. 1414, 2046, 3007, Λίβ. N 1298, 2669, 2689, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 780, Μαχ. 142^{27}, 232^{16}, Γεωργηλ., Θαν. 67 (έκδ. *εποντιαστήκαν·* διορθώσ.), Συναξ. γυν. 42, 202, Δευτ. Παρουσ. 98, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 145, Βεντράμ., Φιλ. 238, Διακρούσ. 87^{12}· αόρ. *εμπόντισεν,* Ασσίζ. 159^{14}.

Το αρχ. *ποντίζω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α' Μτβ. 1α)** Καταποντίζω, πνίγω: *Απέρριψεν αυτόν εις τα βάθη του Άιδου, και ποταμός επόντισέ τον* Σπανός (Eideneier) A 141· (μεταφ.): *βλέπω, τώρα η δυστυχία πάσχει να με ποντίσει| και να με βάλει εις τον βυθόν της κάτω απελπισίας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 16· **β)** υποβάλλω κάπ. στο βασανιστήριο του πνιγμού βυθίζοντάς τον σε νερό: *εάν γίνεται ότι εις άνθρωπος ποιεί στοίχημαν με έτερον άνθρωπον ..., διά ... κακήν δουλείαν ... και πολομά το κατά το αυτό στοίχημαν τό εποίκεν, και επιάστην εις την αυτήν κακοπραξία ... ού να το εμολόγησεν εις την αυλήν με το θέλημάν του, ού διατί τον επόντισαν, ού εποίησάν του έτερον κριτήριον ... εκείνον οπού εποίησεν να το ποιήσουν* Ασσίζ. 336^{6}. **2)** Καταβρέχω, μουσκεύω: *τες κεφαλάδες του Πιερ τε Καρπίε ... και άλλους γ' όπου ήτον εις την συντροφιάν τους, απάνω στο δώμαν του ψουπουλείου ..., και έτρεξεν το αίμαν στο ψουμίν απού την χολέτραν και επόντιζεν το ψουμίν κάτω* Μαχ. 602^{21}. **3)** (Μεταφ.) **α)** καταστρέφω, συντρίβω, αφανίζω κάπ. ή κ.: *Όταν σοι επέλθει χαρωπόν, μηδέν κενοδοξήσεις,| και όταν σοι επέλθει λυπηρόν, μη σε ποντίσει η λύπη* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 313· *και εις τον νουν μου επαρέτρεχεν φόβος πολύς και τρόμος,| μήπως εκ του φόβου της εσκεύασεν η γραία| δόλον εκ τέχνης μαγικής, προς το να μας ποντίσει* Λίβ. P 2056· *Χριστέ μου, παύσε την οργήν τούτην σου την δικαίαν,| και πόντισέ την εξ ημών, ρίψε την εις μερέαν* Γεωργηλ., Θαν. 301· **β)** (ειδικότ., προκ. για περουσιακά στοιχεία) ξοδεύω, (κατα)σπαταλώ: *εάν γένηται ότι είς άνθρωπος οπού έχει γυναίκαν και αρχεύει να παίζει το ζάριν, και να τρω και να πίνει άμετρα και να ποντίζει πάντα όσα έχει ... το δίκαιον ορίζει ότι η γυναίκα ημπορεί καλά να ζητήσει το δουέριν της* Ασσίζ. 122^{8}· *σπίτια από τα ζάρια ποτέ δεν θέλει κτίσει* (ενν. ο ζαριστής),| *άμμε αν έχει τίποτες πράγμα να το πουλήσει,| το σπίτιν του, το έχειν του όλον να το ποντίσει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 217. **Β' Αμτβ. 1α)** Βυθίζομαι, βουλιάζω: *Εις μιο καράβια πνίγησαν κι η πραματεία εχάθη,| 'φνίδια το βίος επόντισε, κι επήγε εις τα βάθη* Βεντράμ., Φιλ. 256· **β)** μουσκεύω: *Εάν γίνεται ότι εις άνθρωπος επήρεν γυναίκαν και ορμαστήκην της, και εκείνη μετά ταύτα ... κατουρεί κάθα νύχτα εις τα ρούχα της και ποντίζουν όλα τους τα ρούχα,* το κείμενον κελεύει *ότι ... η εκκλησία πρέπει να τους χωρίσει* Ασσίζ. 375^{25}. **2)** (Μεταφ.) προκαλώ ζημία, καταστροφή: *μετά ταύτα πάγει κατά πρόσωπα τους όρκους του, πολομά άδικον απαρχής, έπειτα αρνάται τον θεόν και ποντίζει, τουτέστιν φασιάζει εις τό όμοσεν* Ασσίζ. 37^{5}.

II. Μέσ., αμτβ. **1α)** Βουλιάζω, βυθίζομαι: *Και ολίγον λίγον έλειψε όλα να τσακι-*

στούνε (ενν. τα κάτεργα)*| κι εκ τον πολύ τον άνεμον όλα να ποντιστούνε* Αλ. Κύπρ. 1543· **β)** πνίγομαι: *Ως δε και πάλιν έβλεψεν* (ενν. ο Αλέξανδρος) *αυτούς μη βουλομένους| διαπεράν τον ποταμόν, κατάρρουν τούτον όντα,| μήπως, λυθέντων των κνημών, άπαντες ποντισθώσιν,| ατρόμως ούτος πρώτιστος επάνω των ψαλίδων| επέβη συν υπασπισταίς και πέραθεν ορμήθη* Βίος Αλ. 3075· *οι μεν Ισραηλίται αβρόχως επέρασαν, οι δε εναντίοι άπαντες εποντίσθησαν και δεν εγλύτωσε τινάς εξ αυτών* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 126[23]· (σε μεταφ.): *μη σε φλογίσει πρόσεχε του πόθου το καμίνιν,| βλέπε καλά μη ποντισθείς εις θάλασσαν του πόθου* Λίβ. Sc. 331. **2)** Πλημμυρίζω: *αν γίνεται ότι ο κύρης του εφύτου πολομά μέσα εις τον καιρόν οπού ενομεύτη καμμία έξοδον περί της ποίας δεν ημπορεί να βαστάζει, ώσπερ αν εσκέπασεν την οικίαν ότι εποντίζετον όλον εκείνον διότι ήτον ασκέπαστον ... ού αν ήτον να κάμει το περιβόλιν οπού εποντίζετον ... και μετά ταύτα αν θέλει να περλάβει* (ενν. ο πακτωνάρης) *την οικίαν ού τον κήπον ... το δίκαιον κελεύει ότι ένι κρατημένος να πλερώσει όλους τους εξόδους τούς εξοδίασεν ο αφέντης του εφύτου* Ασσίζ. 328[26. 28]. **3)** Γίνομαι βρόμικος, λερώνομαι: *το παιδίν ... ήλθεν εις του Πιαλέκη, κι εκεί είχεν τρύπαν με μίαν χολέτραν ξυλένην και 'πήγαιννεν το νερόν στον Τράχανον, και 'διάβην απουμέσα και 'πο-ντίστην με τα βόρβορα, και επήγεν εις τον Αράν και εγδύθην και επλύνναν τον* Μαχ. 496[24]· *Το λοιπόν εκείνον* (ενν. το κτηνόν αρμελίνος) *... αντάν βρέχει δεν εβγαίννει ποττέ απού μέσα απού την τρύπαν του διά να μηδέν ποντιστεί με τον πηλόν, και τούτον πολομά το απού την ζιντιλέτσαν του* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 151. **4)** (Μεταφ.) **α)** καταστρέφομαι, αφανίζομαι: *Ο Πτολομαίος για να μη δει το βίος του πώς 'ποντίστη,| στην κάμερά του έμπηκε, ατός του εφουρκίστη* Βεντράμ., Φιλ. 126· *Η ακριβειά ... δεν είναι άλλον παρά ... θέλημα, τουτέστιν επιθυμιά να έχει και να κερδέσει και να κρατήσει διά δίκιον και άδικον και ν' αφήσει να ποντιστούν τα πράματα παρά να δώσει άλλου* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 104· **β)** αχρηστεύομαι: *ομοίως εάν εκείνος ο σκλάβος μου αν είχεν την πληγήν ... εις τον ποντικόν του χερίου, ού εις έτερον τόπον του κιντύνου, και εκείνος ο γιατρός εποίκεν μίαν ημέραν, ού δύο, και ουδέν τον άλλαξεν και έβαλεν ετεσαύτα πράματα θερμά απέ των ποίων ο ποντικός του χερίου, ού του μερίου του σκλάβο εποντίστην, και εβρόμισεν η πληγή ..., και επέθανεν διά τούτον, το δίκαιον κρίνει και κελεύει ότι ...* Ασσίζ. 431[2]· **γ)** (προκ. για υπόθεση) ναυαγώ, αποτυγχάνω: *Ο αυτός Δημήτρης παίρνοντα το αυτόν χαρτίν, εννοιάστην πας και ψηλαφήσουν τον εις την πόρταν και ποντιστεί η δουλεία* Μαχ. 408[30]· *Ε, καλέ τουρκοπουλιέρη, διά έναν κουτζούλλην, τον φραγκοπάπαδον, να ποντίζεται η δουλειά σου!* Μαχ. 566[20]· **δ)** (προκ. για ενέχυρο) χάνω σε αξία, υποτιμώμαι: *Περί εκείνου οπού ένι κρατούμενος άλλον εις καιρόν 'νοματισμένον, και δίδει του αμάχια και ποντίζουνται μετά ταύτα, επάνω τίνος ένι το χεροτέρισμαν* Ασσίζ. 265[21].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** κατεστραμμένος, χαλασμένος: *και ούτοι οι Ϛ'* (ενν. κριτάδες) *ένι κρατημένοι να κρίνουν πάντα τα εγκλήματα οπού να έλθουν εμπρός του εμπαλή, ώσπερ χρεού αμάχια οπού ένι χαμένα, ού ποντισμένα, ού ώσπερ ενοίκια εσπιτίων* Ασσίζ. 233[29]· *εάν ο κύρης του πραγμάτου εμπορεί να δείξει με β' μάρτυρες ... ότι διά το φταίσμαν του καμηλάρη έπεσεν το καμήλιν, ού διά την κακήν του βλέπησιν, ο καμηλάρης ένι κρατημένος να πλερώσει όλην εκείνην την ζημίαν με δίκαιον εκείνου οπού ήτον το πράγμαν το χαμένον, ού ποντισμένον, ού τσακισμένον* Ασσίζ. 325[22]· *Και*

ορδινίασεν ο ρήγας μίαν μεγάλην πουμπάρδαν, και επολόμαν την ένας σαρακηνός, και διά εκείνην την πουμπάρδαν έκοψεν φ' ελίες εις το Καζαπιφάνι και άλλα περισσά δεντρά, και εξέβην ποντισμένη Βουστρ. (Κεχ.) $84^{16\text{-}17}$· **β)** (προκ. για πρόσωπο) χαμένος, χαντακωμένος: *Και ουκ είχα το παράξενον, εάν αιχμαλωτιζόμην,| ει μη ιστανέο σου γίνεται, και εγώ ειμί ποντισμένος.| Αλλά διά την αγάπην σου τόσα δεινά πανθάνω* Λίβ. P 1375.

Φρ. *ποντίζω την κοπέλαν/την παίδαιναν/την παρθενίαν* = διακορεύω· ατιμάζω: *εκείνος ο άνθρωπος ... πρέπει να ομόσει εις τα άγια ότι ουδέν εποίκεν εκείνον το παράπτωμαν, τουτέστι να ποντίσει την παίδαιναν, και μετά τούτο εντέχεται να ένι κίτες* Ασσίζ. 98^{14}· *Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος λαμβάνει μίαν παρθένον δυναστικόν τρόπον και ποντίζει της την παρθενίαν της, ... το δίκαιον ορίζει ότι ... ημπορεί να την πάρει διά γεναίκα* Ασσίζ. 346^{31}· *εκείνος ... να ομόσει εις τα άγια, ότι εκείνος ουδέν εποίκεν τούτον το παράπτωμαν, τουτέστιν να την ποντίσει την κοπέλαν, και μετά τούτον να ένι ελεύθερος και συχωρημένος, κίτες* Ασσίζ. 348^{13}.

πόντικας ο.

Από το ουσ. *ποντίκι* και τη μεγεθ. κατάλ. *-ας* (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 146-7, 149). Η λ. και σήμ.

Το μεγάλο ποντίκι: *Και εκάλεσεν ο πόντικας τον βάθρακα να τον φιλεύσει* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 49^{31}· *περί των εσθιόντων πόντικα ή ακανθόχοιρον* Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 131.

ποντίκι το, βλ. *ποντίκιν*.

ποντίκιν το, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 175, Χρησμ. (Λάμπρ.) 122, Χρησμ. VI 27, VII 1,3,6, VIII 4, Χρησμ. (Βέης) $13^{1,24}$· *μ π ο ν τ ί κ ι· π ο ν τ ί κ ι,* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 108^{11}.

Από το ουσ. *ποντίκιον* (<επίθ. *ποντικός* και την υποκορ. κατάλ. *-ιον*· απ. στο Meursius· βλ. και Θαβώρ., Ουσιαστ. 23-24). Ο τ. *μποντίκι* πιθ. από επίδρ. του *μποντικός* (βλ. *λ ποντικός (I)*). Ο τ. *ποντίκι* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. στο Meursius.

1) Το ποντίκι: *Και να ιδεις τους αγριοκάτους,* (παραλ. 1 στ.) *και το μιαρόν ποντίκιν| από κομματιού το δράξουν* Χρησμ. VII 13· *Ο δε αγιότατος Ιωάννης ο Κίτρους λέγει· εάν εις αγγείον κρασίου, ή λαδίου ή μέλιτος, οπού να έναι γεμάτο και πέσει μποντίκι, ... το αγγείον να αγιασθεί και πάλιν να έναι εις υπηρεσίαν του έχοντος αυτό* Μαλαξός, Νομοκ. 454· *Έφα το μιαρόν ποντίκιν| το βαστάγιν της κανδήλας·| ετζακίσθην η κανδήλα| και εσβέσθη η φωτία* Χρησμ. VI 1. **2)** Η νυχτερίδα· (για το πράγμα βλ. Τσαβαρή [Πουλολ.^{2} σσ. 145-146]): *Να σε εγκαλέσω εις τον αετόν, τον μέγαν βασιλέαν* (παραλ. 1 στ.) *ποντίκιν κακορίζικον, από την κακοτύχην* Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 213· *Εκείνα ουκ εσίγησαν την όχλησιν τήν είχαν| και το ποντίκιν ήρξατο υβρίζειν το περδίκιν* Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 165.

Έκφρ. *σαν γάτες με ποντίκι*, βλ. ά. *γάτα*.

ποντικό το. — Βλ. και *ποντικός (II)*.

Το μτγν ουσ. *ποντικόν* (TLG· από το επίθ. *ποντικός*, με παράλ. του ουσ. *κάρυον*)· πβ. σημερ. *φουντούκι*.

Το φουντούκι: *Το ποντικό το πικρό δος το άλλους·| εμένα δος εσύ εγλυκύ μήλο* Divān 885[9].

ποντικομούστακος, επίθ.

Παιγνιώδης σχηματ. από τα ουσ. *ποντικός* και *μουστάκι*.

Που έχει μουστάκι σαν του ποντικού: *Τον εκ κοιλίας μητρός παράσημον,| τον μέγαν εν κακοίς και τρισάθλιον,| ποντικομούστακον,| δεύτε τας χείρας απλώσομεν| κι εις του σπανού τα μάτια| σφάκελα δώσομεν* Σπανός (Eideneier) D 466.

πόντικος ο, βλ. *ποντικός (I)*.

ποντικός (I) ο, Ασσίζ. 430[30], Ορνεοσ. αγρ. 559[26], Σπανός (Eideneier) B 205, D 113, Ωροσκ. 42[7], Χρον. Μορ. H 2932, P 1661, 2932, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 382, 572, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 34, 58, Χρησμ. I 110, Rechenb. 77[1], 77[3], Ιατροσόφ. (Oikonomu) 64[6], Απόκοπ.[2] 49, Πορτολ. A 73[4], 225[25], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 73[2], Διγ. O 1795· *μποντικός*, Χρον. Μορ. P 1674, Κάτης (Χόλτον) 1, 74· *πονδικός*, Χρον. Μορ. H 1661, 1674, 1677, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 572 κριτ. υπ., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 58 κριτ. υπ.· *πόντικος*, Πεντ. Λευιτ. XI 29.

Το αρχ. επίθ. *ποντικός* στην αρχ. έκφρ. *ποντικός μυς* (= ένα είδος νυφίτσας) με αποσιώπηση του ουσ. και ουσιαστικοπ. του επιθ. (ΛΚΝ· πβ. Θαβώρ., Ουσιαστ. 78). Ο τ. *μποντικός* (από ηχηροποίηση του αρχικού συμφώνου λόγω συμπροφοράς με το άρθρο στην αιτιατ., βλ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 89) και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ.,Ιδίωμ. Αν. Κρ., Χατζιδ., ό.π.). Ο τ. *πονδικός*, από υπερδιόρθωση του συμπλέγματος -ντ- (Κουκ., ΕΕΒΣ 19, 1949, 79), ως κύρ. όν. σε έγγρ. του 13. αι. (Caracausi, λ. *Πονδικός*). Ο τ. *πόντικος* με αναβιβ. του τόνου πιθ. από επίδρ. του *πόντικας* (βλ. λ.). Η λ. στο Meursius (λ. *ποντίκιν*) και σήμ.

1) Το ποντίκι: *«Ω Δελφοί, ... μυς», ήγουν ποντικός, «έκαμε φιλίαν με βάτραχον»* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 49[30]· *όντεν ο σκύλος κι ο λαγός ποίσουν αδελφοσύνη| κι η κάτα με τον ποντικόν ποίσουν συντεκνοσύνη* Ριμ. κόρ. 589· *Πιάσαντές με ουν ... έβαλόν με εις τον κουλάν εις οσπίτιον σκοτεινόν έχον μύρμηκας και σιταρόψειρας και ποντικούς διά το είναι εν αυτώ προ του σιτάριον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 46[16]. **2)** Μυς του ανθρώπινου σώματος, κυρίως των άκρων, ο μυώνας (για το πράγμα βλ. Ανδρ., Σημασ. εξ. 74): *εάν εκείνος μου ο σκλάβος είχεν την πληγήν εις την κεφαλήν, ή εις τον ποντικόν του χερίου, ή εις έτερον τόπον οπού είχεν κίνδυνον ...* Ασσίζ. 178[14]· *εάν ... εκείνος ο ιατρός ... έβαλεν εποσαύτα πράγματα θερμά απέ τα ποία ο ποντικός του χερίου του* (ενν. του σκλάβου) *ή του ποδιού του τού μερίου εσάπην ... και εκείνος ετελεύτησεν απ' αυτόν ... ο ιατρός ένι κρατημένος να μου τον ικανώσει ετεσαύτα εις όσα έχρηζεν εκείνος μου ο σκλάβος* Ασσίζ. 178[17]. **3)** (Ως ζώδιο) η πρώτη από τις δώδεκα υποδιαιρέσεις του δωδεκαετούς ζωδιακού κύκλου στο κινεζο-τουρκικό ωροσκόπιο (για το πράγμα βλ. Mercier, Almanac 150, 155 σημ. 8): *Περί του πρώτου στοίχου των Τατάρων, του ποντικού* Ωροσκ. 42[1]· *Εν τούτω τω χρόνω έστι χρονοκράτωρ της αυθεντίας των Τατάρων ο ποντικός, και δηλοί* (ενν. τούτο, το έτος) *είναι ειρηνικόν και καλόν* Ωροσκ. 42[2].

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 234[31 bis], Σφρ., Χρον. (Maisano) 150[27], Χρον. Μορ. Ρ 1677.

ποντικός (ΙΙ), επίθ. — Βλ. και *ποντικό, πόντιος.*

Το αρχ. επίθ. *ποντικός.*

Στην έκφρ. *ποντικόν κάρυον* = φουντούκι: *Έπεμπον γαρ εις αυτούς βολίδας μολυβδίνας, όσον καρύου ποντικού το μέγεθος, από κατασκευής χαλκής* Δούκ. 265[1].

πόντιος, επίθ. — Βλ. και *ποντικός (ΙΙ).*

Το αρχ. επίθ. *πόντιος.* Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Στην έκφρ. *αψίνθιον πόντιον* = το φυτό αψίνθιον το θαμνώδες· (πβ. στο Γαληνό *αψίνθιον ποντικόν,* TLG· για το πράγμα βλ. και Γενναδ., Λεξ. 151): *σπέρμα ραφάνης, αψίνθιον πόντιον τρίψας και τον κονιορτόν αυτών μετά καλάμης του ιέρακος εμφυσήσεις ταις ρισί, και* (ενν. *ο ιέραξ*) *ιάται* Ορνεοσ. αγρ. 544[18].

πόντισμαν το, Ασσίζ. 373[26].

Το αρχ. ουσ. *πόντισμα·* βλ. λ. *πόντισμα* και σήμ. Η λ. και σήμ. ιδιωμ.στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., λ. *ποντίζω*).

Καταστροφή· (εδώ) ξόδεμα, κατασπατάληση: *εάν γένηται ότι είς άνθρωπος οπού έχει γυναίκαν και αρχεύει να παίζει το ζάριν, και να τρω και να πίνει άμετρα και να ποντίζει πάντα όσα έχει, και διά το πόντισμάν του αρχεύει να πτωχύνει, το δίκαιον ορίζει ότι η γυναίκα ημπορεί καλά να ζητήσει το δουέριν της* αυτ. 122[9].

ποντισμός ο, Λίβ. Esc. 1984.

Από τον αόρ. του *ποντίζω* και την κατάλ. *-μός.* Η λ. τον 7.-8. αι. (Lampe, Lex.· βλ. και TLG) και στο ΑΛΝΕ.

Η καταβύθιση· (εδώ σε μεταφ.): *διατί εις τοσούτον ποντισμόν εσέβην της οργής σου,* (παραλ. 1 στ.) *και εις τόσον πόνον πέλαγος αποστροφής εσέβην,| και πνίγομαι εις το βάθος του και κράτησιν ουκ έχω* Λίβ. Sc. 901.

ποντόπνιγμα το.

Από το α' συνθ. *ποντο-,* το θ. του *πνίγω* και την κατάλ. *-μα.*

Το πνίξιμο κάπ. στη θάλασσα· (εδώ σε μεταφ.): *το θανατικόν ... εσταμάτιζεν με του Θεού την χέραν* (παραλ. 3 στ.) *και ο χειμώνας έφυγεν κι ήλθεν η πριμαβέρα,| και εδιαβήκαν τα πικρά, φουρτούνα και οι ζάλες,| κύματα, ποντοπνίγματα, πνευματωσιές μεγάλες* Γεωργηλ., Θαν. 377.

πόντος (Ι) ο.

Το αρχ. ουσ. *πόντος.* Η λ. και σήμ. λόγ.

Μεγάλη ανοιχτή θάλασσα, πέλαγος: Μιχ. ιερομ. ΙΙ 11 κριτ. υπ., Αξαγ., Κάρολ. Ε' 960, Σπανός (Eideneier) Α 68· (σε αντιδιαστολή με τη στεριά): Αξαγ., Κάρολ. Ε' 553· (σε μεταφ.): *πόσον κρημνόν με εγκρέμνισαν τα νουθετήματά σου,| και εις πόντον ποίον με έσυρες απέσω της αγάπης!* Λίβ. Sc. 565.

πόντος (II) ο, Καραβ. 495[22, 23]· *πούντος*, Καραβ. 496[18].

Από το βενετ. *ponto* (Boerio). Ο τ. από το ιταλ. *punto* (Battaglia· πβ. Λορεντζ., Αθ., 16, 1904, 201), σε κείμ. του 18. αι. (Κοδρικά, Εφημερ. 244) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 95, Λορεντζ., ό.π.). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κρ. συμβόλ. 39, 40 σημ. 3, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. 466 δις, 485, Γρηγορόπ., Έγγρ. 137[4] κωδίκ., 151[24], Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 144[6], 253[2], Β' 272[6]) και του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 88, 89 σημ. και 278), καθώς και σήμ.

1α) Σημείο, λεπτομέρεια: *Δυο πόντους της σκριμίδας| θα σ' αρμηνέψω* Κατζ. Β' 69· (σε μεταφ.) *πόντοι του στόματος* (ενν. του λιμανιού) = οι δύο άκρες, τα ακραία σημεία του ανοίγματος ενός λιμανιού: *ερχομένου σου από του πέλαγου θέλεις ιδεί απάνω της έναν βουνίν μέγαν οπού το λέγουσι Μουσκιανήν. Και όταν σιμώσεις προς την γην, βλέπεις τους δύο πόντους του στόματος προς έναν καστέλλι* Πορτολ. Β 28[27]· έκφρ. (ενν. *απάνω*) *στον πούντον* = στο ακριβές σημείο (βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955-56, 305): *Ανέβην εις το πόδωμαν ο λύκος και εκάτσεν,| καλά τον εκατέστησεν* (ενν. *ο γάδαρος τον λύκον*) *στον πούντον, όπου πρέπει* Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 308· **β)** απόσπασμα, εδάφιο κειμένου: *Εδεκεί, έστοντας και να ήσανε διαφορές ανάμεσα εις τον ευλαβέστατον παπα κυρ Μιχελή Βαρούχα και εις τον κυρ Θωμά Βαρούχα Παχή και έστοντας και να είχεν σεντεντσιάδα αφέντε, ως λέσι, το πόντο του τεσταμέντου του ποτέ κυρ Μιχελή Βαρούχα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 658[3]. **2)** Μονάδα μέτρησης χρόνου, υποδιαίρεση της ώρας: *Πόσοι πούντοι είναι η ώρα; Είναι πούντοι ,α. η'.* Rechenb. 82[14, 15]· *Τώρα θέλομεν να ευρούμεν και εις πόσας ώρας και εις πόσους πούντους* (ενν. *ήθελεν εσμίξει η γάτα με τον ποντικόν εις τον πύργον*) Rechenb. 89[7]· *Ερωτώ σε, εάν τους ανοίξει και τους τρεις* (ενν. *πίρους*) *μίαν φοράν, διά πόσες ώρες ήθελεν αδειάσει* (ενν. *το βουτσί*)*; Και λέγει ο τεχνίτης, ήθελεν αδειάσει διά ώρες β' και διά πούντους ςςζ' και αζ./βζε' του πούντου, ήγουν να κάμει τον πούντον σζε' μερτικά* Rechenb. 82[6 τρις]· έκφρ. *τσάκισμα του πούντου* = κλάσμα, ποσοστό του ενός π.: *Και εις τόσες ώρες και τόσους πούντους και τσάκισμα του πούντου* (ενν. *το βουτσί ήθελεν αδειάσει*) Rechenb. 82[17]. **3)** Μονάδα μέτρησης μήκους, υποδιαίρεση του μέτρου: *και αβαντζάρουσιν πόντους τόσους όσο έναι το άρμενον εις τ' αντενάλε* Καραβ. 495[19]· *Οτεν είσαι να εβγάλεις τούτους τους πόντους, θέλεις* (έκδ. *θέλει* διορθώσ.) *έχει κομμένες φέρσες λη' και αποκεί άγομε με τούτον το τάιον ώστε να πας εις το στέλο* Καραβ. 495[20]· *απέκει να μοιράσεις το πανίν και τους πόντους δέκα έξι* Καραβ. 495[27].

πόντος (III)· *έθηκα διά τον όνειρον εις πόντος τον εμαυτόν μου* Λίβ. Sc. 358, εσφαλμ. γρ. αντί *πόθον* διορθώσ. πβ. Λίβ. P 1418 *τον πόθον* και Λίβ. N 1324 *του πόθου*. – Βλ. *πόθος*.

πονώ, Σταφ., Ιατροσ. 18[24], Προδρ., Στ. δεητ. 11, Προδρ. (Eideneier) I 160, Καλλίμ. 620, Διγ. Ζ 3393, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 325, Χρον. Μορ. P 3858, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 200, Φλώρ. 1073, 1520, Σαχλ., Αφήγ. 20, Λίβ. P 1185, Λίβ. Esc. 1455, Λίβ. Va 1219, 3708, Λίβ. Sc. 504, Λίβ. N 1357, Αχιλλ. (Smith) N 290, 938, Αχιλλ. (Smith) O 427, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 72, 266, Φαλιέρ, Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 60, 165, Θησ. Β' [12[5]], Αλεξ.[2] 1023, Απόκοπ.[2] 268, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 155[r], 324[v], Απόκοπ. Επίλ. I 555, Πεντ. Γέν. XXXIV 25, Κυπρ. ερωτ. 151[10], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 535, Γ' 22, Δ' 415, Πιστ. βοσκ. II 2,

113, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 130, 1291, Δ' 1578, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 869, Στάθ. (Martini) Γ' 58, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 487, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 422[28], 565[3], κ.π.α.· γ' εν. παρατ. *επόνεν*, Μαχ. 346[32]· αόρ. *επόνησα*, Μαχ. 458[27].

Το αρχ. *πονέω*. Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α' Αμτβ. 1)** Κοπιάζω, μοχθώ· (εδώ σε μεταφ.): *αν ουκ εμπέσεις εις τον ζυγόν του πόθου να πονέσεις,| να παιδευθείς τα ερωτικά, ως έχει να τα μάθεις,| πληροφορήθησε απ' εμέν, ότι τίποτε ουκ είσαι* Λίβ. P 2679. **2α)** Αισθάνομαι σωματικό πόνο, υποφέρω σωματικά: Θησ. Η' [84[5]]· (με αιτιατ. της αναφοράς· η χρ. ήδη αρχ.): Ιερακοσ. 463[11], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 20[1]· (με υποκ. το μέλος του σώματος που πονάει): *Γύρισε επά, στράφου εδεκεί, ο νους μου επεριορίστη,| η κεφαλή μου επόνεσε, εφάνηκε κι εσκίστη* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 286· **β)** ασθενώ: *δηλοποιώ σου ότι εγώ είμαι πονεμένος και έχω πολλές πληγές και κακές* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 329[r]. **3)** (Προκ. για στρατό) βρίσκομαι σε δύσκολη θέση, πιέζομαι: Κορων., Μπούας 79, 134. **4α)** Αισθάνομαι ψυχικό πόνο, υποφέρω ψυχικά· στενοχωριέμαι, θλίβομαι: Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 610· *αφόντις δε εξύπνησαν οι άνωθεν πραγματευτάδες και ηύρηκαν τα σακκία τους ολοξέσκιστα και την πραγμάτειαν τους φαγωμένην ... έμειναν πολλά πονεμένοι* Μπερτολδίνος 114· *Η δε* (ενν. η Χρυσορρόη) *τον λέγει κλαύσασα, πονήσασα τω λόγω ...* Καλλίμ. 628· (ως τριτοπρόσ. με γεν. προσωπ.): *και τόσον δε μου στοιχεί πως μου είπες πως χαλώ ... την ζωήν μου ... όσον μου πονεί πως μου λέγεις πως μισούμαι από την υπεραγίαν Θεοτόκον ... Ετούτο πολλά μου πονεί* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 450 δις· *Κι α σου πονεί ν' απαρνηθείς τον πόθο και βαραίνεις,| λόγιασε τα καλύτερα, κερά μου, οπού κερδαίνεις:| διώχνεις τη στράτα την κακή, δρόμο καθάριο πιάνεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1115· **β)** (ειδικ.) υποφέρω από έρωτα: *Μια προς την άλλην έλεγεν: «Βλέπεις τον αγουρίτσην;| Διά πόθον πάσχει και πονεί, δι' αγάπην τυραννείται»* Φλώρ. 820. **5α)** Αισθάνομαι ενδιαφέρον, νοιάζομαι: *όρκον τους εζήτησεν* (ενν. *Αχιλλεύς*) *ίνα τον θέλουν δώσει* (ενν. *οι στρατιώται*),| *να είναι όλοι ομόψυχοι και να πονούν δι' εκείνον* Αχιλλ. (Smith) Ν 290· *αφού εσύ πονείς διά τον αφέντη σου τόσο και έβαλες το κεφάλι να κοπεί, ωσάν ένας από τους Μακιδόνας εποίησες* Διήγ. Αλ. G 273· (ως τριτοπρόσ. με γεν. προσωπ.): *ο δεσπότης| άκαρδα εκατέλυε τα αμπέλια της Άρτας.| Πάντα ο νους του εσκόπα το τ' ότι την θέλει επάρει,| και πάντοτε επόνειν του ωσάν εις εδικά του* Χρον. Τόκκων 2571· **β)** ανησυχώ, φοβάμαι (για κάπ.): *η γυνή του Λωτ ηκούγοντας τες βροντές και την βοήν οπού εγίνονταν, επόνεσε διά τους εδικούς της και έσκυψε να ιδεί την χώραν αποκάτω από τα σκέλια της, και παρευθύς έγινε στήλη αλός* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 131[r]. **6)** Αισθάνομαι οίκτο, συμπόνια: *αυτός και οι συντρόφοι του ανδρείως τους τρυγούσαν,| όταν εμπρός των έρχοντο, κι ουδόλως επονούσαν* Κορων., Μπούας 144· (τριτοπρόσ., σε ιδιάζ. σύντ.· βλ. και Κακουλίδη-Πάνου [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 542]): *ηκούγοντας τούτο ο Φαραώ ορίζει εις όλην την Αίγυπτον τες μάμμες, ότι όσα παιδία αρσενικά γεννηθούν από των Εβραίων όλα να τα σκοτώνουν ... Και οι μάμμες τους επόνεσε να τα σκοτώνουν και ο βασιλεύς το έμαθε* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 154[r]· *Και είναι τινές πλούσιοι ... και δεν τους πονεί, και ηβλέπουν τον φυλακωμένον οπού πεινά και διψά και δεν τον ελεούν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 359[v]. **Β' Μτβ. 1)** Κοπιάζω, ταλαιπωρούμαι· (εδώ με σύστ. αντικ.): Λίβ. Sc. 2617. **2α)** Αισθάνομαι ψυχικό πόνο, λυπάμαι,

στενοχωριέμαι για κάπ. ή κ.: Λίμπον. 468· (με σύστ. αντικ.): *Αδέλφι, γνώθω τά πονείς και προς την φέλεσή σου| κρίνω κι εγίνηκες εχθρός και χάρος στο κορμί σου* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v.Gem.) 71· **β)** υποφέρω από έρωτα· (εδώ με είδος σύστ. αντικ.): *Αρκεί σε ο αναστεναγμός, το δάκρυον ακανεί σε,| ο τόσος πόνος τόν πονείς, μάθε, ουκ ωφελεί σε* Λίβ. Va 3070· **γ)** αισθάνομαι αγωνία, ανησυχώ, φοβάμαι: *ο νους μου να έχει μέριμναν διά την αποτυχίαν,| της ειμαρμένης το άστατον να το πονεί η ψυχή μου,| μην κλώσει η τύχη κατ' εμού και νικηθώ εις την μάχην* Λίβ. Sc. 1195· *χώνει την πρίκα ο βασιλιός, ογιά να μη δειλιάσει| ο λαβωμένος, μα πονεί πως θε να τονε χάσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 46. **3)** Αισθάνομαι συμπάθεια για κάπ., συμπονώ: *πόνει τούς θλίβει ο κρεμασμός, λυπού τούς φλέγει ο πόθος,| συμπόνει τούς επίκρανεν η αγάπη από θυμού της* Λίβ. Sc. 394· *Πατέρα μου, το σπέρμα σου πόνεσε και λυπήσου,| έβγαλε τέτοιο λογισμό απού την όρεξή σου* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 813· (με σύστ. αντικ.): *Αθούσα μου, να ζήσεις,| να 'ρθω κι εγώ μη βαρεθείς τώρα στη συντροφιά σου·| κι α δεν πονείς τους πόνους μου, ας είν' με την υγειά σου* Πανώρ. Γ' 636· (με εμπρόθ. αντικ.): *Ηύρα καιρόν οκάποτε και είπα την τά πάσχω,| τον πόθον και τον έρωτα τόν έχω προς εκείνην.| Συνεκατέβην η ερωτική, επόνεσεν σ' εμέναν,| υπέκυψεν εις έρωταν και αυτή τον εδικό μου* Λίβ. Va 3206. **4α)** Αισθάνομαι στοργή, αγάπη για κάπ.· νοιάζομαι: *και είς από τους άρχοντες, εκ τους Παλαιολόγους,| τον βασιλέα δικάζεται μετά πολλού του θάρσους| και τάχατε ως συγγενής πονεί τον βασιλέα* Διήγ. Βελ. N[2] 45· **β)** νοιάζομαι, ενδιαφέρομαι για κ.: *Λοιπόν της αυθεντίας σας ζητεί τώρα βοήθειαν* (ενν. *ο βασιλιός*)| *και την ειρήνην μετά σας πονεί κατά αλήθειαν* Κορων., Μπούας 128. **5)** Προκαλώ σωματικό πόνο· τραυματίζω: *οι μεν ελέγαν να απελθούν στο σπίτι του ο καθένας,| να αναπαούσιν καν ποσώς διατί ήσαν κοπιασμένοι·| οι δε, οι φρονιμότεροι, κι όπου ήσαν πονεμένοι,| ισιάστησαν του να απελθούν στην Λακοδαιμονίαν,| διατό ήτον χώρα εύκολη διά ανάπαψιν φουσσάτου* Χρον. Μορ. Η 5591· *κρούει την έχιδναν στην ρίναν και πονεί την* Φυσιολ. (Legr.) 434· (με είδος σύστ. αντικ.): *λέγουν του* (ενν. *οι γ' παιδίοι*): *«Ω Γεώργιε!» Και είπεν τους: «Ορίσετε!» Και είπαν του: «Είντα πονείς;» Και είπεν τους: «Πιασμένος είμαι, διατί εσκότωσα έναν θηρίον.»* Μαχ. 650⁹.

II. (Μέσ.) υποφέρω, βασανίζομαι: *τώρα πονείται το γένος,| ήγουν τοίνυν τα κουρβουλια·| τότε εξερριζωθώσιν| τα παιδιά και οι μαννάδες,| αι γυναίκες εκ τους άνδρας,|ως οι ρώγαι εκ τον βότρυν* Λεόντ., Αίν. I 289.

Φρ.

1) *Πονώ* (*την*) *καρδίαν* = αισθάνομαι ψυχικό πόνο, λυπάμαι, στεναχωριέμαι: *καν προς μικρόν εθλίβης κι ελυπήθης| κι επόνεσες, ως άνθρωπος, την σην καρδιάν προς ώραν,| παραύτα να μεταστραφείς και να έλθεις εις μετάνοιαν* Αναγν., Στ. πολιτ. 8· *Ακρίτα, μη το λυπηθείς, μηδέ καρδιάν πονέσεις* Διγ. Z 3000· *Ακούσας ταύτα ο βασιλεύς μετά της βασιλίσσης| θρηνούν, κλαίουν, οδύρονται, πονούσιν την καρδίαν* Φλώρ. 1050. **2)** *Πονεί μου* (*σου, του* ...) *εις την/την καρδία* (*καρδιά*), *πονεί η καρδιά/ψυχή μου* (*σου, του* ...)= **α)** αισθάνομαι ψυχικό πόνο, θλίβομαι, στενοχωριέμαι: *έγραφεν έτσι η γραφή* (ενν. *του Δαρείου*): *«Ολπίζεις να νικήσεις;| Γιατί έπιασες την μάνα μου, λέγεις να μ' αφανίσεις;| Κι εγώ δεν το 'χω τίποτες, μόν' να 'ναι η κεφαλή μου| καλά* ... (παραλ. 4 στ.)». *Ως τ' άκουσεν Αλέξανδρος, επόνεσ' η καρδιά του,| είπε· «Γραφή για να γενεί να 'λέγξω τη λωλιά του»* Αλεξ.[2] 1013· *Τον παραστάτην ήπιασα, σκύφτω την*

κεφαλή μου,| αναντρανίζω και θωρώ· ώφου, πονεί η ψυχή μου! Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 347· *Ρωτόκριτε, παιδί μου,| θωρώ σε πως απόδωκες και στην καρδιά πονεί μου* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 732· *πως έναι η Ήρα, ξεύρετε, γυναίκα και αδερφή μου,| και να τση δώσω τ' άδικον εις την καρδιά πονεί μου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 152· **β)** αισθάνομαι οίκτο, συμπόνια: *να συμπονείς τούς έφλεξεν η φλόγα της αγάπης* (παραλ. 2 στ.), *να τους θεωρούν τα ομμάτια σου και να πονεί η ψυχή σου* Λίβ. Sc. 338· *ενός πτωχού τα βόδια μαζί με το αμάξι| εκείτονταν εις το νερόν και μέσα εις την λάσπην,| και δεν μπορούσαν να εβγούν και πόνεσε καρδιά μου,| έβαλα και το έβγαλαν εδώ με τ' άλογά μου* Ιστ. Βλαχ. 2243. **3)** *Με (σε, τον) πονεί η καρδία* = δεν τολμώ να κάνω κ., διστάζω (από φόβο): *και ο αυτός σιρ Πατής επόνεν τον η καρδιά του να μπει εις το καράβιν, μήπως και 'δουν τον από μακρά και έλθουν και πάρουν τον* Μαχ. 346[32]. **4)** *Πονούν τα σωθικά (μου, σου, του ...)* = αισθάνομαι έντονη συγκίνηση (από χαρά ή λύπη): *ας πηαίνομε, πονού τα σωθικά μου,| θωρώντας τους να κρίνουνται χάνω τα λοϊκά μου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 650· *Γροικώντας τσι επονέσασι μέσα τα σωθικά μου,| τα δάκρυά μου τρέχουσι, κλαίγω απού τη χαρά μου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 119.

Η μτχ. ενεστ. ως επίθ. = (προκ. για μέλος σώματος) που πονά, πονεμένος: *Αξούγγιν ορνιθίου και έλαιον ρόδινον ... εις χύτραν καινήν εψήσεις και τους πονούντας τόπους αλείψεις και ιαθήσεται* Ορνεοσόφ. αγρ. 564[29].

Η μτχ. ενεστ. ως ουσ. = αυτός που νιώθει ψυχικό πόνο· ο δυστυχισμένος: *οι σταλαγμοί αν ερρίζωναν ...,| τα δάκρυα αν εσυνάγοντο τά χύνουν οι πονούντες,| να είδες δενδρά τους στεναγμούς, ωραία, τους ιδικούς μου* Λίβ. Sc. 2960.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **1)** Γεμάτος (ψυχικό) πόνο· λυπημένος, δυστυχισμένος: *και νυν εμέ χωρίζουσιν εκ τον εμόν τον πόθον,| ζωήν να ζω επώδυνον, πάντοτε πονεμένην,| νύκτες να κλαίω, να θλίβομαι, ημέρες να λυπούμαι* Φλώρ. 1011. **2)** Που προκαλεί πόνο, επώδυνος: *δίχως νερό* (ενν. *οι αυτόχειρες ή οι φονιάδες*) *να σβήσουσι την γλώσσαν την καημένην| απόχει φλόγα άμετρην με λάβρα πονεμένην* Τζάνε, Κατάν. 452.

Η μτχ. παρκ. ως ουσ. = **1)** Αυτός που έχει πόνους στο σώμα του (από αρρώστια ή τραύμα)· άρρωστος, τραυματίας: *οι πονεμένοι εγιαίνασιν και οι γεροί απιστούσαν,| διατί 'τον άπιστος λαός, σκύλοι μαγαρισμένοι* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 138· *Ο ρήγας θέλει το ζιμιό να μάθει κάθε πράμα| και πώς επήγεν η μαλιά τη νύκτα κι είντα εκάμα.| Δυο επήγαν κι είπασί του το από τσι πονεμένους| κι εθώριε τους ο βασιλιός άσκημα λαβωμένους* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 601. **2)** Αυτός που έχει πένθος: *ειπέ τους πονεμένους:| Τούς εις τον Άδην έχετε από καιρόν θαμμένους,| τον ουρανό στερεύγουνται, τον ήλιον ου θωρούσιν* Απόκοπ.² 487· *Το πράμαν είναι σύνωρο κι ακόμη οι πονεμένοι| είναι θλιμμένοι, σκοτεινοί και μαυροφορεμένοι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 45.

Το απαρέμφ. ενεστ. ως ουσ. = ο πόνος: *από την αγανάκτησιν ανάγκη έν' να συντύχω,| να φανερώσω ο ταπεινός τον πόνον της καρδίας·| οπού φυλάσσει το πονείν γίνεται εις κίνδυνόν του* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 656.

ποξαμάτιν το, βλ. *παξιμάδιν.*

'ποξεχνώ, βλ. *αποξεχνώ.*

'ποπάνω, επίρρ., βλ. *αποπάνω*.

'ποπανωθιό, επίρρ., βλ. *αποπανωθιό*.

πόπερος επίθ., βλ. *πόβερος*.

ποπεύω, βλ. *πομπεύω*.

'ποπίσω, επίρρ., βλ. *αποπίσω*.

ποπλάνος ο, βλ. *ποπολάνος*.

ποπολάνος ο· *ποβολάνος*, Byz. Kleinchron. A' 510[29]· *ποπλάνος*.

Από το ιταλ. *popolano*· πβ. και παλαιότ. *populano* (Battaglia, λ. *popolano*) και πληθ. (ουσ.) *populani*, Du Cange, Lat. Ο τ. *ποβολάνος* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2]· πβ. και λ. *pòvolo* (<*pòpolo*, Battaglia, *pòpolo*[1]), *povolare* (<*popolare*, Battaglia, *popolare*[1]). Η λ. στον Κατσαΐτ., Κλ. Β' 892 και σήμ. ιδιωμ. (Κασιμάτης, Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. (*ποπολάνοι*)).

Κοινός άνθρωπος, του λαού: *από το κοινόν του λαού, τουτέστιν ποπλάνους*, (ενν. *εσκοτώσαν*) *τον σιρ Τεμές τον μακτασίπην, το Νικόλαν τον Πριμικύρην τον μυροψίον, τον Τζορτζούν τον τσαγκάρην, τον μάστρε Πραχίμην πραματευτής* ... Μαχ. 666[3].

ποπολάρος ο, Σουμμ., Ρεμπελ. 169, 170, 179, 180, 183, 184.

Από το ιταλ. *popolare* (ήδη από το 13. αι., Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *popolare*[1], Battaglia, λ. *popolare*[1])· παλαιότ. *popolaro* (Battaglia, ό.π.). Πβ. επίθ. *ποπουλάριος* τον 11. αι. (LBG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., Κασιμάτης., Βενετ. γλωσσ. στοιχ. Κυθήρ. (επίθ.), Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. (*ποπολάροι*, λ. *ποπολάνοι*), κ.α.· βλ. και Μπαμπιν., Λεξ.) και κοιν. λαϊκ., λογοτ. (ΛΚΝ).

Άνθρωπος του λαού (ως αντίθ. του άρχοντας): *οχτρευτήκανε οι ποπολάροι με τους άρχοντας* αυτ. 169· *εις τον καιρόν εκείνον, ήθελε συνέβη και κανένας άρχοντας ήθελε έλθει εις σύγχυσιν με κανέναν ποπολάρον, ως συμβαίνει περίσσιες φορές εις το πλήθος του λαού, εσυμμαζωνόντανε τριακόσιοι εις εναντίον του άρχοντου και τον αποκλειούσαν εις το σπίτι του* αυτ. 182.

πόπολον το, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 177, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 157, 476· *πόβολον*, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 27· *πόβουλον*, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 149 κριτ. υπ.· *πόπολο*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3464· *πόπουλο(ν)*, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 531 (γεν. *ποπούλου*)· *πούπολον*, Βέλθ. 1327· *πούπουλον*, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 149· *υπόπολον*, Διακρούσ. 92[24]. — Βλ. και *μέπλε* (Προσθ. ΙΔ').

Από το ιταλ. *pòpolo* - *pòpulo* (<λατ. *populus*) (Battisti-Alessio, Diz. etim, λ. *pòpolo*[1], Battaglia, λ. *pòpolo*[1]· βλ. και Kahane, Sprache 565-6). Για τους τ. *ποβ-* πβ. *pòvolo*, βενετ. *puòvolo*, κ.ά. τ. (Battisti-Alessio, ό.π., Battaglia, ό.π.· βλ. και Bakker-v. Gemert [Φαλιέρ., Λόγ. σ. 53]). Για την ετυμ. του τ. *πόπουλον* βλ. και Kahane, DOP 36, 1982, 151, Τριαντ.,

Απ. 1, 327, 439· για τον τ. πόπουλο και σήμ. βλ. Kahane, Sprache· 583· για (πιθ.) αρσ. *πόπουλος* (15. αι., LBG, βλ. και TLG· *πόπουλους* μτγν., Sophocl.-*ποπούλους*, TLG) βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 51, Meyer, Rom. im Kypr. 132, Bakker-v. Gemert [Γεωργηλ., Βελ. σ. 383]· βλ. και Du Cange, στη λ. Ο τ. *πούπολον* πιθ. <*πόπουλον* με μετάθεση φωνηέντων (Kahane, ό.π., 566)· πβ. και ιταλ. ***puòbolo***, ***puòpolo***, βενετ. ***puòvolo*** (Battisti-Alessio, ό.π., Battaglia, ό.π.). Για τον τ. *υπόπολον* βλ. Τωμ., Κρητολ. 3, 1976, 14. Ο τ. *πόπολο* σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυροειδή, Δωδώνη 7, 1978, 145, 147, 148, 150, Ψαράς, Ελλην. 38, 1987, 77) και σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Λάζαρης, Λευκαδ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *πόπολο*, κ.α.· βλ. και Kahane, ό.π., 583, Μπαμπιν., Λεξ.) και κοιν. λαϊκ., λογοτ. (ΛΚΝ). Η λ. στο Du Cange.

Ο λαός, το πλήθος: *απολογήθην ο ρήγας έμπροσθεν τους αυθέντες και του πόπουλου* Μαχ. 48[34]· *Ο βασιλεύς ως ήκουσε το πόπολον, το πλήθος, | το πώς ζητούν και θέλουσιν Αβελισάριόν τε* ... Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 176· (εδώ προκ. για το λαό του Ισραήλ, τις δώδεκα φυλές): *το πόβολον του Ισραήλ, δώδεκα σκήπτρα ομάδι εδιάβησαν την θάλασσαν* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 27.

ποππύζω.

Το αρχ. *ποππύζω*.

Παράγω χαρακτηριστικό ήχο με πλαταγισμό των χειλιών ή είδος σφυρίγματος με σκοπό την πράυνση του ζώου (εδώ του εκπαιδευόμενου γερακιού): *βαστάσας (ενν. τον ιέρακα) τη χειρί πλησιάσεις τη φωτία, ..., και ποππύσεις και καταψήσεις, ίνα σοι συνήθης γένηται και ευχείρωτος και αγαπηθής παρ' αυτού* Ιερακοσ. 502[11]· *πλησιάσαι σπεύσον τω θηρατή, και αταράχως εγγίσας και κολακεύσας χρω τη συνήθει φωνή ώι ώι ώι· και ποππύζων περικάθισον, τη μεν χειρί των κοντών επιλαβόμενος του ιέρακος, τη ετέρα δε αυτού το ουραίον εξομαλίζων* αυτ. 504[20].

πόππυσμα το.

Από το *ποππύζω* η λ. τον 4. αι.· λατ. ***poppysma*** μτγν. (L-S).

Χαρακτηριστικός ήχος που παράγεται με πλαταγισμό των χειλιών ή είδος σφυρίγματος με σκοπό την πράυνση, την εξημέρωση του ζώου (εδώ του εκπαιδευόμενου γερακιού): *ποππύσεις και καταψήσεις (ενν. τον ιέρακα), ίνα σοι συνήθης γένηται και ευχείρωτος και αγαπηθής παρ' αυτού· ημέρωσιν γαρ προξενεί το επί χειρός βαστάζεσθαι και μεταδιδόναι κολακείας και ποππυσμάτων* Ιερακοσ. 502[14-15].

'ποπτεύω, βλ. *υποπτεύω*.

πορδάκιν το.

Από το ουσ. *πορδή* και την κατάλ. *-άκιν*. Πβ. τ. *πορδαλάκι* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 556).

Μικρή πορδή: *η Μαργαρίτα 'πέσωσε, το πολιτικαδάκιν* (παραλ. 1 στ.) *κι όταν εμπήκε να σταθεί, επόλυκε πορδάκιν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 511.

πορδαλίστρια η.

Από τον αόρ. του *πορδαλίζω* (Δημητράκ., Πασπ., Γλωσσ.) και την κατάλ. *-τρια*

πβ. σημ. ιδιωμ. *πορδαλιστής* με διαφορ. σημασ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *πορδαλίστρα* στο Du Cange με διαφορ. σημασ.

Ο δακτύλιος του πρωκτού: *Ιδών δε ο τράγος και ελεήσας αυτόν* (ενν. *τον κακόν σπανόν*) *είπεν· ελθέ, αδελφέ, και σύρε τον πώγωνά σου εις την … πορδαλίστρια του κώλου μου και θέλεις λάβει γένειον εις τιμήν του προσώπου σου ολίγον* Σπανός (Eideneier) A 222.

πορδέα η.

Από το ουσ. *πορδή* και την κατάλ. *-έα*. Τ. *πορδιά* στο Somav. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Χατζιδ., MNE Β' 237, 243, όπου και τ. *πορδέ*).

Πορδή· (εδώ σκωπτ. παραφθορά του ονόμ. *dal Borea* (Πηδώνια, Πετρ. Ζ' ΔΚρ.Σ Β², 652· βλ. και Πολίτης Λ. [Κατζ. σ. 124]): ΔΑΣΚΑΛΟΣ: … *non lustrò, come far dee*| *la gloria vostra, …* | *dum, mentre Iddio risplenderà in Tauro*| *dal Borea all' Austro* … (παραλ. 1 στ.) *ΚΑΤΖΟΥΡΜΠΟΣ: Μόν' την πορδέα ήκουσα και το σαλούστρο απ' όλα,* (παραλ. 1 στ.) … *μα τ' άλλα δε γροικώ, μηδέ μπορώ να τά βρω* Κατζ. Δ' 372.

πορδή η, Σπανός (Eideneier) A 62, 187, 447, 448, 471, 498, 516, B 134, 135, D 301, 570, 1704, 1723, 1750, 1751.

Το αρχ. ουσ. *πορδή*. Η λ. και σήμ.

Πορδή: Στάθ. (Martini) Β' 247.

πόρδημα το.

Λ. πλαστή, από το ουσ. *πόδημα* με επίδρ. του ουσ. *πορδή* (Eideneier [Σπανός σ. 317]).

Υβριστ. παραφθορά της λ. *ποδήματα* (βλ. Eideneier [Σπανός σ. 317]): *Και δίδω αυτόν* (ενν. *τον γαμπρόν μου*) *χάριν προικός: … πορδήματα κρεμισένια και έτερα ξυλοποδήματα, να χέζεται στεκούμενος ωσάν 'λέφας* Σπανός (Eideneier) A 434.

πορδοκόπος ο.

Από το *πορδοκοπώ*. Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 557).

(Μεωτ.) αυτός που πέρδεται συχνά· (μεταφ., υβριστ.) αυτός που εξαπατά, παρασύρει με λόγια, κολακείες· πονηρός, δόλιος (Παπαθωμόπουλος Μ.-Jeffreys E.M. [Πόλ. Τρωάδ. σ. 749]· πβ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πορδαλάς* 4, καθώς και Nicholas-Baloglou, Quadr. 338-339: *Πού να εύρισκε άπιστον τινάς ή μέγαν πορδοκόπον*| *εύκαιρα λόγια και πολλά να εξεύρει ώσπερ εσέναν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4673.

πορδοκοπώ.

Από το ουσ. *πορδή* και το β' συνθ. *–κοπώ*. Η λ. στο Meursius (*πορδοκοπάν*) και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.).

(Επιτ.) πέρδομαι πολύ ή/και επανειλημμένα: *Ως ήκουσεν ο γάδαρος βοός την καυχησίαν,* (παραλ. 2 στ.) *πορδοκοπών εισέδραμεν, εστάθη εις το μέσον,*| *εμπρός τ' αππία του έστησεν και προς τον βουν ελάλει* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 647.

πορδόπουλον το.

Από το ουσ. *πορδή* και την υποκορ. κατάλ. *–πουλον*.

Μικρή πορδή: *έκλασε* (ενν. *ο γαμπρός*) ... *έν μικρόν πορδόπουλον ησύχως φερόμενον* Σπανός (Eideneier) D 1789.

πορδοτσιλώ.

Από το *πορδώ* [απ. σε Γλωσσάρ. (L-S) και στο Somav.] και το *τσιλώ*· βλ. και Πηδώνια, Πεπρ. Ζ' ΔΚρ.Σ Β2 651.

Πέρδομαι και γεμίζω υδαρή κόπρανα· (εδώ σκωπτ. για να δηλωθεί μεγάλος φόβος): *στη μέση των εχθρώ αν ήθελε σταλάρει* (ενν. *τούτο τ' αντρειωμένο κορμί*),| *στο 'ναν του χέρι το σπαθί και στ' άλλο το σκουτάρι*| *να 'χει δειν ήθελες γιαμιά τσι Τούρκους να γλακούσι*,| *να χέζου τσι καζάκες τως, να τσι πορδοτσιλούσι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 36.

πορδού η, Φορτουν. (Vinc.) Α' 323.

Από το ουσ. *πορδή* και την κατάλ. *–ού*. Η λ. και σήμ. λαϊκ. (ΛΚΝ, λ. *πορδαλάς*).

(Υβριστ., για γυναίκα) αυτή που πέρδεται συχνά (πβ. *κλανού*) : ΑΓΟΥΣΤΙΝΑ: *Μέσα σε τόσες σας χαρές κι εμένα την καημένη, κερά μου, είντα μου δίδετε;* ΜΠΟΖΙΚΗΣ: *Μωρή συ, δε σωπαίνεις;*| *Είντα θε να σου δώσουσι, πορδού, κλανού, μπουφούνα;*| *Έλα κι εσύ στο μαγερειό να φας τη μακαρούνα* αυτ. Ε' 357.

πορεία η, Ερμον. Ψ 122, Βίος Αλ. 3835, Θεολ., Τζίρ. 354[14], Δούκ. 39[19].

Το αρχ. ουσ. *πορεία*. Η λ. και σήμ.

Μετακίνηση προς κάπ. προορισμό, από ξηρά ή θάλασσα· (εδώ προκ. για μετακίνηση στρατιωτικών δυνάμεων): Βίος Αλ. 4473.

πορεμός ο.

Από το *πορεύω* αναλογ. με ουσ. σε *–μός*. Η λ. στο Somav. (λ. *πόρεμα*) με διαφορ. σημασ.

Αναχώρηση, φυγή· (εδώ ως σύστ. αντικ.): *Και τώρα πορεμό επορεύτης ότι πεθυμημό απεθύμησες το σπίτι του πατρός σου* Πεντ. Γέν. XXXI 30.

πορεύγω, βλ. *πορεύω*.

πορευτικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη και στο ΑΛΝΕ.

Που σχετίζεται με πορεία: *οδός πορευτική* Λεξ. ΙΙ 89.

πορεύω, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 143, Ασσίζ. 84[4], Διγ. Ζ 652, Βέλθ. 145, Ερμον. Η 132, Χρον. Μορ. Η 2469, Βίος Αλ. 3156, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 572, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 48, Φυσιολ. (Zur.) XVIII 2c[1], Μαρκ., Βουλκ. 342[10], Απόκοπ.[2] 128, Γεωργηλ., Θαν. 481, Δευτ. Παρουσ. 159, Έκθ. χρον. 46[6], 65[14], Κορων., Μπούας 48, 79, Πένθ. θαν.[2] 420, Βεντράμ., Φιλ. 28, Βίος Φιλαρ. 238, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 506, Ιστ. πολιτ. 25[2], Μηλ., Οδοιπ. 634, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1390], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 139[4], Αλ. Κυπρ. 919, Μπερτολδίνος 94, Σεβήρ., Ενθύμ. 28[15], Σταυριν. 41, Σουμμ., Ρεμπελ. 171, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 2193, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [814], Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 21[26], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ις' 8, κ.π.α.· *πορεύγω,* Ιων. Ι 2, 11, ΙΙΙ 2, 3, Μαχ. 8[39], 114[22],

354[10-11], 568[18], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 72, 1255, 1256, 2755, Πεντ. Γέν. V 24, Έξ. IX 23, Λευϊτ. XXVI 12, 13, Δευτ. XXIII 15, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1074, Γ' 1000, Δ' 584, Ε' 517, 1321, 1505, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 409, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 174[1], 385[2].

Το αρχ. *πορεύω*. Ο τ. *πορεύγω -ομαι* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., *πορέβjω*, Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πορέγγου*, Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν., *πορεύγομαι*, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, *πορεύγομαι*, Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., *πορεύγομαι* (λ. *πόρεψη*)). Η λ. και σήμ., συν. μέσ.· το ενεργ. απ. σπανιότ. λαϊκ.

I. Ενεργ. **1)** Οδηγώ κάπ.: Πεντ. Δευτ. XXIX 4. **2)** Παραδίδω: *αν δεν ακούσεις εις τη φωνή του Κύριου του Θεού σου ... να έρθουν απάνου σου όλες οι κατάρες ετούτες ... Να πορέψει ο Κύριος εσέν και τον βασιλεά σου ... προς έθνος ος δεν ηξέρεις εσύ και οι γονεοί σου, και να δουλέψεις εκεί είδωλα άλλα* Πεντ. Δευτ. XXVIII 36. **3)** (Εδώ προκ. για τα νερά της Ερυθράς Θάλασσας) μετακινώ: *και έκλινεν ο Μωσέ το χέρι του ιπί την θάλασσα και επόρεψεν ο Κύριος τη θάλασσα με άνεμο ανατολικό δυνατό όλη τη νύχτα, και έβαλεν την θάλασσα εις στέγνη και εσκίστηκαν τα νερά* Πεντ. Έξ. XIV 21. **4)** Πηγαίνω (να κάνω κ.): *και συ, ω άνθρωπε, ότε πορεύεις πιείν εκ της πηγής της αληθινής, του σώματος του Χριστού, και αίματος, μη επιφέρεις την κακίαν εν τη καρδίᾳ σου* Φυσιολ. (Zur.) XVIIII 2c[4].

II. Μέσ. **Α'** Μτβ. **1)** Διασχίζω, διαβαίνω: Έκθ. χρον. 50[15]. **2)** Αναχωρώ, φεύγω· (εδώ με σύστ. αντικ.): *και τώρα πορεμό επορεύτης ότι πεθυμημό απεθύμησες το σπίτι του πατρός σου* Πεντ. Γέν. XXXI 30. **Β'** Αμτβ. **1α)** Πηγαίνω κάπου/σε κάπ./να κάνω κ.: Έκθ. χρον. 55[12], Βίος Φιλαρ. 240, Ερμον. Υ 284, Κορων., Μπούας 54· (για μετακίνηση κάπ. σε θάλασσα ή ποταμό με πλωτό μέσο· πβ. πλέω): Μηλ., Οδοιπ. 637, 639· (εδώ για μετακίνηση του ίδιου του μέσου): *Και αντρειώθηκαν τα νερά και επλήθυναν πολλά ιπί την γηή και επορεύτην το κιβωτό ιπί πρόσωπα των νερών* Πεντ. Γέν. VII 18· **β)** αναχωρώ, φεύγω: *Πορευόμαστε από την νήσο Κρήτη, και πρώτο μεν ευρίσκομε την νήσο Διάκυνθο* Μηλ., Οδοιπ. 638· **γ)** περπατώ, βαδίζω: Πεντ. Γέν. III 8·, Λευϊτ. XI 21· **δ)** (εδώ προκ. για τα νερά της θάλασσας σε φουρτούνα) μετακινούμαι, αναταράζομαι: *Κι έλαμναν οι άντρες το στρέψει προς την ξερά και ου εδυνάστησαν, ότι η θάλασσα πορευγόμενον και λαιλαπίζον ιπί αυτούς* Ιων. I 13. **2)** Εκστρατεύω, επιτίθεμαι: *επορεύθησαν ... εις την Ρώμην,| ην και λεηλατήσαντες ...* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 280· *Εν δε τοις καιροίς εκείνοις επορεύθη ο αυθέντης εν τη Περσίᾳ* Ιστ. πολιτ. 43[1]. **3)** Πηγαίνω, εκπορεύομαι: *Πάσα αγαθή διδασκαλιά κι αρχή καλού πραγμάτου| πορεύεται από Πατρός, Υιού κι Αγίου Πνευμάτου* Δεφ., Λόγ. 2. **4)** Συμπεριφέρομαι, ενεργώ, διαβιώνω: Διγ. Άνδρ. 370[20], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1238, Πένθ. θαν.² 191, Πεντ. Γέν. V 22. **5)** Γίνομαι: *μη πορευτείς μαντατούρης εις το λαό σου* Πεντ. Λευϊτ. XIX 16. **6α)** Εξοικονομώ τα προς το ζην: *Με τον αυτόν τρόπον λοιπόν ημπορεί πασένας οπού έχει πολλήν φαμελίαν να πορευθεί με ολίγην έξοδον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 163· **β)** τα καταφέρνω, τα βγάζω πέρα: *ως μπορεί και δύνεται ας πορευθεί στην χρείαν* Αχέλ. 558. **7)** (Σε προστ. με προτρεπτική σημασία) εμπρός ας...: *Πορεύεστε, κινήσατε μετά πολλών χρημάτων| και τ' άλλα όσα θέλετε τα προς υπηρεσίαν.| Όστις πολλήν ενδείξηται στρατηγικήν ανδρείαν| και δύναμιν και σύνεσιν και φρόνησιν αξίαν* (παραλ. 2 στ.) *εκείνον δώσω την αρχήν της αυτοκρατορίας* Καλλίμ. 60· *Και είπαν ανήρ προς*

εταίρον αυτού: «πορευτείτε και ρίξομε σκραφνία κι εννοήσομε τίνος η κακοσύνη η ταύτη εις εμάς» Ιων. Ι 7.

πόρεψις -ψη η.

Το αρχ. ουσ. *πόρευσις*. Η λ. στο Somav και στον τ. *πόρεψις* (με διαφορ. σημασ.) και στον τ. *πόρεψη* (με την ίδια σημασ.). Η λ. στον τ. *πόρεψις* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 751)· στον τ. *πόρεψη* και σήμ. ιδιωμ. με την ίδια σημασ. (Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πόρευση*), καθώς και λαϊκ. με διαφορ. σημασ. (Κριαρ., Λεξ.).

Αποχωρητήριο: *Δεν εγροικάτε ότι κάθε πράγμα οπού εμπαίνει μέσα εις το στόμα πάγει εις την κοιλίαν και εβγαίνει εις την πόρεψιν;* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιε' 17.

πορθίζω. — Βλ. και *πορθώ*.

Από το *πορθώ* με μεταπλ. Το μέσ. πιθ. τον 8. αι. (LBG, λ. *πορθίζομαι*).

Λεηλατώ: *Γνώμη παντοία του ρηγός* (ενν. της Φραγκίας) *επόρθιζον εκείσε| οι ασεβείς τα εαυτού και γυναιξί μιγήσαι* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 681.

πορθμός ο.

Το αρχ. ουσ. *πορθμός*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Σωληνάκι (εδώ προκ. για διοχέτευση φαρμάκου): *Εάν έχει* (ενν. *ο ιέραξ*) *κόρυζαν τη κεφαλή … λαβών … πέπεριν … σκορδολάζαρον …, κρόκον …, σταφίδας αγρίας …, ιστόν αράχνης …, ενώσας αυτά τρίψον και σήσον, και τίθει αυτά εν τοις μυκτήρσιν αυτού διά πορθμού πτερίνου, και άλειφε τον ουρανίσκον αυτού* Ορνεοσ. αγρ. 551[25].

πορθώ, Ερμον. Ε 361, Βίος Αλ. 2526, Κορων., Μπούας 52, 85, 100, 108, 109, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Θ' [354], Λουκάνη, Αλ. Τροίας [687], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 333. — Βλ. και *πορθίζω*.

Το αρχ. *πορθέω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Ι. (Ενεργ.) κυριεύω, κατακτώ: *Φύγωμεν, λοιπόν, ω φίλοι,| συν των πλοίων εις πατρίδας·| την Τροιάν γαρ ου πορθούμεν* Ερμον. Ν 274.

ΙΙ. (Μέσ., μτβ.) αιχμαλωτίζω: *επορθήσαντο γυναίκας και παιδία* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 965.

ποριατικόν το, Ψευδο-Σφρ. 542[9].

Το ουδ. του επιθ. **ποριατικός* (από το ουσ. *πόρος* και την κατάλ. *-ιατικός*) ως ουσ. Η λ. το 12. αι. (LBG).

Φόρος για τη διακίνηση (πιθ. εξαγωγή) εμπορευμάτων: *οφείλωσι διατηρείσθαι ανενόχλητοι … παντελώς από τε της απαιτήσεως του κομμερκίου, του διαβατικού και του ποριατικού παρά τε των κατά καιρούς ευρισκομένων εις κεφαλήν των … κάστρων* αυτ. 542[2].

ποριζόμενος, μτχ., βλ. *ημπορώ*.

πορίμότης -τητα η.

Από το αρχ. επίθ. *πόριμος* και την κατάλ. *–ότης/-ότητα*. Η λ. *πορίμότης* τον 11. αι. (LBG).

(Προκ. για τον πλούτο) ικανότητα προσπορισμού: *Αν δυστυχείς κατά ψυχήν, ουαί της δυστυχίας!| Αν δ' εις την πορίμότητα του πλούτου, μη ραθύμει* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 681.

πορνέας ο.

Από το ουσ. *πόρνη* και την κατάλ. *–έας*.

Ακόλαστος άντρας: *Και ανέναι και πανδρέψετε καμία σας θυγατέρα,| διαλέγετέ τον τον γαβρόν νύκτα και την ημέρα,* (παραλ. 2 στ.) *παιγνιώτης να μηδέν βρεθεί, μη κλέπτης, μη πορνέας,| ή μεθυστής ή μαλωτής, και γίνεται φονέας* Βεντράμ., Γυν. 275.

πορνεία η, Σπαν. Ο 53, Ελλην. νόμ. 540^{9}, 565^{12}, 568^{3}, 569^{6}, Ασσίζ. 170^{6}, Ωροσκ. 45^{22}, Χρον. Μορ. Ρ 8052, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 127, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 429$^{63, 69}$, Συναξ. γυν. 1204, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 373, 1414, Σκλάβ. 247, Βεντράμ., Γυν. 194, 203, Χρον. σουλτ. 121^{29}, Zygomalas, Synopsis 173 E 5, Δαρκές, Προσκυν. 221, Πηγά, Χρυσοπ. 125 (53), 138 (38), 367 (36), Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1398 ρσ' 12, Τζάνε, Κατάν. 473· *πορνειά,* Σπαν. (Ζώρ.) V 345, 349, 417, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 80, 109, 120, Γεωργηλ., Θαν. 491, Βεντράμ., Γυν. 190, 197, 199, Δεφ., Λόγ. 208, 248, Δεφ., Σωσ. 136, 305, Πεντ. Λευιτ. XIX 29.

Το αρχ. ουσ. *πορνεία*. Η λ. και σήμ.

1) Λαγνεία: *με το να έχει (ενν. ο Παπασκαρλάτος) την λύσσαν της πορνείας άφησεν την παπαδία του και επήρεν την μοιχαλίδα* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26^{v}. **2)** Σαρκική επαφή εκτός γάμου ή, γενικ., που θεωρείται ανεπίτρεπτη ή παράνομη: *αλλέως γαρ επιτιμάται ο έχων γυναίκα και πορνεύων εις κόρην και εις πολλάς, και αλλέως οπού πέσει εις μίαν ή δύο φορές εις πορνείαν ή εις μοιχείαν και απέκει το παραιτηθεί* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1402 ργ' 33· *Οι άνθρωποι όλοι ... ή από νόμιμον γάμον γεννώνται ή από πορνείας* Zygomalas, Synopsis 121 A 4.

πορνείον το, Απολλών. (Κεχ.) 554, 734, 763, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 384^{r}.

Το αρχ. ουσ. *πορνείον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πορνείο*.

Οίκος ανοχής, πορνείο: Απολλών. (Κεχ.) 591.

πόρνεμα το, βλ. *πόρνευμα*.

πορνεύγω, βλ. *πορνεύω*.

πόρνευμα το, Γεωργηλ., Θαν. 546· *πόρνεμα,* Γεωργηλ., Θαν. 550.

Από το *πορνεύω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. στο Somav. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Λαγνεία: *Η γούλα και το πόρνεμα το ένα σύρνει τ' άλλο,| και ποιο έναι χειρότερον δεν ξεύρω ν' αθιβάλω* Δεφ., Λόγ. 237.

πορνεύω, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1574, ΠουλοΛ. (Τσαβαρή)² 222, 526, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2541, 2542, Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 134, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5074, Προσκυν. Ιβ. 535 1103, Διήγ. Αλ. Ε (Konst.) 29¹⁵, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 28¹⁵⁻¹⁶, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 132ʳ, 316ʳ, 366ʳ, 376ʳ, Μαλαξός, Νομοκ. 307, 308, Zygomalas, Synopsis 156 Γ 18, 184 Ε 51, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 48²², Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 450, Κανον. διατ. Α 812, 1546, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 106²⁸⁻²⁹, 109³¹, Διήγ. ωραιότ. 840, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 402 πγ' 1, 706 ρμγ' 2, 1111 ξδ' 33, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 417, Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 790· *πορνεύγω*, Πεντ. Έξ. XXXIV 15, 16, Λευιτ. XVII 7, XX 5, 10, Αρ. XXV 1, Δευτ. XXII 21.

Το αρχ. *πορνεύω*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ.). Η λ. και σήμ.

I. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **α)** Έρχομαι με κάπ. σε σαρκική επαφή, η οποία θεωρείται επίμεμπτη ή παράνομη: *Οι νόμοι ορίζουν ότι, εάν προ του να ευλογηθεί τινάς την γυναίκα του ... πορνεύσει την μάνα της ή την αδελφήν της ή την εξαδέλφην της μέχρι δευτέρας ή θείαν της ... ο γάμος δεν γίνεται* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 403 πγ' 4· (ειδικ. προκ. για μοιχεία): *τούτος ο ίδιος νόμος, οπού προστάσσει,| τ' ανδρός της πασαμιά γυνή την πίστιν να φυλάσσει,| αυτός ορίζει, όταν καμιά τον άνδρα της θέλει εύρει,| άλλη γυναίκα ν' αγαπά και μ' αύτην να πορνεύει,| ευθύς να μένει ελεύθερη...* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [768]· **β)** (γενικ.) έρχομαι σε σαρκική επαφή με κάπ.: *πρόσεχε ακριβά να είναι παστρικός όποιος τα φθιάσει* (ενν. τα χαλούμια) ... *Ειδέ και είναι αρσενικός, να μην ενυπνιάσθη την νύκτα πως επόρνευε με γυναίκα ούτε και έξυπνος να το έκαμεν, ότι εάν εμολύνθη χαλούσι τα χαλούμια και βρομέζουσιν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 251· **γ)** βιάζω κάπ.: *Έκραζάν τον* (ενν. τον Τουμούτμπεη) *δε κρυφα και από μέσα από το Μισίρι να έλθει εκείνοι, των οποίων οι Τουρκοι εδιάρπαξαν τα οσπίτιά τως, και τας γυναίκας και τα παιδία τως επόρνευσαν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 419. **Β'** Αμτβ. **1)** Εκδηλώνω σεξουαλική συμπεριφορά που θεωρείται επίμεμπτη: *Οπού έχει γυναίκα και πορνεύει, διά δώδεκα ... δαρμών σωφρονιζέσθω. Αν δε ουκ έχει, διά εξ.* Zygomalas, Synopsis 267 Π 54· *οι δε ανόητοι άνθρωποι και άφρονες ακολουθούσι τας ορέξεις της σαρκός, τρώγοντες, πίνοντες, σπαταλώντες, ορχούμενοι, χορεύοντες, πορνεύοντες* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι III 50· (ειδικ. προκ. για μοιχεία): *μη φονέψεις και μη πορνέψεις και μη κλέψεις και μην απιλογηθείς εις το σύντροφό σου μάρτυρας ψεματένιους* Πεντ. Δευτ. V 17. **2)** (Μεταφ.) ασκώ ειδωλολατρία/μαγεία: *και να σηκωθεί ο λαός ετούτος και να πορνέψει καταπόδου είδωλα ξένα της ηγής ός αυτός έρχεται εκεί* Πεντ. Δευτ. XXXI 16· *και η ψυχή ος να γνέψει προς τα οβοθ και προς τα ιδονιμ να πορνέψει καταπόδου τους, και να δώσω τα πρόσωπά μου εις την ψυχή εκείνη και να γλοθρέψω αυτόν από μεσοθιό τον λαό του* Πεντ. Λευιτ. XX 6.

II. (Μέσ.) εκδηλώνω σεξουαλική συμπεριφορά που θεωρείται επίμεμπτη: *εις τας ημέρας του πρώην πατριάρχου, κυρού Γενναδίου του Σχολαρίου, ήτον μία παπαδία χήρα πολλά εύμορφη, και είχεν οσπίτιον έξωθεν του πατριαρχείου, και εκαθέζετο και επορνεύετο φανερώς* Ιστ. πατρ. 119ᵃ.

πόρνη η, Σπαν. Α 656, Διδ. Σολ. Ρ 132, ΠουλοΛ. (Τσαβαρή)² 168, 187, 223, 506, 582, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 66, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 149, Πένθ. θαν.² 417,

Βεντράμ., Γυν. 180, 210, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 356[v], Zygomalas, Synopsis 205 K 13, 291 T 42.

Το αρχ. ουσ. *πόρνη*. Η λ. και σήμ.

α) Γυναίκα που εκδίδεται έναντι αμοιβής· πόρνη: Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 359[v]· **β)** ακόλαστη γυναίκα: *Της γυναίκας της πόρνης βάρ' της βλεπατόρους, ελλίγον θέλει σε αφελέσει* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 149· **γ)** ως υβριστ. χαρακτηρισμός ανήθικης ή οποιασδήποτε γυναίκας· εδώ προκ. για προσωποποιημένο θηλυκό πουλί: *χαλκωματά βρομιάρη,| κατηραμένε κόρακα, διάβολε εις το χρώμαν,| στέκεις και καταλέγεις με και πόρνην ονομάζεις;* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 590.

πορνικός, επίθ., Καλλίμ. 2243, Ελλην. νόμ. 540[23], 541[9], 566[8], Ασσίζ. 377[24], Ἀλ. Κων/π. (Matzukis) 316, Μαχ. 522[6, 9], 536[15], 624[33], 680[13], Βουστρ. (Κεχ.) 51[12]· *πορνίκος*, Βουστρ. (Κεχ.) A 50[12], B 51[12].

Το αρχ. επίθ. *πορνικός*. Η λ. και σήμ.

1) Που ταιριάζει σε πόρνη· (κατ' επέκταση) άσεμνος: *πόρνη γυνή των αναιδών ελθούσα συν Λατίνοις| προς τον ναόν τον μέγιστον της του Θεού Σοφίας,| ανόμως δ' εισπηδήσασα προς τοις αδύτοις έσω,| ατρόμως επεκάθισεν επάνω του συνθρόνου| άδουσα μέλος πορνικόν, ωδάς αυτάς δαιμόνων| και τοις ποσίν ορχίσματα παίζουσα παμβεβήλως* Ἀλ. Κων/π. (Matzukis) 312. **2)** Νόθος, εξώγαμος: *Περί των τέκνων των πορνικών, ποταπόν δίκαιον εντέχεται να έχουν εις τας κλήρας τας πατρικάς τους* Ασσίζ. 261[27]. **3)** (Για ζώο) που προέρχεται από διασταύρωση διαφορετικών ειδών: *ο πάρδος προπετώς ... προς τον λεοντόπαρδον τοιούτους λόγους λέγει:| «Εσύ ουκ είσαι φυσικόν, αλλά εξ ημισείας,| έχεις από τον λέοντα, έχεις και από μένα.| Και είσαι ζώον πορνικόν, κοπελοαναθρεμμένον,| καθώς δηλοί το όνομα το του λεοντοπάρδου ...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 867.

Το αρσ. και θηλ. ως ουσ. = νόθος γιος ή κόρη: *ο ποίος καβαλλάρης είχεν ... μίαν κόρην ονόματι Μαρία ... και μίαν πορνικήν ονόματι Λόζε* Μαχ. 242[4]· *και τον Τζανότ τε Λουζουνίαν, τον πορνικόν του πρίντζη ..., εποίκεν τον* (ενν. ο ρήγας) *καβαλλάρην* Μαχ. 606[18].

Το ουδ. εν. ως ουσ. = ακολασία: *Και γράφουσι* (ενν. οι τρεις ευνούχοι) *τω βασιλεί το πορνικόν της κόρης* (παραλ. 1 στ.) *του μισθαργού την ένωσιν και τα κρυπτά του κήπου* Καλλίμ. 2246.

πόρνισσα η.

Από το ουσ. *πόρνη* και την κατάλ. -*ισσα*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακών., λ. *πόρνε*)· πβ. και σημερ. ιδιωμ. *πόρνεσσα* (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πόρνος*).

Μοιχαλίδα: *ανήρ ος να πορνέψει με γεναίκα αντρός ος να πορνέψει με γεναίκα του σύντροφού του, θανατωμό να θανατωθεί ο πόρνος και η πόρνισσα* Πεντ. Λευιτ. XX 10.

πορνοβοσκός ο, Φυσιολ. (Legr.) 197, Φυσιολ. 372[36], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1402 ροε' 1, 1403 ροε' 3, 9.

Το αρχ. ουσ. *πορνοβοσκός*. Η λ. και σήμ. λόγ.

α) Μαστροπός: Κανον. διατ. Α 759· **β)** (μεταφ.) ο σύζυγος που δεν αντιδρά, μολονότι γνωρίζει ότι η σύζυγός του μοιχεύει ή εκπορνεύεται: *Πορνοβοσκός ... είναι, όστις εύρει την γυναίκα αυτού οπού αμαρτάνει με άλλον, και δεν την χωρίζει* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1403 ροε' 17· *Ο ειδώς πορνεύεσθαι την εαυτού γυναίκα και σιωπών πορνοβοσκός εστιν* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1403 ροε' 17.

πορνογενής, επίθ.

Από το ουσ. *πόρνη* και το β' συνθ. *-γενής*. Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S)· βλ. και LBG.

Νόθος, εξώγαμος: *ο φυσικός ... πατήρ ου λαμβάνει την πορνογενήν αυτού θυγατέρα, το φύσει γαρ δίκαιον και το ευπρεπές εν τοις γάμοις σκοπούμεν, διά το του αίματος συγγενές* Ελλην. νόμ. 568[12].

πορνοκαπηλείο(ν) το.

Από τα ουσ. *πόρνη* και *καπηλείο(ν)*. Η λ. το 10. αι. (LBG) και στο Du Cange (λ. *πορνοκαπήλιον*).

Καπηλείο (βλ. λ.) όπου προσφέρονται και πορνικές υπηρεσίες (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[2] 130): *Υιέ, τό έχεις πρόσεχε πώς να το εξοδιάζεις* (παραλ. 1 στ.) *μη δώσεις πράγμ' ανώφελον εις πορνοκαπηλεία* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 347.

πορνομοιχεία η.

Από τα ουσ. *πορνεία* και *μοιχεία*. Πβ. επίθ. *πορνομοιχής* τον 4.-5.αι. (TLG.).

Πορνεία και μοιχεία: *Την όόμνα σου αγάπα την και μην εβλέπεις άλλην* (παραλ. 2 στ.) *και πρόσεχε μην ανεβείς εις αλλουνού κρεβάτι.| Φύλαγε το κρεβάτι σου ότ' είναι ευλογημένον,| αμή αν πάγεις σ' αλλουνού, είναι καταραμένον| και πάντα να προσέχεσαι εκ την πορνομοιχεία,| ότι μιαίνεις την ψυχήν, χάνεις και την Βλαχία* Ιστ. Βλαχ. 1967.

πόρνος ο, Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 60, Μαχ. 8[41], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. Ι 593, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 394, 4854, Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 141, 149, Λαυρ., Οπτασία Σ. 109, Έκθ. χρον. 4[8], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 315[v], 342[v], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 9, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 28[v], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 649 λη' 1, 1399 ροα' 1, ροβ' 1, 1401 ρογ' τίτλ., Ροδινός (Βαλ.) 71, 107· πληθ. *πόρνηδες*, Κατζ. Ε' 354.

Το αρχ. ουσ. *πόρνος*. Η λ. και σήμ.

1) Ακόλαστος άντρας: *να χωρίσομεν από τον φυλάργυρον, ο οποίος δοξάζει τον πλούτον του και λέγει: τι όμορφο πράγμα να είναι κανείς πλούσιος. Ο πόρνος πάλιν δοξάζει όχι τον Κύριον, μόνον την ψεύτικην ομορφάδα* Ροδινός (Βαλ.) 72. **2)** Μοιχός: *ανήρ ος να πορνέψει με γεναίκα αντρός ος να πορνέψει με γεναίκα του σύντροφού του, θανατωμό να θανατωθεί ο πόρνος και η πόρνισσα* Πεντ. Λευϊτ. XX 10.

Ως επίθ. = φιλήδονος, λάγνος: *Λέγεται πως εις τα μέρη της Ιταλίας ήτονε κάποιος άρχων πλουσιότατος, ο οποίος ήτονε πολλά περίσσα πόρνος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 449.

πορνοστάσιον το, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1402 ροε' 1· *πορνοστάσι*, Ροδινός (Βαλ.) 167.

Από το ουσ. *πόρνη* και το β' συνθ. *-στάσιον*. Η λ. το 16. αι. (TLG), στο Du Cange και σήμ. λόγ. (Κριαρ., Λεξ.).

Πορνείο: *το πορνοστάσιον, οπού είναι γυναίκες των πάντων* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1403 ροε' 13.

πόρος (I) ο, Διγ. Ζ 3280, 3454, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 385, Λίβ. Ρ 2103, 2464, 2476, Λίβ. Ν 2728, Λίβ. Sc. 2724, 2743, 2744, Φαλιέρ., Ιστ^{2}. 279, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 32, Κορων., Μπούας 76, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΑ' [2], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 91^{13}, 308^{21}, 776^{5}, Διγ. Άνδρ. 389^{27}, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 167, 244, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [482], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 158^{2}, 309^{14}, 318^{3}, 325^{9}, 361^{11}, 365^{1}, 371^{20}, 395^{9}, 409^{10}, 422^{14}.

Το αρχ. ουσ. *πόρος*. Η λ. και σήμ.

1) Το μέρος από όπου μπορεί κάπ. να περάσει στην απέναντι όχθη ποταμού, διάβαση: Διγ. Ζ 3435, Δούκ. 223$^{26-27}$, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 922, Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 285^{20}· (εδώ προκ. για θαλάσσιο πέρασμα): *στράταν περιεπατήσαμεν ημέραν ακεραίαν,| να έχομεν συντυχίας μας, τους λόγους μας, μέριμνάς μας,| της γραίας το κατευόδωμα, τον πόρον της θαλάσσης* Λίβ. Sc. 1894. **2)** (Στενή) θαλάσσια διάβαση· πορθμός: Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 378, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 397^{12}. **3α)** Πέρασμα, διάβαση, δρόμος: Παϊσ., Ιστ. Σινά 1754· **β)** (ειδικ.) το μέρος από όπου μπαίνει ή βγαίνει κάπ. σε ένα χώρο, είσοδος ή έξοδος: *στο σπήλιον έδραμα, στον σκοτεινόν τον τόπο* (παραλ. 2 στ.) *και θε να στρέψω, πάραυτα κι ο δράκος έν' στον πόρο!* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 59· *Τότες αποσώνου δύο κάτες ανδρισμένοι| τον πόρον τως εφράξασι και ο κάτης μέσα μπαίνει* Κάτης (Χόλτον) 110· *τον πόρον θα σφαλίξω| του σπήλιου* Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 9, 27· (προκ. για λιμάνι): *παρευθύς επιάσασιν τους πόρους του λιμένα,| με τα δοξάρια τα έμορφα, οπού βαστούσαν όλες* Θησ. (Foll.) Ι 49. **γ)** στενό πέρασμα σε είσοδο μάνδρας όπου στέκουν και αρμέγονται τα γιδοπρόβατα (για τη σημασ. βλ. Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πόρο*, Λαογρ. 16, 1956, 33-34, Χατζ., Λαογρ. 11, 1934-37, 104)· εκφρ. *πρόβατα/αίγες του πόρου* = πρόβατα και κατσίκες που χρησιμοποιούνται για παραγωγή γάλακτος (για το πράγμα βλ. Bakker-van Gemert [Βαρούχ. σ. 842], Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 497· κατά Δετοράκη, Θησαυρ. 19, 1982, 159 σημ. 45: «πρόβατα της νέας γενιάς που βγαίνουν στη βοσκή μετά τον απογαλακτισμό»): *πρόβατα μεγάλα ενενήντα του πόρου και κριγίους μουνούχους τέσσερις ... και αίγες μεγάλες του πόρου πενήντα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 159^{4}· *να του δίδει πρόβατα μεγάλα του πόρου πέντε* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 91^{17}. **4)** (Ιατρ.) οπή, κοιλότητα ή αγωγός του σώματος (από όπου περνούν υγρά, εκκρίσεις ή αέρας)· (προκ. για το δέρμα): Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 176· (προκ. για το ορθόν ή απευθυσμένο έντερο· η σημασ. στον Αριστοτέλη)· φρ. *ανοίγω τους πόρους* = προκαλώ, διευκολύνω την κένωση του εντερικού σωλήνα: *Αύτη η αντίδοτος ... εις ψυχρόν στόμαχον των γερόντων ανοίγει τους πόρους* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 53· (προκ. για το γυναικείο αιδοίο): *Περί εχιδνών ... Ουκ έχει πόρον η γυνή* (ενν. *έχιδνα*) *να δέχεται τον γόνον* Φυσιολ. (Legr.) 410· φρ. *ποιώ πόρον*, βλ. *ποιώ* φρ. 80. **5α)** Στόμιο: *κρέμασε μέσα εις το βουτσί* (ενν. *ένα κίτρον ή γλυκονέρατζον*), ... *και φράξε καλά τον πόρον να μην εβγαίνει η ευωδία* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 164· *εις τον πόρον του βουτσού* Αγαπ., Γεωπον.

(Κωστούλα) 165· **β)** οπή, τρύπα: *μικρολέκανον ... μη έχον πόρον,| ή και τινά κατατροπήν εις τον νερόν εκστάζειν* Βέλθ. 310· **γ)** σωλήνας (υδραγωγείου): *κτίσαι την πόλιν ... υδραγωγούς ποιήσαι τε, οχετηγούς και πόρους* Βίος Αλ. 1361. **6)** Τρόπος, μέσο για την επιτέλεση ή την επίτευξη κάπ. πράγματος: Ιερακοσ. 482[7]. **7)** (Στον πληθ.) εισοδήματα, πρόσοδοι: Προδρ. (Eideneier) II 79.

Η λ. ως τοπων. (όν. ποταμού): Πορτολ. Β 46[30, 31].

πόρος (ΙΙ)· *του πόρου* Κορων., Μπούας 20, εσφαλμ. γρ. αντί *τ' απόρου·* διόρθ. Κόλιας, Αθ. 45, 1934, 248.

πορπατέ η, βλ. *περπατησιά*.

πορπάτημα το, βλ. *περιπάτημα*.

πορπατηξά, πορπατηξιά, η, βλ. *περπατησιά*.

πορπατησία, πορπατησιά η, βλ. *περπατησιά*.

πορπατώ, βλ. *περιπατώ*.

πόρπορα η.

Αντιδ. από το ιταλ. *porpora* (<αρχ. ουσ. *πορφύρα*).

Πολύτιμο ύφασμα πορφυρού χρώματος (πβ. και ά. *πορφύρα* 2): *Όποια την πόρπορα με τέχνη τηνε 'φάνει,| απού 'ναι δύσφαντο πανί, τες άλλες να μαθάνει,| αυτείνη να προσέχομε όλες οι ετερές μας,| βασίλισσα να κράζουσι οι απομοναρές μας* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1792.

πόρρω, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *πόρρω* (L-S, λ. *πρόσω*). Η λ. και σήμ. λόγ. (στη φρ. *πόρρω απέχει*).

Πολύ μακριά, σε μεγάλη απόσταση: Ψευδο-Σφρ. 294[34] (έκδ. *πορρωμακρύνη*, εσφαλμ. γρ. αντί *πόρρω μακρύνη·* διορθώσ.).

πόρρωθεν, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 164, Διγ. Ζ 4047.

Το αρχ. επίρρ. *πόρρωθεν* (L-S, λ. *πρόσωθεν*, TLG). Η λ. και σήμ. λόγ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) Από πολύ μακριά· από πολύ μεγάλη απόσταση: Διγ. Ζ 3990· (με προηγ. την πρόθ. *εκ* πλεοναστικά): *Προς επίγνωσιν οξέως| των ερώντων γαρ η όψις* (παραλ. 2 στ.) *καν εκ πόρρωθεν φανέντα* Ερμον. Χ 308· **β)** σε μεγάλη απόσταση, πολύ μακριά: *πόρρωθεν ρίπτει το σπαθί* Διγ. Ζ 356· *λαβών την ποθετήν εκ της χειρός αυτίκα| πόρρωθεν εκαθέσθημεν εις δένδρον υποκάτω* Διγ. Ζ 3163.

πόρτα η, Λόγ. παρηγ. L 150, 422, 441, 557, Προδρ. (Eideneier) IV 139, Ιατροσ. 20[97], Χρον. Μορ. Η 617, Ερωτοπ. 426, Αχιλλ. L 302, Αχιλλ. (Smith) Ν 435, 640, 1005, Αχιλλ. (Smith) Ο 208, 294, 307, Μαχ. 202[25], 372[36], 496[12, 20] κ.α., Θησ. Γ' [27[2]], C' [49[2]], Ζ' [39[4]], Βουστρ. (Κεχ.) 70[1], 80[11], 88[11] κ.α., Απόκοπ.[2] 72, Κορων. Μπούας 49, 100, 130, Πεντ. Γέν. XVIII 1, Έξ. XXXVIII 8, Λευιτ. VIII 33, Αρ. IV 25, Δευτ. III 5 κ.α., Κυπρ. ερωτ. 137[10],

Πανώρ.² Δ' μετά 350, 409, Διγ. Άνδρ. 314[22], 398[28], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 1128, Στάθ. (Martini) Β' 60, Γ' 259, 261, 499, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 277, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 176[6], 203[2], 239[11], κ.π.α.· γεν. εν. *πόρτης*, Byz. Kleinchron. A' 67[17], Ιστ. πολιτ. 12[22]. — Βλ. και *πύλη*.

Από το λατ. *porta* (Meyer, NS III 54, Τριαντ., Άπ. 1, 25, 402, 405, 425, Kahane, Graeca et Romanica II 92). Η γεν. *πόρτης* τον 6. αι. (TLG), σε έγγρ. του 10.-11. και 12. αι. (Caracausi, στη λ.). Η λ. τον 4. αι. (TLG· βλ. και Lampe, Lex.), σε παπυρ. (Preisigke-Kiessling), στον Ησύχ. (TLG), στο Meursius και σήμ.

1α) Κινητή κατασκευή από ξύλο, μέταλλο ή άλλο υλικό που κλείνει το άνοιγμα εισόδου/εξόδου· (σε είσοδο κατοικίας) θυρόφυλλο (για το πράγμα βλ. Κουκ. ΒΒΠ Δ' 2, 281-282): *τα παραθύρια εκάρφωσε, τσι πόρτες μανταλώνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 1747· *Ποιος ... κτυπά της πόρτας το κερκέλλι;* Στάθ. (Martini) Α' 161· *κλει την πόρταν με σπουδήν, τον μάνταλον αμπώνει* Δεφ., Σωσ. 102· (μεταφ.): *να 'χα πόρταν εις πλευρόν και ν' άνοιξες και να δες | ... την καρδία μου* Ερωτοπ. 477· *Ω άγιες μούσες έμνοστες ... (παραλ. 6 στ.) του κονδυλίου και του νου ανοίξετε τες πόρτες* Θησ. ΙΒ' [52[a]]· **β)** φύλλα προθήκης ή κορνίζας που ανοίγουν και κλείνουν· (εδώ για προστασία εικόνας): *δυο κλιζιόλες σκλέτες με τες πόρτες* Διαθ. Ακοτ. 148[39]. **2α)** Είσοδος οικίας, ο χώρος γύρω από την είσοδο του σπιτιού· σπίτι: *Τζελέπηδες ... στην πόρταν του ξημέρωσαν, χαράν μεγάλην 'ποίκαν* Στ. Βοεβ. 36· *ήλθεν κι εις την πόρταν σας και απέκει εδιώξετέ τον* Ρίμ. θαν. 116· (συνήθως με τα ρ. *περνώ, διαβαίνω*): *όταν διαβώ εκ την πόρτα σου, τα ρούχα μου ξεσκίζεις* Ερωτοπ. 524· *όποιος νέος αγαπά κόρην ευμορφοτάτην, κι αν περνά από την πόρταν της και τα κάλλη της να μην βλέπει, ποτέ η καρδία του δεν χαίρεται* Διγ. Άνδρ. 350[20]· φρ. (1) *έχω τες πόρτες ανοιχτές διά κάπ.* = δέχομαι, φιλοξενώ πρόθυμα κάπ. στην κατοικία μου: *καθημερινώς είχε τε πόρτες ανοιχτές διά τους πτωχούς και τους απόρους* Χίκα, Μονωδ. 68· (2) *κλείνω την πόρτα μου* = αγνοώ σκόπιμα: *όστις κλείσει την πόρταν αυτού, διά να μην ακούσει και παραγγελθεί, και ούτος βίαν κάμνει* Zygomalas, Synopsis 151 Β 51· (3) *υπάγω από τας πόρτας* = (για επαιτεία) επισκέπτομαι σπίτια το ένα μετά το άλλο, για να ζητήσω κ.: *ουδέ να 'σαι διακονιάρης (παραλ. 1 στ.) όπο υπάγει από τας πόρτας | και γυρεύει τας κουλούρας* Συναξ. γυν. 943· **β)** (συνεκδ.) το κάτω μέρος του ανοίγματος της πόρτας, κατώφλι: *γράψον ... τον άνωθεν ψαλμόν και χώσε τον εις πόρταν λουτρού* Ιατροσ. 21[96]. **3α)** (Γενικ.) το σημείο εισόδου και εξόδου (με ή χωρίς θυρόφυλλο) ενός χώρου: *και έβαλεν τους δύο του υιούς εις την φυλακήν, και εις την πόρταν έμεινεν ο ρήγας και πολλά ελυπείτον* Μαχ. 76[32]· (μεταφ.): *Εμπείτε από την στενήν την πόρταν· ότι πλατεία είναι η πόρτα και μεγάλη η στράτα όπου φέρνει εις την απώλειαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ματθ. ζ' 13· (εδώ υπαίθριου περιφραγμένου χώρου): *μας εδέχθηκεν στην πόρταν της αυλής μας* Αποκοπ.² 252· *το περιβόλι εκείνο είχεν πόρτες πολλές* Rechenb. 58[1]· *Ήτον ο τείχος του (ενν. του περιβολίου) υψηλός, ... | είχεν και πόρτας σιδηράς* Αχιλλ. (Smith) Ν 766· (προκ. για πυλώνα μοναστηριού): *Ορίζει και σφαλίζουσιν μοναστηριού την πόρταν* Ιμπ. 845· (προκ. για την είσοδο της Σκηνής του Μαρτυρίου): *να φέρει το δαμάλι προς πόρτα τέντα του τάρωμα ομπροστά στον Κύριο* Πεντ. Λευιτ. IV 4· **β)** προκ. για την πύλη του Κάτω Κόσμου: *Ήτον η πόρτα σιδερή, είχε χοντρούς μαντάλους, | μαύρη και κατασκότεινη, με σιδερένιους πάλους* Π. Ν.

Διαθ. (Παναγ.)^{2} 135· (συχν. στον πληθ.): *κι οι πόρτες του Άδου ας χαλαστούν και ας πέσουν οι κατήνες* Αποκοπ.^{2} 111· *οι πόρτες είναι ανοικτές του Άδη* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 131· γ) προκ. για την πύλη του Παραδείσου: *οι πόρτες τ' ουρανού θ' ανοίξουσι να μπούσι* (ενν. *οι δίκαιοι*),| *να δουν την δόξαν του Θεού, περίσσα να χαρούσι* Τζάνε, Κατάν. 277. **4)** Πύλη μνημειακού χαρακτήρα (παλατιού, ανακτόρου, ναού κλπ.), συν. περίτεχνα διακοσμημένη: *οι βασιλείς στην πόρταν τους απάνου τα 'νόματά τους γράφουσι ... κι έχουν το εις γραντέτσα* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) Πρόλ. 45· *πόρταν ... εξ αδαμάντου λίθου* Βέλθ. 256· *Ο ναός της Αφροδίτης ...| του οποίου η πόρτα θέλει είσται πλήσα όμορφη* Πανώρ.^{2} Δ' μετά στ. 276· *Τα τεσσέρα άλογα έφριξα της Πόλης καμωμένα* (παραλ. 1 στ.) *πώς στέκονται απανωθεός στην πόρταν φορτωμένα* Βεν. 19. **5)** Οχυρωματική (στρατιωτικού χαρακτήρα), αμυντική κατασκευή εισόδου και εξόδου σε φρούριο, οχυρό, κάστρο: *Όστις ... εξέρχεται και εισέρχεται διά των τειχών και όχι από την πόρταν του κάστρου κεφαλικώς τιμωρείται* Zygomalas, Synopsis 199 Θ 1· *έχω γαρ κάστρον δυνατόν και κατασφαλισμένον,| έχω γαρ πόρτας σιδηράς και κατασφαλισμένας* Αχιλλ. L 646· (μεταφ.): *τση 'ντήρησής μου| τσι πόρτες εκατέσπασε* (ενν. *ο πόθος*) *κι έρριξε της ντροπής μου* Πανώρ.^{2} Γ' 408. **6α)** Πύλη, οχυρωματικού και συν. μνημειακού χαρακτήρα, σε τείχος που οδηγεί στο εσωτερικό πόλης και χρησιμοποιείται για την είσοδο και έξοδο ανθρώπων, ζώων, προϊόντων αλλά και για αμυντικούς σκοπούς: *εκατούνευε* (ενν. *ο Βαϊμούντος*) *κατά την ανατολικήν πόρταν του Δυρραχίου, ης επάνωθεν ίσταται και καβαλλάριος χαλκούς* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 320· *Σε μια πόρτα της Πόλεως, που κράζεται Φανάρι* Μαρκάδ. 1· *αφήκαν τες πόρτες της χώρας σφαλισμένες* Βουστρ. (Κεχ.) 68^{19}· *ήνοιξαν την πόρταν και εισήλθεν το φοσσάτον και ο βασιλεύς* Byz. Kleinchron. Α' 78^{19}· (προκ. για τιμητική αψίδα για την υποδοχή των νικητών μάχης): *Ποιούσιν πόρταν θαυμαστήν να φέρωσιν τον ρήγαν| αντάμα με τους άρχοντας, λέγω, της Εγγλιτέρας* Διηγ. Βελ. N^{2} 313· (προκ. για οικοδόμημα εισόδου σε ισραηλιτική πόλη, βλ. Π. Δ. (ΕΒΕ), γλωσσάρ. λ. *πύλη*): *ήρταν ιδού αγγέλοι εις τη Σεδόμ το βράδυ· και ο Λωτ κάθεται εις τη πόρτα της Σεδόμ* Πεντ. Γέν. XIX 1· έκφρ. *εις την πόρταν* = έναντι του φόρου εισαγωγής και εξαγωγής προϊόντων σε πύλη πόλης (Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 484]): *έδωκεν η ρήγαινα του Κουδουνά του Στεφάνου, εις την πόρταν, να έχει ονομίσματα α' τον χρόνο και σιτάριν μόδια ρ' και κρασίν μέτρα ρ'* Βουστρ. (Κεχ.) Β 229^{10}· **β)** (με τοπωνυμική χρήση, σε ονομασία συγκεκριμένης πύλης πόλης): *εβγήκεν* (ενν. *ο βισκούντης*) *της Απάνω Πόρτας και επήγεν εις την Κερυνείαν* Βουστρ. (Κεχ.) 80^{13} (Β 80^{12} *Απανώ Πόρτας*)· *ετσάκισαν την Πόρταν του Πορφυρογεννήτου* Byz. Kleinchron. Α' 81^{35}· *κάτωθεν γαρ της Πόρτας του Αγίου Ρωμανού* Byz. Kleinchron. Α' 78^{19}· (εδώ η πύλη του τείχους που οδηγεί προς τη θάλασσα): *αν δεν είχεν εφτάσειν ο Πέτρο τ' Άβιλας να 'χεν σφαλίσειν την Πόρταν του Γιαλού, εγινίσκετον μέγαν κακόν* Βουστρ. (Κεχ.) 178^{2}· εκφρ. *Χρυσέα/Χρυσή Πόρτα, της Χρυσείας η Πόρτα* = επίσημη πύλη τείχους πόλης από όπου έμπαιναν θριαμβευτές οι αυτοκράτορες (βλ. Bakker-van Gemert [Βελ. σ. 39-40]): *Εκεί ευρίσκουν τον* (ενν. *τον Βελισάριον*) *τυφλόν εις της Χρυσείας την Πόρταν* Γεωργηλ., Βελ. Λ 482· *Τούτους λαβών ο ευνούχος εξήλθεν εκ της Χρυσής Πόρτης* Hagia Sophia α 449$^{19-20}$· *εσέβην ο βασιλεύς ο Καντακουζηνός εις την Πόλιν από την Χρυσέαν Πόρταν* Byz. Kleinchron. Α' 84^{46b}· γ^{1}) πύλη οχυρωματικού τείχους σε λιμάνι:

οι χριστιανοί εκάψαν τες πόρτες της χώρας και εδώκαν έσσω, και τα κάτεργα από την πόρταν του λιμνιώνος του παλαιού, και με την χάριν του Θεού επήραν την Αλεξάνδραν Μαχ. 152[9, 10]· **γ[2])** (συνεκδ.) λιμάνι: *όσες πόρτες και σκάλες είναι απού τ' Αγιάσιν και απάνω όλα* (ενν. τα ξύλα) *να έρχουνται εις την Κερυνίαν* Μαχ. 604[21]. **7)** Δίοδος, πέρασμα που οδηγεί σε κάποιον τόπο: *εκεί τον εκατέφθασεν εις της Συρίας την πόρταν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 97. **8)** (Μεταφ.) **α)** προκ. να δηλωθεί η είσοδος, μετάβαση σε μια νέα, συν. ευχάριστη, κατάσταση· φρ. (1) *η τύχη μου καλήν πόρταν μου ανοίγει* = μου παρουσιάζεται ευκαιρία (για κοινωνική και επαγγελματική άνοδο): *Εφάνη μου ότι η τύχη μου καλήν πόρταν μου ανοίγει,| να πάρω 'φίτσιον να κρατώ* Σαχλ., Αφήγ. 265· (2) *ανοίγει/ανοιγοσφαλίζει* κ. *τσι πόρτες τση παράδεισος* = προκαλεί κ. μεγάλη χαρά, ευτυχία: *Τσι πόρτες τση παράδεισος τα λόγια τση μου ανοίξα* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 513· *το φιλίν οπού ανοιγοσφαλίζει| τσι πόρτες τση παράδεισος και τσι καρδιές δροσίζει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 358· **β)** (ως χαρακτηρισμός της Παναγίας· πβ. *θύρα* 1β): *Χαίρε, σκάλα του ουρανού, πόρτα της Παραδείσου* Ύμν. Παναγ. 5. **9)** (Μεταφ.) το χρονικό σημείο από το οποίο αρχίζει κ., πρόθυρα: *έως τας πόρτας έφθασε του γηρατειού εκείνος* Διγ. A 1573. **10)** Ονομασία που δήλωνε στην οθωμανική αυτοκρατορία το χώρο του παλατιού, όπου οι ανώτεροι αξιωματούχοι ασκούσαν τα διοικητικά και διπλωματικά τους καθήκοντα (μεταφραστικό δάνειο <τουρκ. *kapı*, βλ. Battaglia, λ. *porta* 24, Mor., Byzantinot. 256)· **α)** η κατοικία, το παλάτι ανώτατου τούρκου αξιωματούχου στην Κωνσταντινούπολη: *αφέντης ο Αλέξανδρος παρέτοιμος ευρέθη| εις την Κωνσταντινούπολην, στην Πόρταν του βεζίρη,| κι εκείνος τον εδέχθηκεν| σαν το λαμπρόν ζαφείρι* Ιστ. Βλαχ. 777· (συνεκδ.) η πρωτεύουσα του οθωμανικού κράτους: *να ταξιδέψω βούλομαι εις την μεγάλην χώρα,| εις την Κωνσταντινούπολιν, στην Πόρτα την μεγάλην* Ιστ. Βλαχ. 813· **β)** η οθωμανική αυλή (Meursius, λ. *πόρτα*): *Ο δε αυθέντης ίσταιο άντικρυ μετά των γενιτσάρων και της Πόρτας αυτού* Έκθ. χρον. 74[10]· *εξήλθεν της πόλεως μετά των περί αυτόν, ους λέγουσι Πόρταν, και μετά του ευρεθέντος στρατεύματος* Ιστ. πολ. 63[17]· **γ)** στρατιωτική ακολουθία αξιωματούχου του οθωμανικού κράτους: *Οι δε Τούρκοι συν τω αρχηγώ Παγιαζήτ, οίτινες Πόρτα καλείται, οίον θύρα του παλατίου της αυλής, όντες αργυρώνητοι πάντες και εκ διαφόρων γενών ... κατά των Φράγκων και των Ούγγρων ορμήσαντες ...* Δουκ. 81[11]· *Ο αμιράς ... είχεν εις την Πόρταν του γιανιτσάρους τρεις χιλιάδες* Ταξ. Πόρτ. 3 (έκδ. *μπόρταν*)· **δ)** η τουρκική κυβέρνηση, η Υψηλή Πύλη: *και δίδονται* (ενν. φλωρία *χιλίαδες τέσσαρες και εκατόν*) *καθέν χρόνον του μεγάλου Γεωργίου εις την υψηλοτάτην Πόρτα του σουλτάνου* Ιστ. πατρ. 171[3]· *έκαμαν επανάσταση όλοι οι γιανιτσάροι και οι σπαχήδες και όλη η Πόρτα κατά τον σουλτάν Οσμάνη* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ 24[r]· *οι εν τέλει της Πόρτας βεζίρηδες και αγάδες* Έκθ. χρον. 55[11].

Η λ. στον πληθ. ως τοπων. (βλ. Κριαρ., Αθ. 48, 1938, 153): Λεηλ. Παροικ. 268.

πορταγιάλλα η.

Από το ιταλ *portogallo*· πβ. και διαλεκτ. ιταλ. *portogalla* (Battaglia, λ. *portogallo*). Λ. *πορτογαλιά* σήμ. ιδιωμ. (Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., Δημητράκ., λ. *πορτοκαλιά*), καθώς και λ. *πορτογάλι* (Λάζαρης, Λευκαδ.) και *πορτακάλι* (Κοντοσόπ., Γλωσσογεωγρ. κρητ. 63 σημ. 2)· βλ. και LBG, λ. *πόρταγιαλλα*.

Πορτοκαλιά: *εγένετο άνεμος μέγας ... και εχάλασεν ... μίαν πορταγιάλλαν* (έκδ. *πόρταγιαλλαν*) *και εξηρίζωσε και μιαν καρύαν εις το αυτόν περιβόλι ... και εχάλασε και εις την αυτήν μονήν εις τον άγιον Ευτύχιον μιαν πορταγιάλλαν* (έκδ. *πόρταγιαλλαν*) Νεκρολ. φ. 35 δις.

πορτάντος, επίθ.· *πόρτα ντος,* Βουστρ. (Κεχ.) Β 193[13]· *πόρτατος,* Βουστρ. (Κεχ.) Μ 41[12].

Από το ιταλ. *portante* (Meyer, NS IV 73, λ. *πορτάντο*). Η λ. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ.), όπου και ουδ. *πορτάντον* (Λουκά, Γλωσσάρ.).

(Προκ. για άλογο) που έχει εκπαιδευθεί να βαδίζει με συγκεκριμένο βηματισμό που εξασφαλίζει άνετη ιππασία στον αναβάτη του (για το πράγμα βλ. Φαρμακ., Γλωσσάρ., λ. *πορτάντα*, Μενάρδ., Αθ. 12, 1900, 376· πβ. και Battaglia, λ. *portante* 7): *Και γροικώντα ο μισσέρ Έχτωρ, είχεν έναν άλογον μαύρον, πορτάντον, και εχάρισέν του τον* (ενν. *του αποστολέ*) Βουστρ. (Κεχ.) 40[12]· (σε θέση ουσ.): *Και εφέραν τον πορτάντον του, και εκαβαλλίκευσεν ο μισσέρ Αντριάς* Βουστρ. (Κεχ.) 192[14].

πορτάρης ο, βλ. *πορτάριος.*

πορτάριος ο, Ιστ. πολιτ. 77[13-14]· *πορτάρης,* Λίβ. P 2708, Λίβ. Esc. 242, Διηγ. Αλ. V 76, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 96, 107, Διήγ. Αλ. G 277[29], Χρον. Μορ. H 8308, Αιτωλ., Μύθ. (Παπάσογλου) 35[13], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 91[28], 121[4], Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 862, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ 34[v], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 203, Χριστ. διδασκ. 129, Προσκυν. α' 112[20]· ονομ. πληθ., *πορταραίοι,* Διήγ. Αλ. V 77, Διήγ. Αλ. (Lolos) 285[14], Διήγ. Αλ. G 278[10]· *πορτάροι,* Τάξ. Πόρτ. 16· *πορταροι,* Ιστ. Βλαχ. 749, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B 123, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 70, 154, 158, 212, 606· αιτ. πληθ. *πορταραίους,* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 1124· *πορταρίους,* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B 152· *πορτάρους,* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Εξήγ. Θ· *πορταρούς,* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. B 122, Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 153, 155, μετά στ. 188, 605· γεν. πληθ. *πορταρών,* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S μετά στ. 159.

Από το λατ. *portarius.* Ο τ. *πορτάρης* τον 7. αι. (αιτ. *πορτάριν*, LBG, λ. *πορτάρης*), σε κείμ. του 12. (γεν. *Πορτάρη* Caracausi, λ. *Πορτάρης*) και 14. αι. (Darrouzès, Textes byzantins XIII 28, 34, 61), στο Meursius, λ. *πορτάριος*, και σήμ. εκκλ. (Κριαρ., Λεξ.)· πολλ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 562, λ. *πορτάρις*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παπαδ. Α., Λεξ., κ.α.). Η αιτ. πληθ. *πορτάρους* σε ποντ. δημ. άσμα (Παπαδ. Α., ό.π.)· πβ. και αιτ. πληθ. *πορτιάρους* σε δημ. άσμα (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *πορτιάρος*). Ο πληθ. *πορταραίοι*, για το σχηματ. του οποίου πβ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 20-21, σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 425, 529, 468), όπου και ονομ. πληθ. *πορτάροι* (αυτ. 450). Λ. *πορτάρος* (<βεν. *portaro*) ως επών. (Βαγιακ., Βίος επών. 143). Η λ. τον 5.-6. αι. (TLG· βλ. και Lampe., Lex.) και στο Meursius.

1α) Αξιωματούχος της βασιλικής αυλής, συν. ευνούχος, υπεύθυνος για τη φρούρηση της πύλης του παλατιού και επιφορτισμένος με το καθήκον της αναγγελίας και παρουσίασης επισκεπτών (Πλακογιαννάκης, Τίτλ. αξιώμ. 71-2· πβ. και οστιάριος): *έσωσεν ο Αλέξανδρος Σεμίραμης την πόρταν. Τους πορταρούς εχαιρέτησεν μετά τιμής μεγάλης* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Μ 122· *ο βασιλεύς απεκρίθηκεν, τους πορταρίους λέγει* (παραλ. 1 στ.) *«Ακούσατε, οι άρχοντες, βασίλισσας μεγάλης,*| *και πα-*

νένδοξοι θυρωροί της νέας Αφροδίτης ...» (παραλ. 23 στ.) *Οι θυρωροί ως είδασιν την λύπην Αλεξάνδρου| επήγαν ...| και επροσκύνησαν αυτήν την κόρην οι ευνούχοι* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. Β 152· *Και ο πορτάρης τού είπεν* (ενν. του Βαρλαάμ) *«Δεν είναι δυνατόν να σεβεί αυτού τινάς άνθρωπος χωρίς το θέλημα του αυθεντός μου βασιλέως Αβενήρ ...»* Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 91^{30}· **β)** μέλος μονάδας φρουρών της σουλτανικής αυλής (πβ. και καπιτζής): *καπιτζήδες, ήγουν πορτάροι της αυθεντικής πόρτας* Τάξ. Πόρτ. 16· *πέμψας* (ενν. *ο σουλτάν Μουράτης*) *νεωστί τον μέγαν πορτάριον αυτού έπνιξε τον Καντακουζηνόν* Ιστ. πολιτ. 77^{13-14}. **2)** (Εκκλ.) **α)** διακόνημα που περιελάμβανε την επίβλεψη της πύλης μοναστηριού, τον έλεγχο εισόδου και εξόδου μοναχών, καθώς και την αναγγελία επισκεπτών στον ηγουμένο της μονής, θυρωρός μονής, πυλεωνάριος (Κουκ., Ευστ. Λαογρ Α' 365, ΒΒΠ Ϛ' 77, 93): *αι πύλαι| αι σιδηραί ... του μοναστηρίου| αίτινες ασφαλίζονται υπό του πορταρίου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1256· *Ερχόμενος γουν γύρωθεν εμβλέπεις μίαν πόρτα·| της μάνδρας αύτη πέφυκε· τον δε πορτάρη ρώτα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 350· *τα κελλία των δύο πορταρίων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 161· **β)** υπεύθυνος για θέματα τάξης, ασφάλειας και εισόδου σε ναό (Πλακογιαννάκης, ό.π. 72)· (εδώ προκ. για φύλακα του Αγίου Τάφου): *Έρχεται λοιπόν ο πορτάρης του Αγίου Τάφου και σβένει όλα τα κανδήλια ... Έπειτα κλείει την πόρτα του κουβουκλίου και απέρχεται* Προσκυν. Μπεν. 54 155^{13}· *Το λοιπόν το Μεγάλο Σάββατο το μεσημέριον έρχεται ο Τούρκος ο πορτάρης και σβένει όλα τα κανδήλια του Αγίου Τάφου* Προσκυν. Κουτλ. 390 128^{14}. **3)** (Γενικ.) **α)** φρουρός πύλης (κάστρου): *και τον πορτάρη πιάσετε και ρίψετέ τον έξω,| και τα κλειδία επάρετε και κλείσετε την πόρταν* Χρον. Μορ. Ρ 8308· *πορτάρην εις την πόρταν του* (ενν. του κάστρου του δράκοντος) *κανείς ουδέν εθέκεν* Καλλίμ. 1149· *ηύρε τον πορτάρην εις την θύραν του κάστρου* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 283^{11}· (εδώ προκ. για τη φύλαξη των πυλών του Κάτω Κόσμου): *ομπρός την πόρταν ήτονε, εις το μπασεβγασίδι,| όφης ...| κι ωσάν πορτάρης έβλεπε πόρτες κι αυλές ομάδι,| μήπως και λάθει τον τινάς κι έβγει έξω από τον Άδη* Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 84· **β)** φύλακας οικίας (Κουκ. ΒΒΠ Δ' 280-81), περιβολιού, μάντρας· επιστάτης: *Ωσάν ένας άνθρωπος οπού ξενιτεύεται αφήνοντας το σπίτι του ... και τον πορτάρην του παραγγέλνει να αγρυπνά* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Μάρκ. ιγ' 34· *Περί το πώς εκάλεσεν ο Ξάνθος φιλοσόφους και ρήτορας και έβαλεν τον Αίσωπον πορτάρην ... να σταθεί έσωθεν της πόρτας και να μηδέν αφήσει τινάν μηδέ να ανοίξει αλλονού τινός μόνον φιλοσόφου* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 78^{27}· *εκείνος οπού δεν εμπαίνει από την πόρταν εις την αυλήν των προβάτων ... είναι κλέπτης και ληστής ... εκείνος οπού εμπαίνει από την πόρταν, εκείνος είναι βοσκός των προβάτων. Ετούτον ο πορτάρης τον ανοίγει* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ιω. ι' 3· (εδώ σκωπτ.): *ο αλέκτορας ανέβη εις δένδρον και ο σκύλος εστάθη εις την ρίζαν του δέντρου ... μια αλουπού ... έτρεξεν εκεί ... ο αλέκτρορας της λέγει «Αν θέλεις να κατεβώ, εξύπνησε τον πορτάρη όστις είναι εις την ρίζαν του δέντρου»* Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 32.

πορτάρισσα η, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 267^{r}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ιω. ιη' 17.

Από το ουσ. *πορτάρης* και την κατάλ. *-ισσα*. Τ. *πουρτάρ'σσα* σήμ. ιδιωμ. (Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 316). Η λ. και σήμ. εκκλ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *πορτάρης*)· βλ. και ΑΛΝΕ.

α) Γυναίκα θυρωρός: *αμή ο Πέτρος εστέκουντον έξω εις την πόρταν* (ενν. *εις την αυλήν του Αρχιερέως*). *Εβγήκε λοπόν ο μαθητής ο άλλος ... και είπε την πορτάρισσα και τον έβαλε μέσα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Ιω. ιη' 16· **β)** (εκκλ.) μοναχή υπεύθυνη για τις θύρες της μονής, τον έλεγχο εισόδου και εξόδου σε αυτήν, καθώς και την αναγγελία επισκεπτών στην ηγουμένη (Κουκ., ΒΒΠ Β'² 217, Ϛ' 93· πβ. Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 178-79, λ. *θυρωρός*): *ελθών εις το μοναστήριον φωνάζει την πορτάρισσαν και λέγει ...* Γεωργίου ρήτορος, Αρχιληστ. 62.

πόρτατος, επίθ., βλ. *πορτάντος.*

πόρτεγο το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) $88^{3, 5, 6, 12, 15}$, $733^{12, 13}$, Διαθ. 17. αι. 5^{73}, $6^{34, 36}$· *πόρτεγον,* Διαθ. Ακοτ. 148.

Από το βεν. *portego* (Boerio). Τ. *πόρτεο* σήμ. ιδιωμ. (Pern., Ét. linguist. III 511, στη λ., Μουσούρης, Γλωσσάρ. Ιθάκ. 21, Δομένικος, Κεφ. διήγ. 122), όπως και τ. *πόρτιγο* (Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ., Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *πόρτι(γ)ο*). Ο τ. σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 152, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 Β', 1961, 250, Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 26^{7}, 65^{5}, Γ' 37^{2}, 104^{32}, κ.π.α.). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Μέρτζιος, ό.π., 280, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 98, Μαράς, ό.π. Α' 192^{12}, Γ' 201^{7}), 17. αι. (Κωνσταντουδάκη Μ., Θησαυρ. 12, 1975, 65, 123) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Τσιτσέλη, Γλωσσάρ. Κεφ. 411, Pern., ό.π.).

1α) Το κύριο και επίσημο δωμάτιο ενός σπιτιού, η σάλα (βλ. Δετοράκης, ΕΕΦΣΠΚ 5, 1989, 371-2): *τα πανιά τα σκαρλάτα απού εστολίζαμε το πόρτεγο* Διαθ. 17. αι. 5^{76}· **β)** (κατ' επέκταση) σπίτι, κατοικία (για τη σημασ. βλ. και Battaglia, λ. *portico* 1): *αφήνει τση* (ενν. *τση θυγατέρας του*) *το πόρτεγο οπού τση έχει δοσμένο και κάθεται μέσα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 60^{15}. **2)** ?Προθάλαμος κατοικίας· διάδρομος (πβ. Χυτήρης, ό.π. Λάζαρης, ό.π., Pern., ό.π.· κατά Martini [Στάθης σ. 199] «στοά»· βλ. όμως και Δετοράκης, ό.π.): *στο πόρτεγό μου τ' άρματα τα μάτια σου να δούσι| να κρέμουνται* Στάθ. (Martini) Α' 98.

πορτέλα η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 88^{12}.

Από το βεν. *portela* (Spadaro, Byz. 38, 1968, 450 σημ. 4)· πβ. και ιταλ. *portella*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. 204, λ. *πορτέλλα*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 562, Ε' 576, λ. *πορτέλλα*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πορτέλλα*).

α) Μικρή πόρτα, πορτούλα: *εστιμάραν το ανώγι των κατωγιών, το οποίον έχει ... τρεις πορτέλες* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 83^{16}· **β)** μεγάλη πόρτα, εξώπορτα (για το πράγμα βλ. και Πιτυκ., ό.π.): *ανοίγει ... του παλατιού η πορτέλα| ε πόρχεται κι η Ρήγισσα με μία της κοπέλα* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 865.

πορτέλο το.

Από το βενετ. *portelo* (Spadaro, Sic. Gymn. 22, 1968, 277 σημ. 74)· πβ. και ιταλ. *portello*. Η λ. στο Somav. (*πορτέλλο*), σήμ. πολλ. ιδιωμ. (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., Καραποτόσσογλου, Γλωσσάρ. Παπαδιαμ., Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', λ. *πορτέλλο*, Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *πορτέλλο*, κ.α.) και στο Κριαρ., Λεξ.

1) Μικρή πόρτα· (εδώ) η μικρή πύλη του κάστρου της Φορτέτσας (βλ. και Αλεξίου Στ.-Αποσκίτη Μ. [Κρ. πόλ. σ. 604]): *ήρθασι κάτω στο γιαλό και το πορτέλο πιάσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 212[2]. **2)** (Ναυτ.) **α)** θυρίδα πλοίου (βλ. Κοτσοβίλη, Εξαρτ. πλοίων 138): *Ο πρεβεδόρος να θωρεί τόσο πολύ φουσσάτο,| ένα πορτέλο άνοιξε και μόνος πάει κάτω* αυτ. 400[15]· **β)** (στον πληθ.) κανονιοθυρίδες (για το πράγμα βλ. και Battaglia, λ. *portello* 4): *τ' άρμενα σφαλίζουσι και τα πορτέλα ανοίγου,| κι αρχίζουσινε λουμπαρδιές* αυτ. 338[2]· *ήτον μπεργαντιά μέσα 'δεκεί 'ραμένα,| και τα πορτέλα είχανε τρίγυρα σφαλισμένα* αυτ. 400[13].

πορτιόν η, βλ. *πορτσιόν.*

πορτίτσα η.

Από το ουσ. *πόρτα* και την υποκορ. κατάλ. *-ίτσα*. Η λ. τον 11. αι. (LBG, λ. *πορτίτζα*) και σήμ.

Μικρή πόρτα: *είναι μία πορτίτσα εις τον θρόνον της Αλεξανδρείας και απαυτού αναβαίνεις σκαλούνια κ' και αυτού απάνω είναι ο άμβωνας* Προσκυν. Κουτλ. 390 130[26].

πόρτο (I) το, Θησ. ΣΤ' [47[3]], Θησ. (Foll.) Ι Υπόθ. 11, 50, 117, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 242[v] δις, 326[r], Πορτολ. Α 187[14], 190[20, 21], 192[3, 5] κ.α., Αλ. Κύπρ. 1541, Λεηλ., Παροικ. 1, 208, 223, 314, 611 κ.α., Διακρούσ. 100[20], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 159[12, 15], 562[23]· *πόρτον*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 816, 901, 2929, 2983, 3157, Byz. Kleinchron Α' 523[19], Κυπρ. χφ. 161, Διακρούσ. 92[13]. - Βλ. και *πόρτος (I)* ο και *πόρτος (II)* το.

Από το ιταλ. *porto* (Τριαντ., Απ. Α' 443). Ο τ. *πόρτον* σε έγγρ. (Σφυρ., Πληρώμ. 107) και κείμ. του 18.αι. (Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. 89) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Ιδιώμ. Καρπάθου). Η λ. *πόρτο* σε έγγρ. του 17.αι. (Κουρσάρ. 9[6], Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 116[7]), 18. αι. (Έγγρ. Σαντορ. 38[18]), στο Du Cange (λ. *πόρτος*) και σήμ. ναυτ.

1) (Ναυτ.) **α)** φυσική διαμόρφωση ακτής που προστατεύει από ανέμους και κύματα: *εις την μερέα της τρεμουντάνας του νησίου του μεγάλου έχει πόρτα πολλά* Πορτολ. Α 194[23]· *έναι ένα νησόπουλο και σου φαίνεται ότι έναι κολλητό με τον κάβο, και εκείνο κάνει πόρτο* Πορτολ. Α 357[31]· *εις την μερέα της όστριας έναι ένα νησί και εκείνο το κάνει πόρτο* Πορτολ. Α 193[24]· (εδώ προκ. για όχθη ποταμού): *ηθέλησε να τα φυλάξει* (ενν. τα παιδία) *και υπήγε και έβαλέ τα εις ένα πόρτο του ποταμού σιμά εις ένα σπήλαιον* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 143[r]· **β)** λιμάνι: *κάτεργα και καράβια έφθασαν εις το πόρτον* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2265· *κι είδα ένα ξύλο κι ήρχεντο με τ' άρμενα γεμάτο| στο πόρτο, και βενέτικο να 'ναι εσουσσούμιασά το* Στάθ. (Martini) Β' 326· *επήγανε τα κάτεργα και μες στο πόρτο 'ράζουν* Αλ. Κύπρ. 1289· *Πλεούμενα αμέτρητα, σαν περιστέρια άσπρα,| κι όλο το πόρτο γέμωσε ως ουρανός με άστρα* Διακρούσ. 77[20]· φρ. *πιάνω πόρτο(ν)* = βλ. *πιάνω* Φρ. 23· **γ)** εμπορική πόλη με λιμάνι: *Η Κορώνη έναι χώρα και πόρτο με μόλο* Πορτολ. Α 214[21]· *Η Μοθώνη έναι ... πόρτο μολωμένο* Πορτολ. Α 214[1]· **δ)** το τμήμα της πόλης που περιλαμβάνει το λιμάνι, η περιοχή του λιμανιού: *Για τούτο πήγαινε κι εσύ λοιπό στο πόρτο κάτω,| και σ' ανιμένω ογλήγορα να φέρεις το μαντάτο* Στάθ. (Martini) Β' 333. **2)** (Μεταφ.) ασφαλές

καταφύγιο: *χαίρε συ, οπού το πόρτο το γαληνότατον των ψυχών μας ετοιμάζεις* Μεταφρ. Ακαθ. Ύμν 136[2].

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 190[12], 190[12].

πόρτο (ΙΙ) το.

Εσφαλμ. απόδοση από το συγγραφέα της λ. *parto* του ιταλ. προτύπου· βλ. Κακουλίδη-Πάνου [Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. σ. 199 κριτ. υπ. σ. 182].

Τοκετός, γέννα: *εκείνοι οπού άρχισαν να βασιλεύουν ήσαν δύο αδελφοί, ο Ρώμος και ο Ρήμος, και εγεννήθησαν οι δύο ομού εις ένα πόρτο αναμέσον τούτων των δύο επαρχιών* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 106[r].

πορτολάνος ο, Πορτολ. Β 11[15]. *πορτουλάνος*, αυτ. Β 10[29].

Από το βεν. *portolan* (Kahane, DOP 36, 1982, 145, Spadaro, Sic. Gymn. 21, 1968, 277)· πβ. και ιταλ. *portolano*· βλ. και Kahane-Tietze, Lingua Franca 356-57. Ο τ. από παλαιοτ. ιταλ. *portulano* (Battaglia, λ. *portolano*· πβ. και ισπαν. *portulano* και γαλλ. *portulan*, Kahane-Tietze, ό.π. 357) και στο Κριαρ., Λεξ. Για λ. *πορτολάνα* ή και *πορτολάνο* το βλ. Kahane, BNJ 15, 1939, 124. Η λ. στο Du Cange (λ. *πόρτος*) και σήμ.

(Ναυτ.) βιβλίο που περιέχει οδηγίες για ασφαλή πλεύση σε διάφορες περιοχές με λεπτομερείς περιγραφές ακτών, λιμανιών κλπ.: αρχή... *του πορτολάνου περιέχων τα πόρτα και τους λιμένας πάντας πού έναι χρεία να 'ράξεις και πού να πιάσεις πλωρήσι και πόσες οργιές νερόν έχει και εις ποίον άνεμον ανοίγει η μπούκα του λιμένος* αυτ. Α 2 κριτ. υπ.

πορτόμημα το, βλ. *περιτόμημαν*.

πορτομώ, βλ. *περιτομώ*.

πορτοπαράθυρα τα.

Από το ουσ. *πόρτα* (> *πόρτο-*) και *παράθυρο(ν)* στον πληθ. Η λ. και σήμ.

Οι πόρτες και τα παράθυρα ενός κτιρίου: *ο Σουλτάν Σελήμ με ένα λόγον και μόνο τα έριξε (ενν. τα παλάτια) κάτω, διά να πάρει εις την Κωνσταντινούπολιν τα πολλά εκείνα πορτοπαράθυρα και είτι άλλο του ήρεσεν απ' εκείνα* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 431.

πορτοπούλα η.

Από το ουσ. *πόρτα* και την κατάλ. *-πούλα*· πβ. λ. *πορτόπουλον* σε σχόλ. (TLG, LBG) και τ. *πορτόπ'λλον* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πορτόπουλλον*). Τ. *πουρτουπούλα* σήμ. ιδιωμ. (Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 106, Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ., λ. *πουρτουπούλλα*). Η λ. στο Βλάχ. (λ. *πορταράκι*), σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 250[18, 19], Β' 25[6], 57[9], 238[9], 311[11], Κασιμ., Έγγρ. 132 (221)) και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Λουκόπ., Αιτωλ. 143, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Λουκάτ., Κεφαλλ. Χρον. 1, 1975, 185, Λάζαρης, Λευκαδ., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πορτοπούλλα*).

Μικρή πόρτα: *μια πορτοπούλα απόχωστην εξάνοιξεν η κόρη| κι ένα κλειδίν ε-κρέμουντο μ' ένα χρυσό βαστάγι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1418.

πόρτος (Ι) ο. — Βλ. και *πόρτος* το και *πόρτο (Ι)* το.

Το μτγν. ουσ. *πόρτος* (< λατ. *portus*· βλ. TLG και Lampe, Lex.). Η λ. στο Meursius (ως προσηγορικό για το λιμάνι της Ρώμης) και ως τοπων. τον 5. αι. (LBG, λ. *Πόρτος*). Η λ. και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Λιμάνι: *Τα χωράφια εκράτησαν* (ενν. *οι Έλληνες*) *συν των σπερμάτων όλων| τους πόρτους μετά των περαμάτων| οπού την ζωήν εφέρνασι και τα καλά εις την Τροίαν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 5493.

πόρτος (ΙΙ) το. — Βλ. και *πόρτος* ο και *πόρτο (Ι)* το.

Από το ουσ. *πόρτος* ο με αλλαγή γένους· πβ. και λ. *πόρτο*. Η λ. σε έγγρ. του 18. αι. (Κουρσάρ. 22[2, 11]).

Λιμάνι: *εκεί εκρατούσαν ετέρους δέκα δώδεκα άνδρες και έτερα τέσσερα άλογα σιμά τους, ο οποίος τόπος και κάβος κλείει δαμάκι το πόρτος της χώρας* Σουμμ., Ρε-μπελ. 159.

Πορτουγέζος ο, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 256 δις, 257, 421, 427, 428 τρις. — Πβ. και *Πουρτουαλέζης*.

Από το παλαιότ. ιταλ. *Portughese* (Battaglia, λ. *Portoghese*)· πβ και παλαιότ. γαλλ. *portugaise* (Godefroy, Lex. de l' anc. franç.). Η λ. και σήμ.

Ο κάτοικος της Πορτογαλίας: *Περί των Πορτουγέζων, πώς εκατοίκησαν εις τα μέρη της Αιθιοπίας* αυτ. 256· *Οι δε Πορτουγέζοι, μη δυνάμενοι να περάσουσιν εις την γην της Ευδαίμονος Αραβίας ... εστράφησαν εις τα παραθαλάσσια της Αιθιοπίας καιρόν πολύν* αυτ. 428.

πορτουλάνος ο, βλ. *πορτολάνος*.

πορτοφυλάκισσα η, Λόγ. παρηγ. L 153, Λόγ. παρηγ. Ο 577, 677. — Βλ. και *πορτάρισσα*.

Από τα ουσ. *πόρτα, φύλακας* και την κατάλ. *-ισσα*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Γυναίκα θυρωρός (πβ. *πορτάρισσα*)· (εδώ προκ. για θυρωρό πύλης κάστρου): *εκείνος* (ενν. *ο άνθρωπος*) *εκατέμαθεν, είδεν τας ιστορίας,| τότε εις την πόρταν έδωκεν εκείνης της εισόδου| και την πορτοφυλάκισσα φωνάζει να την ίδει* Λόγ. παρηγ. L 558· *και την πορτοφυλάκισσαν λάλησε παραυτίκα.| Και εκείνη θέλει σε ειπεί τό μέλλεις να ποιήσεις* Λόγ. παρηγ. Ο 151.

πορτσιόν η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 846[25]· *πορτιόν*, Διαθ. 17. αι. 10[19].

Από το βενετ. *porzion* - ιταλ. *porzione*. Τ. *πορτσιό* το 16. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 215).

Τμήμα, μερίδιο· (ειδικ.) περιουσιακό μερίδιο (πβ. *πάρτη* 1δ): *οι λεγόμενοι αδελφοί δίδουν και κοτσενδέρου του άνωθεν κυρ Νικόλα ό,τι πάρτεν και πορτσιόν έχου απού τα χωράφια, κρασμένα τση Καμινής* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 708[7].

πορφύρα η, Προδρ. (Eideneier) III 274, Διγ. A 3716.

Το αρχ. ουσ. *πορφύρα*. Η λ. και σήμ.

1) Είδος γαστερόποδου μαλάκιου, που εκκρίνει χρωστική ουσία βαθυκόκκινου χρώματος, την οποία χρησιμοποιούσαν στην αρχαιότητα για τη βαφή υφασμάτων· (συνεκδ.) **α)** πολύτιμο ύφασμα βαθυκόκκινου χρώματος (για το πράγμα βλ. και Κουκ., ΒΒΠ $Β'^{2}$ 38-40): Διγ. Z 3824· (σε παρομοίωση): *οφρύν είχε κατάμαυρον, άκρατον δε το μέλαν,| ως χιόνα το πρόσωπον, μέσον δε βεβαμμένον,| οία πορφύρα εκλεκτή, ήν βασιλείς τιμώσι* Διγ. (Trapp) Gr. 1307· **β)** (ειδικ.) πορφυρό επίσημο ένδυμα βασιλέων και αυτοκρατόρων (πβ. και ά. *αλουργίδα*, τόμ. Γ' Προσθ., *βλαττίν*)· (σε μεταφ.): *Χαίρου* (ενν. *Λογγίνε*), *γιατί στα χέρια σου το σκήπτρο τώρα πιάνεις.| Το σίδερο, οχ τες φλέγες μου το αίμα μου όντας χύσει,| την κόκκινη της βασιλειάς πορφύρα θα σε ντύσει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 291· φρ. *βάπτω πορφύραν τινί* = κάνω βασιλικό προξενιό, παντρεύω κάπ. με βασιλικό γόνο: *Συγκατανευούσης ... και της δεσποίνης Άννης, ως ότι και εξ Αλαμανών ην και προθύμως είχε πάλιν εκ των αυτών αιμάτων πορφύραν βάψαι τω βασιλεί και παιδί, παροράται* Καντακουζηνός Δούκ. 43^{2}· **γ)** αυτοκρατορική εξουσία: *φιλόχριστε δέσποτα, δέσποτά μου,| αστήρ του κόσμου φαεινέ, λαμπτήρ κοινέ Ρωμαίων,| κάλλος του διαδήματος, αγλάισμα του στέφους| και της πορφύρας καύχημα και δόξα βασιλείας* Προδρ., Στ. δεητ. 4. **2)** *Πορφύρα* = το δωμάτιο στο οποίο γεννιόνταν τα παιδιά των αυτοκρατόρων, οι πορφυρογέννητοι (για τη σημασ. Κουκ., ό.π. Δ' 38· βλ. και ά. *πορφυρογέννητος*): *Το της πορφύρας βλάστημα, πάντάναξ, τροπαιούχε| και τείχος απροσμάχητον τήσδε της Βυζαντίδος* (ενν. *ο Μανουήλ Κομνηνός, ο Πορφυρογέννητος*) Προδρ. (Eideneier) IV 637.

πορφυρανθής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *πορφυρανθής*· βλ. και LBG.

(Προκ. για φυτό) που βγάζει πορφυρά άνθη· (εδώ μεταφ. προκ. για άνθρωπο) που έχει ευγενική καταγωγή: *Μετά δε τούτους έπεμψεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *πάσας του συγγενίδας| μέχρι των εβδομήκοντα και επέκεινα, νομίζω,| να έναι καισάρων άπασαι και σεβαστοκρατόρων,| στεφηφορούντων δεσποτών, πορφυρανθών παιδία* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 550.

πορφυράνθητος, επίθ.

Από το **πορφυρανθώ* (<επίθ. *πορφυρανθής*)· βλ. και LBG.

(Προκ. για φυτό) που βγάζει πορφυρά άνθη· (μεταφ.) πορφυρογέννητος (βλ. ά.): *τον σον μεγαλουργόν δεσπότην και πατέρα,| τον αυτοκράτορα της γης, τον μέγαν Ιωάννην,| τον πορφυράνθητον βλαστόν έσχον δεσπότην μόνον* Προδρ., Στ. δεητ. 28.

πορφυρέινος, επίθ., Βίος Αλ. 2479· *πορφυρένιος· πορφυρένος.*

Από το ουσ. *πορφύρα* και την κατάλ. *-έινος*. Ο τ. *πορφυρένιος* στο Βλάχ. και σήμ. Η λ. στο LBG.

α) Που έχει πορφυρό, βαθυκόκκινο χρώμα: *έβαλαν σιδηρούς λοστούς κάτω από τας πορφυρένιας κολόνας διά να ρίξουν την εκκλησία και να πάρουν τα μάλαμα* Ιστ. Βατοπ. 39· (σε μεταφ.): *Το στόμα μόνον το φιλί αντιμέβει,| κι εις αυτό η μια ψυχή κι η άλλη| τρέχουν, και το φιλί μια τσ' άλλης πέβει.| Με πνεύμα ζωντανό πεθυμισμένον|*

τ' όμορφου θησαυρού ζωή χαρίζουν| των πορφυρένων ρουπινιών των φιλημένων Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. β' [63]· **β)** βασιλικός: *έπεψεν η ρήγαινα ... δια να πάρει το κιβούριν το πορφυρένον από την Αγίαν Σοφίαν, δια να βάλει τον ρήγα μέσα* Βουστρ. (Κεχ.) 156[7].

πορφυρίζω, Θησ. (Foll.) I 57, Hagia Sophia ω 529[15].

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ.

α) Έχω ή αποκτώ πορφυρό χρώμα· (προκ. για πρόσωπο) ροδοκοκκινίζω: *Λαμπρόν, χιονοκρυστάλλινον ήτον το πρόσωπόν της,| ολίγον εκοκκίνιζεν, όσον να πορφυρίζει* Διγ. Ζ 131· **β)** βάφω κ. κόκκινο· (προκ. για αίμα) ρέω άφθονα (για τη σημασ. βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.): *Το αίμα που πορφύριζε, εκ τα κορμιά που 'χύθη,| και των αλόγων το αυτό, εγέμισε τον κάμπον* Θησ. Η' [87[1]].

πορφύριος επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πορφύριος*. Η λ. και σήμ. ως όν. μοναχών.

Που έχει πορφυρό χρώμα: Παϊσ., Ιστ. Σινά 526.

πορφυρίτης ο.

Το μτγν. ουσ. *πορφυρίτης*. Η λ. και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

Έκφρ. *πορφυρίτης λίθος* = πολύ σκληρό εκρηξιγενές πέτρωμα πορφυρού χρώματος που χρησιμοποιήθηκε στην αρχιτεκτονική και γλυπτική: *Οι δ' ανδριάντες άπαντες χάλκεοι πολύ πλήθος| παρήσαν, ώσπερ άρματα πλείστα δρεπανηφόρα| εκ λίθου πορφυρίτου τε πάντα τετορνευμένα,| ώστε δοκείν Αλέξανδρον αυτά προσεπιτρέχειν* Βίος Αλ. 5246.

πορφυρίτις η.

Το μτγν. ουσ. *πορφυρίτις*.

(Πιθ.) έκφρ. *πορφυρίτις (πέτρα)* = ιερή πέτρα από πορφυρίτη αφιερωμένη στο θεό Ήλιο (πβ. ά. *πορφυρίτης*): *Εύρε δ' επί τοις υψηλοίς Αλέξανδρος λοφοίσιν| την πορφυρίτιν ηλίου* (έκδ. *ήλιον*) *Ελλιωνός τε στύλους| και συν αυτοίς ηρώιον* Βίος Αλ. 1394 κριτ. υπ.

πορφυροβαφέω.

Από το μτγν. επίθ. *πορφυροβαφής*. Η λ. τον 7.-8. αι (Lampe, Lex.)· βλ. και LBG.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = βαμμένος με πορφύρα· ροδοκόκκινος, βαθυκόκκινος (πβ. και *πορφυρόβαφος*)· (σε μεταφ.): *ούτε καρδίαν επόνεσεν, ούτε ψυχήν εθλίβη,| οίος ουδέν εγεύσατο πικρία της ξενιτείας,| ως μήλον δροσερούτσικον, να 'ν' πορφυροβαμμένον| και εντός να γέμει συμφορές, και αλί τινά αν εγγίσουν* Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 30· *Τα μάγουλά σου τα λαμπρά, τα πορφυροβαμμένα,| τα χέρια σου τα δυνατά τα τεχνοκοπιασμένα* Τζάνε, Κατάν. 31.

πορφυρόβαφος, επίθ.

Από το μτγν. επίθ. *πορφυροβαφής*· πβ. και αρχ. επίθ. *πορφυρόβαπτος*. Η λ. στο LBG και στο ΑΛΝΕ.

Που είναι βαμμένος με πορφύρα· που έχει βαθύ κόκκινο χρώμα: *ο λειμών φαιδρός έθαλλε των δένδρων υποκάτω| ποικίλλην έχων την χροάν τοις άνθεσιν αστράπτων*, (παραλ. 1 στ.) *τα ρόδα γης ετύγχανον πορφυρόβαφος κόσμος* Διγ. (Trapp) Gr. 3164.

πορφυρόβλαστος, επίθ., Γλυκά, Στ. Β' 109, Βέλθ. 147, 1310.

Από το ουσ. *πορφύρα* και το *βλαστάνω*. Η λ. τον 11. αι. (TLG), στο L-S Κων/ίδη και στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Πορφυρογέννητος (βλ. ά.): *θυγατέρες ...| πορφυροβλάστων δυναστών, μεγάλων βασιλέων* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 551· *Κόρην την πορφυρόβλαστον στολήν την γυναικείαν| ενένδυσεν ο Βέλθανδρος με τας ιδίας του χείρας* Βέλθ. 1299.

πορφυρογέννητος, επίθ., Βέλθ. 388, 423, Αχιλλ. L 45, Αχιλλ. (Smith) N 126, 927, Αχιλλ. (Smith) O 73, Ιμπ. 363, 400, Χρον. Τόκκων 3840, 3866, Σφρ., Χρον. (Maisano) 6[14], 72[12], 100[14], 102[10, 13], 144[11], Byz. Kleinchron. A' 55[1], 55[3], Ιμπ. (Legr.) 392.

Από το ουσ. *πορφύρα* και το *γεννώ*. Η λ. τον 9. αι. (TLG), στο Steph., Θησ. και σημ.· βλ. και LBG.

Που γεννήθηκε στο δωμάτιο της *πορφύρας* (βλ. ά. 2)· τίτλος που απονεμόταν σε παιδιά αυτοκρατόρων γεννημένα τον καιρό που ο πατέρας τους κυβερνούσε: *θέλωσας αφηγήσασθαι λόγους ωραιοτάτους* (παραλ. 3 στ.)· *όταν γαρ εβασίλευσε Ροδόφιλος οκάτις| μετά των δύο των υιών αυτού Φιλάρμου και Βελθάνδρου,| των θαυμαστών και των λαμπρών και πορφυρογεννήτων* Βέλθ. 8· *ότε δη και εβασίλευσεν* (ενν. *ο Ιωάννης*), *ετελεύτησε, εάσας βασιλέα Ρωμαίων και αυτοκράτορα τον αγαπητόν υιον αυτού και πορφυρογέννητον κύριν Μανουήλ* Byz. Kleinchron. A' 58[2].

Το αρσ. και θηλ. ως ουσ. = πορφυρογέννητος γιος ή κόρη: *Δευτέρα γραφή της πορφυρογέννητης προς τον μέγαν Αχιλλέαν* Αχιλλ. (Smith) N 981· *έπαυσαν ... άπερ ... οι αυτού σφετεριζόμενοι ενεργούσαν, ίνα βασιλεύση τον ουχί και δεσπότην και πορφυρογέννητον παρά των Κωνσταντινοπολιτών άξιον όντα κρίνεσθαι, ζώντος του πρώτου και τοιούτου αδελφού του* Σφρ., Χρον. (Maisano) 100[14].

πορφυροκυανίζων, μτχ. επίθ.

Από το επίθ. *πορφυρός* και τη μτχ. ενεστ. του *κυανίζω*. Λ. *πορφυροκύανος* στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που το χρώμα του βρίσκεται μεταξύ πορφυρού και κυανού: *μέλλεις κατιδείν φυτών ποικιλοχρόων| βλαστήματα βλαστάνοντα εκ του βυθού αθρόον* (παραλ. 6 στ.) *Κοκκινοπρασινόχροα, κιτρινοβυσσινάτα,| πορφυροκυανίζοντα πέλουν κι ασπροχιονάτα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1854.

πόρφυρον το.

Από το ουδ. του επίθ. *πορφυρός* με αναβιβ. του τόνου. Η λ. στο Βλάχ.

Πορφυρίτης (βλ. ά.): *Ομπρός ήσαν οι μυρωδιές, και από 'κει 'σαν οι βρύσες| και μάρμαρα και πόρφυρα και σερπεντίνες πλήσες* Δεφ., Σωσ. 50.

πορφυροπράσινος, επίθ.

Από τα επίθ. *πορφυρός* και *πράσινος*.

Που έχει χρώμα πορφυρό και πράσινο: *Συν μαργαριτόριζαις έστι* (ενν. το σύνθρονον) *καλλωπισμένον*| *και με πορφυροπράσινα μάρμαρ' ωραϊσμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 546.

πορφυρός, επίθ., Gesprächb. 93[2], Χούμνου, Κοσμογ. 330, Έκθ. χρον. 67[3], Χρησμ. (Brokkaar) 33, 121, Hagia Sophia ω 510[17], Προσκυν. Μπεν. 54 165[32]· θηλ. *πορφύρα*.

Από το αρχ. επίθ. *πορφύρεος-πορφυρούς*. Ο τ. του θηλ. *πορφύρα* από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

α) Που έχει το χρώμα της πορφύρας, βαθυκόκκινος: Αμπασ. Μοσχ. 17, Διακρούσ. 98[12] (σε μεταφ.· για το πράγμα βλ. Ξανθουδ., ΕΕΒΣ 3, 1926, 340): *Λάδιν το πορφυρότατον, τό λεν ελεημοσύνην,*| *εις τον ερχόμενον καιρόν με ταπεινοφροσύνην*| *είς εξ ημών θέλει φανεί, Εκείνον θέλει πέψει,*| *διά σε να λάβει θάνατον και να σε ξεμιστέψει* Χούμνου, Κοσμογ. 109· **β)** (συνεκδ.) βασιλικός, αυτοκρατορικός: *Τέκνον* (ενν. *ο Ιησούς*), ... (παραλ. 1 στ.) *πώς υπομένεις εμπτυσμούς, τους ήλους και την λόγχην,*| *το στέφος το ακάνθινον και την πορφύραν χλαίναν ...;* Θρ. Θεοτ. 10.

πορφυρόστρωτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πορφυρόστρωτος*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που είναι στρωμένος με *πορφύρα* (βλ. ά. 1α): Παϊσ., Ιστ. Σινά 589.

πορφυρόχειλος, επίθ.

Από το επίθ. *πορφυρός* και το ουσ. *χείλος*.

Που έχει πορφυρά χείλη· (εδώ σε μεταφ.): *Εσύ, ξανθή, υπέρξανθη και 'σχυρομηλιγγάτη,*| *ασπρομαρμαροτράχηλη και κρουσταλλοχιονάτη,*| *ποτήριν πορφυρόχειλον, γεμάτον την αγάπην* Ερωτοπ. 338.

πορφυροχρουσομάρμαρος, επίθ., βλ. *πορφυροχρυσομάρμαρος*.

πορφυροχρυσιομάρμαρος, επίθ.

Από τα επίθ. *πορφυρός, χρύσιος* και το ουσ. *μάρμαρον*.

Που είναι κατασκευασμένος από μάρμαρο πορφυρού και χρυσού χρώματος ή από μάρμαρο πορφυρού χρώματος και χρυσό: *Εξαπορεί μου ο λογισμός, αι χείρες και η γλώσσα*| *ποία αφήγησιν από του λοετρού να γράψω.*| *Πορφυροχρυσιομάρμαρον εποίησεν την τρούλαν*| *μετά σαφείρων και σαρδίου και σμαράγδων ωραίων* Αχιλλ. (Smith) N 837.

πορφυροχρυσομάρμαρος, επίθ.· *πορφυροχρουσομάρμαρος*. — Βλ. και *πορφυροχρυσιομάρμαρος*.

Από το επίθ. *πορφυρόχρυσος* (LBG) και το ουσ. *μάρμαρον*.

Που είναι κατασκευασμένος από μάρμαρο πορφυρού και χρυσού χρώματος ή από μάρμαρο πορφυρού χρώματος και χρυσό: *πορφυροχρουσομάρμαρον έκαμεν στην τρούλην*| *μετά σαμφείρου και σαρδού και έμορφους ασμαράγδους* Αχιλλ. L 519.

πορφυρώνω, Διακρούσ. 81[12].

Το παλαιότ. *πορφυρόω*, που απ. τον 5. αι. (TLG). Η λ. στο Βλάχ. και το ΑΛΝΕ· βλ. και LBG (λ. *πορφυρόω*).

Βάφω κ. πορφυρό· (εδώ προκ. για τη γη που βάφεται από το αίμα): *ευθύς εκ τα ρουθούνια του έρρευσαν τα μυαλά του| κι η γης επορφυρώθηκε από τα αίματά του* Ζήνου, Βατραχ. 378.

πορώ, βλ. *ημπορώ*.

πόσα, επίρρ., Αχιλλ. (Smith) Ν 15, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 36, Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 122, Κυπρ. ερωτ. 87[14], Πανώρ.[2] Α' 452, Στάθ. (Martini) Ιντ. α' 27.

Ο πληθ. ουδ. της αντων. *πόσος* ως επίρρ.· η χρ. ήδη αρχ. (L-S, λ. *πόσος*). Η λ. και σε δημώδες κυπρ. άσμα (Σακ., Κυπρ. Β' 55).

Πόσο: *Ω πόσα φέγγει το κερί και λάμπει το καντήλι| έστοντα με καλό παχύ και με χοντρό φιτίλι!* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 157· *Ω πόσα πλήσια χαίρομαι!* Κατζ. Ε' 513· *ειπέ με, πόσα με αγαπάς, τόσα να σε αγαπήσω,| μη σε αγαπήσω πλεότερον κι εσύ κενοδοξήσεις* Ερωτοπ. 34 (βλ. και Σακ., ό.π.).

Έκφρ. *πόσα τόσα* = (επιτ.) πόσο πολύ (βλ. και v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.[2] σ. 164]): *Ω πόσα τόσα ετύχαινεν αυτά σου τα ματάκια| να με κρατούν, ψυχούλα μου, με σπλαχνικά κανάκια* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 627.

ποσά, επίρρ.

Από το επίρρ. *ποσώς* κατά τα επιρρ. σε *–ά*.

Ποσώς, καθόλου: *επτά θανάτους έλαβες στα τέκνα τα δικά σου,| όταν εθανατώνουνταν αυτά τα έκγονά σου.| Όμως ποσά δεν έκλινεν αυτόν λογισμόν σου| τα μητρικά τα σπλάχνα σου μαρτύρω των υιών σου* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1425.

?ποσαύτα, επίρρ.· *ε π ε σ α ύ τ α*, Ασσίζ. 61[1], 71[9], 97[18],136[6], 182[22], 183[20], 206[17], 226[10], 236[27], 387[8], 458[12].

Από την αντων. *ποσαύτος*· πβ. και τ. *ετεσαύτα* στις Ασσίζ.

1) Τόσο (πολύ): *εις εκείνον το βοτάνιν είχεν επεσαύτην σικαμωνίαν, ότι ήτον επεσαύτα δυνατόν, ότι εκείνος ετελεύτησεν παραυτύς ως γίον το έπιεν* αυτ. 184[1]· *εχάμνισεν επεσαύτα ότι εχάσεν την οπνάν και απέθανεν* αυτ. 183[22]. **2)** Στον ίδιο βαθμό, τόσο πολύ (όσο ...): *εαν οι κριτάδες θωρούσιν και αγνωρίζουν ότι επεσαύτον δίκαιον έχει ο είς ώσπερ τον άλλον, τουτέστιν ότι επεσαύτα εγγίζει του ενού ώσπερ του άλλου, ..., ορίζει το δίκαιον ότι ...* αυτ. 164[16]· *επεσαύτα πρέπει να αξιάζει η μαρτυρία των δύο λίζιων, ως γιον των β' κριτάδων εις τοιούτην υπόθεσιν* αυτ. 206[11]. **3)** Σε κάθε περίπτωση, ούτως ή άλλως: *ουδέν αξιάζει ... η δόσις, διατί το πράγμαν ένι επεσαύτα εδικόν της, ώσπερ να μηδέν το είχεν δώσει* αυτ. 123[5]. **4)** Έτσι, κατά τον ακόλουθο τρόπο, σύμφωνα με όσα ακολουθούν: *επεσαύτα ορίζει* (ενν. το δίκαιον) *ότι ...* αυτ. 236[16]· (σε θέση επιθ., βλ. ά. ποσαύτος σημασ. δ): *εκείνους οπού έχει το πράγμαν χαμένον εντέχεται να έχει επεσαύτα δίκαιον, ότι ημπορεί να αναλάβει το πράγμαν του διά επεσαύτα όσα ημπορεί να δείξει* (ενν. ο πραγματευτής), *..., ότι εγόρασέν το* αυτ. 426[4]· **5)** Για

τόσο (ενν. χρον. διάστημα): *η αυλή εντέχεται να ιατρέψει εκείνον, ή εκείνην οπού έδερεν ο σκλάβος, ή τον ελάβωσαν, και να του δώσει την ζωήν του επεσαύτα ώσπου να μηδέν ημπορήσει να εργαστεί* αυτ. 236[27]. **6)** Έπειτα, στο εξής, «μετά ταύτα» (βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 543, Coureas, ό.π. 191): *εάν ένι ότι ο σιρ Μαρκ ... να του φέρει μαρτυρίαν ότι εκείνος το του επούλησεν εκείνον το άλογον, ο Ρομπέρτ ένι αμέριμνος επεσαύτα απού αυτήν την κλεψίαν, με το κείμενον* αυτ. 193[31].

?ποσαύτος, αντων.· *επεσαύτος,* Ασσίζ. 39[2], 66[27], 123[30], 134[31], 137[14], 142[13, 25], 151[24], 163[18], 173[22, 29-30], 181[10], 184[1], 202[26], 210[2], 211[25], 288[2], 289[28], 394[2], 400[1], 402[24], 404[16], 409[21], 415[6], 452[6], 453[25-26], κ.α.· *εποσαύτος,* αυτ. 178[17]· *οπεσαύτος,* αυτ. 436[2] *πεσαύτος,* αυτ. 124[2]. —Βλ. και τοσούτος.

(?) Αμάρτ. τ. ως παράλλ. της αντων. τοσούτος και του τ. *ετεσαύτος* (πβ. και *στοσαύτα*) που απ. στις Ασσίζ. (Γιαγκουλλής, Ασίζες, Σακ., Κυπρ. Β' 545)· πβ. συνεκφ. *επί τοσαύτα* (βλ. Γιαγκουλλής, ό.π., λ. επεσαύτα, Σακ., ό.π. 543).

α) Τόσος: *έδωκέν του το βοτάνιν ..., και εις αυτό το βοτάνιν είχεν οπεσαύτην σκαμωνίαν ... ότι αυτός ετελεύτην παρευτύς όταν το επήρεν* αυτ. 436[2]· *ο καλλικάς ένι κρατημένος να δώσει έτερον άλογον, καθώς ήτον το κτηνόν του τό εψόφησεν ή τό ελάβωσεν ή επεσαύτα καρτσιά ως γιον έξαζεν* αυτ. 181[3]· *Περί εκείνου οπού ένι λαβωμένος με πολλούς κόρπους, πώς ημπορεί να αγκαλέσει επεσαύτους ανθρώπους όσους κόρπους έχει* αυτ. 268[23]· **β)** έκφρ. (διά) επεσαύτα (εις) όσα ... = για τόσα (όσα ...): *Εάν κανείς άνθρωπος ... πακτώνει μία ... γην διά να οικονομήσει οικίαν, ..., και γίνεται ... ότι ουδέν ... πλερώνει καθόλου το έφυτον ... και εάν ο αφέντης της γης ... θέλει εις πούλησιν να γένει επεσαύτα να δώσει ως κανένα άλλον, το δίκαιον κρίνει ότι εντέχεται να το έχει επεσαύτα όσα κανείς άλλος να δώσει ότι ούτως ένι δίκαιον* αυτ. 453[27]· *Περί εκείνου του βίου τό εκλέψα ... ορίζει το δίκαιον ότι ... ημπορεί να αναλάβει το πράγμαν του διά επεσαύτα όσα ημπορεί να δείξει, ..., ότι εγόρασέν το* αυτ. 426[5]· *εντέχεται να το έχει* (ενν. το πράγμαν) *διά επεσαύτα εις όσα εκούστεψεν του πραγματευτή* αυτ. 424[13]· **γ)** τόσος, το ίδιο μεγάλος: *να τους παιδεύσουν ωσάν πρέπει κατά το κακόν οπού εποίκαν οι δύο ανταμώς να λάβουν και την τιμωρίαν, διά το επεσαύτην ανομίαν είχεν εκείνος οπού τον εποίκεν να το ποίσουν, ωσάν εκείνον οπού το εποίκεν* αυτ. 86[18]· *οι κριτάδες θωρούσιν και αγνωρίζουν ότι επεσαύτον δίκαιον έχει ο εις ώσπερ τον άλλον* αυτ. 164[15]· **δ)** το ακόλουθο, το εξής (βλ. και Coureas, ό.π. 178): *ορίζει το δίκαιον ότι εκείνος οπού έχει το κτηνόν ή το πράγμαν χαμένον, πρέπει να έχει επεσαύτον δίκαιον, ότι ημπορεί το πράγμαν του να το περιλάβει με ετεσαύτον εις όσον ημπορεί εκείνος να δείξει ... ότι εγόρασέν το* αυτ. 173[18].

Εκφρ. 1) *Δι' επεσαύτα* = γι' αυτό (βλ. Ασσίζ. 458, Assises 636-7, Coureas, ό.π. 366· διαφορετικά Coureas, ό.π., 198): *Περί της μαρτυρίας δύο ανθρώπων λίζιων οπού πιάνουν κανέναν άνθρωπον επάνω εις κανέναν φόνον ποιούντα ... αν τους έγγιζεν τους λίζιους* (ενν. *ο πεθαμένος ή η αποθαμένη*), *το δίκαιον κρινίσκει ότι εκείνος ουδέν εντέχεται να τον κρεμάσουν δι' επεσαύτα, αν ουδέν το αγνωρίσει* αυτ. 206[16]. **2)** *Εις επεσαύτα* = τόσο, μέχρι το ύψος του ποσού (που ...) (πβ. έκφρ. *εις επαυτά*, βλ. *επαυτός*): *ένι κρατημένος* (ενν. *ο αυθέντης*) *να τον ικανώσει την ζημίαν εις επεσαύτα όσον αξιάζει εκείνον τό εκράτησεν απέ τον κλέπτην* αυτ. 191[22]. **3)** *Εις επεσαύτον* (βλ. και πο-

σαύτα 6) = έπειτα, στο εξής (Coureas, ό.π. 198, βλ. όμως και Assises 640): *εντέχεται να τον εβγάλουν απέ την φυλακήν και πρέπει να ένι εις επεσαύτον αμέριμνος απ' εκείνον τον φόνον, χωρίς να απολογηθεί πλείον τίποτες τινός οπού να τον ήθελεν κράξειν* αυτ. 206^{28}.

Το ουδ. εν. *επεσαύτον* ως επίρρ. = **1)** Τόσο: *ανίσως ότι εκείνος οπού το έκλεψεν ημπορεί να πιαστεί, εντέχεται να ένι με δίκαιον εις επιτίμησιν εις το κορμίν του επεσαύτον όσον χρήζει το πράγμαν τό έκλεψεν* αυτ. 72^{20}· **2)** ?Γι' αυτό (το λόγο) (βλ. και Ασσίζ. 418^{26}, Coureas, ό.π. 341, Assises 444): *καλά ήκουσα τό είπεν, αμμέ ήτον φίλος μου ..., και διατούτο ότι ουδέν επάντεχα να αποθάνει γλήγορα, και όχι επεσαύτον διά το μούλλωμάν μου ουδέν θέλω να χάσω το εδικόν μου, τα κ' πέρπυρα* αυτ. 167^{8}. **3)** Για τόσο (χρον. διάστημα) (βλ. και Ασσίζ. 319, 320, Coureas, ό.π. 114): *το δίκαιον ορίζει ότι ο κύριος ... έχει καλά οσοταύτην εξουσίαν, ότι, αν θέλει, ημπορεί να τον απολογιάσει, ..., τον σεργέντην ..., ένι κρατούμενος με τοιούτον, να τον πλερώνει επεσαύτον όσον εδούλεψεν* αυτ. 71^{1}. **4)** Τόσο πολύ: *ήτον επεσαύτον μου φίλος και εφοβούμουν να τον αγκρίσω και διατούτον ουδέν ηθέλησα να του ζητήσω τίποτες* αυτ. 418^{23-4}.

ποσαχώς, επίρρ.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Με πολλούς τρόπους (πβ. Ησύχ., Steph., Θησ.): *Ουσίαν ζητεί (ενν. ο νεώτερος). Λέγει της ουσίας την παραγωγήν, και ότι καταχρηστικώς και ο πλούτος ουσία· και ποσαχώς η ουσία εκ της πρώτης κατηγορίας. ... Επειδή ζητεί ουσίαν παρά του πατρός, ο δε πατήρ εστιν ο Θεός, την Εαυτού ουσίαν ου δίδωσι· ουδέ γαρ δύναιτο βουλόμενος· αληθής γαρ ουσία του Θεού· ... Ό δίδωσιν ο πατήρ βίος εστι παρ' αυτώ, ουσία δε παρά τω υιώ* Lucar, Sermons 95.

ποσεδέρνω, ποσεδέρω, βλ. *ποσεντέρω.*

ποσενδερίζω, βλ. *ποσεντερίζω.*

ποσενδέρω, βλ. *ποσεντέρω.*

ποσεντερίζω· *ποσενδερίζω.* — Βλ. και *ποσεντέρω.*

Από το *ποσεντέρω* κατά τα ρ. σε *–ίζω*. Τ. *ποσεδερίζω* σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 52^{19-20}, Μαράς, Κατάστιχο 149 Γ' 48^{8}) και 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 174, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *ποσεδερίζω*). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ. ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968 έγγρ. 17. αι. Νάξου 60^{3}, $61^{26, 38}$). Για τη λ. βλ. και Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.

Κατέχω, έχω στην εξουσία μου: *ο κυρ Νικολός ... δίδει και πουλεί του άνωθεν αφέντη Γιάκουμου τη πάρτεν του όλη τα δενδρά οπού έχει, ..., ό,τι είχεν και εποσενδέριζεν, το αδερφομοίριν του όλο* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 459^{3}.

ποσεντέρω· *ποσεδέρνω,* Μορεζίν., Διαθ. 482· *ποσεδέρω,* Διαθ. Πασχαλίγ. 78, Μορεζίν., Διαθ. 483, Διαθ. 17. αι. 3^{87}, 4^{21}, 5^{30}, 9^{45}· *ποσενδέρω,* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 32^{15}, $35^{16, 22-23}$, 41^{28-29}, Διαθ. 17. αι. 5^{97}. — Πβ. *ποσεντερίζω.*

Από το ιταλ. *possedere*. Ο τ. *ποσεδέρω* σε έγγρ. του 15. (ΜΒ Ϛ' 668^{28}), 16. (Γρηγο-

ρόπ., Έγγρ. 52[144], 59[29], 91[15], 99[18], Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 9[7], 12[16], 13[7], 14[7], 15[6], 64[8], 109[7], Β' 27[9], 116[14] (*να ποσεδέρειν*), 132[6], 196[9], 272[16-17], Γ' 6[8], 57[10], 268[9], Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961-2, Β' 251, 279, 280, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 214, κ.α.), 17. (Κατσουρ. ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968 έγγρ. 17. αι. Νάξου 33[25], 66[36, 56], 67[6], Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 501, 502, ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 503, 531, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 452, 492, 505, ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 376, Βαγιακ., ΕΛΙΕΔ 5, 1954, 52, 86, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 7, 1957, 73)· πβ. και *ποσσεσέρω* σε έγγρ. του 17. αι., Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 7, 1957, 137), 18. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 36, 39, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 174, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *ποσεδερίζω*, κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], Λάζαρης, Λευκαδ. (*ποσσεδέρω*)· βλ. και Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., λ. *ποσέσιο*). Ο τ. *ποσενδέρω* σε έγγρ. του 16. (Κακουλίδη, Κρ. Χρ. 22, 1970, 478) και 17. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, Κρ. συμβόλ. 49). Τ. *ποσινδέρω* (Συμβόλ. Αρετ. 29, όπου και λ. *ποσινδάρω*) και *ποσιντέρω* σε έγγρ. του 17. αι. (Αμάλθ. 8, 1977, 363, Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 73)· τ. *ποσιδέρω* (για τη χρ. του οποίου σε έγγρ. βλ. Ντόκος-Μελέντη, Εώα και εσπέρια 3, 1996-7, 127· βλ. και Αλιπράντης, Λεξ Πάρου, λ. *ποσεδερίζω*) σήμ. ιδιωμ. (Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Λάζαρης, Λευκαδ. (*ποσσιδέρω*), Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ. (*ποσσιδέρω*)). Τ. *ποσονδέρω* σε έγγρ. του 17. αι. (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 3, 1972, 284). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 9, 10, 12, 19, 20, 21, 24, 26, 28, 30, 40, 49, 75, Ναξ. έγγρ. 11[10], Κασιμ., Έγγρ. 30 (109), 53 (133), 219 (312), κ.α.), 17. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 109, Vinc., Θησαυρ. 4, 1967, 64, Κατσουρ., ό.π. 22[4], 25[23], 29[13], 35[16, 24], 36[12], 50[6], 53[20], 54[11, 19, 33], 55[5-6], 60[17], 62[5, 18], 73[9], Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 9, 1971, 163, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 233), 18. αι. (Κατσουρός, Νησιωτ. Επετ. 1, 1918, 155, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 153) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

(Κατ)έχω, έχω στην εξουσία, στην κυριότητά μου: *ρενουντσιάρει το του άνωθεν παπακυρ-Ανδρέου το χωράφι, να το 'χει και να τα ποσεντέρει απού την σήμερον και ομπρός ως πράμα ίδιον εδικόν του, ... εις πάσαν του εξουσίαν και κυριότηταν* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 6[15]· (προκ. για «τα γράμματα», τη γλωσσική μόρφωση): *Ξεύρε πως είμαι δάσκαλος di gran virtù e dotrina,| και ποσεντέρω γράμματα volgare και λατίνα,| ρωμαίικα και φράγκικα, σπανιόλα και φραντσόζα* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 260.

ποσεσαρισμένος, μτχ. επίθ.

Η μτχ. παρκ. του *ποσεσάρω* (Ντόκος-Μελέντη, Εώα και εσπέρια 3, 1996-7, 127, Λορεντζ., Αθ. 16, 1904, 203 σημ. 1, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου (στη Σύρο το 18. αι.), λ. *ποσεδερίζω*, Πανταζ, Κεφαλ.-θιακ., λ. *ποσέσιο*).

Κάτοχος, που έχει την κυριότητα (Bakker-v. Gemert [Βαρούχ. σ. 842]): *είναι ως εδά ποσεσαρισμένος* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 748[10].

ποσέσιο το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 74[10]· *ποσέσιον*. — Βλ. και *ποσέσο*.

Από το ιταλ. *possesso* αναλογ. με ουσ. σε *–ιο(ν)*· πβ. λατ. *possessio*. Ο τ. σε έγγρ. του 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 26[20, 32], Β' 175[17-18, 30], 280[27], 297[30, 31], Γ' 240[36, 41]), 17. (Ναξ. έγγρ. 73[21], 74[33], Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 364), 18. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 436 δις) και 19. αι. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *ποσέσιον* και *ποσέσο*). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 74) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., στη λ.).

Κυριότητα, κατοχή: *του δίδει το ποσέσιον του άνωθεν μούστου να τονε σκοδάρει αποὐ την σήμερον και ομπρός και να τον έχει της εξουσίας του ωσά πράμα εδικόν* του αυτ. 105^{9}.

ποσέσο το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 109^{19}, Κυπρ. χφ. 161, Διαθ. 17. αι. 10^{77}· *ποσέσον*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 88^{15}, 89^{9}, Βουστρ. (Κεχ.) Α 178^{15}. — Βλ. και *ποσέσιο*.

Από το ιταλ. - βενετ. *possesso*· κατά Χατζ., Ξεν. στοιχ. 94 από το προβηγκ. *possesso*. Ο τ. *ποσέσον* σε έγγρ. του 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β′ 88^{5}), 17. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 12-13, 1981, 109, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 136, Ναξ. έγγρ. 50^{27}, 56^{23}, 57^{26}, 85^{36}, 91^{16}, 92^{8}, Παπαδάκη, Θησαυρ. 19, 1982, 145, Αμάλθ. 8, 1977, 371, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 521)· πληθ. *ποσέσα* στον Αρμεν., Εξάβ. Α′ 11^{6} σχόλ., σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 137 (225)) και 18.-19. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 92) και ?*ποσέσαν* σε έγγρ. του 17. αι. (Ναξ. έγγρ. 88^{7}, 90^{16}). Τ. *ποσσέσσο* σήμ. ιδιωμ. (Παντ., Φωνητ. Κύπρ. 30). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 76, 78, 83, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102), 17. αι. (Δετοράκης, Κρ. Εστ. περ. 4, 1, 1987, 128, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 334, Αμάλθ. 10, 1979, 251, Αμάλθ. 12, 1981, 68, Αμάλθ. 14, 1983, 97, Κρ. συμβόλ. 236, Ναξ. έγγρ. 16$^{26, 28}$, 18^{14}, 19^{13}, 21^{12}, 25^{25}, 26^{15}, 27^{26}, 28^{20}, 34^{12}, 35^{29}, 37^{16}, 38^{30}, 51^{23}, 52^{37}, 55^{23}, 60^{30}, Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 64, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 463, 496, 497, 521, ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 363, 364, 375, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 20, 1990, 474, κ.α.) και 18. αι. (Αλιπράντης, Λέξ. Πάρου) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, ό.π., Πασχ., Ανδρ. γλωσσ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. **ποσεντερίζω*· βλ. και Βαγιακ., ΛΔ 11, 1966-7, 104 (*ποσσέσο*), Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιωμ. (*ποσσέσο*), Λάζαρης, Λευκαδ. (*ποσσέσο*), Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} Β′ (*ποσσέσο*)).

α) Κυριότητα, κατοχή: *γιαγέρνει θεληματικώς την λεγόμενη μουρνέαν του άνωθεν κυρ Μάρκο. Και ίτσι του δίδει αποὐ την σήμερον και ομπρός το ποσέσο, να τη κάμει ως θέλει και ως βούλεται* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 133^{9}· **β)** περιουσία· κατοχή, νομή ιδιοκτησίας (βλ. Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 484]): *ήρτεν έναν χαρτίν ... ότι: «Να παν εις το σπίτιν του κούντη τε Τζαφ και να βουλλώσουν το δικόν του και τα σπιτία του ...» ... Και θωρώντα η γυναίκα του ... επήγεν εις την Αμμόχουστον. Και θωρώντα την η ρήγαινα, αφήκεν την εις το ποσέσον της* Βουστρ. (Κεχ.) 178^{15}.

Φρ. *μπαίνω στο ποσ(σ)έσο(ν)* (και σε έγγρ. του 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α′, 133^{14}, Β′ 96$^{18, 40}$, 149 Γ′ 204^{19}, Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961-2 τ. β′ 250, 280, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 214), 17. (Κρ. συμβόλ. 79, 158, Αμάλθ. 14, 1983, 97) και 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε′ Παν. Σ. 478) = (α) αποκτώ την κυριότητα (περιουσίας): *να 'πομένει το αυτό μετόχι εδικόν τως, να μπαίνουσι στο ποσέσον δίχως καμιά ντιφικουλτά με δικήν τως εξουσίαν* Διαθ. 17. αι. 5^{106}· (β) αποκτώ την εξουσία (βλ. και Dawkins [Μαχ. ΙΙ σ. 263]: *ο ρήγας ήλθεν εις την ετάν χρονών ιε′ και εθέλησεν να ζητήσει το ρηγάτον του, να μπει εις ποσέσον του ρηγάτου* Μαχ. 304^{26}.

πόση η, βλ. *πόσις*.

πόσιμον το. — Βλ. και *πότιμος*.

Το ουδ. του επιθ. *πόσιμος* (απ. σε παπύρ. του 4. αι. (L-S) και σήμ.). Η λ. τον 11. αι. (Κεκ., Στρατ. 36^{4}), σε έγγρ. του 13. αι. (Act. Lavr. IV 72^{36}) και σήμ. στο ΑΛΝΕ.

Καθετί που πίνεται (εδώ σε συνεκφ. με τη λέξη *βρώσιμο* που σημαίνει στερεή τροφή): *«Μέσην» το λέγομεν ημείς, «δοχειάριον» οι άλλοι,| δοχειαρίτης επειδή εκεί τα σκεύη βάλλει·| και βρώσιμα και πόσιμα εκεί πάντα τυγχάνουν,| εξ ων οι μοναχοί ομού και Άραβες λαμβάνουν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 997.

ποσιμοπότηρο το.

Από το επίθ. *πόσιμος* και το ουσ. *ποτήρι*.

Ποτήρι για πόση: *επαράλαβα ... το ποσιμοπότηρο, υπέρπυρα στ'* Ολόκαλος 13[27].

ποσίμπλε, επίθ. (άκλ.)· *μποσίπλε*, Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82 κριτ. υπ.· *ποσίπλε*, Μαχ. 428[19] χφ O (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 263]).

Από το γαλλ. *possible* (Dawkins [Μαχ. II σ. 263])· πβ. ιταλ. *possibile*.

(Σε απρόσ. έκφρ. με το *είναι*) είναι δυνατό: *ο Ούγος ... είπεν και η αγάπη δεν είναι άλλον παρού ή συνάλλαγμα του πραμάτου του αγαπημένου και ομοίωσις και τύπωσις διά να ζήσει με βερτού, με θέλημα, με κουστούμια εις όσον είναι ποσίμπλε κατά την κουντετσιούν του* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82· *εις την ζωήν των αγίων πατέρων διαβάζουσιν ότι ίτσου ως γιον δεν είναι ποσίμπλε να κρατήσει τινάς την γλώσσαν του λαμπρού εστόντα προσαμμένον εις το άχερον, ίτσου ένι εμποσίμπλε να χαλινώσει τινάς το αψόν θέλημαν της πορνείας αντάν το κορμίν ένι πολλά γεμάτον* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 146.

ποσιμπλίτα η· *ποσιπλίτα*.

Από το γαλλ. *possibilité* (πβ. και παλαιότ. γαλλ. *possibleté*, Godefroy, Lex. de l'anc. franç.)· πβ. (για την κατάλ.) ιταλ. *possibilità* (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 263]).

Δυνατότητα· (εδώ) αυτό που μπορεί να δώσει κάπ.: *έβαλε ούλους τους καβαλλάρηδες και ψουμάτους να πλερώννει πασαείς κατά τες ρέντες του· και είτις είχεν ονομίσματα ,α τον χρόνον, έβιασέν τον να πλερώσει ονομίσματα ,α ... Και ούτως εποίκεν πασανού κατά την ποσιπλίταν του* Μαχ. 608[3] χφ O (βλ. Dawkins [Μαχ. II σ. 263]).

ποσίπλε, επίθ. (άκλ.), βλ. *ποσίμπλε*.

ποσιπλίτα η, βλ. *ποσιμπλίτα*.

πόσις η, Προδρ. (Eideneier) II 26-15 χφ H κριτ. υπ., Καλλίμ. 405, 550, Δευτ. Παρουσ. 137· *πόση*.

Το αρχ. ουσ. *πόσις*. Ο τ. *πόση* και σήμ.

1) Πόση: *δεν δύνομαι να σας παινώ και του κρασίου το κάλλος| εκείνην την εξαίρετον λέγω την μυρωδίαν,| την νοστιμάδα την γλυκήν, την ηδονήν της πόσης* Κρασοπ. (Eideneier) I 55· Διγ. Ζ 3778. **2)** Αυτό που πίνει κανείς, ποτό (εδώ ως αντώνυμο της τροφής): Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 175· προκ. για το αίμα του Χριστού στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας (πβ. Κ.Δ., Ιω. 6, 55, Bauer, Wört., λ. πόσις 2): *τα άχραντα μυστήρια, το αίμα και το σώμα,| αυτός σε εκοινώνησε το ζωηφόρον πόμα·| αυτός σε καταχόρτασε την ζωηφόρον βρώσιν,| εκείνην την αληθινήν ομοίως και την πόσιν* Ιστ. Βλαχ. 1708. **3)** Η τάση για υπερβολική κατανάλωση ποτών, πολυποσία: *ο δούκας*

επαίνεσε του Μερκουρίου την γνώσιν,| και εκαταίσχυνε πολλά την βρώσιν και την πόσιν.| Διού οι πλείστοι άνθρωποι έναι πολλά δοσμένοι| εις φαγητά και εις ποτά κι εις αμέλειαν δοσμένοι Κορων., Μπούας 41. **4)** (Εδώ) καταβρόχθιση: *είδα μυστήριον φοβερόν στον δράκοντα 'ποκάτω,| πώς εν τω άμα βρέθηκαν οι από πάνου κάτω.| Επέφταν κατακέφαλα στου δράκοντος την πόση,| κι εκείνος δεν εχόρταινεν, αν ήσαν κι άλλοι τόσοι* Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 65.

ποσιτζιόν η.

Από το γαλλ. *position* - ιταλ. *posizione* (<λατ. *positio*). Πιθ. γρ. *ποζιτσιόν;*

(Εδώ μαθημ.) είδος προβλήματος (βλ. Hunger-Vogel [Rechenb. σ. 19, σημ. 97, 100]): *Υποθήκη και ποσιτζιόν λέγεται τουρκιστί μεθέλ. Υποθήκη τε αύτη εστίν· θετέον αυθέντης θέλει να ποιήσει οσπίτιον ένα* ... Rechenb. 6[1].

ποσκάδα η, βλ. *μποσκάδα.*

πόσο, επίρρ., βλ. *πόσον.*

ποσό το, βλ. *ποσόν.*

πόσον, επίρρ., Λίβ. Sc. 1787 (βλ. όμως και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α 3076]), Λίβ. Va 1845, Πτωχολ. α 337 κριτ. υπ., Κυπρ. ερωτ. 86[22], 140[2]· *πόσο,* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2108, 4168, Πανώρ.[2] Α' 372.

Το αρχ. επίρρ. *πόσον.* Ο τ. *πόσο* και σήμ. Η λ. σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πόσος*).

1) (Ερωτ., εισάγει ευθείες ή πλάγιες ερωτήσεις) σε ποιο αριθμό, μέγεθος, ποσότητα, αξία, χρόνο, απόσταση, κλπ.: Πτωχολ. α 225, Κυπρ. ερωτ. 83[4]· (εμπρόθ., προκ. για ακριβή καθορισμό): *Αυτού λέγει το δίκαιον περί εκείνου οπού μέλλει να ξημερωθεί και ουδέν έρχεται εις την ημέραν του, και εις πόσον έπεσεν να δώσει εις την αυλήν* Ασσίζ. 337[17]· *Αλλά προς το μεσάνυκτον εκείνης της εσπέρας| ακούομεν όχλησιν πολλήν έξω του καλυβίου* (παραλ. 1 στ.)· *να πεις εις πόσον έπεσεν περίστασιν ο νους μας| και φόβον οπού είχαμεν διά τας φωνάς εκείνας,| ουκ ημπορώ να σε το ειπώ* Λίβ. Va 2724 (πβ. όμως και Αγαπητός [Λίβ. διασκευή α 3076])· (προκ. για απόσταση· εδώ μεταφ.): *ο υιός μου πόσον μού έστιν βαθμός; Εγώ εγέννησα τον υιόν μου, έναν βαθμόν απετέλεσεν, ήγουν πρώτου βαθμού* Ελλην. νόμ. 565[25]· *εάν θέλεις, άνθρωπε, να ιδείς την διαφοράν τήν έχεις| από την γυναίκαν πλέοτερον και πόσον την απέχεις,| οπούδαξε, ιδέ τη την γραφήν, την παλαιάν του κόσμου* Συναξ. γυν. 83· έκφρ. *πόσον μάλλον* (ήδη μτγν.) = ακόμη περισσότερο, πολύ περισσότερο: *Να ήτον φονίσκου, κύρης μου, ληστού να είχεν φύσιν,* (παραλ. 1 στ.), *ποσώς να εσυννεπόνεσεν τά είχεν η γραφή σου.| Πόσον δε μάλλον άνθρωπος να έχει ορθάς αιστήσεις* Λίβ. Va 1680. **2)** (Επιφ.) πάρα πολύ: *ω, πόσο έν' τω ζωντανώ ο τόπος βλοημένος| παρά τον Άδη τον πρικύ και τον καταραμένο!* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 915.

ποσόν το, Χρον. Μορ. P 6451, Rechenb. 3[3,4], 15[1,2], 60[3,4] κ.α., Πτωχολ. α 337· *ποσό.*
Το αρχ. ουσ. *ποσόν.* Ο τ. *ποσό* και σήμ.

α) Ποσότητα· (εδώ προκ. για αριθμό): Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 777· **β)** (εμπρόθ. με την πρόθ. εις) **β[1])** (και γεν.) σε ποιο σημείο, σε ποιο βαθμό: *και άρξασιν να λέγουσιν* (ενν. οι αποκρισάροι) *…| το πώς απήλθαν στον Μορέαν …| με του ρηγός τον ορισμόν διά την συμπεθερίαν,| κι εις τι αποκατάστησαν κι εις τι ποσόν ηφέραν| το πράγμα* Χρον. Μορ. Η 6451· **β[2])** (και αιτιατ.) σε κανονική ποσότητα: *Στρέφομαι ομπρός μου και θωρώ ποτάμι βουρκωμένο,| όχι να πεις πολλά βαθύ ουδέ ξεχειλισμένο· | εις το ποσόν του επήγαινε, σιγόν σιγόν ελάλει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 161.

Ως επίρρ. = **α)** συνολικά: *ήτον ούτος ο πτωχός μου| εν λιμώ και δίψη, λέγω,| τριάκοντα ποσόν ημέρας| τυραννούμενος ο γέρων* Πτωχολ. α 294· **β)** (με άρν.) καθόλου: *εβλέπου, όνταν είσαι εις την πούντα οπού θέλεις ν' απογυρίσεις να έλθεις εις την Πρέβεζα, μηδέν την κοστάρεις … ότι έχει νερά φτενά και μηδέν κοστάρεις ποσό ζερβά* Πορτολ. Α 205[18].

πόσος, αντων., Διγ. Ζ 910, 3223 κριτ. υπ., Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 255 δις, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4403, Λίβ. Esc. 2564, Αχιλλ. (Smith) Ν 15, 1716, Αχιλλ. (Smith) Ο 563, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 36, Δευτ. Παρουσ. 332, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 24, 78, Λίβ. Va 1143, 1144, 3346 δις κ.α., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 113, 1614, 2414, 3930, 4398 δις, 4533, 4678, Διήγ. Αλ. G 268[19], Πτωχολ. Ρ 108, 124, Κυπρ. ερωτ. 96[18], 104[21], Πανώρ.[2] Α' 348, Β' 67 κ.α., Πτωχολ. Β 86, 87, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 168[6], 210[6], 326[20].

Η αρχ. αντων. *πόσος*. Η λ. και σήμ.

α) (Ερωτ. επιθετ., εισάγει ευθείες ή πλάγιες ερωτήσεις) ποιος (σε αριθμό, μέγεθος, ποσότητα, αξία, χρόνο, απόσταση, κλπ.): Ασσίζ. 15[15], Λίβ. Esc. 1288, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 183, Κυπρ. ερωτ. 99[4]· (ως σύστ. αντικ.): *Περί των ορμασιών πόσα κελεύει ο νόμος και η ασσιζα, ποίον καιρόν ημπορεί άνθρωπος να παντρευτεί* Ασσίζ. 262[1]· *Γνώθεις καλά γι' αγάπην της πόσα 'χω παθημένα;* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 91· (περιληπτ.): *Μα τις μπορεί να δηγηθεί την μάχην οπού εστάθη| και πόσος Τούρκος και Χστιανός έπεσε εκει κι εχάθη!* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 315[4]· (επιφ.): *Ω, πόσα δάκρυα εχύθησα, πόσες φωνές εβγαίνα| θωρώντας το λακταρισμό τόν είχε η Παρθένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4046 δις· **β)** με παράλ. του ουσ. (για έμφαση με την αντων. *τόσος*): *Ω πόσα τόσα ετύχαινεν αυτά σου τα ματάκια| να με κρατούν, ψυχούλα μου, με σπλαχνικά κανάκια* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 627· *Και πόσες τόσες είναι αυτές* (ενν. οι γυναίκες) *τα σπίτια τους ρημάξαν,| γονέους, φίλους και δικούς εκάμασι και σφάξαν* Δεφ., Λόγ. 699· (εμπρόθ.): *και μέχρι τίνος εν κρυπτώ τας ηδονάς τρυγώμεν;| Και μέχρι πόσου μισθαργός μετά δεσποίνης μένει …;* Καλλίμ. 2103· *εις πόσα εγόρασές το;* (ενν. *το καλαμάριν*) Sprachlehre 92-3.

ποσός (Ι) ο· *πόσος*. — Βλ. και *ποσόν* το.

Από το ουσ. *ποσό(ν)* το με μεταπλ. ή το αρσ. της αρχ. αντων. *ποσός* ως ουσ.

Ποσότητα· (προκ. για χρηματικό ποσό): *πολλαπλασιάσας ουν τα ζ' με τα βδ' και μερίσας με τα ας', ει τι έβγη εις τον μερισμόν, εκείνος ο ποσός έστιν του κεφαλαίου* Rechenb. 33[6]· *Άνθρωποι δύο ηθέλησαν ωνήσασθαι ναυν, ης η τιμή νομισμάτων ρ'· των δε μηδείς έχων τον τοσούτον ποσόν, ήτησεν ο πρώτος του δευτέρου τα γ''* Rechenb. (Vog.) 7[2]· (προκ. για αριθμητικό μέγεθος): *Είτις έχει απλαζίρι ν' αγροικήσει τον πό-*

σον των Γενουβήσων οπού επεθάναν εις το ρηγάτον της Κύπρου απέ την αρμάδαν τους ... Μαχ. 466[27]· φρ. στένω κάπ. στον ποσόν του = ?ορθώνω (κάπ. στο κανονικό ύψος του): *Τότες εσύρνα τα σκοινιά και ανασηκώσασίν τον* (ενν. τον σταυρωμένο Ιησού), | *και πάλι τ' αχαμνίζασι, στη γη ερρίξασίν τον* (παραλ. 2 στ.). *Πούρι με την τυράννιση στένουν τον στον ποσόν του* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3602.

ποσός (II), αντων., Πτωχολ. α 952.

Η αρχ. αντων. *ποσός*.

Που έχει κάποια ποσότητα ή μέγεθος· (εδώ με το επίθ. *πολύς*) κάμποσος, πολύς: *Και ποσών πολλών το μέτρος | γυναικών γαρ των ωραίων | υπερείχε γαρ εκείνη* (ενν. *η Ελένη*) | *τον κατά καιρόν εκείνον* Ερμον. Β 171.

ποσότης -τητα η, Ελλην. νόμ. 546[19], Δούκ. 207[25], Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 113[78].

Η λ. στον Αριστοτέλη (*ποσότης*) και σήμ. (*ποσότητα*).

Μέγεθος που μπορεί να μετρηθεί και να αυξομειωθεί· *Περί προικός τάξιμον υπό μητρός και δεν είπε την ποσότητα, και πατρός, και δεν είπε την ποσότητα, ποίον των δύο γίνεται* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 152[97, 98]· (προκ. για χρηματικό ποσό): *Ο βασιλεύς των Ρωμαίων την των κατ' έτος ασπρών τριακοσίων χιλιάδων ποσότητα ου καταδέχεται* Δούκ. 293[12]· (προκ. για χρον. διάρκεια): *Το δε μέτρος του ύπνου δεν δίδομεν εις όλους μίαν ποσότητα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 178.

ποσόω, Ασσίζ. 6[21].

Η λ. στο Θεόφραστο. Τ. *ποσσώνω* (Χατζ., Λεξ.) και μτχ. παρκ. *ποσσούμενος* σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 754).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α)** που ανέρχεται συνολικά σε ένα ορισμένο όριο, συμποσούμενος: *προβάλλομαι και λέγω κατά του κυρ δείνα ... ως ότι προλαβών όρμασα αυτόν μετ' εκείνης της ημετέρας θυγατρός κυράς δείνα μετά προικιμαίων πραγμάτων, αξία η προιξ και ποσουμένη περπύρατα τόσα* Ελλην. νόμ. 572[8]· *Αυτά δε τα στρατεύματα πάντα καταμετρήσας | εύρε καλώς ποσούμενα δώδεκα μυριάδας* Βίος Αλ. 3578· **β)** ορισμένος· συμφωνημένος: *Περί εκείνου οπού πουλεί α' άλογον ετέρου ανθρώπου εις καιρόν ποσούμενον εις το να σάσουν να έχει το πλέρωμάν του και έρχονται ο καιρός δεν έχει να πλερώσει* Ασσίζ. 44[12]· *Εάν γένηται ότι εις άνθρωπος δίδει την οικίαν του ή τον κήπον του εις έφυτον έως καιρόν ποσούμενον ...* Ασσίζ. 78[14].

πόστα η, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 62.

Από το ιταλ. *posta*. Η λ. στο Somav., It. -gr. λ. *posta* και σήμ. με διαφορ. σημασ.

1α) Θέση· σειρά: *Ηβλέπεις εκείνο οπού μας έμεινεν από το φαγητό μας, φάγε και εσύ εις την πόστα σου* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 185[v]· **β)** (προκ. για έγγεια ιδιοκτησία) η θέση όπου καταχωρείται η περιουσία κάπ., μερίδα: *ο ευγενής άρχων αφέντης Τζανής Μανολέσος ... δίδει και κοντσεδέρει εις αλλαξίαν παντοτινήν του αφέντη του Τζανή Βαρούχα ... και αφέντη Τζώρτζη, του υιού του ... τα χωράφια του, οπού έχει την σήμερον ...· οι οποίοι να 'χουν αουτοριτάν από την σήμερον και ομπρός να τα βγάνου από την πόσταν του άνωθεν άρχο, να τα βάνου σε πόστα εδική τωνε* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 311[13] δις. **2)** (Στρατ.) **α)** θέση του στρατού, στρατόπεδο:

υπήγαινε (ενν. *ο Γολιάθ*) *το γύρο εκεί οπού ήσαν οι πόστες των ανθρώπων και εγύρευε ότι να έβγει τινάς να πολεμήσει μετ' αυτόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 189ν· **β)** στρατιωτικό σώμα· (εδώ στον πληθ.) οι τάξεις του στρατού: *Και ο Σαούλ ήλθε καταπάνω τους με το πλήθος του εις εκείνον τον τόπον και είχε μετ' αυτόν εις τες πόστες τρεις από τους υιούς του Ιεσσαί* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 189ν· **γ)** φρ. *είμαι στην πόσταν* = παραμονεύω, ενεδρεύω: *Εις μιαν μεριάν εστάθησαν και ήτον εις την πόσταν,| με τέχνην την εκάμασιν οι χριστιανοί την χώστραν* Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 777. **3)** Ταχυδρομείο: *Αν ορίσεις ... να σε φέρω απόκριση από την Κωνσταντινόπολη, στείλε μέ την πόστα στο Βάρσιοβο, στο γαρδινάλη οπού έστειλες λεγάτον, και εξ αυτόν θέλω πάρει τη γραφή* Επιστ. 16. αι. 16[145].

Η λ. ως τοπων.: Πορτολ. Α 221[1].

'ποσταμένος, μτχ., βλ. *αποσταίνω.*

'ποστατικό(ν) το, βλ. *υποστατικό(ν).*

ποστέλνικος ο.

Από το ρουμ. *postelnic.* Η λ. σε επιστ. του 19. αι. (Παπαδόπουλος Στ., Μακεδ. 10, 1970, 156).

Τίτλος ανώτατου αξιωματούχου στις παραδουνάβιες ηγεμονίες (για το πράγμα βλ. Παπαδόπουλος Στ., ό.π., σημ. 1): *Δεν σου βοηθά ο βόρνικος, μηδ' ο ποστέλνικός σου,| μηδέ ο μπάνος ο τρανός οπού 'ναι πενθερός σου* Ιστ. Βλαχ. 2788.

πόστερος ο.

Από το ιταλ. *pòstero.*

Απόγονος: *εξορτάρω και προτεστάρω όλους μου τσι πόστερους τσι ασιρνικούς να μην αφήσουσιν ποτέ να περάσει η πρόβα τση αρχοντιάς τως* Διαθ. 17. αι. 3[170].

ποστίτσος, επίθ.

Από το ιταλ. *posticcio.*

(Προκ. για σύζυγο) που συζεί με κάπ. χωρίς νόμιμο (θρησκευτικό) γάμο (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *posticcio* 9): *Θέλω τη* (ενν. *την Αλεξάνδρα*), *μα ποστίτσα μου, και λόγο έτσι ας δώσει,| γιατί έχω παρατήρημα παπάς να μου σιμώσει* Στάθ. (Martini) Γ' 543.

πόστο το.

Από το ιταλ. *posto.* Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Είδος (για τη σημασ. βλ. Bakker-v. Gemert [Βαρούχ. σ. 842]): *πρεζέντε και κοντέντος ο άνωθεν Μανόλης, ο γαμπρός, και παραλαμβάνει όλα τα άνωθεν ... οδιά το προυκίον οπού του έταξεν ο άνωθέν του πενθερός και ίτσι του κάμνει την παρών σιγουριτάν εις όλα τα άνωθεν πόστα οπού επαράλαβεν* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 740[9].

'ποστρέφω, βλ. *αποστρέφω.*

ποσχάδα η, βλ. *μποσκάδα.*

'πόσχομαι, βλ. *υπόσχομαι.*

'ποσώννω, βλ. *αποσώνω.*

ποσώς, επίρρ., Σπαν. Α 478, Σπαν. Β 395, Προδρ. (Eideneier) I 13, IV 16, 145, 502, Καλλίμ. 308, 344, 559, κ.α., Ασσίζ. 486[9], Διγ. (Trapp) Gr. 1817, Διγ. Ζ 1702, 3427, 3515, 3999, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 85, Βέλθ. 101, 390, Χρον. Μορ. Η 114, 592,κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 108, 114, 1429 κ.α., Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 388, 390, 954, Φλώρ. 697, 1367, Ερωτοπ. 195, 287, Λίβ. Sc. 874, 2780, Λίβ. Esc. 3933, Λίβ. (Lamb.) Ν 235, Λίβ. Ν 2844, Αχιλλ. (Smith) Ν 11, 150, 185, κ.α. Ιμπ. 54, 160, 184, 207, κ.α. Χρον. Τόκκων 660, 1715, Λίβ. Va 418, Ιμπ. (Legr.) 129, 895, Αχέλ. 552, 1106, 1750, Χρον. σουλτ. 86, 109, Πανώρ.[2] Α' 367, Β' 504, Γ' 99 κ.α., Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 70, Ε' 248, 617, Κατζ. Γ' 543, Δ' 119, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1579, Β' 1394, Δ' 900, Ε' 705, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 11, Α' 268, Ιντ. Β' 77, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1009, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 43, Γ' 406, 766, Δ' 334, Διγ. Ο 114, 322, 593, 1926, κ.π.α.· *?μποσώς,* Χρον. Μορ. Ρ 1898, 2016· *πόσως,* Ασσίζ. 92[20], Τριβ., Ρε 163. — Βλ. και *μηδεποσώς, ουδεποσώς.*

Το μτγν. επίρρ. *ποσώς.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex.) και κοιν. συν. λόγ.-λαϊκ.

1) (Με άρν.) καθόλου, διόλου (η σημασ. στο Somav. και σήμ.· βλ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.): *Από του πλήθους του λαού, του δυνατού πολέμου,| τινάς ουκ ίσχυσεν ποσώς να φύγει από την Πόλιν* Χρον. Μορ. Η 870· *Το σίδερο όνταν είν' πυρό, ο μάστορας το κάνει,| μα 'στερα δε μαλάσσεται ποσώς, ωσάν κρυγιάνει* Πανώρ.[2] Δ' 68· *οληνυκτίς εδέρνετον, ποσώς δεν εκοιμήθη* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 292· *ομορφιά ανεστόλιστη, ...| ... σαν πέτρα είναι δεμένη| μέσα εις μολύβι, απού ποσώς δε λάμπει* Ροδολ. (Αποσκ.) Β' 255· *Άφες τα δικασίματα, ποσώς μηδέν τα θέλεις* Σπαν. Ο 109· (επιτ., πλεοναστικά): *φροντίδα δε και μέριμναν ποσώς την περί τούτου| εσείς μηδόλως έχετε* Καλλίμ. 2318· *ουκ ήξευρεν ποσώς, καθόλου το μανδάτον* Χρον. Τόκκων 1088. **2)** (Επιτ.) κατά κανένα τρόπο, σε καμία περίπτωση: *ουδέν επέρασεν ποσώς κανένας μήνας, δύο* (παραλ. 1 στ.), *το κοιλιακόν τούς ηύρηκεν* Χρον. Μορ. Η 7204· *ουδέν εδιέβησαν ποσώς εις μήνας ή και δύο,| από αμαρτίας εγίνετον κι απόθανεν ο κόντος* Χρον. Μορ. Ρ 150. **3)** (Σε καταφ. προτάσεις) κάπως, κατ' ελάχιστον, λίγο, έστω και λίγο: *Μή τις ποσώς ηνάγκασεν, κατεδυνάστευσέν σε,| ... κὰκ της αιτίας ταύτης| εποίκες όσον έποικες ...;* Καλλίμ. 2582· *αδέλφι μας Καλλίμαχε, πόθεν ανάγκην έχεις* (παραλ. 1 στ.); *Και τις ποσώς ετόλμησεν και επολέμησέ σε;* Καλλίμ. 1363· *να δείξει* (ενν. *η βασίλισσα εκείνη η Ευδοκία*) *πρόσωπον καλόν και αγάπην εις την χώραν,| να γλυκαθούν οι άνθρωποι ποσώς να ανασάνουν* Χρον. Τόκκων 1270· *Τα τυχερά τις δύναται ποσώς να τα μετρήσει;| Ανόλπιστα γαρ πράγματα έρχονται εις τον κόσμον* Χρον. Τόκκων 573.

Έκφρ. *καν ποσώς,* βλ. ά. καν Εκφρ., Προσθ. σ. 407, Επιτομή, ά. καν Εκφρ. 10.

'ποταγή η, βλ. *υποταγή.*

'ποτάζω, βλ. *αποτάσσω (II).*

ποταμηδόν, επίρρ., Σπαν. (Λάμπρ.) Va 26, Ερμον. Χ 282, Ψ 232, Ταμυρλ. 82, Ψευδο-Σφρ. 428[18-19] κριτ. υπ., Διακρούσ. 105[17].

Το μτγν. επίρρ. ποταμηδόν. Η λ. και σήμ. λόγ.

(Προκ. για άφθονη ροή) σαν ποτάμι: *Ραβδέαν τούτον έπληξα μέσον των δύο ώμων,| αφ' ων αίμα ποταμηδόν έρρεε παραχρήμα* Διγ. (Trapp) Gr. 2593· *Τότες από τον πολύν του φόβον εξύπνησεν όλος έντρομος. Οι δε οφθαλμοί αυτού έρραινον ποταμηδόν δάκρυα* Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 190[11].

ποταμηδώς, επίρρ. — Βλ. και *ποταμηδόν*, *ποταμοειδώς*.

Από το επίρρ. *ποταμηδόν* αναλογ. με επιρρ. σε *-ώς*· βλ. και LBG.

(Προκ. για άφθονη ροή) σαν ποτάμι: *πολλούς των πολεμίων απέσφαξε και το αίμα ποταμηδώς εκ των ποδών και των χειρών αυτού έρρεε* Ψευδο-Σφρ. 428[18-19].

ποτάμι το, βλ. *ποτάμιον*.

ποταμία η, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 89, 155· *ποταμιά*.

Το μτγν. ουσ. *ποταμία* (TLG). Ο τ. και σήμ. Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Το ποτάμι και η παραποτάμια περιοχή, ποταμιά (για τη σημασ. βλ. και Δεινάκις, Αφ. Χατζιδ. 138)· (εδώ) ποτάμι: *τίνα να τα ειπώ τά επάσχισα και ποίον να τα εγκαλέσω;* (παραλ. 1 στ.) *την γην, τα δένδρη, τα βουνά, τας ποταμίας, τας βρύσεις;* Λίβ. Sc. 2812· *Ήμοιασεν ο Ρωτόκριτος κεινού του στρατολάτη| που 'λαχε εις ποταμιά θολή κι είναι νερό γεμάτη| κι ως τηνε δει φοβάται τη, δειλιά να την περάσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 2124· εκφρ. *άνω/κάτω ποταμία* = ο άνω/κάτω ρους ποταμού: *όλη μέρα τους έκοπτεν την άνω ποταμίαν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 88· *όλη νύκτα μας έκοπτεν την κάτω ποταμίαν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 156.

ποταμιαίος, επίθ.

Από το ουσ. *ποτάμιον* και την κατάλ. *-αίος*. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. I 45[21-22], Act. Xer. 17[25])· βλ. και LBG.

Ποτάμιος· (εδώ προκ. για καλλιεργήσιμη γη) παραποτάμιος: *της ουν ... ποταμιαίας* (ενν. γης) *και πυργοταίου, μαυρογαίου τε και βαθυγαίου ταύτης οφείλεις εν ίσω μέτρω μετράν και πιπράσκειν ... μοδίου ενός* Metrol.[2] 49[5].

ποταμίδα η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 351[3, 8, 13], 828[10], 853[31].

Από το ουσ. *ποταμός* και την κατάλ. *-ίδα*. Η λ. στο Du Cange, σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 163) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

1) Το κοινό όνομα του ωδικού πτηνού υπολαΐδα ή συλβία, που ανήκει στην ίδια οικογένεια με το αηδόνι (βλ. Κοραή, Ατ. Δ' 450, Καραλέκας, Αγρίμια και πουλιά, 131) ή το πραγματικό αηδόνι στην Κρήτη (Δετοράκης, Κρητολ. 1, 1975, 154, Πλατάκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 99, Απαλοδήμου, Λεξ. πουλιών, 279): *Τση ποταμίδας γροίκησε το πώς παραπονάται| και με γλυκύ κιλαδισμό τσι πόνους τση δηγάται.| Από κλαδί ως κλαδί πετά κι όπου κι αν κατσει κλαίγει* Πανώρ.[2] Γ' 93. **2)** Παραποτάμιο χωράφι που αρδεύεται: *για το οποίον αμπέλι και ποταμίδα ήρθασιν θεληματικώς ο άνωθεν πουλητής με τσι αγοραστάδες και εβάλασιν τον κυρ Γεωργηλά Βαρούχα ... και εστιμάρισέν το* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 351[6].

ποταμίζω.

Από το ουσ. *ποταμός* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παπαδ. Α., Λεξ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. 424)· βλ. και LBG.

Ρίχνω στο ποτάμι· πνίγω: *οι αμιράδες βούλονται εμέ να ποταμίσουν* (έκδ. *ποταμίσουν*· για το πράγμα βλ. και ά. *αποτομώ -μίζω* τόμ. Γ' Προσθ.)| *τα τέκνα σου να σφάξωσιν ως πατρός αποστάτου* Διγ. (Trapp) Gr. 393 κριτ. υπ.

ποτάμιν το, βλ. *ποτάμιον*.

ποταμίνα η, Φλώρ. 1525, Ιμπ. 252. — Βλ. και *ποταμία*.

Από το ουσ. *ποταμός* και την κατάλ. *-ίνα*. Πβ. λ. *ποταμινιά* η σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Ανδρ., Αθ. 51, 1940, 28, Μυριανθεύς, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 199, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

Ποταμιά: *Όλην την νύκταν περπατούν λιβάδια, ποταμίνες| και την ημέραν άπασαν λαγκάδια και βουνίτσια* Ιμπ. 511.

ποτάμιον το· Βέλθ. 327, Ερμον. Υ 97· *ποτάμι*, Κομν., Διδασκ. Δ 31, Εβρ. ελεγ. 166, Λίβ. Esc. 3065, Λίβ. Va 2848, Λίβ. N 3586, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 714, Κορων., Μπούας 37, 71, 83, 84, 95, 97, 108, 122, 123, 125, Διήγ. Αλ. G 283^{9}, 285^{27}, $286^{3,14}$, 289^{29}, Πεντ. Γέν. II 10, Λευιτ. XI 10, Αρ. XXI 15, XXIV 6, Δευτ. VIII 7, Πορτολ. Α 198^{26}, 227^{30}, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 87^{3}, 111^{10}, Δευτ. Παρουσ. 389, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 159, 163, 1352, 3915, 4101, Δωρ. Μον. XXXV, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 41, Σταυριν. 1121, Ιστ. Βλαχ. 2395 [= Γέν. Ρωμ. 37], Σουμμ., Ρεμπελ. 159, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1095, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 799, Διακρούσ. 89^{16}, 114^{3}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 153^{24}, 157^{2}, 428^{4}, 530^{7}· *ποτάμι(ν)*, Ιων. II^{4}, Αχέλ. 1482, Παλαμήδ., Βοηβ. 798, 801, 807, 813· *ποτάμιν*, Σπαν. Α 23, Διγ. Ζ 3476, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1720, Βέλθ. 1101, Φλώρ. 817, 994, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 184, Ερωτοπ. 583, Λίβ. Ρ 39, 2112, Λίβ. Sc. 1906, Λίβ. Esc. 2424, 3608, Λίβ. Va 67, 92, 2880, Λίβ. Ν 2126, Αχιλλ. (Smith) Ν 1024, 1754, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 714, Χούμνου, Κοσμογ. 339, 340, 341, Απόκοπ.² 276, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 617, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 809· *ποτάμι(ον)*, Ιμπ. 523, Παρασπ., Βάρν. C 136, 270, Αργυρ., Βάρν. Κ 129, 169, Hagia Sophia k 487^{10}, f 598^{18}.

Το αρχ. ουσ. *ποτάμιον*. Ο τ. *ποτάμι* στο Βλάχ. (λ. *ποταμός*) και σήμ. Ο τ. *ποτάμιν* σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Kastam. 1^{18}, Caracausi, στη λ.) και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Για τη λ. βλ. και LBG.

1) Ποταμός: Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 428· *Μέρος δε εξ αύτους σκότωσεν εγγύς εις το ποτάμι* Κορων., Μπούας 37· *τα άλογα των Μακιδόνων ούδε ποτάμια τα κρατούν ούδε βουνά μεγάλα* Διήγ. Αλ. G 285^{29}· *Όπου περάσω άθρωπος ποτέ του δεν προβαίνει,| γιατί, τα μάτια μου ως τους δου βρίσκουνται αποθαμένοι·| τα δένδρη όλα ξεραίνουνται, φυρούσι τα ποτάμια* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 233· (προκ. για τους μυθικούς ποταμούς του Κάτω Κόσμου): *Ω τέρατα σκληρότατα, πού είμαι; Εις το ποτάμι| της Στύγε κι εις την Κόλαση πάμενε πούρι αντάμι;* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 279· *Στο περιγιάλι του Έρεβου, στης Λήθης το ποτάμι| όπου φυσούν οι ακάθαρτοι ανέμοι θέλεις δράμει* Ζήν. (Αλεξ. Στ.- Αποσκ.) Ε' 367. **2)** (Μεταφ., προκ. για υγρά) **α)** μεγάλη ποσότητα: *Τα μάτια τση από τη χαρά ποτάμια εκατεβάζα| και με τα δάκρυα, που*

'βγανε την πρώτη, δεν εμοιάζα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 1103· *Ποτάμι δάκρυα να κινού, να λένε μοιρολόγια*| *εις κάθα σπίτι χαμηλό κι εισέ ψηλά ανώγεια* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 156[27]· (σε παρομοίωση): *Όταν δε πάλιν, δέσποτα, γεύματος ώρα φθάσει* (παραλ. 6 στ.) *ανάθεμά με ...*| *αν ου κινούν τα σάλια μου και τρέχουν ως ποτάμιν* Προδρ. (Eideneier) III 132-1 χφφ GM κριτ. υπ.· *Ίδετε τα βασίλεια ...*| *... πολεμιστάς συνάζουν,*| *και χύνονται τα αίματα σαν βρύση, σαν ποτάμι* Ιστ. Βλαχ. 1437· *Η γη τότ' εκοκκίνησεν από τα αίματά τους,*| *και σαν ποτάμι έτρεχε τότε 'πού τα κορμιά τους* Διακρούσ. 103[16]· **β)** (ως επίρρ.· πβ. ά. ποταμηδόν): *τότε τα δάκρυα ποταμούς εκέvωνα καθ' ώραν* Λίβ. Sc. 2989· *ποτάμια εκ τα μάτια τους τα δάκρυα να τρέχουν* Σταυριν. 1121. **3)** Σε παρομοίωση **α)** προκ. να δηλωθεί η καθαρότητα, η διαύγεια των ματιών κάπ.: *υγρά* (ενν. τα ομμάτια της κόρης) *και εις την υγρότητα εθεώρεις τον εαυτόν σου*| *ως εις καθρέπτην άψογον και άθολον ποτάμιν* Λίβ. Sc. 1289· **β)** προκ. να δηλωθεί η ορμή και η ταχύτητα με την οποία κινείται κ.: *δεν εστάθησαν να πολεμούσιν, αλλά έδραμαν ωσάν ένα γρήγορον ποτάμι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 388· (εδώ προκ. για το πέρασμα του χρόνου): *Λοιπόν τον χρόνον βλέπομεν τι τρέχει ωσάν ποτάμι,*| *και ουδέν καταλαμβάνομεν το τι μας θέλει κάμει* Πένθ. θαν.[2] 507.

ποτάμιος, επίθ., Ιερακοσ. 467[12], Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 181[7]. — Βλ. και *ποταμίσιος*.

Το αρχ. επίθ. *ποτάμιος*. Η λ. και σήμ.

Που σχετίζεται με ποταμό, που προέρχεται από ή ζει σε ποταμό, ποταμίσιος: Ιατροσ. 3[61], Ιερακοσ. 467[18], Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 232[13].

ποταμίσιος, επίθ., Ιατροσόφ. (Oikonomu) 88[15]. — Βλ. και *ποτάμιος*.

Από το ουσ. *ποταμός* και την κατάλ. *-ίσιος*. Η λ. το 10. αι. (TLG), στο Steph., Θησ., στο Du Cange (λ. *ποτάμιος*) και σήμ.· βλ. και LBG.

Που σχετίζεται με ποταμό, που προέρχεται από ή ζει σε ποταμό: *καβούρους ποταμισίους* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 84[13]· *Από τα ποταμίσια* (ενν. ψάρια) *πάλιν είναι καλύτερα όσα κατοικούσιν εισέ τόπους πετρώδεις* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 222· *Είναι το νερόν τούτου του ποταμού ... υγιέστατον· όπου γε όλα τα άλλα ποταμίσια νερά είναι βλαβερά, τούτο δε μόνον είναι υγιέστατον* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 263.

ποταμογείτων ο.

Το μτγν. ουσ. *ποταμογείτων*. Λ. *ποταμο(γ)είτης, ποταμο(γ)είτονας* και *ποταμοείτονον* το σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 755, λ. *ποταμοείτης*, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 242, λ. *ποταμο(γ)είτης*, Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *ποταμο(γ)είτονας*).

Υδροχαρές φυτό (βλ. Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ.· πβ. και ά. *καλαμίνθιν*): *Ποταμογείτονα, ήτοι καλαμίνθιν, πότισον τον ζωμόν του* Σταφ., Ιατροσ. 2[39].

ποταμοειδώς, επίρρ.

Από το επίθ. *ποταμοειδής* (Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.).

Με τον τρόπο που ρέει (άφθονα και ορμητικά) το ποτάμι (βλ. και ά. *ποταμηδόν*): *πολλάκις πλήθος των Αγαρηνών εθανατώσατε, και το αίμα αυτών ποταμοειδώς εκ των χειρών υμών έρρευσε* Ψευδο-Σφρ. 420[18-19].

ποταμός ο, Λόγ. παρηγ. Ο 126, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 380, Καλλίμ. 446, Διγ. (Trapp) Gr. 1790, 2511, 3146 κριτ. υπ., Διγ. Ζ 901, 2960, 3477, 3478, 4089, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1620, 1622, 1627, 1634, Βέλθ. 1105, 1123, 1139, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 284, Ερωτοπ. 555, Λίβ. Esc. 3804, Λίβ. Sc. 2963, Λίβ. Va 2754, 3500, 3796, Λίβ. Ν 2525, 2736, Αχιλλ. L 1283, Αχιλλ. (Smith) Ν 618, Αλφ. ξεν. Αθ. (Μαυρομ.) 22, Μαχ. 10^{9}, 160^{2}, 270^{5}, 274^{12}, Hagia Sophia α $462^{12,13}$, Απόκοπ.^{2} 88, Κορων., Μπούας 60, Πεντ. Γέν. XV 18 δις, XXVI 17, 19, XXXI 21, XLI 1, Έξ. I 22, II 3, VII 24, Αρ. XXXII 9, XXXIV 5, Δευτ. I 24, II 36, 37, III 16, IV 48, Πορτολ. Α 171^{7}, 198^{26}, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) $87^{1,2,11}$, Χρον. σουλτ. 81^{4}, Ιστ. πατρ. 81^{8-9}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 172, 922, 1448, 1514, 2281, 2423, 2424, 2426, 2435, 3647, 4613, Χρησμ. (Brokkaar) Ν 94, Λαυρ., Οπτασία Σ. 112, Κυπρ. ερωτ. 97^{13}, 154^{14}, Πανώρ.^{2} Πρόλ. 55, Β΄ 472, Γ΄ 57, 209, 571, 599, 626, Δ΄ 119, 127, 133, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α΄ 410, Γ΄ 341, Διγ. Ανδρ. 389^{5}, 390^{8}, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Γ΄ 1251, 1484, Δ΄ 57, 60, 105, 133, 214, Ε΄ 976, Διαθ. Νίκωνος 56, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1545 *α΄* 3, 1546 *α΄* 25, 28, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε΄ [695], [699], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α΄ 24, Γέν. Ρωμ. 69, Διγ. Ο 1373, Διακρούσ. 99^{8}, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 202^{4}, 482^{14}, 510^{20}, 520^{18}, 552^{1}, Hagia Sophia φ^{1} $503^{17-18,20}$, ω 510^{27}, f 598^{20}, ψ 616^{24}· *πόταμος*, Πεντ. Δευτ. II 36.

Το αρχ. ουσ. *ποταμός*. Ο τ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Η λ. και σήμ.

1α) Ποταμός: Διγ. (Trapp) Gr. 3053, Διγ. Ζ 2203, Λίβ. (Lamb.) Ν 169, Μαχ. 198^{28}· (μεταφ., προκ. για το θάνατο): *Γεφύριν έν' και ποταμός* (ενν. ο πρώτος θάνατος) *γοργοπεραματάρης* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 61· (σε παρομοίωση): *Οι Τούρκοι τότε με βοήν και όχλον επληθαίναν* (παραλ. 1 στ.)· *τόσα φουσσάτα μπήκασιν, τόσα φουσσάτα μπήκαν,* (παραλ. 1 στ.). *Ποτέ με τέτοιαν ταραχήν στους κάμπους δεν εβγαίνει| τις αφρισμένος ποταμός, όταν πολλά πληθαίνει| κι αρπά χαράκια και δενδρά* Αχέλ. 1083· *Ως ποταμός χειμωνικός θολός όντα φουσκώσει| κι εις το καυκί ντου δε χωρεί κι όξω 'ς τσι κάμπους δώσει* (παραλ. 4 στ.), *τέτοιας λογής την σήμερο τον πόθο φουσκωμένο| βαστώ στη δόλια μου καρδιά* Πανώρ.^{2} Γ΄ 399· (σε προσφών.): *τα πάντα θλιβερά να κλαύσουν να θρηνήσουν,| περβόλια, βρύσες, ποταμοί και δρόμοι σφαλισθήτε,| κάμποι, λαγκάδια, πετρωτά, όλα σας λυπηθήτε| και γοερώς θρηνήσατε* Διακρούσ. 111^{18}· (σε προσωποπ.): *Θαρρώ το να 'κλαψες κι εσύ πολλές φορές για μένα,| καθώς με κλαίσι τα θεριά, τα δάση, τα χαράκια,| οι κάμποι κι όλοι οι ποταμοί, τα δέντρη και τα ρυάκια* Πανώρ.^{2} Β΄ 292· (προκ. για μυθικό ποταμό του Κάτω Κόσμου): *Εκεί στον τόπον βρίσκεται ο ποταμός της Λήθης,| και όστις πάγει πίνει τον και λησμονεί τον κόσμον* Διγ. Α 4508· **β)** (με τα ουσ. *καυκί*, *πλάτη* και *χείλος*, προκ. να δηλωθούν αντίστοιχα η κοίτη, η επιφάνεια και η όχθη του ποταμού· βλ. και ά. καυκί(ν) 2, πλάτη 2α): *χαρούμενοι εκατήρχοντο του ποταμού το χείλος* Διγ. Ζ 3453· *Κι απήτις επεράσαμε του ποταμού την πλάτη,| θωρώ κι εχώρισε εις τρία στράτα και μονοπάτι* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 173· *και εσύντυχεν ο Φαρώ προς τον Ιωσέφ· εις το όνειρό μου ιδού εγώ στέκω ιπί το χείλος του ποταμού* Πεντ. Γέν. XLI 17· *τσ' εφάνη στ' όνειρό τση* (ενν. της Αρετούσας)*| και σκοτεινιάζει ο ουρανός ...| και κλαίγοντας παρακαλεί, κοιμώντας, να γλυτώσει,| όντες θωρεί πως ήλαψε στον ποταμού την πλάτη| μια λαμπυρότατη φωτιά κι άθρωπος την εκράτει·| φωνιάζει της «μη φοβηθείς»* Ερω-

τόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 65· *εις το καυκί του ποταμού του Αλφειού σε μίαν| ... όμορφην μυρωδικήν μερτίαν,| καταλαχού πρωτύτερα το βρήκα* (ενν. το παιδί) Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [679]. **2)** Μεταφ. **α)** (προκ. για υγρά) μεγάλη ποσότητα: *να εύρεις δάκρυα ποταμούς, βουνά τρανά τας θλίψεις* Λόγ. παρηγ. L 130· *εγώ τη σβήνω* (ενν. την καμένη καρδιά), *λυγερή, κι εσύ την άφτεις πλέον,| και α δεν την βρέχεις, λυγερή, με τα δικά σου χέρια,| τον ποταμόν και αν έβαλα, ποσώς δεν την δροσίζω* Ερωτοπ. 287· *τα δάκρυά του είχε ποταμούς, βροντάς τους στεναγμούς του* Λίβ. Sc. 2637· *επλήθυνεν ο ποταμός της αιματοχυσίας,| και πάλιν εκατέκοπτεν και χορτασιάν ουκ είχεν* Αχιλλ. L 455· (σε σχ. έλξης): *Η δε, στενάξασα πικρώς ως από σπλάχνων μέσων,| εκίνησαν εξ οφθαλμών, φευ, ποταμός δακρύων* Καλλίμ. 603· (σε παρομοίωση): *ως ποταμός εγρήγορος τα δάκρυά τους ετρέχαν* Αχιλλ. L 1283· *Κι ως ποταμός το αίμα των έτρεχεν* Κορων., Μπούας 57· *οι μπάλες πλήσες να 'ρχουνται απάνω τως, να τρέχου| τα αίματα σαν ποταμός* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 520^{18}· (ως επίρρ.· πβ. ά. ποταμηδόν): *τα μάτια ετρέχαν ποταμός* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 1028· *να χύσου δάκρυα ποταμόν πως αιχμαλωτιστήκα| από το γένος των Τουρκών* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ.Στ.-Αποσκ.) 146^{5}· **β)** (προκ. να δηλωθεί αφθονία): *Βοστρύχους είχεν ποταμούς, ερωτικούς πλοκάμους* Καλλίμ. 811· *πηγή* (ενν. το κάστρο) *χρημάτων, ποταμός των όλων πλουμισμάτων* Καλλίμ. 1460· **γ)** (προκ. να δηλωθεί ψυχικός, πνευματικός και πολιτιστικός πλούτος): *η βασιλεία σου, ... της δικαιοσύνης| συνήγορος και ποταμός της ελεημοσύνης* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1276· *κάμωμα πολλά ακριβό σ' έτοιους καιρούς εγίνη| εις την Αθήνα που ήτονε τση μάθησης η βρώσις| και το θρονί της αφεντιάς κι ο ποταμός της γνώσης* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 26· *Θάλασσαι, ποταμοί, πενθήσατε τον μέγαν ετούτον ποταμόν της διδασκαλίας* Χίκα, Μονωδ. 146· *στη Δύσιν έπεψες* (ενν. *Ρέθεμνος*) *όλη σου τη σοφία| κι εγέμισεν η Ανατολή, Άρκτος και Μεσημβρία,| κινώντας τ' αργυρότρεχα νερά του ποταμού σου| σ' όλο τον κόσμο ζάχαρη* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 230^{9}. **3)** (Σε παρομοίωση, προκ. να δηλωθεί η ορμή και η ταχύτητα με την οποία κινείται κ.): *να έναι γοργόν ως ποταμόν* (ενν. το άλογον) *και ώσπερ την σαγίτταν* Λίβ. P 1955· (εδώ προκ. για το πέρασμα του χρόνου): *Ελάφιν τόσα γλήγορα στην στράταν| δεν τρέχει 'δ' άλλον ζον μέσα στο δάσος,| 'δέ ποταμός βιασμένος 'πού ψιχάδιν,| 'δέ νέφος όνταφ φεύγει ομπρό στ' ανέμιν* (παραλ. 1 στ.) *γιόν φεύγουν τούτης της ζωής οι χρόνοι* Κυπρ. ερωτ. 107^{3}. **4)** (Μεταφ.) **α)** αναστάτωση, ταραχή: *Έφθασεν άλλος ποταμός με πόσην τρικυμίαν,| με πόσην, να είπες, μέριμναν, με ποταπήν φροντίδαν* (παραλ. 6 στ.)· *αρμάτων ήτον έξαψις και δοκιμή φαρίων| και πάντες είχασιν απλώς την περί τούτου ζάλην* Καλλίμ. 1013· **β)** (στον πληθ.) συμφορές, παθήματα: *Ημέρας τρεις ο Ιωνάς κατείχετο τω κήτει| και φέρειν μη δυνάμενος, εφώναζε βαρέως* (παραλ. 1 στ.) *«Εκύκλωσάν με ποταμοί, παύθητι της οργής σου* (ενν. *δέσποτα*)*| ... χαώνεις τον Ιωνάν σου»* Γλυκά, Στ. 235. **5)** (Εκκλ., στον πληθ.) διακοσμητικά στοιχεία ιερατικών αμφίων (για το πράγμα βλ. Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ., λ. ποταμός): *επί του ιερού κριτηρίου καθίσας ως κοινός δεσπότης όλης της οικουμένης, φορών το ιερόν μανδύον μετά των ποταμών* Ιστ. πατρ. 194$^{15\text{-}16}$· *Οι δε ποταμοί, οπού είναι εις το μανδύον άσπροι και κόκκινοι, το άσπρο δηλοί την ανθρωπότητα, το δε κόκκινον εικονίζει την θεότητα* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1545 α' 22.

Εκφρ. *πύρινος ποταμός/ποταμός του πυρός* = (α) (εκκλ.) ο ποταμός της κόλασης:

Οι αμαρτωλοί δε τρέμοντα δικαίους να θωρούσιν,| με τας φωνάς να κράζουσιν βοή-θειαν να ζητούσιν:| «Άγγελοι, λυπηθήτε μας, ψυχοπονέσετέ μας, με τα σπαθιά σας τα λαμπρά δέτε, απαντήξετέ μας»| Ως λέοντες θέλουσι πηδάν, ως δράκοντες κινή-σαν,| τον ποταμόν τον πύρινον στο πέραν τως δεθήσαν Ρίμ. θαν. 132· *είδε* (ενν. η Πα-ναγία) *την λίμνη και τον ποταμόν του πυρός, οπού 'ναι όλο φωτιά ... Και είναι εκεί πλήθος άντρες και γυναίκες. Και θωρώντα τους η Παναγία εδάκρυσε και είπεν: «Τι είναι το αμάρτημάν τους;»* Αποκ. Θεοτ. I 201· (προκ. για τους κατακτητές Τούρκους): *Γίνωσκε, αγιώτατε, και κορυφή της Ρώμης,| ο ποταμός ο πύρινος εσέβην εις την πό-λιν,| την Δύσιν περιπλέκεται με παρακλάδια έξι* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 619· *διά τα κρίματα ημών την επήραν* (ενν. την *Κωνσταντινούπολιν*) *οι Τούρκοι.| Οι τέχνες των Χριστιανών και τα καμώματά των* (παραλ. 1 στ.) *τον ποταμόν τον πύρινον έβαλαν εις την Πόλιν,| ... και επυρπόλησέν την* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 667· (β) (σε κα-τάρα) «το πυρ εξ ουρανού» (για το πράγμα πβ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 332-3): *να μου εποί-ησεν ο Θεός ετουτηνάν την χάριν,| να 'βρεξεν πύρινον ποταμόν, και να 'καψεν τους ξένους* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 238.

ποταμοφορίζω, Κρασοπ. (Eideneier) AO 29, L 11, I 83. — Βλ. και *ποταμοφορώ*.

Από τον αόρ. του *ποταμοφορώ*.

Κυλώ σαν ποτάμι, ρέω: *ο βούτσος να εβρόνταγε, να ραγισθεί εις δύο,| και να πο-ταμοφόριζεν ο άδολος ο κράσος,| και να 'ρχουνταν στο στόμα μου η άβυσσος εκείνη* αυτ. S 100.

ποταμοφορώ.

Από το ουσ. *ποταμός* και το *φέρω* πβ. μτγν. επίθ. *ποταμοφόρητος* (L-S).

Κυλώ σαν ποτάμι, ρέω: *ο βούτσος να εβρόντησεν, να έστραπτεν η κούπα,| και το κρασί το άδολον να εποταμοφόρει,| να ήλθεν εις το στόμα μου η άβυσσος εκείνη* Κρα-σοπ. (Eideneier) V 25.

'πόταν, σύνδ., βλ. *οπόταν*.

ποτάνα η, βλ. *πουτάνα*.

ποτανίτσα η, βλ. *πουτανίτσα*.

ποταπά, επίρρ., Λίβ. Esc. 3248.

Από το επίθ. *ποταπός*.

Με ποιο τρόπο: *ήκουσεν ότι ο Λίβιστρος άνδρας μου ανεφημίσθην* (παραλ. 1 στ.), *από εντροπής του μαίνεται μανίαν αλλά μεγάλην,| θυμώνεται, αλλά ποταπά και μετά δόλου ποίου| μετά και μηχανήματος ποτάπου, ουκ εξεύρω!* Λίβ. Sc. 2073.

ποταποίος, αντων., Διήγ. Αλ. F (Konst.) 124⁴, Πηγά, Χρυσοπ. 59 (20), 61 (20), 72 (14), 122 (43), 175 (9), 191 (5), 227 (55), 316 (6), 322 (3), 337 (12)· *ποτάποιος*, Λίβ. Esc. 3758, Λίβ. N 1875, Φαλιέρ., Ιστ.² 12, 77, Πηγά, Χρυσοπ. 160 (31) δις, 161 (34), 300 (3). — Πβ. και *ποταπός*.

Από το συμφ. των αντων. *ποταπός* και *ποίος*.

1) Ερωτ. (σε ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις) **α)** (προκ. για προέλ.) από ποια χώρα, από πού: *Και με του αφηγήματος το τέλος έλαθέ με,| και το όνομα ελάλησα και χώρας ποταποίας* Λίβ. Esc. 3637· **β)** τι είδος, τι λογής· ποιος: *Και μετ' αυτήν ώσπερ τυφλό σύρνοντα από τη χέρα| επαίρνει με και βγάνει με στο νυκτικόν αέρα| και ο νους μου εδιαλογίζετο το τέλος να 'ν' ποτάποιο* Φαλιέρ., Ιστ. 175· *Αλλά ποταποίαν πίστιν; ... «Πίστιν διά αγάπης ενεργουμένην, η γαρ πίστις χωρίς έργων νεκρά»* Πηγά, Χρυσοπ. 246 (40). **2)** (Δεικτ.) τέτοιος (που), τόσος: *Εσέβην εις την τέντα μου, πέφτω και απεκοιμούμαι,| ύπνον ποτάποιον, φίλε μου, μυριομεριμνισμένον,| πότε να έβγη της αυγής το ερωτικόν το αστρίκιν* Λίβ. Esc. 2128· (επιτ., για να δηλωθεί το μέγεθος, η αξία): *ο χρόνος παρ' ελπίδα| φίλον μου σε απέδειξεν - και ποταποίον φίλον!* Λίβ. Esc. 3756.

ποταπός (I), *αντων.*, Σπαν. Α 91, Σπαν. Ρ 33, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 248, Λόγ. παρηγ. L 92, 127, Λόγ. παρηγ. Ο 34, 123, Καλλίμ. 1014, Ασσίζ. 3[10], 25[28], 91[14], 392[1], 411[16], Επιθαλ. Ανδρ. Β' 553, Βέλθ. 390, Χρον. Μορ. Η 2115, Φλώρ. 1786, Gesprächb. 65[18], 84[30], Λίβ. Ρ 1204, Λίβ. Esc. 3136, Λίβ. Va 3338, Λίβ. Sc. 2452, Λίβ. Ν 2798, Ιμπ. 763, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 430, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 207[v], Σοφιαν., Παιδαγ. 101, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 173, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 49[170], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 56, 358, κ.α.· *ποδαπός,* Δευτ. Παρουσ. 297· *πόταπος,* Μαχ. 280[4], 534[24]· *ποτάπος,* Ασσίζ. 57[4], 116[2], 218[25], Φλώρ. 619, Λίβ. Esc. 3249, Λίβ. Va 1965, 3804, Λίβ. Sc. 2590, 2974, Λίβ. Ν 3734, Μαχ. 522[23].

Η αρχ. αντων. *ποταπός* (TLG). Ο τ. *ποδαπός* ήδη αρχ. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

I. Ως αντων.

Α' Ερωτ. (σε ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις) **1)** (Προκ. για προέλ.) από ποια χώρα, από πού· (πλεοναστικά με την αντων. *ποίος*): *αναρωτά τον, λέγει τον: «Τις είσαι; Πόθεν έρχει;| Και χώρας ποίας και ποταπής; Και τι γενεάς υπάρχεις;* Φλώρ. 1408· (σε σχ. ασύνδετο): *να μου ειπείς ...| και πόθεν εγεννήθηκες και που 'ν' τα γονικά σου,| και χώρας ποίας ποταπής είν' τα συγγενικά σου* Ιμπ. (Legr.) 868. **2α)** Τι είδους, τι λογής· ποιος: *Τις γουν ποτέ και ποταπή γλώσσα την χάριν είπη;| Ουδείς τοσαύτας χάριτας απαριθμήσει λέγων* Καλλίμ. 790· *Αυτού λέγει το δίκαιον ποταπόν άνθρωπον πρέπει να ποιήσουν εμπαλήν εις τον φούντικαν* Ασσίζ. 483[1]· *επαρακάλεσέν τον ν' ανοίξει το χαρτί της αστρονομίας να της δείξει διά το παιδί, ποταπός θέλει γένει* Διήγ. Αλ. V 27· *Ιδέτε, αδελφοί, ποταπήν εξουσίαν έλαβαν οι άνθρωποι εις την γην να έχουν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 386[r]· (πλεοναστικά με την αντων. *ποίος*): *Ηλθεν εις τέτοιαν μέριμνα να κοσμοψηλαφήσει,| μη να πετύχει πούποτες της Δυστυχίας το κάστρον,| να την ευρεί, να την ιδεί ποταπή έναι και ποία| και έχει τοσούτην δύναμιν να θανατώνει ανθρώπους* Λόγ. παρηγ. L 34· (προκ. για καταγωγή): *πρώτον συ αφηγήσου με, πόθεν εδώ ευρέθης,| γένους εγένου ποταπού και χώρας από ποίας;* Λίβ. Ρ 2155· **β)** πόσος: *Μάθε λοιπόν το ψήλωμαν ποτάπον ένι του πύργου| και πώς το εσυνήργησεν εκείνος ο τεχνίτης* Φλώρ. 1340· *Ο αυτός καβαλλάρης αν ήτο να σας είπουν ποτάπος αντρειωμένος ήτον, και εις τζούστες και πάσα άρματον ήτον πολλά βαλέντε αντρειωμένος* Μαχ. 238[20].

Β' (Δεικτ.) τέτοιος (που)· τόσος: *Φαρίν τον δίδει και άρματα και την εξόμπλισίν του·| φαρίν ποτάπον σύντομον να διώκει τους αέρας* Φλώρ. 526· (επιτ., προκ. να δηλωθεί το μέγεθος, η αξία): *Πόθου εγενόμην δουλευτής και δούλος της αγάπης| και εις την καρδιά μου εσέβασα πόθον αλλά ποτάπον,| πόθον να φλέγει ολοτελής όλην μου την καρδίαν* Ερωτοπ. 507.

ΙΙ. Ως επίθ. **α)** Ανάξιος λόγου· ασήμαντος: *Τότε ηπόρησε το μοναστήριον τούτο, το οποίον και ποταπόν* Χειλά, Χρον. 346· **β)** ανεπαρκής, λειψός: *ένας εκ τους στρατιώτας, Μουσίλιος ονόματι, ήτον πτωχός καταπολύ και δεν είχε τίποτα, παρά μόνο ένα άλογον ποταπόν και καταπολλά εντωχό* Βίος Φιλαρ. 241· **γ)** κακής ποιότητας, ευτελής: *και παλαμίδες ποταπές, σαχνές και βρομισμένες,| όμως ετρώγαμεν αυτές πεινώντες καθ' εκάστην* Προδρ. (Eideneier) IV 248-12 χφφ PK κριτ. υπ.· *Πολλά καλά εζώιζεν* (ενν. *ο παπακυρ-Ιωάννης Πολίτης*), *ποταπό φαγί δεν έτρωγεν, δεν τον εμέλλεν ούτε διά φορεσία ούτε διά τα γέρατά του, μόνον διά την γούλαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 47r· **δ)** (προκ. για άνθρωπο) τιποτένιος, πρόστυχος: *η βυζάστρια να μηδέν έναι ποταπή· αλλά μάλιστα, όσον έναι δυνατόν, να έναι φρόνιμη και προκομμένη* Σοφιαν., Παιδαγ. 100· *Ίδε ποταπόν ανθρωπάριον με εμπόδισε και δεν με άφηνε να δουλώσω τόσον μεγάλον νησίον* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 113[31].

ποταπός (ΙΙ)· *μετά θυμού και ποταπού*, Λίβ. (Lamb.) Ν 206, εσφαλμ. γρ. αντί *επέτοντο·* διορθώσ. (πβ. Λίβ. P 2626, καθώς και Λίβ. διασκευή α 220).

ποταπώς, επίρρ., Ριμ. κόρ. 583.

Από το επίθ. *ποταπός*. Η λ. τον 8.-9. αι. (TLG).

Με ποιο τρόπο, πώς· (προκ. για ιδιότητες προσώπου): *Περί κριτού και ποταπώς πρέπει να είναι ο κριτής* Βακτ. αρχιερ. 156· (πλεοναστικά με το επίρρ. *πώς*): *είπα την πώς και ποταπώς εξέβηκεν* (ενν. *ο Λίβιστρος*) *αργά εις το κυνήγιν* Λίβ. Sc. 2431.

'ποτάσσω (Ι), βλ. *αποτάσσω (ΙΙ)*.

'ποτάσσω (ΙΙ), βλ. *υποτάσσω*.

ποταχτικός, επίθ., βλ. *υποτακτικός*.

πότε, επίρρ., Διγ. Ζ 673, Βέλθ. 745, Χρον. Μορ. Η 2923, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 28 δις, Ερωτοπ. 144, 147, Λίβ. Esc. 493, 1401, Λίβ. Va 516, Αχιλλ. (Smith) Ν 1773 τρις, 1774, 1776, Ανακάλ. 5, Θησ. Πρόλ. 64, Θησ. (Foll.) Ι 75, 133, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 235 δις, 236, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4362, 5012, Απόκοπ.[2] 401, Προσκυν. Ιβ. 535 139, Αλ. Κύπρ. 554, Κυπρ. ερωτ. 112[13], 141[14], 151[8], Πανώρ.[2] Α' 230, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 548, Διήγ. ωραιότ. 941, Γέν. Ρωμ. 147· *πότες*, Απόκοπ.[2] 280, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3176, Προσκυν. Ιβ. 535 140, Πανώρ.[2] Β' 88, Γ' 328, 411, 603 δις, Σταυριν. 465, Στάθ. (Martini) Α' 287, 288, Β' 266, Γ' 285, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 629, Γ' 527, Διήγ. πανωφ. 57.

Το αρχ. επίρρ. *πότε*. Ο τ. αναλογ. με τα επιρρ. σε -ς. Η λ. και σήμ.

1) (Ερωτ. χρον., εισάγει ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις) ποια χρονική στιγμή (ώρα, μέρα, κλπ.), πότε: Διγ. (Trapp) Gr. 429, Απόκοπ.[2] 389· *Περί εκείνου οπού ουδέν εντέχεται να εγκλητέψει περί των δικαιωμάτων της συμβίας του άνευ της, και πότες*

ένι κρατούμενη η αυλή να δώσει σαζίνα Ασσίζ. 416[19]· *Μα πότες ήρθες κι αφορμή στην Κρήτη ποια σε σέρνει;* Στάθ. (Martini) Γ′ 285· (σε επανάληψη για έμφαση): *Πότε και πάλιν να σε ιδώ, πότε να σε συντύχω,| και πότε να σε 'φηγηθώ τά 'γώ 'παθα διά σένα* Ερωτοπ. 140, 141· (με την πρόθ. ως): *ως πότε να σε καρτερεί ο κύρης κι η μητέρα,| ποιαν εβδομάδα, ποιον καιρό, ποιο μήνα, ποιαν ημέρα;* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 349. **2)** (Αοριστολ.) πότε ... και ..., πότε ... πότε ... = άλλοτε ... και άλλοτε ..., μια ... και μια ...: *Ω φίλε μου γλυκότατε, τα πράματα του κόσμου| ως όσον πλιο τα μελετώ, ξενίζομαι ατός μου·| και πότε κλαίγω και γελώ, μανίζω και 'ρηνεύω| και μ' ό,τι τρόπον ημπορώ πάσχω να τα γιατρεύω* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 161· *Ο πατέρας μου ... επιθυμώντας να κλείσει μίαν στράταν, έβαλεν ακάνθια· ώστε εκείνοι οπού είχαν συνήθειαν να απερνούν από την άνωθεν στράταν, απερνούντες πότε απ' εδώ πότε απ' εκεί από τα άνωθεν ακάνθια, εις τόσον ότι εκεί οπού ήτον μία στράτα, εγίνησαν δύο* Μπερτόλδος 32.

Εκφρ. 1) *Αργά και πότε, πότε και λίγο, πότε και που* = μερικές φορές, κάπου-κάπου: *ήρχισα τον διδάσκαλον να τον αποχωρίζω| και τα στενά του κάστρου μας τριγύρου να γυρίζω.| Αργά και πότε το χαρτίν επιάνα να διαβάζω,| αμή ήθελα να περπατώ διά να περιδιαβάζω* Σαχλ., Αφήγ. 43· *εις κείνο το κατώγι| δεν εκοιμάτο η Αρετή μηδέ σ' εκείνο τρώγει·| πότε και λίγο μοναχάς επήγαινε* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ′ 403· *εγροικούντα και σεισμοί πότε και πού και ολίγον και ελαφροί* Διήγ. πανωφ. 60. **2)** *Για πότε(ς)* = πόσο γρήγορα: *Για δέτε την κερα Πετρού, τη γρά ρουφιάνα κείνη,| για πότες εχαχάλιασεν ένα χρυσό τσικίνι!* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 524.

Έναρθρ. ως ουσ. = (προκ. να οριστεί ακριβής χρον. στιγμή) το πότε: *Το ιδείν τον ο ρόι Μαφρές επροσηκώθηκέν τον,| απέ το χέρι τον κρατεί, σιμά του τον καθίζει,| άρξετον να τον ερωτά το πότε ήλθεν εντααύτα* Χρον. Μορ. Η 5789· *ουδεκιανείς εξώθηκε να μάθει την ημέρα,| ουδέ το πότες γίνεται η Παρουσία Δευτέρα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4717.

'πότε, σύνδ., βλ. *οπότε.*

ποτέ, επίρρ., Σπαν. Α 43, Σπαν. V 191, Σπαν. Ο 96, Καλλίμ. 542, Ασσίζ. 193[23], 305[18], 476[24], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 684, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 4424, Χρον. Μορ. Η 3783, Χρον. Μορ. Ρ 1114, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 237, 255, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 5, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 125, Λίβ. Esc. 466, Λίβ. Va 970, Αχιλλ. L 303, Αχιλλ. (Smith) N 33, Φαλιέρ., Ενύπν.[2] 5, Ανακάλ. 113, Σφρ., Χρον. (Maisano) 78[24], Ch. pop. 397, Χούμνου, Κοσμογ. 135, Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 59, 243, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 294, 1397, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 22[r], 239[r], Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 140[28], Κυπρ. ερωτ. 111[7], Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α′ 432, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β′ 58, Επιστ. Ηγουμ. 175[38], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α′ 1306, Στάθ. (Martini) Γ′ 375, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 24r, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 73, κ.π.α.· *ποτές,* Ασσίζ. 409[15-6], Ιστ. Βλαχ. 534, 854, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 75· *ποττέ,* Μαχ. 10[5], 42[18], 44[2], 48[25], 184[2], Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 18, 644, 646, Θρ. Κύπρ. Μ 16, 484, Κανον. διατ. Α 193· *πουτές,* Διήγ. Αλ. V 84.

Το αρχ. επίρρ. *ποτέ.* Ο τ. *ποτές* και σήμ. λαϊκ. Ο τ. *ποττέ* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ. Κυπρ. Β′ 757, Λουκά, Γλωσσάρ.). Ο τ. *πουτές* σήμ. ιδιωμ. (Ζαφειρίου, Ιδί-

ωμ. Σάμ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. πουτέ, Χριστοδούλου, Κουζιαν.). Η λ. και σήμ.

1) (Αοριστολ.) κάποια στιγμή, κάποτε: Καλλίμ. 1180, Λίβ. Va 1759, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 319ʳ, Σεβήρ., Ενθύμ. 28[28] εκφρ. (1) *ποτέ καιρού* = πριν από καιρό, παλιά: *ποτέ καιρού εχασμήσετον οκάτις κατά τύχην*| *και τώρα εποίκεν τον σταυρόν και τώρα απεσφραγίσθη* Γλυκά, Στ. 61· (2) *ποτέ τω καιρώ* = ποτέ πια (βλ. και καιρός Εκφρ. 5): *έστερξε την αγάπη με τοιούτο, ότι να χαλάσουνε τον τοίχο του Εξαμιλίου ... και ποτέ τω καιρώ να μην είναι εχθροί του Μουράτη* Χρον. σουλτ. 261[15]· *ποτέ παιδιά διά γενιτσάρους να μη δεν τους επάρω, ούτε εγώ ούτε οι διάδοχοι της βασιλείας μου ποτέ τω καιρώ* Ιστ. πατρ. 167[24]· (3) *ποτέ μεν ... ποτέ δε ...* = (προκ. για εναλλάξ επανάληψη ενεργειών) άλλοτε ... άλλοτε ..., μια ... (και) μια ...: Ιερακοσ. 400[3], Ψευδο-Σφρ. 390[18, 19]. **2)** (Με άρν.) ουδέποτε, σε καμιά χρονική στιγμή: Σπαν. Α 126, Ερμον. Η 343· *η εκκλησία τους ήτον πολλά μακριά από την χώραν και ποτές δεν επήγαιναν έως εκεί με το να είναι μακριά* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 50ʳ· (επιτ., με τη γεν. της προσωπ. αντων. *μου, σου, του* ...): *εάν έλειπαν οι σαγιττές που εσφάξαν τα φαρία,*| *ποτέ του ουδέν εκέρδαιναν τον πόλεμον εκείνον* Χρον. Μορ. Η 4921· *Πλέον ποτέ σου ου βλέπεις με, την ήθελες και ηγάπας*·| *η γαρ ψυχή μου εσπάραξεν και παίρνει την ο Χάρος* Αχιλλ. (Smith) Ν 1802· *Οϊμένα, να 'βρω δε μπορώ ποιαν αφορμή ποτέ μου*| *σου 'δωκα στην αγάπη μου φόβο, Πανάρετέ μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 159.

Φρ. α) *δεν εν' ποτέ* = δε γίνεται, δεν μπορεί να είναι αλήθεια (βλ. και v. Gemert [Φαλιέρ., Ιστ.² σ. 163]): *αυτό τό λες δεν εν' ποτέ* Φαλιέρ., Ιστ.² 589· **β)** *να 'ναι ποτέ;* = είναι άραγε δυνατό; μπορεί να είναι αλήθεια; (βλ. και v. Gemert [ό.π. σ. 159]): *Να 'ναι ποτέ να μ' αγαπάς ίσα κι εμπιστεμένα*| *εσύ που δείχνεις και ψοφάς και 'λιγωράς για μένα;* Φαλιέρ., Ιστ.² 463.

Έναρθρ. ως ουσ. = μακαρίτης, συχωρεμένος: *εμέ, του Άντζολου Σουμμάκη, του ποτέ σινιόρ Τζώρτζη Σουμμ*., Ρεμπελ. 157· *του Μπερτολδίνου, υιού του ποτέ Μπερτόλδου* Μπερτολδίνος 91.

πότες, επίρρ., βλ. *πότε.*

ποτές, επίρρ., βλ. *ποτέ.*

ποτεστάτης ο. — Βλ. και *ποδεστάτος.*

Από το παλαιότ. ιταλ. *potestate* (Battaglia, λ. *podestà*¹)· πβ. τ. *ποτεστάτος* στο Meursius, σε κείμ. και έγγρ. του 13. αι. (LBG). Η λ. το 13. αι. (LBG).

Ο διοικητής στις γενουατικές κτήσεις της Ρωμανίας (πιθ.) πρόξενος: *είδαμεν και τον βασιλέα κυρ Ιωάννην τον Παλαιολόγον ... και αυτόν δη τον καπετάνον και ποτεστάτην των εν τω Γαλατά Γενουιτών Λεονάρδο Τεμουντάτο* Πανάρ. 74[31].

?ποτζάμε το.

Από το ιταλ. *poggia* (Boerio και Battaglia) πιθ. αναλογ. προς περιληπτ. ουσ. της ιταλ. σε *-me*. Λ. πότζα σήμ. ιδιωμ. (επίρρ., Λάζαρης, Λευκαδ., Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.) και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

(Ναυτ.) σχοινί δεμένο στη χαμηλότερη άκρη της αντένας που βρίσκεται στη δεξιά πλευρά του πλοίου, το οποίο εξυπηρετεί στη μετακίνηση του ιστίου προς την

υπήνεμη πλευρά (για τη σημασ. βλ. Kahane, GR I, 693 και Battisti-Alessio, Diz. etim., λ. *poggia*)· εδώ η χρ. του περιληπτ.: *ετούτον το καναβάτσον θέλεις να το μοιράσεις εις επτά μερτικά και τες τέσσαρες αμπατάρισε διά τες πόντες και το τρίτο διά το ποτζάμε* Καραβ. 495[16].

πότζος ο· *μπόντζος.*

Πιθ. από το βενετ. *pozo* (Boerio και Κριαρ. [Κατά ζουράρη σ. 377]) ή από το ρ. *ponzer* (Σπανάκης, Κρ. Χρ. 23, 1971, 188). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 453) με ανάλογη σημασ.

Κάτι στο οποίο στηρίζεται κανείς, στήριγμα· (εδώ μεταφ.) καμάρι, υπερηφάνεια (για τη σημασ. βλ. Κριαρ. [Κατά ζουράρη σ. 377] και Σπανάκης, Κρ. Χρ. 23, 1971, 188): *η θυγατέρα του η Αννέζα η παπαδιά είπε και λέγει ομπροστάς του ενορίτη του χωρίου Άγιο Σίλα απάνω εις τον μπόντζο τση ότι πως έχει τόλορα και τσικίνια ο κύρης τση να τα μετρά με το σταρομούζουρο και δεν έχει χρεία κανένα* Κατά ζουράρη 129.

ποτηρά η, βλ. *ποτηριά.*

ποτήρι το, βλ. *ποτήριον.*

ποτηριά η· *ποτηρά.*

Από το ουσ. *ποτήρι* και την κατάλ. *-ιά*· πβ. αρχ. ουσ. *ποτηρία* (L-S Suppl.) που απ. και σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ.).

Το περιεχόμενο ενός ποτηριού: *Ήσυρα και δυο ποτηρές, μα απού την τόση σκάση| τήν είχα, εις τσι φτέρνες μου εγροίκησα να πάσι* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 57.

ποτήριον το, Ασσίζ. 43[29], 241[5], 492[5 δις], Ιερακοσ. 465[22-23], Ερμον. Υ 335, Χρον. Μορ. P 7760, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 22, Φυσιολ. 343[9], Γεωργηλ., Θαν. 341, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 398[r], Αρσ., Κόπ. διατρ. [662], Πηγά, Χρυσοπ. 106 (46) (πολλάκις), Παϊσ., Ιστ. Σινά 684· *ποτήρι,* Σταφ., Ιατροσ. 16[453], Διγ. Α 4519, Τζαμπλάκ. (Λαμπ.) 16, Πεντ. Γέν. XL 13, Μαλαξός, Νομοκ. 188, Αρσ., Κόπ. διατρ. [696], Φαλλίδ. (Παναγ.) 55, 247, Ιστ. Βλαχ. 1659, 1672, 2122, Στάθ. (Martini) Γ' 431, Φορτουν. (Vinc.) Α' 107, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Αποκάλ. Ιω. ιε' 7· *ποτήριν,* Προδρ. (Eideneier) II 57-1 χφ Η κριτ. υπ., Ιατροσ. 23[158], Ερωτοπ. 338, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 42[3,4], 88[21], 92[16], Πηγά, Χρυσοπ. 145 (54)· *ποτήριο,* Πηγά, Χρυσοπ. 106 (46), Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2969· *ποτήρι(ον),* Διήγ. Αλ. G 272[14], 288[34], Διγ. Ο 2402, Hagia Sophia φ[1] 502[23], ψ 614[25], f 597[15], ν 559[32].

Το αρχ. ουσ. *ποτήριον.* Ο τ. *ποτήριν* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ποτήριν*). Ο τ. *ποτήρι* στο Meursius και σήμ.

1) Δοχείο ή κύπελλο (χωρίς λαβή) που το χρησιμοποιούμε για να πίνουμε νερό ή άλλα ποτά: Ορνεοσ. αγρ. 529[6], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2908· φρ. *σηκώνω το ποτήρι* = κάνω πρόποση: *κείνοι οι χοντρότατοι σηκώνουν το ποτήρι,| και διά όνομ' αυτουνών γίνονται σαν οι χοίροι* Ιστ. Βλαχ. 2127. **2)** (Συνεκδ.) το περιεχόμενο ενός ποτηριού: *Μοιράζουσιν (ενν. οι Άραβες) και άλευρον από μισόν ποτήρι| (διακονίαν καθενός) από*

το παραθύρι Παϊσ., Ιστ. Σινά 1307· *Δυο πέρπυρα ποτέ σωστά του διπλοκακομοίρη| δε μου 'δωκε ποτέ του εμέ, να πιω ένα ποτήρι| κρασί, κι εδά ξετρούμισεν ωσάν παιδί στην κούνια* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 350· (μεταφ.) προκ. για αφηρημένη έννοια (δηλωτικό της έννοιας): *όσοι γεννώνται γεύονται ποτήριον του θανάτου* Χρον. Μορ. P 7758· *εκείνο είναι ποτήριο πάθους και βάπτισμα θανάτου, αλλά πάθους σωτηρίου και θανάτου ζωοποιού* Πηγά, Χρυσοπ. 106 (46)· *ας συγχωρήσει ο Θεός και πάλε ανταμωθούμεν| θαρρώ καθολικής χαράς ποτήριον να πιούμεν* Κυπρ. ερωτ. 133[12]. **3)** Το Ποτήριο της Θείας Ευχαριστίας: *Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος κοσμικός, ού μία γυναίκα ιδεί ότι αγοράζει παρά κάτινος ανθρώπου, ού από καμμίας γυναίκας κανένα πράγμαν της εκκλησίας αφιερολογημένον, ού μονής, ώσπερ Ποτήριον, ού σταυρόν, μαντήλια ... ο νόμος ορίζει και η ασσίζα ότι όλον πρωτύτερα εντέχεται τα τοιαύτα πράγματα να στραφούν εις την αγίαν εκκλησίαν* Ασσίζ. 291[26]· *είτι άλλον δύνασαι κάμε στας εκκλησίας,| καλά φαιλονοστίχαρα διά τας λειτουργίας,| δίσκους χρυσούς και αργυρούς και ιερά Ποτήρια* Ιστ. Βλαχ. 1659· *έτσι χύνει* (εννν. ο ιερεύς) *εις το Ποτήριον αίμα και ύδωρ, ώσπερ έρρευσεν και από την πλευράν του Χριστού* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 398ʳ. **4)** Αγγείο ή πίθος που προορίζεται για οστά νεκρού: *εις χρυσόν ένα ποτήρι,| ώσπου και εγώ να υπάγω| εκεί κάτω εις τον άδην,| τα οστά μου εκεί τότε| να τα βάλετε ομάδι* Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΚΓ' [97].

Έκφρ. *πικρότατον ποτήρι* = *μεγάλη πικρία, δοκιμασία* (πβ. πίνω Φρ. 3): *Οϊμέ, Νίκανδρε, τούτο 'ναι στενότατο γιοφύρι,| τούτο 'ναι οϊμένανε, πικρότατον ποτήρι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [794]. **Φρ.** *Στρέφω το ποτήριον* (πβ. φρ. *απελθέτω* (ή *παρελθέτω*) *απ' εμού το ποτήριον τούτο* (από την Κ.Δ.) σήμ., ΛΚΝ, στη λ., Μπαμπιν., Λεξ., λ. *ποτήρι*) = *απαλλάσσω από δοκιμασίες*: *Τρίτο εξαναγιάγειρε* (εννν. ο Ιησούς) *στην προσευκήν του πάλι,| να στρέψει το ποτήριο το Θιον επαρακάλει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2969.

ποτηροδίσκομα το.

Πιθ. από συμφ. των ουσ. *ποτηροκάλυμμα* και *δισκοκάλυμμα*.

(Πιθ.) κάλυμμα δισκοπότηρου: *Ενδυτάς των ιερέων σωληνωτάς χρυσάς διακοσίας* (εννν. *έκαμεν ο βασιλεύς*), *ποτηροδισκόματα και καλύμματα και αέρας χρυσοϋφάντους διά λίθων και μαργάρων χιλιάδες τρεις* Hagia Sophia ω 531[10].

ποτηροθήκη η.

Από τα ουσ. *ποτήρι(ον)* και *θήκη*· η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S· βλ. και LBG) και στο Βλάχ.

Χώρος όπου φυλάσσονται τα ποτήρια, ερμάρι ή τραπέζι: *Θρόνος εκεί προσέκειτο χρύσεος μετά λίθων,| άδουσα λύρα θαυμαστή το μέλος αυτομάτως·| κύκλω ποτηροθήκη δε πήχεις εξ δέκα σχούσα·| αναβαθμούς είχεν οκτώ, και τούτων υπεράνω| ίστατο μέγας αετός* Βίος Αλ. 5700.

ποτηροκάλυμμα το, Κώδ. Πάτμου I 21[32, 33], Hagia Sophia α 459[21], φ[1] 502[25], f 597[17-18].

Από τα ουσ. *ποτήρι(ον)* και *κάλυμμα*. Η λ. το 10. αι. (L-S Κων/νίδη· βλ. και TLG),

στο Du Cange (λ. *ποτήρι*), σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυρομάτης., Θησαυρ. 20, 1990, 477, 486, 487) και στο ΑΛΝΕ.

Κάλυμμα του Αγίου Ποτηρίου: *Ποτηροκαλύμματα και αέρας χρυσοϋφάντους* (ενν. *έκαμε ο βασιλεύς*) *διά λίθων και μαργάρων χιλιάδας τρεις* Hagia Sophia ψ 615[1].

ποτηρόπουλον το.

Από το ουσ. *ποτήρι(ο)ν* και την υποκορ. κατάλ. *-πουλον*.

Μικρό ποτήρι: *καν ας με εγέμιζαν το έν το ποτηρόπουλόν μου,| αμή λαλώ, και λέγουν με «περιπάτει εις το πηγάδιν»* Προδρ. (Eideneier) IV 300 χφ C κριτ. υπ.

ποτίζω, Σταφ., Ιατροσ. 2[28] κ.α., Καλλίμ. 1619, 1961, 1962, Χρον. Μορ. Η 8301, Ρ 8301, Ερωτοπ. 109, Λίβ. Ρ 4, Λίβ. Sc. 2256, Λίβ. (Lamb.) Ν 30, Αχιλλ. L 491 κ.α., Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 880, Αλεξ.[2] 2056, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 43[r], Πεντ. Γέν. ΙΙ 6, Έξ. ΙΙ 17, Αρ. V 24 κ.α., Πανώρ.[2] Δ' 410, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 374, Β' 323, Γ' 232 κ.α., Παλαμήδ., Βοηβ. 430, Ιστ. Βλαχ. 2262 κ.α., Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 2080, Γ' 1418, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 6, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 341, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 12[bis] κ.α., Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [220] κ.α., Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 6, 248, Ε' 206, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 135[5], 195[17] κ.α., Χρον. βασιλέων 1097, κ.π.α.

Το αρχ. *ποτίζω*. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1α)** Δίνω σε κάπ. (κ.) να πιει (κυρίως νερό): Καναν. (Pinto) 480· *εκατέβασεν το λαγήνι της ιπί το χέρι της και επότισέ τον* Πεντ. Γέν. XXIV 18· (προκ. για κρασί) μεθώ κάπ.: *επότισαν το πατέρα τους κρασί τη νύχτα εκείνη, και ήρτεν η πρωτόκοκη και επλάγιασεν με το πατέρα της και δεν ένωσεν εις το πλάγιασμά της και εις το σήκωμά της* Πεντ. Γέν. XIX 33· **β)** (προκ. για ζώα) δίνω νερό, ποτίζω: *ο γαΐδαρος μικρόν απιλογείται:* (παραλ. 2 στ.) *«Ούτως γαρ έχουν και εμέν ως έχουν και εσένα,| ταγίζουν και ποτίζουν με, βάνουν με εις τον στάβλον»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 744. **2)** (Προκ. για φυτά και τη γη) ποτίζω: Γλυκά, Στ. 225, Κορων., Μπούας 113, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 14[31], Γ' 69[33], Δ' 101[3]· (μεταφ.): *Εφάνη με εις παράξενον εσέβην περιβόλιν,| εις μυριοδενδροφύτευτον, εις άλλον εξανθισμένο,| τό εκόσμησεν ο Έρως βασιλεύς, τό ελάμπρυνεν ο Πόθος,| τό η Αγάπη επότισεν με τας γλυκότητάς της* Λίβ. Esc. 620. **3α)** Εμποτίζω, διαβρέχω: *ο πόλεμος ο φλογερός τη χώρα ν' αφανίζει| και με το αίμα το πολύ το χώμα να ποτίζει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 535[22]· **β)** (ειδικά για οικοδόμημα, κατασκευή) εμποτίζω, ενισχύω (για τη σημασ. βλ. Παπαγεωργίου, Μνήμη Π. Δικαίου 212 και Ιωαννίδου-Μπαρμπαρίγου, Λασογρ. ΙΔ', 1952, 138): *ταύτα πράξας ούτως,| κατέφραξα την είσοδον ποτίσας πάντας λίθους| κασσίτερον προς τω χαλκώ* Βίος Αλ. 5778· *Λοιπόν με μέγαν πρόθυμον αυτός ο Λωτ αρχίζει,| τρεις μήνες επειράζετο τα ξύλα να ποτίζει* Χούμνου, Κοσμογ. 1184. **4)** (Μεταφ.) **α)** διαποτίζω, γεμίζω: *την έχθραν τους επότισεν* (ενν. *ο διάβολος*), *την ακαταστασίαν| κι εγύρισεν η γνώμη τως κι ήλθον σ' αποστασίαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 437· *Εγροίκησα μιαν ομορφιάν μέσα μου κι εκαρφώθη,| τα μέλη μ' όλα επότισε κι εις την καρδιάν ριζώθη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [96]· *εκ του οίνου του θυμού της πορνείας της επότισεν* (ενν. *η Βαβυλών*) *όλα τα έθνη και οι βασιλείς της γης μαζί μετ' αυτήν επόρνευσαν* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Αποκάλ. Ιω. ιη' 3· **β)** (με αντικ. ουσ. όπως *θλίψη* κ.τ.ό.) πικραίνω κάπ.: *Λοι-*

πόν οκάτι σήμερον η τύχη μου σκευάζει| και πάλιν άλλο βούλεται πικρόν να με ποτίσει Καλλίμ. 1796· Ροδόφιλος μ' επότιζε θλίψεις απειροτάτας,| χολάς πολλάς απλήρωτας, τοιαύτας και τοσαύτας Βέλθ. 508· πάντας ο θάνατος επαίρνει τους στον Άδην,| και εκεί κάτω ποτίζει τους της πλάκας το φαρμάκι Περί ξεν. (Μαυρομ.) 484. **5)** (Προκ. για δίκη) υποβάλλω κάπ. σε ειδικό βασανιστήριο (πβ. ά. ποντίζω 1β): κατακρινίσκει το δίκαιον, ότι εκείνον να τον ποτίσουν επεσαύτα ώσπερ να αγνωρίσουν την αλήθειαν Ασσίζ. 206[17]· αν το εμολόγησεν έμπροσθεν της αυλής με το θέλημάν του ή διατί τον επότισεν ή εκρεμάσαν τον και εσύραν τον ... εντέχεται να τον φουρκίσουν εκείνον οπού εποίκεν τον φόνον Ασσίζ. 86[8].

ΙΙ. (Μέσ.) πίνω (νερό για να ξεδιψάσω): *Οι βρύσες ας φυράξουσι κι όλες ας ξεραθούσι,| να μην ευρούσινε ποτέ νερό να ποτιστούσι* (ενν. οι Τούρκοι)! Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 228[12]· (σε μεταφ.): *στες βρύσες τες μουσαϊκές του νέου Ελικώνος,| ω κλάδοι της ποιητικής, δεύτε να ποτισθείτε,| υιοί του Τζάνε, ποιηταί γνήσιοι να γενείτε* Εγκώμιο εις Τζάνε 5.

πότιμος, επίθ., Γλυκά, Στ. Β' 84.

Το αρχ. επίθ. *πότιμος*. Η λ. σε έγγρ. της Κάτω Ιταλίας του 13. αι. (Caracausi) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Φαρμακ., Γλωσσάρ., Andr., Lex.)· πβ. λ. *ποτιμάτ', ποτιγμάτ'* στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., λ. *πότιμος*, Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ποτιγμάτιν*).

Πόσιμος: Παϊσ., Ιστ. Σινά 1283· (προκ. για το Χριστό· πβ. Lampe, Lex., στη λ. και λ. ύδωρ Η)): *με την ταπείνωσήν της εκατέβη* (ενν. η μακαρία Παρθένος) *τόσον χαμηλά και τόσον βαθιά, οπού έβγαλε νερόν γλυκύ και πότιμον, τουτέστιν έγινε αξία να γεννήσει τον Υιόν του Θεού, ο οποίος είναι πηγή ύδατος ζώντος* Ροδινός (Βαλ.) 116.

Το ουδ. ως ουσ. = υγρή τροφή: *ως ένθους γενομένη εκάθητο ..., μήτε τι προσλαμβάνουσα τροφίμου ή ποτίμου, μήτε ομιλούσα το τυχόν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 52[22].

πότιο το, Χρον. σουλτ. 121[19, 20], 140[4].

Από το λατ. *potio*. Η λ. τον 9. αι. (LBG, λ. *πότιον* (Α)).

(Εδώ) φάρμακο σε υγρή μορφή: *Έκραξε* (ενν. ο Σελίμης) *τον Ουσταράπη, τον πρώτον γιατρόν ..., και έταξέ του να του δώσει δέκα χιλιάδες φλωρία ..., μόνε να μην κάμει αλλέως, περί να δώσει του γέροντα να τον φαρμακέψει, ως τον είχε μαθημένο να του δίδει πότια θεραπείας* αυτ. 139[36]· προκ. για δηλητήριο: *έστερξε ο ελεεινός γιατρός και του εδιάβη εις την τέντα του γέροντα και είχε ετοιμασμένο το πότιο* αυτ. 140[1].

πότισις η.

Από το *ποτίζω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. σε Γλωσσάρ. (Steph., Θησ.) (βλ. και LBG), το Βλάχ. (*πότησις*) και το Somav.

Πότισμα· (εδώ προκ. για ζώα): *Κείται δε* (ενν. το φρέαρ) *ως οχύρωμα πετρώδες εκτισμένον·| εις πότισιν των καμηλών έστιν αφορισμένον* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2076.

πότισμα το.

Το μτγν. ουσ. *πότισμα*. Η λ. και σήμ.

α) Πότισμα φυτών ή ζώων: *Τες βέργες εις το πότισμα βάν' (ενν. ο Ιακώβ) εις πάσα δεκάδα* Χούμνου, Κοσμογ. 1481· *Δίδομε δε προς αυτόν (ενν. τον σπανόν) επάνω της προικός και άλλα χαρίσματα, άτινα εισίν ταύτα·... καματεμένον περιβόλιν να έχει απέσω αναχούχνιον και ελλέβορον, αρνήθιν, κλανήθιν ..., ορφανής μύγιας δάκρυον διά πότισμα* Σπανός (Eideneier) Β 136· **β)** (εβραϊσμός) ποτισμένος: *εσήκωσεν ο Λωτ τα μάτια του και είδιεν όλο το κάμπο του Ιαρδέν, ότι όλη της πότισμα* Πεντ. Γέν. XIII 10.

ποτιστηράκιν το.

Από το ουσ. *ποτιστήρι(ο)ν* και την υποκορ. κατάλ. *-άκιν*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Μικρή ποτίστρα ζώων: *Επήγεν κι εποκούμπισεν (ενν. ο Μωυσής) εις κάποιον γιοφυράκιν | απού 'χασιν τα πρόβατα κοινόν ποτιστηράκιν* Χούμνου, Κοσμογ. 2122.

ποτιστήριον το, Ιερακοσ. 368^{7}· *ποτιστήρι,* Χούμνου, Κοσμογ. 1479, 1486, 2123, Αλεξ.^{2}950· *ποτιστήριν,* Χούμνου, Κοσμογ. 1298.

Το μτγν. ουσ. *ποτιστήριον*. Ο τ. *ποτιστήρι* στο Somav. και σήμ. Ο τ. *ποτιστήριν* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου).

Ποτίστρα ζώων: *Τα ποτιστήρια γέμωσεν (ενν. η Σεπφωρά), τα ζα της να ποτίσει, | κι άλλος οπού 'χεν πρόβατα θε να την εμποδίσει* Χούμνου, Κοσμογ. 2125.

ποτιστικός, επίθ., Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) $303^{3,4}$, 310^{13}, 540^{18}, 584^{4}.

Από τον αόρ. του *ποτίζω* και την κατάλ. *-τικός*. Το ουδ. ως ουσ. σε έγγρ. του 12. (Caracausi, Kahane, H. και R., BZ 66, 1973, 7), 13. (LBG) και 17. αι. (Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 113) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., στη λ.)· πβ. πληθ. *ποτιστικά τα* στο Somav. (λ. *ποτιστής*) και σήμ. (ΛΚΝ, στη λ.). Η λ. τον 7. αι. και σε έγγρ. του 12. αι. (LBG), στο Somav. και σήμ.

Που ποτίζεται, αρδεύεται (κυρίως για χωράφια): *δίδει του (ενν. ο Αντώνης Καρδάμης) και εις λιβέλον παντοτινόν αιώνιον κοτσενδέρει κάθα του λογής δενδρό και αδελφομοίρι οπού έχει στο χωριό Καρδαμιανά, ίτσι χωράφια ποτιστικά, ωσάν και άνυδρα* αυτ. 642^{7}.

Το ουδ. ως ουσ. = κήπος ή χωράφι που ποτίζεται: *τάσσει του και του Γαβριλόπουλου το Σώχωρον, όλον το ποτιστικό* αυτ. 721^{23}.

ποτίστρα η· *ποτίστρια,* Πεντ. Γέν. XXIV 20.

Το μτγν. ουσ. *ποτίστρα*. Ο τ. το 12. αι. (LBG), στο Somav. (λ. *ποτίστρα*) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. και σήμ.

Μέρος όπου πίνουν ή ποτίζονται τα ζώα, γούρνα ή σκάφη ποτισμού (βλ. και ά. *γούρνα*): *έστησεν τα ραβδιά ος εξεφλούδισεν εις τις γούρνες, εις τις ποτίστρες του νερού ος να έρτουν το ποίμνιο να πιουν, αναγναντίς το ποίμνιο, και εγγαστρώνουνταν όνταν έρχονταν να πιουν* αυτ. XXX 38.

πότιστρον το, Ιερακοσ. $367^{29,30}$, 368^{5}. — Βλ. και *ποτίστρα*.

Από τον αόρ. του *ποτίζω* και την κατάλ. *-τρον*· πβ. *ποτίστρα*. Η λ. το 12. αι. (LBG).

Ποτίστρα (εδώ για πτηνό): *καθημέραν δε αλλασσέσθω το ύδωρ και πλυνέσθω το πότιστρον επιμελώς* αυτ. 368[6].

ποτόν το, Ορνεοσ. αγρ. 561[20], 563[14], 571[3], Διήγ. Βελ. χ 80, Διήγ. Βελ. N[2] 86, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 131, Zygomalas, Synopsis 202 I 10, Διγ. Ἄνδρ. 318[8], Ψευδο-Σφρ. 376[29], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 40· *πιοτό,* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 42[5], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 173α[v], Πηγά, Χρυσοπ. 104 (42), 106 (46), Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 234, Βοσκοπ.[2] 218, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 1752 χφ Χ κριτ. υπ., Δ' 736, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 383, Διήγ. ωραιότ. 344, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 165· *πιοτόν,* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 98[v], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 1752, Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 476, Χριστ. διδασκ., 104, 152, 202, 368, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Ιω. στ' 55, Παύλ. Κολ. β' 16, Μπερτολδίνος 99· *ποτό,* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 240 κριτ. υπ.· *ποτό(ν),* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 120, Κορων., Μπούας 41.

Το αρχ. ουσ. *ποτόν*. Ο τ. *πιοτό(ν)* με επίδρ. του *(να) πιω* (Ανδρ.· πβ. και Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *πιοτόν* στο Meursius και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στη Ρόδο (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.), στην Κάρπαθο (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) και στους τ. *ποτό* και *πιοτό, πιοτί* κοιν.

1) Καθετί που πίνεται (συχν. σε συνεκφ. με λ. που σημαίνουν «(στέρεη) τροφή, φαγητό»): Πένθ. θαν.[2] 536, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 163· *Πολλά πιοτά και φαγητά επήρασιν μαζί τους* (ενν. *οι αρχόντισσες*)| *εις τα περιδιαβάσματα να 'χουν για τη ζωή τους* Διγ. Ο 135· προκ. για το νερό: Κυπρ. ερωτ. 150[2], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 40. **2)** Οινοπνευματώδες ποτό: Σπαν. Ο 83· προκ. για το κρασί: *Πιοτά βασιλικά γεννά* (ενν. *ο τόπος μας*) *ογιά να τους ποτίζει* (ενν. *τους πρέντζιπους*)| *που άλλα ομορφύτερα ο κόσμος δε γνωρίζει* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλ. 79. **3)** Κατανάλωση ενός ποτού, η πράξη του πίνω: *Κι ουδέν εγκαταλείπετε ποτέ τον στρατηγόν σας,*| *για φαγητόν ή για ποτόν, μα κάμετε το χρειός σας* Κορων., Μπούας 71· *Ποίησον κόντιτον* (έκδ. *κόντινον*) *και δος αυτῷ* (ενν. *τῳ ιέρακι*) *ποτόν* Ορνεοσ. αγρ. 567[28]· προκ. για την οινοποσία: *«φάγομεν, λέγει, πίομεν, αύριον γαρ αποθανούμεθα». Ακούεις τι ακολουθεί του λόγου εκείνου του φαγίου και του πιοτού; Το αύριον αποθαίνομεν* Πηγά, Χρυσοπ. 173 (3)· *Αμή αυτός ο Μουσουλμάνος δεν ήκουε τα λόγια τους, μόνε ήτονε εις τα φαγία και εις τα πιοτά και εις τα ξεφαντώματα και εις το κοιμητίο της μέθης* Χρον. σουλτ. 45[2]· *Του Μερκουρίου δε ο νους δεν ήτον στο τραπέζι,*| *ούτ' εις φαγίν, ούτ' εις ποτόν να κάθεται να παίζει.*| *Μα μέσα εις το κούφος του επήδαν η ψυχή του,*| *να πάγει εις τον πόλεμον ν' αυξήσει την τιμήν του* Κορων., Μπούας 15. **4)** Πόσιμο φαρμακευτικό παρασκεύασμα: *Και α δε σε σώνει στά πονείς, ετσύτο το βοτάνι,*| *έπαρ' και τούτο το ποτόν και α λάχει να σε γιάνει* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 240· *όσες επίνασιν ποτόν, να μην κάμουν παιδία* (παραλ. 9 στ.) *εκείνες πρόσωπον Θεού ουδόλως θέλουν ίδειν* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. I 149· εδώ, προκ. για δηλητήριο: *Γιατί δε μ' έκραζες κι εμέν', οϊμέ, να μοιραστούμε*| *τ' άπονο εκείνο το πιοτόν, αμάδι να το πιούμε* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 476· *εκιαρίρισά τονε και γω, όντε μου 'λεγε πως εφαρμακεύτηκε, να του πάρω πιοτό· λέγω του, ανέ θέλει κι άλλο φαρμάκι, εγώ να σου πάρω να φάεις όσο θέλεις* Τσιρίγ., Επιστ. 169[12].

πότος ο, Βίος Αλ. 3470, 5963, Δούκ. 123[33], 261[3], Έκθ. χρον. 8[10], *ποτός*, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 22[28] κριτ. υπ., 29[28] κριτ. υπ.

Το αρχ. ουσ. *πότος*. Ο τ. με καταβιβ. του τόνου αναλογ. προς το ουσ. πιοτό <*ποτόν* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 564)· κατά Χατζ., Λεξ. από το αρχ. επίθ. *ποτός*· βλ. και Χατζιδ., Αθ. 43, 1931, 186, Μενάρδ., Αθ. 41, 1929, 53. Ο τ. τον 4. αι. (TLG, βλ. όμως και LBG), στον Πορφυρογέννητο, στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Παγκ., ό.π., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Φαρμακ., Γλωσσάρ. κ.α.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Σακ., Κυπρ. Β' 756, Κουκ. ΒΒΠ Ε' 446,) και στο ΑΛΝΕ.

1) (Συχνά στον πληθ.) οινοποσία, συμπόσιο, φαγοπότι, ευωχία: Διγ. Ζ 984, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 137, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 22[28], Δούκ. 123[20]. **2)** Μεθύσι: Βίος Αλ. 3473. **3)** Κατανάλωση ενός υγρού, πόση, πιόσιμο: *είχαν ετοιμασμένα πάντα όσα έκαμναν χρείαν διά τον πότον της θαλάσσης* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 29[28]. **4)** Αυτό που προορίζεται για πόση, καθετί που πίνεται: *εις τ' αμάξια έθετο οψώνια και πότους* Διγ. Ζ 263· *Ο Αχιλλεύς εκ της πικρίας ημέρας δέκα εποίκεν| άρτον μηδέν γενόμενος μηδέ πότον καν όλως,| αλλ' άρτον είχεν δάκρυα και πότον μοιρολόγια* Αχιλλ. (Smith) Ν 1840, 1841. **5)** Φάρμακο σε μορφή υγρού διαλύματος που λαμβάνεται από το στόμα: *Ποτός Αράπη ιατρού* Ιατροσ. κώδ. χλζ'.

ποττέ, επίρρ., βλ. *ποτέ*.

πού, επίρρ., Σπαν. Ρ 72, Γλυκά, Στ. 185, Λόγ. παρηγ. L 608, Ασσίζ. 164[4], 266[6], Διγ. Ζ 3339, 4252, Χρον. Μορ. Η 9141, Χρον. Μορ. Ρ 258, 2360, 3639, Βίος Αλ. 2152, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 205, 431, Φλώρ. 1289, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 314, Λίβ. Ρ 1273, 2368, Αχιλλ. L 852, Αχιλλ. (Smith) Ο 331, Μαχ. 170[32], Δούκ. 75[5], 205[4], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3579, Απόκοπ.[2] 77, 420, Πεντ. Γέν. XXII 7, Δευτ. Ι 28, Κυπρ. ερωτ. 25[1], Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 9, 105, Χίκα, Μονωδ. 178, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 820, Στάθ. (Martini) Β' 89 δις, Διήγ. πανωφ. 60, Πτωχολ. Α 295, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 88, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 239 δις, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 207[19], κ.α.

Το αρχ. επίρρ. *πού*. Η λ. και σήμ.

Α' Επίρρ. **1)** Ερωτ.· εισάγει ευθείες και πλάγιες ερωτ. προτάσεις **α)** σε ποιο τόπο, σε ποιο μέρος: Λίβ. Esc. 3656 δις, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 63, Ε' 163· (έναρθρ.): *επίασα στράταν και κοπόν, το πού πάγω ου ξεύρω* Λίβ. Va 2356· (εμπρόθ. με την πρόθ. από σε θέση επιθ.): *εσύ αφηγήσου με το πώς ευρέθης ώδε,| γένος πατρίδος από πού και χώρας από ποίας* Λίβ. Va 2903· **β)** προς ποια κατεύθυνση, προς ποιο μέρος: *Κι όσον επαραδιάβασεν* (ενν. ο *Καμπανέσης*) *τα μέρη Καλομάτας| κι ανάπαψεν τα άλογα, ομοίως και τον λαόν του,| βουλήν απήρεν πού να υπάει, πού να καβαλλικέψει* Χρον. Μορ. Η 1750 δις. **2)** (Τροπ.) πώς, με ποιο τρόπο: Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 525, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2601, Θρ. Θεοτ. 51 δις.

Β' Ως μόρ., σε επιφων. προτάσεις ή ρητορικές ερωτήσεις, προκ. να δηλωθεί **α)** έντονη απορία, έκπληξη: *Πάλιν Αθήνα κόπτεται, πάλιν Αθήνα κλαίει:| «Ω Σωπολιάτες μου καλοί, πού να σας καταστήσουν·| ω γεωργοί παμφούμιστοι εις άπαντα τον κόσμον,* (παραλ. 3 στ.) *τώρα σκλάβοι εκλήθησαν και εις Περσίαν πάγουν!»* Ανάλ. Αθ. 43· *Ερω μου, πού 'ν' τα τόξα σου τά έδωκες εμέναν;| Έρω μου, πού 'ν' η δύναμις τήν έδειξες εμένα;* Αχιλλ. (Smith) Ν 1015, 1016· *Οίμοι, τι πράξωμεν; Πού φύγωμεν; Ταύτα*

και έτερα οι δυστυχείς κλαίοντες την αυτών ζωήν εταλάνιζον Δούκ. 299[30]· **β)** έντονη άρνηση: *Να λέσι* (ενν. οι μανάδες), *πού το ήλπιζαν γυναίκες τιμημένες, «οι άνδρες να μασε θωρούν έτσ' ανεψηφισμένες!»* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 278[7].

Εκφρ. 1) *Πότε και πού, πού και πού* = ενίοτε, μερικές φορές· αραιά και πού: *καλόν ένι στον άνθρωπον να ξεύρει και την ώρα* (ενν. της μίξεως).| *Κι εις τετοιανάν ερώτησιν είς σοφός απεκρίθη·| νέος αν ένι ο άνθρωπος πού και πού ευλογήθη·| τους γέροντας ουδέ ποσώς, διατί πολλά τους βλάπτει* Γεωργηλ., Θαν. 505· *δεν ελείπαν κι οι σεισμοί, πότε και πού κτυπούσι,| άλλοι δεν τις ενιώθασι ή άλλοι τις γροικούσι* Διήγ. ωραιότ. 941. **2)** *Πόθεν πού* = οπουδήποτε: *σκόπησε πώς κάμνει το μερμούγκι,| οπού ξετρέχει πούθεν πού έναι σιτάρι κούκκι* Δεφ., Λόγ. 216.

Φρ. *πηγαίνω πού και κομμάτι* = διασκορπίζομαι: *ηύρηκε το Χαρίδημο μ' όχθρητα και με μάχη,| και το κοντάρι εσκόρπισε κι επήε πού και κομμάτι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1883.

που, επίρρ., βλ. *όπου (I).*

πούβετας, πούβετις, επίρρ., βλ. *πώποτε.*

πουγγάκι το, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 11, Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 952· *μπουγγάκι,* Μπερτόλδος 82· *πουγγάκιν,* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 608.

Από το ουσ. *πουγγί(ον)* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι.* Η λ. στο Du Cange (λ. *πούγγη*) και στο ΑΛΝΕ (γρ. *πουγκάκι*).

Μικρό πουγγί (βλ. και ά. *πουγγί(ον)* 1β): *Άρχοντες, α δε σας έρεσα αυτά που εγενήκαν,| διέτεν αφ' τα πουγγάκια σας πόσα άσπρα ξοδιαστήκαν* Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 1109.

πουγγί(ον) το, Μαρκάδ. 481, 525· *μπουκί,* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 462· *μπουκί(ν),* Διήγ. ωραιότ. 678· *μπουκίν,* Λίβ. Sc. 1417 *πογγί· πούγγι,* Πεντ. Δευτ. XXV 13· *πουγγί,* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 104 κριτ. υπ., Rechenb. 11[2], Πηγά, Χρυσοπ. 161 (35), Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 132, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 52[v], Ροδινός (Βαλ.) 71, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 288, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1591, 1594, 1599, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Λουκ. ι' 4, κβ' 35, Ιω. ιβ' 6· *πουγγί(ν),* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2600, Παλαμήδ., Βοηβ. 1145· *πουγγίν,* Σπανός (Eideneier) Α 499, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 352, Λίβ. Ν 2258, Γεωργηλ., Θαν. 568, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 75[22], Ξόμπλιν φ. 129[r], Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 67[11]· *πουκίν,* Ξόμπλιν φ. 129[v].

Από το ουσ. *πούγγα* (Andr., Lex.· βλ. όμως και Kahane, Sprache 387-8, 453, Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *punga,* καθώς και Battaglia, λ. *punga*[2]) και την υποκορ. κατάλ. *-ίον.* Τ. *μπουγγί* σε έγγρ. του 18. αι. (Κουρσάρ. 21[39]) και στο Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. 17. Για το σχηματ. του τ. *μπουκί(ν)* βλ. Georgac., B-NJ 14, 1938, 147. Ο τ. *πουγγίν* σε έγγρ. του 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 125, 141) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πουγγί(ν),* Λουκά, Γλωσσάρ., λ. *πούγγα*). Η λ. τον 6.-10. αι. (TLG), στο Meursius και σήμ.· βλ. και LBG.

1α) Σακούλι, συν. από ύφασμα ή δέρμα: *όταν εμπάσεις το κρασίν εις το πιθάριν*

από τον ληνόν, έμπασον εις πουγγίν σινάπιν ή χάλδαλον φούκταν μίαν και πλέον και έμπασον αυτό εις το πιθάριν Ιατροσόφ. (Oikonomu) 75[20]· *Εμέτρησαν τας πενήντα χιλιάδες τα φλωρία και τες έβαλαν εισέν πουγγία* (έκδ. εις έν πουγγία· διορθώσ.) *και τα εβούλωσαν* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 19· **β)** (ειδικ.) σακουλάκι για τη φύλαξη μικρών αντικειμένων και χρημάτων· πορτοφόλι: *απλώνω εις το περσίκιν μου, γυρεύω το πουγγίν μου,| διά στάμενον το ψηλαφώ, και αυτό γέμει χαρτία* Προδρ. (Eideneier) III 101· *πιάνουσιν το χέριν μου* (ενν. οι ψυχές), *βλέπουν το δακτυλίδιν.| Βγάνουν τάχα να το δούν και ευθύς ανεψυχώθην.| Το δακτυλίδιν δε ζητώ, βάνω το εις το πουγγίν μου| και πάλι εις αναζήτησιν εξέβηκα της κόρης* Λίβ. P 1110· *Μπαίνει ο γενεραλίσσιμος στο κάστρο και ξανοίγει| τρίγυρα τόσες κεφαλές, και το πουγγί του ανοίγει| και των σολντάδων έδωκε διπλά και τους πληρώνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 328[20]· (μεταφ.): *αυτήν την Πάτραν την πτωχήν είχες παρηγοριάν σου,| πουγγίν σου και σακούλιν σου εις όλες τες δουλειές σου* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 89· (σε παροιμ.): *Όποιος παίρνει γυναίκα διά το πράγμα, το πουγγί πάγει στον άνδρα* Μπερτόλδος 79. **2)** (Συνεκδ.) νομισματική μονάδα διαφορετικής αξίας από εποχή σε εποχή (για το πράγμα βλ. Δημητριάδη, ΕΒλ. Τσελ. 78): *ιερομόναχοι και μητροπολιτάδες* (παραλ. 1 στ.) ... *τον γέροντα κοιτάζουν* (παραλ. 1 στ.)· *ηύραν πολλά εγκλήματα, είπαν να τον καθήρουν,| ύστερα συμβουλεύθησαν με άσπρα να τον δείρουν·| δέκα χιλιάδες ασλανιά είπαν τον να τους δώσει* (παραλ. 1 στ.).| *Τρέχει και πάγει στο Γιωργήν για να τον αγιδιάσει,| να μπει μεσίτης λέγει του, να τα παρκατεβάσει.| Αυτός μεσίτης έγινεν κι επαρκατεβάσέν τα,| επτά πουγγία τα 'καμεν και τ' άλλα χάρισέν τα* Ιστ. μακαρ. Μαρκ. 446· *Έτσι του ομιλήσασιν* (ενν. οι καλαράσηδες και πεζέταιροι του Αλέξανδρου βοεβόδα), *έπειτα προσκυνούσιν,| ένα πουγγί τους έριξε να διαμοιρασθούσιν* Ιστ. Βλαχ. 1030. **3)** Χρηματικό απόθεμα· περιουσία: *Και εγώ επήγα εις τον βοϊβότα και έδωσα από το πογγί μου ένα πρόβατον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 42[v]· φρ. κάνω πουγγί = μαζεύω χρήματα, κάνω περιουσία (πβ. νεοελλ. φρ.: κάνω κομπόδεμα): *Ετρέχανε* (ενν. οι Τούρκοι) *στ' αρχοντικά να βρούσινε να κλέψου,| και τες γυναίκες που 'ταν κει να έμπου να πομπέψου,| κι ηύραν τον τόπον εύκαιρον οπού δεν το θαρρούσα,| το πως δεν κάνουσι πουγγί ετρώγουντα κι εσκούσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 563[22].

πουγγόπουλον το· *π ο υ κ ό π ο υ λ ο ν.* — Βλ. και πουγκάκι.

Απο το ουσ. *πουγγί(ν)* και την υποκορ. κατάλ. *-πουλον*. Η λ. στο LBG (γρ. *πουγκόπουλον*).

Μικρό πουγγί: *Εις γυναίκειον ρουν ποίησε τα λεγόμενα περίαπτα. Εις την λίγωσιν της σελήνης έπαρον αυγόν νωπόν και βάλε το εις βλαττί πουκόπουλον, και ας το κρεμάσει εις τον τράχηλόν της η γυναίκα* Σταφ., Ιατροσ. 8[212].

πουγιουρουλτί(ν) το, βλ. *μπουγιουρουλντί.*

πουγνάζω.

Από το ιταλ. *pugnare.*

Πολεμώ, μάχομαι: *Ανίσως κι εις κοντόν τωρά πουγνάζω,| πριχού να ξηψυχήσω| και θάρρος να βιγλίσω,| τα μέλη μου να σώσουσιν διστάζω* Κυπρ. ερωτ. 91[35].

πουγούνα η, βλ. *πιγούνα.*

πούγουνας ο.

Από το ουσ. *πουγούνι* και την κατάλ. -*ας*· βλ. όμως για διαφορ. προέλ. Georgac., Glotta 31, 1951, 209.

α) Γένι (σκωπτ.): *στον πούγουνά σου θέσομεν καμπόσον βρόμαν και κόπριον και άι αλίμονον, παραμύσερε* Σπανός (Eideneier) A 84· **β)** πιγούνι: *ο πούγουνάς της τορνευτός, τα δόντια μαργαριτάριν* Διήγ. Αλ. Σεμίρ. S 8.

πουγουνάτος, επίθ., βλ. *πιγουνάτος.*

πουγούνι, πουγούνιν το, βλ. *πιγούνι.*

πούδρα η· *μ π ο ύ τ ρ α*, Ασσίζ. 436[16].

Από το γαλλ. *poudre*. Τ. *πούτρα* η και *πούτρα* τα στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., λ. *πούτρα*, Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., λ. *πούτρα*) και τ. *πλούντρα* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πούντρα*). Η λ. και σήμ., καθώς και λαϊκ. *πούντρα.*

Σκόνη, πούδρα· (εδώ προκ. για φαρμακευτική χρήση): *Ομοίως εάν εις εδικός μου σκλάβος ασθενεί ... εις ιατρός ... διδοί του καμμίαν πούδραν ή χόρτον δυνατόν να πγει* αυτ. 184[13].

πούθε, επίρρ., βλ. *πόθεν.*

πουθεμπού, επίρρ., βλ. *ποθεμπού.*

πούθεν, επίρρ., βλ. *πόθεν.*

πουθέν, επίρρ., βλ. *ποθέν.*

πουκάμισον το, βλ. *υποκάμισον.*

?πουκάνος· *και ο πουκάνος ήρξατο υβρίζειν την ωτίδα* ΠουλοΛ. (Τσαβαρή)[2] 31 κριτ. υπ., εσφαλμ. γρ. αντί *καπουκάνος*· διορθώσ.· πβ. αυτ. 41 (βλ. και Krawczynski [ΠουλοΛ. σ. 35]). — Βλ. *καπουκάνος.*

'πουκάτω, επίρρ., βλ. *αποκάτω.*

πουκίν το, βλ. *πουγγί(ον).*

πούκλα η, βλ. *μπούκλα.*

πουκλάμι το.

Από το ουσ. *πούκλα* (βλ. ά. *μπούκλα*). Η λ. στο LBG, λ. *πουκλάμι(ον).*

Είδος κοσμήματος· ?πόρπη (πβ. ά. *μπούκλα*· βλ. και LBG, ό.π.): *εκοιμήθη η δούλη του Θεού Μαρία ... και έδωκε διά την ψυχήν της στο μοναστήρι πουκλάμια και δακτυλίδια β'* Νεκρολ. φ. 233.

πουκλέριν το, βλ. *μπουκλέριν*.

πουκόπουλον το, βλ. *πουγγόπουλον*.

πουλάδα η, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 67.

Από το ουσ. *πουλί* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. σε έγγρ. του 14. αι. με διαφορ. σημασ. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 313· βλ. επίσης Kahane, Graeca et Romanica I 331· πβ. λ. *πωλάδιον* στο L-S Suppl.), στο Somav. και σήμ.

Νεαρή κότα: *δίδομεν του αρρώστου το καλοκαίρι πουλάδα, οπού δεν έχει τόσην θερμότητα ως το πετεινόπουλον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 191.

πουλάκι το, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 668 κριτ. υπ., Περί ξεν. (Μαυρομ.) 394, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2148, 2301, 2332, 5248, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 108[1], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 115[21], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 673, 2138, Ε' 837, 844, Διγ. Ο 1953, Διακρούσ. 69[33], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 332[15]· *πουλάκι(ν)*, Θησ. Δ' [75[1]], Αχέλ. 702, Ροδινός (Βαλ.) 129· *πουλάκιν*, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 511, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 359, 361, 364, 382, 390, 392, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2100, 2103, 2674, Αχιλλ. L 383, 976, 978· *πουλάκιον*, Μπερτόλδος 36· *πουλλάκιν*, Κυπρ. ερωτ. 75[27].

Από το ουσ. *πουλί* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Τ. *πουλλdάκι* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πούλλdα*) και *πουḍḍάκι* (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.) και σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Μικρό πουλί: *Μέσα στα δέντρη κείνα τ' ανθισμένα,| που βόσκαν τα λαφάκια τα καημένα,| στη γη τη δροσερή, στα χορταράκια,| που γλυκοκιλαδούσαν τα πουλάκια* ... Βοσκοπ.[2] 8· (σε προσωποπ.): *πουλλάκιμ μου, τα δάκρυα σου βιγλώντα| μαθθαίννεις με παντές ν' απομεινίσκω* Κυπρ. ερωτ. 75[29]· *πουλάκια μου γλυκόλαλα* ... (παραλ. 1 στ.) ... *το λυτρωμό είδετε τση καρδιάς μου* Πανώρ.[2] Ε' 386· (σε παρομοίωση): *Κοιλέντερα να χύνονται έξω 'πό τα κουφάρια| να κείτονται στα αίματα, στην στράτα την καθάρια,| ήρχοντο τα κομμάτια τους ωσάν μικρά πουλάκια| άλλα στον κάμπον κι έπεφταν και άλλα στα χαράκια* Διακρούσ. 84[9]· **β)** (μεταφ., προκ. να δηλωθούν αισθήματα τρυφερότητας αγάπης και θαυμασμού για κάπ.): *και τις μου το επέρπαξε το ωραιόν μου το πουλάκιν| ωραιόν, πουπουλοτράχηλον, το φύλλον της καρδιάς μου;* Ερωτοπ. 381· *Θωρώντας τότες οι ιερείς τέτοιας λογής παιδάκι,| ελέγασι του Ιωακείμ* ... (παραλ. 1 στ.) *«αγάπησέ σε ο Θεός και έτσι όλοι το γροικούμε,| να σασε δώσει χάρισμα σ' αυτόνο το παιδάκι,| εις ομορφιά και εις φρόνεψη ζγουραφιστό πουλάκι»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1675· (σε προσφών.): *Ω πανέμορφη κουρτέσα,| παγκαλόμορφον περδίκι| και ωριά, πανώρια κόρη* (παραλ. 6 στ.) *ω τρυγονάκι μου γλυκύ και σπλαχνικόν πουλάκι,| αυτά τα μάτια γύρισε και προς εμέν δαμάκι* Ch. pop. 196· (εδώ προκ. για την Παναγία): *Χαίρε, πύργος εις την τιμήν, πουλάκιν της σπλαγχνιότης* Ύμν. Παναγ. 3. **2)** (Θωπευτ.) το ανδρικό γεννητικό όργανο· φρ. *τρώω το πουλάκι* = συνευρίσκομαι ερωτικά με κάπ.: *πρέπει πασαμιά να στέκει με τη γνώση| και να προσέχει όσον μπορεί κανείς σ' αυτήν μη απλώσει.| Και συ όπου στέκεις και γροικάς, μικρή μου ταπεινούλα,| πρόσεχε όσον ημπορείς να είσαι μοναχούλα.| Μη θέλεις σκ τον γλυκασμόν να φάγεις το πουλάκι,| διατί στο πρώτο έν' νόστιμον κι ύστερα το φαρμάκι* Δεφ., Λόγ. 475.

πουλακίδα η.

Από το ουσ. *πουλάκι* και την κατάλ. *-ίδα*. Η λ. και σήμ.

Νεαρή κότα, πουλάδα (για πιθ. σημασ. *μικρός κόκκορας, νεαρό κοτόπουλο* βλ. Croce, σ. 54): *η αλουπού ... πλάθεται να είναι άρρωστη, διά να παγιδεύσει τες πουλακίδες* Μπερτόλδος 51.

πουλαράκι το.

Από το ουσ. *πουλάρι* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Η λ. και σήμ.

Μικρό πουλάρι: *πουλαράκι είχε μείνει| ορφανόν από μητέρα,| βουβαλάρη το εδώκαν| κι έφαγε βουβάλας γάλα* Πτωχολ. Β 170.

πουλάρης ο· *πουλλάρης*, Ασσίζ. 201[7].

Από το ουσ. *πουλί(ν)* και κατάλ. *-άρης*.

Κυνηγός πουλιών: *το αυτόν όρνιον πέφτει εις τα νήματα κανενού πουλλάρη και πιάνει το αυτ.* 200[20].

πουλάρι, πουλάρι(ν) το, βλ. *πωλάριον*.

πουλαρίνα η, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2782.

Από το ουσ. *πουλάρι* και την κατάλ. *-ίνα*. Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Γ' 113[3, 7]) και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Καραν., Λαογρ. 14, 1952, 229, Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.).

Θηλυκό πουλάρι: *εις το χωρίον ετούτο φόρισι πεντακόσια εξακόσα οζά, έτσι πρόβατα, αιγίδια, αρνιά, χοίρους, ...γαϊδάρους, πουλάρια, πουλαρίνες* Κατά ζουράρη 156.

πούλαρος ο.

Από το ουσ. *πουλάρι* και την κατάλ. *-αρος*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 565, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πουλάρι(ν)*, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.).

Μεγάλο πουλάρι: *Φιλονικιάν εκάμασιν αυτούνοι οι Γεραρίτες| ογιά το πότισμα των ζων μ' αυτούς τους Αβραμίτες.| Κι από τα ζα σκοτώνουσι καμήλια και πουλάρους* Χούμνου, Κοσμογ. 907· (εδώ υβριστ.): *Για γάιδαρο, για πούλαρο, για χοίρο πάντα σ' έχω,| τη βιβλογενεσία σου καλά τηνε κατέχω* Κατζ. Ε' 339.

πούλβερη η, βλ. *πόλβερη*.

πούλημα το, Πεντ. Λευιτ. XXV 33, Δευτ. XVIII 8, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 10[111, 114], 173[61], 385 νδ' 1, νε' 1· *πούλημαν· πώλημα*, Πεντ. Λευιτ. XXV 29· *πώλημαν*, Ασσίζ. 313[22-3]· γεν. *πουλημάτου*, Πεντ. Λευιτ. XXV 27.

Από το αρχ. (;) ουσ. *πώλημα* (και σε επιγρ., L-S)· πβ. *πωλώ>πουλώ* (βλ. ΛΚΝ). Ο τ. *πούλημαν* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 757). Η γεν. *πουλημάτου* και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πούλημα*). Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1) Η πώληση: *εντέχεται γ' ημέρας να διαλαλέται εις την χώραν, και την γ' ημέ-*

ραν να το αποβγάλει, ήγουν να το λεβριάσει πούλημαν τελειωμένον Ασσίζ. 63[25]· *Περί σημαδίου πούλημα, ότι δεν πουλείται χωρίς θέλημα του έχοντος* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 174[70]. **2α)** Αυτό που έχει πουληθεί: *να φτωχύνει αδερφός σου και να πουλήσει από τη διακράτηξή του, και να έρτει ο 'ξαγοραστής του ... και να 'ξαγοράσει το πούλημα του αδερφού σου* Πεντ. Λευιτ. XXV 25· **β)** (ως σύστ. αντικ.): *ότι να πουλήσετε πούλημα του σύντροφού σου, για να αγοράσεις από το χέρι του σύντροφού σου, μη παραπονέσετε ανήρ τον αδερφό του* Πεντ. Λευιτ. XXV 14.

πουλημός ο.

Από τον αόρ. του *πουλώ* και την κατάλ. *–μός*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

(Ως σύστ. αντικ.) πώληση: *να είναι αν δεν ορεχτείς εις αυτήν* (ενν. *τη γεναίκα*) *και να την απεστείλεις του θελήματού της* (*θελημάτου της* ?, βλ. λ. *θέλημα(ν)*) *και πουλημό μη την πουλήσεις, με ασήμι μη καταδουλώσεις εις αυτήν* Πεντ. Δευτ. XXI 14.

πουλησά η, βλ. *πουλησία*.

πουλησία η, Φλώρ. 1041, Ολόκαλος 90[6], 135[6, 7], Χρον. σουλτ. 37[3], Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 26[20], Ιερόθ. Αββ. 336· *π ο υ λ η σ ά*, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 803, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 170[11]· *π ο υ λ η σ ι ά*, Φλώρ. 915, 918, 989, 1023.

Από το *πουλώ* και την κατάλ. *–σία*. Ο τ. *πουλησά* (με απουράνωση του συριστικού, Bakk., Cret. St. 1, 1988, 20, Αναγνωστ., Αθ. 38, 1926, 155) στο Βλάχ. και σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 86[57], 118[11], Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 13[23-4], 14[23], 15[24], 56[30], 174[7], Β' 36[6], 100[18], 156[28], 165[4], 309[31]) και 17. αι. (Αμάλθ. 10, 1979, 252) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Αναγνωστ., ό.π.). Ο τ. *πουλησιά* σε έγγρ. του 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 472, 474). Τ. *πωλησία* (<*πωλώ*+*-σία*) στο Χρυσόβ. του 1364 σ. 31. Η λ. στο LBG, σε έγγρ. του 16. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 469, Γρηγορόπ., Έγγρ. 52[212], Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 10, 11, 12, 18, 21, 24, 26, 29, 30, 32, 39, 44, 48, 55, 64, 71, 78, 80, 84, 87, 91, κ.α.), 17. (Σκοπετέας, ΕΑΙΕΔ 3, 1950, 71, 72, Έγγρ. Σαντορ. 9[3], Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 496, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 449, Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 9, 1971, 163, Μανούσ., Θησαυρ. 2, 1963, 76, Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40, 1972-73, 216), 18. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 92) και σήμ. στο ιδίωμα της Χιμάρας (Βαγιακ., Πρακτ. Β' Συμπ. Γλωσσολ. Βορειοελλ. χώρου 17).

1) Η πώληση: *οι κουμμερκιάροι, ως έμαθαν την πουλησίαν, ήλθαν και εξέταξαν ποίος επούλησε και τις αγόρασεν* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 99[9]· *στη χώρα την εβγάνου* (ενν. *την Τάρσια*),| *οπού 'τον το παζάρι των, εις πουλησιάν τη βάνου* Ριμ. Απολλών. (Κεχ.) 1294· έκφρ. *ινστρουμέντο (της) πουλησάς* = η απόδειξη, το συμβόλαιο της πώλησης (και σε έγγρ. του 16. αι. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961-2 β', 283, Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 23[14], 152[22], Β' 61[14], 107[12], 156[8], 227[5], 252[5], Γ' 6[21-2], 126[11]· *ι(ν)στρουμέντο της πουλησίας* σε έγγρ. του 17. αι. (Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 133, βλ. και 134) και 18. αι. (Βουρδουμπάκις, Χρ. Κρ. 1, 1912, 486)· *ιστρουμέντο τση πουλησιάς* σε έγγρ. του 18. αι. (Βουρδουμπάκις, ό.π., 492)): *ο μισσέρ Τζουάνες Βαρούχας ..., έστοντας και να έχει κάποια χωράφια και αμπέλι ... πουλημένα ..., καθώς ... φαίνουνται με τα ινστρουμέντα τω πουλησών ...* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 170[4]. **2)** Το αντικείμενο της πώλησης: *έδωκέν του αμάχι να κρατεί ... καμιζότο ένα ... , ώστε να του δώσει τα άνωθεν υπέρπυρα σπ',*

οπού 'ναι το ρέστος ... όξω από κείνα τα πρώτα, οπού φαίνεται ... κι έχει παραλαμπασμένα ή τσι πουλησές Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 170[10].

πούλησις η, βλ. *πώλησις*.

πουλητής ο. — Βλ. και *πουλητής*.

Από τον αόρ. του *πουλώ* και την κατάλ. *-τής* (πβ. *πουλητής*). Πβ. λ. *πουλητικό* σε ποντ. άσμα (Παρχαρίδης, Λαογρ. 9, 1926-8, 136).

Πωλητής: *ήτον τόσον το πλήθος εκεινών οπού ήτον ολοτρόγυρα, οπού εκινδύνευε να πνιγούν από το πλήθος οι πουληστάδες* Μπερτολδίνος 115.

πουλητής ο, Ασσίζ. 37[16, 30], 42[31], 43[1, 5-6, 15], 45[13, 23], 196[24]. — Βλ. και *πουληστής*.

Από το αρχ. ουσ. *πωλητής*· πβ. *πωλώ>πουλώ*. Πληθ. *πωλητάδες* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 87). Η λ. στο Βλάχ., σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ό.π., 9, 19, 27, 30, 39, 44, 49, 52, 71, 73, 74, 78, 79, 81, 87, Κασιμ., Έγγρ. 182 (273), 188 (279), Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 189, 340, Β' 38, 185, 186, Γ' 55, 146, 176, 197, 261), 17. (Αμάλθ. 10, 1979, 164, 165, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 487), 18. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 129) και σήμ.

Πωλητής: *Δύο άνθρωποι, ο πουλητής και ο αγοραστής 'σάζουνται μέσον τους οι δύο τους να ποίσουν μίαν πραγματείαν, και ο πουλητής πουλεί το εδικόν του και λαμβάνει απέ τον αγοραστήν έναν μέρος απέ το εδικόν του ..., ο πουλητής ουδέν ημπορεί πλέον να μετανώσει απέ την πούλησιν, ..., αμέ ένι κρατήμενος με το δίκαιον και με την ασσίζαν ο πουλητής ν' αποβγάλει εκείνον το πράγμαν τό επούλησεν* αυτ. 38[1, 2-3, 5, 8] (εδώ προκ. για τελάλη που διαλαλεί την πραμάτεια του): *Εάν γένηται ... ότι κανέναν πράγμαν εκλέψαν, και εκείνον το πράγμαν εδόθην να το πουλήσουν ενού διαλαλητή της χώρας, και το πράγμαν επεριορίσαν το ..., και ο βισκούντης αρωτά τον διαλαλητήν «απόθεν επήρες τούτον το πράγμαν ...;» και ο πουλητής απολογάται* ... αυτ. 196[29].

πουλητιός ο, Ασσίζ. 5[22, 24], 43[17], 197[25], 250[21], 251[18], 286[10], 448[8, 10, 16, 18, 20, 28, 31], 449[1, 2]. — Βλ. και *πουλητής*.

Από το ουσ. *πουλητής* και την κατάλ. *-ιός* (πβ. *αγοραστιός, εγκαλετιός* κλπ.)· βλ. και Hadjioannou, Beginning of Cypr. Dial. 300.

Πωλητής: *Περί του πουλητιού και του αγοραστού οπού λαμβάνει ένα μέρος πλέρωμαν απ' εκείνον τό επούλησεν εκείνου του αγοραστού ... Εάν ... άνδρες, ο πουλητιός και ο αγοραστής, συμπαύουσι μέσον τους να ποίσουν πραγματείαν, και ο πουλητιός πουλεί το εδικόν του και επερίλαβεν απέ τον αγοραστήν ένα πράμαν απέ την υπόθεση της πούλησης, ού ένα μόνον τραχί διά πλέρωμαν, ο πουλητιός ουδέν εμπορεί να μετανώσει απ' εκείνην την πραγματείαν τήν εποίκεν ..., αμμέ ένι κρατημένος με δίκαιον ... ο πουλητιός να δώσει εκείνον το πράγμαν του αγοραστιού* αυτ. 286[18, 22, 23, 26, 29].

πουλητίτσης ο *πουλητσίτσης· πωλητίτσης*, Προδρ. (Eideneier) IV 552 χφ V κριτ. υπ. — Πβ. *πουλητσάτσης*.

Από το ουσ. *πουλητής* και την κατάλ. *-ίτσης*.

Πωλητής (υποκορ.) (βλ. και Eideneier [Προδρ. σ. 259]): *ο πουλητσίτσης ο πτωχός, ο λερωμενοστόλης* αυτ. IV 552 χφ P κριτ. υπ.

πουλητσάκης ο, Προδρ. (Eideneier) IV 552 χφ C κριτ. υπ.· *πουλητσάτσης*. — Πβ. *πουλητίτσης*.

Πιθ. από το ουσ. *πουλητσίτσης* (βλ. *πουλητίτσης*, πβ. *πουληστής*· βλ. και Eideneier [Προδρ. σ. 259]). Ο τ. στο LBG.

Πωλητής (υποκορ.) (βλ. και Eideneier, ό.π.): *ο πουλητσάτσης ο χονδρός, ο λερωμενοτσόχος* αυτ. IV 552.

πουλητσάτσης ο, βλ. *πουλητσάκης*.

πουλητσίτσης ο, βλ. *πουλητίτσης*.

πουλί το, Rechenb. 53^{1}, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 270, 299, Θησ. Η' [63^{2}], Ch. pop. 311, 355, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1019, 1425, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 361, Πεντ. Γέν. III 24, VI 20, XV 10, Λευιτ. I 14, Δευτ. IV 17, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 3^{8}, 91^{16}, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 42, Πανώρ.^{2} Α' 267, Ε' 298, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 489, Ιστ. Βλαχ. 212, 2345, Θρ. Κων./π. Βαρβ. 35, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 1619, Β' 554, Δ' 1180, Διήγ. πανωφ. 58, Λίμπον. 198, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 107, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 201, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 422^{25}, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Ματθ. ι' 29, κ.α.· *πλι*, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Ε' 888· *πουλί(ν)*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 455, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 26, Σαχλ., Αφήγ. 693, Αχιλλ. (Smith) O 554, Απόκοπ.^{2} 89, Αχέλ. 8, 1088· *πουλίν*, Σταφ., Ιατροσ. 11^{293}, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 18, 364, 587, 654, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 359, 381, Ερωτοπ. 374, 699, Λίβ. P 778, Λίβ. Sc. 85, Λίβ. (Lamb.) N 138, 145, 149, Λίβ. Esc. 144, Λίβ. N 1063, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2101, Αχιλλ. (Smith) N 367, 786, 814, 1142, Φυσιολ. (Legr.) 176, 223, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 63, Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 170, Απόκοπ.^{2} 217, Κορων., Μπούας 32, κ.α.· *πουλί(ο)ν*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 803, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 189, 259, Αχιλλ. L 253, 500, 502, 798, Παρασπ., Βάρν. C 194, 421, 426, Αργυρ., Βάρν. K 184, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 96^{v}, 98^{r}, 361^{r}, Πτωχολ. α 808, 812, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 43^{8}, 51^{11}, Δ' 115^{44}· *πουλίον*, Zygomalas, Synopsis 264 Π 35, Αρσ., Κόπ. διατρ. [631], [1177], [1180], Διγ. Άνδρ. 314^{16}, 375^{21}, 384^{9}, 391^{28}, Μπερτόλδος 38, 39, 40, 41, 78· *πουλλίν*, Φυσιολ. 372^{25}, Θρ. Κύπρ. M 543, Κυπρ. ερωτ. 24^{9}, 75^{1}, 77^{2}, 95^{31} κ.α.· *πωλίν*, Προδρ. (Eideneier) I 100· *πωλί(ο)ν*, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 688 κριτ. υπ.), Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. ΙΗ' [339], [342].

Από το ουσ. *πουλίον*, υποκορ. του ουσ. *πούλος* (βλ. ά.) (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 636 κε.). Ο τ. *πλι* και σήμ. ιδιωμ. [Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Α' 311 (*πλ̑ 'ι*), Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας 481 (*π'λι*), Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. (*π'λι*)]. Ο τ. *πουλίν* τον 9. αι. (TLG). Ο τ. *πουλίον* σε πάπυρ. του 7. αι. (L-S Suppl. γρ. *πουλλίον*· για πιθ. πρωιμότερη εμφάνιση βλ. Sophocl., λ. *πουλλίον*, καθώς και Χατζιδ., ό.π., σ. 647) και σε κείμ. του 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 592). Ο τ. *πουλλίν* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 758, Λουκά, Γλωσσάρ. Παπαδ. Α., Λεξ., *πουλλί(ν)*, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου)· βλ. και σημερ. ιδιωμ. *πουλλdi(ν)* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.). Τ. *πωλίον* σε σχόλ. (L-S Suppl.) και στο Du Cange, App. Ο πληθ. *πουλία* στο Meursius. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

1α) Πουλί, πτηνό: *Πουλίν αν βάλεις εις κλουβίν και ποιήσει τρεις ημέρας*| ... *ου δύναται πετάσειν* Γλυκά, Στ. 226· *Τότε άνοιξε ο Κιβωτός και τα πουλιά επετάσα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1484· *Εγώ κρατώ το οσπίτιν σου και την υποταγήν σου,*| *δουλεύω τα παιδία σου παρά βαβάν καλλίστην,*| *οικονομώ τα κατά σε, τρέχω, μοχθώ, διώκω,*| *και κάμνω λινοβάμβακον ιμάτιν και φορώ το* (παραλ. 6 στ.) *και συ καθέζεσαι ως πωλίν χασμένον εις το βρώμα,*| *και καθημέραν προσδοκάς τι να σε παραβάλω* Προδρ. (Eideneier) I 100 (βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 339 σημ. 1· για διαφορ. ερμηνεία και προέλ. βλ. Eideneier [Προδρ. σ. 260])· (εδώ προκ. για κυνηγετικό πουλί): *με μπαρούνηδες, με αφέντες ή με καβαλλάρηδες* (ενν. *να συντύχεις*)... *για άλογα, για πουλλιά, για σκύλλους και πάσα άλλον πράμαν του διλιτιασμάτου* Ξόμπλιν φ. 130[v]· (εδώ συνεκδ. προκ. για κρέας πουλιού): *τα ... φαγητά οπού έτρωγαν* (ενν. *ο Διγενής και η κόρη*) *ήσαν ελάφια, πουλία, αίγες, χοίροι άγριοι και πάσα κυνήγιον άλλον* Διγ. Άνδρ. 363[3] (σε προσωποπ.): *Βλέπω τα κι εσυνάχθησαν εντάμα τα πουλία,*| *κάθουνται, συμβουλεύονται και συχνοψιθυρίζουν* Περί ξεν. (Μαυρομ.) 374· *πουλιά, ..., κλαύσατε μετ' εμένα* Διακρούσ. 113[26]· (σε παρομοίωση): *Και δε μιλώ για ... την δόλια μάννα,*| *που λακταρίζει ωσάν πουλί ακούγοντας το θάμα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3421· *το νου τση εγροίκα* (ενν. *η Αρετή*) *σαν πουλί να φύγει, να πετάξει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 982· *Ρίξε μ' αυτό το σίδερο εκείνο οπού σε ρίχτει,*| *οπού δεμένο σε κρατεί σαν το πουλί στο δίχτυ* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 140· *πέταν* (ενν. *ο καβαλάρης*) *ωσάν το πουλί* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ.Στ.-Αποσκ.) 186[20]· *Φεύγει ο καιρός σαν το πουλί, τα πράματα γερούσι*| *όλα του κόσμου πάντοτες τα χόρτα δεν αθιούσι* Πανώρ.[2] Γ' 135· **β)** (συνεκδ.) καλλιτέχνημα (πβ. *πουλίτσιν α*) ή διακοσμητικό μοτίβο με μορφή πουλιού: *Τριγύρου εκατασκεύασεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *εκείνου του κολύμβου*| *αργυροκατασκεύαστα παγώνια και περδίκια*| *και γερανούς και ψιττακούς και κύκνους και τρυγόνας·*| *ανέβαινεν και το νερόν εκ μηχανής εκείνου,*| *καθένα δ' από τα πουλιά κιλάδει την λαλιάν του.*| *Εις μέρος πάλιν τα έμψυχα πουλιά εκιλαδούσαν*| *κι εκείνα τα μηχανικά κι αναίσθητα πουλία*| *εσυνερίζοντο λοιπόν τα αισθητά και ζώντα* Διγ. Ζ 102, 104· *άσπρον βλαττίν εφόρεσεν* (ενν. *ο Αχιλλεύς*) *με τα χρυσά πουλία*| *και απανωφόριν κόκκινον μετά λιθομαργάρων* Αχιλλ. (Smith) Ν 1187· **γ)** (μεταφ., προκ. να δηλωθούν αισθήματα τρυφερότητας και στοργής για κάπ.): *σγυρεύει* (ενν. *η κόρη*) *και καταρωτά ... δι' εμένα:*| *«Τι κάμνει το αδόνι μου, τι κάμνει το πουλί μου;...»* Ερωτοπ. 373· *από τ' αδόνια τά λαλούν έναν πουλίν εσ' είσαι* (ενν. *κυρά μου*) Ερωτοπ. 572· (σε προσφών.): *Πώς να βαστάζω τον καιρόν, πώς να τον υπομείνω,*| *σαν λείψω εκ το πλάγι σου, πουλί μου ηγαπημένο;* Ch. pop. 306· *Πλια γλήγορα ήθελε βγει η καρδιά μου*| *σήμερο απού το στήθος μου η καταπληγωμένη,*| *και η ψυχή μου να διαβεί στον Άδη η πρικαμένη,*| *παρά να απαρνηθώ ποτέ τον πόθο σου, πουλί μου* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 445. **2)** Μικρό πουλί, νεοσσός: *Πίασον χελιδόνας πουλίν και τύφλωσον αυτό με το βελόνι* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 41[18]· *καθώς μαζώνει η όρνιθα τα πουλιά της αποκάτω εις τες πτερούγες της* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κγ' 37. **3)** Έντομο: *Εις παραθύρι κρέμετον ένα πουλί τριτζόνι* Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 77[1]. **4)** Άγγελος που φρουρεί ιερούς τόπους· χερουβείμ: *εσκήνωσεν* (ενν. *ο Θεός*) *από ανατολικά του περιβολιού της παράδεισος τα πουλιά κι εγλαμπράδα του σπαθιού οπού γυρίζεται να φυλάξει τη στράτα δέντρου της ζωής* Πεντ. Γέν. III 24· (εδώ συνεκδ. ως καλλιτέχνημα ή διακοσμητικό

μοτίβο): *να κάμεις δυό πουλιά* (ενν. *στο σεντούκι* = στην Κιβωτό της Διαθήκης) *μαλαματένια* Πεντ. Έξ. XXV 18· *να κάμεις κουρτίνα ... κάμωμα λογαριαστή· να κάμει αυτήν πουλιά* Πεντ. Έξ. XXVI 31. **5)** Κεντητό ύφασμα με παράσταση δικέφαλου αετού, επάνω στο οποίο στέκεται ο νεοεκλεγμένος αρχιερέας (εδώ πατριάρχης) και εκφωνεί το Σύμβολο της Πίστεως (για το πράγμα βλ. και Βεργωτής, Λεξ. λειτουργ., λ. αετός): *Και μετά ταύτα έκβαλαν δικέφαλον πουλίον,| σιμά εις το βημόθυρον εκείνο το ωραίον* (παραλ. 6 στ.). *Και πήγε* (ενν. *ο μητροπολίτης Ιώβ*) *και εστάθηκεν απάνω στο πουλίον,| και πάντας επροσκύνησεν απέκ' εκ το πουλίον.| Και έπειτα τον έδωκαν το μέγα το βιβλίον,| να είπει εις τους άπαντας το Σύμβολον το θείον* Αρσ., Κόπ. διατρ. [472], [480], [481].

Φρ. *απέταξέ* (*μου/σου* κ.ο.κ.) *το πουλί* = χάθηκε η ευκαιρία: *Κι έχασαν* (ενν. *οι Ρωμαίοι*) *το βασίλειον εκ της απροσεξίας* (παραλ. 2 στ.). *Κύριος οίδε το λοιπόν αν το μεταϊδούμεν.| Απέταξέ μας το πουλί, υπάγει εις άλλα μέρη* (παραλ. 3 στ.). *Εμείς ουν απομείναμεν εις εύκαιρες ελπίδες* Θρ. Κων/π. Βαρβ. 27· *αν είχετε γνώσιν εις το κεφάλι,| δεν σας απέτα το πουλί να σας το πάρουν άλλοι* Ιστ. Βλαχ. 2350.

Πούλια η· *Πιλιά· Πουλιά,* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 177[11].

Από το αρχ. πλειάς με αποβολή του -ς για εξομάλυνση της κλίσης κατά τα άλλα θηλ., ανάπτυξη του ου και αναβιβ. του τόνου κατά το *πούλλια* η (= κλώσσα) ή *πουλλα* η (= κόττα) (ΛΚΝ, Γεωργακ., ΛΔ 1, 1939, 76, Χατζιδ. ΜΝΕ Β' 294) ή από το *πλειάς*> *πλειάδα* με αποβολή της συλλαβής -δα και ανάπτυξη του ου (Γεωργακ., ό.π., 74, 75, Χατζιδ., ό.π.)· για διαφορ. ετυμ. της λ. βλ. Γεωργακ., ό.π., 74-75, Ανδρ., Λεξ., στη λ. Ο τ. *Πουλιά* στο Somav. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (*πουλειά*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πούλεια*). Ο τ. *Πιλιά* και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πηλειά*, Παγκ., Ιδιωμ. Κρ.[2] Δ' 565, *πιλειά*, λ. *πούλεια*, Μέγας, ΕΜΑ 3-4, 1941-42, 148, *πιλειά*· βλ. και Θαβώρ., Προσδ. ημερον. 43). Η λ. και σήμ.

Η Πούλια, ο αστερισμός των Πλειάδων: *Κλαίτε με, τ' άστρα τ' ουρανού, τα νέφη, το φεγγάρι,| ολ' οι πλανήτες, κι η Πιλιά πρίκα για μένα ας πάρει!* αυτ. 552[6].

Πουλιά η, βλ. *Πούλια*.

πουλιολόγος ο, βλ. *πουλολόγος*.

πουλίτσα η, βλ. *πόλιτσα*.

πουλίτσιν, Σταφ., Ιατροσ. 2[45], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 924, 1693, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 197, 388 κριτ. υπ., 397, Ερωτοπ. 475, Αχιλλ. (Smith) N 540, 816, Ημερολ. 55· *πουλίτσι(ν)*, Αχιλλ. (Smith) O 258, Διήγ. Αλ. F (Konst.) 38[8]· πληθ. *πουλίτσα*, Λίβ. Va 148, 935, 2296.

Από το ουσ. *πουλί* και την υποκορ. κατάλ. -ίτσιν. Λ. πουλίτσιον στο Du Cange (*πουλήτζιον*, λ. *πουλί*). Ο τ. *πουλίτσι* και σήμ. ιδιωμ. (Georgac., The -ιτσ- Suffixes 233).

α) Μικρό πουλί, πουλάκι: *εκιλαδούσαν τα πουλίτσια επί τα δένδρη* Διήγ. Αλ. E (Konst.) 39[3]· (σε παρομοίωση): *όσα πουλίτσια πέτονται εις τους αλλότριους κάμπους,| τόσα φουσσάτα έσυρνεν και πεζικούς επήρεν* Θρ. Κων/π. διάλ. 81· (σε προσωποπ.): κι

εσείς, πουλίτσια ταπεινά, κλαύσετε και θρηνείτε| *την αξιοπρεπέστατην την Κωνσταντίνου πόλιν* Θρ. Κων/π. (Mich.) 56· (εδώ προκ. για διακοσμητικό κατασκεύασμα με μορφή πουλιού, πβ. *πουλί* 1β): *Γύροθεν δε του στόματος εκείνης της φλισκίνας*| *πουλίτσια εκάθηντο, γένη χρυσά παντοία,*| *και το καθένα εξ αυτών ως έθος εκελάδει* (παραλ. 1 στ.) *Και ώσπερ ζώντα ίσταντο εκείνα τα πουλίτσια, τα άνω και τα κάτωθεν και όσα τα τριγύρου* Βέλθ. 468, 471· **β)** (μεταφ., προκ. να δηλωθούν αισθήματα τρυφερότητας αγάπης και θαυμασμού για κάπ.): *το στόμαν της* (ενν. της αρχόντισσας) *μικρούτσικον και ο λόγος της ωραίος,*| *όντε μιλεί, να σου φανεί ότι πουλίτσιν έναι* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 291· *Πουλίτσιν ηύρα εις το κλουβίν αγνώριστον του πόθου,*| *απείραστον, αδούλωτον του έρωτος, της αγάπης* Αχιλλ. (Smith) Ν 1377.

Η λ. ως τοπων.: Προδρ. (Eideneier) IV 120.

πουλλάκιν το, βλ. *πουλάκι*.

πουλλάρης ο, βλ. *πουλάρης*.

πουλλάρι(ν) το, βλ. *πωλάριον*.

πουλλέττα η, βλ. *μπολέτα*.

πουλλίν το, βλ. *πουλί*.

πουλολόγος ο, Νούκ., Μύθ. (Παράσογλου) 11 δις· *πουλιολόγος*, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 40[9].

Από το ουσ. *πουλί* και το β' συνθ. *-λόγος*. Τ. *πουλολόος* (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ., Τσικής, Γλωσσ. Χίου), *πουλολό'(ο)ς* (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.), *πουλολός* (Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 34), *πουλλολόος* (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. (Κριαρ., Λεξ.).

Κυνηγός πουλιών: *οι πουλολόγοι εβγαίνασι, πουλάκια να σκοτώνου* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 332[13].

πουλολογώ.

Από το ουσ. *πουλί* και το β' συνθ. *-λογώ*. Τ. *πουλολοώ* (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., στη λ.) και *πουλολο'ώ* (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πουλολό'(ο)ς*) σήμ. ιδιωμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μάνεσης, ό.π.), καθώς και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Κυνηγώ πουλιά: *Ρωμαίοι πλείσοι βγαίνασιν οπ' επουλολογούσα* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 275[15].

πουλοπιάστης ο, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 865 ιη' 1, 4, Νομοκ. Αγ. Γεωργ. 147.

Από τον αόρ. του *πουλοπιάνω* (<ουσ. *πουλί* και ρ. *πιάνω* απ. στο Somav.) και την κατάλ. *-της*. Η λ. στο Somav., σε παροιμ. (Κοραή, Ατ. Δ' 453, Κουκ., ΒΒΠ Ε' 446, Πολ. Ν., Παροιμ. Α' 27) και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πουλολό'(ο)ς*) καθώς και στο ΑΛΝΕ.

Κυνηγός πουλιών, πουλολόγος: *έκραξεν ο Αίσωπος όλους τους πουλοπιάστας και όρισέν τους ότι να του πιάσουν τέσσαρα πουλία των αετών* Βίος Αισώπ. (Παπα-

θωμ.) Δ' 115[43]· (σε παρομοίωση): *υφαίνουσιν δίχτυα διά να τους πιάσουν, ωσάν οι πουλοπιάστες τους οξούς* Μπερτολδίνος 165.

πουλόπουλον το, Μπερτολδίνος 156.

Από το ουσ. *πουλί* και την κατάλ. *-πουλον*. Τ. *πουλλόπ'λλον* σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο LBG.

Μικρό πουλί, νεοσσός· (εδώ) κλωσσόπουλο: *ο Μπερτολδίνος έπιασεν όλα τα ... πουλόπουλα και έδεσέν τα καθένα από ένα ποδάρι* αυτ. 156.

πούλος ο.

Από το λατ. *pullus* (βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 636-652, Kahane, Graeca et Romanica II 82, 95, Οικονομ., ΑΠ 8, 1938, 59 κε.)· κατά Κοραή, Ατ. Α' 172 και Jannaris, Hist. Gramm. 294 από το αρχ. ουσ. *πώλος*. Τ. *πούλλος* σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 758). Η λ. σε πάπυρ. του 6. αι. (L-S Suppl.· γρ. *πούλλος*), στο Du Cange (ο πληθ. ήδη στο Meursius (γρ. *πούλλοι*, λ. *πουλία*)) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.· γρ. *πούλλος*), καθώς και στο ΑΛΝΕ· βλ. και Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πουλί* και *πούλος*.

Μικρό πουλί, νεοσσός: *Διάχρισμα προφυλακτικόν πούλων ιεράκων* Ιερακοσ. 390[28].

πουλουστρένα η, βλ. *μπονεστρένα*.

πουλώ, βλ. *πωλώ*.

πούμα το, βλ. *πώμα*.

'πουμακρά, επίρρ., βλ. *απόμακρα*.

'πουμακριά, επίρρ., βλ. *απομακριά*.

'πουμές, 'πουμέσα, επίρρ., βλ. *απομέσα*.

πουμπάρδα, η, βλ. *μπομπάρδα*.

πουμπαρδιέρης ο, βλ. *μπομπαρδιέρης*.

πουμπαρδοχαλασμένος, μτχ. επίθ., βλ. *μπομπαρδοχαλασμένος*.

πουμπάρτα η, βλ. *μπομπάρδα*.

πούμπλικα, επίρρ.

Από το επίθ. *πούμπλικος*.

Δημόσια· (κατ' επέκταση) καθαρά, ανοιχτά: *ο θεορρήμων Χρυσόστομος ... πούμπλικα και φανερά διδάσκει και φωνάζει ... ανίσως και απού ζώντα σου δεν έφτασες να κατορθώσεις όλα της ψυχής σου, ... εις το τέλος της ζωής σου όρισε τους δικούς σου αποθανόντα σου ... να σου βοηθήσωσιν με καλά έργα, ελεημοσύνες λέγω και λειτουργίες, καν εις τον εκείθεν κόσμον να 'μερώσεις τον λυτρωτήν σου* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 486.

πουμπλικάρω *πουπλικάρω*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 84[18].

Από το ιταλ. *pubblicare*. Ο τ. σε έγγρ. του 17. αι. (Αμάλθ. 10, 1979, 163, Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 68) και 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 452). Η λ. σε έγγρ. του 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 468, 473, Βαγιακ., ό.π. 84, 87, 88) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

Δημοσιοποιώ, γνωστοποιώ: *Οι ... στιμαδόροι επουπλικάρα την άνωθεν στίμα ομπρός του μαστρο Κωσταντή Βενέρη και του κυρ Χριστόδουλου Καλομενόπουλου* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 83[20] (προκ. για τη δημόσια ανάγνωση διαθήκης μετά το θάνατο του συντάκτη της): *Στας 9 του Γενουαρίου 1621 επέρασε από ετούτη εις καλύτερη ζωή η άνωθε τεσταδόρισσα, και επουμπλικαρίστη και το παρόν τεσταμέντο αποπανωθιό εις το λείψανό τση* Διαθ. 17. αι. 1[109-110].

πούμπλικος, επίθ., Διαθ. 17. αι. 2[12, 47], 3[10, 328], 4[99], 5[188], 7[216], 8[9, 49], 9[12, 202], 11[12] *πούπλικος*, Διαθ. 17. αι. 1[105].

Από το ιταλ. *pubblico*. Πβ. Meursius, λ. *πούβλικον*, και Lampe, Lex., λ. *πουβλικός, πουπλικός*. Ο τ. σε έγγρ. των 13.-14. αι. (LBG, λ. *πούβλικος*, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 329, λ. *πούπλικος*) και 16.-17. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Γ' 222[17], 328[5], Μπουμπ., ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 115, Έγγρ. Σαντορ. 16[53], Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 14, 1983, 97) καθώς και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Βαρναλίδης, Μακεδ. 19, 1979, 154, Μαυρομάτης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 165, Αμάλθ. 12, 1981, 68) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, ό.π.), καθώς και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Δημόσιος: *τους έβαλαν* (ενν. τους Αποστόλους) *εις φύλαξιν του δημοσίου, ήγουν εις την φυλακήν την πούμπλικαν Σανκταμαύρας*, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 56[v] (προκ. για συμβολαιογράφο, του οποίου το αξίωμα θεωρούνταν δημόσιο· για το πράγμα βλ. και Μπουμπ., ΕΑΙΕΔ 8, 1956, 112 κε., Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 146 σημ. 21): *ήκραξα εσένα τον παρών νοτάριον πούμπλικον Ιάκωβον Κουρτεζά ... οδιά να γράψεις και να τελειώσεις το παρόν μου τεσταμέντο* Διαθ. 17. αι. 7[11].

πούμπουρα, επίρρ., βλ. *πίμουρα*.

πουναλλία η, βλ. *πουνιαλιά*.

πουναλλίος, πουνάλλος ο, βλ. *πουνιάλο*.

πουνέντες ο, Πορτολ. Α 2[2], 2 κριτ. υπ., 5[17], 6[13], 7[4], 9[2, 14], 10[3, 10], 14[1] κ.α., Μαρτολόγιον (1540) 106 δις, 107, Κυπρ. χφ 161· *πονέντες*, Δυήγ. εκρ. Θήρ. 111[8], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 526[12]· *πουνέντης*, Πορτολ. Α 191[6], 192[20] κ.α. — Βλ. και *πονέντε*.

Από το ιταλ. *ponente* (βλ. Battaglia, λ. *ponente*, ΛΚΝ, λ. *πουνέντες*). Ο τ. *πονέντες* σε έγγρ. του 16. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 502 και ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 524) και σήμ. Ο τ. *πουνέντης* (από μεταπλ.) και σήμ. Η λ. σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 475 και 503, Καδάς, Βυζαντ. 14, 1988, 357) και σήμ. ναυτ.

1α) (Ως κύρ. όν.) η Δύση: *τότες ήλθαν και οι Φράγκοι εις την Κωνσταντινούπολιν από τον Πουνέντην και επέρασαν εις την Ανατολήν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-

Πάνου) φ. 321[v]· **β)** (επιρρ., συν. με τη λ. *λεβάντε*) από ή προς τα δυτικοανατολικά (για τη σημασ. πβ. Battaglia, ό.π.): *από το Τζερόρ ως το Σετεγράδι, πουνέντη λεβάντη, έναι μίλια η΄* Πορτολ. A 192[6]· έκφρ. *περ πονέντε* = προς τα δυτικά: *εσύ την στράταν έσφαλες κι επήγες περ πονέντε,| κι εγκρέμνισάν μας τα νερά ως μίλια δεκαπέντε* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 163. **2)** Οι χώρες της Δύσης, της Δυτικής Ευρώπης: *από τούτον εβγήκαν δέκα βασιλείς και άλλοι αυθέντες ... και άλλοι πολλοί του πουνέντη οι αφέντες όλοι* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 113[v]. **3)** (Ναυτ.) ο δυτικός άνεμος, ο ζέφυρος: *η Ορά έναι καλό πόρτο διά πάσα άνεμον πουνέντη γαρμπή* Πορτολ. A 358[27].

πουνέντης ο, βλ. πουνέντες.

πούνια η.

Από το ιταλ. *pugna*. Τ. *μπούνια* σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.)· πβ. και σημερ. ιδιωμ. *μπούνιο* (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 344).

Αγώνας, φιλονικία· (εδώ) κόπος, προσπάθεια (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *pugna1* σημασ. 12): *Εκεί να δεις τους άνομους, επά κι εκεί γουγιάζου,| για να τονε σταυρώσουσι* (ενν. το Χριστό), *κι ένας τον άλλο βιάζου.| Ο γείς εγλάκα στα καρφιά κι άλλος εις τα λαντζούνια,| φαγί δεν εγυρέψασι απού την τόσην πούνια* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3487.

?πουνιά· *Χαράτσι όταν δεν έχουσι να πληρώσουν,| τα πουνιά παιδιά τους θέλουν να δώσουν,| κι ωσάν τ᾽ αρνιά τα σέρνουν, κι άλλ᾽ ακλουθούσιν,| κι έρχονται στο παζάρι και τα πωλούσιν* Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. 140[2], πιθ. εσφαλμ. γρ.· για προτεινόμενες διορθώσεις βλ. Ξανθ., Μελετ. 248.

πουνιαλιά η, Βεντράμ., Φιλ. 364, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ΄ 1872· *πουναλλία*, Βουστρ. (Κεχ.) 186[3].

Από το ουσ. *πουνιάλο* και την κατάλ. *-ιά*. Ο τ. από το ουσ. *πουναλλίος* ο (βλ. ά. *πουνιάλο* το).

Χτύπημα με *πουνιάλο*: *ηύρεν* (ενν. *ο Σαρακηνός*) *τον ρήγαν κάτω στον γιαλόν και πάγει κοντά του και ακτυπά του μίαν πουναλλίαν του ρηγός εις τον λαιμόν* Βουστρ. (Κεχ.) 138[6].

πουνιάλο το, Βεντράμ., Φιλ. 218, 223· *μπουνιάλο* το, Φορτουν. (Vinc.) Β΄ 11· *μπουνιάλο(ν)* το, Γεωργηλ., Θαν. 60· *πουνιάλο(ν)* το, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ΄ 1837· *μπουνιάλος* ο, Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 13· *πουναλλίος* ο, Βουστρ. (Κεχ.) 310[3], Βουστρ. (Κεχ.) A 310[3]· *πουνάλλος* ο, Βουστρ. (Κεχ.) B 311[3]· *πουνιαλλος* ο, Βουστρ. (Κεχ.) A 308[19], Βουστρ. (Κεχ.) B 147[9]· *πουνιάλλος* ο, Βουστρ. (Κεχ.) 146[8, 9], 308[19], Βουστρ. (Κεχ.) A 146[8, 9], Βουστρ. (Κεχ.) B 147[8], 309[19]· *πουνιάλο* το ή *πουνιάλος* ο, Κατζ. Δ΄ 327, Στάθ. (Martini) Γ΄ 71, 203· *πουνιάλον* το ή *πουνιάλος* ο, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 247.

Από το ιταλ. *pugnale*. Τ. *μπουνίαλον* στο Du Cange, όπου και ο τ. *πουνιάλον* (λ. *πουνιάλω*). Πβ. σημερ. ιδιωμ. *πουνέαλος* ο (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. στο Meursius (λ. *πουνιάλω*) και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Εγχειρίδιο: *Και, ωσάν εσίμωσε κοντά* (ενν. *ο Σέρβος*), *έβγαλε το πουνιάλο του, οπού το είχε κρυμμένο, και εβάρησε του σουλτάν Μουράτη και τον εσκότωσε* Χρον. σουλτ. 27[30]· *Τόσα άρματα είντα τα 'θελες; 'Νους 'παινετού στρατάρχη*| *σπαθί, μπουνιάλο και καρδιά μόνο του πρέπει να 'χει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 18.

πουνίαλλος, πουνιάλλος ο, βλ. *πουνιάλο*.

πούντα η, Πορτολ. Α 186[22], 187[18, 19], 191[8], 202[4], 224[7], 225[8, 20] κ.α.· *πόντα*, Πορτολ. Β 23[14].

Από το ιταλ. ουσ. *punta* (Battaglia, λ. *punta*[1], ΛΚΝ, στη λ.). Ο τ. από το βενετ. ουσ. *ponta* (Boerio, ΛΚΝ, λ. *πόντα*), στο Du Cange, σε έγγρ. του 17. αι. (ΔΑΕ Κερκ. 12, 1975, 32) και σήμ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *πούντα*). Η λ. στο Somav., σε έγγρ. του 17. (ΔΑΕ Κερκ. 12, 1975, 20) και του 19. αι. (ως τοπων., Μακεδ. Θ', 1969, 303) και σήμ.

1) Αιχμή, μύτη σπαθιού: *Εις τούτο* (ενν. *το σημείο*) *βγαίνουσι οι μορεσκάντοι αρματωμένοι και πάσι ομπρός του και τονε φοβερίζουν με τις πόντες των σπαθιών* Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' μετά στ. 60· (εδώ, συνεκδ. το σπαθί): *Στάσου σα με θωρείς εμέ, έχ' έτσι το σπαθί σου,*| *κράτει ψηλά την πόντα σου, σύγκλινε το κορμί σου* Κατζ. Β' 78. **2)** Χτύπημα από σπαθί· (στον πληθ.) προκ. για τις ιδιαίτερες κινήσεις στην ξιφομαχία (για τη σημασ. βλ. Martini [Στάθ. σ. 179, σημ. 34]): *κι αποδεκεί τών ήσυρνα συχνιά κατά τα νάτα*| *πόντες, μαντρέτα, στρογγυλά, ροβέρσα, σγαλεμπράτα* Στάθ. (Martini) Γ' 34. **3)** Βελόνα ζυγαριάς· (συνεκδ.) η ζυγαριά (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *punta*[1] σημασ. 3): *εν τη εσχάτη αναπνοή σαν έναν ζύγιν αι πράξες των ανθρώπων ζυγιάζονται και δοκιμάζονται. Και ανέν και η δεξιά παλάμη ράξει την άλλην εις το κατήγισμαν, φανερόν είναι πως πάγει εις ανάπαυσιν στην δεξιάν μεριάν με τους αγγέλους. Ειδέ τύχει και οι δύο ίσα εις την πούνταν, νικά εις πάσα λογήν η φιλανθρωπία του Θεού* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 571. **4)** Η άκρη, η γωνία του τετράγωνου ιστίου καραβιού (για τη σημασ. βλ. Battaglia, ό.π. σημασ. 5, Κανελλόπ., Ονοματολ. 113): *ετούτο το καναβάτσον θέλεις να το μοιράσεις εις επτά μερτικά και τες τέσσαρες αμπατάρισε διά τες πόντες* Καραβ. 495[16]· *Θέλεις να αρχίσεις να κόψεις ετούτον το άρμενον εις τρίτον πανίν και θέλει είσταιν όλον το πανίν ετούτον το άρμενον πόντες δεκαοκτώ και δύο τρίτα του πανίου* Καραβ. 495[18]. **5)** Κάβος, ακρωτήριο (πβ. ά. *κατάπουντα*): *Το Τράστο έναι καλό πόρτο διά τον πουνέντη ... και έχει μία ξέρα κοντά εις την μπούκα του πόρτου· και κράτει πάντα ζερβά και τίμησε την πούντα* Πορτολ. Α 201[13]· *και οπρός από το άσπρο νησίν έναι μία πούντα και φαίνεται ότι εκεί έναι ο λιμνιώνας· και ανοίγεις την και έναι βάλλε* Πορτολ. Α 116[6]· *Από τη Ροδοστό ως την πούντα της Σηλυβρίας έναι μίλια λ'* Πορτολ. Α 229[29]. **6)** Βαρύ κρυολόγημα, πλευρίτιδα: *Εις πόνταν, ήγουν πλευρίτην* (ενν. *ιατρεία*). *Κεφ. ρμθ'* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 137· *Ιατρεία εις τον πλευρίτην ή πόντα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 236.

Η λ. ως τοπων. (πβ. Vayacacos, Balkan Studies 16, 1975, 189, Kahane, Sprache 587): Σουμμ., Ρεμπελ. 159.

πούντε το, βλ. *πόντε*.

πουντέλι το.

Από το ιταλ. *puntello* (Battaglia, λ. *puntello*). Η λ. στο Somav., (βλ. και LBG, λ. *πον-*

ντέλειον) και σημ. (Κριαρ., Λεξ.).

(Εδώ) ξύλινος στύλος υποστήριξης, αντηρίδα: *εις βάθος πολύ εκατέβησαν (ενν. οι Τούρκοι), ως ίνα ... είτα πυρ εις τα ξύλα των πουντελίων ανάψωσιν, όπως την ξυλίνην κατασκευήν την κρατούσαν το κάστρον καταφλέξωσιν, και άφνω πεσούνται τα τείχη της πόλεως* Καναν. (Pinto) 144.

πουντελιάζω.

Από το ιταλ. *puntellare* (Battaglia). Τ. *πουντελειάω* στο Du Cange (λ. *πόντης*)· (βλ. και LBG, γρ. *πουντελειάζω*). Η λ. και σημ. λογοτ. (ΑΛΝΕ). Πβ. λ. *πουντελιάρω* στο Κριαρ., Λεξ.

Υποστηρίζω μια κατασκευή με *πουντέλια* (βλ. ά.), υποστυλώνω: *εις βάθος πολύ εκατέβησαν (ενν.* οι Τούρκοι*), ως ίνα ... φθάσωσιν εις τα τείχη του κάστρου της πόλεως, και κόψωσι τούτο λαθραίως πάντων, και πουντελιάσωσιν* κατά το έθος *των πολεμούντων, είτα πυρ εις τα ξύλα των πουντελίων ανάψωσιν, όπως την ξυλίνην κατασκευήν την κρατούσαν το κάστρον καταφλέξωσιν* Καναν. (Pinto) 143· *ομοίως κι εις το σκάψιμον αντάμα μετ' εκείνες| ατός του μπήκε κι έδειξε για να το μαρτυρήσουν,| πως τα τειχιά τους ήσασι όλα πουντελιασμένα,| έτοιμα για να πέσουσι χάμω στη γη απλωμένα* Θησ. (Foll.) I 113.

πουντιλλιέρης ο, βλ. *μπουντελλιέρης*.

πούντος (Ι) ο, Μαχ. 452[34], 460[27, 28, 31, 32], Πορτολ. Α 191[21], 206[28], 330[15].

Από το παλαιότ. γαλλ. *punt* (Kahane, Sprache 544· πβ. Robert, Dictionnaire Historique, λ. *pont*). Κατά Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 139, από ιταλ. *ponte* με τροπή του ιταλ. -*o*- σε κυπρ. -*ου*- λόγω επίδρ. του ερρίνου που ακολουθεί. Η λ. και σημ. ιδιωμ. (Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.)

α) Γέφυρα: *Και μοναύτα αννοίξαν την πόρταν και ερίψαν τον πούντον του κάστρου* Μαχ. 460[24]· *Η Λευκάδα έναι νησί 'μπιτάδο και έχει και μίαν χώρα και λέγουν την Αγία Μαύρα· και έναι εις την θάλασσα και έχει πούντον και περνά* (ενν. κάποιος) *εις την στερέα* Πορτολ. Α 206[27]· *το Τρασού έναι χώρα και καλό πόρτο δε καδένα. Εις την χώρα έναι ένας πούντος και περνά* (ενν. κάποιος) *εις το νησί του Μπούα* Πορτολ. 197[9]· έκφρ. *πούντος λεβαδίτσος*, βλ. ά. *λεβαδίτσος*· **β)** αποβάθρα, προβλήτα (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *ponte* σημασ. 19): *Εχρονίας ατξη' Χριστού ένας Γενουβήσος επήγεν εις τον πούντον της Αμμοχούστου να εμπεί εις το καράβιν του, και δεν ηύρεν βάρκαν γενουβήσικην* Μαχ. 228[17].

πούντος (ΙΙ) ο, βλ. *πόντος (ΙΙ)*.

πουντουλ(λ)ιέρης ο, βλ. *μπουντελλιέρης*.

'πουπάνω, επίρρ., βλ. *αποπάνω*.

'πουπανωθιό, επίρρ., βλ. *αποπανωθιό*.

πουπάρδα η, βλ. *μπομπάρδα*.

?πουπάς ο.

Αβέβ. ετυμ.· πιθ. σχετ. με το τουρκ. *baba* (βλ. και Σακ., Κυπρ. Β' 879). Πβ. σημερ. ιδιωμ. *boubάς* (Δημητρίου, Λασογραφικά της Σάμου, τόμ. 1, σ. 56).

?(Θωπευτ.) πατερούλης: *Ο Τούρκος σαν εκάθετουν στην Πόλιν στο σκαμνίν του| της Μάλτας εθυμήθηκε για να την πολεμήσει| και να της δώσει πόλεμον όσον κι αν ημπορήσει·| 'βκαίνvει και πα στον κύρην του ευκήν να του χαρίσει.| «Πουπά, και χάρισ' μου ευκήν την Μάλταν να πατήσω| και να της δώσω πόλεμον όσο κι αν ημπορήσω»* Ασμα Μάλτ. 5.

πούπετε, πούπετες, πούπετις, επίρρ., βλ. *πώποτε*.

πούπης, επίθ.

Αγν. ετυμ. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ. και Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, *πούπης* ο)· πβ. σημερ. κυπρ. *πόπης* ο (Φαρμακ., Γλωσσάρ 338, Λουκά, Γλωσσάρ.).

Καμπούρης: *γρια … πούπα και ζαρωμένη* Πανώρ.[2] Β' 26 κριτ. υπ.

πουπίζω.

Από το επίθ. *πούπης* και την κατάλ. *-ίζω*.

Καμπουριάζω: *Εις ολίγες ημέρες πάλι εξερχόμενος έξω* (εvv. *ο του βασιλέως υιός*) *απαντήχνει ένα γέροντα, ο οποίος ήτον πεπαλαιωμένος πολλών ημερών … και επούπιζεν … και εβάσταζε μίαν ράβδον και εκούμβιζε* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 46[5].

πουπλικάρω, βλ. *πουμπλικάρω*.

πούπλικος, επίθ., βλ. *πούμπλικος*.

πούπολον, το, βλ. *πόπολον*.

πούποτε, επίρρ., βλ. *πώποτε*.

πούπουλον το, βλ. *πόπολον*.

πουπουλοτράχηλος, επίθ.

Από τα ουσ. *πούπουλο(ν)* (βλ. Somav., *πούπολα τα, αλλά* και Ανδρ. Λεξ.) και *τράχηλος*.

Που έχει πούπουλα στο λαιμό (εδώ ως χαρακτηρισμός δηλωτικός ομορφιάς) που έχει απαλό και όμορφο λαιμό: *τις μου το επέρπαξε το ωραιόν μου το πουλάκιν,| ωραιόν, πουπουλοτράχηλον, το φύλλον της καρδιάς μου;* Ερωτοπ. 382.

πούπουτε, επίρρ., βλ. *πώποτε*.

πουρ, μόρ., βλ. *πούρι*.

πουργάρω.

Από το ιταλ. *purgare* – βενετ. *purgar*, μέσ. *purgarsi* (βλ. και Kahane H.-R., Fest-

schrift Heger, ό.π.). Τ. *ποργάρω* σήμ. ιδιωμ. (Λάζαρης, Λευκαδ., λ. *πο(υ)ργάρω*). Η λ. στο Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 845, 846 και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ. Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 569, Χυτήρης, Κερκυρ. γλωσσάρ., Κονόμος, Ζακυθ. λεξιλ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', Πανταζ., Κεφαλ.-Ιθακ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Λάζαρης, ό.π., Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.· βλ. και Κόμης, Κυθηρ., Λεξ. (μέσ. *πουργάρομαι*)).

Ενεργούμαι με τη βοήθεια καθαρτικού φαρμάκου (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *purgare* σημασ. 4· βλ. και Kahane H.-R., Festschrift Heger 331, 332): *ελλέβορον ρίξε μέσα, ήγουν σκάρφην, η οποία τον καθαρίζει* (ενν. *τον οίνον*) ... *και όστις πίνει από το κρασίν εκείνο πουργάρει, ήγουν σκορπά την χολήν ο ελλέβορος* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 169.

πουργατόριο το, βλ. *πουργατόριον*.

πουργατόριον το· *βουλγατόριον*, Σαχλ., Αφήγ. 461· *περκατόριον*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 244 κριτ. υπ.· *πουργατόριο*.

Από το ιταλ. *purgatorio* (<υστλατ. *purgatorium*). Ουσ. *πουργατήριον* και επίθ. *πουργατόριον* (και *πoργατόριον*) (πυρ), όπως και τ. *πουργατούριον*, το 13. αι. (LBG, λ. *πουργατήριος*). Επίθ. *περκατόριον* (πυρ) το 15. αι. (LBG, ό.π.). Ο τ. *πουργατόριο* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 584). Τ. *πουργκατόριο* σήμ. Η λ. πιθ. ήδη τον 11. αι. (LBG, ό.π.) και στο Du Cange (*πουργατώριον*).

α) Καθαρτήριο (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *purgatorio*²): *Παρακαλώντας όλους μου τσι εδικούς ... οπού είνιαι γραμμένοι στα δύο αδελφάτα, ήγουν στο αγιότατον όνομα του Ζέζους και εις εκείνον του αγιότατου Ροζάριου, ... να πούσι ... μια κορόνα και να παρακαλέσου τον αφέντη μας το Θεό να λευτερώσει τη ψυχή μου απού το πουργατόριο και να τηνε βάλει σε τόπο φωτεινό* Διαθ. 17. αι. 3²³⁴· **β)** (κατ' επέκταση) κόλαση (βλ. και v. Gem., Θησαυρ. 17, 1980, 40): *την φυλακήν μού φαίνεται πάλιν να σουσσουμιάσω| ωσάν το πουργατόριον εκεί στον κάτω κόσμον·| ωσάν κολάζουνται ψυχές εκεί στον κάτω κόσμον,| έτσι κολάζει η φυλακή τους ζωντανούς ανθρώπους* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 244.

πουργέζης ο, βλ. *μπουργέζης*.

πουργεζία, πουργεσία η, βλ. *μπουργεζία*.

πουργός ο, βλ. *υπουργός*.

πουργώ, βλ. *υπουργώ*.

πουρδέλι(ν) το, βλ. *μπουρδέλι(ν)*.

πούρε, μόρ., βλ. *πούρι*.

πουρέζι το, Πορτολ. Β 40²⁸· *μπουρέζι*. — Βλ. και *πλωρήσι*.

Πιθ. από το παλαιότ. ιταλ. *proese* <ελλην. *πρωρήσιον* (Kahane, Sprache 419-420, Battaglia, λ. *proese*).

(Ναυτ.) **1)** Σκοινί της πλώρης με το οποίο δένεται το πλοίο στη στεριά (βλ. Kahane-Bremner, Gloss. portol., λ. *provese, prodese,* Battaglia, λ. *prodese* σημασ. 1): *θέλεις να 'κοσταρίσεις την γην και να κρατείς τα μπουρέζια σου εις τα Νησία εις τους πάλους και θέλουν είσθαι τα σίδερά σου εις οργίες ιγ' έως ιδ'* αυτ. 38[14]. **2)** Μονάδα μήκους για τη μέτρηση θαλάσσιων αποστάσεων (βλ. Kahane-Bremner, ό.π., Battaglia, ό.π., σημασ. 2): *έχει μία ξέρα αλάργου πουρέζια β'* αυτ. 38[22]· *έναι καλόν φούντος καθάριον σιμά εις την γην πουρέζια β' έως ε'* αυτ. 40[3].

πουρζέζης ο, βλ. *μπουργέζης.*

πούρι, μόρ., Φαλιέρ., Ιστ.[2] 65, 546, 659, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 356, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 131, 627, 1938, 3128, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) Α 1496, Κορων., Μπούας 8, Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 434[195], 460[1018], Ολόκαλος 151[4], 173[11], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 399, 408, 461, Πανώρ.[2] Α' 281, Β' 367, Γ' 394, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 47, Δ' 93, Ε' 85, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 179, Β' 113, Δ' 175, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 1[21], 99[12], Πιστ. βοσκ. I 4, 299, II 3, 77, IV 7, 98, Τσιρίγ., Επιστ. 168[8], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 61[5], 96[14], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 199, 795, Β' 1439, 2277, Γ' 1001, 1456, Δ' 305, Ε' 898, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 87, 671, 893, Στάθ. (Martini) Α' 29, 267, Β' 33, 168, Γ' 362, 538, Διαθ. 17. αι. 11[106], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1119], Ε' [427], [1402], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 17, Α' 144, Β' 178, Γ' 289, 478, Δ' 328, 517, Ε' 338, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 181, Γ' 59, Ε' 280, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 318[14], 415[5], 533[12], κ.π.α.· *πουρ,* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 328· *πούρε,* Κυπρ. ερωτ. 132[11], Μπερτολδίνος 154· *πούρου,* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 80, 81, 83, 103, Κυπρ. ερωτ. 153[3], Μπερτόλδος 61, 62, 63, 65, 72, 83, Μπερτολδίνος 98, 101, 102 δις, 108, 135, 155, 162.

Από το ιταλ. *pure.* Ο τ. *πουρ* (<ιδιωμ. ιταλ. *pur*· βλ. και Meyer-Lübke, Rom. Etym. Wört., λ. *pure*) σε έγγρ. του 18. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 30). Η λ. στο Du Cange, σε έγγρ. του 18. αι. (Κουρσάρ. 20[40]), και σήμ. ιδιωμ. (Kahane, Sprache 571, 586, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 569, λ. *πούρι* II, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.).

Α' (Ως μόρ. ερωτ.) άραγε: είπε μου: *«Πούρι ο σταλαγμός του πόθου βάρει βάρει| να τρύπησε το μάρμαρο, να 'λυσε το λιθάρι;* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 25· *τη βοσκοπούλα ελόγιαζε πως φίλαινά του εγίνη| κι εβάλθη με την πονηριά να δει και να γνωρίσει| αν είναι πούρι απαρθινό γή να το λησμονήσει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 662.

Β' (Ως επίρρ. βεβαιωτικό) βέβαια, αλήθεια, πράγματι: *Το δέντρον όπου μ' έσκεπε πούρου τσακκίστη| κι η φωτεινή λαμπάδα μου μοναύτα σβήστην* Κυπρ. ερωτ. 146[7]· *πούρι έφταξες 'ς τσι τόπους σου, πούρι έσωσες, Κερά μας,| παρηγοριά των αμματιώ και δρόσος τση καρδιά μας* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Α' 123· (εδώ πλεοναστικά με το επίρρ. *βέβαια*): *Είδετε πούρι βέβαια η μάχη μου πώς φέρνει| την κάθα ώρα θάνατο και τους σολντάδους παίρνει!* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 458[23].

Γ' Ως σύνδ. **1)** (Συμπερασμ.· δηλώνει συμπέρασμα που προκύπτει από μία κατάσταση πραγμάτων ή από ένα συλλογισμό) άρα, επομένως, λοιπόν: *βάλε πούρι το σπαθί τούτο εις το φηκάρι,| γιατί σου τάσσω ανάπαψη ο πόνος σου να πάρει* Πανώρ.[2] Β' 581· *Να στέκεις πλιον δεν είναι| καιρός στον τόπον τούτον·| μάκρυνε πούρι, μάκρυνε καμπόσο* Πιστ. βοσκ. IV 4, 38· *Και στέκε* (ενν. *αφέντη*) *πούρι 'ς τούτο ξεγνοια-*

σμένος| *και ο άνδρας μου δεν είναι μισεμένος* Λεηλ. Παροικ. 389· (με προστ., για ενίσχυση της προτροπής): *Φύγετε πούρι, ανήμποροι, στο φόβο γεννημένοι,*| *που τ' άρματα να μάχεστε δεν είστε μαθημένοι!* Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 85. **2)** (Αντιθ.) αλλά, όμως, εντούτοις, άλλωστε: *Δε χρήζω να μ' οργίζουνται, πούρι να με φοβούνται*| *όλοι της επαρχίας μου* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 245· *όλοι φωνιάζου, όλοι μιλού και λέσιν εδά πέφτει,*| *πούρι στη σέλα εστάθηκε κι ως λιόντας αντρειεύτη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Β' 1492· *Τι ώρα και δεν ανοίγουνε του παλατιού την πόρτα;*| *Για σύρε, μισσέρ Κλάουδιε, και τον πορτάρη ρώτα.*| *Πούρου μια ώρα της ημερούς είναι απερασμένη,*| *να μην επάθαν τίβετι και είναι πικραμένοι;* Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 863· (επιτ. με το σύνδ. και): *λέγει τους: «Αφέντες μου, τι έχετε μετά μένα,*| *και πούρι τόσα κρίματα δεν έχω καμωμένα ...»* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 354· *Και πούρε μεν το πάθος μου με πάθος το συντρίβγω*| *και με το κλάμαν το πολλύν απού το κλάμα λείβγω* Κυπρ. ερωτ. 132[11]. **3)** (Με τον διαζευκτικό σύνδ. ή/γή επιδοτικά) ή (και): *Κύριε, και πότε σέ 'δαμε γδυμνό γή πεινασμένο,*| *γή πούρι μέσα στη φλακή, γή πάλι αρρωστημένο;* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)² 5013· *Γυναίκες, είντα βλέπομε; Ποιο θάμασμα θωρούμε;*| *δεν ξεύρω αν είμαι ξυπνητή γή πούρι ανέν κοιμούμαι* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 126· *Και όποιος εκείνος θάνατον έδωκε του κορμιού του*| *ή πούρι του συντέκνου του μαζί και του παιδιού του*| *οι δαίμονες να τους θωρούν, να χαίρουνται μεγάλα* Τζάνε, Κατάν. 442. **4)** (Σε θέση υποθ. συνδ., εκφέρει προϋπόθεση για να γίνει κ.) υπό τον όρο, φτάνει να: *έτις σκεπάζει και πασαέναν, πούρι να πιστεύει το μυστήριόν της και να την κράζει εξ όλης του της καρδίας* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 409· *Ο ρήγας βάνει λογισμό να πάψουν οι πολέμοι* (παραλ. 1 στ.) *και να γενεί μια σύβαση, πούρι και να θελήσει*| *των Αθηναίων ο βασιλιός* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 1267.

Πουρίμ το.

Το μτγν. ουσ. *πουρίμ* (<εβρ. *πουρ* = κλήρος· Π.Δ. (ΕΒΕ), γλωσσάρ. σ. 47). Η λ. και σήμ. ως όν. εβρ. γιορτής.

Εβραϊκή γιορτή που γιορτάζεται στις 14 του εβραϊκού μήνα Αντάρ (Φεβρουάριος-Μάρτιος), σε ανάμνηση της σωτηρίας των Ιουδαίων της Περσίας από τους διωγμούς των στρατευμάτων του Αμάν (βλ. Π.Δ., Εσθήρ 3,7): *Ώχου, και η γης πρέπει να χαίρεται, πρέπει να καμαρώνει*| *Ώχου, την πασκαλιά και το Πουρίμ και τη μεγάλη μέρα* Εβρ. ελεγ. 164.

πουρίνα η, βλ. *μπορίνα.*

πούρνα η.

Από το ουσ. *πουρνός* (Meursius, Du Cange) με αλλαγή γένους ή το ουσ. *πουρνό(ν)* (βλ. ά. *πρωινό(ν)*) με αναβιβ. τόνου.

Πρωινό: *μετά χαράς εσθιάζεν* (ενν. ο Πρίαμος) *ούτος ταχύ την πούρναν*| *και τους καλούς καβαλαρίους αγάπα τους και ετίμα* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 2175.

πουρνή, επίθ. θηλ., βλ. *πρωινός.*

πουρνό, πουρνόν το, βλ. *πρωινό.*

πούρος, επίθ.

Από το ιταλ. *puro*. Η λ. τον 9.-13. αι. (TLG) και σήμ.

Καθαρός· γνήσιος, καθαρόαιμος: *Εις κοντολογίαν εδώ θέλετε ακούσει την ζωήν ενός απλού, ειπές πούρου μπαλόρδου* Μπερτολδίνος 91.

πούρου, μόρ., βλ. *πούρι.*

πουρουλτίν το, βλ. *μπουγιουρουλτί.*

πούρπουρη, πουρπούρη η, βλ. *πόλβερη.*

Πουρτουαλέζης ο, Βουστρ. (Κεχ.) 294^{19}-296^{1}. — Πβ. και *Πορτουγέζος.*

Από παλαιότ. ιταλ. *portugalése* (Battaglia, λ. *Portogallése*)· πβ. τοπων. *Πουρτουάλ* (Βουστρ. (Κεχ.) 2^{5}) και μεσν. λατ. *Portugalensis* (Du Cange, Lat.). Τ. *Πορτουγαλέντζης* τον 15. αι. (LBG). Λ. *Πορτογαλέζος* σήμ.

Αυτός που κατάγεται από την Πορτογαλία ή κατοικεί εκεί : *οι αφέντες οι κάτωθεν: ... ο Φέπους τε Λουζουνίας ..., ο τουμ Πέτρος Παλμάς, Πουρτουαλέζης* αυτ. 86^{5} (εδώ σε θέση επιθ.): *είχεν* (ενν. *ο Αντώνη τε λ' Όρσας*) *έναν δουλευτήν πουρτουαλέζην, ονόματι Τζανίκον* αυτ. 202^{14}.

πους ο, Προδρ. (Eideneier) IV 75 κριτ. υπ., Metrol.[2] $97^{26,27}$, Rechenb. (Vog.) 117^{3}, Διγ. (Trapp) Gr. 1841, Διγ. Α 4119, Διγ. Ζ 1420, 4256, Ερμον. Υ 271, Ω 220, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 67, Βίος Αλ. 3417, Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο I^{8}, Χρησμ. (Brokkaar) Ν 25, 69, Μαχ. 6^{5}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 112^{11}, Πτωχολ. α 141, 932 Ιστ. πολιτ. 50^{4}, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 340, Ιστ. Βλαχ. 155, 2054, Διγ. Ανδρ. 345^{2}, 372^{3}, Πτωχολ. Α 22, Πτωχολ. Β 22, 33· αιτιατ. *τον πουν,* Ερμον. Μ 107, Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 242. — Βλ. και *ποδάριο, πόδας, πόδι(ον).*

Το αρχ. ουσ. *πους.* Η λ. και σήμ. σε αρχαϊστ. εκφρ. (Κριαρ., Λεξ., Μπαμπιν., Λεξ., στη λ.).

1α) Το ακραίο τμήμα του σκέλους των ανθρώπων ή των σπονδυλωτών ζώων: Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 589, Ανακάλ. 48, Διγ. (Trapp) Gr. 1090· (εδώ σε σχ. συνεκδ. αντί για πρόσωπο): *η βασιλεία σου μετ' εξαισίου στόλον,| του παναγίου Πνεύματος χάριτι, επανήλθε,| κι επάτησεν ο πους αυτού εις την Ελλάδ' εκείθεν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1038· **β)** ολόκληρο το καθένα από τα κάτω άκρα του ανθρώπου ή από τα σκέλη των ζώων και των πτηνών: Ερμον. Β 278, Πτωχολ. Α 31, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 169· (εδώ μεταφ.) βάζω πόδι κάπου: Ιστ. Ηπείρ. 37^{6}. **2)** Μονάδα μέτρησης μήκους που ισοδυναμεί με 16 δακτύλους ή 31,23 εκατοστά του μέτρου (για το πράγμα βλ. Schilb., Byz. Metrol. 13 κε., 20): Metrol.[2] 44^{21}, 45^{14}, Rechenb. (Vog.) 117^{1} τοις· έκφρ. στερεός πους = ο κυβικός πόδας: *Εμβατή εστιν έχουσα μήκος ποδών ν', το πλάτος ποδών κ', το βάθος ποδών η'· δέον ευρείν πόσα μέτρα δύναται χωρείν. Ποίησον ούτως· το μήκος επί το πλάτος γίνονται πόδες α' και έτι επί το βάθος γίνονται η'· τοσαύτα μέτρα χωρήσει η εμβατή. Τοσούτων γαρ και ποδών εστι στερεών* Rechenb. (Vog.) 117^{4}. **3)** (Μετρική) σύνθεση δύο ή περισσότερων συλλαβών που αποτελούν μια ρυθμική μονάδα: Προδρ. (Eideneier) ΙΙΙ 133. **4)** (Μεταφ.) καθετί με το οποίο στηρίζεται, πατάει

ένα έπιπλο, ένα σκεύος: Αχιλλ. (Smith) Ν 828. **5)** (Μεταφ., μαθημ.) η βάση, η κάτω πλευρά ενός σχήματος, μιας επιφάνειας (για το πράγμα βλ. Schilb., Byz. Metrol. 245): *Το παρόν τόπιον ευρέθη έχον προς μεν την κεφαλήν σχοινίον α', προς δε τον πόδα σχοινίον έν, ομού σχοινία β', το ήμισυ τούτων* Metrol.[2] 53[8]· *είθ' ούτως ερώτησον τα β' σχοινία των δύο πλαγίων* (ενν. πλευρών) *μετά του ενός σχοινίου της κεφαλής και του ποδός ειπών* Metrol.[2] 53[14]· *Του παρόντος τόπου ευρέθη η κεφαλή έχουσα σχοινία δ' και ο πους σχοινία δ', ομού σχοινία η'* Metrol.[2] 53[18].

Έκφρ. κατά πόδας (η έκφρ. ήδη αρχ.· πβ. και καταπόδιν) = (α) ακολουθώντας στα βήματα κάπ. και πολύ κοντά του: Ιστ. Βλαχ. 762· (β) ευθύς αμέσως: Ιστ. πολιτ. 36[10].

Φρ. 1) Έρχομαι εις τους πόδας κάπ. = ικετεύω, εκλιπαρώ κάπ.: *κυρά μου Δυστυχία μου, οπόθλιψες τον ξένον| ήλθε νυν εις τους πόδας σου, μυριοπαρακαλεί σε| να ποίσεις τίποτε εις αυτόν να μη πονεί τοσαύτα* Λόγ. παρηγ. Ο 509· *Και έπεσεν εις τους πόδας μου και εφίλει τους και επαρεκάλει μοι και έλεγεν ...* Διγ. Άνδρ. 372[3]. **2)** Έχω κάπ. εις τους πόδας μου = δεν έχω σε καμιά υπόληψη, περιφρονώ κάπ.: *Φευ μοι πώς κατερείπομαι υπέρ τον κόσμον όλον,| και γέγονα παγγέλαστος όλων των γειτονιών μου,| τάς είχα εις τους πόδας μου, τώρα εις το κεφάλιν* Ανάλ. Αθ. 37. **3)** Βάνω/υποτάσσω κάπ. υπό τους πόδας μου = κατατροπώνω, υποδουλώνω κάπ.: *εχθρούς υπό τους πόδας του να βάλει, να νικήσει,| τροπαιοφόρος να γενεί, με δόξαν να γυρίσει* Διακρούσ. 75[15]· *και να γεράσεις στο σκαμνί, στης αφεντιάς την τάξη,| εχθρούς υπό τους πόδας σου πάντας να υποτάξει* (ενν. ο Θεός) Ιστ. Βλαχ. 1846. **4)** Βάνω τον πόδα εμπρός = (πιθ.) τρέπομαι σε φυγή, «το βάζω στα πόδια»: *Ιασού, όταν τον κριόν ιδείς, εμπρός πόδα μη βάλεις·| θυσίαν ποίσε σύντομα τους θεούς να ευφράνεις,| να μηδέν χολιάσωσι και καταλύσωσί σε,| αλλά με την θυσίαν σου τους θέλεις ημερώσει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 555. **5)** Πίπτω εις τους πόδας κάπ., βλ. ά. πέφτω 4α φρ.

πούσουλας ο, βλ. *μπούσουλας*.

πούσουλος ο, βλ. *μπούσουλος*.

πουσουνίζω, βλ. *οψωνίζω*.

πουσούνιν το, βλ. *οψώνι(ο)ν*.

πουτάνα η, Σπαν. (Ζώρ.) V 626, Σαχλ. Α' PM 364, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 509, Συναξ. γυν. 928, 1010, 1012, Ανθ. χαρ. 301[22], Δεφ., Λόγ. 652, Αιτωλ., Βοηθ. 117, Κατζ. Β' 243, Δ' 402, Ε' 395, Μπερτόλδος 8, Μπερτολδίνος 112, Πτωχολ. Α 215, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1136], Δ' [1158], Πτωχολ. Β 269, 283, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 58[1]· *ποτάνα*, Πτωχολ. Α 231. — Πβ. και *κούρβα, πολιτική, πόρνη*.

Από το βενετ. *putana* - ιταλ. *puttana*. Η λ. στο Meusius και σήμ.

α) Πόρνη: *Στέκοντας έτσι ο Σολομών εις την βασιλείαν του, έρχονται μίαν ημέραν ομπρός του δύο πουτάνες* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) 205· *το σκολειόν ερνήθηκες και μόνο τσι ρουφιάνες| ολημερνίς ξετρέχοντας πάγεις και τσι πουτάνες* Φορτουν. (Vinc.) Α' 44· (σε παροιμ. φρ.): *Πουτάνα δίχως πονηριά, δίχως ονύχια η γάτα,| ρουφιάνα δίχως ψόματα, κακά τωνε μαντάτα!* Κατζ. Α' 219· **β)** υβριστ., προκ. για

ανήθικη γυναίκα ή γενικ. για γυναίκα: *έδε κείνες τας πουτάνες,| όπου εκρυφογαμηθήκαν,| και όταν θέλουν να παντρευτούσι,| πάσχουν τάχα να κρυπτούσι* Συναξ. γυν. 660· *η πρώτη σου η γυναίκα ήτον πουτάνα, αμή οπού επαίρνεις τώρα ένι πολλά φρόνιμη* Διήγ. Αλ. Ε (Lolos) 127[23]· *Δεν έχω δίκιο, πολτική, όξω να με σφαλίσεις,| και τσ' ατσαλιές σου απάνω μου, πουτάνα, να μου χύσεις;* Κατζ. Ε' 492· **γ)** (μειωτ.) μη νόμιμη σύζυγος, παλλακίδα: *Μετά δε ολίγον καιρόν, του Αίνου εις την πουτάναν του Αισώπου αμαρτήσαντος, ο Αίσωπος ως το εγροίκησεν, εβούλετο να τον διώξει* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) 114[29].

πουτανίτσα η· *ποτανίτσα*.

Από το ουσ. *πουτάνα* και την υποκορ. κατάλ. *-ίτσα*. Η λ. και σήμ. (ΛΚΝ, Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πουτάνα*).

(Υποκορ.) πουτάνα: *τότε εκείνη η ποτανίτσα| λέγει· Τώρα 'μαι κυράτσα* Συναξ. γυν. 1057.

πουτές, επίρρ., βλ. *ποτέ*.

πουτουάλια η, βλ. *βιτουάρια*.

πουτσιδόρον το, βλ. *μπουτσιντόρον*.

πουττί το.

Από το ιταλ. *putta*. Τ. *πουττίν* στο κυπρ. ιδίωμα (Σακ., Κυπρ. Β' 759, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 92). Η λ. σήμ. στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., γρ. *πουτί*).

Το γυναικείο αιδοίο: *Ήλθεν ύστερα και η θεία σου ... οπού έχει κοσκινόγυρον πουττί και τεταρτάρην κώλον* Σπανός (Eideneier) Β 187.

πούττος ο.

Από το ουσ. *πουττί* και τη μεγεθ. κατάλ. *-ος*. Η λ. σήμ. στην Εύβοια και την Κύπρο (Μηνάς, Μορφολ. μεγεθ. 52, Χατζ., Λεξ.).

(Μεγεθ.) το γυναικείο αιδοίο· (εδώ υβριστ.): *της θείας σου πούττος πάππους μου, γαμώ τον τον σκατόγερον* Σπανός (Eideneier) Β 145.

'ποφουσκώννω, βλ. *αποφουσκώνω*.

πόχερος, επίθ., βλ. *υπόχειρος*.

'ποχτυπώ, βλ. *αποκτυπώ*.

'ποχωρεμένος, μτχ., βλ. *αποχωρώ* (Ι).

'ποχωρισμός ο, βλ. *αποχωρισμός*.

'πόψε, επίρρ., βλ. *απόψε*.

'ποψία η, βλ. *υποψία*.

'ποψιάζομαι, 'ποψιάζουμαι, βλ. *υποψιάζομαι*.

πηδώ, βλ. *πηδώ*.

πράγμα το, Σπαν. Α 617, Σπαν. (Ζώρ.) V 231, Σπαν. Ο 218, Λόγ. παρηγ. L 623, Ελλην. νόμ. 528^{2}, Ασσίζ. 47^{24}, Διγ. Ζ 476, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 601, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 359, Χρον. Μορ. Η 198, 1634, 3876, Χρον. Μορ. Ρ 3420, 6100, 7503, Φλώρ. 103, Σαχλ. Ν 375, Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 338, Σαχλ., Αφήγ. 560, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 59, Λίβ. Ρ 1207, Λίβ. Sc. 804, Λίβ. Esc. 1614, Λίβ. Ν 479, Ιμπ. 211, Χρον. Τόκκων 288, 1470, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 204, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι I 35, Βασιλ. Κεφάλ. παραιν. 120, Λίβ. Va 2048, Κορων., Μπούας 14, 121, Πένθ. θαν.^{2} 54, Διήγ. Αλ. G 281^{23}, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 332^{r}, Δεφ., Λόγ. 122, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 12, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 2^{38}, Ιστ. πατρ. 137^{8}, Μορεζίν., Λόγ. 469, Ιστ. Βλαχ. 2307, Σουμμ., Ρεμπελ. 169, Διγ. Ἀνδρ. 357^{29}, Μπερτόλδος 13, Πτωχολ. Α 122, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [574], Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ′ 250, Μαρκάδ. 512, Λεηλ. Παροικ. 127, Πτωχολ. Β 176, Διακρούσ. 73^{2}, κ.π.α.· *πράγμαν*, Διδ. Σολ. Ρ 90, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 302, Λόγ. παρηγ. L 188, Λόγ. παρηγ. Ο 304, Καλλίμ. 1173, 2536, Ασσίζ. 5^{10}, 109^{9}, 127^{23}, 251^{21}, Χρον. Μορ. Η 1828, Χρον. Μορ. Ρ 6115, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 550, Φλώρ. 425, Gesprächb. 22^{5}, Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 181, Λίβ. Sc. 209, Λίβ. Ν 1182, Ιμπ. 147, 509, Μαχ. 240^{5}, 592^{15}, Λίβ. Va 3163, Χούμνου, Κοσμογ. 1057, Ολόκαλος 142^{9}, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 121, Θρ. Κύπρ. Μ 219, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 171, Κανον. διατ. Α 1017, Hagia Sophia v 556^{24}, κ.π.α.· *πράμα*, Χρον. Μορ. Ρ 2180, Αχιλλ. (Smith) Ο 504, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 61, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 186, Θησ. Γ′ [20^{5}], Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 111, Συναξ. γυν. 69, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 2589, Σκλάβ. 117, Ολόκαλος 15^{10}, Πεντ. Γέν. XVIII 25, Έξ. I 18, Δευτ. I 17, Αχέλ. 880, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 142^{2}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 425, Πανώρ.^{2} Α′ 90, Β′ 252, Γ′ 638, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α′ 170, Β′ 428, Γ′ 134, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 103^{9}, 155^{11}, Σταυριν. 43, Ιστ. Βλαχ. 874, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α′ 42, Β′ 600, Γ′ 489, Δ′ 127, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 9, 228, Στάθ. (Martini) Α′ 50, Β′ 271, Διαθ. 17. αι. 1^{69}, 2^{22}, 6^{7}, Ροδολ. (Αποσκ.) Β′ 38, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 8, Β′ 143, Γ′ 52, Λεηλ. Παροικ. 530, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 175^{28}, 385^{4}, 463^{15}, 573^{6}, κ.π.α.· *πράμαν*, Ασσίζ. 262^{24}, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 538, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 93, Μαχ. 32^{25}, 186^{2}, 378^{9}, 482^{3}, Βουστρ. (Κεχ.) 92^{5}, 182^{5}, 234^{15}, Συναξ. γυν. 694, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 5161, Ολόκαλος 80^{12}, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)^{2} 30, 104, 333, 425, 541, Κυπρ. ερωτ. 7^{13}, 45^{8}, Πανώρ.^{2} Γ′ 384, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α′ 312, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 117^{9}, Κανον. διατ. Α 1317, Κατά ζουράρη 50, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α′ 823, Γ′ 933, Διαθ. 17. αι. 6^{112}, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ′ 36, Αποκ. Θεοτ. I 82, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 68, Δ′ 296, Ιντ. δ′ 5, κ.π.α.· γεν. εν. *πραγμάτου*, Ασσίζ. 19^{8}, 43^{8}, 69^{4}, 172^{26}, 191^{10}, 327^{29}, $407^{4, 5\text{-}6}$, 428^{24}, 440^{28}, 464^{17}, 483^{24}, Φαλιέρ, Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 1, Θησ. Γ′ [21^{3}], [34^{2}], Δεφ., Λόγ. 1, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 411, Ανάλ. Αθ. 46, Λεηλ. Παροικ. 282· *πραμάτου*, Ασσίζ. 256^{9}, 283^{28}, Μορεζίν., Διαθ. 484, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε′ 272, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Γ′ 717, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. *α*′ 23.

Το αρχ. ουσ. *πράγμα*. Ο τ. *πράμα* (τ. *πράμμα* απ. σε παπυρ. του 4.-5. αι., βλ. LBG, λ. *πράγμαν*) σε παπυρ. του 6. αι. (LBG, ό.π.), στο Meursius και σήμ. λαϊκ. (Κριαρ., Λεξ.)· η γεν. εν. *πραμάτου* και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πράμα*, Σακ., Κυπρ. Β′ 762, λ. *πράμαν*). Ο τ. *πράμαν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ, *πράμα(ν)*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., *πράμα(ν)*, Σακ., ό.π.). Η λ. και σήμ.

1) Πράξη, έργο: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 211, Σπαν. (Μαυρ.) P 448, Χρον. Μορ. P 1828· *εστείλανε* (ενν. οι πασάδες) *γραφή του Μουσά ότι: «Ο αδελφός σου ο Μουσουλμάνος κάμει πράματα οπού δεν πρέπει να τα κάνει τινάς βασιλέας, και εσύ, αν θέλεις, έλα και σε θέλομε»* Χρον. σουλτ. 45[8]· *εμετάνιωσα το πράμα απού 'ποίκα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1496· *Και γροικώντα οι καβαλλάρηδες και όσοι ήσαν εις την Κερύνεια, εκάτσαν εις την βουλήν είντα πράμαν να ποίσουν* Βουστρ. (Κεχ.) 92[10]. **2)** Υπόθεση, ζήτημα: Κορων., Μπούας 23, Λίβ. Sc. 1872· *Αφέντη, είσαι πολλά θυμωμένος, και εσκοτίσθησαν οι οφθαλμοί σου και δεν θωρείς το πράμαν πώς πάγει* ... Μαχ. 250[21]· *δεν έχω τινάν αγκαρδιακόν εις τα πράματά μου, παρά εσέναν* Βουστρ. (Κεχ.) 48[10]· (προκ. για δικαστική υπόθεση): *και έκρεναν* (ενν. οι αθρώποι φουσσάτου) *τον λαό πάσα ώρα· το πράμα το σκληρό έφερναν προς τον Μωσέ και όλο το πράμα το μικρό έκρεναν αυτοί* Πεντ. Έξ. XVIII 26. **3)** (Στον πληθ.) δημόσια εξουσία: Byz. Kleinchron. Α' 81[32]. **4)** Γεγονός, συμβάν: Σεβήρ., Ενθύμ. 28[29], Διαθ. 17. αι. 3[5]· *πολλά πεθυμούν όλοι να γροικήσουν ... τας παλαιάς ιστορίας, ότι μανθάνουσιν τα πράματα τά εδιάβησαν* Μαχ. 2[15]· *τόσον μεγάλον και φρικτόν πράμα, ως της κρίσεως της μελλούσης* Πηγά, Χρυσοπ. 127 (4). **5)** Μάχη: Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Δ' [334]. **6)** Προκ. για κ. που δεν προσδιορίζεται ακριβώς **α)** (υλικό αντικείμενο ή αφηρημένη έννοια): *Αν προς τινα υποσχεθείς πράγμα να τον χαρίσεις,| σύντομα του το χάριζε κι έναι η χάρις χάρις* Κομν., Διδασκ. Δ 356· *Όστις φάγει πράγμαν αφορισμένον, ... να ποιήσει ημέρας μ' νηστείαν και μετανοίας μ' καθεκάστην* Κανον. διατ. Α 1028· *η εκκλησία της Υπεραγίας Θεοτόκου, την οποία άρχισε να κτίσει ο Ηλίας ο πατριάρχης, χρειάζεται ακόμη πολλά πράγματα να τελειωθεί, και μάλιστα ιερά σκεύη* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 144· *Τι πράμα 'ν', εις την πίστη σου, τούτ' η γιαγάπη πε μου,| γιατί δεν τη δικίμασα ουδεποσώς ποτέ μου* Πανώρ.[2] Β' 347· **β)** (με άρν.) τίποτε: *Εγώ ουδέν τους έβλαψα εισέ κανένα πράμα* Ζήνου, Βατραχ. 257· *Δεν ξεύρω πράμα* Στάθ. (Martini) Γ' 107. **7)** Ον, ύπαρξη: *Όλα τα πράματα της γης ετότες εχαθήκα,| πουλιά και αθρώποι και ζωά, όλα εθανατωθήκα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1462· *Εγώ 'μαι* (ενν. ο Απόλλωνας) *απού τα πράματα θρέφω τση γης κι ουδένα| γίνεται δίχως μου ποτέ, μηδ' εκ τα γενομένα| μπορεί να στέκει διχωστάς τη χάρη τη δική μου* Πανώρ.[2] Πρόλ. Απόλλων. 13. **8)** Περιουσία, περιουσιακό στοιχείο· πλούτος: Ασσίζ. 148[12], Σπαν. (Ζώρ.) V 222· *αφήνει* (ενν. ο Νικολός Καλοσυνάς) *το πράμαν του όλο τω παιδιών του, ίτσι στάμπιλε, όσον και μόμπιλε* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 117[15]· *δίδει τως* (ενν. ο στρατηγός) *τρεις ώρες τέρμενον να μισέψουν όλοι από την χώραν ολόγυμνοι, να μην πάρουσι τίποτας απού το πράγμαν τως ουδέ καν ποκάμισον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 401· *λέγει* (ενν. η κοπελιά) ... *πως είσαι γέρος και άνοστος, λωλός και ξεπεσμένος,| και με όλα σου τα πράματα, με τα μεγάλα πλούτη,| δε θέλει να 'χει μια ζωή ποτέ τση ωσάν ετούτη,| να σε θωρεί ωσάν κούτσουρο να κάθεσαι σιμά τση,| ν' αναστενάζει, να πονεί, να καίγεται η καρδιά τση* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 357. **9)** Εμπόρευμα/εμπορεύματα: *Εβγαίνουν οι πραγματευταί έξω τα πράγματά τους* Ιμπ. 667· *Εις δε την Δαμασκόν* (ενν. ήτον) *μεγάλη ευθηνία και παζάρια πολλά με πολλά τροφίματα, οπού τα έφερναν πανταχόθεν· και τινάς πείραξιν δεν είχεν από το φουσσάτον, αλλά ως καθώς ήθελε καθένας επώλει το πράγμα του* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 392. **10)** Λόγια, κουβέντα: *Την κεφαλή μου δίδω σας, το αίμα μου χαρείτε,| μα τέτοιο πράμα εγώ να πω, δε θέλετε το δείτε* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 367.

Εκφρ. 1) *Μέγα πράγμα*, βλ. *μέγας* Έκφρ. 14. **2)** *Ξένον προνοίας (πράγμα)*, βλ. Επιτομή λ. ξένος 11 έκφρ. **3)** *Περιφρονήσεως πράγματα*, βλ. *περιφρόνησις* έκφρ. **4)** *Τα πράγματα του κόσμου* = τα εγκόσμια: *μάθετε πώς παρέρχονται τα πράγματα του κόσμου.| Κάλλος τινάν ουκ ωφελεί, ου πλούτος, ουδέ ανδρεία,| πάντα μαραίνει ο θάνατος, πάντα το τέλος πλέκει* Αχιλλ. (Smith) Ν 1915· *είν' πτώσιμα και ρέοντα τα πράγματα του κόσμου* Λίμπον. 321.

Φρ. 1) *Δεν πιάνει πράμα τινά*, βλ. *πιάνω* Φρ. 44. **2)** *Πιάνω βαρύ το πράμα*, βλ. *βαρύς* (Ι) 13 φρ. **3)** *Πορπατεί η δουλειά/ το πράμα ή τα πράματα*, βλ. *περιπατώ* Α'1κη φρ.

πράγμαν το, βλ. *πράγμα*.

πραγματάκι το· *πραματάκι*.

Από το ουσ. *πράγμα* (γεν. *πραγματ*-) και την υποκορ. κατάλ. *-άκι*. Ο τ. στο Βλάχ. (*πραμματάκι*) και σήμ. Η λ. στο Somav. και σήμ.

(Περιληπτ.) ολιγάριθμα υπάρχοντα, λίγα (εδώ κινητά) περιουσιακά στοιχεία: *παίρνω το σακάκι| και βάνω το 'ς τσι νώμους μου με λίγο πραματάκι* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 226[12].

πραγμάτεια η, βλ. *πραγματεία*.

πραγματεία η, Σπαν. (Ζώρ.) V 330, Rechenb. (Vog.) 55[1], Ασσίζ. 47[5], 286[23], 478[26], Ντελλαπ., Ερωτήμ. 451, Φυσιολ. 342[4], Rechenb. 61[1], Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 304, Σφρ., Χρον. (Maisano) 74[10], Λίβ. Va 3019, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 112[r], 339[r], Σοφιαν., Παιδαγ. 101, Πτωχολ. α 201, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 339, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 41[11], Ιστ. πολιτ. 51[4-5], Ιστ. πατρ. 174[20], Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 99, Δωρ. Μον. XXIV, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 65[23], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. κβ' 5, Μπερτόλδος 40, Μπερτολδίνος 112, Ιστ. Βλαχ. 1118, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 30[12], Ψευδο-Σφρ. 396[33], Ευγ. Γιαννούλη, Επιστ. 62[17], 162[7], Λίμπον. 128, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 105, κ.π.α.· *πραγμάτεια*, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 231, Πτωχολ. α 354· *πραγματειά*, Ασσίζ. 7[1], Φλώρ. 942, 946, Αλφ. 14[19], Μαχ. 580[26], Ναθαναήλ Μπέρτου Στιχοπλ. Ι 376, Χούμνου, Κοσμογ. 1658, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 229, 232, 240, Σκλάβ. 60, Τριβ., Ρε 52, Κονταράτος, Στίχ. πολιτ. 959, Λίμπον. 139, 149, Ροδινός (Βαλ.) 93, 124 δις, 172· *πραματεία*, Ασσίζ. 238[9], 295[19], Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1296, Μαχ. 152[28], 156[13], 166[33] κ.α., Αλεξ.[2] 1432, Βεντράμ., Φιλ. 255, 361, Χρον. σουλτ. 101[1,2], Πηγά, Χρυσοπ. 333 (2)· *πραματειά*, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 607, Μαχ. 580[26], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 78, Βεντράμ., Φιλ. 333, Αχέλ. 72, Κανον. διατ. Α 1528, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 165, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 310[26], 375[22], 379[5], 425[8], 438[5,7], 462[5].

Το αρχ. ουσ. *πραγματεία*. Ο τ. *πραγματειά* στο Somav. Ο τ. *πραματεία* στο Meursius και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Κωστ., Λεξ. τσακων.). Ο τ. *πραματειά* στο Βλάχ. (*πραμματειά*) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κύπρ. Β' 762, Μηνάς., Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. και σήμ.

1) Ασχολία, υπόθεση: Μπερτόλδος 18. **2)** Μελέτη, συγγραφή· (εδώ προκ. για επιμέρους κεφάλαιο συγγράμματος): *Λοιπόν επί τα προκείμενα της γραφής τω λόγω*

πορευσόμεθα προς την ζήτησιν ημών, εκάστης πραγματείας οικείαν αρμοδίως επιγραφήν ποιησάμενοι Μάρκ., Βουλκ. 342[11]. **3)** Εμπορική συναλλαγή· εμπόριο: *Έκαμε* (ενν. *ο Μέλεκ Ντάχαρ*) *να είναι τα παζάρια πάντοτε ανοικτά … και να γίνεται πραγματεία ίσα την νύκτα ωσάν και την ημέραν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 190· *Ένας πραγματευτής έστειλεν τον άνθρωπόν του να τον κάμει πραγματεία, να αγοράσει και να πουλήσει είτι θέλει και έδωκέν τον φλουριά περισσά* Rechenb. 72[1]. **4)** Εμπόρευμα: *Αρώτα και μάθε πως τα μακζενία είναι γεμάτα πραματείες και δεν ευρίσκεται τινάς ν' αγοράσει* Μαχ. 208[24]· *Εις δε τα της θαλάσσης, όταν και το καράβιον κινδυνεύσει, … όσοι είναι μέσα … επιβάται χωρίς πραγματείας, τίποτε δεν ζημιώνουνται, ούτε δι' όσα έχουν που πραγματείες δεν είναι· ρούχα τους, χρειώδη και φαητά τους* Zygomalas, Synopsis 252 N 48· (μεταφ.): *Κι αυτή* (ενν. *η Κορίσκη*) *που είναι της τιμής όχθρισσα μπορεμένη| στον νιον ετούτον σήμερον θέλ' είσται πουλημένη.| Και τώρα μέσα στην σπηλιάν, σαν έχει την συνήθεια,| την ντροπιασμένη πραγματειάν του δίδει στην αλήθεια* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1358]. **5)** Περιουσιακό στοιχείο, πρόσοδος: *Ο μάστορας ο ζαριστής θέλει να προφητεύει,| βούδια να παίρνει ουδέν κρατεί, αμπέλια ουδέν φυτεύει,| τες εσοδειές και πραγματειές, όσες και αν έχει, τρω τες,| και τα παιδιά του πιάνουσιν των χριστιανών τες πόρτες* Σαχλ. N 159.

πραγματειά η, βλ. *πραγματεία.*

πραγματεύγομαι, βλ. *πραγματεύομαι.*

πραγματευθής ο, βλ. *πραγματευτής.*

πραγματεύομαι, Γλυκά, Στ. 346, Χρον. Μορ. H 2241, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 142, Λίβ. P 1983, Λίβ. Sc. 1394, Λίβ. N 2227, Rechenb. 10[3], Δούκ. 145[14], Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. II 225, Βασιλ. Κεφάλ. *παραιν.* 119, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 161, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 386[r], Τριβ., Ρε 145, Πτωχολ. *α* 304, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 176, Μαλαξός, Νομοκ. 221, Zygomalas, Synopsis 123 A 16, 182 E 42, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 448, Κανον. διατ. B 927, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 74[18], Μπερτολδίνος 112, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πέτρου Καθ. Επ. B' β' 3, Λούκαρ., Διάλογ. 227[28], Διήγ. ωραιότ. 826, Νομοκ. αγ. Γεωργ. 127, Ροδινός (Βαλ.) 124, κ.α.· *πραγματεύγομαι,* Λίβ. Esc. 2532, 2854, 3269· *πραματεύγομαι,* Μαχ. 80[18], 86[24], 142[19], 166[30], 514[37]· *πραματεύ(γ)ομαι,* Πεντ. Γέν. XXXIV 10, 21, XLII 34· *πραματεύομαι,* Κανον. διατ. B 852· ενεργ. *πραγματεύγω,* Ιμπ. (Legr.) 926.

Το αρχ. *πραγματεύομαι.* Ο τ. *πραγματεύγομαι* στο Βλάχ. Ο τ. *πραματεύγομαι* στο Βλάχ. (*πραμματεύγομαι*) και σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, *πραματεύgομαι*· πβ. και σημερ. ιδιωμ. *πραματεύκομαι* (Σακ., Κυπρ. B' 762)). Ο τ. *πραματεύομαι* στο Somav. και σε κείμ. του 18. αι. (Δαβίδ. 263) · για παλαιότ. μνεία ήδη τον 2. αι. βλ. TLG. Το ενεργ. *πραγματεύγω* στο Somav. Ενεργ. *πραγματεύω* ήδη μτγν. (TLG) και στο Βλάχ.· σημερ. ιδιωμ. *πραματεύω* (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.) και *πραματέγγου* (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ.

I. Μέσ. **A' Μτβ. 1)** Προσπαθώ να εξασφαλίσω κ., επιδιώκω να πετύχω κ.: Δούκ. 373[29], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 456. **2α)** Εμπορεύομαι κ., κάνω εμπόριο: *κάποια γυναί-*

κα, το όνομά της Λυδία, οπού επραγματεύετον πορφυρά πανία ... Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ις' 14· *Λέγω τον: «Τις είσαι, άνθρωπε, και πόθεν υπαγαίνεις;»*| *Λέγει: «Πραγματευτής είμαι από την Βαβυλώνα.»*| *«Τι έν' το πραγματεύεσαι;» πάλιν ερώτησά τον.*| *«Μαργαριτάριν και βλαττίν, χρυσάφιν και λιθάριν»* Λίβ. Va 2321· **β)** διαπραγματεύομαι κ. σε αγοραπωλησία: *ο βασιλεύς ... τοιαύτα τους ελάλει* (ενν. τους πραγματευτάδες): | *«Έχω κοράσιον πάντερπνον, θέλω να σας πουλήσω».*| *Λέγουν εκείνοι: «Θέλομεν να το πραγματευτούμεν.*| *Μαργαριτάρι δίδομεν, χρυσάφιν και λιθάριν,*| *μόνον ας έν' παράξενος η κόρη ως επαινέθην»* Φλώρ. 957. **3)** Εκμεταλλεύομαι: *πραγματεύεται* (ενν. *ο δεσπότης Σερβίας*) *τον καιρόν και δίδωσιν αυτώ* (ενν. *τω Μωράτ*) *την αυτού θυγατέρα εις γάμον και το πλείστον μέρος της Σερβίας εις προίκα τάχα, μόνον ενόρκως ποιήσωσι την ειρήνην* Δούκ. 257[21]. **4)** Ξεγελώ, εξαπατώ: *όταν εξομολογούνται* (ενν. *οι άνθρωποι*) *να λέγουν τας αμαρτίας τους αδιαντρόπως και όχι να πραγματεύεται τον πνευματικόν ... Διατί ο Θεός έναι καρδιογνώστης και δεν λανθάνεται. Και καλά και γελάς τον πνευματικόν σου, αλλά τον Θεόν δεν τον εγελάς* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 385[v]. **Β'** Αμτβ. **1)** Εμπορεύομαι: *Βούλομαι ... οδούς τας Περσικάς εμπόρων εμπλησθήναι*| *και πάντας πραγματεύεσθαι και πράττειν ακωλύτως,*| *όπως Έλληνες έρχονται προς την Περσίδ' αφόβως,*| *καλώς εμπορευόμενοι πάντα χρειώδη τούτων* Βίος Αλ. 3966· *Άνθρωποι τρεις σύντροφοι γεγονότες, ο μεν βαλών φλουριά βε', ο δε γε', ο δε δβ', πραγματευσάμενοι δε εκέρδισαν φλουριά γη'. Ζητώ να μάθω πόσα έρχεται του καθενού το κέρδος* Rechenb. 7[2]. **2)** Κλείνω συμφωνίες: *κατά τύχην έρχετον βάρκα από την Πούλια.*| *Επραματεύτη* (*ο Ρουμπέρτος*), *εσέβηκεν απέσω εις την βάρκαν,*| *και ήφερέ τον έως εκεί στον Άγιον Ζαχαρίαν* Χρον. Μορ. P 2241.

ΙΙ. (Ενεργ.) διαπραγματεύομαι κ. σε αγοραπωλησία: *Ηύρα μονόξυλον μικρόν και να περάσω πήγα,*| *έσυρεν άνεμος πολύς, στο πέλαγος επήγα.*| *Κουρσάρικον με ηύρηκεν, στο Κάερος οδεύγει,*| *σουλτάνος με αγόρασεν, αυτός με πραγματεύγει* Ιμπ. (Legr.) 926.

Η μτχ. μέσ. ενεστ. ως ουσ. = έμπορος: *Εις τους αξιωματικούς ... ολίγον να παίρνουσι διά τόκον. Εις τους πραγματευομένους δε, οπού ζώσιν από τοιαύτας αφορμάς, να παίρνουσι διπλόν* Zygomalas, Synopsis 287 T 12.

πραγματευτάρικος, επίθ., Ροδινός (Βαλ.) 124, 125· πραματευτάρικος, Βουστρ. (Κεχ.) 70[7, 13-14].

Από το ουσ. *πραγματευτής* και την κατάλ. *-άρικος*. Η λ. στο Ιστ. Ενετ. 418, σε έγγρ. του 18. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ 468, 493) και 19. αι. (Τωμ.-Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. Α' 125, 130).

Εμπορικός: *Ήταν ... καλά αρματωμένον αυτό το θαυμαστό καράβι, καθώς συνηθούν να είναι τα πραγματευτάρικα καράβια διά να διώχνει μακρά τους κουρσάρους* Ροδινός (Βαλ.) 125.

πραγματευτής ο, Προδρ. (Eideneier) IV 63-1 χφ K κριτ. υπ., Ασσίζ. 5[26], 200[10], Σπανός (Eideneier) A 281, Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 144, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 920, Φλώρ. 904, Σαχλ. B' (Wagn.) PM 427, Σαχλ. B' (Wagn.) P 187, Σαχλ., Αφήγ. 662, Λεξ. IV 175,

Λίβ. Ρ 1074, 1959, Λίβ. Sc. 75, Λίβ. Esc. 2526, Λίβ. Ν 1051, 2898, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 449, Ιμπ. 674, Χρον. Τόκκων 650, Rechenb. 14[1], Επιστ. Μωάμ. 67[23], Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 303, Λίβ. Va 2323, Χούμνου, Κοσμογ. 1575, Έκθ. χρον. 82[10], Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 155, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 110[v], Πτωχολ. α 298, Αιτωλ., Μύθ. (Παράσσογλου) 41[3], Κώδ. Χρονογρ. 51[3], Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 374, Ιστ. πατρ. 175[1], Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 119[37], Ιστ. Βλαχ. 395, Σουμμ., Ρεμπελ. 191, Μπερτόλδος 8, Πτωχολ. Α 147, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 6, 379, Ροδινός (Βαλ.) 129, Λεηλ. Παροικ. 142, Διγ. Ο 1413, Διακρούσ., Αφ. 53, Τζάνε, Φιλον. 585[13], κ.π.α.· *π ρ α γ μ α τ ε υ θ ή ς,* Λίβ. Esc. 1202, 2851, 3268, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 458, 1214· *π ρ α μ α τ ε υ τ ή ς,* Σπαν. Ο 143, Ασσίζ. 243[26], 478[25], Απολλών. (Κεχ.) 437, Μαχ. 178[13], 208[7-8], 274[18], 580[24], 584[31], 638[24], 666[6], Βουστρ. (Κεχ.) 138[5], Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 595, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 47, Πεντ. Γέν. XXIII 16, Βυζ. Ιλιάδ. 851, Αχέλ. 109, Θρ. Κύπρ. Μ 331, Χρον. σουλτ. 26[22], Μηλ., Οδοιπ. 641, Πτωχολ. (Κεχ.) Ρ 141, Στάθ. (Martini) Β' 78, 332, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 62[v], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 16, Ροδινός (Βαλ.) 89, 103, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 425[8], κ.α.· πληθ. *π ρ α γ μ α τ ε ύ τ α ι,* Καναν. (Pinto) 169.

Το μτγν. ουσ. *πραγματευτής*. Ο τ. *πραγματευθής* πιθ. από υπερδιόρθωση. Ο τ. *πραματευτής* στο Meursius και σήμ. λαϊκ. Η λ. σε κείμ. του 18. αι. (Χρύσανθος Νοταράς, Οδοιπορ. 172, 251).

Έμπορος: *έρχουνται όλοι οι πραματευτάδες ... να πουλήσουν και να αγοράσουν* Ασσίζ. 483[15]· *Οι πραγματευτάδες έχουσι χρέος διά τας πραγματείας που κάμνουσιν εις βαρβάρους και ξένους τόπους, χρυσίον να μην δίδουν, αλλά με άλλα είδη να αλλάσσουν και να πραγματεύονται* Zygomalas, Synopsis 273 Π 88· *έκλαιον από τες στράτες Τούρκοι, Ρωμαίοι, Αρμένιοι, Εβραίοι και πάσα άλλη φυλή, κλαίγοντες και βοώντες μεγάλη τη φωνή: «Το πιτ παζάρι καίεται και το πεζεστένι». Έτρεχαν οι ελεεινοί πραγματευταί εις τα εργαστήρια αυτών, να γλυτώσουν από τα ρούχα της πραγματείας αυτών* Ιστ. πατρ. 174[19]· (μειωτ. σε μεταφ.): *εκείνους έχε αληθινούς φίλους, όσοι ουδέν σε αγαπούσι διά κέρδος, αλλά δι' αγάπην. Εκείνος ... οπού φιλεί διά κέρδος, πραγματευτής έναι, ουδέν έναι φίλος* Βασιλ. Κεφάλ. παραιν. 115.

πραγματικός, επίθ., Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 63[54], 740 κζ' 1, 3, 4.

Το αρχ. επίθ. *πραγματικός* (TLG). Η λ. και σήμ.

(Νομ.) που αναφέρεται σε (περιουσιακό) αντικείμενο· εμπράγματος: *Αγωγών ... δύο γένη είναι· πραγματικαί ή προσωπικαί. Και αι μεν έχουσαι απαίτησιν και ζήτησιν πράγματος ιδίου καλούνται και ονομάζονται πραγματικαί* Zygomalas, Synopsis 135 Α 84.

πραγματικώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *πραγματικώς* (TLG). Η λ. και σήμ.

Με πράξεις, ζωντανά· (εδώ προκ. για θεατρική παράσταση): *Ίλεως ημίν έσο, Κύριε ημών Ιησού Χριστέ ... και μη οργισθείς ημίν τοις βουλομένοις πραγματικώς επιδείξασθαι τα ζωηρά σου παθήματα* Μυστ. 49.

πραγματοαλλάζω, Λόγ. παρηγ. Ο 104.

Από το ουσ. *πράγμα* (γεν. *πραγματ-*) και το *αλλάζω*.

Αλλάζω την κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάπ.: *εις κόσμον με* (ενν. τον *Χρόνον*) *προσέταξεν του να υπάγω η Τύχη| του να ποιήσω εναλλαγήν, γνώριζε, των πραγμάτων* (παραλ. 1 στ.) *τους αχαρίστους ευτυχείς να πραγματοαλλάξω| και άλλους να στήσω ... εις το σκαλίν εκείνων* Λόγ. παρηγ. L 112.

πράγος, πραέος, πραεός, επίθ., βλ. *πράος*.

πραίδα η, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 676, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 812 ι' 15, 813 ι' 30.

Το μτγν. ουσ. *πραίδα* (<λατ. *praeda*, TLG). Τ. *πραία* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, γρ. *πρέα*). Λ. *πραιδία* στο LBG. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 572, Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 414, γρ. *πρέδα*, Κόλια Αγγ., ΑΘ. 45, 1934, 284).

1) Λεηλασία (βλ. και *πρέζα* 1): *Ηβούλετο γαρ ο σκυλεύσας εις τόπον άγειν και, παρακαταθέμενος εν ασφαλεία, στραφήναι και δευτέραν πραίδαν ποιήσαι και τρίτην* Δούκ. 367[13] (σε θέση κατηγορουμένου): *ο Τζινεήτ στρατεύει εις Έφεσον ... και την πόλιν πάσαν τοις αυτού στρατιώταις πραίδαν ποιείται και πλην των ανθρώπων ... το παν ... εσκύλευσαν* Δούκ. 117[13]. **2α)** Αγροζημία που προκαλείται από οικόσιτο ζώο: *Εάν γεωργός εύρει ξένον βόδι εις το αμπέλι του, οπού του έκαμε πραίδαν, και δεν μηνύσει του αφεντός του τού βοός, αλλά να το διώξει ... αυτός ζημιώνεται* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 813 ι' 33· **β)** (συνεκδ.) αποζημίωση για την αγροζημία: *Εάν τινάς, από μίαν ή δευτέρην καταβολήν πραίδας, φονεύσει το ζώον και δεν παραδώσει το ζώον του αφεντός του, διά να πάρει την πραίδα του, ας δώσει αυτό οπού εφόνευσε* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 813 ι' 31.

πραιδεύω, Δούκ. 347[3].

Το μτγν. *πραιδεύω*. Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, γρ. *πρεεύγω*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πραιδέβγω* και *προδέβγω*, Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 56, *προεύγω*). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 573, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Pern., Ét. linguist. III 512, Άμ., ό.π., 56, Πιλαβάκης, Κυπρ. Σπ. 32, 1968, 134, λ. *πραιάρης*)· πβ. και λ. πραιδόω και πραιδοποιώ στο LBG.

1) Λεηλατώ: *Κάστρα πολλά εκούρσευσε, χώρας του Ηρακλέος,| Χαρσιανήν επραίδευσε και την Καππαδοκίαν* Διγ. (Trapp) Gr 993. **2)** Προκαλώ αγροζημία (πβ. *πραίδα* 2): *Εάν τινάς εύρει χοίρον ή πρόβατον ή σκύλα, οπού τον πραιδεύουν, και εν πρώτοις το παραδώσει του αφεντός, οπού το ορίζει* ... Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 812 ι' 19.

πραιπόζιτος ο, βλ. *πραιπόσιτος*.

πραιπόσιτος ο, Hagia Sophia α 467[6], Χρονογρ. (Λαμψ.) 248. π ρ α ι π ό ζ ι τ ο ς.

Το πιθ. μτγν. ουσ. *πραιπόσιτος* (TLG). Η λ. σε παπυρ. του 4. αι. (L-S), σε επιγρ. (L-S Suppl., PHI 7) και στο Meursius· βλ. και LBG.

α) Ανώτερος αξιωματούχος της βυζαντινής αυλής με ποικίλες αρμοδιότητες, συν. ευνούχος (για το πράγμα βλ. και ODB, λ. *praepositus sacri cubiculi*): *μη δυνάμενος ευρείν πολυποικίλους λίθους απέστειλε* (ενν. ο *βασιλεύς*) *Ναρσήν τον πραιπόσιτον εν Προικοννήσω και έκοψαν μάρμαρα όμοια της γης* Hagia Sophia k 487[8]· **β)** (εκκλ.) κανονικός πραιπόσιτος = ο επικεφαλής της ημι-μοναχικής κοινότητας των κανονικών

κληρικών στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία (για το πράγμα βλ. Πηλίλης, Αξιώματα 282-3): *Επειδή λοιπόν ο πανευλαβέστατος ... κανονικός πραιπόζιτος ταύτης της περιφήμου μητροπόλεως Κρήτης του Αποστόλου Τίτου κύριος Φραγκίσκος Ζένος ανεφάνη αξιότατος ... Διά τούτο ημείς οι κατωγεγραμμένοι του των Γραικών κλήρου προϊστάμενοι ... ως άνδρα άξιον του πληρώματος του Χριστού ομολογούμεν* Επιγράμμ. ιερέων 391.

πραίτωρ ο, Οψαρ. 362[32], Byz. Kleinchron. Α' 620[1].

Το μτγν. ουσ. *πραίτωρ*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πραίτωρας* (διαφορ. γρ. *πραίτορας*).

α) Ο ανώτερος διοικητικά δικαστής ενός θέματος στο Βυζάντιο, ο οποίος έχει και νομοθετική εξουσία (για το πράγμα βλ. Ahrweiler, Études VIII 75-6, καθώς και Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8[16] σχόλ.): *Εκ δε του πραίτωρος η διαθήκη* (ενν. *βαστάται*), *ωσάν γένει ενώπιον των μαρτύρων εις ένα γράμμα, και ωσάν είναι εκείνου οπού ποιήσει την διαθήκην και των μαρτύρων τα ονόματα μεταγεγραμμένα εις την διαθήκην* Νομοκριτ. 100· **β)** *πραίτωρ του δήμου* = αξιωματούχος στην Κωνσταντινούπολη επιφορτισμένος με αστυνομικά καθήκοντα, ιδιαίτερα τη νύχτα, ο επονομαζόμενος και νυκτέπαρχος (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'[2] 143, Γ' 215, Ϛ' 149): *Τα οφφίκια του παλατίου. α' ο βασιλεύς. β' ο σεβαστοκράτωρ ... μα' ο πραίτωρ του δήμου* Μαλαξός, Νομοκ. 516.

πραιτωρικός, επίθ. — Βλ. και *πραιτώριος*.

Από το ουσ. *πραίτωρ* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. τον 9.-13. αι. (TLG) και σήμ.· βλ. και LBG.

(Νομ., προκ. για αγωγή) που εμπίπτει στο πραιτωρικό δίκαιο: *Περί εγκαλεσμάτων πολιτικών και πραιτωρικών ... Πάσαι δε αγωγαί, ήγουν τα εγκαλέσματα, ή πολιτικά είναι ή πραιτώρια* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 740 κη' 1.

πραιτώριον το, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 257, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 263ν δις, Προσκυν. Κουτλ. 156 80[29], Zygomalas, Synopsis 212 Κ 41.

Το μτγν. ουσ. *πραιτώριον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *πραιτώριο*.

1α) Η κατοικία του πραίτωρα: *Το ακούσειν το, εφοβήθηκεν πάραυτα ο Πιλάτος·| ήλθεν εις το πραιτώριον και τον Χριστόν ελάλειν* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 223· **β)** πολυτελής κατοικία, παλάτι: *Επεί δε το Ερωτόκαστρον απέξω ήτον κτισμένον| εκ σαρδωνύχου λαξευτού, απείκασε το απέσω,| εις όσον κατασκεύασμα των πραιτωρίων εκείνων* Βέλθ. 324· *από γαρ του βορειοτέρου μέρους, ένθα το πραιτώριον του δουκός είναι επί τόπου γης υψηλής κείμενον ... ορύσσειν από γης ήρξαντο* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 329· **2α)** Το κτήριο όπου διεξάγονται οι δίκες και όπου έχει την έδρα της η δικαστική αρχή, δικαστήριο: *το κείμενον ορίζει ... εκείνον τον κριτήν να τον διώξουν απέ την συντροφίαν των άλλων κριτάδων και να χάσει εις το πραιτώριον απόκρισι, ήγουν εις την αυλήν* Ασσίζ. 278[31]· **β)** (γενικ.) δημόσιο κτήριο (πανδοχείο, καπηλειό, κλπ.): *Πραιτώρια τους δημοσίους έλεγον οίκους ... και εκ τούτου και τα πανδοχεία και καπηλεία καλούσι πραιτώρια* Zygomalas, Synopsis 213 Κ 42.

πραιτώριος, επίθ., Zygomalas, Synopsis 212 Κ 41, 213 Κ 42 δις, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 740 κη' 4. — Βλ. και *πραιτωρικός*.

Απο το λατ. *praetorius*. Η λ. τον 4. αι. (TLG), σε επιγρ. (L-S Suppl.) και στο Meursius· βλ. και LBG.

(Νομ.) που εμπίπτει στο πραιτωρικό δίκαιο (για το πράγμα βλ. Αρμεν., Εξάβ. Α' 3[23] σχόλ., Γ' 5[57] σχόλ., Ε' 8[16] σχόλ.): *Πάσαι δε αι κρίσεις ή πολιτικαί είναι ή πραιτώριαι ή ποινάλιαι ... Και πραιτώριαι είναι αι παλατιαναί και βασιλικαί* Zygomalas, Synopsis 135 Α 84 δις· έκφρ. *πραιτωρία αγωγή* = αγωγή σε βάρος ξενοδόχου ή κάπελα σε περίπτωση κλοπής μέσα στον επαγγελματικό χώρο τους (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β'[1] 194, Αρμεν., ό.π., σχ. ΙΙ, καθώς και ά. *πραιτώριον* 2β): *Όταν κλαπεί τίποτε πράγμα εν πανδοχείω, ήγουν καπηλείον, ει μεν τον κάπηλον ζητεί, ονομάζεται πραιτωρία αγωγή* Zygomalas, Synopsis 212 Κ 41.

πρακάτω, επίρρ., βλ. *παρακάτω*.

πρακνάδα η, βλ. *περκνάδα*.

πρακτέος, επίθ., Αχιλλ. (Smith) Ν 731.

Το αρχ. επίθ. *πρακτέος*. Το ουδ. ως ουσ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ). Η λ. στο ΛΑΝΕ.

Επιδέξιος, ικανός: *Ω Βενετσιάνοι φρόνιμοι, πρακτέοι και 'πιδέξοι,| ήλθε καιρός, εσίμωσε, να δείξετε την γνώσιν* (παραλ. 2 στ.) *και το τολμηροκάρδιον* Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 875.

Το ουδ. ως ουσ. (συν. στον πληθ.) = **1)** Αυτό που πρέπει να γίνει: Ελλην. νόμ. 514[17]. **2)** Αυτό που έχει κάνει κάπ., η πράξη: *κατεκρίθησαν* (ενν. *οι αμαρτωλοί*) *πάσχειν εις τους αιώνας,| ευρόντες ανταπόδοσιν αξίαν των πρακτέων* Γλυκά, Στ. 489.

πράκτης ο.

Από τον αόρ. του *πράσσω* και την κατάλ. *-της*. Η λ. στον Ησύχ. (λ. *θετήρ*) και στη *Σούδα* (λ. *ρέκτη ανδρί*), τον 11. και 14. αι. (TLG, LBG)· βλ. και σημερ. ιδιωμ. *πράχτης* (Σακ., Κυπρ. Β' 762, Χατζ., Λεξ., λ. *πράσσω*).

Μεσίτης· (εδώ) μαστροπός (βλ. Αλεξίου Στ. [Απόκοπ. σ. 232])· (Για πιθ. διαφορ. σημασ. «πελάτης» βλ. Vejleskov [Απόκοπ. σ. 289, 377] και Λασιθιωτάκης, Cret. St. 6, 1998, 208-210): *Φίλον ... γοργόν τον εξοδιάζει* (ενν. *η γυναίκα*)*| και παίρνει φόλαν για σολδίν, καλά και δεν το 'ξάζει.| Και από την φόλ' ασημαδάν, απ' αύτον αγκινάριν| και αν εύρει πράκτες και καιρόν, περνά το κιντηνάριν* Απόκοπ.[2] 272.

πρακτικά, επίρρ., Διήγ. Βελ. χ 189, Διήγ. Βελ. Ν[2] 192.

Από το επίθ. *πρακτικός*. Η λ. και σήμ. με διαφορ. σημασ.

Ενεργητικά, δραστήρια: *να πολεμείτε εύτολμα ως άνδρες, τιμημένα,| ανδρειωμένα, πρακτικά, σπουδαία, οχυρωμένα* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 290.

πρακτικόν το· *π ρ α χ τ ι κ ό (ν)*, Χρον. Μορ. Η 7683.

Το ουδ. του επιθ. *πρακτικός* ως ουσ. Ο τ. *πραχτικόν* σε έγγρ. του 11. αι. (Act. Ivir. II 35[46]) και στο ΛΑΝΕ (*πραχτικό*). Ο πληθ. *πρακτικά* στο Du Cange. Η λ. (σε παπυρ.

καθώς και μτγν. με διαφορ. σημασ., βλ. L-S και Lampe, Lex., λ. *πρακτικός*), τον 9. αι. (LBG, TLG), σε έγγρ. των 11.-15. αι. (Act. Xér. 7[16], Act. Lavr. 60[31], Act. Xér. 10[41], Act. Pantocr. 7[22], Act. Saint-Pantél. 16[8], κ.α.) και σήμ. στον τ. *πρακτικό*.

α) Κατάλογος απογραφής της κινητής και ακίνητης περιουσίας ενός προσώπου, εκκλησίας ή μονής (εδώ επισκοπής) (για το πράγμα βλ. ά. *βρέβιον* καθώς και ODB, λ. *praktikon*): *Ο δε Νικήτας διά χρυσοβούλλων γραμμάτων του αυτού βασιλέως έλαβε το πρακτικόν της αγιοτάτης επισκοπής Ναυπλίου* Byz. Kleinchron. Α' 228[4.] **β)** (στον πληθ.) επίσημη έκθεση στην οποία καταγράφονται όσα λέγονται ή γίνονται σε συνεδριάσεις οργανωμένων σωμάτων (εδώ της αυλής των βαρόνων)· τα πρακτικά: *κι ας έλθουσιν οι γέροντες της μπαρουνίας Ακόβου| κι ας φέρουσιν τα πραχτικά όπου έχουσιν μετ' αύτους* Χρον. Μορ. P 7683.

πρακτικός, επίθ., Καλλίμ. 3, Χρον. Τόκκων 184, 507, 1372, Μαχ. 370[10], Δούκ. 153[30], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[93], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 35, 175, 640, Κορων., Μπούας 138, Σοφιαν., Παιδαγ. 110 δις, Δεφ., Σωσ. 37, Λουκάνη, Ομήρ. Ιλ. Γ' [324], Κώδ. Χρονογρ. 54[25], Χρον. βασιλέων 1114, Δωρ. Μον. XLI, Lucar., Sermons 34, Ψευδο-Σφρ. 254[8], 530[1], Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 128, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 26[r], 87[v], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 216, Ροδινός (Βαλ.) 182, κ.α.· *πραχτικός*, Χρον. σουλτ. 120[3], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [749].

Το αρχ. επίθ. *πρακτικός*. Ο τ. σε έγγρ. του 17. (Μηνάς, Ηπειρ. Χρον. 23, 1981, 394), 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 480, 485) με διαφορ. σημασ. και σήμ. λαϊκ. Η λ. και σήμ.

1) Σχετικός με τη δράση: Σοφιαν., Παιδαγωγ. 110· εκφρ. (1) *πρακτική αιτία* = η αιτία η οποία γεννά μια πράξη, μια ενέργεια: *Ούτως και περί τούτων εν Αγίω αποφαινόμεθα Πνεύματι, ου αιτία πρακτική αμέσως η προσκυνητή του πατρός υπάρχει υπόστασις* Ιστ. πατρ. 147[11.] (2) *πρακτική αμαρτία* = (σε διάκριση από την προπατορική) η αμαρτία που διαπράττεται στις καθημερινές μας πράξεις: *Διχής η αμαρτία· πρακτική, και προπατορική. Εκ της προπατορικής* (ενν. *ηλευθέρωσεν ημάς Χριστός*) *τω αγιασμώ, τω βαπτίσματι ... Εκ της πρακτικής τη δυνάμει των μυστηρίων, κοινωνίας, εξομολογήσεως...* Lucar., Sermons 34· (3) *πρακτική σοφία* = η σοφία που αποκτά κάποιος βιώνοντας σκληρά την καθημερινή βιοπάλη: *ότι ο μεν Αβραάμ ήτον κανών και τύπος της διδακτής σοφίας ... ο δε Ισαάκ της φυσικής σοφίας ... ο δε Ιακώβ της πρακτικής και ασκητικής σοφίας ήτον διδάσκαλος, επειδή έδωσε του λόγου του εις κόπους και ιδρώτας ημέρας και νυκτός* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 16. **2)** Έμπειρος, πεπειραμένος: *το τι μένει να ποίσωσιν εις τούτο ερωτά τους* (ενν. *τους μπαρούνους*),| *ως γέροντας και πρακτικούς και φίλους πιστοτάτους* Κορων., Μπούας 52· *Ο κράλης δε ήτον νέος και την βουλήν του πρακτικοτάτου Ιάγγου δεν άκουσεν* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 27· (με προσδ. της αναφοράς): *Ο γαρ Χαλίλ πρακτικός υπάρχων περί τα της αρχής μεθοδεύματα και ότι ο νέος* (ενν. *ηγεμών*) *ουκ ευτυχήσει ποτέ, άγεται πάλιν παρ' αυτού ο Μουράτ εν τω παλατίω της Αδριανού και ευφημίζεται ως ηγεμών* Δούκ. 277[18]. **3)** Δραστήριος, ενεργητικός: *ανθρώπους πρακτικούς βάνει στην Εγγλιτέραν* (ενν. *ο Βελισάριος*) (παραλ. 1 στ.) *να προμηθεύουνται καλώς την σύστασιν του τόπου| και να κρατούν το δίκαιον του καθενός ανθρώπου* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.)

421· *Τούτο το χορτάριον* (ενν. το τραχόν) *δεν ήτον τον παλαιόν καιρόν ... αμή τώρα ολίγους χρόνους ευρέθηκε τεχνηέντως από ένα κηπουρόν πολλά πρακτικόν εις την τέχνην ταύτην και έμπειρον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 202· *Τότε ο καπετάνιος Πιτιλιανός καλέσας,| τον τε σινιόρ Μπαρτολαιόν και στρατηγούς ετέρους,| ανδρείους τε και πρακτικούς και τους τιμιοτέρους* Κορων., Μπούας 83. **4α)** (Για πρόσωπο) επαρκής, ικανός: *Ζητείς μου πράγμα οπού δεν είμαι τόσον πρακτικός οπού να μπορώ να κάμω, τουτέστι να σε διδάξω τι να τους ειπείς* Λούκαρ., Διάλογ. 226[7]· *κελεύει γαρ ο βασιλεύς έναν εκ τους οικείους| μυστηριακόν και φρόνιμον και πρακτικόν εις πάντα,| να φέρει τον Σελήνιον εις το παλάτιν μέσα* Βυζ. Ιλιάδ. 290· *Εκεί δε μέσα ηυρέθηκεν ατή της η δουκέσσα,| και έναι τίτοια φοβερή και θαυμαστή εις γνώσιν| και πρακτική και τολμηρή διά να συστήσει τόπον* Χρον. Τόκκων 1848· **β)** (για πράγμα) αποτελεσματικός: *Όρισε γουν ο βασιλεύς όλους τους μεγιστάνους* (παραλ. 2 στ.) *να 'ποδεχθούν τους άρχοντας, τους αποκρισαρίους,| να δώσουν* (ενν. οι μεγιστάνοι) *λόγους πρακτικούς και αντιλογίας να πάρουν* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 656. **5)** Που έχει ορθή αίσθηση της πραγματικότητας, συνετός, φρόνιμος: *Οπού διαβείς, μ' όλους πραΰς και πρακτικός ας είσαι| και μην οχλίζεσαι ποτέ και μην χολομανείσαι* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 67· *Αυτός υπάρχεις είς των φρονίμων αρχόντων και πρακτικών της αυλής εκείνης· και γινώσκεις κρείττον περί τούτων ...* Ψευδο-Σφρ. 356[17]· (ειρων.): *Εκατόρθωσαν δε ουδέν άλλο οι φρόνιμοι και πρακτικοί και γενναίοι άρχοντες ή μόνον ότι απήραν κατ' αυτών Θεόν τον του παντός ποιητήν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 152[20].

πράκτορας, πράκτορος ο, βλ. *πράκτωρ*.

πράκτωρ ο· *πράκτορας*, Μαχ. 558[36], 680[16]· *πράκτορος*, Μαχ. 670[25-26]· *πράχτορας*, Μαχ. 78[25-26, 27-28]· *πράχτορος*, Μαχ. 430[3].

Το αρχ. ουσ. *πράκτωρ*. Ο τ. *πράκτορας* σε έγγρ. των 12. και 13. αι. (LBG) και σήμ. Ο τ. *πράκτορος* και και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 762). Ο τ. *πράχτορας* και σήμ. λαϊκ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

1) Αυτός που ενεργεί, ο δράστης: Έκθ. χρον. 31[12], Πηγά, Χρυσοπ. 308 (11). **2α)** Κρατικός αξιωματούχος επιφορτισμένος με την είσπραξη φόρων (για το πράγμα. βλ. ODB, λ. *praktor* και Winterwerb [Πωρικ. σ. 78]): *Ω δέσποτα βασιλεύ Κυδώνιε, γνωστόν έστω τη βασιλεία σου ότι ο πρωτοσέβαστος Πιπέριος και μετά Κυμίνου του κόμητος, ... Κρανίου του πράκτορος ... των σων προσταγμάτων καταφρονούσιν και κατά της βασιλείας σου άτοπα επιβουλεύουσιν* Πωρικ. (Winterwerb) I 26· **β)** διοικητής: *Του δε δεσπότου* (ενν. κυρ Θωμά) *... πανοικί ελθόντος εις Κέρκυραν προσήλθον αυτώ και γράμματα από του πράκτορος του Αγγελοκάστρου διαλαμβάνοντα ούτως, ότι τω αμιρά όρεξις ην προσελθείν αυτώ τις των του δεσπότου αρχόντων και γενήσηται συμβίβασις και αγάπη αμφοτέροις και δοθή παρ' αυτού τόπος μετά τινων συμφωνιών τω δεσπότη προς το ζην* Ψευδο-Σφρ. 548[14].

πράμα, πράμαν το, βλ. *πράγμα*.

πραματάκι το, βλ. *πραγματάκι*.

πραματεία, πραματειά η, βλ. *πραγματεία*.

πραματεύ(γ)ομαι, βλ. *πραγματεύομαι*.

πραματευτάρικος, επίθ., βλ. *πραγματευτάρικος*.

πραματευτής ο, βλ. *πραγματευτής*.

πρανής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πρανής*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Το ουδ. ως ουσ. = η κατηφόρα: Φυσιολ. (Zur.) LVIII^{3}.

πρανόν το.

Από το επίθ. *πρανής* με μεταπλ. Η λ. στον Ησύχ.· βλ. και Steph., Θησ. και LBG, λ. *πρανός*.

Η κατηφόρα· εδώ στη φρ. *τρέχω επί το πρανόν* προκ. να δηλωθεί η γρήγορη πορεία προς την ηθική κατάπτωση: *Ει μεν γαρ ίδη* (ενν. *ο δαίμων*) *τον άνθρωπον τρέχοντα επί το πρανόν και φρονούντα τα γήινα και τα πρόσκαιρα του βίου τούτου, τότε πλησιάζει αυτῷ διά των αισχρών λογισμών* Φυσιολ. (Zur.) LVIII^{9}.

πράντος ο ή **πράντο** το, βλ. *μπράντος (II)* ή *μπράντο*.

πραξαπόστολος ο, Ολόκαλος $31^{11, 93}$, 173^{21}.

Από τα ουσ. *πράξις* και *απόστολος*. Η λ. σε κείμ. των 10.-15. αι. (ΝΕ 7, 1910, 40, Darrouzés, Textes byzantins XX 35, Μητροπολίτης Αθηναγόρας, ΕΕΒΣ 10, 1933, 267, 274 και ΕΕΒΣ 12, 1936, 285, Caracausi, στη λ.· βλ. και LBG), στο Meursius και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

(Εκκλ.) Λειτουργικό βιβλίο της ορθόδοξης λατρείας, με τις περικοπές από τις Πράξεις και τις Επιστολές των Αποστόλων που διαβάζονται στην κυριακάτικη θεία λειτουργία· ο απόστολος (βλ. και ά. *απόστολος*): *βιβλίον ο κατά Κυριακήν αναγινωσκόμενος πραξαπόστολος, έχον εις το έν μέρος καρφία ια', ... και εις το άλλο μέρος κόμπους αργυρούς ς' και ... θηλύκια αργυρά δ'* Κώδ. Πάτμου Ι 66.

πράξη η, βλ. *πράξις*.

πράξις η, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 359, 360, 361, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 121, 675, Διγ. (Trapp) Gr. 2289, Φλώρ. 1075, 1176, 1364, 1366, Ιστ. Ηπείρ. XV^{5}, XXII^{2}, Δούκ. 127^{26}, 161^{11}, 235^{9}, 255^{4}, Σφρ., Χρον. (Maisano) 156^{10}, Έκθ. χρον. 50^{11}, Μπερτόλδος 51, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 85· *πράξη*, Ασσίζ. 86^{3}, Ερμον. Η 362, Χρον. Μορ. Η 200, 376, Χρον. Μορ. Ρ 379, 385, Χρον. Τόκκων 1645, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 273, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 228, Sprachlehre 84, Μαχ. 616^{24}, Θησ. Β' [24^{7}], Π. Ν. Διαθ. $(Παναγ.)^{2}$ 804, Συναξ. γυν. 466, Ριμ. κόρ. Α 135, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 23, Σκλάβ. 59, Δεφ., Λόγ. 525, Τριβ., Ρε 12, Ιστ. πατρ. 136^{9}, Λαυρ., Οπτασία Σ. 115, Αλ. Κύπρ. 1709, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 142, Πιστ. βοσκ. ΙΙ 4, 54, Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 7, 13, Σουμμ., Ρεμπελ. 173, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 132, 964, Στάθ. (Martini) Α' 127, Ροδολ. (Αποσκ.) Α'

310, Λίμπον. 140, Φορτουν. (Vinc.) Α' 57, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 120, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 46, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 134^{15}, κ.π.α.· *πράξις -η*, Σπαν. Ρ 4, Καλλίμ. 64, Διγ. Ζ 1343, Ιμπ. 686, Γεωργηλ., Θαν. 600, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Β' 56^{4}, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 11, Κορων., Μπούας 8, Πένθ. θαν.^{2} 359, Πτωχολ. α 386, Κώδ. Χρονογρ. 60, Δωρ. Μον. XXXV, Ιστ. Βλαχ. 222, Διγ. Άνδρ. 331^{6}, Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 148, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1041], Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 322, Διγ. Ο 15, Διακρούσ. 113^{24}, Σοφιαν., Γραμμ. 85, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *πράξις*. Ο τ. *πράξη* σε έγγρ. των 14. (Caracausi, λ. *πράξη*, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.^{2} 314), 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 213, 247, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 98, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 516) και σήμ.

1) Εμπορική συναλλαγή: Μαχ. 630^{7}, Ωροσκ. 40^{27}. **2)** Δράση, πρακτική εφαρμογή **α)** σε συσχετισμό με αφηρημένες έννοιες, όπως *λόγος, όνομα, γνώμη*, κ.τ.ό.: Σπαν. (Λάμπρ.) Va 59, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 125, 199, Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 172· **β)** σε σχέση με τη θεωρία: *Τότ' είς εκ πάντων άριστος εις θεωρίαν και πράξιν* (παραλ. 1 στ.) *ανίστατο δε ταπεινώς κι αφόβως τούτο λέγει* Κορων., Μπούας 53· *πράξιν τε και θεωρία* Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2} 3· (ειδικ. ως θεολ.): *Η ρομφαία η δίστομος, πράξις και θεωρία,| σκουτάρι τα βαγγέλια και η θεολογία* Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α' 143· *Ω συ, οπού ευρίσκεσαι στο τάγμα των αφρόνων,| επιθυμίας σαρκικής δούλος όλον τον χρόνον* (παραλ. 2 στ.) *Δεν έχεις συ απάνω σου πράξιν ου θεωρίαν· | ωσάν το φύλλο βρίσκεσαι σ' ανέμου φυσημίαν* Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. β' 7. **3α)** Έργο, ενέργεια: Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1014, Διγ. (Trapp) Gr. 2289· *κάμνοντας έργα ευγενικά και τιμημένες πράξες* Λίμπον. Αφ. 30· (συχν. με γεν. αφηρημένου ουσ. με ηθ. περιεχόμενο): *ανάθεμα το λογισμό και της ζηλειάς την πράξη!* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Β' 710· *πράξη λύπησης κρατείς τάχα να με σκοτώσεις;* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 416· **β)** σχέδιο/τρόπος δράσης: *εζήτησε ο μισσίρ Ντζεφρές βουλήν των κεφαλάδων,| ωσαύτως και των αρχιερέων, εκείνων των επισκόπων,|* το πώς *να καταστήσουσιν και πώς να κατορθώσουν| την πράξιν και την αφορμήν, το πώς* ... (παραλ. 1 στ.) ... *τον τόπον να φυλάττουν* Χρον. Μορ. Η 1972· *Ομού γαρ εσυντύχαιναν και έπαιρναν βουλήν τους,| την πράξιν όπου ήθελαν να ποίσουν διά την μάχην* Χρον. Μορ. Ρ 8903· **γ)** (συν. στον πληθ.) κατορθώματα: Διγ. Ζ 605, *Κι αν αγαπάς διά να ακούς πράξες καλών στρατιώτων, ...* Χρον. Μορ. Ρ 1349· **δ)** δόλος, πανουργία: *ουκ επιστάμην άτυχος την συσκευήν και πράξιν,| τρόπον τον κακομήχανον της γυναικός ο τάλας* Προδρ. (Eideneier) III 273-42 χφ Ρ κριτ. υπ.· *Ην γαρ πανούργος* (ενν. ο Θεολόγος Κόρακας) *ως ουδείς των άλλων τω τότε καιρώ και εις τας των Τούρκων πράξεις και διαβολάς πονηρότατος* Δούκ. 229^{19}· *ο ρήγας με τη ρήγισσα πολλή χαράν επαίρνα,| να του γροικού να τραγουδεί κι έτσι γλυκιά να λέγει| του Έρωτα τσι πονηριές, τσι πράξες του να ψέγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 422· **ε)** (προκ. για τα μέλη του σώματος) λειτουργία: *Καθώς εις ένα κορμί έχομεν πολλά μέλη, και όλα τα μέλη δεν έχουσιν την αυτήν πράξιν, έτσι οι πολλοί είμαστεν ένα κορμί εις τον Χριστόν, και καθένας είμαστε μέλη, ένας του άλλου* Χριστ. διδασκ. 116· **στ)** συμπεριφορά, συνήθειες: *επήγα εις χώρες όμορφες κι εθώρουν άλλες διάξες,| άλλους ανθρώπους και μιλιές πολλώ λογιώ και πράξες* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 110· **ζ)** (συνεκδ., προκ. για το βιβλίο της Κ.Δ. που περιέχει τις Πράξεις των Αποστόλων): *ώσπερ το λέγει και ο άγιος Λουκάς εις τες Πράξες εις κεφάλαιον δεύτερον*

Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 303^{v}· *Δι' αυτήν* (εννν. *την Αγία Μαρία*) *γράφει ο άγιος Λουκάς εις τες Πράξες των Αποστόλων κεφ. ιβ' και εις τες πράξες του αγίου Βαρνάβα, γραμμένες από κάποιον Αλέξανδρον Μοναχόν* Ροδινός (Βαλ.) 191. **4)** Κατάσταση, θέση: Πτωχολ. (Κεχ.) P 262. **5)** Γνώση, πείρα, ικανότητα αποκτημένη από την εμπειρία: *είτις έχει πράξη του τόπου εκείνου, εμπαίνει από την μπούκα του πουνέντη* Πορτολ. A 310[12]· *Τότε συμβούλιον έκαμαν* (εννν. *οι βεζίρηδες*) *και απέστειλαν ... ταχυδρόμον, εις τον σουλτάν Μουράτη, οπού ήτο εις την Μαγνησίαν και έγραφαν προς αυτόν ότι ο υιός σου είναι νέος και πράξιν πολέμου δεν έχει* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 26· *εις μικρόν σημείον της ευλαβείας, οπού έχω προς την σην λογιότητα, ηθέλησα να της αφιερώσω ετούτο το μικρόν βιβλίον παρακαλώντας την να το ερευνήσει ως έμπειρος και πρακτικότατος, να το διορθώσει, εάν έχει τίποτες σφάλμα, και να αναπληρώσει με την πολλήν πράξιν οπού έχει εις την ιατρικήν, όσα εγώ αφήκα άγραφα διά την ολίγην μου μάθησιν* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 128· *Και τις ηξεύρει να μας πει όλες τες τεχνοσύνες,| τά κάμναν τα χεράκια των* (εννν. *των Ροδιτισσών*) *και τες ευμορφοσύνες;| Πλουμάκια και πλατύφυλλα με τέχνην και με πράξιν* Γεωργηλ., Θαν. 172. **6)** Διδασκαλία: *λέγει και ο Δαμασκηνός εις την δικήν του πράξη| ότι: «όπου βούλεται Θεός, νικάται φύσεως τάξη»* Σκλάβ. 219· *Ως και ζογουράφος ήμαθε* (εννν. *ο Ρωτόκριτος*) *δίχως δασκάλου πράξη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1351. **7)** Ενότητα θεατρικού έργου (βλ. και ά. άττο(ν) (Ι), άττος): *Πράξη πρώτη* Πανώρ.[2] Α' τίτλ.· *Τέλος της εγλογής και του άττου,| ήγου τση πράξης πέμπτης* Πανώρ.[2] Ε' μετά στ. 422.

Έκφρ. πράξη και ορμή, βλ. *ορμή* 5 έκφρ.

Φρ. 1) *Βάνω πράξη* = χρησιμοποιώ: *Γνωρίζω το καθώς το λες· μα βάλε τώρα πράξη| της 'πεικασής σου τ' άρματα, η λύπη πριν σε σφάξει.| Ο άντρας εις τον πόλεμον στέκεται σαν λεντάρι| κι εις την αγάπη ο άνθρωπος βαστά τ' αρνιού τη χάρη* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 307. **2)** *Βάνω κ. εις πράξιν* = πραγματοποιώ: *αφόντις ελογίασεν* (εννν. *ο Μπερτόλδος*) *μίαν όμορφην πανουργίαν, επήγεν να κοιμηθεί ακαρτερώντας την ημέραν διά να την εβάλει εις πράξιν* Μπερτόλδος 16. **3)** *Έχω πράξη* = ξέρω να κάνω: *εις το παλάτι εφτάσασι όλοι κατά την τάξη,| και πασαένας έπραξεν εκείνον τό 'χε πράξη* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1782. **4)** *Κάνω πράξιν και ορμήν*, βλ. *ορμή* 5 φρ.

πράος, επίθ., Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 128, Διγ. (Trapp) Gr. 3221· *πράγος· πραέος*, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 13004· *πραεός*, Φυσιολ. (Zur.) XXI 3[11].

Το αρχ. επίθ. *πράος*. Ο τ. *πράγος* με ανάπτυξη του -γ-. Ο τ. *πραέος* πιθ. από τη γεν. εν. του επιθ. *πραΰς* (βλ. ά.· σχετ. με τα *πράος-πραΰς* βλ. Νικολαΐδης Α., Ελλην. 32, 1980, 365-6). Η λ. και σήμ.

α) (Προκ. για πρόσωπα ή πράγματα) ήπιος, ήρεμος, μειλίχιος: Σπαν. A 238· *Εκεί 'λαχε ο βασιλεύς, ο κύρης Κωνσταντίνος,| ο φρένιμος, ο δυνατός, ο περισσά ανδρειωμένος,| ο πράγος, ο καλόλογος, η φήμη των Ρωμαίων;* Ανακάλ. 19· Πτωχολ. α 660· (ο υπερθ. βαθμός ως τιμητική προσηγορία): *Τα γαρ εντός απιστίας έγεμον, τα εκτός εταράσσοντο ... και ταύτα του βασιλέως πραοτάτου και φιλανθρωποτάτου όντος και τα πράγματα εις το αγαθόν οικονομούντος* Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 203· **β)** ταπεινός: *Κι αν είν' και εξ αγάπης σου θεν να μ' ευκαριστήσεις,| κάμε με τους πραότερους πάντα να με ψηφίσεις* Κυπρ. ερωτ. 150[20].

Το ουδ. ως ουσ. = (προκ. για χαρακτήρα προσώπου) πραότητα: *το πράον του, το ιλαρόν, το αγαθόν της γνώμης* Χρον. Τόκκων 3055.

Το ουδ. ως επίρρ. = ήπια, ήρεμα· (εδώ προκ. για ημερωμένο ζώο): *Ο δ' ίππος πάλιν της φωνής ακούσας Αλεξάνδρου| δεύτερον εχρεμέτισεν ου φοβερόν, ως πάλαι,| αλλ' ήμερον και λιγυρόν και ταπεινόν και πράον* Βίος Αλ. 750.

πραοσύνη η. — Βλ. και *πραότης -τητα.*

Από το επίθ. *πράος* και την κατάλ. *-σύνη.*

Ηπιότητα, μειλιχιότητα· ευγένεια: *κάθε πληγωμένος| βοήθειαν παίρν' από σε και μένει γιατρεμένος·| κι άλλους γιατρεύεις ψυχικά, κι άλλους μ' ελεημοσύνην,| κι άλλους με γλυκομίλητα λόγια και πραοσύνην* Τζάνε Εμμ., Αφ. 141[30].

πραότης -τητα η, Διδ. Σολ. Ρ 55· αιτιατ. εν. *πραότη(ν),* Σπαν. (Ζώρ.) V 153, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 445.

Το αρχ. ουσ. *πραότης.* Η αιτιατ. εν. από συγκ. Η λ. *πραότητα* στο Βλάχ. και σήμ.

(Προκ. για χαρακτήρα προσώπου) ηπιότητα, μειλιχιότητα· ευγένεια: Γλυκά, Στ. Β' 66, Χρον. Μορ. Η 2392· *Είχε πολλή ταπείνωση, πραότη στο κορμί του* (ενν. ο *Παναγιωτάκης*) Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 466[7].

πράσα η. — Βλ. και *πράσον.*

Από το ουσ. *πράσο* με αλλαγή γένους ή από τον πληθ. του ουσ. *πράσον.* Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πράσον,* Σιδηροπούλου, Λεξιλ. Κοτυώρων, Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 414).

Πράσο: *μου έδωσεν* (ενν. *ο μπάρμπα Σαμβούκος*)... *ένα δεμάτι πράσες* (έκδ. *πράσσες*) *τα αποταχιά, διά να κάμω καλόν στομάχι και να τροχίσω την όρεξίν μου* Μπερτόλδος 82.

πρασία η, βλ. *πρασιά.*

πρασιά η, Ιστ. πολιτ. 40[18]· *πρασία.*

Το αρχ. ουσ. *πρασιά.* Ο τ. *πρασία* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων.). Η λ. και σήμ.

Βραγιά, παρτέρι: *οι δε πρασίαι των φυτών των υπό δένδρων κάτω| πεφύκασί τε στοιχηδόν* Διγ. Ζ 3792· φρ. *γίγνομαι πρασιαί πρασιαί* (η έκφρ. *πρασιαί πρασιαί* ήδη μτγν.· για το πράγμα βλ. και Κοραή, Ατ. Δ' 456) = συγκεντρώνομαι κατά ομάδες· (εδώ) χωρίζομαι σε αντίπαλες παρατάξεις: *Γεγόνασι γαρ οι της Πόλεως λαϊκοί τε και ιερείς πρασιαί πρασιαί, οι μεν θέλοντες τω ενί, οι δε τω ετέρω* Έκθ. χρον. 29[20].

πρασίζω.

Το μτγν. *πρασίζω.* Λ. *πρασιάζω* στο LBG.

Έχω πρασινωπό χρώμα: *Εάν έχη ο ιέραξ χολήν, εμέττει φλέγματα πρασίζοντα* Ορνεοσ. αγρ. 528[4].

πρασινάδα η, Πεντ. Έξ. Χ 15, Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 87[11], Πανώρ.[2] Β' 518, Πιστ. βοσκ. V 2, 227, Παλαμήδ., Βοηβ. 996, Χριστ. διδασκ. 202.

Από το επίθ. *πράσινος* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. τον 11. αι. (TLG) και σήμ.· βλ. και LBG.

α) Το φύλλωμα φυτών και δέντρων· χορτάρι, γρασίδι: *η αρετή απού την αγάπην ... συγγενεύει και πρατικάζει πάντοτε εις πάσα καρδιάν ευγενικήν, ίτσου ως γιον πολομούν τα πουλλιά εις τες πρασινάδες των δάσων* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 75· και τες (ενν. τες ακρίδες) *εκλήθη να μη βλάψοσι τα χορτάρια της γης ουδέ καμίαν πρασινάδα ... παρά μονάχα τους ανθρώπους* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ. Αποκάλ. Ιω. Θ' 4· *Βλέπομεν από μακράν ένα τόπον ίσον με πρασινάδα και εκεί έκριναν ... να κονέψουσιν* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 122· (σε μεταφ.): *ο εχθρός της ανθρωπίνης γενεάς ... ως γιον όφις πεθυμά πάντα να κυλίεται εις την πρασινάδαν της ορθοδοξίας* Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 51· έκφρ. κήπος της πρασινάδας = λαχανόκηπος (πβ. Septuaginta Δευτ. 11, 10): *ηγής ος εσύ έρχεσαι εκεί να την κλερονομήσεις όχι σαν την ηγή την Αίγυφτο ος εβγήκετε από εκεί ος να σπείρεις το σπόρο σου και να ποτίσεις με το ποδάρι σου σαν κήπο της πρασινάδας* Πεντ. Δευτ. XI 10· **β)** (διακοσμητικό) φυτό που δεν ανθίζει: *σέσκουλα και βασιλικά και άλλες πρασινάδες* Προσκυν. Ιβ. 535 808· **γ)** το πράσινο χρώμα· (περιληπτ.) φυτά και δέντρα: *Ποτέ εκ το παρεπόταμο δεν λείπει πρασινάδα,| μηδέ, κυρά, εκ τα χείλη σου δεν λείπει κοκκινάδα* Ch. pop. 555· (σε ιδιάζ. σύντ.): *είπεν ο Θεός· ιδού έδωσα ... εις παν αγρίμι της ηγής και εις παν πετούμενο του ουρανού ... την παν πρασινάδα χορταρισού να φαν* Πεντ. Γέν. I 30.

πρασινάδη η.

Από το ουσ. *πρασινάδα* κατά τα ουσ. σε *-η*.

Βλάστηση, πρασινάδα: *Το κάσσαρο Ρομάλ έχει ξέρες και καλούς τόπους ... Και αν θέλεις να εγνωρίσεις, έχει κάσσαρους β'· τον έναν εις την θάλασσαν και τον άλλον εις την στερέα ...· και εκεί θέλεις ιδεί μία πρασινάδη και έχει και νερό γλυκύ* Πορτολ. Α 351[6].

πρασινανθισμένος, μτχ. επίθ., βλ. *πρασινοανθισμένος*.

πρασινίζω, Λίβ. Esc. 4046, Λίβ. N 3464, Κυπρ. ερωτ. 125[1].

Το μτγν. *πρασινίζω*. Η λ. και σήμ.

α) Αποκτώ πράσινο χρώμα, γίνομαι πράσινος: *ο ιός του λέβητος επάνω πρασινίζει* Προδρ. (Eideneier) IV 387· *Γύρου τριγύρου το νησί κοκκινομελανίζει,| ώρες μαύρο εφαίνουντον και ώρες πρασινίζει* Διήγ. ωραιότ. 930· **β)** (προκ. για φυτά ή τη γη) καλύπτομαι από φύλλα ή από χλόη: *ηύραμεν αναλίβαδον να ανθεί, να πρασινίζει,| να γέμει δένδρα ερωτικά και βρύσεις χιονισμένας* Λίβ. Sc. 2858· *Ήτον ο τόπος έμορφος κι από δενδρά γεμάτος,| και όλος επρασίνιζε εκ των δενδρών τα φύλλα* Θησ. Δ' [65[2]]· **γ)** (προκ. για φυτά) βγάζω νέο φύλλωμα· θάλλω: *Όσπου στην δάφνη φύλλον πρασινίζει| πάντα θέλει μ' αξάφτειν το λαμπρόν μου* Κυπρ. ερωτ. 105[1]· *Για σένα* (ενν. Έρωτα) *πάσα φύτρο πρασινίζει| πάσα δεντρό πληθαίνει και ξαπλώνει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 609· (μεταφ.): *Στο γεροντίστικον κορμί ετούτο οπ' ασπρίζει| παρά ποτέ η πεθυμιά του πόθου πρασινίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1367].

πρασινοανθισμένος, μτχ. επίθ.· *π ρ α σ ι ν α ν θ ι σ μ έ ν ο ς*, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [482].

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και τη μτχ. του *ανθίζω* ως επίθ.

Που έχει πράσινα φύλλα και είναι γεμάτος άνθη: *εις τούτονε καιρόν τον στολισμένον| της άνοιξης τον όμορφον τον πρασινανθισμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [162].

πρασινοαραβίτικος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το επίθ. *αραβίτικος* (βλ. ά. *αραβιτικός*).

Που έχει χρώμα πράσινο και κατασκευάστηκε στην Αραβία: *κοντάριν εμαλάκιζε μετά την δεξιάν του| πρασινοαραβίτικον μετά χρυσού διβέλλου* Διγ. (Trapp) Gr. 1202.

πρασινοβούλλιν, επίθ. ουδ.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το ουσ. *βούλλα*.

(Προκ. για ύφασμα) που έχει πράσινες βούλες: *η μέση του κράβατου θεμένη οξύν μετάξιν| και κείται σαρακήνικον μεταξωτόν το πεύχιν| και απάνω κείται πιλωτόν, οξύν πρασινοβούλλιν* Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1684.

πρασινοκόκκινος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το επίθ. *κόκκινος*. Η λ. στο LBG.

Που έχει χρώμα μεταξύ πράσινου και κόκκινου: *κακά πολλά εδιέβασεν πρασινοκόκκινα κίτρινα* Σπανός (Eideneier) A 351-2.

πρασινομαυρισμένος, μτχ. επίθ.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και τη μτχ. του *μαυρίζω* ως επίθ.

Που έχει χρώμα μεταξύ πράσινου και μαύρου: *Η γνώση μας επέρασεν και ο νους μας εξορίστη,| αφήτις από το κορμί ψυχή μας εχωρίστη* (παραλ. 4 στ.) *τα πρόσωπά μας γίνονται πρασινομαυρισμένα* Πένθ. θαν.[2] 51.

πρασινόμορφος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το ουσ. *μορφή*. Η λ. στο LBG.

Που είναι πράσινος στην όψη: *εκεί και αστέρας βλέπουσι* (ενν. *οι πένητες*), *τροχούς πρασινομόρφους,| και ομοιάζουν, το χειρότερον, ότι είναι μεθυσμένοι* Προδρ. (Eideneier) II 92.

πρασινοπορφυρόστρωτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το επίθ. *πορφυρόστρωτος*.

Που είναι στρωμένος με πράσινο και πορφυρό ύφασμα: *τα μάρμαρα δε κάτωθεν ...| πρασινοπορφυρόστρωτα, κόκκιν' ασπροχιονάτα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 422.

πρασινορόδινος, επίθ., Διγ. Ζ 308, 1523, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 15, Διγ. Άνδρ. 319[11], 347[15].

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το επίθ. *ρόδινος*. Η λ. στον Πορφυρογέννητο, το Κουμαν., Συναγ. (λ. *πρασινορ(ρ)όδινοι*) και το ΑΛΝΕ.

Που έχει χρώμα πράσινο και ρόδινο: *πρασινορόδινον βλαττίν είχεν* (ενν. *ο ίππος*) *εις το καπούλιν| και την σέλαν εσκέπαζε, να μη κονιορτούται* Διγ. (Trapp) Gr. 1188.

πράσινος, επίθ., Ορνεοσ. αγρ. 527^{24}, Διγ. (Trapp) Gr. 1872, Διγ. Z 1536, 3446, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 434, 1463, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 274, Λίβ. P 2729, Λίβ. Esc. 252, Λίβ. Va 297, 2266, Λίβ. Sc. 1323, Λίβ. N 2160, Θησ. Ζ' [57^{4}], Θ' [5^{2}], Διήγ. Αλ. V 58, Πορτολ. Α 35^{6}, Θρ. Κύπρ. Μ 401, Νικ. ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 33^{19}, Πανώρ.^{2} Β' 208, Γ' 228, Ε' 397, Σταυριν. 910, Διγ. Άνδρ. 347^{25}, 390^{3}, Στάθ. (Martini) Β' 204, Διήγ. πανωφ. 58, 60, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 433, Διγ. Ο 2783· *π ρ ά σ ν ι ο ς,* Ch. pop. 360.

Η λ. στον Αριστοτέλη και σήμ. Ο τ. *πράσνιος* με μετάθεση του *ι*.

α) Που έχει το χρώμα του χορταριού ή των φύλλων των φυτών: *Η δε αγία δέσποινα ορίζει και φέρουσί με χαμουχάν καλόν πράσινον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 28^{22}· *Έφερε δε και κίονας και τάβλας εκ μαρμάρων πρασίνων και πορφυρών* Έκθ. χρον. 67^{2}· εκφρ. (1) *λιθάρι πράσινον* = σμαράγδι: *εκεί ευρίσκεται ο άνθραξ και το λιθάρι το πράσινον, ήγουν το σμαράγδι* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 66^{r}· (2) *μέρος πράσινον* = ο δήμος των Πρασίνων στην Κωνσταντινούπολη: *Έγινε δε ... φιλονικία από έναν πατρίκιον ... και από έναν υπάτιον ... και άλλου ακόμη δημάρχου μέρους πράσινου ... Και εσκοτώθησαν χιλιάδες λε'* Hagia Sophia ω 510^{6}· **β)** που είναι σκεπασμένος με βλάστηση: *Η γης, οπού 'τον πράσινη, με χόρτα στολισμένη,| εγίνην ολοκόκκινη, τα αίματα βαμμένη* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 1101· **γ)** θαλερός: *Ω δάση καλορίζικα, τα δέντρη γεμισμένα,| με τα κλαδιά τα πράσινα και τ' άθη φορτωμένα* Πανώρ.^{2} Ε' 384· **δ)** (εδώ) χορταριασμένος: *και απεκεί μίλια ς' έναι η Παλαία Λεμεσός, κάστρον χαλασμένον πράσινον* Πορτολ. Α 123^{5}· **ε)** *Πράσινοι* = η μία από τις δύο φατρίες του βυζαντινού ιπποδρόμου, που είχαν ενεργό ρόλο στην πολιτική ζωή ως εκφραστές της λαϊκής θέλησης: *Έγινε δε ανάμεσον αυτών φιλονικία από έναν πατρίκιον, ήγουν πασά και από έναν υπάτιον, ήγουν γιανιτσάραγαν και άλλου ακόμη δημάρχου μέρους πράσινου και Διαλεύκων και Πρασίνων. Και εσκοτώθησαν χιλιάδες λε'* Hagia Sophia ω 510^{7}.

Το ουδ. ως ουσ. = είδος φαρμακευτικού φυτού (βλ. και Καββάδας, Βοτ. φυτολ. λεξ., λ. *βρωμόχορτο*): *Έπαρε ... θύμον, αλόην, ξυλοκασίαν ..., πράσινον, (ήγουν βρωμοχόρταρον) από δύο γράμματα* Νικ. ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 65^{20}.

Το ουδ. σε τοπων.: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 256.

πρασινοσκουταράτος, επίθ.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το επίθ. *σκουταράτος*.

Που έχει πράσινη ασπίδα: *Οψές εξεδιαλέχθημεν καν εκατόν χιλιάδες,| όλοι καλοί και εκλεκτοί, πρασινοσκουταράτοι* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 135.

πρασινοφόρισσα, επίθ. θηλ.

Το θηλ. του επιθ. *πρασινοφόρος* (LBG, Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ., ΑΛΝΕ).

Που είναι ντυμένη με ρούχα πράσινου χρώματος: *Κόρη πρασινοφόρισσα κάθεται εις παραθύριν,| κι έχει τα μάτια πλουμιστά πλιον παρά το ζαφείριν* Ερωτοπ. 702.

πρασινόχρουσος, επίθ., βλ. *πρασινόχρυσος*.

πρασινόχρυσος, επίθ.· *π ρ α σ ι ν ό χ ρ ο υ σ ο ς*.

Από το α' συνθ. *πρασινο-* και το επίθ. *χρυσός*. Η λ. στο ΑΛΝΕ· πβ. μτχ. *πρασινο-*

χρυσίζουσα στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Που έχει χρώμα πράσινο και χρυσό: *αφήνω τση Μαργετούσας ... μια βελούδη πρασινόχρουση ραμμένη* Διαθ. 17. αι. 7[η].

πράσιον το.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. βοτ.

Φαρμακευτικό φυτό της οικογένειας των Χειλανθών ή Λαμπιατών, το marrubium vulgare (για το πράγμα βλ. Καββάδας, λ. *πράσιον* και *μαρρούβιον*): *πολυποδίου ξηρού, βδελλίου, αλόης, πρασίου, κασίας από δύο ουγγίες* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 82.

πράσνιος, επίθ., βλ. *πράσινος*.

πρασομάρουλον το.

Από τη συνεκφ. των ουσ. *πράσον* και *μαρούλι(ο)ν*. Για τον αναβιβ. του τόνου βλ. Χατζιδ., Αθ. 10, 1898, 29.

Πράσο και μαρούλι: *Ου θέλουν εις το σπίτιν μου ...* (παραλ. 4 στ.) *σέλινον, πρασομάρουλον και κάρδαμον και ιντύβιν,| σπανάκιν, χρυσολάχανον, γογγύλιν, ματζιτζάνιν ...;* Προδρ. (Eideneier) II 40.

πράσον το, Ορνεοσ. αγρ. 519[13], Κυνοσ. 598[22], Ιατροσ. κώδ. ρβ', Μάρκ., Βουλκ. 348[26]· *πράσο(ν)*, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 14 κριτ. υπ., Ζήνου, Βατραχ. 102, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 241, Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ιατρ. 28, 41, 69.

Το αρχ. ουσ. *πράσον*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πράσο(ν)*) καθώς και κοιν. στον τ. *πράσο*.

Είδος φαγώσιμου λαχανικού, πράσο: *λάχανα τον εφόρτωνε, αντίδια και μαρούλια* (ενν. *τον γάδαρον*),| *πράσα, ραπάνια, κάρδαμα, κρεμμύδια και γογγύλια* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 14· *το φαγί του* (ενν. *του αρρώστου*) *να είναι πράσα βρασμένα και ζωμί από όρνιθα* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 14.

πρασόριζον το.

Από τα ουσ. *πράσον* και *ρίζα*. Πβ. λ. *πρασόριζα* η σήμ. πόντ. (Παπαδ. Α., Λεξ., γρ. *πρασόρριζα*).

Ρίζα πράσου: *Όταν ο ιέραξ δύσπνοιαν έχει ... σελίνου ρίζαν, κολίανδρον κόκκους ε', πρασόριζον* (έκδ. *πρασόρριζον*) *κόκκους β', δαφνόκοκκα ε'. Τρίψας αυτά ομού πάντα παράθες εξ αυτών τω ιέρακι* Ορνεοσ. αγρ. 519[20].

Πράσος ο, Πωρικ. (Winterwerb) I 63, III 77.

Προσωποπ. του ουσ. *πράσον* με αλλαγή γένους: *τον συμπέθερόν μου τον Πράσον τον μακρυγένην* αυτ. II 69 κριτ. υπ.

πρασόσπορος ο.

Από τα ουσ. *πράσον* και *σπόρος*. Πβ. ουδ. *πρασοσπόρον* στο Somav. και *πρασόσπορον* σήμ. ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ο σπόρος του πράσου: *Διά να ιατρεύσεις κρασί ξινισμένον ... Ειδέ και είναι ξινόν ολότελα και θέλεις να το κάμεις να γένει κρασί, βάλε του μέσα πρασόσπορον* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 167· *Ειδέ έχουσι σκώληκας* (ενν. οι οδόντες), *κοπάνισε πρασόσπορον και δισκύαμον, βάλε τα εις το στόμα σου απέξω ζεστά να υπάγει η άχνα εις τους οδόντας και ψοφούσιν οι σκώληκες* αυτ. 227.

πρασόφυλλο(ν) το, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 231, 265, Νικ. Ιεροπ., Εκδ. ι-ατρ. 11.

Από τα ουσ. *πράσον* και *φύλλο(ν)*. Η λ. *πρασόφυλλον* στο Somav. και σήμ. ποντ. (Παπαδ. Α., Λεξ.)· βλ. και LBG. Η λ. και σήμ. κοιν. στον τ. *πρασόφυλλο*.

Φύλλο πράσου: *Εις ριγίον. Γράψον εις πρασόφυλλα τρία ...· «Κύριε, μη τω θυμώ σου ελέγξης με ...»* Σταφ., Ιατροσ. 9[255]· *Εις πάσαν λογής ρευματικόν ... Τηγάνισε πρασόφυλλα με λάδι και ... βάνε τα εις τον πόνον ζεστά* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 242.

πράσσω, βλ. *πράττω -σσω*.

πραστίον, πραστιόν το, βλ. *προάστιον*.

πράτης ο.

Το μτγν. ουσ. *πράτης* (TLG). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., Pern., Ét. linguist. III 513).

Πωλητής· έμπορος: *στραφείν, ιδείν ο Αχιλλεύς τον πράτην των σπαθίων| μέσα στες τέντες κράζει τον με τα γυναίκεια ρούχα* Βυζ. Ιλιάδ. 856· *μετά ταύτα, όταν άναψεν η πανούκλα το καλοκαίρι, ευθύς εσεπήδησεν ο Καρά Χρήστος, ο Πέτκος ο πράτης, ο Ασάνης ο ανυφαντής ... και έθαφταν τους απεθαμένους, και πολλά καλά το έκαμαν* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 87ν.

πρατιγάρω, βλ. *πρατικάρω (Ι)*.

πράτικα η.

Από το ιταλ. *pratica*. Η λ. σε έγγρ. του 16. και 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 49, 50) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζ., Λεξ., Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 155, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

1) Συναναστροφή· φιλία (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *pratica* 16): *Ήξευρε και ο καλός κουρουμπιάζεται διά την πράτικαν του κακού και ο κακός γινίσκεται καλός διά την συντροφιάν του καλού* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 79. **2)** Άδεια αποβίβασης ή ελεύθερης κυκλοφορίας που παραχωρείται στους επιβάτες καραβιού μετά από υγειονομικό έλεγχο (για τη σημασ. βλ. Battaglia, ό.π. 21, Martini [Στάθ. σ. 180] και Τσίτσας, ΔΑΕ Κερκ. 14, 1977, 186): *Οι Σανιτάδες ήσαν κει, κι απής επήρα γλώσσα| σε λίγο τότες παρευθύς την πράτικα μας δώσα* Στάθ. (Martini) Γ' 82.

πρατικάρω (Ι), Αλφ. (Μορ.) ΙΙΙ 63· *πρατιγάρω*, Μπερτολδίνος 139, 165.

Από το ιταλ. *praticare*. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.). Τ. *πρατικέρω* στην Κάρπαθο (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου). Η λ. στο Meursius (λ. *πρατικάρειν*) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

1) (Μτβ. και αμτβ.) συναναστρέφομαι κάπ., κάνω παρέα: *έχουν* (ενν. *οι άσχημοι άνθρωποι*) ... *κάποιες χαρές δοσμένες από τον ουρανόν, οι οποίες τους κάνουν αγαπητούς και χαριτωμένους εις εκείνους οπού τους πρατιγάρουν* Μπερτολδίνος 97· *καθημερούσιον πρατιγάροντας εδώ με τούτους της αυλής, θέλει πιάσει γνώσιν και φρονιμάδα* Μπερτολδίνος 109. **2)** (Αμτβ.) συχνάζω (κάπου)· διαμένω, ζω: *είπεν η βασίλισσα εις τον Μπερτολδίνον, ότι εις το ερχόμενο να μην μετωρίζεται πλέον με τες αυθέντρες, αμή να πιαστεί τακτικός, διατί εκείνη είναι η αληθινή τάξις εκεινών οπού πρατιγάρουν εις τες αυλές* Μπερτολδίνος 134.

πρατικάρω (ΙΙ).

Από το ουσ. *πράτικα* (βλ. ά. 2) και την κατάλ. *-άρω*· κατά Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 288 και Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι 89 από το ιταλ. *praticare*. Τ. *πρατιγάρω* σήμ. (<βενετ. *pratigare*, Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Ερωτόκρ., Γλωσσάρ. 155, Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.).

(Ναυτ., προκ. για πλοίο και τους επιβάτες του) ελευθεροκοινωνώ: Κυπρ. χφ. 161.

πρατικία η, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 232[4]· *πρατικιά*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 200[15], 232[3], κ.α. — Βλ. και *πρατικό*.

Από το ουσ. *πρατικό* και την κατάλ. *-ία*. Ο τ. σε έγγρ. του 19. αι. (Γενεράλις ΕΕΚΣ 4, 1941, 62).

α) Μέτρο χωρητικότητας και βάρους καρπών, συν. δημητριακών (για το πράγμα βλ. Ξανθουδίδης [Φορτουν. σ. 253])· (εδώ σε υπερβολή): *Κι είντα θαρρείς να 'σα πολλές* (ενν. *οι μακαρούνες*)*; Μια πρατικιά, στην ψη μου,| κρίνω να μην εφτάνασι, και αδυνατά πονεί μου* Φορτουν. (Vinc.) Α' 93· **β)** (συνεκδ.) μέτρο επιφάνειας αγρών, ίσο με την έκταση γης για τη σπορά της οποίας αρκεί ένα πρατικό (για το πράγμα βλ. Πετρόπουλος, ΕΛΑ 7, <1952>, 1953, 69, Bakker-van Gemert [Βαρούχ. σ. 843] και Παπαδογιάννης, Αμάλθ. 70-71, 1987, 95): *ο κυρ Μάρκος Βαρούχας Ξερίτης δίδει και πουλεί μία πρατικία χωράφιν του κυρ Τζανή Βαρούχα ... κρασμένο στην Αγία Μαρίνα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 204[2].

πρατικιά η, βλ. *πρατικία*.

πρατικιάζω. — Βλ. και *πρατικάρω (Ι)*.

Από το ιταλ. *praticare* και την κατάλ. *-ιάζω* (για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 303-4).

1) Συναναστρέφομαι κάπ., κάνω παρέα: *Μηδέν πρατικιάσεις με διπρόσωπους, ότι δεν ημπορούσι ποττέ να αγαπήσουσι παρού εκείνους απού τους απλαζιάζουν* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 121. **2)** Συχνάζω (κάπου)· διαμένω, ζω: *Ίτσου πολομά η αρετή απού την αγάπην, η ποια δεν βιγλίζει ποττέ κανέναν βίτσιον και φεύγει πάντα πάσα πράγμα χοντρόν και άτυχον και μεινίσκει πάντα μετά χαράς εις πράματα ονέστα και βερτιούζικα και συγγενεύει και πρατικιάζει πάντοτε εις πάσα καρδίαν ευγενικήν* αυτ. 75.

πρατικό το, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 156[6], 181[17, 18], 200[6], κ.α.

Άγν. ετυμ. (βλ. Παπαδογιάννης, Αμάλθ. 70-71, 1987, 94, καθώς και Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., στη λ.)· πιθ. *άσχ. μτγν. ουσ. πρατικόν*. Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κρ. συμβόλ. 17, Μαράς, Κατάστιχο 149 Γ' 174[10], 195[6]) και 17. αι. (Παπαδογιάννης, ό.π., 93, 95, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 333), στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 575, Ξανθιν., ό.π. και Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.).

α) Μέτρο χωρητικότητας και βάρους καρπών, συν. δημητριακών, ίσο με το 1/4 του μουζουρίου (για τη σημασ. βλ. Πετρόπ., ΕΛΑ 7, <1952>, 1953, 69, Schilb., Byz. Metrol. 102, λ. *πινάκιον*, Bakker-van Gemert [Βαρούχ. σ. 843]): *Για το οποίο χωράφι οπλεγάρεται ο άνωθεν Μανώλης να δίδει του άνωθεν μισσέρ Τζουάνε κάθα μήνα Άγουστο στάρι δεφέρμον πρατικά τρία μετρητό και άλλο βάρος να μην έχει* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 114[6]· *Ακόμη εγόρασε* (ενν. *ο Ανδρέας Μαράς*) *και άλλο ένα χωρίο τσι Δεκαρχιώτες και του Καλαφάτη κι εκειδά τσι κάνει τσι 'ζούρες πάλι περσότερες, οπού δίδει ένα πρατικό στάρι και παίρνει ένα πρόβατον, δίχως άλλα πολλά τίβοτας οπού κάνει των κακορίζικων τω χωριατών* Κατά ζουράρη 19· **β)** (συνεκδ.) μονάδα μέτρησης επιφάνειας αγρών, ίση με την έκταση γης για τη σπορά της οποίας αρκεί σπόρος ενός πρατικού (βλ. Παπαδογιάννης, ό.π., 95, Σπανάκης, Κρ. Χρ. 23, 1971, 186 σημ. 60): *του δίδει αποὺ την σήμερον και ομπρός αποὺ τον Αμυγδαλολάκον τα χωράφια οπού έχει ο άνωθεν μισσέρ Τζουάνες να μοιράσει, να πάρει πέντε πρατικών χωράφι, διά να είναι σατισφάδος* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 156[8]· *Εδεκεί ο κυρ Μάρκος Βαρούχας ο Ξερίτης δίδει και πουλεί του άνωθεν κυρ Τζανή χωράφι πρατικών τριών* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 200[3].

πράτικος, επίθ., Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 192[10]· *π ρ α τ ι κ ό ς,* Στάθ. (Martini) Α' 67.

Από το ιταλ. *pratico* (<λατ. *practicus*, αντιδ. <αρχ. ελλην. επίθ. *πρακτικός*). Ο τ. *σε* έγγρ. του 16. και 17. αι. (Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 113, Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 135). Τ. *μπρατικός* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ό.π., 107). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 192, 224, 238, κ.α., Παναγ., Θησαυρ. 20, 1990, 151) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου).

α) Που έχει γνώσεις και ικανότητες βασισμένες στην πείρα, έμπειρος: ΛΟΥΡΑΣ: *Ήκραξεν ένα δυο γιατρούς, μα τούτοι το κακό τση| δεν εγνωρίζασι καλά ...* ΜΠΟΖΙΚΗΣ: *Ωγούι το ριζικό τση!*| *ΛΟΥΡΑΣ: ... γιατί δεν ήσα πράτικοι, καθώς η τέχνη θέλει,| μηδ' εστουδιάρα Γαληνό μηδέ και Αριστοτέλη* Φορτουν. (Vinc.) Α' 155· έκφρ. *γυναίκα πράτικη* = μαία (για το πράγμα βλ. Δετοράκης [Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. σ. 471]): *Τούτο το κατέχουν και οι ιατροί και γυναίκες πράτικες* Σκορδύλης, Λόγ. Θεοτ. 445[566-567]· **β)** που έχει ειδική γνώση και πείρα· εμπειρογνώμονας, πραγματογνώμονας (για το πράγμα βλ. Βισβίζ., ό.π., 113, και Κρ. συμβόλ. 163 σημ. 10): *Ξεκαθαρίζοντας τούτο, να μοιράσου τη χρονέαν ετούτη το κρασί οπού θέλει κάμει το άνωθεν αμπέλι και να βάλου και δυο ανθρώπους πράτικους, να δου και να στιμάρουν τ' αγομέντα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 116[12].

πρατικός, επίθ., βλ. *πράτικος*.

πρατούκτωρ ο, βλ. *προτέκτωρ.*

πράτρια η· *πλάτρια.* — Βλ. και *πράτης.*

Το θηλ. του ουσ. *πράτης.* Τ. *πλάρκα* και *πλάτρα* σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex., στη λ.). Ο τ. *πλάτρια* με ανομ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Pern., Ét. linguist. III 508· για το σχηματ. βλ. Μενάρδ., Τοπων. μελ. 61). Τ. *πράτρα* στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π.). Τ. *πράτρεα* το 12. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2]). Η λ. το 10. αι. (LBG), στο Steph., Θησ. και το Somav.

Πωλήτρια· μικρέμπορος (για τη σημασ. βλ. Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 251-2, 271, Κουκ., ΒΒΠ Β'[1] 241-2): *αμέ εάν ο συμβίος της ποιεί την εαυτού γυναίκαν πλάτριαν, ώσπερ να πουλεί και να αγοράζει, το δίκαιον ορίζει ότι ένι κρατημένος να κιτιάσει παν πράγμα τό να της εμπιστευτούν και τό να χρεωστεί, ότι τούτον ένι κείμενον και δίκαιον κατά την ασσίζαν των Ιεροσολύμων* Ασσίζ. 96[8].

πράτσα η, βλ. *μπράτσα.*

πράτσι το, βλ. *μπράτσι.*

πράτσο(ν) το, βλ. *μπράτσο.*

πράττω -σσω, Διγ. (Trapp) Gr. 2189, Ερμον. Α 6, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 324, Χειλά, Χρον. 355, 356, Διήγ. Βελ. Ν[2] 195, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[133], Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 293, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 125, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 332, 617, Δευτ. Παρουσ. 92, Δεφ., Λόγ. 9, Κακοπ. 5, Κυπρ. ερωτ. 93[32], Διγ. Άνδρ. 373[25], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1307], Λίμπον. 121, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 207, Ε' 296, Διγ. Ο 854, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 144[2], Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ 36, κ.α.· *ηπράττω,* Διήγ. Βελ. χ 413· *μπράσσω,* Πιστ. βοσκ. V 6, 38· *πράσσω,* Ασσίζ. 268[5], Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 157, Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v. Gem.) 33, 51, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 56, 1224, Αχέλ. 1029, Πανώρ.[2] Πρόλ. 19, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 125, Κατζ. Ε' 320, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 36, Κανον. διατ. Β 508, Ερωτόκρ. (Αλεξ.Στ.)[2] Α' 85, 383, Β' 696, Γ' 112, Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 72, Α' 67, Ε' 47, Διακρούσ. Αφ. 13, κ.α.· *πράττω,* Διγ. Ζ 7, 764, Χρον. Μορ. Η 198, 387, 1257, κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 1050, 1202, 3062, κ.α., Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 206, Βίος Αλ. 1162, 2841, Φλώρ. 169, 332, Περί ξεν. (Μαυρομ.) 474, 490, Αχιλλ. (Smith) Ν 56, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 81, Διήγ. Βελ. χ 471, 472, Σφρ., Χρον. (Maisano) 66[20], 112[4], Λίβ. Va 832, 2554, Συναξ. γυν. 53, Κορων., Μπούας 50, 68, 110, Πτωχολ. α 566, κ.α.

Το αρχ. *πράττω/πράσσω.* Η λ. *πράσσω* και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 762, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 575, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης) και στο ΑΛΝΕ. Η λ. *πράττω* και σήμ. λόγ.

Ι. Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α)** Ενεργώ, εκτελώ, κάνω κ. : Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1782, Χρησμ. (Brokkaar) 148· (με σύστ. αντικ. ή είδος σύστ. αντικ.): *τες πράξεις του και αρετές οπού αυτείνος πράσσει* (ενν. ο κύριος Νικολός) Διακρούσ. Αφ. 90· *Αφού μέγα και άξιον έπραξε* (ενν. ο Μερκούριος) *τότε πράγμα,| με τους σκλάβους εστρέφετον οπού 'χε δεσμωμένους,| και του ρηγός τους ήφερνε ως καταδουλωμένους* Κορων., Μπούας 77· Περί ξεν. (Μαυρομ.) 508· **β)** επιτυγχάνω, κατορθώνω: Κορων., Μπούας

83· **γ)** με αντικ. διάφ. ουσ. αποδίδει περιφραστικά τη σημασ. του ομόρριζου με το ουσ. ρ.: *το εμόν εκδίκημαν εις αύτην* (ενν. την Πλάτζια-Φλώρην) *αν ου πράξω,| ου μην φορέσω από του νυν στέμμαν στην κεφαλήν μου* Φλώρ. 338· *είς τ' αλλού βλάβην να δεν του πράξει* Κορων., Μπούας 110· *Πράσσεις την βλασφημίαν;* Κανον. διατ. Α 194· *Ποίαν ανταπόδοσιν να πράξομεν, Κύριε, ημείς οι θνητοί, οπού σήμερον φαινόμεσθεν ως ανθούντες, και αύριον μαραινόμεσθεν ως χορτάρια;* Αγαπ., Καλοκ. 343· *φύλαξιν … ουδόλως πράττουν* (ενν. οι απεζοί) Κορων., Μπούας 124· **δ)** εκτελώ, πραγματοποιώ: *Εάν μετ' αυτήν απέρχομαι, έχω καλώς ποιήσαι| και πράξω και τους ορισμούς και τα προστάγματά σου* Φλώρ. 173· *ανέν και πράξεις την βουλήν, τον ορισμόν πληρώσεις,| τιμήν, αξίαν και πλουτισμόν εσένα να ποιήσω* Διήγ. Βελ. χ 19· **ε)** συνδυάζω: *εις τέτοιον τρόπο πράσσοντας τη δύναμη με γνώση …* Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 83. **2)** Ασχολούμαι με κ.: Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 95^{10}· Πτωχολ. α 828 χφ Ν κριτ. υπ.· (εδώ προκ. για ποιητές) πραγματεύομαι, περιγράφω (για τη σημασ. βλ. και v. Gemert [Κακοπ. σ. 60, 83]): *θέλω να τ' αναφέρω,| μάλιστα οπού έμαθα από τους ποιητάδες| οπού έπραξαν από καιρόν του κόσμου τες γλυκάδες* Κακοπ. 10. **3)** Έχω εμπειρία, γνώση ενός πράγματος: *Ο Κυπριώτης μέσα του ήλεγε: «Εδά γνωρίζω| ό,τι δεν είδα ουδ' έπραξα 'ς τσι τόπους που γυρίζω·| σήμερον ηύρα ένα κορμί στων Αθηναίω τα μέρη,| που εις καλοσύνη κι εις αντρειά ποθές δεν έχει ταίρι»* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Β' 1704· *Διότι ο νιος τα μέλλοντα κι εκείνα τά ουδέν πράσσει| σαν όνειρον του φαίνουνται άλλος να τα διατάσσει* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 9· *Και γέννησεν* (ενν. η κόρη) *εις τον καιρόν υιόν χαριτωμένον| ωραίον τε και πάγκαλον, τον πάνυ ανδρειωμένον| Βασίλειον τον Διγενή Ακρίτη που τρομάξαν| την δύναμίν του την πολλήν οπόσοι την επράξαν* Διγ. Ο 556. **4)** Συναναστρέφομαι κάπ.: *Μόνο με κάποιους γέροντες συχνιά ήπρασσε* (ενν. ο Ρώκριτος), *ν' ακούγει| για κείνην οπού στην καρδιά με το σφυρί τού κρούγει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 829. **5)** Πουλάω: *Άνθρωπός τις συμφωνήσας μετά τινος πένητος, να του δώσει άσπρα και εργαστήρι, … ειπών, να τον δίδει, από είτι πράττει, … άσπρον έν …* Rechenb. 26^{2}· *τον βίον τούτον έπραξαν οι άρχοντες της πόλης* Απολλών. (Κεχ.) 841. **Β'** Αμτβ. **1α)** Ενεργώ, δρω: Χρον. Μορ. Η 829, Διήγ. Βελ. Ν^{2} 157, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4972· **β)** συμπεριφέρομαι: *κάμε ν' αλλάξει* (ενν. ο βασιλιός)*| το λογισμό του τον κακό σ' αγάπη| κι ως κύρης αγαθός τώρα να πράξει| σ' αυτήνη κι εις εκείνο τον αζάπη* (ενν. την Ερωφίλη και τον Πανάρετο) Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 767· *Δείξε εις εμάς τα έργα σου με κακοσύνη ως θέλεις,* (παραλ. 3 στ.) *ως θέλεις πράξε προς αυτές* (ενν. τις γυναίκες) *και προς τους εδικούς μου* Θησ. (Foll.) Ι 60· *έπραξα ωσάν κοπέλι* Χρον. Μορ. Η 8448· (ειδικ.) συμπεριφέρομαι ορθά: *δεν ξεύρουσι να πράσσουσι, δεν ξεύρουσι να ζήσου* (ενν. οι άνθρωποι)*,| σαν τωνε λείπει η αρετή, είντα τω λες να ποίσου;* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1891. **2)** Ορμώ: *Κι εσείς, Εβραίοι, για να 'χετε πολλή την ολουχθρία,| πράσσετε καταπάνω του* (ενν. του Χριστού) *ως άνομα θερία* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 132. **3)** Συχνάζω κάπου: *ήπρασσε* (ενν. ο Ρωτόκριτος) *συχνιά στου ρήγα το παλάτι* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 1929· (εδώ) φοιτώ: *Έρωτα, 'ς ποιο σκολειό 'πραξες, και πόχεις μαθημένα| τόσω λογιώ μπερδέματα, φριχτά, καταραμένα;* Φορτουν. (Vinc.) Β' 101· **4)** (Σε γ' εν. πρόσ.) αρμόζει, ταιριάζει: *κι εκείνη με λιθάρια| τσ' Αράβιας πολύτιμα και με μαργαριτάρια| και φορεσάν ολόχρουσην ας ντύσει το κορμί τση,| μ' ό,τι άλλο πράμαν ακριβό πράσσει ογιά στόλι-*

σή τοη Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 36. **5)** (Προκ. για νόμο) ισχύω: *νόμος ας πράξει σήμερον του γένους του ιδικού μας| και γένη τα λατινικά όλα επισύναξέ τα,| ας γένει ρέντα των πεζών και των καβαλαρίων* Λίβ. Sc. 2043.

ΙΙ. (Μέσ.) γίνομαι, συμβαίνω: Κορων., Μπούας 73.

Φρ. *λυκές πράσσω*, βλ. Επιτομή, λ. *λυκή* φρ.

Το ουδ. της μτχ. μέσ./παθητ. ενεστ. και παθητ. αορ. ως ουσ. = γεγονός, πράξη: Καλλίμ. 5, Φλώρ. 586, 752.

πραϋνός, επίθ.

Από το αρχ. επίθ. *πραΰνοος* με καταβιβ. τόνου.

Πράος, ήπιος: *εύρετε δ' άνδρα οικέτην, εμόν φίλον,| μελίκρατον, μείλιχον, πραϋνόν, υψίνουν* Χρησμ. ΙΙ 4.

πραΰνω, Διγ. Ζ 521, Χρον. Μορ. Η 997, 4191, 6322, Χρον. Μορ. Ρ 683, 997, 2465, 4191, 6322, Διγ. Άνδρ. 383[9], Λίμπον. Αφ. 4.

Το αρχ. *πραΰνω*. Η λ. και σήμ. λόγ.

Α' (Μτβ.) ηρεμώ, κατευνάζω· μαλακώνω, ανακουφίζω (κάπ. ή κ.): Διγ. Ζ 3132, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 211·

Β' (Αμτβ.) καταλαγιάζω, κοπάζω: *Εκατέπαυσεν ημέρα| και η νυξ ήλθεν αυτίκα,| και επράυνεν η μάχη* Ερμον. Φ 319· *Παρακαλώ σας, άρχοντες, το πράγμα να πραΰνει·| ας λείψουσιν τα σκάνταλα, μηδέν γενεί το πλείον* Χρον. Μορ. Η 683· *Κι αφότου τον εκήδεψαν κι επράυνεν η θλίψις,| όλοι βουλήν απήρασιν, μικροί τε και μεγάλοι,| κι εστέψασιν δι' αφέντην τους μισσίρ Ντζεφρέ τον νέον* Χρον. Μορ. Η 2465.

πραΰς, επίθ., Σπαν. Α 160, Κομν., Διδασκ. Δ 203, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 173, Χρον. Μορ. Η 5475, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2203, 2409, Ο γεννηθείς νεώτερος ... 145[r], 146[v], Λέοντ., Αιν. (Knös) 183[6], Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 159[22]. — Βλ. και *πράος*.

Το αρχ. επίθ. *πραΰς*. Τ. *πραγύς* στην Κρήτη (Andr., Lex., λ. *πραΰς*), όπου και τ. *πραγιός*, καθώς και λ. *πραγιά* (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.) και *πραjά* τα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 572).

α) Ήπιος, μειλίχιος, ευγενικός: Σπαν. Ρ 98, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 67· **β)** (ειδικότ., προκ. για χριστιανό) πράος, ταπεινός: *να είμεσθεν πραείς* (ενν. εις τούτην την ζωήν), *να πεινώμεν και να διψώμεν την δικαιοσύνην* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 59[15].

πραχτικόν το, βλ. *πρακτικόν*.

πραχτικός, επίθ., βλ. *πρακτικός*.

πράχτορας, πράχτορος ο, βλ. *πράκτωρ*.

πράως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *πράως*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Με ηπιότητα, με ηρεμία: Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 127.

πρεβεδέρω, βλ. *προβεδέρω*.

πρεβεδόρος ο, βλ. *προβεδούρος*.

πρεβεδούρα η.

Από το ουσ. *πρεβεδούρος* και την κατάλ. *-α*.

Σύζυγος του πρεβεδούρου (βλ. ά. *προβεδούρος*): *όλοι ... να μαζώξουν τορνέσια περισσά να δώσουν μία καλή πλερωμή του πρεβεδούρου ομοίως και τση πρεβεδούρας διά ναν την τραβήξουν εις τα θελήματά τους, και να καταπραΰνουν την οργήν του εναντίο τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 167.

πρεβεδούρης ο, βλ. *προβεσύρης*.

πρεβεδούρος ο, βλ. *προβεδούρος*.

πρεβελεγιάδος, επίθ., βλ. *πριβελεγιάδος*.

πρεβελέντζι, πρεβελέτζιο το, βλ. *πριβιλέγιον*.

πρεβέντζα η, βλ. *προβέντζα*.

πρεβετατούρης, πρεβετατουρής, πρεβετούρης ο, βλ. *προβεσύρης*.

πρεβόλι, πρεβόλι(ν) το, βλ. *περιβόλιον*.

πρεγιουντικάρω· *περγιουντικάρω*.

Από το ιταλ. *pregiudicare*.

Έχω αρνητική επίδραση, βλάπτω, δημιουργώ ελάττωμα σε νομική πράξη: *Το ... ινστρουμέντο τση μαλτσιπατσιός, οπού ο άνωθεν αφέντης Τζανής κάμνει την σήμερον, θέλει να μη μπορά περγιουντικάρει κάθα του λογής τεσταμέντο και κοντιτσιόν οπού έχει καμωμένα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 411[5].

πρεγιουντίτσιον το.

Από το ιταλ. *pregiudizio*. Τ. *περγουντίτσιον* σε έγγρ. του 16. (Δετοράκης, Κρ. Εστ., περίοδ. δ', 2, 1988, 145), *πρεγιουδίτσιο(ν)* σε έγγρ. του 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 503, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 531· *πρεγιουδίτσιο* σήμ. ιδιωμ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2]) και *προγκιουδίτσιο* σε έγγρ. του 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 459). Τ. *πρεγιούντιζιον* σήμ. ιδιωμ. (Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ.).

Βλαπτική επίδραση, ζημία, στέρηση (των δικαιωμάτων κάπ.): *οπλεγάρεται ... να μαντινίρει τσι άνωθεν αδελφούς ... — και τούτο ... χωρίς καιανένα πρεγιουντίτσιον των δικαιωμάτων του άνωθεν κυρ Θωμά και των αδελφών του* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 128[25].

πρέζα η, Φορτουν. (Vinc.) Β' 202 κριτ. υπ., 203 κριτ. υπ., Δ' 569 κριτ. υπ.

Από το βενετ.-ιταλ. *presa* (Kahane-Tietze, Lingua Franca 358-9)· για το κυπρ. πβ. παλαιότ. γαλλ. *prise* ή *presie* (Dawkins [Μαχ. Β' σ. 264]). Τ. *πρέντζα* σήμ. ιδιωμ. (Μηνάς, Ιδιωμ. Καρπάθου, λ. *πρέντζα*). Η λ. σε έγγρ. του 17. (Κουρσάρ. 9[7]) και 19. αι. (Μαλανδράκης, Ελλην. 11, 1939, 193, Βακαλόπουλος, Μακεδ. 7, 1967, 269), στο Χρον.

Γαλαξ. (Αναγν.) 59, στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 575, στο Κριαρ., Λεξ. (παλαιότ., λαϊκ.) και σήμ. ιδιωμ. (Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ.) και κοιν. με διαφορ. σημασ. (Μπαμπιν., Λεξ., ΛΚΝ, προφ.).

1) Λεία, λάφυρο (βλ. και πραίδα): *θέλοντας να πάρω | μια πρέζα, οπού επήρασι οι Μαλτέζοι των κρουσάρω, | μέσα στη πρέζα ευρέθηκε και το παιδίν αυτείνο* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 560 κριτ. υπ., 561 κριτ. υπ.· **2)** (Πιθ. εδώ) κόλπο, τέχνασμα (που χρησιμοποιήθηκε για να αποκτηθεί κ.· βλ. και Dawkins [Μαχ. σ. 264]): *εθέλησα να ποίσω τούτην την πρέζαν διά να μεν πάγεις να δισφαμιάσεις το νησσίν* Μαχ. 86[11].

πρεζαντίζω, Χρον. Μορ. Η 7438· *π ρ ε ζ ε ν τ ί ζ ω*, αυτ. Ρ 8135.

Από το αρχ. γαλλ. *presenter* (Kahane, Sprache 553, Stanitsas (Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 87, 105-6)). Ο τ. στο Du Cange (πρεζεντίζειν). Για τη λ. και τον τ. βλ. Lex. Chron. Mor., στη λ., Τριαντ., Απ. 1, 339 και σημ. 2.

I. (Ενεργ., μτβ.) παρουσιάζω: *ενταύτα επρεζάντισε τον άντραν της εκείνον | ως αβουέ και άντραν της, ως το έχουν τα συνήθεια* αυτ. Η 7403· φρ. *πρεζαντίζω το ομάτζιον* = υποβάλλω τα σέβη μου ως υποτελής (βλ. Επιτομή, ά. ομάτζιον 1α· πβ. Zingarelli, λ. *omaggio*): *Το ομάτζιον του επρεζάντισε, ως ένι το συνήθειον* αυτ. Η 8135.

II (Μέσ.) παρουσιάζομαι: *ήλθαν εμπρός στον πρίγκιπα κι επρεζαντίστη εκείνη | ως κληρονόμος όπου ήτον του ιγονικού της όλου* αυτ. Η 7401· *όταν την εξήβαλες* (εννν. *την όψιδαν*) *κι ήλθεν εδώ εις τον τόπον, | ... ήλθεν έμπροστέν σου· | ως κληρονόμος φυσικός όπου ήτον της Ακόβου | επρεζαντίστη εις εσέν κι εζήτησέ σε δίκαιον* αυτ. Η 7447.

πρεζεντάδος, επίθ.

Από το ιταλ. *presentato* (<*presentare*) κατά τα επίθ. σε -άδος. Η λ. σε έγγρ. του 16. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 467, 480, Ζώης, Ελλην. 15, 1957, 55) και 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 503, 518, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 464, 474, ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 439, Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 7, 1957, 52) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], λ. πρεζεντάρω).

1) Παρουσιασμένος, κατατεθειμένος: *θέλει και ρεμοβέρεται από κείνη τη κομεσιόν και κάθα άλλη γραφή οπού να έχουσι πρεζεντάδα οι λεγόμενοι κομέσσοι* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 278[5]· **2)** (Προκ. για ιστίο πλοίου) (πιθ.) ανοιχτός (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *presentare*, σημασ. 16): *Εάν θέλεις να κόψεις μίαν μαΐστραν, θέλει καζούδαν το ήμισυ της αντένας και στέκει εις το θέλημα του οικοκυρού ως θέλει να την κάμει — ή κολονάδαν ή 'μπιτάδα ή πρεζεντάδα* Εκλογής χειρόγρ. 242.

πρεζεντάρω· *π ρ ε ν ζ ε ν τ ά ρ ω*, Κυπρ. χφ. 161· αόρ. *ε μ π ρ ε ζ ε ν τ α ρ ί σ τ η κ α*· μτχ. παρκ. *π ρ ε ζ ε ν τ α ρ ι σ μ έ ν ο ς*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 716[10].

Από το ιταλ. *presentare* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 96)· για το επίθημα -*άρω* στην Κύπρο βλ. Kriar., BZ 37, 1937, 396. Η λ. σε έγγρ. του 15.-16. (Μανούσ., ΕΜΑ 6, 1956, 194), 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. στ. 14[1], Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' 311[8], 324[12], Β' 302[13], Γ' 94[8], 222[16-17], Κασιμ., Έγγρ. 281 (383), 283 (392)), 17. (Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 133, 134, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 488, 503, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 464, 466, ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 357, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 87, ΑμάλΘ. 10, 1979, 160 δις, Κρ. συμβόλ. 141, 212, 258, Κουρσάρ. 9[21], Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40, 1972-73, 225) και 18. αι. (Κουρσάρ. 14[23], 16[13, 21, 24], Βισβίζ.,

ΕΑΙΕΔ 8, 1958, 154, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. 27, 1984, 381, 438, Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 474, 477, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου) και σήμ. ιδιωμ. (Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Λάζαρης, Λευκαδ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2}· βλ. και Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου) καθώς και στο ΑΛΝΕ (λογοτ.).

I. (Ενεργ.) παρουσιάζω **α)** πρόσωπο/α: *—Ξεύρεις καλά, κυρ Χάρσοντα, ...| ... πού πας να με πάρεις;| — Ξεύρω το και γνωρίζω το και θε να σ' αβιζάρω,| ομπρός στον Παντοκράτορα θε να σε πρεζεντάρω* Αλφ. 10^{56}· **β)** έγγραφο: *ήρθαν την σήμερον ο άνωθεν κυρ Μανόλης και οι λεγόμενοί του αδερφοί και επρεζεντάραν εμένα, του νοδάρο, μία στίμα* Βαρούχ. (Bakk-v. Gem.) 162^{9}· *επρεζεντάρισεν και μία γραφή του ευλαβεστάτου παπακυρ-Κωσταντή, ..., δομένη και διαβασμένη από μένα, το κατωγεγραμμένο νοδάρο, να μπορεί να βάλει και κεινού το θέλημά του, ωσά να ήτον ίδια πρεζέντε* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 130^{28}.

II. (Μέσ.) παρουσιάζομαι (στο δικαστήριο), δικάζομαι: *Ετούτους τους πέντε μόνον απ' όλον τον λαόν έκαμε και εμπρεζενταριστήκανε η δικαιοσύνη, ήγουν ήλθαν εις το κριτήριον* Σουμμ., Ρεμπελ. 187.

πρεζέντε, επίθ. άκλ., βλ. *πρεζέντες*.

πρεζέντες, επίθ., Διαθ. 17. αι. $3^{325,327}$, 9^{200}, $11^{199,201}$· (θηλ., άκλ.) Διαθ. 17. αι. 8^{13}· θηλ. *πρεζέντα* (<*πρεζέντος;*)· πληθ. *πρεζέντοι* (<*πρεζέντος;*) ή *πρεζέντι* (<ιταλ. *presenti*), Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 49^{2}, 122^{6}, Διαθ. 17. αι. 1^{110}· άκλ. *περζέντε*, Ολόκαλος (Μαυρομάτης) 29^{10}, 177^{65}, 192^{3}, *πρεζέντε*, Ολόκαλος (Μαυρομάτης) $18^{4,9}$, 48^{4}, Μορεζίν., Διαθ. 484 δις, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) $1^{22,30,33}$, 6^{10}, 18^{22}, 33^{9-10}.

Από το ιταλ.-βενετ. *presente*. Ο πληθ. *πρεζέντοι* (βλ. και Μαυρομάτης [Διαθ. 17. αι. σ. 143]) πιθ. σε έγγρ. του 16. (Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 132, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102) και 17. αι. (Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 65, Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 261, Καζανάκη-Λάππα, Θησαυρ. 18, 1981, 257, κ.α.). Το θηλ. *πρεζέντα* σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 32^{9}, 36^{4}, Δετοράκης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 147, Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 132). Τ. *περζέντες* σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυρομάτης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 167). Ο τ. *πρεζέντε* σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 5^{46}, 14^{4}, 25^{63}, 29^{4}, 32^{4}, 37^{57}, Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 108, Μαράς, Κατάστιχο 149 Α', 4, 9, 12, 16, 21, 24, 41, 42, Κασιμ., Έγγρ. 144, 180, Ναξ. έγγρ. 5^{6}, κ.α.) και 17. αι. (Έγγρ. Σαντορ. $11^{27,70}$, Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 121, 149, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 30, 2000, 334, κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., λ. *πρεζεντάρω*· βλ. και Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. **πρεζεντάρω*). Τ. *πρεζέτες* (Γρηγορόπ., Έγγρ. $37^{54,55}$) και λ. *πρεζέτης* (Γρηγορόπ., Έγγρ. 37^{53}) και *πρεζέντος* σε έγγρ. του 16. αι. (Δετοράκης, Κρητολ. 10-11, 1980, 242, Θησαυρ. 19, 1982, 160). Παρων. *Πρεζέντας* σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, στη λ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 7^{23}, $9^{28,31}$, 30^{30}, 38^{52}, Γκίνης, ΕΕΒΣ 39-40, 1972-73, 207, Βισβίζ., ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 98, Ναξ. έγγρ. 8^{3}, Κασιμ., Έγγρ. 84, 88, 95, 98, 148, 156, κ.α.) και 17. αι. (Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 64, Δετοράκης, Κρ. Εστ., περίοδ. δ', 1, 1987, 126, Έγγρ. Σαντορ. $11^{44,49,67,68}$, Βαρζελιώτη, Θησαυρ. 31, 2001, 300, Μαυρομάτης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 167, Αμάλθ. 8, 1977, 366, Δικαιοπρ.

έγγρ. (Σερ.) 131, 133, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, στη λ., κ.α.) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2], λ. *πρεζεντάρω*, Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., στη λ.).

(Συνήθως προκ. για μάρτυρες σε συμβολαιογραφικές πράξεις) **α)** παρών: *Πρεζέντε οδιά μαρτύροι: ο κυρ Ιωάννης Καλιάκης ... και Γεώργη Βαρούχας* Διαθ. 17. αι. 2[45]· *είναι πρεζέντε η κερά μου εδώ εις τούτο το κοντιτσίλλο* Διαθ. 17. αι. 2[38]· *Επιτρεπόμενος επιτρέπω εγώ, ..., εσένα του κουνιάδο μου ..., ότι να έχεις παντοίαν δύναμην και εξουσίαν, ..., έτις αψέντε ωσάν περζέντε ..., να γυρεύεις τα δικαιώματά μου* Ολόκαλος (Μαυρομάτης) 29[4]· *ήτον χρεία να ευρίσκεται και ο βασιλεύς πρεζέντε εις την εορτήν* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 115[7]· συχνά με το επίθ. *κοντέντος* (βλ. και Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 109): *να είναι οπλεγάδοι και οι δύο να τση δίδει καθαείς τα εμισά ... — η οποία είναι πρεζέντα και κοτέντα να τα σκοδάρει* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 851[16]· *πρεζέντες και κοτέντος ως άνωθεν και ο ... κυρ Νικολός, ο γαμπρός* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 13[18]· **β)** (επιρρ.) παρουσία κάπ.: *συνιβάζουνται ... περζέντε του μαστρο-Γεώργη ... και του Μανόλη Φουλέ* Ολόκαλος (Μαυρομάτης) 14[10]· *Μοιρασιά του νερού ..., το οποίον νερόν εμοίρασα εγώ Ιωάννη Ολόκαλος ... Πρώτον με θέλημαν της εκλαμπροτάτης ημών αφεντίας, ... και περζέντε και εξουσιαστικώς των ευρισκόμενων γονικάρων* Ολόκαλος (Μαυρομάτης) 12[5].

Έκφρ. *εις το πρεζέντε* = αμέσως: *λαλεί: Μηδέν πεις του φίλου σου «άμε και στράφου και εγώ να σου το δώσω ού να σου το πέψω», αν εμπορείς να το δώσεις εις το πρεζέντε* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 101.

πρεζεντιάζω, Μαχ. 162[36] χφ O, 518[5] χφ O (βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 264]), Βουστρ. (Κεχ.) 84[2], 88[17], BM 115[18].

Πιθ. από το προβηγκ. *presentar* (Χατζ, Ξέν. στοιχ. 96, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 81, 100)· πβ. γαλλ. *présenter*.

I. (Ενεργ.) **α)** παρουσιάζω, προσκομίζω κ. σε κάπ.· προσφέρω, κάνω δώρο: *ο 'πίσκοπος επήρεν ορισμόν να ποίσει την μαντατοφορίαν του καπετάνου και να πρεζεντιάσει και τα κανίσκια* Βουστρ. (Κεχ.) 88[16]· *επρεζεντιάστην ομπρός του σουλτάνου και επρεζεντίασεν και τα κανισκία και εποίκεν την μαντατοφορίαν, καθώς είχεν ορισμόν* Βουστρ. (Κεχ.) 74[2]· **β)** παρουσιάζω (πρόσωπο/α συνήθως ενώπιον διοικητικής ή δικαστικής αρχής): *επήραν τον και επρεζεντίασάν τον του πρεβετατούρη, και ο πρεβετατούρης έπεψέν τον εις το κάτεργον ωσώσπου να τον αξαμινιάσουν* Βουστρ. (Κεχ.) 240[17]· *Περί εκείνου του ανθρώπου οπού εύρει κλέφτην εις την οικίαν τούτου κλέφτοντα, πώς εντέχεται να τον πρεζεντιάσει εις την αυλήν* Ασσίζ. 267[26].

II. (Μέσ. για πρόσωπα) παρουσιάζομαι: *πηγαίνοντα εις το Καριός, επρεζεντιάστην ομπρός του σουλτάνου ... και εποίκεν την μαντατοφορίαν* Βουστρ. (Κεχ.) 74[1-2]· *παγαιννάμενος* (ενν. ο αρχιεπίσκοπος) *εις την Ρώμην, επρεζεντιάστην ομπρός του πάπα* Βουστρ. (Κεχ.) 148[13].

πρεζεντίζω, βλ. *πρεζαντίζω*.

πρεζίντιο το.
Από το ιταλ. *presidio*.

Η φρουρά (της πόλης): *Μέσα σε τόσο μου θυμό και οργή τούτη την ώρα| ήθελα το πρεζίντιο οπού 'ναι εδώ στη χώρα| να πρόβαλεν όλο γιαμιά, να κάμω να γνωρίσει| πως άντρα αδυνατότερο δεν έκαμεν η φύση Φορτουν.* (Vinc.) Δ' 194.

πρέζιον, πρέζιος το, βλ. *πρέτζιο.*

πρεζουλίνα η, Καραβ. 503[1], 505[8].

Πιθ. σχετ. με τα ιταλ. *braccio, bracciolo* (Kahane-Tietze, Lingua Franca, 120-21) - βενετ. *brazzo*, υποκορ. *brazzolin* (Boerio), πβ. *μπράτσα, μπράτσο* 3.

(Ναυτ.) πιθ. είδος σκοινιού: *Του λεγομένου καραβίου εξάρτια της θάλασσας:... πρεζουλίνες δύο· οργίες εκατόν η μία* αυτ. 498[27].

πρεζουνιέρης ο, Βουστρ. (Κεχ.) Μ 83[16], 99[5], 101[6-7]· πληθ. *πρεζουνιερήδες*, Βουστρ. (Κεχ.) 100[9].

Από το προβ. *prisounier* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 288). Τ. *πριζουνιέρης* σε κείμ. του 19. αι. (Βέης, Ελλην. 3, 1930, 174, 186).

Αιχμάλωτος: *όρισεν και έβγαλαν όλους τους πρεζουνιερήδες, ..., και εφέραν τους εις την Λευκουσίαν* αυτ. 98[6]· *ετέντωσεν (ενν. ο καπετάνος της αρμάδας) εις την μερίαν της Καμούζας, και ο ρήγας μετά του, και με τους πρεζουνιερήδες απού 'φερεν απέ την Συρίαν* αυτ. 82[16].

πρεζούνος ο.

Από το βενετ. *presòn* (Boerio, Kahane, Sprache 570) - παλαιότ. ιταλ. *presone, prisone* (Battaglia, λ. *prigione*2, Battisti-Alessio, Diz. Etim., λ. *prigióne*2).

Αιχμάλωτος πολέμου: *ένα ... καπετάνιον ...| πρεζούνον μπήκε κι έπιασε μεσ' από τα μαχαίρια.| Κι ήτον του δούκα ντε Μπαρμπόν, ...,| κι ο κόντες τον εσκλάβωσε* Κορων., Μπούας 10.

πρέκα η, βλ. *πίκρα.*

πρεκάτσο το, Πανώρ.[2] Γ' 330 κριτ. υπ.· *περκάτσο.*

Από το ιταλ. *procaccio* (Battisti-Alessio, Diz. etim.). Ο τ. από το παλαιότ. ιταλ. *percaccio* (Battaglia)· βλ. όμως και Κριαράς [Πανώρ. σ. 272], Αλεξ. Στ., Γλωσσ. Μελετ. ΙΙ 82. Λ. περκατσάρομαι σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.).

Κέρδος, όφελος: *Πότες μ' αφήνεις μια φορά τα βούγια μου να βάλω| να βοσκηθού, Φροσύνη μου, στην αποκαλαμέ σου| με το περκάτσο σου κι εσύ και με τσι πλερωμές σου;* αυτ. Γ' 330.

πρεκιός, επίθ., βλ. *πικρός.*

πρεκνός, επίθ., βλ. *περκνός.*

πρέκουλα η, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 174 κριτ. υπ.).

Από το υστλατ. *praecula* (Du Cange, Lat.). Η λ. στο Meursius (*πραίκουλα*)· βλ. και LBG.

Πολεμική πολιορκητική μηχανή που εκτόξευε βέλη, πέτρες, κλπ., καταπέλτης (πβ. ά. *πετραρία*): *πετροβόλους μηχανάς περιστήσας* (ενν. ο βασιλεύς) ... *τα τείχη κατασείειν επέταττεν. Ενεργείς μεν ουν άπασαι ήσαν, και οι πέτροι ταλαντιαίοι αφιέμενοι τας των τειχών παρέλυον αρμογάς· μία δε πρέκουλα εξ αυτών μάλιστα, ης αρχιτέκτων ην Ανδρόνικος, αυτός την σφενδόνην τον τε στρόφαλον και τον λύγον διατιθέμενος, πλειόνως διεσάλευε τον περίβολον, ως και το μεσοπύργιον* αυτ. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 175 κριτ. υπ.).

πρελατσιόν η. Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 105[6], 128[6], 144[3,7], 187[5] κ.α.

Από το βενετ. *prelazion* - ιταλ. *prelazione*. Τ. *πρελατσιό* σε έγγρ. του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 81) και τ. *πρελοτσιόν* σε έγγρ. του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 387).

(Νομ.) δικαίωμα προτίμησης: *ο άνωθεν κυρ-Τζανής δίδει θεληματικώς τη πρελατσιόν του ανωειρημένου σκορδοκηπίου απού την σήμερον ... και ο άνωθεν κυρ Γεωργηλάς πρεφερίρει όμοιως τον άνωθεν κυρ Τζανή εις το μισόν αμπέλι το απανωγεγραμμένο* αυτ. 144[12].

πρεμαζώνω, βλ. *περιμαζώνω.*

πρενζεντάρω, βλ. *πρεζεντάρω.*

πρέντζιπες, πρέντσιπες ο, βλ. *πρίγκιψ.*

πρέντζιπος, πρέντσιπος ο, βλ. *πρίγκιπος.*

πρεντικαντέρος ο· γεν. πληθ. π ρ ε ν τ ι κ α ν τ έ ρ ω, Διαθ. 17. αι. 3[324].

Από το ιταλ. *predicatóre*. Λ. *πρεδικάδορας* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 79[23, 24, 26, 33-4]).

Ιεροκήρυκας του δομινικανού τάγματος της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας (για το πράγμα βλ. και Battaglia, λ. *predicatore* 1): *Εγώ, φρα Τζιάκομους Σάλαμος, απού το Κάστρο, απού το όρντινε των πρεντικαντέρω, μάρτυρας παρακαλεμένος πρεζέντες εις τα άνωθε και υπέγραψα* αυτ. 3[326].

πρεπάμενα, επίρρ., βλ. *πρεπούμενα.*

πρεπάμενος, μτχ., βλ. *πρέπω.*

πρεπαράτος, επίθ.

Από το ιταλ. *preparato.*

Στην έκφρ. *τούτζια πρεπαράτα* = φαρμακευτικό σκεύασμα, το οξείδιο του ψευδαργύρου (βλ. και Battaglia, λ. *preparato* 10): *Όταν είναι τα ομμάτια κόκκινα και πρησμένα ή πονούσιν, έπαρε νερόν από ..., μπέρμπενα, από πήγανον, από χελιδόνιον, τριαντάφυλλα και από αλόην και τούτζια πρεπαράτα από πάσα ένα μισήν δράγμα ... και βάνε το εις το πονεμένον ομμάτι* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 229.

πρέπει, βλ. *πρέπω.*

πρεπειά η. — Βλ. και *ευπρέπεια*.

Από το ουσ. *ευπρέπεια* (Jannaris, Hist. Gramm. 80, σημ. 1) με συνίζ. και καταβιβ. του τόνου (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 101, γρ. *πρεπιά*)· βλ. όμως και Χατζιδ. ΜΝΕ Β' 104, όπου η ετυμ. της λ. *πρεπιά* από το *πρεπόν* (βλ. ά. *πρεπό*) και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 320, όπου η ετυμ. της λ. *πρεπιά* από το *πρέπει* (βλ. ά. *πρέπω*). Τ. *πρέπεια* τον 11. αι. (LBG), τ. *πρεπία* σήμ. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.) και τ. *πρεπεά* (<πρέπει) σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 314). Η λ. και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Κονδυλάκης, Κρ. Λεξιλ.) και λογοτ. (ΑΛΝΕ, λ. *πρεπιά*).

Στολίδι (μεταφ.): *Σήμερο πολεμούσινε, σήμερο εκαλεστήκα| δυο παλληκάρια οπού στη γη ταίρι τως δεν αφήκα* (παραλ. 14 στ.). *Θωρούσι* (ενν. *οι ρηγάδες και ο λαός*) *δυο χρυσούς αϊτούς, πρεπειά στην οικουμένη,| κατέχουν κι ένας απ' αυτούς σήμερον αποθαίνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 1669.

πρεπίζω. — Βλ. και *ευπρεπίζω*.

Από το *ευπρεπίζω* (Κοντοσόπ., Κρητολ. 3, 1976, 60, Παπαγρηγοράκη, Ξέν. λέξ. 17, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., κ.α.) με αφομ. και απλοποίηση των διπλών χειλικών, και αφαίρεση του ε (Hatzid., Glotta 1, 1909, 125), ή παράλ. του αρχικού *ευ-* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 577). Βλ. όμως και Hatzid., Einleit. 415 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 299, όπου *πρεπίζει* <*επρέπισε* (*πρέπει*) ή Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 159, όπου η ετυμ. από το *πρεπόν* (βλ. ά. *πρεπό*). Τ. *πρεπιdζει* (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πρέπει*) και *πρεβίζει* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 299) το 19. αι. σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας. Τ. *πρεπίτζω* σήμ. ιδιωμ. (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης). Τ. γ' εν. *πριπίζ'* σήμ. ιδιωμ. (Κοντοσόπ., ό.π., γρ. *πρεπίζ'*). Το μέσ. *πρεπίζομαι* σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.). Η λ. στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., ό.π., Δ' 577, Ϲ' 228, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Μιχαηλ.-Νουάρ., Λεξ., λ. *πρέπω*, Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν., Μηλιώρης, Μικρασιατικά Χρονικά 15, 1972, 291 (λ. *πρεπή*), Ψάλτ., Θρακικά 199), καθώς και στο ΑΛΝΕ.

(Αμτβ.) ομορφαίνω, γίνομαι ωραίος: *το βασιλιόπουλον οπού 'ναι εκεί στη μέση| κι οπού 'ρθε με πολλή αφεντιά κι επρέπισεν η χώρα·| εκείνο καμαρώνω εγώ χίλιες φορές την ώρα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 1333.

πρεπό, επίθ. ουδ., Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 44, Πανώρ.[2] Πρόλ. 7, Α' 179, Β' 316, 343 κ.α., Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α' 125, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 156, 264, 430 κ.α., Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' 79, Κατζ. Α' 345, Δ' 293, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 11, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 795[19], 819[14], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 532, 1847, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 585, 1010, Στάθ. (Martini) Ιντ. Α' 47, 233, Γ' 141 κ.α., Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 202, Γ' 49, Ε' 152 κ.α., Φορτουν. (Vinc.) Β' 118, Δ' 377, Ε' 139 κ.α., Πρόλ. άγν. κωμ. 19, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 40, Δ' 110, Τζάνε, Κρ. πολ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 384[21], 411[14], 429[3], Ολόκαλος 52[18]· *πρεπόν*, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 342, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1813, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 106, Πιστ. βοσκ. IV 5, 37, 8, 58, Παλαμήδ., Βοηβ. 274, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Δ' 1410, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 1017 κριτ. υπ., Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 194, 1160, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 318, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [1403], Ε' [1216], Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 401.

Από το ουδ. του επιθ. *ευπρεπής* με μεταπλ. κατά τα δευτερόκλ. (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 10, Γεωργακ., ΒΖ 38, 1938, 101)· βλ. όμως και διαφορ. ετυμ. (<*πρέπον* (μτχ. του *πρέπω*) και καταβιβ. του τόνου κατά το *σωστό*) Ανδρ., Λεξ. Τ. *πριπό* σήμ. ιδιωμ. (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.). Ο τ. *πρεπόν* στο Βλάχ. (λ. *πρέπον*), το 18. αι. (Δαβίδ 506) και σήμ. ιδιωμ. ως ουσ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν.). Γεν. εν. *του πρεπού* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Χατζ., Λεξ., λ. *πρεπόν* το, Φαρμακ., Γλωσσάρ. 210, Γεωργακ., ΒΖ 38, 1938, 101). Ο πληθ. *πρεπά (τα)* σε έγγρ. του 16. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 23, 1980, 464) και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979), το 18. αι. (Δαβίδ 295, 522), σήμ. ιδιωμ. ως ουσ. (Γεωργακ., ΒΖ 38, 1938, 101, Andr., Lex., λ. *πρέπον*, Πάγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 576, λ. *πρεπίδι*, Ιδίωμ. Αν. Κρ., Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου) και λογοτ. (ΑΛΝΕ).

1α) Σωστό, δίκαιο, ταιριαστό, προσήκον, πρέπον: *τη θυγατέρα μου πα νά 'βρω, να τση δώσω| λόγο για τούτη την παντρειά ...| Πρεπό μου φαίνεται κι αυτή ... να κατέχει| τούτο το πράμα παραμπρός* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 551· **β)** (σε περίφραση με το *είναι, ένα*ι, κλπ.· βλ. και *είμαι* Β'5) είναι σωστό, δίκαιο, ταιριάζει, πρέπει: *με λόγια δεν ένα*ι *πρεπό να πολυφκαριστούμε,| μα με τα έργα ...* Πανώρ.[2] Δ' 412· *Να 'χει όργηταν ο Γύπαρης είναι πρεπό σ' εσένα,| γιατί περίσσα βάσανα τον έχεις αξιωμένα* Πανώρ.[2] Ε' 213· *δεν πρέπει να σας πω και να σασε θυμίσω,| τι 'ναι πρεπό να κάμετε, γιατ' είχε 'σται περίσσο* Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Δ' 66· *πέτε τα καλορίζικα, σαν είν' πρεπό, του γάμου* Στάθ. (Martini) Γ' 506· (συχνά με το επίθ. *δίκιο*, κ.τ.ό.): *χρειά 'ναι να σου σιμώσω| ... ένα φιλί δροσάτο να σου δώσω.| Δεν ημπορώ να κάμω αλλιώς, ...,| κι αδιαντροπιά μην πει κιανείς πως είν' η εδική μου| γιατί 'ναι δίκιο και πρεπό να δροσιστού δαμάκι| τα χείλη απού 'πιασι για σε τόσες φορές φαρμάκι* Πανώρ.[2] Β' 223· *μου φαίνεται πως είν' πρεπό και δίκιο να γυρέψω| κιανέναν άξο βασιλιό, γοργό να την παντρέψω* (ενν. την Ερωφίλη) Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 539· *πρεπό 'ναι και άξιον στην μάχην να στραφούμεν* Αχέλ. 1979· με το *ότι να*: *Είναι πρεπό ότι σήμερον εδώ, σ' τούτα τα μέρη,| στον ήσκιον τούτων των δεντρών, νά 'ρθεις το μεσημέρι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β [1039]· (στον παρατ.) για κ. που θα ήταν σωστό, όφειλε να γίνει (αλλά δεν έγινε): *Τύχη, πρεπό δεν ήτονε τσ' αγάπης μας τση τόσης| τέτοιο κακό κι αλύπητο τέλος ποτέ να δώσεις* Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α' 45· *από σιμά μου μοναχή δεν έπρεπε να φύγει* (ενν. η *Πανώρια*).| *Πρεπό 'τονε να στρέψομε σπίτι συντροφιασμένες* Πανώρ.[2] Β' 423· *Δεν ήτονε πρεπόν ουδέ τιμή μου| τέτοιας λογής αδιάντροπα να διάξω* Βοσκοπ.[2] 210· **γ)** (σε θέση ουσ.) το σωστό, το πρέπον: *πλιο δε γνωρίζει το καλό, μηδέ πρεπόν εγροίκα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 96· (συχνά με τα *καλό, όμορφο, δίκιο, 'μοιαστό*, κ.τ.ό.): *είντα δεν κάνει ο Έρωτας σε μια καρδιά π' ορίζει·| σαν τη νικήσει, ουδέ καλό ουδέ πρεπό γνωρίζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1038· *κρατείτε| μακρά τη δικιοσύνη 'ξορισμένη,| κι ουδέ πρεπό μηδ' όμορφο θωρείτε* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 387· *Ω κόσμε, πώς 'ξανάστροφα σε βλέπω γυρισμένο,| και πάσα δίκιο και πρεπό βρίσκεται κουκλωμένο!* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ. -Αποσκ.) 431[6]· *Κι αν αγαπά κι αν αγαπώ, ...* (παραλ. 1 στ.) *να 'ν' άντρας μου ο Ρωτόκριτος, τότες κι εγώ να κάμω| κάθε πρεπό, κάθε 'μοιαστό, στον εδικό μας γάμο* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 1688. **2)** Έναρθρ. ως ουσ. **α)** το σωστό, το πρέπον, αυτό που αρμόζει: *το φίλο κάνουσιν εχθρό, τον εδικό έχουν*

ξένο,| σαν τως μιλήσουν το πρεπόν εις πράμα κομπωμένο Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Γ' 136· *οι βασιλιοί τό θέλου κάμνου πάντα,| και λείπουσι αποὺ το πρεπό, δίχως να λέσι σγιάντα* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 332· (στον πληθ.): *Σ' τσι χρόνους είναι κοπελιά, μεγάλη είναι στη γνώση,| πολλά τσ' αρέσουν τα πρεπά και τση τιμής η βρώση* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Δ' 556· *Πούρι δεν είσαι πελελός, μα τα πρεπά κατέχεις* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ)² Α' 365· *Μα είντα μου 'ξάζει να γροικώ και τα πρεπά να γνώθω,| εδά που σκλάβος βρίσκομαι και δούλος εις τον πόθο;* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)² Α' 263· συχνά με το ρ. *κάμνω*: *αθάνατον φήμην στον κόσμ' αφήσαν| γιατί έκαμαν το πρεπόν* Παλαμήδ., Βοηθ. 80· *Άσκημον έκαμες κι εσύ πράμα πολλά σ' εμένα,| μα εγώ 'χω μόνο τα πρεπά σιμά σου καμωμένα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 400· *τα πρεπά να κάμομε του γάμου* Στάθ. (Martini) Γ' 540· σε προσωπ.: *η πίστη δεν αποκοτά μηδ' η τιμή να εβγούσι,| ογιά τη ντήρησή τωνε, στον κόσμο να φανούσι,| και το πρεπό είναι σωπαστό και μόνο σιργουλεύγει| την τύχη* Ροδολ. (Αποσκ.) Δ' 147· *το πρεπό εκυβέρνα μου, με χαλινάρι, ακόμη| την όρεξή μου την κακή και τη σφαλτή μου γνώμη* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 237· **β)** (σε περίφραση με το *είναι*) είναι σωστό, πρέπει, αρμόζει: *δεν είναι το πρεπό σκληρότη έτσι μεγάλη| μέσα τση να 'χει καθεμιά* Πρόλ. άγν. κωμ. 17· *είν' το πρεπό, μου φαίνεται, να σασε φανερώσω| ποιος είμαι* Πανώρ.² Πρόλ. Απόλλων. 9· *άξιε θεέ, άλλοι το πρεπόν δεν είναι να γροικούσι| ποτέ τα παρακάλια σου, μα να παρακαλούσι| πρέπει όλοι εσέναν* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 57· *από καιρόν πολύ ήτονε το πρεπό μου| σιμά στην αφεντία σου να δείξω το όμπλιγό μου* Λεηλ. Παροικ. Αφ. 1.

πρεπόζιτον το.

Από το παλαιότ. ιταλ. *preposito* (Battaglia, *preposito*²).

Πρόθεση, σκοπός: *Στεριοσύνη, τουτέστιν φερμέτσα, ... ένι πηκτόν φέρμιασμαν εις έναν του πρεπόζιτον, αμμέ δεν πρέπει πάλε ο άνθρωπος να ένι τόσον φερμιασμένος εις το πρεπός του ότι ο άνθρωπος να ππέσει εις ένα βίτσιον τό κράζουσιν σκλερότητα* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132.

πρεπόμενος, μτχ., βλ. *πρέπω*.

πρεπόν το, βλ. *πρεπό*.

πρεπόντως, επίρρ., Αχιλλ. (Smith) N 1359, Διήγ. Βελ. χ 155, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 128¹², κ.α.

Το αρχ. επίρρ. *πρεπόντως*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ, λ. *πρέπων*).

α¹) Όπως πρέπει, αρμόζει, ταιριάζει: Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Κορ. Α' ιδ' 40, Ιστ. Βλαχ. 28, Βυζ. Ιλιάδ. 119· **α²)** με την πρέπουσα τιμή: Βυζ. Ιλιάδ. 279, Αχιλλ. (Smith) N 706· **α³)** κόσμια, με ευπρέπεια: Διγ. Z 3588· **β)** κατάλληλα: Hagia Sophia φ¹ 501¹³· **γ)** σωστά: Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 110⁴· **δ)** δίκαια: Βίος Αλ. 2715, Μπερτολδίνος 124, Λαυρ., Οπτασία Σ. 112.

πρέπος το, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 23ᵛ· πρεπός.

Από το *πρέπω* υποχωρ. (αντί το *πρέπον*, Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 215, ΜΝΕ Β' 64, 441, Φιλ., Θρακ. 5, 1934, 265, Andr., Lex., λ. *πρέπον το*) ή από το *πρεπίζω* (Χατζιδ.

ΜΝΕ Β' 63· πβ. ΛΚΝ λ. *-ος5*). Ο τ. *πρεπός* και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.). Τ. *μπρεπός* σήμ. ιδιωμ. στη Ρόδο και *πριπός* στη Σάμο (Γεωργακ., BZ 38, 1938, 101). Τ. *πρέπους* (Χριστοδούλου, Κουζιαν., Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ. (άκλ.), Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ. 107 (όπου και γεν. *-ου*), Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 191 (άκλ.), Αποστόλου, Λεξ. Νάουσας (πληθ. *πρέπα*), Ανδρ., Ιδ. Μελ.), όπως και αρσ. ουσ. *πρέπους* (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. (όπου και γεν. *-ου*), Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας) σήμ. ιδιωμ. Ουσ. *πρεπός ο* (από επίθ. *πρεπός* Γεωργακ., BZ 38, 1938, 101 ή από το *πρέπει* Μενάρδ., Αθ. 41, 1929, 53) σήμ. ιδιωμ. (Κιτρομηλίδης, Λαογρ. 33, 1985, 236, Λουκά, Γλωσσάρ., Σακ., Κυπρ. Β' 762, Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., Δράκου, Ιδίωμ. Κάλυμν.). Γεν. *πρεπού* (Λουκά, Γλωσσάρ. (λ. *πρεπός ο*), Σακ., Κυπρ. Β' 762 (λ. *πρεπός ο*), Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ. (λ. *πρεπός το*)) και θηλ. *η πρεπού* (Λουκά, ό.π.) σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα. Σχετικά με επίθ. *πρεπός* (<*ευπρεπός* <*ευπρεπής* βλ. Hatzid., Einleit. 381-382, Glotta 22, 131, Χατζιδ., Αθ. 43, 1931, 38, Γλωσσ. έρ. Α' 333, Β' 538, Jannaris, Hist. Gramm. 139 (από τη μτχ. *πρέπων* ετυμολογεί ο Κοραής, Άτ. Α' 52). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Andr., ό.π., Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 63, 64, 441, Αθ. 20, 1908, 568, Φιλ., ό.π., 279, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Ψάλτ., Θρακικά 199).

1α) Αυτό που αρμόζει, το προσήκον, το πρέπον· εδώ σε εμπρόθ. προσδ. με την προθ. *παρά* (πβ. και εμπρόθ. προσδ. *παρά το πρέπον*, ά. *πρέπω*): *η βασίλισσα έντιμα την εδέχθην* (ενν. *την Νεράταν*)· | *διπλήν τιμήν της έκαμεν, πλέον παρά το πρέπος* Χρον. Τόκκων 2616· φρ. (απρόσ. έκφρ.) *είναι, ένι*, κ.τ.ο. *πρέπος, πρεπός* = είναι σωστό, δίκαιο, ταιριάζει, πρέπει: *Τούτος γουν* (ενν. *ο Αδάμ*) *ένι ο αληθινός σοφός και ένι πρέπος να τον λέγομεν σοφόν ως πρώτον άγαλμα και εικόνα οπού ένι γραμμένη από τον Θεόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 66v· (σε αναφορ. πρόταση με το ως): *με βαγινοστέφανον, ως έν πρεπός, να δράμεις* Κυπρ. ερωτ. 134[6]· **β)** οφειλόμενος, αρμόζων σεβασμός: *Δόξα και πρέπος και τιμή πάντοτες εις εσένα,* | *Μαρία, μάννα του Θεού και Δέσποινα Παρθένα* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5326. **2)** Σκοπός, πρόθεση: *να ημπορέσεις δίκαια να ποίσεις εκείνον τό θέλεις και ζητάς, αν θέλεις να βουλέψεις εις βουλήν απάνω εις κανέναν πρεπός* Ξόμπλιν φ. 138v· *Σκλερότητα ένι να μηδέν θελήσει ν' αλλάξει το πρέπος του διά κανέναν θαρρούμενον πράμαν* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132· *δεν πρέπει ... ο άνθρωπος να ένι τόσον φερμιασμένος εις το πρεπός του ότι ο άνθρωπος να πέσει εις έναν βίτσιον τό κράζουσιν σκλερότητα* Άνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 132.

πρεπός το, βλ. *πρέπος*.

πρεποσύνη η, Θησ. Ζ' [61[2]], Πεντ. Έξ. XXVIII 40.

Από το *πρέπω* και την κατάλ. *-σύνη*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. ιδιωμ. στη Χίο (Pern., Ét. linguist. III, λ. *πρεπωσύνη*).

1) Ευπρέπεια, κοσμιότητα: *με κάθε πρεποσύνην με καλήν τάξιν και καλοσύνην, χωρίς καμίαν κοσμικήν πόμπαν, θέλεις περπατεί την στράταν σου* Χριστ. διδασκ. 386· *αλλά και οι αρχόντισσες οι μεγαλομανδούσες* (παραλ. 1 στ.)· *έχουν τα μέσα ενδύματα διά την πρεποσύνην,* | *ει και πολλάκις έχουν τα διά πολλήν ψυχρότην* Διήγ. παιδ.

(Tsiouni) 306. **2α)** Τιμή: *όλοι για την πατρίδαν μας και την χριστιανοσύνη| να χύσομεν το αίμα μας οπού 'ναι πρεποσύνη.| Τι την θέλουμεν την ζωήν, στρατιώτες ακουσμένοι,| στην καταφρόνεσιν Τουρκών να είμεσθε δοσμένοι* Παλαμήδ., Βοηβ. 238· **β)** δόξα: *να κάμεις ρούχα άγια του Ααρόν του αδερφού σου για τιμή και για πρεποσύνη* Πεντ. Έξ. XXVIII 2· *ο Κύριος σε άξιωσεν σήμερα να είσαι αυτουνού για λαός βλισίδι, ... και να σε δώσει υψηλόν ιπί όλα τα έθνη ος έκαμεν για έπαινος και για όνομα και για πρεποσύνη* Πεντ. Δευτ. XXVI 19. **3α)** Μεγαλοπρέπεια, επιβλητικότητα, κάλλος: *Όσο κι αν ήτον δυνατό, όσο κι αν ημπορούσαν,| την χώραν τους εστόλισαν* (ενν. οι Αθηναίοι), *όλη σε πρεποσύνη.| Χάσδια χρυσά κι ολάργυρα, και από πλούτη άλλα* Θησ. Β' [19^{6}]· *Εθώριες πώς ερχόντησαν οι βασιλείς οι τόσοι,| μετά τιμήν και έπαινον, με τόσην πρεποσύνην* Θησ. ΙΑ' [84^{4}]· *πρωτόκοκος του βοδιού του πρεποσύνη αυτουνού* (ενν. *του Ιωσέφ*) Πεντ. Δευτ. XXXIII 17· **β)** στολισμός, διακόσμηση: *και έκαμαν ... το τουλπάνι λίνο και τις πρεποσύνες των σκουφών λίνο και τα συντρόφια τα λινά λίνο κλωστό* Πεντ. Έξ. XXXIX 28.

πρεπούμενα επίρρ., Χριστ. διδασκ., Προοίμ. [β'], 160, 301, 394, 398, 408, 450· *π ρ ε π ά μ ε ν α*, Μαχ. 318$^{27-28}$, 472^{25}, 502^{14}, 504^{22}, 512$^{37-38}$.

Το ουδ. της μτχ. *πρεπούμενος* του *πρέπω* ως επίρρ. Ο τ. από τη μτχ. *πρεπάμενος* του *πρέπω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. (ΛΚΝ, λ. *πρεπούμενος*).

α) Όπως ταιριάζει, όπως αρμόζει: *ό,τι θέλεις ειπείν ..., θέλεις το πειν καλά και πρεπάμενα* Μαχ. 472^{17}· *όλα εις την Εκκλησίαν θέλουσι κυβερνάσθαι πρεπούμενα κατά την τάξιν τους* Χριστ. διδασκ. 133· *όλοι αντάμα ανοίξαν τες πόρτες και επερίλαβαν τον* (ενν. *τον καπετάνον*) *πρεπάμενα με την λιτανείαν* Μαχ. 100^{13}· **β)** κατάλληλα, όπως πρέπει: *να παιδεύουσι με επιμέλειαν πρεπούμενα καταπώς ο ίδιος ο Χριστός ... επαράγγειλε* Χριστ. διδασκ. 397· *Ο ρήγας χαιρετά σε και λαλεί, αν τον αγαπάς, ... να πας μοναύτα εις την Κερυνίαν και να την βλεπίσεις πρεπάμενα* Μαχ. 382^{24} *παίδευσε πρεπάμενα τες ε' αίσθησες του σώματος* Κανον. διατ. Α 1· **γ)** με την αρμόζουσα τιμή, με μεγάλη τιμή: *Και ενέβησαν οι μαντατοφόροι του σουλτάνου και δεν εχαιρέτησαν τον ρήγαν πρεπάμενα ουδέ τον κουβερνούρην, αμμέ με μεγάλην σουπερπίαν είπαν του πρίντζη και του ρηγός: « ... ο μέγας σουλτάνος ... εσυμπάθισέν σου από το πταισιμόν σας ...»* Μαχ. 292^{27}· *και εδεκτήσαν τον πολλά πρεπάμενα* (ενν. *τον φρε Ραμούν Μπελινγκιέρ*) *και από τον ρήγα και από τους λας του και απ' ούλην την Ρόδο* Μαχ. 188^{19}· **δ)** σωστά: *με δίκιο σάς εμπέρδεσε, πρεπούμενα ήδεσέ σας| σφικτά στα βρόχια ο Έρωτας και δούλους ήκαμέ σας* Στάθ. (Martini) Β' 221· *με κάθε δίκαιον και πρεπούμενα αποστρεφόμεσθε κάθε λογής ανακατώματα και σμίξες* Χριστ. διδασκ. 154.

πρεπούμενος, μτχ., βλ. *πρέπω*.

πρέπω, Σπαν. Ρ 246, Ασσίζ. 28^{16}, 144^{25}, Διγ. (Trapp) Gr. 1826, Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 95, 1020, 1531, Ερμον. Θ 41, 258, Ν 420, Χρον. Μορ. Η 1422, 2404 κ.α., Χρον. Μορ. Ρ 2553, 3702, 6034 κ.α., Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 190, 192, 537, Χρον. Τόκκων 1214, 1226, 2131, Ανακάλ. 48, Μαχ. 480^{29}, 508^{21}, Κορων., Μπούας 14, 26, 53 κ.α., Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 7^{5}, 94^{17}, Χρον. σουλτ. 41^{5}, Μετάφρ. «Χαρακτ.» Θεοφρ. 129, Κυπρ. ερωτ. 29^{6}, 68^{6}, 94^{24} κ.α., Πανώρ.^{2} Ε' 209, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Ε' 187, 192 χφ Χ κριτ. υπ., Στάθ.

(Martini) Α' 175, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 204[224], 1687 ϙζ' 1, 9, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β' 233, Δ' 284, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 525[2], 527[1], κ.π.α· *πέρπω*, Ασσίζ. 344[12], Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 1531 κριτ. υπ.· μτχ. ενεστ. (άκλ.) *πρέποντα*, Αχέλ. 1302, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 167· θηλ. μτχ. ενεστ. *πρεπούσα*, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [389]· ουδ. μτχ. ενεστ. *πρέπο*, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 156· μτχ. μέσ. ενεστ. *πρεπάμενος*, Ασσίζ. 28[27], 86[9], Μαχ. 172[13], 184[20], 308[5], 364[5], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 101, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 140, Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστ. (Κακ.-Πάνου) φ. 41v, Ροδινός (Βαλ.) 156, 203· *πρεπόμενος*, Παλαμήδ., Βοηβ. 643· *πρεπούμενος*, Θησ. Ε' [89[1]], ΙΑ' [26[8]], Θησ. (Foll.) I 107, Γεωργηλ., Θαν. 496, Παλαμήδ., Βοηβ. 625, Σουμμ., Ρεμπελ. 163, 181, 184, Διαθ. 17. αι. 3[206], Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 386, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1089], Ε' [45], [1618], Λίμπον. 59, Χριστ. διδασκ. 492, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 22.

Το αρχ. *πρέπω*. Τ. *πρέπου* σήμ. ιδιωμ. (Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ. 191, Πασχαλούδης, Τερπν. Νιγριτ., Αλμπανούδης, Πρακτ. Α' Πανελλ. Σ. Αν. Ρωμυλ. 342, κ.α.). Μέσ. ενεστ. *πρέπεται* (Κατέχης, ΛΔ 11, 1966-67, 103, Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.· βλ. και Δημητράκ., στη λ. σημασ. 5.), όπως και τ. *πρέπιτι* (Χριστοδούλου, Κουζιαν.) σήμ. ιδιωμ. Η μτχ. *πρεπούσα σε έγγρ.* του 15. αι. (Σάθας, ΜΒ Ϛ' 660[14])· πβ. και ουσ. *πρεπούτζα* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η μτχ. *πρεπάμενος* (αναλογ. προς τις μτχ. σε *-άμενος* (Χριστοδούλου [Κανον. διατ. σ. 395]) ή με τροπή *ό> ά* (Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ., 104)) και σήμ. ιδιωμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 762, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, Καρανικόλα Σ., και Αλ., Παροιμ. Σύμ. 25) και ως β' συνθ. στη λ. *σεμνοπρεπάμενος* (ΑΛΝΕ). Η μτχ. *πρεπόμενος* σε επιστ. του 16. αι. (Παπαδ. Στ., Απελευθ. αγώνες κείμ. Α' 41). Η μτχ. *πρεπούμενος* (νεοτ. σχηματ. <*πρέπει* αναλογ. προς μτχ. σε *-ούμενος*, Hatzid., Einleit. 148, Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 491) στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α, Λεξ., λ. *πρέπω*) και ως επίθ. κοιν. λαϊκ. Το ουδ. *πρεπούμενο* και σήμ. ως ουσ. (Κριαρ., Λεξ., λ. *πρεπούμενος*· ο πληθ. *πρεπούμενα* (τα) στο Μπαμπιν., Λεξ., λ. *πρεπούμενος*). Ουδ. της μτχ. ενεστ. *πρέπου* (Ζαφειρίου, Ιδίωμ. Σάμ.), και ως ουσ. (Προκόβας, Λεξ. Κουτσοβλαχ. 535), σήμ. ιδιωμ. Άκλ. μτχ. ενεστ. *πρέποντας σε έγγρ.* του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 371). Η μτχ. ενεστ. *πρέπων -ουσα -ον σε έγγρ.* του 18. αι. (Παπαδόπουλος, Χαριστ. Ορλάνδ. Δ' 223[7]) και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ). Το θηλ. *πρέπουσα* ως ουσ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πρέπουσα* η). Το ουδ. *πρέπον* στο Βλάχ. και σήμ. ως ουσ. Ο έναρθρ. πληθ. του ουδ. *τα πρέποντα* ως ουσ. το 18. αι. (Τραπεζούντιος, Νομοκ. 465, 468) και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ). Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ)· το γ' εν. ενεστ. *πρέπει* και παρατ. *έπρεπε* και σήμ. (απρόσ.)

1) Διακρίνομαι, ξεχωρίζω (το επίρρ. *ξεχωριστά* εδώ πλεοναστικά): *ποιος είν' οπού σε γιάτρεψεν κι έκαμέ σε να βλέπεις*| *κι ανάμεσα εις τους πτωχούς ξεχωριστά να πρέπεις;* Προσοψάς, Δράμα γενν. τυφλού 226. **2)** Τριτοπρόσ. σε χρ. μόνο στον ενεστ. και τον εν. παρατ. (συχνά με γεν. ή αιτιατ. προσωπ., βλ. και Trapp, JÖB 14, 1965, 24, Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 412)· **α)** αρμόζω, ταιριάζω, είμαι κατάλληλος για κ. ή κάπ.: *σίγα, σίγα το λοιπόν, ου πρέπει τώρα θρήνος* Λίβ. Sc. 2508· *Τα κλάηματα κι η συντριβή κι οι πόνοι κι οι πικρίες*| *πρέπουσι στ' αμαρτήματα ώσπερ γλυκιές γιατρείες* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 156· *Εσύ μικρόν και ανέλικον, καβάλα δεν σε πρέπει*

Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 8· αν ... ένι τοιούτος άνθρωπος οπού της πρέπει, ημπορεί να την πάρει διά γεναίκα Ασσίζ. 347[6] (εδώ με εμπρόθ., βλ. και Trapp, JÖB 14, 1965, 24): Η κόρη ... εκοιμήθη| εις μίαν κλίνην ολόχρυσην μετά λιθομαργάρων·| τόσα ήτον πλούσια και εύμορφη, καλά έπρεπε δι' εκείνην Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 477· β) δικαιούμαι, αξίζω, συμβαίνω δικαίως σε κάπ.: Μ' αν έν' και σαν αμαρτωλοί δε μασε πρέπει χάρη,| πέψε τση φύσης θάνατο πάραυτας να με πάρει Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 873· όλοι τον ονειδίζουσιν, όλοι τον αποκρούσιν,| όλοι τον λέγουν πρέπουν τον πλεότερα παρ' εκείνα Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 251· πρέπει μου θάνατος Μετάφρ. Δαμασκ. Βαρλαάμ 119[32]. 3) Απρόσ., ακολουθούμενο από να, ίνα, διά να (συχνά με γεν. ή αιτιατ. προσωπ.) α) αρμόζει, ταιριάζει, αξίζει: Αλήθεια, έχω παρηγορία θυμώντα σε και λέγω,| οκάποτες με αγάπησε, ου πρέπει να την ψέγω Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 44· έπρεπε την καρδίαν μου και έπρεπε και τον νουν μου| να μη σε γράψω αντιγραφήν προς την γραφήν σου ταύτην Λιβ. P 1684· Ήλιε, τι εποίησας ημίν το κακόν τούτο;| Από του νυν ου πρέπει μας, να είμεσθα εις κόσμον Διγ. Ζ 417· ιδέ και κατεχόρτασε τα θαυμαστά της κάλλη,| ετούτην πρέπει πάντοτε να χαίρεται με σένα Αχιλλ. (Smith) Ο 474· πρέπει σου 'ς τούτο πὄκαμες πάντοτε να παινείσαι Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 536· β) είναι ανάγκη να, απαιτείται: Εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος δανείζει απέ τον βίον του ετέρου ανθρώπου, και εκείνος λαμβάνει εγγυτάδες ... εκείνος οπού δύναται να ποίσει ως εγγυτήν, εις όλα πρέπει να ποίσει ως εγγυτήν Ασσίζ. 313[1]· πρέπει κάθα χριστιανός ίνα είναι έτοιμος, ήγουν εξομολογημένος και μεταλαμβανομένος των αγίων μυστηρίων Σεβήρ., Διαθ. 189[4] (εδώ με απαρέμφ.): Κομνηνής Άννας Μετάφρ. 416· (ακολουθούμενο από το ότι): Έπρεπε γουν τον Πρίαμον ότι ούτως ως εγεννήθη το βρέφος ευθύς να το αφανίσει Τρωικά 521[8]· πρέπει ότι εκείνος οπού είναι ανήξευρος από άρματα να μην πιάνει κοντάρι εις το χέρι του Μπερτολδίνος 165· (εδώ με γεν. προσωπ.): δεν είν' κανείς διά να με κλαί', πρέπει μου απατή μου| να ειπώ το μοιρολόγιον μου Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 676· γ) (σε παρατ.) για κ. που θα ήταν σωστό, χρήσιμο, όφειλε να γίνει (αλλά δεν έγινε): Μα 'πρεπε τότες ο μουσούς κι οι άλλοι να μετρήσου| πως αν της δώσουνε φωτιά (ενν. της πέτρας), το τείχος θα κρεμνίσου| τση χώρας, οπού βρίσκετο απάνω κει κτισμένο Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 500[15]· (με γεν. ή αιτιατ. προσωπ.): ανίσως και ήθελες τον Βαρλαάμ, σου ήπρεπε να ειπείς· πού εστιν εκείνος οπού έσωσε τον υιόν του βασιλέως ...;» Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 87[2]· ουδέν σε έπρεπε, αδελφέ, ούτε τιμή σου ένι, (παραλ. 2 στ.) να με ονειδίζεις άσκημα, αδίκως, παρά λόγου Χρον. Μορ. Η 4172· Μάγειρας να 'μαι μ' έπρεπεν, εγώ να μαγειρεύω,| όχι τραγούδια, χορούς εύκαιρα να γυρεύω Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 94[19]· δ) (εδώ σε προσωπ. σύντ. λόγω έλξης προς γειτονικά ρ.): Τοιούτα πράγματα ένι απέ τα ποία οι άνθρωποι ουδέν πρέπουν να αγκαλέσουν εις την αυλήν Ασσίζ. 35[22]· δεν πρέπουσι να στέκου στολισμένοι τοίχοι άσκημοι και χαμηλοί και κακοσοθεμένοι Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 33.

Φρ. 1) Καθώς/σαν/ως (γιον)/ωσάν/ώσπερ πρέπει (με γεν. ή αιτιατ. προσωπ., σε και αιτ.) = όπως επιβάλλεται, αρμόζει, είναι σωστό (πβ. λ. καθωσπρέπει σημ.): Πρόσεχε αυτού οπού ηκούμπισες κι ετάχθης να δουλεύεις (παραλ. 13 στ.). Αγάπα τους ως φίλους σου, τίμα τους καθώς πρέπει Σπαν. V 104· η εδική τως μοίρα| τσ' έκαμε νά 'ρθουσι κι οι δυο να μου το φανερώσουν,| για να μπορούν το κρίμα τως σαν πρέπει να

πλερώσουν Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 170· το παιδίν, ο Διγενής Ακρίτης,| αναθρέφετον ως πρέπει και ως αξιάζει Διγ. (Αλεξ. Στ.) Esc. 611· εντέχεται εκείνος να ομόσει εις τον νόμον του, ... επειδή ουκ έχει τοιούτας μαρτυρίας ως γιον πρέπει να έχει Ασσίζ. 235[9]· Εκείνη δε πάραυτα έδραμεν και επροϋπάντησέ με και έδησεν τα χέρια της ωσάν έπρεπεν ... και εχαιρέτησέ με προσκυνούσα Διγ. Άνδρ. 393[20]· Νομίζω η ευγενική ψυχή δεν υπομένει| 'ς τούτον τον κόσμον διά να ζει και να βαρυναστένει,| αλλ' αποφαίνει βέβαια ή να ζει ώσπερ πρέπει,| ή ανδρείως το σώμα του εις θάνατον το τρέπει Κορων., Μπούας 41· εκείνος αρματώθηκεν ως του έπρεπεν ως ρήγας Χρον. Μορ. Η 6205· να πάσιν και οι άρχοντες, για να τον συνεβγάλουν,| σαν πρέπει γαρ των αφεντών και καθενός μεγάλου Ιμπ. (Legr.) 274· η βασίλισσα εγέννησεν την κόρην. ... Και αναθρέφετον με τας βαΐας της και τας αρχοντοπούλας της, καθώς την έπρεπεν Διγ. Άνδρ. 314[8]· να τιμήσεις και εμένα,| να με δώκεις αρχοντίαν,| καθώς πρέπει στους μεγάλους βασιλείς και αυθεντάδες Πτωχολ. Β 375. **2)** Πρέπει μου (σου, του, κλπ.) και περίτου = μου αξίζει και με το παραπάνω: πρέπει μου και περίτου όσα παθθάννω,| καλά και δεν μου πρέπει να θρηνίζω Κυπρ. ερωτ. 29[3]· Και θωρώντα αφέντης ο Θεός τα κρίματά μας ήρταν μας οι πειρασμοί απ' τους Τούρκους και έπρεπέ μας και περίτου Ανων., Ιστ. σημ. ρμ'.

Η άκλ. μτχ. ενεστ. πρέποντα ως επίρρ. = **α)** με ταιριαστό, αρμόζοντα τρόπο: Ας τον ευχαριστήσομεν πρέποντα (ενν. τον δεσπότην Χριστόν), ... με ελεημοσύνες, προσευχές ... και με άλλα έργα θεάρεστα Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 167· **β)** όπως πρέπει, δίκαια: όλοι μας πρέποντα να κριθούμεν Αχέλ. 1302.

Η μτχ. ενεστ. πρέπων ως επίθ. = που αρμόζει, κατάλληλος, ταιριαστός, ανάλογος, αναγκαίος: Τώρα με την παρηγοριάν πεθαίνω την πρεπούσα Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [389]· εξόφλησέ τους τες ημέρες εκείνες και κατά τα καμώματά τους τους έδωσε και την πρέπουσαν πληρωμήν Σουμμ., Ρεμπελ. 191· συχνά σε περίφραση με το είναι (πβ. απρόσ. πρέπει): Καλώς σας ηύρα· εις τα πολλά σκοτάδια, οπού δε βλέπω,| με τες φωτιές σας σήμερο να πορπατώ είναι πρέπο Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 156.

Το ουδ. της μτχ. ενεστ. πρέπον έναρθρ. ως ουσ. = αυτό που αρμόζει, αξίζει, οφείλει να, επιβάλλεται, επιτρέπεται: προτού μας πάρ' η θάλασσα να μας καταποντίσει,| ποιήσομε τα πρέποντα εν εξομολογήσει Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 180· σε περίφραση με το είναι (βλ. παραπάνω): να πάθει ως έν' το πρέπον της, να πάθει ως έν' το δίκιον Φλώρ. 427· εδώ σε εμπρόθ. προσδ. με τις προθ. κατά (ήδη αρχ.), παρά (ήδη μτγν.): Βίος Αλ. 2880, Ιστ. Βλαχ. 1852· εκείνος οπού αγωγίασεν το κτηνόν ... το παραφόρτωσεν γομάριν παρά το πρέπον Ασσίζ. 75[24].

Η μτχ. πρεπούμενος/-άμενος ως επίθ. = ταιριαστός, κατάλληλος, σωστός, αναγκαίος, οφειλόμενος, επιβαλλόμενος: έδωκέν τους (ενν. ο ρήγας) πρεπάμενα κανισκία να δώσουν του σουλτάνου Μαχ. 162[5]· έδωκέν τους τέρμινον πρεπάμενον Μαχ. 332[17-18]· να σας δείξω τείντα δύναμιν είχεν ο ρήγας της θαλάσσου, και δεν έφτασαν εις την Λεμεσόν εις τον πρεπάμενον καιρόν Μαχ. 666[16]· εις όλες τες οικουμενικές σύνοδες τίποτες δεν έλεγαν οι Πατέρες μας, μόνον έδιδαν την πρεπάμενην υποταγήν του επισκόπου της Ρώμης Ροδινός (Βαλ.) 148· να διδαχθούμεν να προσευχόμεσθαν με τον νουν μας και με την πρεπάμενην προσοχήν και ταπείνωσιν Ροδινός (Βαλ.) 74· συχνά σε περίφραση με το είναι (βλ. παραπάνω): ήτανε αναγκαίον να γραπτεί ο λαός όλος,

διά να ηξεύρουν με πάσαν αληθοσύνην πόσος λαός ευρίσκεται, και ετούτο ήτανε πρεπούμενο να γένει Σουμμ., Ρεμπελ. 162· *δεν είναι πρεπούμενον να 'ρθεις με το σκοτάδι,| διότι έχεις και εχθρούς οπού δεν σ' αγαπούσιν* Ιστ. Βλαχ. 2142.

Το ουδ. *πρεπούμενο/-άμενο* έναρθρ. ως ουσ. = **1α)** αυτό που πρέπει, το σωστό: *το πρεπούμεν' όλες μας κάμομεν ωσάν πρέπει* Θησ. (Foll.) I 88· *ποίσε το πρεπούμενον, τό έναι για τιμή σου* Θησ. Β' [41[4]]· **β)** το ταιριαστό (σε περίφραση με το *είναι*, βλ. παραπάνω): *όρισεν* (ενν. *ο Μιχαήλ*) *κι εθάψαν τον μετά τιμήν μεγάλη,| ως ήτον το πρεπούμενον αυτού του καρδινάλη* Παλαμήδ., Βοηβ. 634. **2)** Αυτό που δικαιωματικώς ανήκει σε κάπ.: *Ο μεμψίμοιρος είναι τοιούτος, ώστε, ... όταν νικήσει νίκην, και να έχει όλας τας ψήφους, να καταδικάζει τον γραφέα της αποδείξεως πως άφησε πολλά από τα πρεπάμενα* Μετάφρ. «Χαρακτ. Θεοφρ.» 129.

πρέσα η, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3479, 4415, 5075, 6019, 9502, 9725, Θησ. Η' [20[8]], [24[7]], [32[4]], Θησ. (Foll.) I 75.

Από το ιταλ. *pressa*. Η λ. στο Meursius και σήμ. με διαφ. σημασ.

1) Πλήθος που στριμώχνεται σε ένα μέρος, συνωστισμός: *Ο Έκτωρ εις τον πόλεμον υπάγει όσα ημπόρει,| αλλ' ουκ ημπόρει διά να εβγεί την πόρταν εκ την πρέσαν| των τροπευμένων του λαού όπου έφευγαν απέσω* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 6980· (εδώ προκ. για μεγάλο αριθμό ζώων): *Τον Μενέλαον επίασαν, κρατούν τον εις την μέσην,| αλλ' εκ την πρέσαν την πολλήν των ίππων ουκ ημπόρουν| να εβγάλουν τον Μενέλαον όπως να τον επάρουν* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 6152. **2α)** (Ειδικ.) συνωστισμός των στρατιωτών στο πεδίο της μάχης: *Ο Πύρρος ο θαυμάσιος ανδρεύθηκεν ως γίγας·| με το σπαθίν το φοβερόν τό εκράτει εις τας χείρας| τας πρέσας εδιεχώριζε, συμπλοκήν αναδεύει* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 11029· *Απέ την πρέσαν την πολλήν, κι εκ τους πολλούς τους κόλπους,| οι δυο τους εχωρίσασι, ο Παλαμών κι Αρκίτας* Θησ. Η' [17[1]]· **β)** (κατ' επέκταση) η ένταση της πολεμικής συμπλοκής: *τα άρματα εκατέκοψαν* (ενν. *ο Αινεάς και ο Τελαμώνιος*), *τυχαίνει να αποθάνουν| οίος και αν έναι από τους δύο ή και οι δύο άμα,| αλλ' η πρέσα της συμπλοκής ήλθεν, εχώρισέ τους* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 3884.

πρεσβεία η, Γεωργίου ρήτορος, Στίχ. α 69, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 78[r], Διακρούσ. 117[b].

Το αρχ. ουσ. *πρεσβεία*. Η λ. και σήμ.

1) Αποστολή πρέσβεων· πρέσβεις: Θεολ., Τζίρ. 354[10]. **2)** Ταπεινή και σοβαρή αίτηση· προσευχή: *Ιδού, λοιπόν, γονυπετώ κι άρχομαι της πρεσβείας| μετά ψυχής ειλικρινούς και καθαράς καρδίας:| Άναρχε, ατελεύτητε, Κύριε παντοκράτορ ...* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 63· *Το δε βουνόν του Ααρών έστι κατά την δύσι·| οπόταν γαρ εβούλετο θυσίαν ίνα θύση| ανήρχετό τε επ' αυτό μεθ' όσης ευλαβείας,| υπέρ του Ισραήλ ποιών προς τον Θεόν πρεσβείας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1428. **3α)** Μεσολάβηση, μεσιτεία στο Θεό αγγέλων, αγίων ή της Παναγίας: *ημείς, διά αυτού και μετ' αυτόν* (ενν. *τον άγιον Θεόδωρον*), *θαρρούντες εις τας ευχάς αυτού και πρεσβείαν, καρτερούμεν ενταύθα* Χειλά, Χρον. 347· *Αυτός ο Χριστός, οπού είναι Θεός και Σωτήρ διά πρεσβειών της Παναγίας Θεοτόκου, να μας δώσει αυτήν την πνευματικήν χαράν και αγαλλίασιν*

Ροδινός (Βαλ.) 95· **β)** (συνεκδ., προκ. για την Παναγία) μεσίτρια: *Συ δε, Παρθένε Δέσποινα, η τον Θεόν τεκούσα,| υπέρ υμών προς τον Θεόν μη παύσεις δυσωπούσα.| Σε βοηθόν κεκτήμεθα, σκέπην και προστασίαν,| και διά σου προς τον Θεόν έχομεν παρρησίαν,| και δέχου την μητέρα σου, Χριστέ, την σην πρεσβείαν,| ρυσθήναι κινδύνων πειρασμών και πάσαν αμαρτίαν* Διακρούσ. 119[27]. **4α)** Πρόποση: *πίνουσιν οι βάρβαροι το κρασοπινακάτο·| και δεύτερον σηκώνουσι διά την Παναγίαν,| και την κακήν τους όρεξιν την λέγουσι πρεσβείαν* Ιστ. Βλαχ. 2118· φρ. *πίνω εις πρεσβείαν* + γεν. = πίνω στη υγεία κάπ., κάνω πρόποση (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 10, 1933, 148-9, καθώς και Du Cange, λ. *πρεσβεύειν*): *Ο χυδαίος ουν και αγοραίος λαός, εξελθόντες εκ της αυλής του μοναστηρίου, εν καπηλείοις κρατώντες εν χερσί τας φιάλας πλήρεις ακράτου, αναθεμάτιζον τους ενωτικούς, πίνοντες εις πρεσβείαν της εικόνος της Θεομήτορος και παρακαλούντες αυτήν του γενέσθαι προστάτης και αρωγός της πόλεως* Δούκ. 317[18]. **β)** το κρασί που έπιναν οι μοναχοί απευθύνοντας ευχαριστίες στο Θεό μετά την τελετουργία της παναγίας (βλ. ά. *πανάγιος*, καθώς και Du Cange, λ. *Παναγία*): *Οπόταν δε εστιαθείς, λάβεις και παναγίαν,| ην υψούσιν εκάστοτε, και πίεις και πρεσβείαν,| ευθέως ευχαρίστησον Θεώ τω ευεργέτη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 964.

πρεσβείον το· γεν. πληθ. *πρεσβειών*, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1284 δ' 67, 1285 ε' 1.

Το αρχ. ουσ. *πρεσβείον*. Η λ. στον Αρμεν., Εξάβ. Δ' 9[24], Ε' 8[81], σε έγγρ. του 14. αι. (Act. Vat. II 102[64], 103[35, 53]) και στο Κουμαν., Συναγ.· βλ. και LBG, λ. *πρέσβειον*.

α) Δικαίωμα κατά προτεραιότητα· προνόμιο: *Τα δε παιδία των γονέων, λόγω φυσικώ και πρεσβείω της φύσεως, και τη ευχή των γονέων κληρονομούσι* Zygomalas, Synopsis 209 K 25· **β)** (ειδικ., πληθ.) εκκλησιαστικά προνόμια: *Περί προνομίων του καθ' ενός πατριάρχου ... και τι πρεσβεία και προνόμια λέγονται τα δίκαια της εκκλησίας οπού έχουν και εις ανθρώπους και εις κτήματα* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1281 δ' 2· *Ο δε γ' κανών της β' συνόδου λέγει ότι ο Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης να έχει τα πρεσβεία της τιμής ώσπερ ο Ρώμης* Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 1283 δ' 34.

πρεσβεολόγος ο.

Από το ουσ. *πρέσβης* και το β' συνθ. *-λόγος*.

Πρεσβευτής: *Τότε ο Βελισάριος μετά ταπεινοσύνης| εξέρχεται διακρατών καυχίν ελεημοσύνης* (παραλ. 12 στ.). *Τούτο γαρ και εποίησεν επιταυτού εκείνος,| να τον ιδούν οι άρχοντες και ο βασιλεύς εκείνος,| να προσλάβει ο βασιλεύς εκ τους πρεσβεολόγους| κατηγορίαν και εντροπήν και όνειδος και ψόγους* Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 915.

πρεσβευτής ο, Βίος Αλ. 1548, Θεολ., Τζίρ. 357[2], Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 885, Παϊσ., Ιστ. Σινά 74.

Το αρχ. ουσ. *πρεσβευτής*. Η λ. και σήμ.

1) Επίσημος απεσταλμένος ενός κράτους σε μια ξένη χώρα: Ριμ. Βελ. ρ (Bakk.-v. Gem.) 861, Zygomalas, Synopsis 265 Π 41. **2)** (Προκ. για αγγέλους ή αγίους) διαμεσολαβητής ανάμεσα στους ανθρώπους και το Θεό: *ας κάμομεν προσευχήν προς τον Κύριον, να τον παρακαλέσομεν να κυβερνήσει την παρούσαν ημών ταύτην ζωήν ...,*

βάλλοντας μεσίτας προς αυτόν και πρεσβευτάς τους αγίους τούτους οσιομάρτυρας Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 96.

πρεσβεύω, Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[44].

Το αρχ. *πρεσβεύω.* Η λ. και σήμ.

Α' Μτβ. 1) Διαπραγματεύομαι την ειρήνη (η χρ. ήδη αρχ.): *Ο δε βασιλεύς Μανουήλ ορών τον θόρυβον εν μέσω του όχλου κατά του Θεολόγου, στέλλει τούτον προς τον Μουράτ, ως δήθεν πρεσβεύσων τα της ειρήνης* Δούκ. 231[22]. **2)** Παρακαλώ θερμά κάπ. να μου προσφέρει βοήθεια ή προστασία, ικετεύω: *Και η εκκλησία οπού 'μεστεν την λέσι Παναγία | και αυτείνη επρεσβεύομεν να μας δώσει υγεία* Διήγ. ωραιότ. 572.

Β' Αμτβ. 1) Αντιπροσωπεύω μια χώρα ως πρεσβευτής: Βίος Αλ. 2845. **2)** Παρακαλώ, προσεύχομαι· μεσιτεύω: *και ώστε που να 'χει* (ενν. ο *Λίμπονας*) *την ζωήν τάσσει να μνημονεύει* (ενν. *τον Περούλη*) | *και καθ' ημέραν στον Θεόν διά λόγου του πρεσβεύει* Λίμπον. 496· *εις τον ουρανόν σιμά εις τον Πατέρα διά λόγου μας πρεσβεύει* Χριστ. διδασκ. 230. **3)** (Εδώ) κρίνω, αποφασίζω: *Ου παραιτούμαι δικαστήν, ουκ αποφεύγω κρίσιν, | ου τρέμω τον κατήγορον ουδέ τον συκοφάντην* (παραλ. 2 στ.) *μόνον μη κατ' εμπάθειαν ο δικαστής κρινέτω, | αλλά κατά το δίκαιον η κρίσις πρεσβευέτω | και αν ελεγχθώ παρά τινος ας πάθω και δικαίως* Προδρ., Δεητ. 218.

πρέσβυς ο, Ερμον. Χ 249, Βίος Αλ. 3491, Πανάρ. 78[34], Λέοντ., Αιν. (Knös) 178[3], Έκθ. χρον. 25[25], Κορων., Μπούας 34, Zygomalas, Synopsis 274 Π 94, Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 38[22]. — Βλ. και *πρεσβευτής.*

Το αρχ. ουσ. *πρέσβυς.* Η λ. και σήμ. (γρ. *πρέσβης*).

1) Ηλικιωμένος άνθρωπος, γέρος: Λέοντ., Αιν. (Brokkaar) Ο ΙΧ[4]. **2α)** Επίσημος απεσταλμένος ενός κράτους σε μια ξένη χώρα, πρεσβευτής: Ερμον. Γ 156, Σφρ., Χρον. (Maisano) 70[7]· **β)** αντιπρόσωπος κράτους, πρόξενος: *και με όλα τα κακά οπού είχεν ο απάνθρωπος, εφιλιώθη με τους Τούρκους και έφερεν πρέσβυν (ήγουν κόνσουλον) εις τα Ιωάννινα τον Κασίμ πασιά* Ιστ. δεσποτών Ηπείρ. 23[3]· **γ)** (γενικ.) εκπρόσωπος: *προβάλλομαι μεσίτην τε και πρέσβυν | ως προς την βασιλείαν σου Γεώργιον τον Δούκαν, | τον εν πολέμοις όντα σοι καλόν συνοδοιπόρον* Προδρ. (Eideneier) IV 654.

πρεσβυτέριον το, Χριστ. διδασκ. 467.

Το μτγν. ουσ. *πρεσβυτέριον.* Η λ. και σήμ. στον τ. *πρεσβυτέριο.*

(Εκκλ.) συμβούλιο των πρεσβυτέρων της εκκλησίας με ποικίλες αρμοδιότητες (βλ. και λ. *πρεσβύτερος*): *Πρεσβυτέριον λέγει την συμμάζωξιν της άνωθεν* (ενν. *εκκλησίας*) ..., *λέγει το και συνέδριον* αυτ. Προοίμ. [ι']· *Τα πρεσβυτέρια ολούθεν να 'χουσι έγνοιαν να ευρίσκουνται ... καλοί διδάσκαλοι των παιδίων* αυτ. 469· *να έχουσι* (ενν. *οι εκκλησίες*) *χωρισμένα τα πρεσβυτέρια, τες συνάθροισες και τες τοπικές τους σύνοδες* αυτ. 485.

πρεσβυτέρισσα η, Νεκρολ. φ. 84, Κανον. διατ. Β 275, Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 223-224, Αποκ. Θεοτ. (Pern.)251. — Βλ. και *πρεσβύτις, πρεσβύτερος.*

Το θηλ. του επιθ. *πρεσβύτερος* (ως ουσ.) με κατάλ. *-ισσα.* Η λ. τον 4.-5. αι. (L-S

Suppl., στη λ.) και σε έγγρ του 14. (Cod. Mon. Prodr. A 151[1]) και 15. αι. (Μαυροειδή-Πλουμίδη Φ., Θησαυρ. 8, 1971, 131)· πληθ. *πρεσβυτερίσσαι* στο Du Cange, λ. *πρεσβύτερος*.

1) (Εκκλ.) *άγαμη γυναίκα η οποία είχε κάποια εκκλησιαστικά καθήκοντα* (για το πράγμα βλ. και Du Cange, Lat., λ. *presbyterae*): *ως προς καιρού υπήρχε τις γυνή πρεσβυτέρισσα έμπροσθεν των πυλών της Παμμακαρίστου, ην γαρ ασελγές γύναιον, εκ γαρ του κάλλους αυτής έσχε πολλούς εραστάς* Έκθ. χρον. 36[19]. **2)** Σύζυγος ιερέα, παπαδιά (βλ. και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 192-3, 266): *Όστις αμαρτέψει εις πρεσβυτέρισσαν, ζώντος του ιερέως, ακοινώνητος χρόνους λ' και καθ' εκάστην μετανοίας ρ'* Κανον. διατ. Α 784.

πρεσβύτερος, επίθ., Σωσ. 49[38, 40], Μαλαξος, Νομοκ. 149, Zygomalas, Synopsis 260 Π 2, Βακτ. αρχιερ. (Ακανθ.) 858 ι' 1-2, 5, ια' 2, 3, 10, 13.

Το αρχ. επίθ. *πρεσβύτερος*. Η λ. και σήμ.

Μεγαλύτερος σε ηλικία, παλιότερος· (εδώ για τη Ρώμη σε αντιδιαστολή με τη Νέα Ρώμη, την Κωνσταντινούπολη· βλ. και Lampe, στη λ., I4b): *εβασίλευσε* (ενν. *ο Φλώριος*) *ευσεβώς στην πρεσβυτέραν Ρώμην* Φλώρ. 1843.

Το αρσ. ως ουσ. = **1)** Ηλικιωμένος άνδρας, γέρος: Παϊσ., Ιστ. Σινά 11. **2)** Μέλος του ιουδαϊκού συμβουλίου: *Εγγύς του παραδείσου δε της σώφρονος Σωσάννης | πρεσβύτεροι κατώκησαν δύο των Ιουδαίων | οίτινες προεκρίθησαν κριταί της γερουσίας* Σωσ. 48[8]. **3)** (Εκκλ.) **α)** ιερέας: *Τω δε ϛϽλδ' έτει ... κεχειροτόνημαι διάκονος ... μετά δε πενταετίαν δύο δεόντοιν μηνοίν εγενόμην πρεσβύτερος* Byz. Kleinchron. A' 659[4]. **β)** (γενικ.) ιερωμένος της ορθόδοξης εκκλησίας που υπάγεται στην εξουσία του επισκόπου (για τη σημασιολ. εξέλιξη της λ. βλ. και Lampe, στη λ., IIB): *Επίσκοπος ... έχει δύναμιν να κάμνει πρεσβυτέρους, ήγουν παπάδες, ιεροδιακόνους, υποδιακόνους, αναγνώστας, ψάλτας και μοναχούς* Zygomalas, Synopsis 185 E 54.

Το θηλ. ως ουσ. = η σύζυγος ιερέα, παπαδιά (βλ. και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 192, 266): *Τω αυτώ χρόνω απέθανεν του παπακυρ-Βασιλικού η πρεσβυτέρα και εχήρεψεν ο άθλιος, νέος άνθρωπος ως λς' χρονών* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 81[v].

πρεσβύτης ο, Ριμ. θαν. 23, Περί Ιωσήφ 251, Πανώρ.[2] Δ' 185, 213, Ε' 314, 371 κ.α., Πιστ. βοσκ. IV 3, 170, V 2, 211, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [487], [612].

Το αρχ. ουσ. *πρεσβύτης*. Η λ. και σήμ. λόγ.

1) Ηλικιωμένος άνδρας, γέρος: Μαλαξός, Νομοκ. 538· (σε προσφών.): Πτωχολ. α 914. **2)** Ιερέας, «γέροντας» (πβ. ά. *πρεσβύτερος*· βλ. και Krawczynski [Πουλολ. σ. 129 σημ.], καθώς και Πηδώνια Κομν., Χορτάτσης 101-3): *πολλάκις αν εγέννησεν καμία από τας Εβραίας, | και ανέβαινεν εις τον ναόν, τάχα να σαραντίσει, | πουλία εκ τα πουλία μου έδιδεν τον πρεσβύτην* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] 586· *Επάκουσε η θεά τα παρακάλια | του πιστεμένου αγαφτικού και δούλου | δικού τση και πρεσβύτη του ναού τση* Πιστ. βοσκ. Ι 2, 212· (ως επων. του Μεγάλου Βασιλείου): *Ετέλειωσα τό άρχισα με του Θεού την χάρην, | στους χίλιους πεντακόσιους, τον μήναν το Γενάρην, | στην πρώτη, του Βασίλειου, άγιου του πρεσβύτη* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 1899. **3)** Απεσταλμένος,

πρεσβευτής: *Δεν θέλεις δυνηθεί να υποτάξεις τους Σαμίους, έσοντας να είναι ο Αίσωπος να τους δίδει βουλές. Κάλλιον έναι να αποστείλεις πρεσβύτην, ήγουν ελτζή, να σου δώσουν τον Αίσωπον και τάξε τους μεγάλες δωρεές και χαρίσματα* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Α' 37[31].

πρεσβυτικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πρεσβυτικός*. Η λ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

Γεροντικός: Δούκ. 41[13].

πρεσβύτις η.

Το αρχ. ουσ. *πρεσβύτις*. Η λ. στο Du Cange (*πρεσβύτιδες*) και το ΑΛΝΕ· βλ. όμως και LBG.

(Εκκλ.) άγαμη ή χήρα γυναίκα, συν. προχωρημένης ηλικίας, επιφορτισμένη με εκκλησιαστικά καθήκοντα (για το πράγμα βλ. Lampe, στη λ. II, καθώς και Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονόμ. γυν. 157, 200): *Περί της υβρισάσης* (ενν. *μοναστρίας*) *τινά των πρεσβύτιδων* Μαλαξός, Νομοκ. 227.

πρεσίζω.

Από το ουσ. *πρέσα* και την κατάλ. *-ίζω*. Λ. *πρεδ (ι)άζω* και *προδ (ι)άζω* σήμ. στην Κύπρο (Φαρμακ., Γλωσσάρ. 341, Χατζ. Λεξ., λ. *πρέσα*)· πβ. σημερ. *πρεσάρω*.

Πιέζω· (εδώ) συνωστίζομαι, συγκεντρώνομαι (γύρω από κάπ.): *τον Μισκερόν τον βασιλέα ...* | *έδωκεν ο Μενέλαος κονταρέαν γεμάτην* | *εκ τον ίππον τον έρριψεν, αλλ' ουδέν ελαβώθη.* | *Ο λαός τον επρέσισε* (έκδ. *επρέσσισε*), *μέγα πείσμα εγίνη,* | *μη και να τον εβγάλωσιν έξωθεν εκ τους ίππους* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 6776.

πρεσκρίτος, επίθ.· *περσκρίτος,* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 748[10-11], 783[10, 12].

Από το ιταλ. *prescritto.*

(Νομ.) που ακυρώνεται μετά από την παρέλευση ορισμένου χρόνου, παραγραμμένος (για τη σημασ. βλ. και Battaglia, λ. *prescritto* 6): *ανισώς και φανερωθεί το ινστρουμέντο και δεν είναι ως εδά περσκρίτο ... να το παίρνει* (ενν. *το αμπέλι*) *... και να τονε πλερώνει του αυτού κυρ Φραγκία ο αυτός κυρ Νικολός αποδά και ομπρός, έως να τον εξαγοράσει γή πούρι και είναι περσκρίτο να τονε πλερώνει παντοτινόν αιώνιον* αυτ. 748[13].

πρεσκριτσιό(ν) η· Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 681[13]· *περσκριτσιό(ν),* αυτ. (Bakk.-v. Gem.) 726[18], 736[16], 795[24].

Από το ιταλ. *prescrizióne.*

(Νομ.) χρονικό διάστημα ανάμεσα στη συμφωνία και την οριστική αγορά έγγειας ιδιοκτησίας, μετά την παρέλευση του οποίου ο πωλητής έχει δικαίωμα εξώνησης (για τη σημασ. βλ. και Battaglia, λ. *prescrizióne* 3): *ο Μάρκος Βαρούχας και Εργίνα και Μαρία, οι γιαδερφίδες του ... δίδου ... του αφέντη Τζώρτζη Βαρούχα ... χωράφια ... όπου έχου στα Μαυρόγια ... με τέρμενο ... να μπορού να τα ξαγοράσου έως χρόνους τρεις πρώτους ερχόμενους ... Πρεζέντε και κοντέντα ... η κερά Μαρκεζίνα ...*

μάνα του αυτού Μάρκο, ... ομπλεγάρεται ... να μαντενίρει τον αυτόν αγοραστήν εις το ποσέσον των αυτών χωραφίων ... και ντοπό τση περσκριτσιόν αυτ. (Bakk.-v. Gem.) 727^{13-14}.

Πρετεγιάννοι οι.

Από το ιταλ. *Pretegianni* (Battaglia).

Ονομασία λαού που κατοικούσε στην περιοχή της Αφρικής: *Βασιλείαι των έξω Αιθιόπων, των λεγομένων Αβυσσίνων και Πρετεγιάννων* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 257 δις.

πρετεντερίζω. — Βλ. και *πρετεντέρω*.

Από τον αόρ. του *πρετεντέρω* ή το *πρετεντέρω* αναλογ. με τα ρ. σε -*ίζω*. Τ. *πρετενδερίζω* σε έγγρ. του 17. αι. (Κρ. συμβόλ. 163). Η λ. σε έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 298, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 462) και σήμ. ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πρετεντέρω*).

Σκοπεύω: *ένα κομμάτι αμπέλι και γυράμπελο ... την σήμερον ηθέλησεν ο Μάρκος Λίμας ... και ξαγοράζει το ... να το κρατεί ... το αυτό αμπέλι, ωσάν και το φυτίδι οπού επρετεντέριζεν ο ... μισερ Γεώργης να κάμει εκεί* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 842^{6}.

πρετεντέρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 637^{2}.

Από το ιταλ. *pretendere*. Τ. *μπρετεντέρω* σε έγγρ. του 18. αι. (Κουρσάρ. 20^{9}). Τ. *πρετενδέρω* στο Somav. και σε έγγρ. του 18. αι. (Μαλανδράκη, Ελλην. 10, 1937-38, 325). Τ. *πρετεντάρω* σε έγγρ. του 18. (Μπόμπου-Σταμάτη 476, 479) και 19. αι. (Σοφιανός, ΕΕΚυκλ.Μ 11, 1979-1981, 7^{16}) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *πρετεντέρω*). Τ. *προτε(ν)τέρω* σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 173 (264)) και 18. αι. (Κατσουρ., Νησιωτ. Επετ. 1, 1918, 155, Μπόμπου-Σταμάτη 487). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α΄ 172^{7}, Β΄ 3^{5}, 7^{4}), 18. (Έγγρ. Σαντορ. 32^{23}, 38^{42}, Κουρσάρ. 14^{4}, Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 395, Μπόμπου-Σταμάτη 476, Σιγάλας, Ελλην. 2, 1929, 50, Τουρτόγλου, Φον. και αποζημ. 123) και 19. αι. (Αλιπράντης, Αθ. 75, 1974-75, 175, Σοφιανός, ό.π., $49^{115, 357, 389}$) και σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης, ό.π., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., Κουκ., Αθ. 53, 1949, 220).

1) Αξιώνω, απαιτώ: *τα οποία τση αλιμέντα* (ενν. της *κερα Ζαμπέτα*) *θέλει να είναι ογιά κάθα τση λογής λογαριασμόν και δικαίωμα ... οπού εμπόριε να 'χει και να πρετεντέρει απού το πράμα του λεγομένου τση κυρού αυτ.* 637^{16}. **2)** Σκοπεύω: *θέλει ... ο άνωθεν τεσταδόρος και τα σπίτια οπού κατοικά την σήμερον ο άνωθεν μισσέρ Νικολός ... και κείνο όπου πρετεντέρει την σήμερον να κτίσει ... ν' απομένου στη χέρα του άνωθεν μισέρ Νικολό αυτ.* 716^{26}. **3)** Ισχυρίζομαι: *θέλοντας ... να γυρέψου* (ενν. *ο κυρ Γεώργης και κυρ Μάρκος*) *τα άνωθεν πράματα, πρετεντέροντας να 'ξάζουν περισσότερα τορνέσα απού ... υπέρπυρα τρακόσα τριάντα οκτώ αυτ.* 131^{16}.

πρέτζιο το, Σεβήρ., Διαθ. 191· *π ρ έ ζ ι ο ν*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50^{24}, 185^{7}, 219^{8}, 225^{5}· *π ρ έ ζ ι ο ς*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) $50^{7, 26}$, 164^{5}, 401^{11}· *π ρ έ τ ζ ι ο ν*, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) $540^{20, 21}$, 723^{7}.

Από το ιταλ. *pregio*. Οι τ. *πρέζιον* και *πρέζιος* από το ιταλ. *prezio*. Ο τ. *πρέζιον* σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 163, Κασιμ., Έγγρ. 10 (89), 42 (123), κ.α., Μαράς, Κατάστιχο 149 Α', Β', Γ' πολλ., Δετοράκης, Μνήμ. Καλοκαιρινού 157) και του 17. αι. (Κωνσταντουδάκη, Θησαυρ. 12, 1975, 120). Ο τ. *πρέτζιον* σε έγγρ. του 16. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16 τεύχ. β', 1961, 271), 18. και 19. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 393, 404, 449). Τ. *πρέζος* σε έγγρ. του 16. αι. (Βισβίζ., ό.π., 163). Η λ. σε έγγρ. του 17. και 18. αι. (Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 281, Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 6, 1955, 58) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ. γρ. *πρέτσιο*, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

α) Τιμή: *αν εις από μας γή κλερονόμου μας να πουλήσει στεκάμενο ... να μη μπορά να το πουλήσει αλλού κιανενός παρά από μας των ίδιων ..., πλερώνοντας πρέτζιον και αγουμέντα εις τόσο, οπού πάντα να μπορεί να 'ναι το πράμα εισέ μας* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 130[10]. **β)** καθορισμός της αξίας ενός πράγματος, εκτίμηση: *οδιά τιμήν και πρέζιον των αυτών χωραφίων ήρθασιν τα άνωθεν μέρη, πουλητής και αγοραστής, εις τοιούτην σύβασην και απρεζιάρασιν τα άνωθεν χωράφια υπέρπυρα της Κρήτης ν', ήγου πενήντα, τη μουζουρέα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 50[15].

πρέτζιον το, βλ. *πρέτζιο*.

πρετσιόζος, επίθ., Μαχ. 84[22-23]· *πρετσιούσος*, αυτ. 84[10]· *πρετσιούζος*.

Από το παλαιότ. γαλλ. *precios* (Greim., Dictionn., λ. *precier*). Οι τ. από αρχ. γαλλ. *precieus* - προβηγκ. *precious* (βλ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 96). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Χυτήρης, Κερκυρ. Γλωσσάρ.).

Πολύτιμος: *το ξύλον (ενν. του σταυρού) εκόσμησέν το με το ασήμιν και χρυσίον ... και πέτρες πρετσιούζες* αυτ. 70[21].

πρετσιούζος, πρετσιούσος, επίθ., βλ. *πρετσιόζος*.

πρεφερίρω, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 128[7], 144[11].

Από το ιταλ. *preferire*.

Προτιμώ· (εδώ νομ.) παραχωρώ δικαίωμα προτίμησης: *ο άνωθεν κυρ Τζανής δίδει θεληματικώς τη πρελατζιόν του ανωειρημένου σκορδοκηπίου ... και ο άνωθεν κυρ Γεωργηλάς πρεφερίρει ομοίως τον ... κυρ Τζανή εις το μισόν αμπέλι το απανωγεγραμμένο* αυτ. 144[13].

πρεφέτα, επίρρ., βλ. *περφέτα*.

πρησοθήρ ο, βλ. *πρηστήρ*.

πρήσιμον το.

Από τον αόρ. του *πρήσκω* και την κατάλ. -*ιμον*. Λ. *πρέσιμο(ν)* σήμ. στο ποντ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., Σιδηροπούλου, Λεξιλ. Κοτυώρων) και λ. *πρήξιμο* σήμ. κοιν.

Οίδημα, πρήξιμο: *Εις πρήσιμον ανθρώπου* Ιατροσ. κώδ. φιθ'.

πρησκοκοίλης, επίθ.

Από το *πρήσκω* και το ουσ. *κοιλία*. Πληθ. *πρησκοκοίληδες* (Τριαντ., Λαογρ. 7,

1923, 248) και πληθ. ουδ. *πρησκουκοίλια* (Σάρρου, Λαογρ. 7, 1923, 533), καθώς και λ. *πρηστοκοίλης* σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης). Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Που έχει πρησμένη κοιλιά· κοιλαράς: *ήτον* (ενν. *ο Αίσωπος*) *καμπούρης, στραβόλαιμος, ... πρησκοκοίλης* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Δ' 93[17-18].

πρησκόσκελος, επίθ.

Από το *πρήσκω* και το ουσ. *σκέλος*.

Που έχει πρησμένα πόδια: *ήτον* (ενν. *ο Αίσωπος*) ... *στραβόλαιμος και στραβομύτης ... Ήτον και πρησκόσκελος* Βίος Αισώπ. (Παπαθωμ.) Γ' 61[27].

πρήσκω, Σταφ., Ιατροσ. 5[127], Ορνεοσ. αγρ. 545[29], 550[15], 551[7], Βέλθ. 1130, 1220, Χρον. Μορ. Η 6049, Ιατροσ. κώδ. σ4ς', υ4ζ', χλδ', Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 246, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 81, Μαχ. 34[26], Πεντ. Αρ. V 21, 22, Ιστ. πατρ. 121[3], Πωρικ. (Winterwerb) I 140 κριτ. υπ., Κατζ. Ε' 248, Ιστ. Βλαχ. 931, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 179, 183, Διήγ. πανωφ. 59, Διήγ. ωραιότ. 820, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 526, Ε' 260, Ροδινός (Βαλ.) 99, 128 δις, Διακρούσ. 68[27], 89[25], 90[13], Τζάνε Εμμ., Μοιρολ. 138[11], Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. κη' 6· *πρήσκουμαι*, Ιατροσόφ. (Oikonomu) 96[22].

Από το αρχ. *πρήθω*. Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πρήσκομαι*, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β', Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, λ. *πρήσκουμι*, Βλαστού Συνών.[2]). Η λ. τον 9. αι. (TLG), στο Βλάχ. (λ. *πρίσκω* και *πρίσκωμαι*) και πολλ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Χατζ., Λεξ., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ. Γ' 25 κ.α.· το μέσ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *πρήζω*, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 577, λ. *πρήστομαι*, Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πρηζόμνε*, Παπαχριστ., ό.π., Σακ., Κυπρ. Β' 762, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης, λ. *πρήσκομαι*)· βλ. και LBG.

Ι. (Ενεργ., μτβ.) **α)** Κάνω κ. να φουσκώσει, να διογκωθεί· προκαλώ οίδημα ή φούσκωμα: *πρήσκει* (ενν. *το παλαιόν τυρί*) *το σκώτι* Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 189· φρ. *πρήσκω τη χολή μου* (πβ. νεοελλ. φρ. *πρήζω το συκώτι κάπ.*) = στενοχωριέμαι, βασανίζομαι: *Πρικαίνεται και δέρνεται, κλαίγει και αναδακρώνει,*| *και μόνο με τη μάνα τση ολημερνίς μαλώνει ... και τη χολή τση πρήσκει* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 85· **β)** γεμίζω (την κοιλιά) με φαγητό, τρώω μέχρι να φουσκώσω: *πύρες, κακορίζικε* (ενν. *κόρακα*), *τα ψοφισμένα ζώα,*| *τα βρομισμένα τα κτηνά κι έπρηξες την κοιλίαν σου* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] ΑΖ 16· *Καλ' άμε εις το δαίμονα και λείψε από κοντά μου,*| *κι εγώ με τ' αργομέντο σου δεν πρήσκω την κοιλιά μου·*| *κι α θες να μπεις στο σπίτι μου, χρειά 'ναι να λογιάσεις*| *κατσίκια, γουρουνόπουλα, καπόνους ν' αγοράσεις* Κατζ. Ε' 392.

ΙΙ. Μέσ. **α)** Εμφανίζω οίδημα: *Όταν πρηστεί η γλώσσα* Ιατροσ. κώδ. φια'· *όνταν αυτός* (ενν. *ο γάδαρος*) *μ' εκτύπησε την κοπανιά εκείνη,*| *επρήστη το κεφάλι μου κι ωσάν ασκί εγίνη* Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 498· *και ... αν εμαγαρίστην και επαρακάμμυσεν παρακάμμυσμα εις τον άντρα της και να έρτουν εις αυτήν τα νερά τα καταραμένα ... και να πρηστεί η κοιλιά της ... και να είναι η γεναίκα για κατάρα μεσοθιό τον λαό της* Πεντ. Αρ. V 27· **β)** φουσκώνω (από φαγητό): *και με τον άρτον τον ξηρόν, το δόλιον το*

αγιοζούμιν | διαβάζω την ημέραν μου ... | και πίνω και το γάρισμαν ... | και πρήσκεται η κοιλία μου Προδρ. (Eideneier) IV 248· **γ)** αυξάνομαι σε όγκο: *όσον ψυχραίνει ο καιρός, τόσον αναδίδει το λάδι του σπόρου και πρήσκεται* Αγαπ. Γεωπον. (Κωστούλα) 144· **δ)** (μεταφ.) φουσκώνω από αλαζονεία: *ο άνθρωπος οπού άλλο δεν είναι, μόνο γη και σκόνις, σηκώνεται, υψώνεται και πρήσκεται με αυτό το πάθος της υπερηφανείας* Ροδινός (Βαλ.) 122.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = διογκωμένος, φουσκωμένος: *ο θάνατος μετά σπουδής, βλέπετε, μας πετρώνει,* (παραλ. 14 στ.) *τα πρόσωπά μας γίνονται πρασινομαυρισμένα, | και τα κορμιά τα δολερά ωσάν ασκιά πρησμένα* Πένθ. θαν.[2] 52.

πρήσμα το, Ιατροσ. κώδ. ωξδ', Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 137 τρις, 189 δις, 237, 238, 242, 270, Ροδινός (Βαλ.) 100, Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 34, 73· *πρήσμαν,* Προδρ. (Eideneier) III 154 χφφ KG δις κριτ. υπ.

Το μτγν. ουσ. *πρήσμα.* Ο τ. *πρήσμαν* και σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πρήσκομαι,* Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.). Τ. *πρέσμαν* στο ποντ. ιδίωμα (Andr., Lex., λ. *πρήσμα,* Παπαδ. Α., Λεξ.). Τ. *πρήμμα* στο κατωιταλικό ιδίωμα (Andr., ό.π., Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., Άμ., Χιακ. Χρον. 6, 1925, 56, Δουγά-Παπαδ.-Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Χριστοδούλου, Κουζιαν., γρ. *πρήζμα,* κ.α.)· βλ. και LBG.

α) Οίδημα, πρήξιμο· φλεγμονή: *Περί πρήσμαν φλοβοτομίας. Εάν από φλομοτομίας πρησθεί χείρ ανθρώπου στρύφνον επευρών κοπάνισον και επίθες τη πληγή* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 73[r]· *το ζουμί τους* (ενν. των μούρων) *ωφελά εις τον πόνον και πρήσμα του λαιμού* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 221· (σε κατάρα): *και ουδέν καλά σ' εγήτευσα και ουδέν καλό να πάθεις· | τ' ανεμικόν, το φούσκωμα, το πρήσμα του θανάτου* Σπανός (Eideneier) Β 197· **β)** απόστημα: *Όταν έχεις πρήσμα και δεν ανοίγει, βράσε λινόσπορον με γάλα της αγελάδας και βάλε το ζεστόν εις τον τόπον ... και ανοίγει πάραυτα* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 232.

πρήσμαν το, βλ. *πρήσμα.*

πρησμονή η, Ορνεοσ. αγρ. 564[13-14].

Από το ουσ. *πρησμός* ή *πρήσμα* αναλογ. με τα ουσ. σε *-ονή.* Η λ. (9. αι., TLG) στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Οίδημα· φλεγμονή: *Εις πρησμονήν του φάρυγγος. Έλαιον παλαιόν από καρύων μετά βουτύρου συμμίξας τον ουρανίσκον του ιέρακος τρίβε και ιαθήσεται* αυτ. 539[1]· *Εις πρησμονήν κεφαλής. Εάν πρησθεί του ιέρακος η κεφαλή, ούτως αυτόν περιποίησον ... και ιαθήσεται* αυτ. 545[28].

πρησμός ο.

Το αρχ. ουσ. *πρησμός* (TLG)· βλ. και LBG.

Οίδημα· φλεγμονή: *Εις πρησμόν ιέρακος. Εάν ο ιέραξ πρησμόν έχει, τούτο οφείλεις ποιήσαι ... και ιαθήσεται* Ορνεοσ. αγρ. 569[5, 6].

πρηστήρ ο· *πρησθήρ*, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 525.

Το αρχ. ουσ. *πρηστήρ*.

α) (Εδώ) εκτόξευση φλόγας· (σε μεταφ.): *ως αν μεταβουλεύσασθαι γένηται τοις εχθροίς σου,| επέχεις σου* (ενν. *μέγιστε σκηπτοκράτορ*) *τους κεραυνούς, τας φλόγας, τους πρηστήρας* (παραλ. 1 στ.), *όπως εκείνοι το πολύ της ύλης των πταισμάτων| καθυποσπάσαντες το πυρ σβέσωσι της οργής σου* Γλυκά, Στ. Β' 28· (ως επίθ. στο ουσ. *κεραυνός*): *Ημέλησαν εσβέσθησαν οι κεραυνοί πρηστήρες;| Βαβαί, Χριστέ, κριμάτων Σου· βαβαί της ανοχής Σου* Αλ. Κων/π. (Matzukis) 37· **β)** είδος φλογοβόλου όπλου: *περιέδραμον Άραβες συναγμένοι* (παραλ. 1 στ.) *αντισταθήναι σπεύδοντες την στόλου επιφανείαν.| Ων τον σκοπόν ο βασιλεύς ιδόντα, τους πρησθήρας| μετά βολέων σιδηρών και φοβερούς σπινθήρας| απολυθήν' επρόσταξε, ίνα διασκορπίσαι| αυτούς* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 349.

πρηστηροφόρος ο.

Από το ουσ. *πρηστήρ* και το β' συνθ. *-φόρος*.

Στρατιώτης οπλισμένος με πρηστήρα (βλ. ά. *πρηστήρ* β): *Έσχεν ... άνδρας καθοπλισμένους* (παραλ. 2 στ.), *πρηστηροφόρους εκλεκτούς εξ οις ως δυσμυρίους* Αξαγ., Κάρολ Ε' 726.

πρι, επίρρ., βλ. *πριν*.

πριακόνι το.

Από τα ουσ. *πρι(όνι)* και *ακόνι* (πβ. Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Β' 432). Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (*πρακόν'*, Kretschmer, Lesb. Dial. 118, 455· *πριακόν'*, Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι 165, Τάσιος, Γλωσσ. Πολυγ., Kretschmer, ό.π.· *πιριακόνι*, Κωστ., Λεξ. τσακων.· πβ. λ. *πριάκυνο*, Γιαννουλέλλης, ό.π. (στο ιδίωμα της Ανατολ. Θράκης), Παπαθαν., Γλωσσ. ρουμελ.· λ. *πριγιάκονο*, Μπόγκα, Γλωσσ. Ηπείρου Β'· λ. *πριάκουνου*, Δουγά-Παπαδ. - Τζιτζιλής, Γλωσσ. ιδίωμ. ορ. Πιερίας, Μαυρομμάτης, Λεξ. Καναλ. Καρδίτσας, Παπαϊωάννου, Γλωσσάρ. Γρεβ., Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ., Τάκη, Αγραφ., λ. *πριάκονο*, Χαντζιάρας, Θεσσαλ. γλωσσάρ., Vasmer [Gesprächb. σ. 167] (στο ιδίωμα του Βελβεντού Κοζάνης) και λ. *πριάκ'νου*, Τζιαμούρτας, Γλωσσ. Καραγκούνηδων). Η λ. σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

Η λίμα με την οποία ακονίζουν τα μεταλλικά εργαλεία: *πριακόνι* Gesprächb. 53[1].

πριβάρω.

Από το ιταλ. *privare* (Battaglia, λ. *privare1*, Bakker–v. Gemert [Βαρούχ. σ. 843]). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 101[30-31]) και 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968 έγγρ. 17. αι. Νάξου 213).

Αποστερώ, αφαιρώ: *ανίσως και κιανείς αβού τσι άνωθεν ήθελεν έχει γροίκηση με κιανένα άλλο γή άλλους και ήθελεν τσι πριβάρει αβού το αυτό αμπέλι γή από μερτικό και ήθελεν φανερωθεί στο ύστερον, με κάθα μόδο ... εις εκείνον το κάζον, εκείνον το μερτικόν αβού τονε θέλασιν πάρει, να γροικάται και ν' απομένει εις το μερτικόν του* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 144[31].

πριβαταμέντε, επίρρ.

Από το ιταλ. *privatamente* (Battaglia).

Ιδιαίτερα, ιδιωτικά: *να πάσι να με θάψουσι στο μοναστήρι του Σαν Φραντζέσκο με δύο καπίτολα μοναχά ... και να με κομπανιάρουσιν με τέσσερα τόρτσα πριβαταμέντε ώρα Άβε Μαρίας, δίχως καμπανούς, οι γιοποίοι δεν θέλω εις κανένα μόδο να βαρούσι απούστα θέλω ξεψυχήσει* Διαθ. 17. αι. 3[47-48].

πριβάτος, επίθ.· θηλ. *πριβάτα*.

Από το ιταλ. *privato* (βλ. και Nourney, Lat. Ital. 123). Στην έκφρ. επιβιώνει το λατ. επίθ. *privatus* (από την έκφρ. *res privata*· βλ. LS Suppl., λ. *πριβάτον*). Η λ. (*πριου-*) σε παπυρ. του 3.-4. αι. (θηλ. ουσιαστικοπ. *πριουάτη*, LBG), στον Ησύχ. (ουδ. ουσιαστικοπ. *πριουάτον*, βλ. και LBG), Ψελλό (βλ. TLG), Αρμεν., Εξάβ. Β' 4[13, 14] (ουδ. ουσιαστικοπ. *πριβάτον*), Meursius (λ. *πριουάτος*, βλ. και λ. *πριβάτον*), σε έγγρ. του 17. (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 12, 1981, 68, Μπουμπ., ΕΜΑ 7, 1957, 116, 117, Κρ. συμβόλ. 132), 18. (Σταμούλη, Μεσ. Ν. Ελλ. 6, 2000, 349[2], 367[2], Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 425), 19. αι. (Πεντόγαλος, Ελλην. 23, 1970, 355) και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β'· και ως ουσ. το ουδ. *πριβάτο*, Λάζαρης, Λευκαδ., Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., λ. *πριβάτο το*).

Ιδιωτικός: ΔΑΣΚΑΛΟΣ: *Και με διχώς να γράψετε κοντράτο πώς το κάνει;|* ΝΤΟΤΤΟΡΕΣ: *Πριβάτα μιαν εκάμαμε γραφή, κι εκείνη φτάνει,| το λοιπονίς, ο Χρύσιππος να τονε χαιρετήσει| με δυο μαρτύρους, καταπώς ήθελα του μηνύσει* Στάθ. (Martini) Β' 268.

Ο πληθ. ουδ. ως ουσ. = η βασιλική (χρηματική και κτηματική) περιουσία· (έκφρ.) *κόμης των πριβάτων* = ο αξιωματούχος που του έχει ανατεθεί η φροντίδα και φύλαξη της βασιλικής περιουσίας: *Ορισαν οι βασιλείς και εθέσπισαν και νομίμως έγραψαν, παρόντος του επάρχου της πόλεως, του κόμητος των πριβάτων, του κυαίστωρος του βασιλικού παλατίου και των λοιπών ενδοξοτάτων αρχόντων* ... Zygomalas, Synopsis 129 A 45.

πριβελεγιάδος, επίθ., Διαθ. 17. αι. 11[170]· *πρεβελεγιάδος· προβελεγιάδος*.

Από το ιταλ. *privilegiato* (13. αι., DELI, βλ. και Battaglia)· πβ. μεσν. λατ. *privilegiatus* (12. αι., Blaise, Lex. Lat. Med.). Ο τ. *προβελεγιάδος* σε έγγρ. του 17. αι. (Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 229)· πβ. και σήμ. επών. *Προβελεγγιάδης* (Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.). Τ. *πριβιλεγιάδος* στο Somav. Πβ. τ. *πριβιλεγιάτος* και *πρεβιλεγιάτος* στο LBG (λ. *πριβιλεγιάτος*).

Προνομιούχος· (εκκλ.) έκφρ. *πρεβελεγιάδο αλτάρε* = (προκ. για την Καθολική Εκκλησία) Αγία Τράπεζα, όπου μπορεί να γίνει οποτεδήποτε Θεία Λειτουργία για την ανάπαυση των νεκρών (βλ. και *altaria privilegiata*, Blaise, Lex. Lat. Med., λ. *privilegiatus*) και να δοθεί άφεση των αμαρτιών τους (βλ. και *Altare privilegiato* στη λ. *privilegiato*, Battaglia, Nuovo Zingarelli): *αφήνω στο Σαν Τίτο στο πρεβελεγιάδο αλτάρε εξήντα λίτρες, να πούσινε τόσες λειτρουγιές ογιά τη ψυχή μου* Διαθ. 17. αι. 11[166].

Το αρσ. ως ουσ. = ευγενής, άρχοντας: *πάλιν εκλείσθη η πόλις, και η μία πύλη του Παντοκράτορος ηνοίγη, και φόβος διά την αρμάδαν του Τούρκου, και εισήλθον μέσα*

όλοι οι προβελεγιάδοι Byz. Kleinchron. 511^{39}.

πριβιλέγιον το, Σεβήρ., Σημειώμ. 76· *πρεβελέντζι*, Χρον. Μορ. P 7695, 7726, 7782, 8579· *πρεβελέτζιο*, Χρον. Μορ. P 7689· *πριβιλέγγιον*, Κυπρ. χφ. 161· *προβελέγγι*, Χρον. Μορ. H 2162, 2330, 7725, 7726· *προβελέζι(ον)*, Χρον. Μορ. P 2330· *προβελέντζι*, Χρον. Μορ. H 7695· *προβελέντζιο*, Χρον. Μορ. H 7746, Πουλολ (Τσαβαρή)^{2} AZ 79· *προβελέντζιον*, Χρον. Μορ. P 7746· *προβελίζιν*, Ασσίζ. 228^{8}· *προβελίζιον*, Ασσίζ. 227^{28}, 228^{2}· *προβελίτζι*, Ασσίζ. 104^{6}, 354^{14}, 478^{5}· *προβελίτζιν*, Ασσίζ. 355$^{7-8}$· *προβιλίζιν*, Μαχ. 24^{2}, 138$^{12, 23, 24}$, 206^{10}, 386$^{30-31}$, 476^{16}, 508^{7}· *προβιλίζι(ο)ν*, Βουστρ. (Κεχ.) 160^{10}· *προβλίζιον*, Κυπρ. χφ. 161.

Από το λατ. *privilegium* (Dawkins [Μαχ. II σ. 264 λ. *προβιλίζιν*], Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.^{2} 162, 315, LBG) - ιταλ. *privilegio* (Τριαντ., Απ. 1 441 προκ. για τ. *πριβιλέγιο* (όπου πιθ. ετυμ. και από το βεν. *privilejo*), Μανούσακας [Σεβήρ., Σημειώμ. σ. 63]). Οι τ. *πρε-* και *-βε-* με αφομ. του *i > e* (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.^{2} 46, Τριαντ., Απ. 1 338). *Οι τ. προ-* με παρετυμ. επίδρ. της πρόθ. *προ* (πβ. Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 138, Τριαντ., Απ. 1 414, Χατζιδ. MNE B' 314). Οι τ. με *-λι-* από την τροπή του τονισμένου ανοιχτού γαλλ. *e* σε *i* (Meyer, ό.π.). Οι τ. με *-γγ-* από το ιταλ. *privilegio* (Παντελίδης [Κυπρ. χφ. σ. 161 λ. *πριβιλέγγιον*]) - βεν. *privilejo* (Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 616 λ. *προβελέγκιο*], Τριαντ., Απ. 1 441 λ. *προβελέγκι*)· κατά Lurier, Chron. Mor. 44, 51 από τα γαλλικά. Οι τ. με *-(ντ)ζ-* από το γαλλ. *privilège* (Meyer, Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. 132, Kahane, Sprache 538, Dawkins, ό.π., Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Neo-hell. franc. 85, 93 λ. *προβιλίζιν*, Κεχαγιόγλου [Βουστρ. σ. 485 λ. *προβιλίζι(ο)ν*], Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 144, Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 289)· κατ' άλλους από το ιταλ. *privilegio* (Μαστροδημήτρης, Ποίηση ν. Ελληνισμού 801 λ. *προβελέντζιο*, Παντελίδης [Κυπρ. χφ. σ. 161, λ. *προβλίζιον*], Τριαντ., Απ. 1 441 λ. *πρεβελέντζι*, Schmitt, ό.π.). Ο τ. *πριβιλέγγιον σε έγγρ.* του 15. (Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοποννν. Δ' 236$^{7-8}$) και του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 488 και 26, 1983, 430). Για τον τ. *προβελέγγι* πβ. το σημερ. επών. *Προβελέγγιος* (Βαγιακ., Βίος επών. 138, Schmitt, ό.π., βλ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. A' 627). Οι τ. *προβελίτζι* (γρ. *προβελήτζη*), και *προβελίτζιν* (γρ. *προβελίτζην*) στο Du Cange, λ. *προβελήτζη*. Τ. *περβελέγι(ον)* το 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 B' 200.18). Τ. *περβελέζιον σε* επιστ. του 16. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 57, 58). Τ. *πρεβελέγι(ον)* (Μαράς, Κατάστιχο 149 A' 2^{24}, 10^{11}, 27^{12}, κ.α., Κατάστιχο 149 B' 9^{15}, 25$^{15, 22}$, κ.α., Κατάστιχο 149 Γ' 52^{16}, 171^{21}, 195^{16}, κ.α.), *πρεβελέγιο* (πληθ. *πρεβελέγια*, Κασιμ., Έγγρ. 235 (330, 331), 236 (332)) και *πρεβελέγιον* (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 9, 1951, 163) *σε έγγρ.* του 16. αι. Τ. *πρεβελέντζιον* στο Meursius. Τ. *πρεβελέτζιον* στο Du Cange (λ. *πριβιλίγιον*). Τ. *πρεβελετζιόν* το 15. αι. (Έγγρ. Μάλτ. 67). Τ. *πρεβιλέζιο* το 16. αι. (Έγγρ. Σύρου A' 20). Τ. *πριβιλέγγιο* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} B' γρ. *πριβιλέγκιο*). Τ. *πριβιλέζιο* το 17. αι. (Κωδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 468) και στο Somav. (λ. *πριβιλέγιο*). Τ. *πριβιλήγιον* το 15. αι. (ΝΕ 7, 1910, 167) και πληθ. *πριβιλίγια* στο Meursius. Διαφ. *άλλοι* τ. της λ. στο Lampe λ. **πριμιλίγιον*, στον Caracausi και στο LBG, στη λ. Η λ. τον 6. αι. (LBG), σε *έγγρ.* του 13. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.^{2} 315) και στο Du Cange (λ. *πριβιλίγιον*)· πβ. και τ. *πριβιλέγιο σε* επιστ. του 15. αι. (Ντακορώνιας, Νησιωτ. Επετ. 1, 1918, 131 δις) και στο Somav.

1α) Προνόμιο, τιμητική διάκριση· (εδώ ειρων.): *Τι τους φελά η ευγενεία και τι τα προβελέντζια,| όταν ημείς ου θέλομεν να τους υποκλιθώμεν;* Πουλολ. (Τσαβαρή)[2] ΑΖ 80· **β)** εκκλησιαστικό προνόμιο: *ο ρήγας ... να στερεώσει τα προβιλίζια της αγίας του Χριστού εκκλησίας* Μαχ. 24[37]· *εσύνταξαν δίκαιον ότι οι άγιες εκκλησίες ... να ένι καλά διατηρημένα, και κρατημένες, στερεωμένα όλα τους τα προβελίτζια, ως ότι εκείνες και τα κείμενά τους και οι κράτησές τους να μηδέ ένι λείψει τίποτες* Ασσίζ. 280[5]· *Κατάκρισις, ή καθιέρωσις, σύ μετάθεσις, ή σήκωσις* (ενν. του Γραίκου αρχιερέως) *μόνω τω Ρώμης αρχιερεί δίκαιον του αποστολικού προβλιζίου φυλαχθώσιν* Διάτ. Κυπρ. 507[26]. **2α)** Έγγραφο με επικύρωση προνομίου: *ο κόντες της Τσαμπάνιας| από τον τόπον του Μορέως την αφεντίαν τού εδώκεν* (ενν. του Ρουμπέρτου)·| *όρισεν και εγράψασιν όλα τα προβελέντζια,| ωσαύτως τα παραδοτικά τά 'μελλεν να επάρη* Χρον. Μορ. Ρ 2162· *ορίζει* (ενν. ο μισίρ Ντζεφρές) *κι ήφεραν τα προβελέγγια όπου είχαν,| τες συμφωνίες και έγγραφα, όπου είχε από τον κόντον,| το πως τον επαράδιδεν τον τόπον του Μορέως* Χρον. Μορ. Η 2340· φρ. *φράγκικον προβελέντζι/πρεβελέτζιο* = καταστατικό που διασφαλίζει σειρά προνομίων (για το πράγμα βλ. Schmitt [Χρον. Μορ. σ. 621, λ. *Φράγκος*]): *και βάλε να μου γράψουσιν φράγκικον προβελέντζι,| το πως τα δίδω αυτά τα οχτώ τα φίε της Ακόβου,| το τρίτον γαρ της μπαρουνίας, της ντάμα Μαργαρίτας| διά χάριν και δόμα νέον αυτής και των παιδίων της* Χρον. Μορ Η 7689· *να με γράψουσιν φράγκικον πρεβελέτζιο,| το πως τα δίδω εγώ αυτά τα φέη της Ακόβου,| ... της ντάμας Μαργαρίτας* Χρον. Μορ. Ρ 7689· **β)** έγγραφο εκκλησιαστικού προνόμιου: *Τα μοναστήρια των Φραγκών ομοίως και των Ρωμαίων,* (παραλ. 2 στ.) *τα ψυχικά, τά έχουσιν μετά προβελεντζίου του,| όπου έποικεν του καθενός, τινάς μη τα εμποδίσει,| μηδέ ενοχλήσει τίποτε από όσα τους εδώκεν* Χρον. Μορ. Η 7781· *οι αγίες εκκλησίες ... να έναι καλά βλεπημένες και να τας κρατούν στερεωμένας και όλα τους τα σιγίλλια, ήγουν τα προβελίτζια* Ασσίζ. 31[9]. **3)** (Γενικ.) επίσημο έγγραφο: *εάν γίνεται ότι κανείς άνθρωπος ... φέρνει εις την αυλή κανένα γράψιμον εις μαρτυρίαν, οι κριτάδες, ουδέ η αυλή εντέχουνται να το περιλάβουν, ουδέ να του ακούσου, ουδέ να του πιστεύσου, κατά το δίκαιον, εάν ουκ έστι προβελίτζιν εσφραγισμένον με την σφραγίδαν του αφέντη της χώρας* Ασσίζ. 353[30]· *Περί του γραμματικού οπού ποιεί άνομον προβελίζιν* Ασσίζ. 22[10]· *επεριλάβαμεν τα χαρτία ... και προβιλίζια νοταρικά και έτερα* Μαχ. 512[2]· (προκ. για έγγραφη συμφωνία): *Τες συμφωνίες εγράψασιν λεπτώς και τα κεφάλαια,| το τι εχρεώστει ο πρίγκιπας να κάμνει προς τον ρήγαν,| κι ο ρήγας προς τον πρίγκιπα ...| ... στο προβελέντζι εκείνο* Χρον. Μορ. Η 8579.

πριβιλέγγιον το, βλ. *πριβιλέγιον*.

πρίβος, επίθ., Διαθ. 17. αι. 5[169], 6[98], 7[42], 9[54],10[140].

Από το ιταλ. *privo* (Battaglia, λ. *privo1*). Η λ. σε έγγρ. του 16. (Βισβίζ., ΕΑΙΕΔ 4, 1951, 107, Ναξ. έγγρ. 14[23] (βλ. και σ. 87)), 17. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968 έγγρ. 17. αι. Νάξου 27, Κρ. συμβόλ. 262, Μαυρομάτης, Θησαυρ. 16, 1979, 223), 18. αι. (Μπόμπου-Σταμάτη, Πρακτ. Ε' Παν. Σ. 454· βλ. και 459 (πληθ. *πρίβιοι*)) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Λάζαρης, Λευκαδ., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2]Β').

Αμέτοχος, στερημένος· (εδώ) από κάποιο δικαίωμα κληρονομιάς: *όποιος απού τσι λεγατάριους την ήθελε γυρέψει* (ενν. την κερά Μαθιά) *γή πειράξει να πάρει λε-*

γάτο απού του αφήνω, να λογάται πάραυτας πρίβος ωσάν ποτέ να μην του το' θελα αφήσει (ενν. το λεγάτο) αυτ. 3[35].

Φρ. είμαι πρίβος = εκπίπτω από ένα δικαίωμα κληρονομιάς, αποκληρώνομαι: *θέλω ο υιός μου ο Νικολάκης, απού τον αφήνω κομμισσάριον και ρεζιντουάριον, να σκοδάρει το προυκιόν μου απού τον κύρην του, όλον αλάκερο, εις τέρμενον δύο μήνες ντοπό του θανάτου μου, και α δεν το κάμει να 'ναι πρίβος* αυτ. 2[17]· *ωσάν με θάψουσι να αρπεζάρουσι την άρκλα να μην ανοικτεί πλεά, αδές αλλέως να 'νιαι πρίβοι οι πατέρες από ό,τι τως αφήνω* αυτ. 9[195-196]· *όποια φορά και η αφεντιά τως δεν τσι θέλασιν πέμπει* (ενν. τσι τορτσοπούλες), *να 'νιαι πρίβες* (ενν. οι καλογράδες), *να πηαίνει* (ενν. το λεγάτο) *εις το* (ενν. μοναστήρι του) *Σαν Φραντζέσκο* αυτ. 7[57].

πριγαντίνι το, βλ. *μπεργαντίνι*.

πριγιόνι το, βλ. *πριόνιον*.

πρίγκης ο, βλ. *πρίντζης*.

πρίγκιπας ο, βλ. *πρίγκιψ*.

πριγκιπάτο το, Χρον. Μορ. Η 2629, 3041, 5933, 6290, 6377, 6481, 6612, 6871, 7773, 7821, 7879, 7901, 8285, Χρον. Μορ. Ρ 7901· *π ρ ι γ κ ι π ά τ ο (ν)*, Χρον. Μορ. Η 2633, 3163, 3207, 3279, 3333, 6738, 6770, 7418, 7426, 7439, 7515, 7767, 7883, 7889, 8140, 8159, Χρον. Μορ. Ρ 3207, 3279, 3333, 4505, 6738, 6770, 7426, 7515, 7767, 7883, 7889, 8159· *π ρ ι γ κ ι π ά τ ο ν*, Χρον. Μορ. Η 5369, 6341, Χρον. Μορ. Ρ 3041, 3193, 5369, 6290, 6311, 6341, 6377, 6481, 6612.

Από το Λατ. *principatum*. Ο τ. πριγκιπάτον το 10. αι. (L-S Κων/δη), σε έγγρ. του 12. και 13. αι. (Caracausi, Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2], γρ. πριγκηπάτον) και στο Meursius· βλ. και LBG. Τ. *πρινκεπάτο* σε έγγρ. του 13 αι. (Caracausi). Τ. *πριντζιπάτον* στο Somav. και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ.). Η λ. και σήμ.

Κρατίδιο του οποίου ο ανώτατος άρχοντας φέρει τον τίτλο του πρίγκιπα, μικρή ηγεμονία: *ωσάν αφέντεψεν ο πρίγκιπα Γυλιάμος | το πριγκιπάτον Αχαΐας* Χρον. Μορ. Η 3193· *ο αφέντης ο πατέρας σου μετά και τους γονείς μας, | όπου εκέρδισαν τον Μορέαν, το λέγουν πριγκιπάτο, | με το σπαθί εκερδίσασιν* Χρον. Μορ. Η 6311· *αρχέρισε ο βασιλεύς του πρίγκιπος την μάχην*, (παραλ. 6 στ.) ... *αράδα να επαίρνει | τον τόπον του, τα κάστρη του όλου του πριγκιπάτου* Χρον. Τόκκων 3544.

πριγκιπάτο(ν), βλ. *πριγκιπάτο*.

πριγκιπάτος ο.

Από το ουσ. πριγκιπάτο και την κατάλ. *-ος*.

α) Ηγεμόνας πριγκιπάτου (βλ. ά.): *Ενταύτα ενώθη ο βασιλεύς μετά τους πριγκιπάτους, | τους κεφαλάδες κι αρχηγούς του φράγκικου φουσσάτου* Χρον. Μορ. χφ Τ 66· **β)** αξιωματούχος πριγκιπάτου: *οι επισκόποι αφόριζαν τον πρίγκιπαν αενάως* (παραλ. 3 στ.) ... *και πάντας τους πριγκιπάτους* Χρον. Μορ. Η 2657.

πριγκιπέσσα η, Δωρ. Μον. XXXIX. — Βλ. και *πριγκίπισσα*.

Από το ιταλ. *principessa*. Τ. *πριντζιπέσσα* στο Somav. (λ. *πριντζίπισσα*). Η λ. και σήμ. (γρ. *πριγκιπέσα*).

Κόρη ή σύζυγος βασιλιά ή πρίγκιπα: *ο πρίγκιπος ... εκαβαλλίκευσε με την πριγκιπέσσαν την γυναίκα του με όλην του την δύναμιν, με καβαλαρέους και πεζούς, και ήλθεν εις το Βροντήσι* Δωρ. Μον. XLII.

πριγκίπισσα η, Χρον. Μορ. Η 4401, 4392, 4412, 4413, 4430, 4454, 8060, 8074, 8077, 8482, 8484, 8588, Χρον. Μορ. P 2623, 4401, 4392, 4430, 4454, 8063, 8074, 8077, 8481, 8484, 8823, Χρον. Τόκκων 3558, 3561, 3563.

Από το ουσ. *πρίγκηψ* και την κατάλ. *-ισσα*. Τ. *πριντζίπισσα* στο Somav. Η λ. το 13 αι. (TLG), στο Meursius (*πριγγίπισσα*) και σήμ.· βλ. και LBG.

Κόρη ή σύζυγος βασιλιά ή πρίγκιπα: *η πριγκίπισσα της Αχαΐας, του βασιλέως θυγάτηρ* Χρον. Μορ. Η 2623· *Αφότου γαρ απέθανεν ο πρίγκιπα Γυλιάμος| απόμεινε η πριγκίπισσα, εκείνη η γυνή του* Χρον. Μορ. Η 8063.

πρίγκιπος ο, Χρον. Μορ. P 3192, 7359, Χρον. Τόκκων 564, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. 285, Σφρ., Χρον. (Maisano) 60[4.9], 66[26], 68[11], 144[20], Byz. Kleinchron. A' 428[39], Καβαλίστας 72, Δωρ. Μον. XXIII, XXVII πολλ., XXXVIII πολλ., XXXIX πολλ., Δωρ. Μον. (Hopf) 238, Σεβήρ., Ενθύμ. 28[15], Σεβήρ., Τελ. Σημειωμ. 5· *πρέντζιπος*, Κατζ. Πρόλ. 11, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 57· *πρέντσιπος*, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 123, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) A' 368, B' 155, Γ' 11, Ε' 307· *πρίκιπος*, Δωρ. Μον. XXXIX· *πρίνζιπος*, Byz. Kleinchron. A' 296[32]· *πρίνκιπος*, Χριστ. διδασκ. 439· *πρίντζιπος*, Κορων., Μπούας 112, 147, Χρον. σουλτ. 36[11], 58[32], 105[17], 134[5-6], Επιστ. 16. αι. 13[25], Διακρούσ. 132[5]· *πρίντσιπος*, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 324[v], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 417[23], 470[19], 517[16], 519[10], 523[18]· γεν. εν. *πρίντζιπο*, Σουμμ., Ρεμπελ. 157. — Βλ. και *πρίγκιψ*.

Από το ουσ. *πρίγκιψ* αναλογ. με τα ουσ. σε *-ος*. Ο τ. *πρίντζιπος* στο Meursius και σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδίωμ.) όπου και τ. *πρίτσιπος* (Χατζ., Μεσ. Κύπρ. 288, λ. *πρίντζιπος*). Η λ. τον 4.-5 αι. (Lampe, Lex., λ. *πρίγκιψ*) και σε έγγρ. του 13. αι. (Caracausi).

1α) Ηγεμόνας φεουδαρχικού κρατιδίου, άρχοντας: *εγράψαμεν ορισμούς εις πάντας ... ίνα έλθωσι μετά αρμάτων και των πλειόνων ανθρώπων της αρχής ενός εκάστου αυτών, ίνα μετά του πρέποντος διέλθη τον τόπον του πριγκίπου και απέλθη εις τα περί την Ανδρούσαν ο νέος αυθέντης* Σφρ., Χρον. (Maisano) 42[22]· *Εχάρισε* (ενν. *ο Μεχεμέτης*) *και του πρίντζιπου της Βουλγαρίας έναν καλόν τόπον, διατί του εβοήθησε πολλά* Χρον. σουλτ. 51[7]· (ως προσφών. σε βασιλιά): *Πρέντσιπε, αληθοσύνη| μας δείχνει πάντα ο ουρανός που ό,τι κι αν είπε εγίνη* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.)A' 167· (προκ. για το δόγη της Βενετίας και κατ' επέκταση για τα μέλη του Βενετικού Συμβουλίου): *τον γαληνότατον πρίγκιπον της Βενετίας* Ιερόθ. Αββ. 336· *έδωκε πάλι ο Ουρανός σ' αυτή* (ενν. *την Βενετία*) *να βασιλεύου| οι πρέντζιποι οι ελεύθεροι και να την αφεντεύο,| οι πρέντζιποι οι δικαιότατοι που πάντοτες κρατούσι* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 54, 55· **β)** ανώτερος τίτλος ευγενείας: *Ρηγάδες παίρνει ο θάνατος,*

πριντζίπους, βασιλιάδες,| μεγάλους γαρδενάληδες και μητροπολιτάδες Αλφ. 15[33]· (ως τιμητική προσφών.): *Πρέντσιποι αδυνατότατοι, ...| ... γροικήσετε να δείτε* Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 163. **2)** Αρχηγός στρατεύματος: *Ήθελενε κι ο πρίντσιπος που τσ' έσερνε να έβγει,| κι ετύχαινε καλό καιρόν ετότες να γυρεύγει·| και το λαό του εδιάλεξε και καβαλιέρους παίρνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 521[7]· *Χιλιάδες δύο βγαίνουσι και ο πρίντσιπος στη μέση| και τρέχουνε με τ' άρματα ...| Κι οι Τούρκοι να τους δούσινε ...| εφύγανε από το φορτί* Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 522[1].

Ο τ. *πρίντζιπος* ως οικογ. επών. (πβ. και PLP 10, 23738, *Πρίγγιπος*): Ριμ. Βελ. ϱ (Bakk.-v.Gem.) 509.

πρίγκιψ ο, Σπαν. Β 3, Χρον. Μορ. Η 5742, Απολλών. (Κεχ.) 48, 448, 814, Χρον. Τόκκων 1894, 3559, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 606, 610· *μπρίγκιπας,* Χρον. Μορ. Ρ 1193, 1327, 3324, 3426, 4396· *πρέντζιπες,* Σουμμ., Ρεμπελ. 176, 181, 183, 191· *πρέντσιπες,* Καλόανδρ. (Δανέζης) 55 (39[v]), 83 (39[v]), Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 393[26]· *πρίγκιπας,* Χρον. Μορ. Η 1193, 1308, 2624, 3388, 3557, Χρον. Μορ. Ρ 2646, 4017, 4187, 4510, 6250, Απολλών. (Κεχ.) 66, 450, 776, Χρον. Τόκκων 3557, Διήγ. Βελ. N[2] 338, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v.Gem.) 447, Byz. Kleinchron. Α' 242[4], 244[17], 245[18], 411[8], 599[3]· *πρίκιψ,* Απολλών. (Κεχ.) 59, 114, 284, 773· *πρίντζιπας,* Μηλ., Οδοιπ. 642· *πρίντζιπες,* Byz. Kleinchron. Α' 444[31], Χρον. σουλτ. 61[3-4], Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 193[20], 245[28], 280[6], 385[24], 399[9], 452[18], 514[11], 521[26], 538[18], 545[17], 560[25]· *πρίτζιπες*· ονομ. εν. *πρίγκιπα,* Χρον. Μορ. Η 2890, 3192, 3331, Χρον. Μορ. Ρ 2621· γεν. εν. *πρίκιψ,* Απολλών. (Κεχ.) 133· πληθ. *πριγκιπάδες,* Χρον. Μορ. Ρ 66, Θησ. Πρόλ. [209], ΙΑ' [52[8]], ΙΒ' [3[4]]· *πριντζιπάδες,* Σταυριν. 315.

Το μτγν. ουσ. *πρίγκιψ* (L-S Suppl., λ. *πρίγκεψ*). Οι τ. *πρέντζιπες* και *πρέντσιπες* (<ιταλ. *préncipe*) σήμ. στα Επτάνησα (Κοντομίχης, Λεξ. λευκ. ιδιώμ., Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2]). Ο τ. *πρίγκιπας* το 12. αι. (LBG, λ. *πρίγκεψ*), στο Βλάχ. και σήμ. Ο τ. *πρίντσιπας* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Ε' 443, όπου και τ. *πρέντσιπας* (ό.π., Ε' 714, 957), και σήμ. στη Ζάκυνθο (Ζώη, ό.π.)· επίσης σήμ. ιδιωμ. τ. *πρίτσιπας* (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ.) και *πρίτζιπας* (Σύρκου, Μεγαρ. ιδίωμ. 121) Ο τ. *πρίντζιπες* (<ιταλ. *principe*) στο Somav., λ. *πρίντζιπος*. Για την ονομ. *πρίγκιπα* βλ. Lex. Chron. Mor. 391. Ο πληθ. *πριγκιπάδες* στο Du Cange, λ. *πρίγκιψ*.

1α) Τίτλος των αρσενικών παιδιών βασιλιά ή και μελών της ευρύτερης βασιλικής οικογένειας: *Στίχοι ...| εξ Αλεξίου Κομνηνού του μακαριοτάτου| προς τον του πρίγκιπος υιόν καίσαρος Βρυενίου| και αυτού παμπόθητον γνήσιον ανεψιόν* Σπαν. Α 3· *Πρώτα του έδωκε ο βασιλεύς διά δωρεάν και προίκιον| όλην την Δωδεκάνησον, να την κρατεί απ' αύτον·| δεύτερον τον ετίμησε πρίγκιπα να τον λέγουν* Χρον. Μορ. Η 2605· *Εγώ 'μαι κόρη πρίγκιπος, εγγόνην βασιλέως| της Τύρου και της Τρίπολης και της Αντιοχείας* Απολλών. (Κεχ.) 712· **β)** ανώτερος τίτλος ευγενείας: *Ήλθαν δουκάδες, πρίγκιπες, άρχοντες, μεγιστάνοι,| όλοι εκλεκτοί και φρόνιμοι ...| Εις τα καράβια εσέβησαν, εκίνησαν, υπάγουν* (ενν. προς την *Τροίαν*) Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 807· *εκεί εσυνάχθησαν άρχοντες μεγιστάνοι* (παραλ. 1 στ.), *βασιλείς, άρχοντες φρικτοί, δουκάδες και αμιράδες,| δεσπότες ανδρικότατοι, με πολλούς πριγκιπάδες* Θησ. Πρόλ. (Κακλ.) 208. **2)** Ηγεμόνας φεουδαρχικού κρατιδίου, άρχοντας: *Κι όσον απέσω-*

σεν εκεί ... ο Μέγας Κύρης | κι ενώθη με τους άρχοντας όλους του πριγκιπάτου, | ομού μ' αυτόν εδιάβησαν στον πρίγκιπαν ενταύτα Χρον. Μορ. Η 3334· *κράζει* (ενν. *ο ρήγας*) *τον μισίρ Φλοράν και ερεβέστισέ τον* (παραλ. 1 στ.)· *πρίγκιπα τον εθρόνιασε να λέγεται Αχαΐας* Χρον. Μορ. Η 8605· *μηνί Σεπτεμβρίω δ', η κοίμησις του οσίου πατρός ημών Ιωσήφ, ... εν ημέραις Βαϊμούνδου, πρίγκιπος Αντιοχείας* Byz. Kleinchron. Α' 592[1]· (προκ. για το δόγη της Βενετίας· βλ. και Boerio, λ. *prencipe*, Τωμ., Κρητολ. 3, 1976, 16): *Πάσι τοις χριστιανοίς ... κατοικούσιν εν Ενετίαις... Ο Θεός ... να φωτίσει και εμένα ... ανταμώς με τον γαληνότατόν μας πρίντζιπε να εύρομεν τρόπον και μέθοδον, διά να διορθωθούσι τα τόσα εμπόδια* Μεταξά, Επιστ. 48[57]· *Κρήτη, στολή της Βενετιάς, του πρίντσιπε κορώνα, | όπου τα ρετζιμέντα σου πολλά σε καμαρώνα* Διακρούσ. 112[15]. **3)** Αρχηγός στρατεύματος: *Εις δε το παν στρατόπεδον 'ξουσιαστήν αφήκε* (ενν. *ο βασιλεύς*), *| άξιον ντε Νάρδο πρίτζιπε και πρώτον τον εποίκε* Κορων., Μπούας 100.

Ο τ. πρίγκιπας ως οικογ. επών. (για το πράγμα βλ. PLP 10, 23739-23749, καθώς και Bakker-v. Gemert [Διήγ. Βελ. χ σ. 319]): Διήγ. Βελ. χ 315.

πριζιάζω.

Από το γαλλ. *priser*.

Τιμώ, εκτιμώ, έχω σε υπόληψη: *Ο Όμηρος είπεν: Απού να 'ναι απομονητικός απού πάσα άνθρωπον θέλει είσταιν πριζιασμένος* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 128.

πριζιπάλ, επίθ. άκλ., βλ. *πριντσιπάλες*.

πρίκα (I) η, βλ. *πίκρα*.

πρίκα (II)· (*χρειαζόμενον είναι σήμερον οπού*) *με πρίκες τούτων* Μυστ. παθ. 52, εσφαλμ. γρ. αντί (*τό που*) *μ'εποίκες ήτον*· διόρθ. Μανούσ.-Parlangeli, Κρ. Χρ. 8, 1954, 130. — Βλ. *ποιώ*.

πρικά, επίρρ., βλ. *πικρά (II)*.

πρικαίνω, βλ. *πικραίνω*.

πρικιά (I) η, βλ. *πικρία*.

πρικιά (II), επίρρ., βλ. *πικρά (II)*.

πρικιαμένος, μτχ., βλ. *πικραίνω*.

πρίκιπος ο, βλ. *πρίγκιπος*.

πρίκιψ ο, βλ. *πρίγκιψ*.

πρικνάδα η, βλ. *περκνάδα*.

πρικοθάλασσα η, βλ. *πικροθάλασσα*.

πρίκοιλος, επίθ.

Πιθ. από επίθ. **περίκοιλος* (πβ. Οικονομ., Γραμμ. Πόντ. 56)· πβ. ρ. *περικοιλαίνω* στον Ψελλό (LBG). Κατά Andr., Lex., λ. *πρόκοιλος*, από μτγν. επίθ. *πρόκοιλος* (L-S).

Τ. πρίντζοιλος (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. πρίγκοιλας) και τ. πρικοιλάντες (Κονόμ., Ζακυθ. Λεξιλ., λ. πρικοίλι) σημ. ιδιωμ.

Παχύς, κοιλαράς· (εδώ προκ. για δάκρυα) που ρέουν με τη μορφή παχιών σταγόνων: *Η Ρωξάνδρα η βασίλισσα ... θλιβερά με κλαυθμόν τον Αλέξανδρον ελάλιεν, ωσά να ήτον ζωντανός τού εσυντύχαινε με πολλά πρίκοιλα δάκρυα* Διήγ. Αλ. F (Konst.) 204[12].

πρικοκακομοίρα, επίθ., βλ. *πικροκακομοίρα.*

πρικομακαρούνα η.

Από τον τ. *πρικός* του επιθ. *πικρός* και το ουσ. *μακαρούνα* (βλ. λ. *μακαρόνα*)· βλ. και Πηδώνια, Πεπρ. Ζ΄ΔΚρ.Σ 2, 1995, 651.

(Μειωτ.) τα κακής ποιότητας ή τα κακομαγειρεμένα μακαρόνια: *Ελίγο δεν ελείφτηκε να με ξεγαρδουμίσει| με τσι φωνές του ο γέρουκας, και σκιας να μου κολλήσει| δε μ' άφηκε καλού θετού η πρικομακαρούνα* Φορτουν. (Vinc.) Β' 297.

πρικοπράσινος, επίθ., βλ. *πικροπράσινος.*

πρικοριζικό, πρικοριζικόν το, βλ. *πικροριζικό(ν).*

πρικός, επίθ., *βλ. πικρός.*

πρικότη, -τητα η, βλ. *πικρότης -τητα.*

πρικουρούρης ο, βλ. *προκουρούρης.*

πρικούσα, επίθ. θηλ.

Από τον τ. *πρικός* του επιθ. *πικρός* ή από το επίθ. *πρικύς* και την κατάλ. *-ούσα* (για την οποία βλ. Ανδρ., Λεξ. και ΛΚΝ, λ. *-ούσα*).

1) Θλιμμένη, πονεμένη, πικραμένη: *κι όχι για να 'μαι μάννα σου, να 'μαι, υιέ, χαρούσα,| και τούτη η παραπόνεση με κάμνει πλια πρικούσα* Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v.Gem.) 170. **2)** Που προξενεί λύπη, θλίψη, μια δυσάρεστη ψυχική κατάσταση: *Μαρία εις την Αγίαν Γραφήν τρόπους πολλούς σημαίνει,| ήγουν με πρικοθάλασσαν, φωτούσα, φωτισμένη,| διότι 'σου στην μετάνοιαν ως θάλασσα πρικούσα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[9].

πρικοφάρμακον το, βλ. *πικροφάρμακον.*

πρικρία, πρικριά η, βλ. *πικρία.*

πρικύς, επίθ., Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 828, 2391, Αγν., Ποιήμ. Α' 65, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 65[r], Πανώρ.[2] Α' 12, Γ' 494, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 80, Γ' 167, Δ' 568, Ε' 598, Κατζ. Α' 110, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 110, Πιστ. βοσκ. V 2, 40, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 620, Γ' 942, Δ' 734, Θυσ. (Bakk-v. Gem.) 121, 182, 832, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 646, Ροδολ. (Αποσκ.) Γ' 239, Ε' 186, 584, Χορ. Β' 4, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [65], Δ' [1477], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 169, δ' 159, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 541[1], κ.π.α. — Βλ. και *πικρός.*

Από τον τ. *πρικός* του επιθ. *πικρός* με μετάθεση συμφώνου και μεταπλ. κατά τα σε *-ύς*, από επίδρ. του *γλυκύς* (Χατζιδ., Αθ. 1, 1889, 491, Αναγνωστ., Αθ. 38, 1926, 165· πβ. Kretschmer, Glotta 13, 1924, 258). Τ. *πρικείο* (αρσ.) από *πρικύς*, *πρικεία* (Χατζιδ., ΜΝΕ 2, 12, Τσοπ., Συμβολές Β' 677) σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ. Δ' 298). Η λ. στο Βλάχ., στον Κατσαΐτ. (Ιφ. Δ' 1) και σήμ. στο κρητ. ιδίωμα (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 232, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. 896).

1) Πικρός, δυσάρεστος στη γεύση: *τινάς ... αλείφει το ποτήρι του τριγύρου εις τσ' άκρες μέλι | και μέσα βάνει άλλα ζουμιά πρικιά* Ροδολ. (Αποσκ.) Αφ. 59· *Με την κιτριάν η λεμονιά συχνιά συμπεθεριάζει | και με τη σφάκα την πρικιά γλυκιά μηλιά ταιριάζει* Πανώρ[2]. Γ' 110· (σε μεταφ.): *Κι εύκαιρ' εις κείνους π' αγαπούν, κι ο πόθος πώς βασταίνει | ρίζαν γλυκιά, μα 'πωρικόν πρικύ, τ' οποίο μαραίνει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [66]. **2)** (Μεταφ.) που προκαλεί θλίψη, στεναχώρια, ψυχική οδύνη· θλιβερός, λυπηρός, δυσάρεστος: *Μα τον Πανάρετο θωρώ κι έρχεται σα θλιμμένο | και το μαντάτο το πρικύ θε να 'χει μαθημένο* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 46· *ανιμένω το πρικύ μαντάτο να μου πούσι* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 506· *ω θύμηση πρικιά και ασβολωμένη* Πιστ. βοσκ. I 4, 108· (προκ. για λόγια): *Μην το ξυπνήσεις το παιδί με τα πρικιά σου λόγια, | μα κάμε σιδερή καρδιά κι άφησ' τα μοιρολόγια* Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 443· *Πρικιάν αθιβολή άρχισες, μα τέλειωσε να ζήσεις, | κι ό,τι είδασι τ' αμμάτια σου, τίβοτας μην αφήσεις* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 53· (επιτ., προκ. για δήλ. έντονης λύπης, πόνου, θλίψης κλπ.): *δάκρυα πολλά να χύσου | το μοιρολόι το πρικύ όποιοι σασε γροικήσου* Πανώρ.[2] Β' 502· *Άλλο δεν επροξένιζαν σ' εσένα παρά μόνον, | πέσμα θανάτου ασήκωτο, με τον πρικύ σου πόνον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [996]· έκφρ. *κλάηματα/δάκρυα πρικιά* (πβ. έκφρ. *πικρά δάκρυα*, βλ. ά. *πικρός* 3β και *μαύρα δάκρυα*, βλ. ά. *μαύρος* Έκφρ. γ'): *μαύρ' άρμενα να βάλουσι* (ενν. οι ποδότες), *τιμόνι να μην πιάσου, | κι αντίς τραγούδια, κλάηματα πρικιά να μη σκολάσου* Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 554· *Στέκει ο Γιάννης, θρήνεται στου Ιησού το πλάγι, | δάκρυα πρικιά, φαρμακερά ως το ποτάμι πάγει* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3915. **3)** (Μεταφ.) που προκαλεί πόνο, βάσανα, ταλαιπωρίες **α)** (επιτ.) οδυνηρός, επώδυνος, βασανιστικός: *Το θάνατο και τη σκλαβιά τόσα πρικιά δεν κράζω | σαν έν' πρικύ το βάσανο που τώρα δοκιμάζω* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 104· **β)** (προκ. για θάνατο) φρικτός, σκληρός, άσχημος: *μ' αφήτε να σιμώσει* (ενν. ο βασιλέας) *πρικύ να τονε κάμομε το θάνατο να γνώσει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 598· *ανισώς και θέλουσι να στρέψουσιν οπίσω | την Έλεναν, ειδές αλλιώς ... | θάνατον ολωνών τωνε πρικύ θέλομε δώσει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 124· **γ)** ολέθριος, καταστροφικός: *Ώφου κακή απόφαση, πρικιά κι ασβολωμένη, | που πήραν οι αμαρτωλοί οι κακομοιριασμένοι!* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 5030· *κρίση πρικιά να κάμει* Ερωτόκρ. (Αλέξ. Στ.)[2] Γ' 1172· *κανίσκια μας εδώκασι πρικιά, φαρμακεμένα* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 620. **4α)** Πικρός, δυσμενής, κακός· καταραμένος: *Ώφου, πρικιά μου μοίρα, | 'ς είντ' έρθα; Να με κάμου ακριβή σου, | ασύστατο κοπέλι, | γεις σκύλος κι ένα λάφι...* Πιστ. βοσκ. II 2, 118· *πρικιά του μοίρα ασβολωμένη* (παραλ. 1 στ.) *... τσ' ερωτιάς σκλάβος να γένει;* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Δ' 747· *Ωφού, πρικύ μου ριζικό κι αντίδική μου μοίρα, | πόσα γοργό μ' εκάμετε νύφη γιαμιά και χήρα* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 485· **β)** άπονος, απεχθής: *Ω θάνατε πρικύτατε οπού τους νιούς σκοτώνεις, | και τα κοράσια τα έμορφα εσύ τα θανατώνεις* Ch. pop. 475· *Πένα ας είν' το*

σίδερο που λειώνει τη ζωή σου,| ... το αίμα το πρικύ σου| είναι μελάνι: μετ' αυτά γράφω το ριζικό σου Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 172. **5)** Που έχει περάσει/περνάει βάσανα, ταλαιπωρίες συμφορές· βασανισμένος, δυστυχισμένος θλιμμένος, πονεμένος: *Τάχα βασταίνεις το, ψυχή, κι εσύ, πρικιά καρδιά μου,| να ιδείς να τα ξεσκίσουσι, ομπρός σου να τα τρώσι;* (ενν. τα παιδιά σου) Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1130· *μα πρίχου ν' αποθάνει,| σα λιόντας εμουγκίστηκε και τα πρικιά του χείλη| δυο τρεις φορές ανοίξασι να πούσιν «Ερωφίλη»* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 161.

Το ουδ. (εν.) ως ουσ. = δυσάρεστη κατάσταση, δυστυχία: *Εποδιάβη το γλυκύ| κι ήρθε τώρα το πρικύ,| και τη σφάκα* (έκδ. *σάρκα* από τυπογρ. λ.) *δοκιμάζω| και τη μοίρα μου ατιμάζω* Φαλλίδ. (Παναγ.) 239.

πριμαβέρα η.

Από το ιταλ. *primavera* (βλ. και Kahane, Sprache 567). Η λ. στο Du Cange (*πρίμα βέρα*).

Άνοιξη· (εδώ μεταφ.): *ο χειμώνας έφυγεν κι ήλθεν η πριμαβέρα| και εδιαβήκαν τα πικρά, φουρτούνα και οι ζάλες* Γεωργηλ., Θαν. 375.

πριμή, πριμήν, σύνδ., βλ. *μηπρίν.*

πριμικήρης ο, βλ. *πριμικήριος.*

πριμικήριος ο, Διήγ. Βελ. χ 316, Byz. Kleinchron. Α΄ 351[5], Σφρ., Χρον. (Maisano) 150[18], Μαλαξός, Νομοκ. 516, Ψευδο-Σφρ. 372[26, 30, 34], 528[7]· *Πιρμικήριος· Πριμικήρης,* Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 448.

Το μτγν. ουσ. *πριμικήριος* (TLG) (λατ. *primicerius*, Du Cange, Lat.· βλ. και Kahane, Sprache 518). Η λ. και σήμ. (εκκλ., ΛΚΝ, ΑΛΝΕ, γρ. *πριμικίριος*).

Τίτλος ανώτατων αξιωματούχων στο Βυζάντιο· στις εκφρ. **1)** *Πριμικήριος της αυλής* (στον Ψευδο-Κωδ., Οφφίκ. 138, 160 κ.α.· βλ. ODB, λ. *primicerios*, Μαργαρού, Τίτλ. επαγγελμ. ονομ. γυν. 78-9) (και στον Du Cange, βλ. και Meursius, λ. *πριμμικήριος*) = τίτλος αυλικού αξιωματούχου: *Τα οφφίκια του παλατίου ... λς' ο πριμικήριος της αυλής, λζ' ο πρωτοσπαθάριος ...* Μαλαξός, Νομοκ. 516. **2)** *Μέγας πριμικήριος* (στον Ψευδο-Κωδ., Οφφίκ. 132, 137 κ.α., βλ. και ODB, ό.π.· σε έγγρ. του 14. (Act. Pantocr. 4[1, 13, 19], 5[4, 13, 30], 8[2], 9[20], 11[2, 16, 26, 30, 39, 56], 16[20], 17[45, 67-68], Act. Saint. Pantél. 12[9, 12, 25-26], Act. Lavr. 137[24], 148[8], Act. Esph. 28[5, 9, 15, 17], Cod. Mon. Prodr. Α' 121[18], 205[4], Γράμματα Μετεώρ. 71[95], κ.α.) και 15. αι. (Laurent, REB 15, 1957, 197), στο Meursius και στο Du Cange, λ. *πριμμικήριος*) = τίτλος αξιωματούχου πριν τον μεγάλο κονοστάβλο και μετά τον μεγάλο στρατοπεδάρχη: *λέγει* (ενν. *ο μέγας δουξ*) *... ότι: «περί του μεγάλου κοντοστάβλου το οφφίκιον ορίζει, ότι διά το είναι τον πενθερόν αυτού* (ενν. του βασιλέως) *μέγαν κοντόσταβλον ούτε σε ούτε άλλον θέλει ευεργετήσειν* (ενν. ο βασιλεύς) *τούτο· αμή να σε ευεργετήσει το του μεγάλου πριμικηρίου, όπερ ένι και προ τούτου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 126[7]· *Λέγει αυτώ* (ενν. *τω βασιλεί*) *ο μέγας δούξ: « ... δος αυτώ το του μεγάλου πριμικηρίου* (ενν. οφφίκιον), *οπού ένι μετά τον μέγαν στρατοπεδάρχην»* Σφρ., Χρον. (Maisano) 124[28]· *Τα οφφίκια του παλατίου ... ι' ο μέγας στρατοπεδάρχης, ια' ο μέγας πριμικήριος, ιβ' ο μέγας κοντόσταβλος* Μαλαξός, Νομοκ. 515.

Η λ. και οι τ. *Πριμικήρης* και *Πιρμικήριος* ως κύρ. όν. (η λ. ως επών. τον 11. (Caracausi) και 14. αι. (Act. Vat. II 80^{16,475})· τ. *Πριμικέριος* το 12. και 13. αι., Caracausi, στη λ., Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.^{2} 316· η λ. και ο τ. *Πριμικήρης* ως επών. σήμ., Τριαντ., Οικογ. ονομ. 47 (γρ. *Πριμικύριος, Πριμικύρης*, βλ. Kahane, DOP 36, 1982, 134), Βαγιακ., Αθ. 63, 1959, 221· βλ. και Βαγιακ., Βίος επών., 118-9, 147): Διήγ. Βελ. N^{2} 339.

πριμοχιώνιον το, βλ. *προμαχιώνιον*.

πριν, επίρρ., Ασσίζ. 63^{10}, 185^{13}, 392^{6}, Διγ. Z 3334, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.-Jeffr.) 1867, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 318 δις, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 169, 301, Μαχ. 44^{9}, 620^{29}, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7^{2}, Δευτ. Παρουσ. 98, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 1961, Κορων., Μπούας 26, 56, Βεντράμ., Φιλ. 198, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 226^{v}, 376^{v}, Πτωχολ. α 915, Αλφ. 14^{45}, Κυπρ. ερωτ. 35^{5}, 54^{5}, Πανώρ.^{2} Δ' 334 κριτ. υπ., Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 121, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 197, Κανον. διατ. Α 1456, Διγ. Άνδρ. 371^{6}, Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 276, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 231, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 243^{16}, Τζάνε, Κατάν. 218, κ.α.· *πρι,* Ασσίζ. 402^{22}, Μαχ. 14^{34}, 56^{25}, 248^{21}, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 274, 943, 3245, Βεντράμ., Φιλ. 185, Πανώρ.^{2} Α' 241, Γ' 129, 130, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 42, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 187, 225, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Α' 2056, Δ' 129, Ε' 701, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 131, Στάθ. (Martini) Β' 179, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 85, Β' 242, Γ' 393, Ε' 473, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [551], Λεηλ. Παροικ. 266, κ.α.· *πριό,* Ch. pop. 491· *πρου,* Θρ. Κων/π. (Mich.) 19.

Το αρχ. επίρρ. *πριν*. Τ. *μπρου* στο τσακων. ιδίωμα (Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *πριν*). Ο τ. *πρι* και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., ό.π., Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.). Ο τ. *πρου* σε έγγρ. του 12. αι. (Caracausi 484). Η λ. και σήμ.

Α' Επίρρ. **1)** Χρον. **α)** προηγουμένως, πρωτύτερα: Σοφιαν., Γραμμ. 81, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 301^{r}, Σεβήρ., Διαθ. 190^{42}· (με επόμ. το σύνδ. *περί*· βλ. ά. *περί* ΙΙ2α)· **β)** (έναρθρ., στον εν. ή πληθ.· η χρ. ήδη αρχ.) στο παρελθόν, άλλοτε: Καλλίμ. 2251, Ασσίζ. 196^{16}. **2)** (Τοπ.) μπροστά: *και πριν εμάς να σώσασιν στους οίκους τα ζαγάρια,| να 'δόθην λόγος κι έρχουνται οι λείποντες —καθάρια,| να 'δαμεν τις να ξέβηκεν εις συναπάντησίν μας* Απόκοπ.^{2} 249.

Β' (Ως σύνδ.· εισάγει δευτερεύουσες χρον. προτάσεις) πρωτύτερα, νωρίτερα: Ασσίζ. 8^{30}, Φαλιέρ., Ιστ.^{2} 308· *Η Δέσποινα παρακαλεί το Γιάννη να σιμώσου,| ογιά να δει το τέκνο τση πρι τονε θανατώσου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 3539· *Το γιατρικό στον άρρωστο δίδουσι πρι αποθάνει| και πρι βρομέψει τση πληγής βάνουσι το βοτάνι* Πανώρ.^{2} Ε' 167, 168· *Δεν είμαι πρι μιλήσεις| προφήτης να κατέχω| το πράμα που θελήσεις να ζητήσεις* Πιστ. βοσκ. ΙΙ 2, 232· (με επόμενο το σύνδ. *να* πλεοναστικά· βλ. και ά. *να* ΙΙΙΣΤ'β): *Ήξευρε, πάντων δέσποτα και των Ρωμαίων το κράτος,| πριν να πληρώσει τρίμερον, χάνεις την βασιλείαν* Διήγ. Βελ. χ 319· *Ήζεν όντεν εσώσασι, αμέ μιλιά δε βγάνει,| γιατί η φωνή του εχάθηκε πριν κείνος ν' αποθάνει* Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)^{2} Δ' 1900· (με επόμενο το *παρά (να)*· βλ. και ά. *παρά* Β'Ι4β): *Κράζουσιν τους πνευματικούς, συνάσσουν τους παπάδες,* (παραλ. 1 στ.) *και βάνουν και τους ψάλλουσιν πριν παρά ν' αποθάνουν* Πένθ. θαν.^{2} 307· *Δεν ξεύρω αν έ κι η Τίσβη μου η πολυαγαπημένη| πρι παρά μένα ευρίσκετο στο δάσο ερχομένη* Ανέκδ. ιντ. κρητ. θεάτρ. Α' 28· (με επόμενο το *ή*): *ένι λίμνη μεγάλη και συνάγονται τα θηρία, ώστε πιείν. Πριν ή τα θηρία συνα-*

χθώσι πορεύεται ο όφις και ρίπτει τον ιόν αυτού εν τω ύδατι Φυσιολ. 355[21]· (σε ιδιάζ. σύντ.): *εάν ο γνήσιος εκείνος κληρονόμος αποθάνη, πριν του εις νόμον ηλικίας φθάση, πάντα ταύτα ... έσονται τω κυρ Κωνσταντίνω* Ψευδο-Σφρ. 272[11].

Γ' (Ως πρόθ.) πιο μπροστά, νωρίτερα· (με γεν.): *Περί της γυναικός της τεθνεώτης πριν του ιδίου ανδρός και τίνος εμπαίνει το μερτικόν της* Ασσίζ. 131[14]· *Ακμή δίδομεν και παρέχομέν σοι όλα τα μοναστήρια της κοινότητος ... δι' εκείνο το πάκτο ό επληρώνετον εξ αυτών πριν της αρχής του παρόντος μούρτου* Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.) 268· *απελπισθήκετε όλοι και πριν θανάτου ήλθετε εις θάνατον* Διγ. Άνδρ. 334[15]· (με αιτιατ.): *Το λοιπόν ο ρήγας της Κύπρου ως φρόνιμος εμήνυσεν πριν τον καιρόν εις την Ρόδον να του πέψουν δ' κάτεργα* Μαχ. 168[26]· *πριν δε το φέγγος το πρωί ευρίσκεται εις βράχος| ψηλόν ακατατήρητον έπεσεν το καράβιν* Βυζ. Ιλιάδ. 422.

Έναρθρ. ως επίθ. (η χρ. ήδη αρχ.) = προγενέστερος, προηγούμενος: Αχιλλ. Ν (Smith) 1882, Αλφ. 15[13].

πρίνζης ο, βλ. *πρίντζης*.

πρίνζιπος ο, βλ. *πρίγκιπος*.

πρινίζω, βλ. *πριονίζω*.

πρίνκιπος ο, βλ. *πρίγκιπος*.

πρινοκοκκάτος, επίθ.· *περνοκοκκάτος· πιρνοκοκκάτος*.

Από το ουσ. *πρινοκόκκι(ον)* και την κατάλ. -*άτος* (Τωμ., Αθ. 77, 1978-79, 54). Ο τ. *περνοκοκκάτος* από τ. **περνοκόκκι*· πβ. σήμ. ιδιωμ. τ. *περνός* (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ.) για το *πρίνος*. Ο τ. *πιρνοκοκκάτος* από τ. *πιρνοκόκκι* (βλ. λ. *πρινοκόκκιον*) το 14. αι. (Άμ., Αθ., 43, 1931, 152). Η λ. στο Du Cange (λ. *πρινάριον*) και σε έγγρ. του 15. αι. (Γεδεών, ΒΖ 5, 1896, 115 δις).

Που είναι βαμμένος κόκκινος με *πρινοκόκκι*· κόκκινος: *να απλώσουν απάνου του ρούχο πιρνοκοκκάτο* (έκδ. *πιρνοκόκκ-*· διόρθ. Άμ., Γλωσσ. Μελ. 287) *και να σκεπάσουν αυτό με σκέπασμα τομάρι ρήσικο* Πεντ. Αρ. IV 8· *εγδύνου με τα ρούχα μου τα φράγκικα τά εφόρουν,| και ανάλλαξέν με ο αμιράς τούρκικη φορεσίαν,| πιρνοκοκκάτον καμουχάν και απάνω γερανέον,| χρυσοβουλλάτον έντυμαν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1349· (εδώ προκ. για τα ανθρώπινα χείλη): *Πού εγίνησαν τα κάλλη σας, πού διέβ' η εμορφιά σας,* (παραλ. 3 στ.) *κρυσταλλοροδοκόκκινα μάγουλα και χειλάρια| πρινοκοκκάτα, νόστιμα και γλώσσα μας καθάρια;* Πένθ. θαν.[2] 68· (σε μεταφ.): *τα κούφη μέσα| κίντυνον πολύ βαστούσι,| ωχ, οϊμέ, και πώς δε σπούσι,| για να δουν μικροί-μεγάλοι| πού 'δυνάστη να με βάλει| το πολύ πρικύ μαντάτο,| ρόδο μου περνοκοκκάτο* Αγν., Ποιήμ. Α' 66.

Το ουδ. ως ουσ. = το κόκκινο ύφασμα (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[2] 37): *ετούτο το χώρισμα ος να πάρετε από αυτουνούς· μάλαμα και ασήμι και χάρκωμα. Και γεράνιο και οξύ και πιρνοκοκκάτο* (έκδ. *πιρνοκόκκ-*· διόρθ. Άμ., ό.π.) *και λινό και γιδινό* Πεντ. Έξ. XXV 4· *το μίσκαν να κάμεις δέκα βηλάρια λίνο κλωστό και γεράνιο και οξύ και πιρνοκοκκάτο* (έκδ. *πιρνοκόκκ-*· διόρθ. Άμ., ό.π.) Πεντ. Έξ. XXVI 1· (εδώ με τη σημασ. της κόκκινης κλωστής): *Και ήτον όνταν εγέννησεν* (ενν. η Θαμάρ) *και έδω-*

σεν χέρι (ενν. *το ένα παιδίον*)· *και επήρεν η μάμμα και έδεσεν ιπί το χέρι του πιρνοκοκκάτο τού ειπεί· ετούτος εβγήκεν πρώτα* Πεντ. Γέν. XXXVIII 28.

πρινοκόκκι, πρινοκόκκιν το, βλ. *πρινοκόκκιον*.

πρινοκόκκιον το, Rechenb. 9[1]· *πιρνοκόκκι*· *πρινοκόκκι*, Rechenb. 67[2, 5, 9, 26, 29]· *πρινοκόκκιν*, Rechenb. 67[8] (βλ. Κριαρ., BF 3, 1968, 149).

Υποκορ. του ουσ. *πρινόκοκκον* (*πρινόκοκκα* L-S, Γλωσσάρ.)· πβ. Ανδρ., Λεξ. λ. *πρινοκόκκι*. Ο τ. *πιρνοκόκκι* (από τ. *πίρνος* του ουσ. *πρίνος*· βλ. Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *πίρνος*, Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 402) και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, ό.π.). Ο τ. *πρινοκόκκι* στο Du Cange (λ. *πρινάριον*), σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 42 (123)) και 17. αι. (Μπρούσκαρη, Θησαυρ., 18, 1981, 323) καθώς και στο ΑΛΝΕ. Ο τ. *πρινοκόκκιν* στο LBG. Τ. *περνοκόκκιν* σήμ. στο κυπρ. ιδίωμα (Παπαγγέλου, Κυπρ. ιδιωμ.). Η λ. το 10. αι. (TLG), σε έγγρ. του 14. αι. (Miklos.-Müller, Acta 3 128, 5 164-5) και στο Du Cange App. (λ. *πρινοκόκιον*).

1) Το ημίπτερο έντομο «κόκκος ο βαφικός» που αναπτύσσεται παρασιτικά στο δέντρο πρίνος (βλ. λ.) και έχει βαφικές ιδιότητες (για το πράγμα βλ. Αποστολάκη, Λαογρ. ΙΔ', 1952, 95-6): *να πάρει ο ιεριάς δέντρο κυπαρίσσι και έζωπο και πιρνοκόκκι, να ρίξει προς μεσοθιό κάψιμο της δαμαλίδας* Πεντ. Αρ. XIX 6. **2)** Κόκκινη βαφική ύλη που προκύπτει από την αποξήρανση του σώματος του παραπάνω εντόμου: *Τα χείλη της λιγνούτσικα, κόκκινα ως πρινοκόκκι,| στην συντυχιά γλυκότατη, ηδονική ως το μέλι* Θησ. ΙΒ' [59[3]]. **3)** (Συνεκδ.) ύφασμα κόκκινου χρώματος: *Δύο πραγματευτάδες θέλουν να ποιήσουν πραγματεία, και ο ένας έχει μετάξι και πρινοκόκκι ... ο δε έτερος έχει τσόχα σκαρλάτη ... έχει και παγονάτσο ... έχει και καμουχάδες* Rechenb. 67[1]· *εμετανόησεν* (ενν. *ο πραγματευτής*), ... *και ζητεί εις το μετάξι περισσότερα την λίτραν άσπρα ι' και εις το πρινοκόκκι την λίτραν άσπρα γ'* Rechenb. 67[6].

πρίνος ο, Σωσ. 70, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Ε' 894.

Το αρχ. ουσ. *πρίνος* (*η και ο*· L-S, TLG). Η λ. και σήμ. (λόγ.).

Δέντρο θαμνώδες, αειθαλές, με σκληρά αγκαθωτά φύλλα, σκληρό ξύλο και του οποίου το παράσιτο του καρπού έχει βαφικές ιδιότητες· το πουρνάρι (για τη σημασ. βλ. και Papadimitriu [Σαχλ., Αφήγ. σ. 158]): *Τους πρίνους οπού κάμνουσι πάλους και βλάπτουν σφόδρα,| τους μελεούς εκόπτασι, χωρίς ελεμοσύνης* Θησ. ΙΑ' [23[3]]· *είτις οπού έχει 'φίτσιον του έναι γουν και εκείνος,| αν ήτον δυνατότερος παρά οπού έναι ο πρίνος,| άδικος, κλέπτης να γενεί, μάλλον και αζιγανάρης* Σαχλ., Αφήγ. 330· *οράτε ψευδομάρτυρας ίσα μη φθεγγομένους·| ο μεν εις σχίνον έφησεν ειδέναι την Σωσάνναν·| ο δε προς πρίνον την αυτήν, λοιπόν ψευδηγορούσι* Σωσ. 74· (εδώ συνεκδ.) η βέργα από πρίνο: *Ας το 'χες κάμει, πελελέ — μα δε σου βόλιε, κρίνω — όντεν ο φράρος τσι ξυλιές σού 'κόλλα με τον πρίνο* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 188.

πρίντζαινα η, Μαχ. 522[13].

Από το ουσ. *πρίντζης* και την κατάλ. *-αινα* (βλ. και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 96, Meyer, Γλωσσ. Πραγμ. Κύπρ. 132, λ. *πρίντζης*).

Η σύζυγος του πρίντζη (βλ. ά. σημασ. 1): *εχωρίσαν απέ τους εισσόδους της ρη-*

γάδας διά την ζωήν του ρηγός και της υποταγής του· ... διά ... την κυράν την Μαργαρίταν, πρίντζαιναν της Αντιοχείας και κούνταιναν της Τρίπολης και κυράν της Τύρου χιλιάδες ς' αυτ. 52[30].

πριντζάτο το, βλ. *πριντζάτον.*

πριντζάτον, το, Μαχ. 78[14, 15, 32], 86[36], 152[24]· *πριντζάτο,* αυτ. 214[2]. — Βλ. και *πριγκιπάτο.*

Από το ουσ. *πρίντζης* και την κατάλ. *-άτον.*

1) Το αξίωμα του πρίντζη (βλ. ά. σημασ. 1): *έλλαξεν ο ρήγας το 'φίκκιον του πρώτου του υιού από κουντάτον εις πριντζάτον* αυτ. 86[29]. **2)** Το οφίκιο, η θέση που συνδέεται με το παραπάνω αξίωμα: *αντάν εστέφθην ο αφέντης ο ρε Πιέρ, ορδίνιασεν και τα 'φφίκια του ρηγάτου τα χηράτα. Το πριντζάτον της Αντιοχείας έδωκέν το του αδελφού του* αυτ. 214[5-6].

πρίντζης ο, Μαχ. 40[16], 48[37], 56[11], 78[30, 31], 86[35], 176[10], 180[23], 190[8], 216[15], 270[17], 330[26], 396[6, 9], 430[27], 520[25], 522[11], 548[3], 592[26], 624[25], 634[19], 660[26], 684[2] κ.α., Βουστρ. (Κεχ.) 2[5, 11, 15-16], 4[11], Byz. Kleinchron. A' 208[2], 209[5]· *πρίγκης,* Απολλών. (Κεχ.) 355· *πρίνζης,* Byz. Kleinchron. A' 202[4]· *πρίτζης,* Απολλών. (Κεχ.) 677. — Βλ. και *πρίγκιψ.*

Από το γαλλ. *prince.* Για τον τ. *πρίγκης* πβ. *πρίγκιψ, πρίγκιπας.* Ο τ. *πρίτζης* το 15. αι. (Darrouzès, Κυπρ. Σπ. 22, 1958, 241). Για πιθ. παλαιότ. χρ. ιδιωμ. βλ. Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] A' (λ. *Πρίντζη*). Η λ. το 13. αι. (Caracausi· βλ. και LBG, TLG).

α) Ανώτερος τίτλος, αξίωμα που έφερε συνήθως ο ηγεμόνας δυτικοκρατούμενου κρατιδίου και δινόταν σε συγγενικό πρόσωπο του βασιλιά: *Τον δεύτερον* (ενν. υιόν του ρηγός) *διά μεγάλην τιμήν εχρειάζετον το πριντζάτον, και επολομούσαν τον πρίντζην της Αντιοχείας* Μαχ. 78[15]· *ο μισσέρ Παλίαν πρίντζης της Γαλιλαίας* Μαχ. 44[23]· *Ο ρήγας αρρώστησεν και έβαλεν τον αδελφόν του τον πρίντζην εις τον τόπον του* Μαχ. 190[5]· **β)** αξίωμα, τίτλος ευγενείας (εδώ ως πολιτικό, κοσμικό αξίωμα σε αντίθεση προς εκκλησιαστικό): *ανίσως και δεν θέλει να είναι 'κκλησιαστικός, να τον ποίσου πρίντζην* Βουστρ. (Κεχ.) 92[1].

πρίντζιπας ο, βλ. *πρίγκιψ.*

πριντζιπάτο το· *πριντζιπιτάγον,* Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 50.

Από το βενετ. *princisbèch* (Boerio) ή το ιταλ. *princisbécco* (Battaglia) και την κατάλ. *-άτο.* Τ. *πριντζιπιτάτον* σε κείμ. του 18. αι. (Νικ. Ιερόπ., Εκδ. ιατρ. 112).

Κράμα μετάλλων (πιθ. από χαλκό, κασσίτερο και ψευδάργυρο), που εξωτερικά μοιάζει με χρυσάφι: *Διά εκείνα οπού ωφελούσι την μαλαφράντζαν ... από τα μέταλλα, ότις λογής είναι των αλχημιστών, ως το καλούμενον πριντζιπάτον, δι' αρσενικίου λευκού και ερυθρού* αυτ. 47.

πρίντζιπες ο, βλ. *πρίγκιψ.*

πριντζιπιτάγον το, βλ. *πριντζιπάτο.*

πρίντζιπος ο, βλ. *πρίγκιπος.*

πριντσιπάλε, επίθ. άκλ., βλ. *πριντσιπάλες*.

πριντσιπάλες, επίθ.· άκλ. *π ρ ι ζ ι π ά λ,* Ξόμπλιν φ. 130^{r}· *π ρ ι τ ζ ι π ά λ,* Ξόμπλιν φ. 131^{v}· *π ρ ι ν τ σ ι π ά λ ε,* Μαρτολόγιον (1540) 106.

Από το ιταλ. *principale* (Battaglia, λ. *principale*). Οι τ. *πριζιπάλ, πριτζιπάλ* από το γαλλ. *principal* (πβ. και βενετ. *principal*, βλ. Boerio). Ο τ. *πριζιπάλ* στο Γιαγκουλλή, Κυπρ. διαλ. Τ. *πριντσιπάλ* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 369). Γεν. πληθ. *πριντσιπάλωνε* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ. ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 521)· βλ. και Κρ. συμβόλ. 74. Ο τ. *πριντσιπάλε* (και πληθ. *πριντσιπάλι*) σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Α' $3^{1,3}$, 17^{1-2}, 73^{1}, κ.α., Β' $154^{1,4}$, 158^{2}, 162^{4}, κ.α., Γ' 78^{3-4}, κ.α., Δετοράκης, Κρητολ. 16-19, 1983-4, 112, 115, 119). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961-62, 260, Κασιμ., Έγγρ. 283 (392)).

Πρωτεύων, βασικός, κύριος: *όλα του τα καλά, μόμπελε και στάμπελε, ..., του ομπλεγάρει για το αυτό χρέος πιέτζος και πριντσιπάλες πλερωτής ... ο ευλαβέστατος αφέντης πατέρας Γεράσιμος Δημητρόπουλος* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 685^{8}· *ο κυρ Γεωργιλάς ... απομένει ... πριντσιπάλες παγαδόρος εις όλα* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 532^{9}.

πρίντσιπος ο, βλ. *πρίγκιπος*.

πριό, επίρρ., βλ. *πριν*.

πριόλιος ο, βλ. *μπριόλιος*.

πριόλος ο ή **πριόλο το,** βλ. *μπριόλος* ή *μπριόλο*.

πρίο(ν) το, βλ. *μπρίο(ν)*.

πριόνι το, βλ. *πριόνιον*.

πριονίζω, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 692, Κορων., Μπούας 124, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 209^{v}, Αγαπ., Δαμασκ. Βαρλαάμ 170^{33}, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 107^{32-33}, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 107, Προσκυν. Μπεν. 54 161^{15}, Προσκυν. α' 119^{34}· *π ι ρ γ ι ο ν ί ζ ω,* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.^{2} Παύλ. Εβρ. ια' 37· *π ι ρ ι ο ν ί ζ ω,* Χρον. σουλτ. 104^{15}· *π ρ ι ν ί ζ ω,* Βουστρ. (Κεχ) 134^{4}, Βουστρ. (Κεχ.) Α 134^{4}.

Από το ουσ. *πριόνιον* και την κατάλ. *-ίζω*. Οι τ. *πιργιονίζω* και *πιριονίζω* σήμ. ιδιωμ. (Ξανθινάκης, Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ., Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. (*πιρʝονίζω*, λ. *πιρʝόνι(ν)*). Τ. *πρενίζω* στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. τον 3?/ 4 αι. και σε σχόλ. (TLG), στο Βλάχ. (*πριωνίζω* και *πριωνισμένος*) και σήμ.

I. Ενεργ. **1α)** Κόβω κ. με πριόνι, πριονίζω: *παίρνουν* (ενν. *οι κυνηγοί*) *πρίονας δυνατούς, το δένδρον πριονίζουν* Φυσιολ. (Legr.) 35· **β)** (εδώ προκ. για πέτρα ή μάρμαρο) λαξεύω, πελεκώ: *Και ήτον συνηρμοσμένος* (ενν. *ο πύργος*) *με πριονισμένες πέτρες και επάνω ήταν με οκτώ κόχες* Διγ. Ανδρ. 399^{6}· *Εκράτειν,* (ενν. *ο Σολομών*) *εξουσίαζεν τον δαίμοναν ως δούλον,| ολημερί τα μάρμαρα του τέμπλου να πριονίζει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2088. **2)** (Προκ. για άνθρωπο) **α)** θανατώνω κάπ. κόβοντάς τον με πριόνι: *τους εσουγλίσανε και καμπόσσους τους επιριονίσανε ζωντανούς* Χρον. σουλτ. 118^{5}· **β)**

βασανίζω κάπ. χρησιμοποιώντας ως μέσο βασανισμού πριόνι· σε υπερβολή: *μαχαίρια και αν με κόφτουσιν, πριόνια και αν με πριονίζουν,| ώσποτε ζω και φαίνομαι, τόν αγαπώ ουκ αρνούμαι* Ερωτοπ. 71.

II. (Μέσ., μεταφ.) δυσανασχετώ/ενοχλούμαι, στενοχωρούμαι: *ακούοντας* (ενν. *οι Εβραίοι*) *τα λόγια τούτα επριονίζουντα και ήθελαν να τους θανατώσουν* (ενν. *τους αποστόλους*) Σανκταμαύρας, Πράξ. Αποστόλ. (Κακ.-Πάνου) φ. 58ᵛ.

πριόνιον το, Φυσιολ. Β 3[19], *πριγιόνι*, Gesprächb. 53[4] *πριόνι*, Καρτάν., Π. Ν Διάθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 209ᵛ, Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 150.

Το μτγν. ουσ. *πριόνιον*. Ο τ. *πριγιόνι* σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. *πριγιόν* λ. *πριόν*). Τ. *πριόνιν* σε λόγιο κείμ. 6-10. αι. (Μαυρίκ., Στρατηγ. (Dennis) 544) και σε έγγρ. του 13. αι. (ΝΕ 7, 1910, 41). Ο τ. *πριόνι* στο Meursius (*πριόνη*) και σήμ.

Πριόνι: *παραλαμβάνει ... προυκίον ... σκαπέτια δ' ... και πριόνια δυο* Ολόκαλος 1[17]· σε υπερβολή: *μαχαίρια και αν με κόφτουσιν, πριόνια και αν με πριονίζουν,| ώσποτε ζω και φαίνομαι τόν αγαπώ ουκ αρνούμαι* Ερωτοπ. 71.

πριόνισμα το.

Από τον αόρ. του *πριονίζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. (*πριώνισμα*) και σήμ με διαφορ. σημασ.

(Στον πληθ.) πριονίδια: *χώσε τα* (ενν. *τα απίδια*) *εισέ πριονίσματα κυπαρίσσου* Αγαπ., Γεωπον. (Κωστούλα) 153.

πριονοκοπώ.

Από το ουσ. *πριόνι(ον)* και το β' συνθ. *-κοπώ*.

Πριονίζω, κόβω κ. με πριόνι: *αξινογλύφουν* (ενν. *οι άνθρωποι*) *τα δενδρά ή πριονοκοπούν τα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 963.

πριόρα η, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 561.

Από το ιταλ. *priora* (Battaglia, λ. *priora1*· πβ. Kahane, Sprache 567)· πβ. και βενετ. *priora* (Boerio). Η λ. σε κρητ. έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 212[2], Γ' 164[2]).

Η ηγουμένη καθολικού μοναστηριού· (εδώ, ειρων. και σκωπτ.) η επικεφαλής των πορνών του Χάνδακα (βλ. και Λιουμπάρσκυ, Κρ. Χρ. 14, 1960, 322-23, Παναγ., ό.π. 27, 1987, 28): *Ήρθασιν οι πολιτικές, όσες και αν είν' στην χώραν| εκάτσασιν εις την βουλήν, διά να κάμουν πριόρα·| και είπαν· «η Κουταγιώταινα ...| ας έναι η καπετάνιος μας εδά εις τούτην την ώραν»* Σαχλ., Αφήγ. 757· *ορίζει Κουταγιώταινα να στρέψουν* (ενν. *οι πολιτικές*) *εις την χώραν,| οι λαβωμένες οι 'λενές να γιατρευτούν στην ώραν,| κι οι άλλες να ψικεύσουσι την κεράν την πριόραν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 712.

πριόρε ή **πριόρες** ο, βλ. *πριούρης*.

πριός· πριών, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 80, εσφαλμ. γρ. αντί *πριόνων*· διορθώσ.

πριουνοκούταλο το, βλ. *πιρουνοκούταλο*.

πριούρης ο, Μαχ. 54[20], 374[3]· *πιούρης*, Μαχ. 682[18]· *πριόρε* ή *πριόρες*, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 513.

Από το προβηγκ. *priour* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 96, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 100). Ο τ. *πιούρης* πιθ. από ανομοιωτική αποβολή του -*ρ*-· πβ. όμως Dawkins [Μαχ. Β' σ. 37]. Ο τ. *πριόρε* ή *πριόρες* από το ιταλ. *priore* (πβ. Kahane, Sprache 567). Ο τ. *πριόρε* το 12. αι. σε έγγρ. (Μηνάς, Γλωσσάρ. Ιτ.[2] 316). Ο τ. *πριόρες* σε έγγρ. του 16. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 1[8], Ναξ. έγγρ. 7[3]) και 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 25[5] και 9, 1971, 1[37]). Πληθ. *πρίορες* (<Λατ. *priores*) τον 5.-6. αι. (LBG, στη λ.). Διάφ. τ. και λ. (*πρεούρος*, *πριόλος*, *πριόρης*, *πριούλης*, *πριούρης*, *πριούρος*) σε έγγρ. του 11.-12. αι. (Μηνάς, ό.π., 315-16, Caracausi, λ. *πριόλος*, *πριούλης*· πβ. LBG (στις λ.), Τριαντ., Απ. Α' 445).

Ο ηγούμενος καθολικού μοναστηριού: *το χαρτίν εδώκαν το του πριούρη του Σαν Τομένικου, και εφέρεν το εις την Λευκωσίαν και εδώκεν το του κοντοσταύλη* Μαχ. 372[21]· *εις τας κε' Αυγούστου αυια' Χριστού ο φρε Ρεσκουρήν ο πιούρης της Τουλούζας και κουμεντούρης της Κύπρου, και ο σιρ Στινιενέ Πινιόλ εφέραν την παρθένον Τσαρλότταν τε Πορπούν από την Φραγκίαν, και αρμάσαν την με τον ρε Τζενίους* Μαχ. 622[27]· *Και μέσα εις τούτο έφθασε του κυρ Πέτρου η κοπέλα,| και του πριόρε* (ενν. *η κοπέλα*) *μετ' αυτήν, βαστούν και σκαρταμπέλα* Σαχλ., Αφήγ. 729.

πρις το (άκλ.).

Το παλαιότ. γαλλ. *pris* (Greim., Dictionn.)· βλ. Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 87, 103, 126 not. 13 και Χατζ., Ξέν. στοιχ. 96.

1α) Τιμή, αξία: *και κελεύει το δίκαιον ότι εκείνον να τον κρίνουν εις επιτίμιον του κορμίου του εις επεσαύτα όπου ήτον το πρις τό του επούλησεν του ορνίου* Ασσίζ. 452[6]· **β)** μίσθωμα, ενοίκιο: *Εάν γένηται ότι κανείς άνθρωπος ... παχτώνει μίαν γην εδικήν μου ... όπως να μου δίδει κάθα χρόνον έναν πρις ονοματισμένον* Ασσίζ. 202[13]. **2)** Βραβείο, έπαθλο: *Ο άγιος Γρηγόριος είπεν: πολλοί τρέχουσιν εις το πάλιον του πρις, αμμέ διά το ακλούθισμάν του το καλόν κάμνουν* το Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 133.

Πρίσκοι οι.

Το μτγν. *Πρίσκοι* (TLG) <Λατ. **priscus** (OLD, λ. *priscus* 1b)· ο εν. ως κύρ. όν. ήδη μτγν. (TLG). Η λ. *πρίσκος* με διαφορ. σημασ. στο Du Cange, λ. *πρίσκειν*, και σήμ. ιδιωμ. (Τσιτσέλη, Κεφαλλ. Σύμμ. 590, Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

Όνομα λαού: *υπέταξα* (ενν. *εγώ Αλέξανδρος ο των Μακεδόνων*) ... *Υποφαλαγγίους· Πρίσκους· Λάκους· Πολύποδας* Διαθ. Αλ. 255[26].

πριστός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *πριστός*. Η λ. στο Steph., Θησ. και σήμ. λόγ. (ΛΚΝ).

(Προκ. για λίθο) πριονιστός, λαξευτός: Διγ. Ζ 3841.

πριτά, επίρρ.· *μπουρτά*. — Πβ. και *πριτούν*.

Από συμφ. του συνδ. *πριν* και του επιρρ. *πρώτα* (Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 202) ή

από το πριν με επίδρ. του μετά (Pern., Ét. linguist. II 395). Ο τ., από το *πιρτά <πριτά με τροπή *i*> *u*, και σήμ. στη Χίο (βλ. Pernot [Ch.pop. σ. 144], Joseph, Die Sprache 25, 1979, 14). Τ. *πρίτα*, *prida* (Καραν., Ιστ. Λεξ. Κάτω Ιταλ., λ. *πρίτα*), καθώς και *pridi*, *pitra* (Pern., Ét. linguist. II 395 σημ. 2) σε ιδιώμ. της Κάτω Ιταλίας. Η λ. το 18. αι. (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 227), το 19. αι. στη Σύρο (Γκίνης, Αθ. 67, 1963-64, 375) και σήμ. σε παροιμ. (Πολ. Ν., Παροιμ. Δ' 73, αρ. 32) και ιδιωμ. (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Pern., Λαογρ. 7' 1923, 294, Rohlfs, Et. Wört. λ. *πρίτα*).

(Εδώ ως σύνδ.) προτού, πριν: *σφάξε με με το χέρι σου, μπουρτά σφαγώ ατός μου,| και πάρε με και θάψε με στην πόρταν που σεβαίνεις,| να με πατούν τα πόδια σου, όταν εμπαινοβγαίνεις* Ch. pop. 418.

πρίτζης ο, βλ. *πρίντζης*.

πρίτζινος, επίθ.

Από το ουσ. *πρίτζος* και την κατάλ. -*ινος*· πβ. λ. *πριντζένος* σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *προυντζένος*).

Μεταλλικός (από κράμα μετάλλων)· μπρούντζινος: *Έκαμεν δε και πόρτας (ενν. ο βασιλεύς) και κατεχρύσωσεν αυτές. Τα δε παραστάματα, ... εποίησεν από χαλκού, ηλέκτρου και ασήμου, ήγουν πρίτζινες, οπού κάμνουν τες λουμπάρδες* Hagia Sophia ω 527[21].

πριτζιπάλ, επίθ., βλ. *πριντσιπάλες*.

πρίτζος ο.

Πιθ. συνδ. με ουσ. *πρίντζος* που απ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *προύντζος*)· πβ. τουρκ. *pirinç* (Redhouse, λ. *pirinç* 2).

(Πιθ.) μπρούντζος: *είπον του βασιλέως ότι «να βάλεις εις το χωνευτήριον χρυσάφι και ασήμι και πρίτζον, μολύβιν, σίδερον, γυαλίν, λίθους τιμίους ...»* Hagia Sophia ω 528[8].

πρίτου, επίρρ., βλ. *πριτού*.

πριτού, επίρρ.· *πρίτου· πρίτουν.* — Πβ. και *πριτά*.

Από συμφ. των επιρρ. *προτού* και *πριχού* (βλ. και Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 27, Pern., Ét. linguist. II 395 σημ. 2). Για τον τ. *πρίτου* βλ. τ. *πρίχου* (ά. *πριχού*). Η λ. σε έγγρ. του 19. αι. (Έγγρ. Σύρου Α' 258) και σήμ. ιδιωμ. (Χατζιδ., ό.π., Pern., ό.π., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν. λ. *πριτά*).

(Ως σύνδ.) προτού, πριν: *Πτωχόν αν έχεις γείτοναν, πρίτου να σου ζητήσει,| δος του άνθρωπε, εκ τό δύνεσαι* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2356· *οπου έναι φρόνιμος της γυναικός τα κάλλη| ας φεύγει όσον δύνεται, πρίτουν τον φαρμακώσουν* αυτ. 1493.

πρίτουν, επίρρ., βλ. *πριτού*.

πρίτσιπες ο, βλ. *πρίγκιψ*.

πρίχα, επίρρ. — Βλ. και *πριχού.*

Από το επίρρ. *πρίχου* αναλογ. με τα επιρρ. σε *-α.*

(Ως σύνδ.) πριν: *σκύψε και καταφίλησε τα μάτια μου, στρατιώτη μου,| πρίχα να έλθει ο θάνατος να τα κατακαλύψει* ΑχιλΛ. L 1275.

πρίχου, επίρρ., βλ. *πριχού.*

πριχού, επίρρ., Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 250, Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 594, Σαχλ., Αφήγ. 797, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 240, 688, Φαλιέρ., Θρ. (Bakk.-v. Gem.) 53, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 869, Χούμνου, Κοσμογ. 2527, Γεωργηλ., Θαν. 481, Αγν., Ποιήμ. Α′ 85, Γεωργηλ., Βελ. Λ (Bakk.-v. Gem.) 396, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 24, Βεντράμ., Φιλ. 196, Μαλαξός, Νομοκ. 130, Θρ. Κύπρ. (Παπαδ. Θ.) 869, Θρ. Κύπρ. Μ 506, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407, Κυπρ. ερωτ. 77[6], 90[7], Πανώρ.[2] Πρόλ. 78, Β′ 342, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α′ 355, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 3, 126, Κανον. διατ. Α 1480, 1481 δις, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β′ 728, Ε′ 643, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) Πρόλ. 63, Ροδολ. (Αποσκ.) Β′ 106, 496, Μπερτόλδος 16, Μπερτολδίνος 102, Ροδινός (Βαλ.) 71, 123, Λεηλ. Παροικ. 380, Διγ. Ο 1801, Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ελεάζ. 1492, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 173[12], 212[19], κ.α.· *πίρχου,* Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 255[14], 785[13]· *πρίχου,* Νεκρ. βασιλ. 118, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 1183, 2208, Αχέλ. 2125, Πανώρ.[2] Πρόλ. Απόλλ. 98, Α′ 236, Β′ 100, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Αφ. 14, Β′ 94, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β′ 24, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α′ 184, δ′ 67, Φαλλίδ. (Παναγ.) 279, Βοσκοπ.[2] 314, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 58[22], Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α′ 670, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 235, 555, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 13, Β′ 273, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 95 δις, Ε′ 403, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [939], Ε′ [1213], Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 552, Ε′ 4, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Β′ 399, Λεηλ. Παροικ. 221, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 175[23], 260[21], 318[2], 533[5] δις, κ.α.· *πριχούν,* Θρ. Κύπρ. Μ 428, Κυπρ. ερωτ. 108[26]. — Βλ. και *πριν.*

Αβέβ. ετυμ. Κατά Χατζιδ., ΜΝΕ Β′ 152 σημ., από το αρχ. *πρι(ν) ή* (>**πριjή*>**πριjού,* κατά το *προτού*). Κατά Κοραή, Άτ. Β′ 311, Δ′ 417, πιθ. από το αρχ. *πριν ού ή* από το *πριν* αναλογ. με τα επιρρ. σε *-χού* (>*πρινχού* >*πριγχού* >*πριχού*). Κατά Φιλ., Γλωσσογν. Α′ 184 και Jannaris, Hist. Gramm. 1789, από συμφ. του *πριν* με το λατ. *prius.* Βλ. όμως και Pern., Ét. linguist. II 395. Ο τ. *πίρχου,* με αντιμετάθ. των *ι* και *ρ,* στο ποντ. ιδίωμα, όπου και ο τ. *πριχούν* (Παπαδ. Α., Λεξ., στη λ.). Ο τ. *πρίχου,* με αναβιβ. τόνου (Χατζιδ., ό.π., 152), σήμ. ιδιωμ. (Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου, στη λ.). Η λ. στο Meusius και σήμ. ιδιωμ.

Α′ (Επίρρ.) προτού, πριν: *είδη (ενν. επιρρήματος) μεν δύο· πρωτότυπον, πριν· παράγωγον, πριχού* Σοφιαν., Γραμμ. 80.

Β′ (Ως σύνδ.· εισάγει δευτερεύουσες χρον. προτάσεις) προτού, νωρίτερα: *και πράγμα τι οπού νοείς και χρήζοντ' από σένα,| εμπρόδραμε και δος τους το, πριχού σε το ζητήσουν* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 367· *ειδέ αποθάνει πρίχου πανδρευθεί το θηλυκόν* (ενν. *παιδίν*), *να παγαίνει* (ενν. *το οσπίτι*) *εις τον αδελφόν μου τον Ιωάννην* Διαθ. Ακοτ. 147· *Ωγούι που εις ώρα κρίσεως δε βρίσκεται σωσμένος,| πριχού αποθάνει, τσι αμαρτιές να 'ναι μετανιωμένος* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4969· *Με φρόνεψη πορεύγεται, με γνώσην ορδινιάζει,| πριχού 'ρθουσι τα πράγματα προβλέπει και λογιάζει* Ερωτόκρ. (Αλεξ.

Στ.)[2] Ε' 1506· (σε παροιμ. φρ.): *όποιος εγέλα το ταχύ, κλαίγει πριχού βραδιάσει* Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 4· (με επόμ. το σύνδ. *να* πλεοναστικά· βλ. και Επιτομή, ά. *να* (Ι) ΙΙΙΓ'β'): *Σήμερον εσηκώθηκε* (ενν. *η Πανώρια*) *πρίχου να ξημερώσει*| *κι εις το κυνήγι εδιάβηκε δίχως κιανείς να γνώσει* Πανώρ.[2] Β' 50· *Πριχού να γένει, λέγει, το χάος, πριχού να γένει η άβυσσος, εγώ ήμουν εις την θείαν ιδέαν του Θεού* Ροδινός (Βαλ.) 55 δις.

Γ' (Ως πρόθ.) πρωτύτερα, νωρίτερα: *μη βιαστείς να κάμεις Πάσχα πρίχου της σταυρώσεως και συ* Πηγά, Χρυσοπ. 100 (24)· *επήγα το ταχύ σύναυγα, πρίχου τ' άστρο*,| *με την μητέρα του Χριστού ήβγαμεν αφ' το κάστρο* Βεστάρχης, Στίχ. πολιτ. Ανάστ. 131.

πριχούν, επίρρ., βλ. *πριχού*.

πριψίδης ο.

Άγν. ετυμ..

? (Για το πράγμα βλ. Morgan, BZ 47, 1954, 294): *Ο χαλκεύς βαρεί τ' αμόνι και βαρεί τους γείτονας.*| *Ο συνάπτης και ο πριψίδης εις την θύραν στήκουσιν* Σατιρ. ποίημ. 2.

πρίω.

Το αρχ. *πρίω*.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = πριονισμένος· (προκ. για την πέτρα ως οικοδομικό υλικό) ?λειασμένος (πβ. και πριονίζω Ι.1β): *οίκον τερπνόν ανήγειρεν ο γενναίος Ακρίτης*,| *ευμεγέθη, τετράγωνον εκ λίθων πεπρισμένων* Διγ. (Trapp.) Gr. 3182.

προ, πρόθ., Ιερακοσ. 425[5], Ορνεοσ. αγρ. 548[30], Διγ. (Trapp) Gr. 1039, Διγ. Ζ 1368, 2370, 3781, Λίβ. Sc. 379, Σφρ., Χρον. (Maisano) 84[24], 128[2], Έκθ. χρον. 27[20], 36[15], 71[1], Πτωχολ. α 314, 427, Lucar, Sermons 107 (έκδ. *προς*· διορθώσ.), Παλαμήδ., Ψαλμ. 427.

Η αρχ. πρόθ. *προ*. Η λ. και σήμ. ως α' συνθ.

1) (Τοπ.) μπροστά· ενώπιον: Ορνεοσ. αγρ. 523[7], Διγ. (Trapp) Gr. 3086, Πτωχολ. α 232. **2)** (Χρον.) νωρίτερα, πριν: Διγ. (Trapp) Gr. 3298· (με απαρέμφ.): *αμιράς, πατήρ ο του Ακρίτου* (παραλ. 1 στ.), *ος ονομάζετο Μουσούρ προ τούτον βαπτισθήναι* Διγ. Ζ 4168· *προ του εξελθείν τον δεσπότην από της Αρκαδίας, εξήλθον κάγώ... και απήλθον εις την Πίδασον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 156[7]. εκφρ. (1) *προ της άλλης*, βλ. ά. *άλλος* 7· (2) *προ καιρού, προ (της) ώρας*: πριν από τον κανονικό χρόνο, πρόωρα: *τρέμω, πτοούμαι, δέδοικα μη φονευθώ προ ώρας* Προδρ. (Eideneier) Ι 273· *Οίμοι, τι το ορώμενον; Άφνω δύο φωστήρες*| *οι πάντα κόσμον λάμψαντες έδυναν προ της ώρας* Διγ. (Trapp) Gr. 3600· *Ω γλυκύτατέ μου υιέ, ... δεν δύνεσαι ακόμη να πολεμήσεις θηρία και πρόσεχε ... διά να μην χάσεις το άνθος της νεότητός σου προ καιρού* Διγ. Άνδρ. 343[25]· (3) *προ μικρού* = πριν από λίγο: *πάντες ας γνωρίσομεν, πώς φθείρονται τα πάντα*| *και όλα, πάντα λύονται ως το πανί αράχνης* (παραλ. 1 στ.). *Τον γαρ Ακρίτην προ μικρού μέσα κατέχει τάφος* (παραλ. 1 στ.), *τον φοβερόν και ισχυρόν κατέλαβεν ο Άδης* Διγ. Ζ 4488· (σε παροιμ. φρ.): *προ του τέλους την αρχήν κανείς μη την παινέσει* Λίβ. Va 807. **3)** (Προκ. για δήλ. προτίμησης· η χρ. ήδη αρχ.) περισσότερο, προτιμότερο: Καλλίμ.

121, 1029· (προκ. να δηλωθεί πρόσωπο ή πράγμα το οποίο προηγείται ή υπερέχει): *περί του μεγάλου κοντοστάβλου το οφφίκιον ορίζει* (ενν. *ο βασιλεύς*), *ότι διά το είναι τον πενθερόν αυτού μέγαν κοντόσταβλον ούτε σε ούτε άλλον θέλει ευεργετήσειν τούτο. Αμή να σε ευεργετήσει το του μεγάλου πριμικηρίου, όπερ ένι και προ τούτου* Σφρ., Χρον. (Maisano) 126[7]. **4)** (Εδώ) αντίθετα από: *Όρισεν, οσπίτιν εύρον,| έβαλάν τον εις εκείνον, ενεπαύετον ο γέρων* (παραλ. 1 στ.). *Προ μεν πάντων τούτων όλων| δοίκησιν ουδέν τον δίδουν* Πτωχολ. α 290.

προαγιάζω, Μαλαξός, Νομοκ. 278.

Από την πρόθ. *προ* και το *αγιάζω*. Οι μτχ. *προηγιασμένοι* στο Meursius και *προηγιασμένα* στο Du Cange και Du Cange, App. altera. Η λ. τον 4. αι. (TLG) και σήμ. εκκλ. (Μπαμπιν., Λεξ.· βλ. και ΑΛΝΕ)· κυρίως όμως εύχρηστη η μτχ. *προηγιασμένος -η -ο* ως επίθ. Πβ. και *προαγίζω* (LBG).

Το θηλ. της μτχ. παρκ. ως επίθ. = (εκκλ., προκ. για τη θεία λειτουργία Τετάρτης και Παρασκευής στη διάρκεια της Μ. Τεσσαρακοστής, καθώς και των τριών πρώτων ημερών της Μ. Εβδομάδας) που τελείται με Τίμια Δώρα καθαγιασμένα κατά τη θεία λειτουργία της προηγούμενης Κυριακής: *τελείται η προηγιασμένη λειτουργία του Αγίου Γρηγορίου, πάπα Ρώμης* Μαλαξός, Νομοκ. 274· (ως ουσ.): *Και την Προηγιασμένην την ψάλλομεν εις την ενάτην ώραν εις τύπον οπόταν έδωσε το πνεύμα την αυτήν ώραν ο Χριστός εις τον σταυρόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 394[v].

προάγω.

Το αρχ. *προάγω*. Η λ. και σήμ.

1) Συνοδεύω· εδώ προκ. για τιμητική συνοδεία υψηλού προσώπου: *Εκάθισεν ο βασιλεύς λέων επί του θρόνου,| πλησίον οι συγκάθεδροι και πάσα η βουλή του,| ομού και οι προάγοντες και οι ακολουθούντες| και όλον το συνέδριον και πάσα γερουσία* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 110. **2)** Παρακινώ: Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 348. **3)** (Χρον.) προηγούμαι: Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 28.

προαγωγή η.

Η λ. στον Αριστοτέλη (TLG) και σήμ.

Προώθηση σε υψηλότερη ιεραρχικά βαθμίδα: *και ετίμησεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τους γονείς τας εις προαγωγάς οφφικίων και εις τοπαρχίας και εχόρτασέν τας πλούτον* Hist. imp. (Rochow) 197[122].

προαγωγός ο, Zygomalas, Synopsis M 46.

Το αρχ. ουσ. *προαγωγός*. Η λ. και σήμ.

Μαστροπός: αυτ. M 44.

προαίρεμα το, Πεντ. Λευιτ. XXII 18, 21, 23, Αρ. XXIX 39, Δευτ. XII 6, 17, XVI 10, XXIII 24.

Από τον αόρ. του *προαιρώ* και την κατάλ. *-μα*.

Προαιρετική, αυτόβουλη προσφορά: *όλα τα προαιρέματά σας ος να δώσετε του Κύριου* αυτ. Λευιτ. XXIII 38.

προαίρεσή η, βλ. *προαίρεσις.*

προαίρεσις η, Σπαν. Β 87, 146, 148 Σπαν. V 146, 148, Κομν., Διδασκ. Δ 185, Σπαν. Ρ 81, 83, Προδρ. (Eideneier) III273-41 χφφ ΡΚ κριτ υπ., Λίβ. Esc. 1413, Σφρ., Χρον. (Maisano) 156[25], 194[12], Πένθ. θαν.[2] 336, 339, 344, Βεντράμ., Γυν. 93, Πτωχολ. α 865, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 29[21], 62[30], 69[33, 34-35, 37-38], Εις Θεοτ. 54, Ροδολ. (Αποσκ.) Α' 292· *προαίρεση,* Ασσίζ. 461[1], Ροδολ. (Αποσκ.) Ε' 122· *προαίρεσις -ση,* Σπαν. Α 89, Σπαν. (Ζώρ.) V 299, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 246, 389, Καλλίμ. 2573, Χρον. Τόκκων 1645, Κορων., Μπούας 74, Ολόκαλος 210[1], 244[1], 245[1], 247[1], Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 128[v], Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 167[255], Ιστ. Βλαχ. 1728.

Το αρχ. ουσ. *προαίρεσις.* Ο τ. *προαίρεση* και σήμ.

1) Επιθυμία, θέληση, ελεύθερη επιλογή: Βλαστού, Επιστ. 177[12], Βέλθ. 195, Ψευδο-Σφρ. 388[6]. **2)** Τρόπος ζωής: Εις Θεοτ. 60. **3)** Χαρακτήρας, ήθος: *Όταν θέλεις μετά τινος του κτήσασθαι φιλίαν| πολυπραγμόνει, μάνθανε, ψηλάφα, κατερώτα| την γνώμην και την αρετήν και την προαίρεσίν του| και αν είχε φίλον προλαβών μάνθανε πώς τον είχεν| και ποταπήν υπόληψιν έδειξε προς εκείνον* Κομν., Διδασκ. Δ 102. **4α)** Μεγαλοψυχία, καλοσύνη: *Του Σγούρου Μπούα τα παιδιά έφυγαν εις τον Σπάταν,| αφότου τους ηπήρασιν την αφεντίαν, τα κάστρη,| τάχατε ως προς εδικόν, μήνα τους ελεήσει.| Και εκείνος τους απέδιωξεν από τον εμαυτόν του.| Και ο δεσπότης το έμαθεν και έπεψεν δι' αύτους,| στο σπίτιν του τα ήφερε· είχεν τα ως παιδιά του* (παραλ. 3 στ.). *Ιδές πόσην προαίρεσιν, φιλανθρωπίαν είχεν·| οι εδικοί τους εδίωχναν και αυτός τους συμμαζώνει* Χρον. Τόκκων 2639· **β)** καλή διάθεση, αφοσίωση: *Δεχθείτε την προαίρεσιν και την διάθεσίν μου,| που έχω εις τους δύο σας με πόθον της ψυχής μου* Διακρούσ. 119[9]. **5)** Αυτόβουλη προσφορά: *και αυτοί* (ενν. *τα παιδιά του Ισραελ*) *έφεραν προς αυτόν ακόμη προαίρεση το πουρνό πουρνό* Πεντ. Έξ. XXXVI 3.

Έκφρ. *από προαιρέσεως,* βλ. *από (Ι)* 17 Φρ.

προαιρέτης ο.

Από τον αόρ. του *προαιρώ* και την κατάλ. *–της.* Άσχ. το μτγν. ουσ. *προαιρέτης.*

Ο πρόθυμος να κάνει κ.: *και είπεν ο Μωσε προς όλη τη συναγωγή παιδιά του Ισραελ ...: «Επάρετε από εσάς χώρισμα του Κύριου· παν προαιρέτης της καρδιάς του να την φέρει το χώρισμα του Κύριου μάλαμα και ασήμι και χάρκωμα ...»* Πεντ. Έξ. XXXV 5.

προαιρώ, Παρασπ., Βάρν. C 225, Λίβ. Va 1870, Πεντ. Έξ. XXV 2, Ιστ. Βλαχ. 1348· μτχ. παρκ. *προαιρεμένος,* Πεντ. Έξ. XXXV 22.

Το αρχ. *προαιρώ.* Το μέσ. και σήμ. λόγ. μόνο στον ενεστ.

Ι. (Ενεργ.) είμαι πρόθυμος, έχω τη διάθεση να κάνω κ.: *παν άντρας και γενaίκα ος επροαίρεσεν η καρδιά τους αυτουνούς να φέρουν για όλη τη δουλειά ος επαράγγειλεν ο Κύριος να κάμουν διά χερός του Μωσε· έφεραν τα παιδιά του Ισραελ προαίρεση του Κύριου* Πεντ. Έξ. XXXV 29· *και ήρταν παν ανήρ ος τον εβάσταξεν η καρδιά του, και παν ος επροαίρεσεν η πνοά του αυτών έφεραν το χώρισμα του Κύριου* Πεντ. Έξ. XXXV 21.

ΙΙ. (Μέσ.) επιθυμώ, επιλέγω κ.: Αργυρ., Βάρν. Κ 221, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 70[1].

προαιώνιος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *προαιώνιος* (Lampe, Lex., TLG). Η λ. και σήμ.

(Για το Θεό) που υπάρχει πριν από το χρόνο: *τον Υιόν του Θεού τον προαιώνιον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 184[11].

προάναρχος, επίθ.

Από την πρόθ. *προ* και το επίθ. *άναρχος*. Η λ. σε κείμ. του 18. αι. (Τωμ., Κρητολ. 10-11, 1980, 24).

(Για το Θεό) που υπάρχει πριν από κάθε αρχή και που δεν έχει αρχή: *Ότι σοι δόξα πρέπει, Υιέ μονογενές Θεού του προανάρχου, συν τω Πατρί και τω παναγίω και αγαθώ και ζωοποιώ σου Πνεύματι* Ιστ. Ηπείρ. XL1[11].

προαντλώ.

Από την πρόθ. *προ* και το *αντλώ*. Η. λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Βρέχω κ. ή κάπ. εκ των προτέρων: *το καστόριον τον λιθάργυρον και το φύλλον κόψας και σήσας και ανακαθάρας λεπτώ κοσκίνω και τα τηκτά τήξας και αναμαλάξας επιτίθει προαντλών ύδατι θερμώ* Ιερακοσ. 493[11].

προαποθνήσκω.

Το αρχ. *προαποθνήσκω*. Η λ. στο ΑΛΝΕ.

Πεθαίνω νωρίτερα (από κάπ. χρον. σημείο, γεγονός, άλλο άτομο κ.λ.π.): Σφρ., Χρον.(Maisano) 164[9].

προαποσώνω.

Από την πρόθ. *προ* και το *αποσώνω* (βλ. Επιτομή, *αποσώνω* Αμτβ. 1γ).

(Προκ. για πλοίο) καταπλέω, προσορμίζομαι πρώτος: *η δε βασιλική τριήρης διά το είναι αυτήν ταχυτέραν των άλλων προαπέσωσε των άλλων εις Ενετίαν και έφθασεν εις τον άγιον Νικόλαον* Ψευδο-Σφρ. 322[22].

προαρπάζω.

Το αρχ. *προαρπάζω*.

Αρπάζω, παίρνω πιο πριν· (εδώ προκ. για πρόωρο θάνατο): *διά την αμέλειαν ημών τε και του λαού προαρπάζει ο Θεός τους αφελεστέρους των ιερέων και των πνευματικών σήμερον, ίνα και ημείς, οι λοιποί, σωφρονήσωμεν, και ημείς πάντοτε μένομεν αδιόρθωτοι* Ναθαναήλ Μπέρτου, Στιχοπλ. IV 234.

προαρχίζω.

Από την πρόθ. *προ* και το *αρχίζω*. Η λ. στο Βλάχ.

Αρχίζω κ. νωρίτερα: *Και συμβουλεύω σας εις ετούτο· διατί τούτο είναι ωφέλιμον εις εσάς, οι οποίοι από πέρυσι επροαρχίσετε, όχι μόνον το να κάμετε αλλά και το να*

θελήσετε. Και τώρα τελειώσατε και το να κάμετε το πράγμα Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2], Παύλ. Κορ. Β' η' 10.

προάστειον το, βλ. *προάστιον.*

προάστιον το, Αλ. Κων/π. (Matzukis) 502· *πραστίον,* Μαχ. 34[9], 366[17], 400[12], 618[11], 652[16], Βουστρ. (Κεχ.) 118[7], 224[5], 228[7]· *πραστιόν,* Κυπρ. χφ. 154· *προάστιο(ν),* Hagia Sophia k 484[19].

Το αρχ. ουσ. *προάστιον.* Ο τ. *Πραστίον* και σήμ. ως τοπων. στη Μάνη (Γιαννουλέλλης, Πλωμάρι 53). Τ. *Πραστιό* σήμ. ως τοπων. στη Χίο (Αμ., Γλωσσ. μελετ. 175, γρ. *Πραστειό*). Πβ. και τοπων. *Πρασκιό* στη Λέσβο (Γιαννουλέλλης, ό.π. 52), καθώς και *Πρασκιόν* στην Κύπρο (βλ. Μενάρδ., Αθ. 18, 1906, 372-3, (γρ. *Πρασκειόν*), Συμεων., Ιστ. κυπρ. διαλ. 257 (γρ. *Πρασκιόν*)). Η λ. και σήμ. στον τ. *προάστιο.*

α) Αγρόκτημα (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *proasteion,* Du Cange, λ. *προάστειον*): *Εάν δε ο ανήρ παραλάβει εις προίκα σπίτιν ή προάστιον, ει μεν το επαράλαβεν κατά διατίμησιν, χρεωστεί την τιμήν* Νομοκριτ. 94· *έδωκεν* (ενν. *ο ρε Τζακ*) *...του μισσέρ Οτέτ Τζαζάρου το πραστίον της Ποταμίας* Μαχ. 608[25]· **β)** μετόχι μονής: *πρόσχες ποιμένος ... δευτέραν πονηρίαν· | εις ο έχει προάστιον μακρότερον των άλλων, | ... εκεί τον αποστέλλει* (ενν. *τον μοναχόν*) (παραλ. 1 στ.) *και απέκει να τον πολεμεί και απέκει να τον κάμνει* Προδρ. (Eideneier) IV 534.

προαυθεντεύω.

Από την πρόθ. *προ* και το *αυθεντεύω.* Η λ. στο Steph., Θησ.· βλ. και LBG.

Η μτχ. αορ. ως ουσ. = ο προηγούμενος ηγεμόνας: *Ουκ οίδατε ότι ο προαυθεντεύσας υπήρχεν εμός αδελφός;* Δούκ. 183[11].

προαύλιον το, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1077, 1083, 1154, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιβ' 14 δις· *προαύλιο(ν),* Hagia Sophia α 454[7], Χειλά, Χρον. 353.

Το αρχ. ουσ. *προαύλιον.* Η λ. και σήμ. στον τ. *προαύλιο.*

Ο χώρος μπροστά ή γύρω από ένα κτήριο· αυλή (η σημασ. ήδη μτγν.): *ωσάν εκτύπησεν ο Πέτρος την πόρταν του προαυλίου, επήγε μία κοπέλα, το όνομά της Ρόδη, να ακούσει κρυφά τις είναι* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2], Πράξ. ιβ' 13· *ως ήλθον* (ενν. *οι χογγιάδες*) *εις τα προαύλια του ναού* (ενν. *της Αγίας Σοφίας*), *ήκουσαν ψαλμωδίας θαυμαστάς και ωραίας και είδον φως μέγα εν τω ναώ* Byz. Kleinchron. Α' 430[44]· (ειδικ., προκ. για καλλιεργήσιμη έκταση που βρίσκεται κοντά σε μοναστήρι και ανήκει σ' αυτό): *εκείνοι τα προαύλια του μοναστηρίου, και σώχωρα λεγόμενα, τα χωράφια, λέγω τα γύροθεν του ναού, εκαμάτευσαν* Χειλά, Χρον. 349.

πρόαυλος ο.

Από το ουσ. *προαύλιον.* Η λ. τον 9. αι. (TLG).

Κύρια είσοδος (ναού, πόλης, κ.λ.π.): *Και ο ιερεύς του Διός, του οποίου ο ναός ήτον μπροστά εις την πόλιν, έφερε ταύρους και στεφάνια εις τον πρόαυλον μαζί με το πλήθος και ήθελε να θυσιάσει* Μάξιμ. Καλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Πράξ. ιδ' 13.

πρόβα (I) η, Ασσίζ. 46[15], Rechenb. 78[8, 16], 83[17], Βουστρ. (Κεχ.) 290[11], 302[19], Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 127, Δαμασκ., Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 639.

Από το ιταλ. *prova* - προβηγκ. *prova*. Η λ. σε έγγρ. των 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β′ 214[8] κ.α., Γ′ 105α[1], Γρηγορόπ., Έγγρ. 50[14], Κασιμ., Έγγρ. 193 (286)) και 17. αι. (Βαγιακ., ΕΑΙΕΔ 5, 1954, 42) και σήμ.

1) Απόδειξη: *Και η αληθινή και τσερτιασμένη πρόβα τούτης της αγάπης* (ενν. της φυσικής) *φαίνεται εις τα πουλλιά και εις τα άλλα κτηνά τα ποια ... με δύναμιν ... τούτης της αγάπης της φυσικής όλα συντροφιάζουνται και σμίγουνται ο είς με τον άλλον* Ἀνθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82· (εδώ προκ. για συμπεριφορά που αποδεικνύει το ποιόν κάπ.): *και έστειλε* (ενν. *ο βασιλεύς*) *τον Στέφανον αφέντην στην Μολδόβα,*| *καλόν αφέντην, άξιον, τον έδειξεν η πρόβα,*| *εις τους πτωχούς πολλά καλόν, αλλά στους άρχοντές του*| *ποτέ καλόν δεν έλεγε διά ταυτούς ποτές του*·| *διότι ήσαν άδικοι εις την πτωχολογία,*| *αμή αυτός τους έκαμεν ήμερους σαν αρνία*·| *έκοψεν, ετυράννισε, πήρε τα πράγματά τους,*| *κι ερήμαξε τα σπίτια τους και τα υπάρχοντά τους* Ιστ. Βλαχ. 532. **2)** (Μαθημ.) ο έλεγχος ορθότητας μιας μαθηματικής πράξης, επαλήθευση: *και ει μεν θέλεις, να το ιδείς και με την πρόβαν, ποίησον ούτως· σουμάρισον τα αδς/γγς οπού έβγαλες, και σουμάρισον και βαη/γγς οπού έμειναν· και ει μεν εύρεις α′ και α/ιβ, είναι καλό, ει δε έλθει περισσότερον, είναι άτυχον* Rechenb. 99b[8]. **3)** (Νομ.) απόδειξη της αλήθειας με μονομαχία των αντιδίκων (θεοκρισία): *Καλά να ηγνωρίζετε ότι εκείνοι οι άνθρωποι οπού υπάσιν διά θαλάσσης, αν τύχει να έχουν καμίαν δυσκεψίαν ή οι ναύτες τους ... το δίκαιον ορίζει ότι ... ουδέν σύρνουν πατάλιαν, τουτέστιν πόλεμον διά πρόβαν* Ασσίζ. 46[13].

Ἐκφρ. *πρόβα τση αρχοντιάς* = νομική διαδικασία πιστοποίησης της ευγενικής καταγωγής ενός ατόμου ή μιας οικογένειας: *εξορτάρω και προτεστάρω όλους μου τσι πόστερους τσι ασιρνικούς να μην αφήσουσιν ποτέ να περάσει η πρόβα τση αρχοντιάς τως, το γράδο του παππού τως, για να μην έχουσι περίσσα πείραξη να ξεκαθαρίζουσι την αρχοντιάν τως, η οποία έναι το μεγαλύτερο και το πλια ακριβότερον λογάρι οπού μπορεί να 'χει τινάς εις τον κόσμον ετούτον* Διαθ. 17. αι. 3[171].

Φρ. *παίρνω την πρόβαν κάπ.* = δοκιμάζω κάπ. στη μάχη (βλ. Αλεξίου Στ. [Αρμούρ. σ. 282]): *Αν τους πηδήσω αρμάτωτους, πάντα καυχάσθαι θέλουν,*| *ότι τους ηυρα αρμάτωτους και επήρα τους την πρόβαν* Αρμούρ. (Αλεξ. Στ.) 70.

πρόβα (II) η.

Από το υστλατ. *proba* (Blaise, Lex. Lat. Med., Du Cange, Lat.· βλ. Kahane, Sprache 521). Η λ. στον Πορφυρογ., Έκθ. 142 και σήμ. με διαφορ. σημασ. (βλ. *πρόβα I*)· βλ. και L-S Suppl., καθώς και LBG.

(Προκ. για αρματοδρομίες) προκριματικός αγώνας (για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ′ 63-4): *κι εσύ εκαθέζου και έβλεπες πως τρέχουν αι καρούχαι,*| *και ποιον λαγχάνει το δεμίς, το μις δε πάλιν ποίον,*| *και τίνα το παραβατόν και τίνα το της πρόβας* Προδρ. (Eideneier) IV 82.

προβαδίζω (I).

Το μτγν. *προβαδίζω* (L-S, TLG). Η λ. και σήμ. λόγ.

Προηγούμαι, προπορεύομαι: *Ευρεθείς συν ο δεσπότης κάγώ προβαδίζοντες προ του διωγμού των ειρημένων, διά το τους ίππους ημών ευρεθήναι κατά συγκυρίαν ητοιμασμένους ... τις των Πατρινών τοξεύσας τον του δεσπότου ίππον και ευθέως έπεσεν επί της γης* Ψευδο-Σφρ. 280[35].

προβαδίζω (ΙΙ), βλ. *προβοδίζω*.

προβαθμίς -ίδα η.

Από την πρόθ. *προ* και το ουσ. *βαθμίς*· βλ. και LBG (λ. *προβαθμίδα*). Η λ. *προβαθμίδα* στο ΑΛΝΕ.

Κεφαλόσκαλο· (εδώ) φαρδύ σκαλοπάτι που χρησιμεύει πιθ. σαν κάθισμα/παγκάκι: *Κύκλοθεν δε αναβαθμίδες και προβαθμίδες και καταπετάσματα και θρόνοι κατεστρωμένοι τάποις μακροίς* Ψευδο-Σφρ. 330[19].

προβαίνω (Ι), Ερμον. Ω 84, Φαλιέρ., Ιστ.[2] 208, 247 χφφ ΑΝ κριτ. υπ., Σφρ., Χρον. (Maisano) 52[16], Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 3160, Ιστ. πατρ. 146[11], Παϊσ., Ιστ. Σινά 151, Πανώρ.[2] Γ' μετά στ. 262, Δ' μετά στ. 350, Ε' 142, 227, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Ε' 229, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Γ' μετά στ. 94, Πιστ. βοσκ. Ι 4, 166, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 520, 1128, Θυσ. (Bakk.-v. Gem.) 895, Στάθ. (Martini) Α' 266, Β' 233, Ροδολ. (Αποσκ.) Πρόλ. Μελλ. 97, Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [9], Α' [979], Β' [765], [1282], Δ' [433], Φορτουν. (Vinc.) Α' 258, Γ' μετά στ. 434, 610, Δ' 207, Ιντ. γ' μετά στ. 90, 99, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 31, Γ' 53, Ε' 94, 231, 300, 311, Μαρκάδ. 64, Λεηλ. Παροικ. 394, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 166[10], 177[21], 252[6], 306[12], 328[1], 334[1], 439[1], 472[6], 477[25], κ.α.· *απροβαίνω*, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 135· αόρ. *εμπρόβαλα*, Αχιλλ. (Haag) L 291· *(ε)πρόβαλα*, Αλεξ.[2] 1596, 2910, Απόκοπ.[2] 113, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 684, 1933, 2245, 2544, 2974, 4828, Πανώρ.[2] Ε' 135, Ερωφ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Γ' 329, Χορτάτση, Ελευθ. Ιερουσ. Β' 92, Κατζ. Ε' 374, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 25, Γ' 65, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Α' 697, 929, Β' 114, 185, 319, 403, 2352, Γ' 1619, Ευγέν. (Vitti-Spadaro) 1360, Στάθ. (Martini) Α' 13, 15, 169, Γ' 64, 90, 91, 95, Φορτουν. (Vinc.) Α' 360, Β' 51, Γ' 436, 437, 621, Δ' 191, 203, Ε' 9, 267, 408, Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Πρόλ. 169, Α' 67, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 212[3], 242[3], 273[30], 325[23], 346[9], 461[22], 484[1], 533[1], κ.α.· μτχ. *προβαλμένος*, Χούμνου, Κοσμογ. 1106, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 276[29], 304[23].

Το αρχ. *προβαίνω*. Σε σχέση με τον τ. *εμπρόβαλα* πβ. τ. *ebρόβαλενε* (Ήμελλος, Αθ. 67, 1963-64, 37), *ebρόβολα* (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ., λ. *προβάλλω*), *bρόβαλε* (Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *(μ)προβέρνω*), *μπράαλε* (<*μπρό(β)αλε*) (Φιλ., Γλωσσογν. Α' 83· πβ. και Χατζιδ., Γλωσσ. έρ. Α' 520), *μπράλε* (Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 25) και ενεστ. *bροβαίνω* (Μάνεσης, ό.π.) σήμ. ιδιωμ. Η μτχ. *προβαλμένος* και τ. *μπροβαίνω* στο Somav. Υποτ. αορ. *(να) απροβάλω* το 18. αι. (Στεφανόπ., Βιβλ. Στεφανοπ. 51, 54). Η λ. και σήμ.

1) Προχωρώ: *προβαίνοντας δε ολίγον, αφού επέρασα της ράχης το όπισθεν, είδα και την βρύσην* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 130, Διγ. (Trapp) Gr. 1827. **2)** (Μεταφ.) **α)** (προκ. για χρον. διάστημα): Χειλά, Χρον. 351· **β)** (προκ. για γεγονότα, καταστάσεις κλπ. που εξελίσσονται στο χρόνο): Σφρ., Χρον. (Maisano) 94[7], Πανάρ. 78[21]. **3)** (Με εμπρόθ. προσδ.· προκ. για την ανάληψη του αρχιερατικού αξιώματος): *ως δε πάλιν*

αναξίως και παρανόμως προβάντα εις τον της Μονεμβασίας αρχιερατικόν θρόνον ... Ιστ. πατρ. 146[22]. **4)** (Βλ. και ά. προβάλλω, σημασ. 11, προβάνω, σημασ. 3)· **α)** Εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι, προβάλλω, βγαίνω έξω (βλ. και Somav., λ. προβαίνω, μπροβαίνω): όπου κι αν έν' προβαίνου (ενν. οι βασιλιοί)| ομάδι να μιλήσουσι, κι έτσι εδεπά που βγαίνου Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 83· Σώπασε, και το δάσκαλο βλέπω πως απροβαίνει Φορτουν. (Vinc.) Γ' 135· Ζήνων, πού 'σαι, πού βρίσκεσαι; Έλα, πώς δεν προβαίνεις; Ζήν. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) Α' 42· μ' έπαρσες ρηγατικές και μ' αφεντιά μεγάλη| επρόβαλεν ωσάν αϊτός στ' άλογο καβαλάρης Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Β' 367· ο Νταλαμάρας θαρρετά 'πό το τειχιό προβαίνει,| για να κοιτάξει στον εχθρό, κι ως ήτο προβαλμένος,| του 'ρθ' ένα βόλι τουφεκισύ Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 276[28]· **β)** (μτβ.) προβάλλω, προτείνω, παρουσιάζω κ.: σγιά να ξετελειώσει| το τάσσιμο του γάμου της και να 'χει πάντα ολπίδα,| τηνε προβαίνει (ενν. τη χέρα) αρχοντικά στη σιδερή θυρίδα Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 1462 χφ Χ κριτ. υπ. **5)** (Προκ. για τον ήλιο, τη σελήνη) ανατέλλω: Τη νύκτα μην προβάλει το φεγγάρι·| εις το γιαλό να μη βρεθεί πλιο ψάρι Βοσκοπ.[2] 473· δεν έχουν| συνήθι να ξυπνούσι| παρά την ώρα κείνη που γροικούσι| τον ήλιο προβαλμένον| εις του βουνιού την τούρλα Πιστ. βοσκ. Ι 1, 48. **6)** Αυξάνομαι, μεγαλώνω: Αυτός (ενν. του πόθου ο νόμος) λοιπόν στα στήθη μας γεννάται και προβαίνει,| κι αυξαίνει με την ηλικιά, και πάντα ομπρός παγαίνει Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [625].

προβαίνω (II), βλ. προβάνω.

προβάλλω, Ελλην. νόμ. 531[10], 533[21], 544[23], 545[2], 560[25], 561[24], 562[2], 572[5, 23], Διγ. Ζ 1836, Σαχλ. Ν 283, Notizb. 147, Byz. Kleinchron. Α' 77[14], 80[28], 85[48a], Νομοκριτ. 70, Ροδινός (Βαλ.) 142, 211, Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Ματθ. ιγ' 24, Μάρκ. θ' 16· προβάλλω ή προβέρνω, Ερωτόκρ. (Αλεξ. Στ.)[2] Γ' 1462, Ε' 182· αόρ. πρόβλησα, Byz. Kleinchron. Α' 96[29]· μτχ. προβαλμένος. — Βλ. και προβάνω.

Το αρχ. προβάλλω. Ο τ. προβέρνω σε έγγρ. του 18. αι. (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου) και σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.[2] Δ' 581, λ. προβαίρνω, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. προβαίνω, Ξανθιν., Λεξ. δυτικοκρ. ιδιώμ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Πανταζ., Κεφαλ.-θιακ., λ. προβαίνω· βλ. και Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. προβαίρνω)· βλ. και Κακρ., Αφ. Τριαντ. 147, λ. αποχτενίζω. Τ. (μ)προβέλνω ή (μ)προβέρνω (Κουσαθανάς, ό.π., λ. (μ)προβέρνω, προβέρνω), bροβέρνω-μπροβέρνω (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιωμ., λ. προβάλλω, Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. Γ' 25) και bρουβέλνου σήμ. ιδιωμ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.), καθώς και προβέλνω στο Κριαρ., Λεξ. Αόρ. επροέβλησε το 12. αι. (Caracausi 477). Η μτχ. προβαλμένος στο Somav. και ουδ. προβαλμένον στο Βλάχ. Η λ. και σήμ.

Ι. Ενεργ. **1)** (Προκ. για στράτευμα) προτάσσω, θέτω εμπρός· (εδώ σκωπτ.): Θεολ., Τζίρ. 354[3]. **2)** Θέτω κάπ. ζήτημα προς εξέταση: ο αυτός των Γραικών αρχιεπίσκοπος ... προέβαλεν έμπροσθεν ημών, καθάπερ τότε οι επίσκοποι των Γραικών του ρηθέντος ρηγάτου της Κύπρου την αυτών χηρεύουσαν μητρόπολιν προσκομίσαντες αυτόν τον Γερμανόν, ή έτερον σώμα άξιον εις αρχιεπίσκοπον Διατ. Κυπρ. 501[5]. **3)** (Προκ. για στόχο, προορισμό· μεταφ.) θέτω εμπρός, προβάλλω: εμείς το λοιπόν, έστοντας να έχομεν τόσον μεγάλον σύννεφον των μαρτύρων οπού είναι τριγύρω

μας, ..., τρέχομεν με υπομονήν τον αγώνα οπού μας επροβάλθη Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παύλ. Εβρ. ιβ' 1. **4)** Θέτω εμπρός, τονίζω, προβάλλω ως επιχείρημα: *έχω να με κωλύει ο νόμος της καθ' ημάς εκκλησίας, οπού θέλει ότι τινάς να μη γίνεται τρισεπίσκοπος και ο παναγιότατός μας πατριάρχης έχει τώρα δύο φορές οπού μου τον επρόβαλε με γράμματά του* Μεταξά, Επιστ. 47. **5)** Δίνω, παρέχω: *εσείς όλοι οπού θέλετε διαβάζει μεταγλωττισμένον το θείον και ιερόν Ευαγγέλιον τούτο, καρπωθείτε την ωφέλειαν οπού σας προβάλλει η ανάγνωσις* Κύριλλ. Κων/π. 375 **6)** Προβάλλω (δικαιολογία): *Ειδέ εμετενόησας, αγάπησας δε άλλον| και διατούτο αφορμάς προβάλλεις τας τοιαύτας,| ειπέ μοι την αλήθειαν, διά να υποστρέψω* Διγ. Ζ 1890. **7)** Παραθέτω, εκθέτω: *το να κάμει τινάς λόγους από την θείαν Γραφήν εις την εκκλησίαν προβάλλοντας προφητείαν ή άλλα ιερά και θεόπνευστα λόγια με γλώσσαν οπού δεν γροικά ο ιδιώτης, είναι ανωφελής και άκαρπος* Μάξιμ., Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Πρόλ. 8. **8)** (Η μέσ.) προβάλλω, (επι)δεικνύω κ. ως κύριο χαρακτηριστικό μου: *ευθύς γαρ απορήσει τις, πώς ενταυθοί τα δύο,* (παραλ. 1 στ.) ... *πώς θρασύς ο την αιδώ προβεβλημένην έχων* Γλυκά, Αναγ. 5. **9)** Συζητώ, φιλονικώ, προβάλλω αντιρρήσεις σε κάπ.: *εβγήκαν οι Φαρισαίοι και άρχισαν να τον προβάλλουσι* (ενν. τον Ιησούν), *ζητούντες απ' αυτόν σημείον από του ουρανού, δοκιμάζοντές τον* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. Η' 11· φρ. *προβάλλω ζήτημα* (βλ. και Εξίσου-Τσελίκας [Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Παράρτ. σ. 114]): *παγαίνοντας* (ενν. ο Ιησούς) *εις τους μαθητάς του, είδεν όχλον πολύν τριγύρω τους, και τους γραμματείς οπού τους επροβάλλασι ζητήματα* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.² Μάρκ. Θ' 14. **10)** Κατηγορώ (βλ. και σημασ. II5): *όταν ιδεί η πολιτική καλά και εντροπιάσθη* (παραλ. 1 στ.), *στην αφεντιάν υπά θέλει, τον καύχον να προβάλει,| να τον ελέγχει ψόματα, διά να τον καταβάλει* Σαχλ. Ν 286. **11)** (Βλ. και ά. προβαίνω, σημασ. 4, προβάνω, σημασ. 3)· **α)** παρουσιάζω (κάπ.) (βλ. Κριαράς [Πανώρ.² σ. 547, λ. προβέρνω]): *Συναφορμά τση πορπατώ 'ς τούτα τα δάση πάλι·| και παρακάλιε το Θεό να μου τηνε προβάλει* Πανώρ.² Α' 304· **β)** (προκ. για τον ήλιο) εκπέμπω (φως), στέλνω τις ακτίνες και φωτίζω: *Τες τρίχες του ο ήλιος δεν είχεν προβαλμένες| ακόμ' από την γην καλά, κι εδείχναν θαμπωμένες,| όταν αυτείνοι άρχισαν με την αλτελαρίαν* Αχέλ. 2084 **12)** Ανακηρύσσω, αναγορεύω κάπ. (βασιλιά): *Έτει ,ϛωπβ' Σεπτεμβρίῳ ιβ', εξόρισεν τον υιόν αυτού εις νήσον Λήμνον. Τῳ αυτῷ μηνί κε' πρόβλησεν βασιλέαν τον Μανουήλ εν τω παλατίῳ των Αετών* Byz. Kleinchron. Α' 96²⁹·.

II. Μέσ. **1)** Επικαλούμαι: *τους τέσσαρας προβάλλομαι, θεόστεπτε, μεσίτας,* (παραλ. 1 στ.), *Γεώργιον, Δημήτριον, Τήρωνα, Στρατηλάτην* Προδρ. (Eideneier) III 287· *Επεί δε νυν προβάλλομαι μεσίτην τε και πρέσβυν| ως προς την βασιλείαν σου Γεώργιον τον Δούκαν,* (παραλ. 1 στ.), *εν τούτῳ τοίνυν εξαιτώ γοργόν κατάνευσόν μοι* Προδρ. (Eideneier) IV 654. **2α)** Προβάλλω (δικαιολογία): *Ειδ' ίσως εμετέγνωσας, ετέρου ηρετίσω| και διατούτο αφορμάς προβάλλεσαι τοιαύτας,| μα τους αγίους μάρτυρας του Χριστού Θεοδώρους,| ουκ αν άλλος ζώντος εμού εισακουσθεί ανήρ σου* Διγ. (Trapp) Gr. 1427· **β)** προβάλλω κ. ως επιχείρημα: *έπαυεν αυτόν προ καιρού μελετώντα πολιορκήσαι την Κωνσταντίνου, προβαλλόμενος αυτῷ ότι, εάν στρατεύσει κατά της πόλεως, ορμήσουσιν έθνη άλλα και εκβαλούσιν αυτούς της δύσεως και απολέσουσι τα εν χερσί* Ιστ. πολιτ. 24¹⁵. **3)** Αναδεικνύω, αναγορεύω (πατριάρχη) (βλ. και L-S, στη λ. BI4, Lampe, Lex., στη λ. D, Avotins, Nov.): *Μαρτίῳ δε κα' ... προεβλήθη πα-*

τριάρχης ο ιερομόναχος κυρ Γεράσιμος ... και τη επαύριον, ..., εχειροτονήθη παρά του Σάρδεων Byz. Kleinchron. A' 76[12a]. **4)** Παράγω, γεννώ: *γίνεται σήψις της γης και αποτελεί η σήψις τα ενεργήματα αυτής, ήγουν αμανίτας, επεί η ουσία προβάλλεται δύναμιν και η δύναμις ενέργειαν και η ενέργεια τα ενεργήματα, την ιδίαν κατά λόγον δύναμιν, και η σήψις την ομοίαν φύσιν της σήψεως* Μάρκ., ΒουλΚ. 343[9]. **5)** (Νομ.) **α)** κατηγορώ: Ελλην. νόμ. 516[20], Ελλην. νόμ. 530[30]. **β)** (προκ. για κατηγορία που εξετάζεται κατά τη δικαστική διαδικασία) δηλώνω (ενόρκως) ενώπιον δικαστικής αρχής: *Προβάλλομαι κάγώ η δείνα επάνω εις τον όρκον μου, έτι υπάρχω μητέρα εκείνης της δείνα· έτι, ότι υπάρχω πενθερά του δείνα ...· έτι, ότι ουδέν επιτρόπευσεν την προίκα της θυγατρός μου* Ελλην. νόμ. 575[13]. *«Προβάλλεται η δείνα ότι εστιν θυγάτηρ του δείνα». Και ο μάρτυς λέγει ή ναι ή ουχί* Ελλην. νόμ. 562[18].

πρόβαλμα το, Ελλην. νόμ. 520[19-20, 20, 28], 547[17], 575[12].

Από τον αόρ. του *προβάλλω* και την κατάλ. -*μα*. Διάφ. τ. (με τη σημασ. 1) σήμ. ιδιωμ. (Αλιπράντης Ν., Λεξ. Πάρου, λ. *bρόβαλμα*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *μπρο(β)άλλdωμα(ν)*, Δημητρίου, Λεξ. Σάμ., λ. *bρουβάλλουμα*, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ., λ. *πρόβαρμα*). Η λ. στο Βλάχ. με διαφορ. σημασ. και σήμ. ιδιωμ. με τη σημασ. 1 (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κοντομίχης, Λεξ λευκ. ιδιώμ.).

1) Τοποθεσία με πανοραμική θέα, ξάγναντο· (εδώ προκ. για το χείλος γκρεμού): *τον εγκρεμνό εδιάβημαν, το φρούδι πορπατούμαν* (παραλ. 6 στ.) *Εσίμωσα στο πρόβαλμα και ηύρηκα ποράλι,| πάτημα φοβιζάμενο στον φρουδιού τη μασκάλη.| Κι αποδεκεί επεράσαμε με κίντυνο μεγάλο,| κι εκεί οπού ο Χάροντας πατεί ρίκτω κι εγω το ζάλο* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 117. **2)** (Νομ.) (επανα)διατύπωση της κατηγορίας από τον ενάγοντα εναντίον του αντιδίκου, κατά την εκδίκαση υπόθεσης και πριν από την έκδοση οριστικής απόφασης, με την οποία (ξανα)γίνεται επίκληση του έννομου και αληθούς των κατηγοριών: *Και καρτερεί η μέση απόφασις έως ημέρας ι' ... και πληρουμένων των ι' ημερών, έρχεται το αντίδικον μέρος και κρατεί την δίκην ... Και η γυναίκα δίδει τα προβάλματα: «Προβάλλομαι κάγώ η δείνα θυγατέρα του δείνα, ως ότι ορμάστην με τον δείνα υιόν του δείνα ...· έτι, ο ανήρ μου ο προρρηθείς ου δύναται συναφθήναι μετ' εμού, αλλά σώζομαι παρθένος· έτι, ότι και διά τούτο ζητώ λύσιν του τοιούτου γάμου»* Ελλην. νόμ. 533[20].

προβάνω, Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 43[30]. *προβαίνω*. — Βλ. και *προβαίνω*, *προβάλλω*.

Από τον αόρ. *επρόβαλα* (πβ. *προβάλλω*, *προβαίνω*, *βάνω*). Για τον τ. πβ. τ. *βαίνω* του *βάνω* (Ι). Η λ. στο Βλάχ.

1) Θέτω εμπρός, προτάσσω (εδώ μεταφ.): *ας σωπάσει και ας παύσει μη προβαίνοντας εμπόδια* Χριστ. διδασκ. 380· *κανένα νόμιμον εμπόδιον εις το ανδρόγυνον ετούτο δεν επροβάλθη* Χριστ. διδασκ. 386· *αφόντις δεν προβαλθεί κανένα εμπόδιον* ... Χριστ. διδασκ. 424. **2)** Εκθέτω, παρουσιάζω: *του επρόβανε* (ενν. του νέου *ο μισόκαλος και φθονερός διάβολος*) *το δύσκολον της αρετής* Βενετσάς, Δαμασκ. Βαρλαάμ 153[2]. **3)** (Αμτβ.) εμφανίζομαι, προβάλλω (βλ. και ά. *προβαίνω*, σημασ. 4): *εν τηνε που προβάνει,| ε και ο γιατρός του πόθου σου οπού σε θέλει γιάνει* Φαλιέρ., Ιστ.[2] 247. **4)** (Πιθ.) (προκ. για το Άγιο Πνεύμα· πβ. το δόγμα του *filioque*· βλ. και Lampe, Lex., λ. *προβαλ-*

λω, σημασ. Β): *Το Άγιον Πνεύμα ... από τον Πατέρα και από τον Υιόν εκπορεύεται ... από τους δύο αντάμα προβαινόμενον* Χριστ. διδασκ. 38.

προβάρω· μτχ. παρκ. *προβαρισμένος,* Αχιλλ. L 85, 395, Υγρομαντ. φ. 165ᵛ 23, Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 703.

Από το ιταλ. *provare.* Η λ. και σήμ.

α) Δοκιμάζω, μεταχειρίζομαι: *Και όσα κάντια και δροσάτα,| κόρη μου, προβάρισά τα| δεν ευρίσκω γιατροσύνη| οκαί πρίκα δε μ' αφήνει* Αγν., Ποιήμ. Α' 76· **β)** υποβάλλω σε δοκιμασία, ελέγχω: *Ο ρήγας, όντεν άκουσε πράμαν που δεν εθάρρει,| και σαν τη θυγατέραν του να 'χει τινάς τη χάρη,| περίσσια το βαρέθηκε, και θε να τον προβάρει* (ενν. τον *Απολλώνιο*),| *την άρπαν εις το χέριν του τού δίδει να σονάρει* Ριμ. Απολλων. (Κεχ.) 497.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = ο δοκιμασμένος με επιτυχία· ικανός: *γοργά ορίζει ο βασιλεύς ν' αρματωθεί φουσσάτον·| όρισεν αλλάγια περισσά, τριακόσια πεντήντα,| και το καθέναν από εκατόν είχεν καβαλαρίους,| όλους με τα φαρία τους, όλους προβαρισμένους* Αχιλλ. L 331· *είχεν* (ενν. *ο βασιλεύς*) *αλλάγια θαυμαστά τριακόσια πενήντα,| και το καθέναν εκατόν είχεν καβαλλαρίους·| όλα φαριά διαλεκτά, όλα προβαρισμένα* Αχιλλ. L 371.

Προβασάλοι οι, βλ. *Προβεντσάλοι.*

προβάτα η.

Από το ουσ. *προβάτι(ο)ν* και την κατάλ. *-α* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 74-75, Β' 60)· κατά Μηνά, Μορφολ. μεγεθ. 47, πιθ. και η ετυμ. από το ουσ. *πρόβατον* και την κατάλ. *-α.* Διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ., λ. *πράττο(ν),* Ανδρ., Ελλην. 29, 1976, 25, Γεωργακ., ΑΘΛΓΘ 14, 1948, 132, κ.α.). Η λ. σε κείμ. του 18. αι. [Ρουσμ.-Σαβ. (Πρωτοπ.-Μπουμπ.), Ιντ. 359], σήμ. ιδιωμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.² Δ' 581, Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ. λ. *προβάτα* και *προβατίνα,* Κωστ., Λεξ. τσακων., στη λ. και στη λ. *πρόβατε,* Pern., Ét. linguist. III 513, Ζώη, Λεξ. Ζακ.² Β', κ.α.), και στο ΑΛΝΕ.

Το θηλυκό πρόβατο, η προβατίνα (πιθ. μειωτ.): *Ως πάντα ταύτα ήκουσαν λαλούντος του προβάτου,| υπερεθαύμασαν πολλά η αίγα και ο τράγος| και απεκρίθησαν ...:| «Εσύ προβάτιν ταπεινόν που βλέπεις πάντα κάτω,* (παραλ. 16 στ.) *Πόσα εβαττολόγησας ληρήματα και λόγους* (παραλ. 3 στ.) *...» Και τότε ανεχώρησεν η ταπεινή προβάτα* Διηγ. παιδ. (Tsiouni) 545.

προβατάκι το.

Από το ουσ. *πρόβατο(ν)* και την υποκορ. κατάλ. *-άκι.* Η λ. στο Βλάχ. και σήμ.

Μικρό πρόβατο: *Το προβατάκι τ' άσπρο, το πουλιάρι* (παραλ. 1 στ.) *εκείνο μόνο να 'χω μετά μένα,| να πηαίνομε τα δυο συντροφιασμένα* Βοσκοπ.² 449.

προβατάρης ο· πληθ. *προβαταραίοι.*

Από το ουσ. *πρόβατο(ν)* και την κατάλ. *-άρης.* Πβ και LBG, λ. *προβατάριος.* Η λ. ως κύρ. όν. σε έγγρ. του 14. αι. (Βαγιακ., Βίος επών. 120, Miklos.-Müller, Acta 1 371) και σήμ. λαϊκ. (Μπαμπιν., Λεξ.· βλ. και ΑΛΝΕ).

Τσομπάνος· (εδώ μεταφ., μειωτ., προκ. για αντίπαλο που μπορεί εύκολα να καταστροπωθεί): *Ολίγον εδειλίασαν οι εδικοί του όλοι,| όπου είδαν τόσους περισσούς και αυτοί ήσαν ολίγοι.| Εξήντα ήσαν μοναχοί· οι Τούρκοι τετρακόσιοι.| Αλήθεια ο Ερκούλιος όλους τους στερεώνει| και άρχισεν να τους λαλεί και να τους δυναμώνει:| «Εσείς εβλέπετε, αδελφοί, περιμαζώματα είναι,| προβαταραίοι, απείραστοι, αμάθητοι πολέμου·* (παραλ. 4 στ.) *εύχολα τους τσακίζομεν και θέλομεν νικήσει ...»* Χρον. Τόκκων 2404.

προβάτειος, επίθ., Ιερακοσ. 375^{10}, 377^{25}.

Η λ. στον Αριστοτέλη.

Πρόβειος: *Εσθιέτω ο ιέραξ εκ τρυτάνης προβατείου κρέατος ουγγ. θ', αιγείου ουγγ. ι', τραγείου ουγγ. θ'* αυτ. 372^{11}.

προβατικός, επίθ., Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 11^{r}, 261^{r}.

Το μτγν. επίθ. *προβατικός* (για πιθ. πρωιμότερη χρονολόγηση βλ. Montanari). Η λ. στο Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Σχετικός με πρόβατο/α· εδώ σε τοπωνυμική χρ. προκ. για τη δεξαμενή της Βηθεσδά στην Ιερουσαλήμ (βλ. και Κ.Δ., Ιω. 5, 2): *Πώς ο Χριστός απερνώντας από την κολυμβήθραν την Προβατικήν υγίανε τον παράλυτον οποίος ήτον εκεί πολύν καιρόν* Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 261^{r}· *Αυτού έναι και η Προβατική κολυμβήθρα, η λεγομένη κατά Ιουδαίους Βηθεσδά* Προσκυν. Κουτλ. 156 80^{26}.

Το ουδ. ως ουσ. = πρόβειο κρέας: *ακρίδας ου σιτεύομαι ούδ' αγαπώ βοτάνας,| αλλά μονόκυθρον παχύν και παστομαγειρείαν,| να έχει θρύμματα πολλά, να είναι φουσκωμένα,| και λιπαρόν προβατικόν από το μεσονέφριν* Προδρ. (Eideneier) II 106.

προβάτιν το, βλ. *προβάτιον.*

προβατίνα η, Gesprächb. 37^{14}, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 252, Σαχλ., Αφήγ. 469, Πεντ. Γέν. $XXI^{28, 29, 30}$, XXXI^{38}, Αρ. VI^{14}, Πανώρ.^{2} Δ' 22, Μπερτόλδος 83, Μπερτολδίνος 134· *προβατίνη,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 414 κριτ. υπ.

Από το ουσ. *πρόβατο(ν)* και την κατάλ. *-ίνα.* Η λ. στο Somav. και σήμ.

1) Το θηλυκό πρόβατο: *γίδια διακόσια και τραγιά είκοσι, προβατίνες διακόσιες και κριάρια είκοσι* Πεντ. Γέν. XXXII^{15}· *Για το ταυρίν η αελιά μουγκάται και φωνιάζει| κι η προβατίνα τον κριγιό μέρα και νύχτα κράζει* (παραλ. 6 στ.) *Κι εσύ, Πανώρια, μοναχή λογιάζεις να 'χεις τόση| δύναμη να μηδέ μπορεί πόθος να σε μερώσει;* Πανώρ.^{2} Γ' 98· (ως υπόδειγμα ημερότητας ή και δειλίας): *Καλά ...| και οι φοράδες να γλακού και να τσινοβολούσι,| αλλά μερώνουνται ζιμιό πλια παρά προβατίνες·| αμ' οι γυναίκες μερωμό δεν έχουσιν αυτείνες* Πανώρ.^{2} Β' 7· *Συ δε, ελάφιν και λαγέ ...| Μίαν φωνήν ή λαλιά ν' ακούσετε πολλάκις,| ο ήλιος ου βλέπει σας αλλ' ουδέ η σελήνη· |καθώς και η πλησίον σας ... αυτή η προβατίνα| και γαρ είς κοπροζάγαρος χιλίας να διώκει* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 414· (συχν. σε παρομοιώσεις): *Α δε σε κάμω ν' ακλουθάς του Γύπαρη αποπίσω| σαν προβατίνα του κριού, στον κόσμο πλιο μη ζήσω* Πανώρ.^{2} Γ' 256· *Τι σε 'φελά, βεργόλυγη, νά 'χεις τον γέρον άντρα,* (παραλ. 1 στ.) *να στάζει η μύξα του συχνά ωσάν της προβατίνας| και να σγομπιάζει η ράχη του σαν τον λαιμό*

της χήνας,| να τον γροικάς ολημυκτίς να βήχει σαν την αίγα; Κακοπ. 139. **2)** (Μεταφ., υβριστ.) ηλίθιος άνθρωπος: *σήμερον έστειλε* (ενν. *ο Παλαιολόγος*) *την προβατίναν τον παπάν Αντώνιον, ότι, επεί εζήτησεν ίνα τιμήσωμεν τα μουσκαράκιά του, ζητεί ίνα ποιήσωμεν τον πρώτον μέγαν λογοθέτην και τον δεύτερον μέγαν κοντόσταβλον* Σφρ., Χρον. (Maisano) 128[3].

προβατίνη η, βλ. *προβατίνα*.

προβάτιον το· *προβάτιν*. — Βλ. και *πρόβατον*.

Το αρχ. ουσ. *προβάτιον*. Πβ. *προβάτι* (Μάνεσης, Λεξ. μυκον. ιδιώμ.), *προβάσι* (Μάνεσης, ό.π., λ. *προβάτι*, Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., Βογιατζ., Γλώσσα Ανδρ. Γ' 25, Κρεκούκιας, ΛΔ 24, 2003, 268, Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *προβάτσα*) και *προβάτσι* (Κρεκούκιας, ό.π., Κατσουλέας, Πεπρ. Δ' ΔΚρ.Σ Γ', 1976, 131, Αλιπράντης, ό.π.) σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ.· βλ. και L-S, λ. *προβάτειον*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Παπ., Γλωσσ.).

Πρόβατο (πιθ. μειωτ.): *Ως πάντα ταύτα ήκουσαν λαλούντος του προβάτου,| υπερεθαύμασαν πολλά η αίγα και ο τράγος| και απεκρίθησαν ομού οι δύο ένα στόμα:| «Εσύ προβάτιν ταπεινόν που βλέπεις πάντα κάτω,| μωρόλαλον, κακόστομον, πού εύρες τόσους λόγους ...;»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 524.

πρόβατο, πρόβατο(ν), προβάτο, το, βλ. *πρόβατον*.

προβατόγιδα τα, Ολόκαλος 239[44, 49, 51].

Από τα ουσ. *πρόβατο(ν)* και *γίδι*. Τ. *προβατογίδια* σε κείμ. του 19. αι. (Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 442). Πβ. σημερ. *γιδοπρόβατα*.

Σύνολο από πρόβατα και γίδια: *Και θέλω οπού τα λεγόμενα προβατόγιδα να δώσουν για την ημών ψυχήν: πρώτον, του αδελφού μου του Κώστα προβατόγιδα δέκα, ... του αδελφού μου του Μανόλη προβατόγιδα κ', ήγουν είκοσι* αυτ. 239[48, 49, 50].

προβατογούνα η.

Από τα ουσ. *πρόβατο(ν)* και *γούνα*. Τ. *προβατόγουνα* στο ΑΛΝΕ.

Προβιά· (εδώ ως ένδυμα, προκ. για τους προφήτες της Π.Δ.): *ετριγύριζαν* (ενν. *οι προφήται*) *με προβατογούνες, με κατσικογούνες, υστερημένοι, θλιμμένοι, κακοπαθισμένοι* Μάξιμ. Καλλιουπ., Κ. Διαθ.[2] Παύλ. Εβρ. ια' 37.

προβατοκουτσουλέα η.

Από τα ουσ. *πρόβατο(ν)* και *κουτσουλέα* (απ. και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.) <πιθ. από α' συνθ. *κουτσο-* και ουσ. *τσιλέα*· βλ. και σημερ. *κουτσουλιά*, ΛΚΝ και Ανδρ., Λεξ.). Πβ. σημερ. ιδιωμ. *προβατσουλιά* (Πιτυκ., Ιδίωμ. Αν. Κρ.), *προατσουλλέα* (Μηνάς, Λεξ. ιδιωμ. Καρπάθου), *προβατσιλλιές* οι (Μιχαλαριά-Βογιατζή, Λεξ. Σύμης), *προβατσιλιές* οι (Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου).

(Σε σχ. αδύνατο) κουτσουλιά προβάτου: *Ταύτα ακούσαντες οι σπανοί οι μεν εις τα όρη έδωκαν, οι δε εις τας δημοσίας, έτεροι δε εξ αυτών εθαλασσσεύονταν εις τας αλογοπατουματές των και όσοι είχαν νερόν επνίγονταν συν πέντε και έξι και οι άλλοι*

έπεφταν από τας προβατοκουτσουλέας και εστραμπουλίζονταν Σπανός (Eideneier) A 201.

προβατομυξαρέα η.

Από τα ουσ. *πρόβατο(ν)* και **μυξαρέα* (θηλ. του ουσ. *μυξάρης*, που απ. στο Βλάχ. και στο ΑΛΝΕ <ουσ. *μύξα* και κατάλ. *-άρης*· βλ. και λ. *μυξιαριά*, *μυξαριά* στο Somav., καθώς και Χατζιδ., Αθ. 6, 1894, 18-19). Πβ σημερ. ιδιωμ. *μυξοπρόβατα* τα (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ.), *μυξό'ιδα* η (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ.).

(Υβριστ.) μυξιάρικη προβατίνα: *Τότε ο χοίρος έφησεν γελών και χολιάζων:*| *«Ήλθεν και άλλη φιλόσοφος μείζων της αλωπούτσας*| *και έχασκε το στόμαν της και έχεσαν οι πάντες.*| *Πού έμαθες τα γράμματα, προβατομυξαρέα;*| *Ο λύκος σου τα έμαθεν, ο φίλος σου ο γέρων;*| *Ο κύων ο παγκάκιστος, ο αδελφοποιτός σου; ...»* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 431.

πρόβατον το, Τρωικά 529^{13}, Προδρ. (Eideneier) IV 78, Ιερακοσ. 474^{6} (έκδ.: γεν. εν. *πρόβατος*· διορθώσ.), Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 559, Βίος Αλ. 3863, Ιατροσ. κώδ. ͵αργ', Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 53, Gesprächb. $37^{7,13}$, Θρ. Κων/π. Β 124, Θησ. Ι' [90^{6}], Χούμνου, Κοσμογ. 800, Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. (Κακ.-Πάνου) φ. 389^{v}, Ολόκαλος 52^{36a}, Ιστ. πολιτ. 45^{10}, Zygomalas, Synopsis 128 A 36, Πτωχολ. (Κεχ.) P 22, 37, Ιστ. Βλαχ. 273, Διγ. Ἀνδρ. 382^{8}, Μπερτόλδος 52, Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 181^{v}, Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 249, Metrol.^{2} 143^{7}, κ.α.· *πρόβατο*, Πεντ. Έξ. XXIX 38, Λευιτ. IX 3, XXII 19, 27, Αρ. VI 12, 14, VII 39, XXVIII 3, 4, 7, Δευτ. VII 13, Πανώρ.^{2} Α' 10, 33, 379, Β' 86, 128, Γ' 30, 32, Δ' 147, Τζάνε, Κρ. πόλ. (Αλεξ. Στ.-Αποσκ.) 187^{11}, 348^{11}, κ.α.· *προβάτο*, Συναξ. γυν. 751· *πρόβατο(ν)*, Χρον. Μορ. Η 1126, Χρον. Μορ. P 1126, Συναξ. γαδ. (Βασιλ.) 128, Σαχλ., Αφήγ. 210, Λίβ. (Lamb.) Ν 891, Λίβ. Esc. 1031, Λιβ. Va 900, Χρον. Τόκκων 3054, Γαδ. διήγ. (Βασιλ.) 191, Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)^{2} 4661, Πικατ. (Bakk.-v. Gem.) 287, Βαρούχ. (Bakk.-v. Gem.) 91^{13} κ.α., Αιτωλ., Μύθ. (Παράσογλου) 122^{1}, Σταυριν. 364, Διήγ. πανωφ. 58, Διήγ. ωραιότ. 769, Διγ. Ο 1996, Διακρούσ. 95^{16}, κ.α. — Βλ. και *προβάτιον*.

Το αρχ. ουσ. *πρόβατον*. Ο τ. *πρόβατο* και σήμ. Ο τ. *προβάτο* από μετρ. αν. ή από επίδρ. της γεν. *προβάτου* (πβ. τον τ. *κτημάτο*, ά. *κτήμα*· βλ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 574-5, όπου η ανάγν. *κτημάτι-προβάτι*). Διαφ. τ. σήμ. ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. λ. *πρόβατον*, Παπαχριστ., Λεξ. ροδ. ιδιωμ. λ. *πράττο(ν)* και *προύττο(ν)*, Κωστ., Λεξ. τσακων. λ. *πρόβατε*, κ.π.α.). Η λ. και σήμ. στο ποντ. ιδίωμα (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Το ζώο πρόβατο: Τρωικά 528^{6}, Πουλολ. (Τσαβαρή)^{2} 628, Βίος Αλ. 3333· *είπεν ο Ιτσχακ προς τον Αβραάμ ...· ιδού ιστιά και τα ξύλα και πού το πρόβατο για ολοκαύτωμα;* Πεντ. Γέν. XXII 7· **α)** συχνότ. σε παρομοιώσεις: *Από το Σκούταρι λοιπόν εκράτει η αρμάδα*| *έως εις την Καλλίπολιν, όλη εις την αράδα.*| *Κάτεργα και καράβια και καραμουσαλήδες*| *η θάλασσ' ασπρομαύρισε, σαν πρόβατα με γίδες* Διακρούσ. 76^{10}· **α^{1})** προκ. για κάπ. ανυπεράσπιστο ή/και ανήμπορο να αντιδράσει: *εσφάζονταν σαν πρόβατα στο μακελλειό κοπάδι*| *οι Ρεθυμιώται οι πτωχοί κι Αγαρηνοί ομάδι* Διακρούσ. 103^{7}· (εδώ προκ. για επιδίωξη μαρτυρικού θανάτου): *Εσφάγησαν δε οι περισσότεροι των αγίων εις την εκκλησίαν· εκεί γαρ ίσταντο προσευχόμενοι και το μακάριον τέλος της σφαγής ως πρόβατα εκδεχόμενοι* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 93· **α^{2})** προκ.

για άνθρωπο δειλό: *αλλ' ουδαμώς ουκ ίσχυσεν εμοί περιγενέσθαι| τις εκ των δύο των λαμπρών εκείνων των ανδρείων·| και γαρ ηνίκα την εμήν ράβδον ετιναξάμην, έφυγον ωσεί πρόβατα από προσώπου λύκου* Διγ. Ζ 3093· **α[3])** προκ. για άνθρωπο άβουλο: *Και τον άνδρα ωσάν προβάτο| έχει τον και ωσάν κτημάτο* (ενν. *η γυνή*) Συναξ. γυν. 751· **α[4])** (θρησκ.) προκ. για το διαχωρισμό αμαρτωλών και ευλογημένων από το Θεό κατά τη Μέλλουσα Κρίση (πβ. Κ.Δ. Ματθ. 25, 32-33): *Τότες ο φοβερός κριτής σ' αυτούς θέλει βοήσει,| «Χωρίσετε ωσά πρόβατα» ...| «Ελάτε το λοιπονιθές, χαρείτε, ευλοημένοι.| Σταθείτε εσείς αμαρτωλοί, αναθεματισμένοι ...»* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 4849· **α[5])** προκ. για αγοραπωλησίες ανθρώπων, ως ένδειξη έσχατης εξαθλίωσης και δυστυχίας: *ώσπερ αγέλας προβάτων έφερε* (ενν. *ο αυθέντης*) *κατ' έτος τους ταλαιπώρους χριστιανούς, τους μεν πωλών, τους δε χαρίζων* Έκθ. χρον. 33[19]· **β)** σε παροιμ. εκφρ.: *Μη το τυχόν περιτραπής, μηδ' εκλυπής τας ώρας,| ταις έξω καταστάσεσι και ταις επιφανείαις·| ο λύκος γαρ εν τη δορά κρύπτεται του προβάτου* Γλυκά, Στ. 336· *όλες οι δουλείες της βασιλείας μοναχός τα εκοίταζεν* (ενν. *ο σουλτάν Μουράτης*) *και έτσι έπαυσαν οι αδικίες· και τότες ήτον να ιδείς το πώς επεριπάτειν το πρόβατον με τον λύκον* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 30[v] *όταν σφάξουν κανένα πρόβατον, δεν το κρεμνούν από ξένο ποδάρι, μόνον πάλιν από το εδικόν του· έτσι και ο Θεός ο άγιος κάμει εις ημάς, δεν μας παιδεύει διά ξένες αμαρτίες, μόνον όταν αμαρτάνει κανείς, εκείνον ο Θεός παιδεύει* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 91[r]. **2)** (Μεταφ.) **α)** δειλός και ανίκανος πολεμιστής: *εσείς είστε λύκοι και αυτοί* (ενν. *οι Πέρσηδες*) *είναι πρόβατα. Έμπροσθεν έναν λύκον πολλά πρόβατα φεύγουν* Διήγ. Αλ. G 269[35, 36]· **β)** ανυπεράσπιστο θύμα: *το φουσσάτο οι Τούρκοι επηγαίνανε από τα χωρία και από τις χώρες και εδιαλέγανε τους καλύτερους και τους εκάμνανε σκλάβους και εδιαγουμίζανε τα ελεεινά χωρία. Και έγινε πρόβατο ο ελεεινός Μορέας εις τα δόντια του λύκου* Χρον. σουλτ. 106[8]· **γ)** (εκκλ., συνηθέστ. σε πληθ.· πβ. Κ.Δ. Ιω. 10, 1-18) οι πιστοί, το πλήρωμα της εκκλησίας (βλ. και *ποίμνη* σημασ. 2, *ποίμνιον* σημασ. 2, Lampe, Lex., λ. *πρόβατον* σημασ. 3): *στοχαζόμενοι και οι άγιοι να θυσιαστούσι μέσα εις το θυσιαστήριον, ... εκεί οπού ο ποιμήν ο Χριστός καθεκάστην θυσιάζεται, εκεί να θυσιαστούσι και τα πρόβατά του* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 93· *ούτος* (ενν. *ο αρχιεπίσκοπος του μοναστηρίου*) *βλέπων τα ίδια πρόβατα τιμωρούμενα και αδίκως πάσχοντα, εμιμήθη την φωνήν του αρχιποιμένος και διδασκάλου του Χριστού, όπου λέγει «ο ποιμήν ο καλός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των προβάτων»* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 196. **3)** (Συνεκδ.) φόρος επί των προβάτων (για το πράγμα βλ. ODB, λ. *ennomion*, Schilb., Byz. Metrol. 262-3): *εχάλασεν και η χώρα παντάπασις και έφυγαν και απόμειναν τα σπίτιά τους έρημα. Και διατί; Διότι είχαν πολλά χαράτσια, πολλά πρόβατα και νουζούλια και πολύ χρέος και πολλά βαρέματα* Συναδ., Χρον.-Διδαχ. φ. 57[r].

Η λ. ως τοπων.: Σταυριν. 201.

Εκφρ. 1) *Πρόβατα λογικά (του Χριστού)* = οι πιστοί, αυτοί που πιστεύουν στο Χριστό: *αρχηγός των Τούρκων ο Παγιαζήτ αναδείκνυται ... άγρυπνος και διανυκτερεύων εν ταις βουλαίς και μηχανουργίαις κατά των του Χριστού λογικών προβάτων* Δουκ. 39[7-8]· *οι καθ' ημάς των Εκκλησιών ιεροί προστάται ποιμένες των λογικών προβάτων ονομάζονται* Νεκταρ., Ιεροκοσμ. Ιστ. 13. **2)** *Πρόβατα του πόρου*, βλ. *πόρος* 3γ εκφρ.

προβατόντυμα το.

Από τα ουσ. *πρόβατο(ν)* και *ντύμα*.

Ένδυμα κατασκευασμένο από μαλλί ή δέρμα προβάτου: *ρούχα για να μου κάμετε σ' αυτήν την Αραβία,| γλήγορα να τα στείλετε εις την Αντιοχεία.| Στείλτε προβατοντύματα γλήγορα για να 'Αθούσι,| και στείλετε και άρματα, όσα και αν βρεθούσι* Αλεξ.[2] 1037.

προβατόσχημος, επίθ.

Από τα ουσ. *πρόβατο(ν)* και *σχήμα*. Η λ. τον 4.-5. αι. (Lampe, Lex.) και σε κείμ. του 16. αι. (Ψευδο-Δωρ., Διον. Β' 226).

Που έχει την εξωτερική μορφή του προβάτου· στην έκφρ. *προβατόσχημος λύκος*, βλ. ά. *λύκος* Έκφρ. 2.

προβατώ, βλ. *περιπατώ*.

προβέα η, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν. 478 κριτ. υπ.)

Από την ονομ. εν. **πρόβα(ν)* το (<πληθ. *πρόβατα*· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 14-15) και την κατάλ. *-έα*. Η λ. στο Meursius, σε έγγρ. του 16. αι. (Κασιμ., Έγγρ. 16 (95)) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κωστ., Λεξ. τσακων., λ. *προβία*, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 339). Πβ. σημερ. *προβιά*.

Δέρμα προβάτου· (εδώ πιθ. συνεκδ. προκ. για περγαμηνή· πβ. όμως Κουκ., ΒΒΠ Α' Ι 47): *νεανίας τις αρμόδιος ων προς το κρατείν πινακίδιν και προβέαν και εις σχολείον προς το μανθάνειν απέρχεσθαι αυτ.* 576 κριτ. υπ.

προβεδέρω, Κυπρ. χφ. 161· π ρ ε β ε δ έ ρ ω.

Από το ιταλ. *provvedere* (Battaglia). Ο τ. από το βενετ. *preveder* (Boerio) απ. σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. 202 (293) και 17. αι. (Μαυροειδή, Δωδώνη 7, 1978, 150) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., λ. *πρεβεδέρω*). Η λ. σε έγγρ. του 16. αι. (Γρηγορόπ., Έγγρ. 152[29]).

Προνοώ, προβλέπω· (εδώ) ερευνώ, εξετάζω με προσοχή (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *provvedere* σημασ. 6): *Οι αρχιερείς οι άνομοι ετούτον (ενν. το πράγμα) ως το 'μάθα,| πάραυτας βγαίνου και μηνού το Λάζαρο να φέρου,| σ' αυτά τά κάνει ο Ιησούς να δου να πρεβεδέρου* Π. Ν. Διαθ. (Παναγ.)[2] 2707.

προβεδιτόρος, προβεδόρος ο, βλ. *προβεδούρος*.

προβεδούρος ο, Διακρούσ. 76[16]· π ρ ε β ε δ ό ρ ο ς, Αλ. Κύπρ. 937, Διακρούσ. 219[15], 385[18], 394[25]· π ρ ε β ε δ ο ύ ρ ο ς, Χρον. Μορ. Ρ 8657, Σφρ., Χρον. (Maisano) 178[11-12, 17-18], Σεβήρ., Σημειώμ. 87, Σουμμ., Ρεμπελ. 159, 164 δις, 165, 167 (πολλάκις), 174· π ρ ο β ε δ ι τ ό ρ ο ς, Κυπρ. χφ. 161· π ρ ο β ε δ ό ρ ο ς, Ιερόθ. Αββ. 335, Διακρούσ. 148[15], 150[25], 153[7], 155[7], 160[11], 173[15], 328[23], 329[21], 360[7], 363[1], 365[5], 430[17]· π ρ ο β ε ν τ ι τ ό ρ ο ς, Διακρούσ. 474[1]· γεν. εν. π ρ ε β ε δ ό ρ ο, Διακρούσ. 382[23], 401[12]. — Βλ. και *προβεούρης*.

Από το βενετ. *proveditor* (Boerio)· (πβ. Kahane, Sprache 565, Henrich, Κλητ.-γεν. σε -ο 131)· κατά Triand., Lehnw. 141 και Spadaro, Sic. Gymn. 16, 1961, 11 από το βενετ.

provedore. Για τη γεν. σε -ο βλ. Henrich, ό.π. Ο τ. *πρεβεδόρος* σε έγγρ. του 16. (Κασιμ., Έγγρ. πολλ.) και του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 469, 494, 500, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 421, 450, Κρ. συμβόλ. 266, Μαυρoειδή, Δωδώνη 7, 1978, 147, 148, Ψαράς, Ελλην. 38, 1987, 77) και σήμ. ιδιωμ. (Κόμης, Κυθηρ. Λεξ., Κουσαθανάς, Λεξ. Μυκόν., λ. *πρεβεδόρος*). Ο τ. *πρεβεδούρος* στο Meursius, σε έγγρ. του 17. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 483) και του 18. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 27, 1984, 416) και στο ΑΛΝΕ. Ο τ. *προβεδιτόρος* σε έγγρ. του 17. αι. (Κώδ. Παναγ. Σπηλιώτ., ΔΙΕΕΕ 24, 1981, 532, ΔΙΕΕΕ 26, 1983, 421) και στο ΑΛΝΕ. Ο τ. *πρεβεδόρος* στο Meursius (λ. *πρεβεδούρος*), σε έγγρ. του 16. αι. (Μαράς, Κατάστιχο 149 Β' 126[16]) και στο ΑΛΝΕ. Ο τ. *προβεντιτόρος* στο ΑΛΝΕ. Η λ. στο Du Cange (λ. *πρόβοδος*), σε έγγρ. του 17. αι. (Δικαιοπρ. έγγρ. (Σερ.) 137, 138) και σήμ. λογοτ. (ΑΛΝΕ).

α) Ανώτατος διοικητής στις θαλάσσιες κτήσεις της Βενετίας· ο γενικός προνοητής της θάλασσας: *Ο Θεός να του δώσει χρόνους | και χίλιες χιλιάδες θρόνους, | να τον δω* (διόρθ. Κριαρ., Byz. 28, 1958, 74) *και προβεδόρο, | ωσάν είδα και τον Μώρο* Τριβ., Ταγιαπ. 297· **β)** ο γενικός προνοητής του Μοριά: *Επιδραμόντος ουν του Αμάρη εις βοήθειαν αυτής, ο πρεβεδούρος μετά των της αρμάτας και Ραούλ Μιχαήλ ο Ισής μετά στρατιωτών πολλών και καλών έτρεψαν αυτόν κατά κράτος και πολλούς των αυτού εσκότωσαν* Σφρ., Χρον. (Maisano) 178[6]· **γ)** τοπικός ηγεμόνας με ειδικές αρμοδιότητες (για τη σημασ. βλ. Battaglia, λ. *provveditore* σημασ. 4): *όταν έσωσε ο κόντε Προτζένιγος εις την Βενετίαν έδωσε είδηση ... διά το οποίον είπε πως ήτανε χρειαστικό να γράψουν του πρεβεδούρου της Ζακύνθου* Σουμμ., Ρεμπελ. 161· *Πρωτοβιστιάρην άλλαξεν, ομοίως τριζουριέρην, | τους προβεδούρους των καστρών, τους καστελλάνους όλους* Χρον. Μορ. P 7937· *Και πρεβεδόρον είχαμε Πάλπη τον Ζαχαρίαν | και τσι σολτάδους όριζε και την αρτελαρίαν* Διακρούσ. 209[1].

Προβεζάλοι οι, βλ. *Προβεντσάλοι*.

προβεζονάδος ο.

Από το βενετ.-ιταλ. *prov(v)isionato* (<*provvisionare*· βλ. Battaglia λ. *provvisionato* σημασ. 4· πβ. και βενετ. *provisionar* (Boerio)). Τ. *προβιζιονάδος* σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.[2] Β').

Ο έμμισθος στρατιώτης (για τη σημασ. βλ. Battaglia, ό.π.): *Προβεζονάδους το λοιπόν, κι έξι καβαλαρίους, | 'ξ αυτούς θέλω να ποίσετε, τους τεχνικούς κι ανδρείους* Κορων., Μπούας 118.

πρόβειος επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 4[98], Ιερακοσ. 372[30], 375[27], 380[1], 408[24], 443[28], Σπανός (Eideneier) Α 454, Φυσιολ. 372[25], Ιατροσόφ. (Oikonomu) 87[18].

Από την ονομ. εν. **πρόβα(ν)* το (<πληθ. *πρόβατα*· βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 14-15) και την κατάλ. *-ειος*. Η λ. σε παπυρ. του 7. αι. (L-S Suppl.· για πιθ. πρωιμότερη μνεία βλ. TLG), στο Βλάχ. (λ. *προβατίστικος*, *πρόβιος*) και σήμ.

Που προέρχεται από πρόβατο: *λαβών ... πρόβειον κρέας πρόσφατον, βάπτε αυτό εν μέλιτι, και εσθιέτω* (ενν. ο ιέραξ) *εν ημέρα μιά* Ιερακοσ. 440[24]· *Περί του μη συλλαβείν γυναίκα. Ζαλείας καρδίαν εις δέρμα πρόβειον περίαπτε ληγούσης ή απολήγούσης της σελήνης* Ιατροσόφ. (Oikonomu) 69[9]· *Το φρέσκο, ήγουν νωπόν* (ενν. τυρί), *όταν*

είναι πρόβειον και από καλήν βοσκαράν και να μην είναι περισσά πηκτόν, χωνεύει ογλήγορα και δεν βλάπτει τον στόμαχον Αγαπ. , Γεωπον. (Κωστούλα) 189· (εδώ σε σχ. αδύνατο): *κεντητό σεντόνιν με πρόβεια έντερα* Σπανός (Eideneier) D 1709· (εδώ σκωπτ.· πβ. Π.Δ., Ψαλμ. 129,6): *Από φυλακής προβείας οι ασπρογίται να εβγάλουν τα μάτια του* (ενν. *του σπανού*) Σπανός (Eideneier) A 8.

προβελέγγι το, βλ. *πριβιλέγιον*.

προβελεγιάδος, επίθ., βλ. *πριβελεγιάδος*.

προβελέζι(ον), προβελέντζι, προβελέντζιο, προβελέντζιον, προβελίζιν, προβελίζιον, προβελίτζι, προβελίτζιν το, βλ. *πριβιλέγιον*.

προβέντα η· *προβέντσια*, Χρον. Μορ. P 2696.

Από το μεσν. λατ. ουσ. *provenda* (Blaise, Lex. Lat. Med., Niermeyer, Med. Lat. Lex., λ. *praebenda*). Ο τ. πιθ. σχετ. με το μεσν. λατ. ουσ. *proventio* (Blaise, Lex. Lat. Med., σημασ. 2)· πβ. μεσν. λατ. τ. *provantia* (Niermeyer, Med. Lat. Lex). Η λ. το 13. αι. (LBG, λ. *πρεβένδα*). Πβ. λ. *προβέντι* το στο Somav. και διάφ. τ. σήμ. ιδιωμ. με διαφορ. σημασ. (Δημητρίου, Λεξ. Σάμ. (*προυβέdα* και *προυβέτα*), Πασπ., Γλωσσ. (*προβέντι*), Αναγνωστ., Λαογρ. 5, 1915-16, 31, 45).

(Εκκλ., προκ. για την καθολική εκκλησία) εισόδημα προερχόμενο από την εκμετάλλευση (συν. ακίνητης) εκκλησιαστικής περιουσίας: *αν επήραν οι Ρωμαίοι -ο Θεός να μη το δώσει,-| τους τόπους όπου έχομεν εδώ εις την Ρωμανίαν,| ουδέν αφήναν γαρ εσάς διατί είστε της εκκλησίας| του να κρατείτε εδώ προνοίες και να έχετε προβέντες·| αλλ᾽ ούτως σάς ηθέλασι φονέψει κι ακληρήσει,| ωσάν κι εμάς τους κοσμικούς όπου είμεθεν στρατιώτες* Χρον. Μορ. H 2696.

προβέντζα η, Πορτολ. A 24^{12}, 66^{8}, 182^{3}· *πρεβέντζα*.

Από το βενετ. – ιταλ. *provenza* (Boerio, Battaglia, *provenza*[1], Kahane-Tietze, Lingua Franca 361-2). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Κωστ., Λεξ. τσακων., Αλιπράντης, Λεξ. Πάρου, λ. *προβέζια*). Η λ. και σήμ. λαϊκ. (Μπαμπιν., Λεξ.).

α) (Ναυτ.) αιφνίδια, βίαιη ενίσχυση της έντασης του ανέμου, που συνοδεύεται από ταυτόχρονη μεταβολή της διεύθυνσής του από νοτιοδυτικό σε βορειοδυτικό (για το πράγμα βλ. Kahane-Tietze, ό.π.): *Και δεν σου δίδει άλλος άνεμος φαστίδιο, ειμή μόνον η προβέντζα* αυτ. B 12^{10}· *Από εκεί έως το Ανάπλι όλη η κόστα αράσσεται με τις πρεβέντζες* αυτ. A 218^{13}· **β)** έντονα καιρικά φαινόμενα με ομίχλη και καταιγίδα: *ωσάν έλθεις εις την πούντα περ όστρια, απέκει γύρισε περ γρέγο και άμε εις τον κάβο του Ρασαγαμπέλ και εκεί έναι καλό στάσιμο διά προβέντζες* αυτ. A 354^{27}· *εις την άκριαν της άμμου στους Σέτε Κάβους έχει διά τις προβέντζες και διά βορίσματα διά πάσα ξύλον να ρεμεζαρισθεί* αυτ. B 25^{18}· *εις την μερέαν της τρεμουντάνας έχει νησόπουλον μικρόν· και πιάνεις πλωρήσιν και τα σίδερα 'ράσσεις εις τον γρέγον εις οργίες ι'· σκεπάζει σε ο πουνέντες, διά την προβέντζα έναι κακός τόπος* αυτ. A 172^{2}.

προβεντιτόρος ο, βλ. *προβεδούρος*.

Προβεντσάλοι οι, Χρον. Μορ. Η 397· *Προβασάλοι· Προβεζάλοι*, Χρον. Μορ. Η 397 κριτ. υπ., 850 κριτ. υπ.

Από το ιταλ. *Provenzale* (Battaglia)· πβ. τ. *Προβεντζάνος* (Caracausi). Ο τ. *Προβασάλοι* από το γαλλ. *Provençal* (Robert Dict. histor.) με αποβολή του έρρινου. Ο τ. *Προβεζάλοι* από το ιταλ. *Provensale* (Battaglia λ. *Provenzale*) με αποβολή του έρρινου.

(Εθν.) οι κάτοικοι της Προβηγκίας ή οι καταγόμενοι από την Προβηγκία: *οι Προβεντσάλοι επήρασιν βουλήν μετά τον κόντον | εκείνον όπου σε λαλώ, αυτείνον της Τουλούζας, | διατί ήσαν εις την θάλασσαν και είχαν πλευτικά τους, | να έχουν περάσει απεκεί δι' ου είχαν το* 'πιδέξιο Χρον. Μορ. Ρ 397· *Τότε ο αυτός σιρ Τζακ επήρεν μετά του από τους πραματευτάδες όπου είχεν ο τόπος από την δύσιν, δύο δύο, τουτέστιν Κατελάνους, Προβασάλους, Φρουρουντίνους και Αναπολιτάνους, και επήγαν εις την λόντζαν* Μαχ. 318^{18}· *Οι Φράγκοι εμηχανεύτησαν ωσάν κι οι Βενετίκοι· | μετ' αύτους ήσαν ενομού ομοίως και οι Προβεντσάλοι* Χρον. Μορ. Η 850.

προβέντσια η, βλ. *προβέντα.*

προβεούρης ο· *πρεβεδούρης*, Χρον. Μορ. Η 7937 κριτ. υπ.· *πρεβετατούρης*, Βουστρ. (Κεχ.) 200^{19}, 202^{2}, 208^{7}, 222^{13}, $234^{16, 19}$, 238^{2}, 240^{5}, 250^{7} κ.α.· *πρεβετατουρής*, Βουστρ. (Κεχ.) 270^{6}, Βουστρ. (Κεχ) Β 235^{16}· *πρεβετούρης*, Βουστρ. (Κεχ.) Μ 235^{19}· *προβουέρης*, Χρον. Μορ. Η 8657. — Βλ. και *προβεδούρος.*

Από το *παλαιότ. γαλλ.* *porveor* (Godefroy, Lex. de l' anc. franç., λ. *porveor*, Gr. d' Hauterive, Dictionn., λ. *porvëor*, Stanitsas, Act. VIIIe Congr. Intern. Néo-hell. franc. 97, 106) με μετάθεση συμφώνου (Τριαντ., Άπ. Α' 379, 414· πβ. κυπρ. τ. *πουρβεόρης* (Χατζ., Ξέν. στοιχ. 96, λ. (πληθ.) *πουρβεορίδες*). Ο τ. *πρεβεδούρης* από το βενετ. ουσ. *proveditor* (Boerio· πβ. βενετ. ρ. *preveder*) με συλλαβική απλοποίηση, όπως και ο τ. *πρεβετατούρης* από τ. *προβετατούρης* (Γιαγκουλλής, Κυπρ. διαλ., στη λ.). Ο τ. *πρεβετούρης* από *πρεβετατούρης* με συλλαβική απλοποίηση. Ο τ. *προβουέρης* από *προβεούρης* με εναλλαγή φωνηέντων (Τριαντ., Άπ. Α' 380), αν δεν πρόκ. για εσφαλμ. αναγραφή αντί του *προβεούρης* (Lex. Chron. Mor., λ. *προβεούρης*).

Προνοητής, προβλεπτής· ο εκπρόσωπος της βενετικής εξουσίας στις βενετικές κτήσεις: *Και την αυτήν ημέραν ήρταν ι' κάτεργα από την αρμάδαν, και πρεβετατούρης, ο μισσέρ Βίτωρ Σοράντσος, και έπεψέν τα η αφεντία της Βενετίας διά βλέπησιν της Κύπρου* Βουστρ. (Κεχ.) 200^{11-12}· *Πρωτοβιστιάρην άλλαξε* (ενν. *ο Ρούσος ντε Σουλή*) *ομοίως και τριζουριέρην, | τον προβεούρην των καστρών, τους καστελλάνους όλους* Χρον. Μορ. Η 7937· *Και εις ολλίγην ώραν έπεψεν ο πρεβετατούρης και έβγαλεν τους Φράγκους και αφήκεν τους Κυπριώτες εις την φυλακήν* Βουστρ. (Κεχ.) 308^{2}.

προβέρμπιον το.

Από το ιταλ. *proverbio*. Λ. *προβέρμπιο* στο Somav. και σήμ. ιδιωμ. (Ζώη, Λεξ. Ζακ.^{2} Β').

Ρητό, παροιμία· εδώ πρόκ. για το βιβλίο της Π.Δ. «Παροιμίαι» (βλ. και Battaglia, λ. *proverbio* 2): *ως γιον λαλεί το Προβέρμπιον: Παίδεψε τον καλόν, γινίσκεται καλλιότερος, παίδεψε τον πελλόν, γινίσκεται περίτου πελλός* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 114.

προβέρνω, βλ. *προβάλλω.*

προβιάζω, Ασσίζ. 49[17], 56[29], 139[13], 190[16], 268[7], 344[5], 424[22], 446[5], 461[11, 18], 473[19], Υγρομαντ. φ. 165[v] 23, Μαχ. 236[20], Βουστρ. (Κεχ.) 60[19], 280[10], 296[4], 306[1, 4-5, 7, 11], Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 75, 80, 117, 121, 138, Ξόμπλιν φ. 138[r], Δαμασκ. Λόγ. κεκοιμ. (μετάφρ.)[2] 633· μτχ. ενεστ. (άκλ.) *προβιάζοντα,* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 73, 74.

Από το προβηγκ. *provar* (βλ. Χατζ., Μέσ. Κύπρ. 289). Πβ. και ιταλ. *provare* - βενετ. *provar.*

1) Αποδεικνύω: *Ο σαν Τουμάζος με τους άλλους φιλοσόφους προβιάζει ότι πάσα κορμίν του κόσμου ... μοβιάζεται να αγαπήσει εκείνον οπού είναι 'μοιαστόν του* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 82· *το βουλλωμένον χαρτίν ελάλεν: «Ως γιον μας το επροβιάσαν ομπρός μας ότι η τάξις τους Τεμπλιώτες είναι εις μέγαν κακόν και αρνούνται τον Θεόν και όλους τους αγίους, ... για τούτον ... να τους σκοτώσουν όλους ...»* Μαχ. 14[37]. **2)** (Νομ.) **α)** αποδεικνύω με μάρτυρες ενώπιον δικαστηρίου: *εάν είς άνθρωπος εδάνεισεν ετέρου πέρπυρα ι', και όταν του τα εζήτησεν, αρνάται τα, το δίκαιον ορίζει ότι να το προβιάσει με β' μάρτυρας το πως του τα έδωκεν* Ασσίζ. 54[12]· (ειδικ.) αποδεικνύω, βγάζω κ. αληθινό με μονομαχία (θεοκρισία): *ούτος ο άνθρωπος ένι κλέπτης μαρτυρούμενος, και άπιστος, και είμαι έτοιμος να τον προβιάσω το κορμίν μου κατά του κορμίου του* Ασσίζ. 193[4]· *λαλεί του ο τ' Άβιλας του Γιάκουμου: «Παράβουλε, απού πρέπει να 'σουν αποθαμένος απού πολλύν καιρόν!» Και λαλεί του ο Γιάκουμος: «Εσύ είσαι παράβουλος, και, άνταν θέλεις, ομπρός της κυράς, της ρήγαινας, και τους αφέντες να σου το προβιάσω, με το σπαθίν εις το χέρι, και, αν δεν το προβιάσω, ας κόψουν την κεφαλήν μου!...»* Βουστρ. 304[16]· **β)** (μέσ.) αποδεικνύω, υποστηρίζω ως μάρτυρας ενώπιον δικαστηρίου: *Καλά να ηγνωρίζετε ότι ... εντέχεται να έχει μάρτυρας να προβιάζουνται εκείνον τό ο σκλάβος ή η σκλάβα να ποίσει ... ότι χωρίς δύων μαρτύρων ... ουδέν ημπορεί να κριθεί η αλήθεια* Ασσίζ. 147[25]· **γ)** καταθέτω ως μάρτυρας κατηγορίας εναντίον κάπ.: *ανένι ότι ουδέν να ομολόγησεν τίποτες ... να τον βάλουν εις την φυλακήν έναν χρόνον και μίαν ημέραν, να δουν ανένι μέσα εις εκείνον τον καιρόν ... αν έρτει κανείς και θέλει να τον προβιάσει απ' εκείνον τον φόνον* Ασσίζ. 206[24]· (εδώ αμτβ.): *αν ουδέν ομολογήσει τίποτες ... να τον βάλουν εις την φυλακήν και να ποιήσει ένα χρόνον και μίαν ημέραν, ίνα δούσιν ... αν έρτει κανείς ομπρός οπού να θελήσει να προβιάσει περί εκείνου του φόνου* Ασσίζ. 458[25]. **3)** Εξετάζω, δοκιμάζω, ελέγχω: *Ο Πλάτος λαλεί, ακομή και ο Σένεκας: «Οπρωτύτερα παρά ν' αγαπήσεις τινά πρόβιασ' τον και αφού να τον προβιάσεις αγάπησ' τον με καλήν καρδιάν»* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 79· *Ίτσου ως γιον προβιάζεται εις το λαμπρόν το χρουσάφιν και το ασήμιν ίτσου προβιάζουνται οι λας εις τους κολασμούς τους* Ανθ. χαρ. (Κακουλίδη-Πηδώνια) 90· *επερίλαβεν ο πάπας ... τα χαρτία ... και επροβιαζέν τα και ήτον αλήθεια* Μαχ. 334[26-27].

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = επίσημα αποδεδειγμένος, πιστοποιημένος: *ένοχος προβιασμένος με β' μάρτυρας* Ασσίζ. 334[19]· *ορισμόν εντέχεται να του δοθεί* (ενν. του ιατρού του ξένου) *παρά του επισκόπου, απώδε και ομπρός να ιατρεύγει εις την χώ-*

ραν ... με το χαρτίν του επισκόπου, και να έχει μαρτυρίαν ότι ιατρός ένι προβιασμένος, και ημπορεί να ιατρεύσει οπού τον θέλουν Ασσίζ. 186[9].

προβιβάζω, Θεολ., Τζίρ. 355[18], Byz. Kleinchron. A' 229[6].

Το αρχ. *προβιβάζω*. Η λ. και σήμ.

1) Οδηγώ, κατευθύνω: Γλυκά, Στ. Β' 333. **2)** Προωθώ κάπ. σε ανώτερη βαθμίδα, προάγω: *η τύχη γαρ υπ' ουδενός έστηκεν, αλλά τάχος | καταβιβάζει βασιλείς μεγιστοτάτους κάτω, | καὐτούς ους προβιβάζει δε τάχιστα καταβάλλει* Βίος Αλ. 3898.

προβίβασις η, Αρσ., Κόπ. διατρ. τίτλ., [526].

Το μτγν. ουσ. *προβίβασις*. Η λ. στον τ. *προβίβαση* και σήμ. (Μπαμπιν., Λεξ., λ. *προβιβασμός*, ΑΛΝΕ).

Προβιβασμός· εδώ προκ. για την αναγόρευση μητροπολίτη σε πατριάρχη: *ο πατριάρχης φώνησε μετά φωνήν μεγάλην | Ιώβ τον υποψήφιον θείον μητροπολίτην: | «Η θεία χάρις πάντοτε προβίβασιν ποιήσαι, | εκ θρόνου μητροπόλεως και πατριάρχης να 'σαι ...»* αυτ. [518].

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΗΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗ

Η συγκεκριμένη συμμετοχή όλων των συνεργατών εμφανίζεται στον εξαντλητικό κατάλογο που ακολουθεί. Με κάθετες γραμμές μεταξύ των αρχικών των ονομάτων διακρίνονται τα κύρια στάδια επεξεργασίας ενός άρθρου, τα οποία είναι κατά σειρά:

- η σύνταξη, η οποία αφορά τη συγκρότηση του άρθρου με την αξιοποίηση όλου του πρωτογενούς υλικού, και
- η τελική ανάγνωση, η οποία περιλαμβάνει θεώρηση του υλικού και των προτάσεων του συντάκτη, καθώς και την από κοινού με το συντάκτη διευθέτηση τυχόν προβλημάτων.

Τα ονόματα των συνεργατών δηλώνονται με τα αρχικά τους:

AB: Αντριάνα Βε
AZ: Ανθούλα Ζαγκλαβήρα
BM: Παρασκευή (Βιβή) Μαυρίδου
ΓΠ: Γιώργος Ποιμενίδης
EB: Ευαγγελία Βαρμπομπίτη
KM: (Αι)κατερίνη Μυτούλα
ΠαΜ: Πασχαλιά Μιχαλοπούλου
ΧΠ: Χαράλαμπος Πασσαλής.
ΑΔ: Άννα Δεληγιαννοπούλου
ΑΠ: Άννα Πολίτη
ΒΦ: Βασιλική Φυτώκα
ΔΜ: Δημήτρης Μπάγκαβος
ΕΖ: Ελένη Ζέρβου
ΜΚ: Μαρία Κεσόγλου
ΠΜ: Πηνελόπη Μαυρομματίδου

πνεύσις: ΒΦ/ΒΜ
πνέω: ΒΦ/ΒΜ
πνιγάρης: ΒΦ/ΒΜ
πνιγερός: ΒΦ/ΒΜ
πνιγμονή: ΒΦ/ΒΜ
πνιγμός: ΒΦ/ΒΜ
πνίγω: ΒΦ/ΒΜ
πνικτός: ΒΦ/ΒΜ
πνιμάρα: ΒΦ/ΒΜ
πνίξις: ΒΦ/ΒΜ
πνοή: ΒΦ/ΧΠ
πόα: ΠαΜ/ΧΠ
πόβερος (;): ΚΜ/ΧΠ
πογάτσα: ΠαΜ/ΧΠ
πογεράτος: ΠαΜ/ΧΠ
πογέριν: ΠαΜ/ΧΠ
ποδάγρα: ΠαΜ/ΧΠ
ποδαγρία: ΠαΜ/ΧΠ
ποδαγρικός: ΠαΜ/ΧΠ
ποδαγρός: ΠαΜ/ΧΠ
Ποδανδίτης: ΕΒ/ΚΜ
ποδαράκι: ΔΜ/ΕΒ
ποδαρέα: ΔΜ/ΕΒ
ποδαρικόν: ΔΜ/ΕΒ
ποδάριον: ΔΜ/ΕΒ
πόδαρος: ΔΜ/ΕΒ
ποδαρούλι(ον): ΔΜ/ΕΒ
πόδας: ΔΜ/ΕΒ
ποδέα: ΕΒ/ΔΜ
ποδεστάς: ΔΜ/ΕΒ
ποδεστατία: ΔΜ/ΕΒ
ποδεστάτος: ΔΜ/ΕΒ
ποδηγέτης: ΔΜ/ΕΒ
πόδι(ον): ΔΜ/ΕΒ
ποδίζω: ΕΒ/ΔΜ
ποδισμός: ΕΒ/ΔΜ
ποδοαναστρέφω: ΕΒ/ΔΜ
ποδοβολή: ΕΒ/ΔΜ
ποδόζαλο(ν): ΕΒ/ΔΜ
ποδοκέφαλον: ΕΒ/ΔΜ
ποδοκόπιν: ΕΒ/ΔΜ
ποδοκτύπημα: ΕΒ/ΔΜ
ποδοκυλώ: ΕΒ/ΔΜ
ποδολακτισμός: ΕΒ/ΔΜ
ποδόλουρον: ΕΒ/ΔΜ
ποδοπατώ: ΑΠ/ΠΜ
ποδοπεριπατώ: ΑΠ/ΠΜ
ποδοπεριτρέχω: ΑΠ/ΠΜ
ποδοπροσκυνώ: ΑΠ/ΠΜ
?ποδόπτερνον: ΑΠ/ΠΜ
ποδοσιδηρωμένος: ΑΠ/ΠΜ
ποδόσταμα: ΑΠ/ΠΜ
ποδότας: ΑΠ/ΠΜ
ποδοχωροβατώ: ΑΠ/ΠΜ
πόδωμα: ΑΠ/ΠΜ
πόδωσις: ΑΠ/ΠΜ
ποέτας: ΑΠ/ΚΜ
πόζιον: ΑΠ/ΚΜ
ποθεινός: ΕΒ/ΚΜ
ποθεμπού: ΕΖ/ΚΜ
πόθεν: ΕΖ/ΚΜ
ποθέν: ΕΖ/ΚΜ
ποθητά: ΕΒ/ΚΜ
ποθητικά: ΕΒ/ΚΜ
ποθητικός: ΕΒ/ΚΜ
ποθητός: ΕΒ/ΚΜ
ποθοαιχμάλωτος: ΑΠ/ΚΜ
ποθοακαταδούλωτος: ΑΠ/ΚΜ
ποθοακατάκριτος: ΑΠ/ΚΜ
ποθοαμεριμνημένος: ΑΠ/ΚΜ
ποθοαναγνώθω: ΑΠ/ΚΜ
ποθοαναζήτησις: ΑΠ/ΚΜ
ποθοανάμνησις: ΑΠ/ΚΜ
ποθοανελπισία: ΑΠ/ΚΜ
ποθοανιστορώ: ΑΠ/ΚΜ
ποθοαποδημία: ΑΠ/ΚΜ
ποθοαποξενώνω: ΑΠ/ΚΜ
ποθοαποχωρίζω: ΑΠ/ΚΜ
ποθοασυνηθισμένος: ΑΠ/ΚΜ
ποθοαφηγούμαι: ΑΠ/ΕΒ
ποθοβεβαιότερος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοβεβαιωτικός: ΑΠ/ΕΒ
ποθοδαρμένος: ΑΠ/ΕΒ
ποθόδαρτος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοδήμιος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοενασχόλητος: ΑΠ/ΕΒ

ποθοενήδονος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοενθύμησις: ΑΠ/ΕΒ
ποθοενθυμίζω: ΑΠ/ΕΒ
ποθοενθυμούμαι: ΑΠ/ΕΒ
ποθοέρως: ΑΠ/ΕΒ
ποθοερωτοδραμένος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοερωτοκράτωρ: ΑΠ/ΕΒ
ποθοερωτοπλεμένος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοερωτοστράτα: ΑΠ/ΕΒ
ποθοευασχόλητος: ΑΠ/ΕΒ
ποθόθεν: ΕΖ/ΕΒ
ποθοθλιμμένος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοκατακαμένος: ΑΠ/ΕΒ
ποθοκαταλόγι: ΑΠ/ΕΒ
ποθοκατούνα: ΑΠ/ΕΒ
ποθοκέρασμα: ΑΠ/ΕΒ
ποθοκρατόρισσα: ΑΠ/ΕΒ
ποθοκρατώ: ΑΠ/ΕΒ
ποθοκράτωρ: ΑΠ/ΕΒ
ποθομανία: ΒΜ/ΕΒ
ποθομέριμνα: ΒΜ/ΕΒ
ποθομήνυμα: ΒΜ/ΕΒ
ποθομολογούμαι: ΒΜ/ΕΒ
ποθοξενοδόχισσα: ΒΜ/ΕΒ
ποθοοργιστικός: ΒΜ/ΕΒ
ποθοορκωμοσία: ΒΜ/ΜΚ
ποθοπαινεμένος: ΒΜ/ΜΚ
ποθοπαρήγορος: ΒΜ/ΜΚ
ποθοπειρασμένος: ΒΜ/ΜΚ
ποθοπερίβολον: ΒΜ/ΜΚ
ποθοπικρασμός: ΒΜ/ΜΚ
ποθοπλαντάζω: ΑΠ/ΜΚ
ποθοπονοβρασία: ΑΠ/ΜΚ
ποθοπονοβρυσία: ΑΠ/ΜΚ
ποθοπονώ: ΑΠ/ΜΚ
πόθος: ΜΚ/ΒΜ
ποθοστεναγμός: ΚΜ/ΕΒ
ποθότη: ΚΜ/ΕΒ
ποθοτρωμένος: ΚΜ/ΕΒ
ποθοτσιγαρισμένος: ΚΜ/ΕΒ
ποθοφαντάζομαι: ΚΜ/ΕΒ
ποθοφλόγιστος: ΚΜ/ΕΒ
ποθοχαιρετώ: ΚΜ/ΕΒ
ποθοχοροβατώ: ΚΜ/ΕΒ
ποθώ: ΚΜ/ΕΒ
ποίημα: ΒΜ/ΚΜ
ποιημάτι: ΒΜ/ΚΜ
ποίησις: ΒΜ/ΚΜ
ποιητής: ΒΜ/ΚΜ
ποιητικός: ΒΜ/ΚΜ
ποιητός: ΒΜ/ΚΜ
ποικιλάτος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλία: ΑΠ-ΚΜ/ΚΜ
ποικίλλω: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλοανθισμένος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλοβαφία: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλοεμορφοσύνθετος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλοεξανθισμένος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλολαξευμένος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλόμορφος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλομόρφως: ΑΠ/ΚΜ
?ποικιλόπλοκος: ΑΠ/ΚΜ
ποικίλος: ΑΠ-ΚΜ/ΚΜ
ποικιλότης: ΑΠ-ΚΜ/ΚΜ
ποικιλότροπος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλοτρόπως: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλόχροος: ΑΠ/ΚΜ
ποικιλώδης: ΑΠ/ΚΜ
ποικίλως: ΑΠ/ΚΜ
ποιμαινεύω: ΒΜ/ΧΠ
ποιμαίνω: ΒΜ/ΧΠ
ποίμανσις: ΒΜ/ΧΠ
ποιμαντικός: ΒΜ/ΧΠ
ποιμενάρχης: ΒΜ/ΧΠ
ποιμενικός: ΒΜ/ΧΠ
ποιμήν: ΒΜ/ΧΠ
ποίμνη: ΒΜ/ΧΠ
ποίμνιον: ΒΜ/ΧΠ
ποίνα: ΕΒ/ΜΚ
ποινάλιος: ΕΒ/ΜΚ
ποιναλισμός: ΕΒ/ΜΚ
ποινή: ΕΒ/ΜΚ
ποινηλατίζω: ΕΒ/ΜΚ
ποινηλατιστής: ΕΒ/ΜΚ
ποινηλατω: ΕΒ/ΜΚ
ποινολατίζω: ΕΒ/ΜΚ
ποίος: ΒΜ/ΜΚ
ποιότης -τητα: ΒΜ/ΜΚ
ποίσος: ΠΜ/ΜΚ
ποιώ: ΠΜ&ΧΠ/ΔΜ
ποίως: ΒΜ/ΠΜ
πόκος: ΕΒ/ΠΜ
πόλβερη: ΕΒ/ΠΜ
πολεμάρχης: ΕΖ/ΠΜ
πολέμαρχος: ΕΒ/ΠΜ
πολεμήτωρ: ΕΖ/ΠΜ
πολεμίζω: ΑΔ/ΕΒ
πολεμικά: ΕΖ/ΕΒ
πολεμικός: ΕΒ/ΜΚ
πολεμικοτυραννικός: ΕΖ/ΕΒ
πολέμιος: ΕΒ/ΜΚ
πολεμιστής: ΕΒ/ΜΚ
πολεμιστικός: ΕΖ/ΕΒ
πολεμίστρα: ΕΖ/ΕΒ
πολεμοκλον(ο)δράκος: ΑΔ/ΕΒ
πολεμόκλονος: ΑΔ/ΕΒ
πολεμομαχία: ΑΔ/ΕΒ
πόλεμος (Ι): ΑΔ/ΕΒ
πόλεμος (ΙΙ): ΑΔ/ΕΒ
πολεμώ -άω: ΑΔ/ΕΒ
πολιά: ΜΚ/ΠΜ
πόλιον: ΜΚ/ΠΜ
πολιορκία: ΜΚ/ΠΜ
πολιορκίζω: ΜΚ/ΠΜ
πολιορκώ: ΜΚ/ΠΜ
πολιός: ΜΚ/ΠΜ
πολιούχος: ΜΚ/ΠΜ
πόλις -η: ΜΚ/ΠΜ
πόλισμα: ΜΚ/ΠΜ
πολιταρχία: ΜΚ/ΠΜ
πολιτεία: ΧΠ/ΜΚ
πολίτευμα: ΧΠ/ΜΚ
πολιτευτής: ΧΠ/ΜΚ
πολιτεύω: ΧΠ/ΜΚ
πολίτης (Ι): ΧΠ/ΜΚ
Πολίτης (ΙΙ): ΧΠ/ΜΚ
πολιτικαδάκιν: ΧΠ/ΜΚ
πολιτικαρείον: ΧΠ/ΜΚ
πολιτικάτα: ΧΠ/ΜΚ
πολιτική: ΚΜ/ΔΜ
πολιτικοπούλα: ΚΜ/ΔΜ
πολίτικος: ΚΜ/ΔΜ
πολιτικός: ΚΜ/ΔΜ
πολιτικοσύνη: ΚΜ/ΔΜ
πολιτικώς: ΚΜ/ΔΜ
Πολίτισσα: ΚΜ/ΔΜ
πολιτογραφία: ΚΜ/ΔΜ
πόλιτσα: ΚΜ/ΔΜ
πολίχνιον: ΚΜ/ΔΜ
πολλά: ΚΜ/ΠΜ
πολλαβουρκωμένος: ΚΜ/ΔΜ
πολλαγαπημένος: ΚΜ/ΔΜ
πολλάκις: ΚΜ/ΔΜ
πολλαμαρτημένος: ΧΠ/ΔΜ
πολλάμορφα: ΧΠ/ΔΜ
πολλάμορφος: ΧΠ/ΔΜ
πολλαπλάσια: ΧΠ/ΔΜ
πολλαπλασιάζω: ΧΠ/ΔΜ
πολλαπλασιασμός: ΧΠ/ΔΜ
πολλαπλάσιος: ΧΠ/ΔΜ
πολλαφήγητος: ΔΜ/ΔΜ
πολλαχόθεν: ΧΠ/ΔΜ
πολλεξήγητος: ΧΠ/ΔΜ
πολ(λ)ημερινός: ΧΠ/ΔΜ
πολληώρα: ΧΠ/ΔΜ
πολλοθαύμαστος: ΧΠ/ΜΚ
πολλολογώ: ΔΜ/ΠΜ
πολλολούρι: ΧΠ/ΔΜ
πολλομιλώ: ΧΠ/ΔΜ
πολλοστημόριον: ΧΠ/ΔΜ
πολλοτεθλιμμένος: ΧΠ/ΔΜ
πολλότης -τητα: ΧΠ/ΔΜ
πολλοφουμισμένος: ΚΜ/ΔΜ
πόλος: ΧΠ/ΔΜ
πολπέτα: ΧΠ/ΔΜ
πολτρόνος: ΧΠ/ΔΜ
πολύ: ΒΜ/ΧΠ
πολυαγάπητος: ΒΜ/ΧΠ
πολυαγαπώ: ΒΜ/ ΧΠ&ΚΜ
πολύαθλος: ΒΜ/ΧΠ
πολυαίματος: ΒΜ/ΧΠ
πολυάκανθος: ΒΜ/ΧΠ
πολυάκριβος: ΒΜ/ΧΠ
πολυαλίμονο: ΒΜ/ΧΠ
πολυαμαρτημένος: ΧΠ/ΔΜ
πολυαμάρτητος: ΒΜ/ΧΠ
πολυαναρίθμητος: ΒΜ/ΧΠ
πολυανδρειωμένος: ΒΜ/ΧΠ
πολύανδρος: ΒΜ/ΧΠ
πολύανθος: ΒΜ/ΧΠ
πολυανθρωπία: ΒΜ/ΧΠ
πολυάνθρωπος: ΒΜ/ΧΠ
πολυαργώ: ΒΜ/ΧΠ

πολυαρρωστημένος: ΒΜ/ΧΠ
πολυάρρωστος: ΒΜ/ΧΠ
πολυαρχία: ΒΜ/ΠΜ
πολυαφήγητος: ΒΜ/ΔΜ
πολυαφηγούμαι: ΒΜ/ΠΜ
πολυαφρίζω: ΒΜ/ΠΜ
πολυβασανίζω: ΕΒ/ΠΜ
πολύβατος: ΕΒ/ΠΜ
πολυβιάζω: ΕΒ/ΠΜ
πολυβλάπτω: ΕΒ/ΠΜ
πολύβουλος: ΕΒ/ΠΜ
πολυβράζω: ΕΒ/ΠΜ
πολυβρέχω: ΕΒ/ΠΜ
πολύβροντος: ΕΒ/ΠΜ
πολύβρυτος: ΕΒ/ΠΜ
πολυγαμία: ΕΒ/ΠΜ
πολυγελία: ΕΒ/ΠΜ
πολύγελως: ΕΒ/ΠΜ
πολυγένης: ΕΒ/ΠΜ
πολυγλυκύς: ΕΒ/ΠΜ
πολύγνωμος: ΕΒ/ΠΜ
πολυγόγγυστος: ΕΒ/ΠΜ
πολύγονον: ΕΒ/ΠΜ
πολύγονος: ΕΒ/ΠΜ
πολύγραμμον: ΕΒ/ΠΜ
πολυγραφία: ΕΒ/ΠΜ
πολυγράφω: ΕΒ/ΠΜ
πολυγραφώ: ΕΒ/ΠΜ
πολυδαίδαλος: ΓΠ/ΜΚ
πολυδάκρυτος: ΓΠ/ΜΚ
πολυδάμαντος: ΓΠ/ΜΚ
πολυδάπανος: ΓΠ/ΜΚ
πολυδέσποτος: ΓΠ/ΜΚ
πολυδιήγητος: ΓΠ/ΜΚ
πολυδιψασμένος: ΜΚ/ΕΒ
πολυδόλων: ΜΚ/ΕΒ
πολυδοξασμένος: ΜΚ/ΕΒ
πολυδουλεία: ΜΚ/ΕΒ
πολύδρομος: ΜΚ/ΕΒ
πολυδύναμος: ΜΚ/ΕΒ
πολύδωρος: ΜΚ/ΕΒ
πολυειδής: ΜΚ/ΕΒ
πολυείσοδος: ΜΚ/ΕΒ
πολυέλαιος: ΜΚ/ΕΒ
πολυελεημονητής: ΜΚ/ΕΒ
πολυέλεος: ΜΚ/ΕΒ
πολυεξετάζω: ΜΚ/ΕΒ
πολυέξοδος: ΜΚ/ΕΒ
πολυετής: ΜΚ/ΕΒ
πολυετία: ΜΚ/ΕΒ
πολυεύγενος: ΜΚ/ΕΒ
πολυευσπλαγχνία: ΜΚ/ΕΒ
πολυεύσπλαγχνος: ΜΚ/ΕΒ
πολυευχαριστώ: ΜΚ/ΕΒ
πολυζηλεμένος: ΜΚ/ΕΒ
πολυζήλευτος: ΜΚ/ΕΒ
πολυζητημένος: ΜΚ/ΕΒ
πολυζώητος: ΜΚ/ΕΒ
πολυημερία: ΜΚ/ΕΒ
πολυημερίζω: ΜΚ/ΕΒ
πολυήμερος: ΜΚ/ΕΒ
πολυημερώ: ΜΚ/ΕΒ

πολυθαυμάζω: ΒΦ/ΜΚ
πολυθαύμαστος: ΒΦ/ΜΚ
πολυθεΐα: ΒΦ/ΜΚ
πολύθεος: ΒΦ/ΜΚ
πολυθεώρητος: ΒΦ/ΜΚ
πολύθλιβος: ΒΦ/ΜΚ
πολυθρήνητος: ΒΦ/ΜΚ
πολυθρηνισμένος: ΒΦ/ΜΚ
πολυθρύλητος: ΒΦ/ΜΚ
πολυθρυλισμένος: ΒΦ/ΜΚ
πολυκαθίζω: ΓΠ/ΜΚ
πολυκαιρία: ΓΠ/ΜΚ
πολυκαιρίζω: ΓΠ/ΜΚ
πολυκαιρινός: ΓΠ/ΜΚ
πολυκάμνω: ΓΠ/ΜΚ
πολυκάνδηλον: ΓΠ/ΜΚ
πολύκαρπος: ΔΜ/ΜΚ
πολύκλαυστος: ΔΜ/ΜΚ
πολύκλωνος: ΔΜ/ΜΚ
πολυκολασμένος: ΔΜ/ΜΚ
πολυκόμπιν: ΔΜ/ΜΚ
πολυκοπιάζω: ΔΜ/ΜΚ
πολύκοπος: ΔΜ/ΜΚ
πολυκουρασμένος: ΔΜ/ΜΚ
πολυκουρατορεύω: ΔΜ/ΜΚ
πολύκρηνος: ΔΜ/ΜΚ
πολυκτήματος: ΔΜ/ΜΚ
πολύκυκλος: ΔΜ/ΜΚ
πολύλαλος: ΔΜ/ΜΚ
πολυλαμπής: ΔΜ/ΜΚ
πολύλαμπρος: ΔΜ/ΜΚ
πολυλαρυγγίζω: ΔΜ/ΜΚ
πολυλέγομαι: ΔΜ/ΜΚ
πολυλεξία: ΔΜ/ΜΚ
πολυλογία: ΔΜ/ΜΚ
πολύλογος (Ι): ΔΜ/ΜΚ
πολύλογος (ΙΙ): ΔΜ/ΜΚ
πολυλογώ: ΔΜ/ΠΜ
πολυλυπημένος: ΓΠ/ΜΚ
πολύλυπος: ΓΠ/ΜΚ
πολυμαγειρεύω: ΓΠ/ΜΚ
πολυμάζωκτος: ΓΠ/ΜΚ
πολυμαθής: ΓΠ/ΜΚ
πολύμαθος: ΓΠ/ΜΚ
πολυμανισμένος: ΓΠ/ΜΚ
πολυμεθώ: ΓΠ/ΜΚ
πολυμέρεια: ΓΠ/ΜΚ
πολυμερής: ΓΠ/ΜΚ
πολυμέριμνος: ΕΒ/ΔΜ
πολυμερώς: ΕΒ/ ΔΜ
πολυμήχανος: ΕΒ/ΔΜ
πολυμιλώ: ΧΠ/ΔΜ
πολύμορφος: ΧΠ/ΔΜ
πολύμοχθος: ΕΒ/ΔΜ
πολυμπάλωτος: ΕΒ/ΔΜ
πολυμπιστεμένος: ΕΒ/ΔΜ
πολυμυρωδάτος: ΕΒ/ΔΜ
πολυνήστις: ΕΒ/ΔΜ
πολυνοσώδης: ΕΒ/ΔΜ
πολυξακουσμένος: ΕΒ/ΔΜ
πολυξευριά: ΕΒ/ΔΜ
πολύξευρος: ΕΒ/ΔΜ

πολύξυλος: ΕΒ/ΔΜ
πολύολβος: ΕΒ/ΠΜ
πολυομβρία: ΕΒ/ΠΜ
πολύομβρος: ΕΒ/ΠΜ
πολυόμματος: ΕΒ/ΠΜ
πολυόμορφος: ΧΠ/ΔΜ
πολυονειδισμένος: ΕΒ/ΠΜ
πολυόπλητος: ΕΒ/ΠΜ
πολυόργιος: ΕΒ/ΠΜ
πολυορεκτικός: ΕΒ/ΠΜ
πολυόρμητος: ΕΒ/ΠΜ
πολυόφθαλμος: ΕΒ/ΠΜ
πολυπαθαίνω: ΕΒ/ΠΜ
πολυπαθής: ΕΒ/ΠΜ
πολύπαθος: ΕΒ/ΠΜ
πολυπαθώ: ΕΒ/ΠΜ
πολύπαιδος: ΕΒ/ΠΜ
πολυπαινώ: ΕΒ/ΠΜ
πολύπαις: ΕΒ/ΠΜ
πολυπεινασμένος: ΕΒ/ΠΜ
πολυπειρία: ΕΒ/ΠΜ
πολύπειρος: ΕΒ/ΠΜ
πολυπερνώ: ΕΒ/ΠΜ
πολυπικραίνω: ΕΒ/ΠΜ
πολυπλανής: ΕΒ/ΠΜ
πολυπλασιάζω: ΧΠ/ΔΜ
πολυπλασιασμός: ΧΠ/ΔΜ
πολυπλασιαστέος: ΧΠ/ΔΜ
πολυπλάσιος: ΧΠ/ΔΜ
πολυπλασιώ: ΧΠ/ΔΜ
πολυπλασίως: ΧΠ/ΔΜ
πολυπλατύνω: ΓΠ/ΜΚ
πολυπληγωμένος: ΓΠ/ΜΚ
πολυπλήγωτος: ΓΠ/ΜΚ
πολύπλοκος: ΓΠ/ΜΚ
πολυπλουμισμένος: ΓΠ/ΜΚ
πολυπλούμιστος: ΓΠ/ΜΚ
πολύπλουτος: ΓΠ/ΜΚ
Πολύποδες: ΓΠ/ΜΚ
πολυποδία: ΓΠ/ΜΚ
πολυπόδιον (Ι): ΓΠ/ΜΚ
πολυπόδιον (ΙΙ): ΜΚ/ΜΚ
πολυπόθητος: ΒΜ/ΕΒ
πολύποθος: ΒΜ/ΕΒ
πολυποθώ: ΒΜ/ΕΒ
πολυποίκιλα: ΒΜ/ΕΒ
πολυποικιλία: ΒΜ/ΕΒ
πολυποίκιλος: ΒΜ/ΕΒ
πολυποικιλότης: ΒΜ/ΕΒ
πολύπονα: ΒΜ/ΕΒ
πολυπονεμένος: ΒΜ/ΔΜ
πολυπόνετος: ΒΜ/ΕΒ
πολύπονος: ΒΜ/ΕΒ
πολυποσία: ΒΜ/ΕΒ
πολυπράγμονος: ΒΜ/ΕΒ
πολυπραγμονώ: ΒΜ/ΕΒ
πολυπράγμων: ΒΜ/ΕΒ
πολυπρόσευχος: ΒΜ/ΕΒ
πολυπύρινος: ΒΜ/ΕΒ
πολυράβδης: ΒΜ/ΕΒ
πολύρρους: ΒΜ/ΕΒ
πολύρρυτος: ΒΜ/ΕΒ

πολύς: BM/KM
πολυσαρκία: MK/BM
πολυσήμαντος: MK/BM
πολυσιμώνω: MK/BM
πολυσκουριάζω: MK/BM
πολυσουσαμάτος: MK/BM
πολυσπαταλώ: MK/BM
πολυσπλαγχνοσύνη: MK/BM
πολύσπορος: MK/BM
πολυσταύρι(ον): MK/BM
πολυσταύριος: MK/BM
πολυστέκομαι: MK/BM
πολυστέναγμα: MK/BM
πολυστέναKτος: MK/BM
πολυσύγιστος: MK/BM
πολυσύλλαβος: MK/BM
πολυσύμφορος: MK/BM
πολυσυναγμένος: MK/BM
πολυσύνακτος: MK/BM
πολυσυχνάζω: MK/BM
πολυσφαγής: MK/BM
πολυσχιδής: MK/BM
πολυσωρεμένος: MK/BM
πολυσώρευτος: MK/BM
πολυταλάνιστος: MK/BM
πολυτάπητας: MK/BM
πολυτάραχος: MK/BM
πολυτεκνία: MK/BM
πολύτεκνος: MK/BM
πολυτέλεια: MK/BM
πολυτελής: MK/BM
πολυτεχνογάζωτος: MK/BM
πολύτητα: MK/BM
πολυτιμημένος: MK/BM
πολυτίμητος: MK/BM
πολυτίμιος: MK/BM
πολύτιμος: MK/BM
πολυτρέφομαι: BΦ/MK
πολυτρεχάτος: MK/BM
πολυτρίχιον: ΔM/MK
πολύτριχον: ΔM/MK
πολύτριχος: ΔM/MK
πολυτρομάσσω: MK/BM
πολύτροπος: MK/BM
πολύτροφος: BΦ/MK
πολυτρώγω: KM/MK
πολυύμνητος: KM/MK
πολυφαγία: KM/MK
πολυφάγος: KM/MK
πολύφεγγος: KM/MK
πολυφήμητος: KM/MK
πολυφημισμένος: KM/ΔM
πολυφθάνω: KM/MK
πολύφθονος: KM/MK
πολυφιλόχρεος: KM/MK
πολύφοβος: KM/MK
πολυφονεύς: KM/MK
πολυφουσκώνω: KM/MK
πολυφρόντιδος: KM/MK
πολυφτερίς: KM/MK
πολύφυλλος: KM/MK
πολυφωνία: KM/MK
πολύφωτος: KM/MK
πολυχαίρομαι: BΦ/MK
πολυχάριτος: BΦ/MK
πολυχειρία: BΦ/MK
πολυχείριο(ν): BΦ/MK
πολυχεύμων: BΦ/MK
πολυχορταίνω: BΦ/MK
πολύχους: BΦ/MK
πολυχρήματος: BΦ/MK
πολυχρονία: BΦ/MK
πολυχρονίζω: BΦ/MK
πολυχρόνιον: BΦ/MK
πολυχρόνιος: BΦ/MK
πολυχρονισμός: BΦ/MK
πολύχρονος: BΦ/MK
πολυχρονώ: BΦ/MK
πολύχρους: BM/KM
πολύχρυσος: BM/KM
πολυχρυσωμένος: BM/KM
πολύχρωμος: BM/KM
πολυχυμία: BM/KM
πολυψαλιδάτος: BM/KM
πολυψημένος: BM/KM
πολυψυχικάρης: BM/KM
πολυώραιος: BM/KM
πολωνικός: BM/KM
?πολωπός: BM/KM
πόμα: BM/KM
πόμπα: BM/KM
πομπεύω: BM/KM
πομπή: BM/KM
πομπιάζω: BM/KM
πομπισμένος: BM/KM
πομπσγάδαρος: BM/KM
πομφόλυξ: EB/KM
πομώ: AΔ/EB
πόνεμα: EB/KM
πονεμένα: EB/KM
πονέντε: EB/KM
πονεντίνα: EB/KM
πονεντίνικος: EB/KM
Πονεντίνος: EB/KM
πόνεση: EB/KM
πονετικός: EB/KM
πόνημα: EB/KM
πονηρά: EB/KM
πονηράδα: EB/KM
πονηρεύω -ομαι: EB/KM
πονηρία: EB/KM
πονηροπράτης: EB/KM
πονηρός: EB/XΠ
πονιανός: EB/KM
πονιζάμενος: EB/KM
πονοαμεριμνημένα: EB/KM
πονοαμεριμνημένος: EB/KM
πονοαμετρησία: EB/KM
πονοανακουφιστής: EB/KM
πονοανασασμός: EB/KM
πονοαντιπίττακον: EB/KM
πονοδάκρυ(ον): EB/KM
πονοθλίβω: EB/KM
πονοθλιψία: EB/KM
πονοθλίψις: EB/KM
πονοκαημός: EB/KM
πονοκαταλυσία: EB/KM
πονοκατούνα: ΓΠ/MK
πονοκράτωρ: ΓΠ/MK
πονόλαιμος: ΓΠ/MK
πονόματος: ΓΠ/MK
πονομεριμνημένος: ΓΠ/MK
πονομεριμνησία: ΓΠ/MK
πονοπαρήγορος: ΓΠ/MK
πονοπικραίνω: ΓΠ/MK
πονοπικρασμός: ΓΠ/MK
πονοπίττακον: ΓΠ/MK
πόνος: ΓΠ/MK
πονοστεναγμός: ΔM/EB
πονοστριγγίζω: ΔM/EB
πονόφλογος: ΔM/EB
πονοχάρτιν: ΔM/EB
πονοψυχώ: ΔM/EB
πόντε: ΔM/EB
ποντιάζω: ΔM/MK
ποντίζω: ΔM/MK
πόντικας: ΔM/EB
ποντίκιν: ΔM/EB
ποντικό: ΔM/EB
ποντικομούστακος: ΔM/EB
ποντικός (I): ΔM/EB
ποντικός (II): ΔM/EB
πόντιος: ΔM/EB
πόντισμαν: ΔM/EB
ποντισμός: ΔM/EB
ποντόπνιγμα: ΔM/EB
πόντος (I): ΔM/EB
πόντος (II): ΔM/EB
πόντος (III): ΔM/EB
πονώ: ΓΠ/MK
ποπολάνος: KM/XΠ
ποπολάρος: KM/XΠ
πόπολον: KM/XΠ
ποππύζω: KM/XΠ
πόππυσμα: KM/XΠ
πορδάκιν: BM/XΠ
πορδαλίστρια: BM/XΠ
πορδέα: BM/XΠ
πορδή: BM/XΠ
πόρδημα: BM/XΠ
πορδοκόπος: BM/XΠ
πορδοκοπώ: BM/XΠ
πορδόπουλον: BM/XΠ
πορδοτσιλώ: BM/XΠ
πορδού: BM/XΠ
πορεία: BM/EB
πορεμός: BM/EB
πορευτικός: BM/EB
πορεύω: BM/EB
πόρεψις -ψη: BM/EB
πορθίζω: BM/EB
πορθμός: BM/EB
πορθώ: BM/EB
ποριατικόν: BM/EB
ποριμότης -τητα: BM/EB
πορνέας: BM/EB

πορνεία: ΒΜ/ΕΒ
πορνείον: ΒΜ/ΕΒ
πόρνευμα: ΒΜ/ΕΒ
πορνεύω: ΒΜ/ΕΒ
πόρνη: ΒΜ/ΕΒ
πορνικός: ΒΜ/ΕΒ
πόρνισσα: ΒΜ/ΕΒ
πορνοβοσκός: ΒΜ/ΕΒ
πορνογενής: ΒΜ/ΕΒ
πορνοκαπηλείο(ν): ΒΜ/ΕΒ
πορνομοιχεία: ΒΜ/ΕΒ
πόρνος: ΒΜ/ΕΒ
πορνοστάσιον: ΒΜ/ΕΒ
πόρος (Ι): ΧΠ/ΜΚ
πόρος (ΙΙ): ΧΠ/ΜΚ
πόρπορα: ΓΠ/ΜΚ
πόρρω: ΧΠ/ΜΚ
πόρρωθεν: ΧΠ/ΜΚ
πόρτα: ΧΠ/ΠΜ
πορταγιάλλα: ΧΠ/ΜΚ
πορτάντος: ΧΠ/ΜΚ
πορτάριος: ΧΠ/ΠΜ
πορτάρισσα: ΧΠ/ΜΚ
πόρτεγο: ΧΠ/ΜΚ
πορτέλα: ΧΠ/ΜΚ
πορτέλο: ΧΠ/ΜΚ
πορτίτσα: ΧΠ/ΜΚ
πόρτο (Ι): ΧΠ/ΕΒ
πόρτο (ΙΙ): ΧΠ/ΕΒ
πορτολάνος: ΧΠ/ΕΒ
πορτοπαράθυρα: ΧΠ/ΕΒ
πορτοπούλα: ΧΠ/ΕΒ
πόρτος (Ι): ΧΠ/ΕΒ
πόρτος (ΙΙ): ΧΠ/ΕΒ
Πορτουγέζος: ΧΠ/ΕΒ
πορτοφυλάκισσα: ΧΠ/ΕΒ
πορτσιόν: ΓΠ/ΜΚ
πορφύρα: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρανθής: ΓΠ/ΜΚ
πορφυράνθητος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρέινος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρίζω: ΓΠ/ΜΚ
πορφύριος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρίτης: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρίτις: ΓΠ/ΜΚ
πορφυροβαφέω: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρόβαφος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρόβλαστος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρογέννητος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυροκυανίζων: ΓΠ/ΜΚ
πόρφυρον: ΓΠ/ΜΚ
πορφυροπράσινος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρός: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρόστρωτος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρόχειλος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυροχρυσιομάρμαρος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυροχρυσομάρμαρος: ΓΠ/ΜΚ
πορφυρώνω: ΓΠ/ΜΚ
πόσα: ΚΜ/ΠΜ
ποσά: ΚΜ/ΠΜ
?ποσαύτα: ΚΜ/ΠΜ
?ποσαύτος: ΚΜ/ΠΜ
ποσαχώς: ΚΜ/ΠΜ
ποσεντερίζω: ΚΜ/ΕΒ
ποσεντέρω: ΚΜ/ΕΒ
ποσεσαρισμένος: ΚΜ/ΕΒ
ποσέσιο: ΚΜ/ΕΒ
ποσέσο: ΚΜ/ΕΒ
πόσιμον: ΚΜ/ΕΒ
ποσιμοπότηρο: ΚΜ/ΕΒ
ποσίμπλε: ΚΜ/ΕΒ
ποσιμπλίτα: ΚΜ/ΕΒ
πόσις: ΚΜ/ΕΒ
ποσιτζιόν: ΚΜ/ΕΒ
πόσον: ΜΚ/ΠΜ
ποσόν: ΜΚ/ΠΜ
πόσος: ΜΚ/ΠΜ
ποσός (Ι): ΜΚ/ΠΜ
ποσός (ΙΙ): ΜΚ/ΠΜ
ποσότης -τητα: ΜΚ/ΒΦ
ποσόω: ΜΚ/ΒΦ
πόστα: ΜΚ/ΒΦ
ποστέλνικος: ΜΚ/ΒΦ
πόστερος: ΜΚ/ΒΦ
ποστίτσος: ΜΚ/ΒΦ
πόστο: ΜΚ/ΒΦ
ποσώς: ΚΜ/ΠΜ
ποταμηδόν: ΑΔ/ΜΚ
ποταμηδώς: ΑΔ/ΜΚ
ποταμία: ΑΔ/ΜΚ
ποταμιαίος: ΑΔ/ΜΚ
ποταμίδα: ΑΔ/ΜΚ
ποταμίζω: ΑΔ/ΜΚ
ποταμίνα: ΑΔ/ΜΚ
ποτάμιον: ΑΔ/ΜΚ
ποτάμιος: ΑΔ/ΜΚ
ποταμίσιος: ΑΔ/ΜΚ
ποταμογείτων: ΑΔ/ΜΚ
ποταμοειδώς: ΑΔ/ΜΚ
ποταμός: ΑΔ/ΜΚ
ποταμοφορίζω: ΑΔ/ΜΚ
ποταμοφορώ: ΑΔ/ΜΚ
ποταπά: ΜΚ/ΒΦ
ποταποίος: ΜΚ/ΒΦ
ποταπός (Ι): ΜΚ/ΒΦ
ποταπός (ΙΙ): ΜΚ/ΒΦ
ποταπώς: ΜΚ/ΒΦ
πότε: ΜΚ/ΒΦ
ποτέ: ΜΚ/ΒΦ
ποτεστάτης: ΔΜ/ΕΒ
?ποτζάμε: ΕΒ/ΚΜ
πότζος: ΕΒ/ΚΜ
ποτηριά: ΕΒ/ΚΜ
ποτήριον: ΕΒ/ΚΜ
ποτηροδίσκομα: ΕΒ/ΚΜ
ποτηροθήκη: ΕΒ/ΚΜ
ποτηροκάλυμμα: ΕΒ/ΚΜ
ποτηρόπουλον: ΕΒ/ΚΜ
ποτίζω: ΕΒ/ΚΜ
πότιμος: ΚΜ/ΕΒ
πότιο: ΕΒ/ΚΜ
πότισις: ΕΒ/ΚΜ
πότισμα: ΕΒ/ΚΜ
ποτιστηράκιν: ΕΒ/ΚΜ
ποτιστήριον: ΕΒ/ΚΜ
ποτιστικός: ΕΒ/ΚΜ
ποτίστρα: ΕΒ/ΚΜ
πότιστρον: ΕΒ/ΚΜ
ποτόν: ΠΜ/ΕΒ
πότος: ΠΜ/ΕΒ
πού: ΓΠ/ΜΚ
πουγγάκι: ΓΠ/ΜΚ
πουγγί(ον): ΓΠ/ΜΚ
πουγγόπουλον: ΓΠ/ΜΚ
πουγνάζω: ΑΔ/ΕΒ
πούγουνας: ΑΔ/ΕΒ
πούδρα: ΑΔ/ΕΒ
?πουκάνος: ΒΦ/ΕΒ
πουκλάμι: ΒΦ/ΕΒ
πουλάδα: ΑΔ/ΕΒ
πουλάκι: ΑΔ/ΒΜ
πουλακίδα: ΑΔ/ΕΒ
πουλαράκι: ΑΔ/ΕΒ
πουλάρης: ΑΔ/ΕΒ
πουλαρίνα: ΑΔ/ΕΒ
πούλαρος: ΑΔ/ΕΒ
πούλημα: ΚΜ/ΔΜ
πουλημός: ΚΜ/ΔΜ
πουλησία: ΚΜ/ΔΜ
πουληστής: ΚΜ/ΔΜ
πουλητής: ΚΜ/ΔΜ
πουλητιός: ΚΜ/ΔΜ
πουλητίτσης: ΚΜ/ΔΜ
πουλητσάκης: ΚΜ/ΔΜ
πουλί: ΑΔ/ΒΜ
Πούλια: ΑΔ/ΕΒ
πουλίτσιν: ΑΔ/ΒΜ
πουλολόγος: ΑΔ/ΒΜ
πουλολσγώ: ΑΔ/ΒΜ
πουλοπιάστης: ΑΔ/ΒΜ
πουλόπουλον: ΑΔ/ΒΜ
πούλος: ΑΔ/ΒΜ
πούμπλικα: ΒΜ/ΕΒ
πουμπλικάρω: ΒΜ/ΕΒ
πούμπλικος: ΒΜ/ΕΒ
πουνέντες: ΕΒ/ΔΜ
πούνια: ΒΜ/ΕΒ
?πουνιά: ΒΜ/ΕΒ
πουνιαλιά: ΒΜ/ΕΒ
πουνιάλο: ΒΜ/ΕΒ
πούντα: ΔΜ/ΕΒ
πουντέλι: ΔΜ/ΕΒ
πουντελιάζω: ΔΜ/ΕΒ
πούντος (Ι): ΔΜ/ΕΒ
?πουπάς: ΒΜ/ΕΒ
πούπης: ΒΜ/ΕΒ
πουπίζω: ΒΜ/ΕΒ
πουπουλοτράχηλος: ΒΜ/ΕΒ
πουργάρω: ΚΜ/ΕΒ
πουργατόριον: ΚΜ/ΕΒ
πουρέζι: ΑΚ-ΚΜ/ΕΒ
πούρι: ΜΚ/ΒΦ
Πουρίμ: ΜΚ/ΒΦ
πούρνα: ΜΚ/ΒΦ

πούρος: ΜΚ/ΒΦ
Πουρτουαλέζης: ΧΠ/ΕΒ
πους: ΔΜ/ΕΒ
πουτάνα: ΜΚ/ΒΦ
πουτανίτσα: ΜΚ/ΒΦ
πουττί: ΜΚ/ΒΦ
πούττος: ΜΚ/ΒΦ
πράγμα: ΒΜ/ΧΠ
πραγματάκι: ΒΜ/ΧΠ
πραγματεύομαι: ΒΜ/ΧΠ
πραγματευτάρικος: ΒΜ/ΧΠ
πραγματευτής: ΒΜ/ΧΠ
πραγματικός: ΒΜ/ΧΠ
πραγματικώς: ΒΜ/ΧΠ
πραγματοαλλάζω: ΒΜ/ΧΠ
πραίδα: ΒΦ/ΜΚ
πραιδεύω: ΒΦ/ΜΚ
πραιπόσιτος: ΓΠ/ΜΚ
πραίτωρ: ΓΠ/ΜΚ
πραιτωρικός: ΓΠ/ΜΚ
πραιτώριον: ΓΠ/ΜΚ
πραιτώριος: ΓΠ/ΜΚ
πρακτέος: ΕΒ/ΒΜ
πράκτης: ΕΒ/ΒΜ
πρακτικά: ΕΒ/ΒΜ
πρακτικόν: ΔΜ/ΒΜ
πρακτικός: ΔΜ/ΒΜ
πράκτωρ: ΕΒ/ΒΜ
πρανής: ΕΒ/ΒΜ
πρανόν: ΕΒ/ΒΜ
πραξαπόστολος: ΕΒ/ΒΜ
πράξις: ΕΒ/ΒΜ
πράος: ΜΚ/ΒΦ
πραοσύνη: ΜΚ/ΒΦ
πραότης -τητα: ΜΚ/ΒΦ
πράσα: ΠΜ/ΜΚ
πρασιά: ΜΚ/ΒΦ
πρασίζω: ΜΚ/ΒΦ
πρασινάδα: ΜΚ/ΒΦ
πρασινάδη: ΜΚ/ΒΦ
πρασινίζω: ΜΚ/ΒΦ
πρασινοανθισμένος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινοαραβίτικος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινοβούλλιν: ΜΚ/ΒΦ
πρασινοκόκκινος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινομαυρισμένος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινόμορφος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινοπορφυρόστρωτος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινορόδινος: ΜΚ/ΒΦ
πράσινος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινοσκουταράτος: ΜΚ/ΒΦ
πρασινοφόρισσα: ΜΚ/ΒΦ
πρασινόχρυσος: ΜΚ/ΒΦ
πράσιον: ΠΜ/ΜΚ
πρασομάρουλον: ΠΜ/ΜΚ
πράσον: ΠΜ/ΜΚ
πρασόριζον: ΠΜ/ΜΚ
Πράσος: ΠΜ/ΜΚ
πρασόσπορος: ΠΜ/ΜΚ
πρασόφυλλο(ν): ΠΜ/ΜΚ
πράτης: ΕΒ/ΜΚ
πράτικα: ΕΒ/ΜΚ
πρατικάρω (Ι): ΕΒ/ΜΚ
πρατικάρω (ΙΙ): ΕΒ/ΜΚ
πρατικία: ΕΒ/ΜΚ
πρατικιάζω: ΕΒ/ΜΚ
πρατικό: ΕΒ/ΜΚ
πράτικος: ΕΒ/ΜΚ
πράτρια: ΕΒ/ΜΚ
πράττω -σσω: ΕΒ/ΒΜ
πραϋνός: ΓΠ/ΜΚ
πραΰνω: ΓΠ/ΜΚ
πραΰς: ΜΚ/ΒΦ
πράως: ΓΠ/ΜΚ
πρεβεδούρα: ΔΜ/ΕΒ
πρεγιουντικάρω: ΑΖ/ΚΜ
πρεγιουντίτσιον: ΑΖ/ΚΜ
πρέζα: ΚΜ/ΕΒ
πρεζαντίζω: ΚΜ/ΕΒ
πρεζεντάδος: ΚΜ/ΕΒ
πρεζεντάρω: ΚΜ/ΕΒ
πρεζέντες: ΚΜ/ΕΒ
πρεζεντιάζω: ΚΜ/ΕΒ
πρεζίντιο: ΚΜ/ΕΒ
πρεζουλίνα: ΚΜ/ΕΒ
πρεζουνιέρης: ΚΜ/ΕΒ
πρεζούνος: ΚΜ/ΕΒ
πρεκάτσο: ΠΜ/ΜΚ
πρέκουλα: ΓΠ/ΜΚ
πρελατσιόν: ΓΠ/ΜΚ
πρεντικαντέρος: ΓΠ/ΜΚ
πρεπαράτος: ΓΠ/ΜΚ
πρεπειά: ΠΜ/ΔΜ
πρεπίζω: ΠΜ/ΔΜ
πρεπό: ΠΜ/ΚΜ
πρεπόζιτον: ΠΜ/ΕΒ
πρεπόντως: ΠΜ/ΔΜ
πρέπος: ΠΜ/ΔΜ
πρεποσύνη: ΠΜ/ΕΒ
πρεπούμενα: ΠΜ/ΔΜ
πρέπω: ΠΜ/ΚΜ
πρέσα: ΓΠ/ΜΚ
πρεσβεία: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβείον: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβεολόγος: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβευτής: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβεύω: ΜΚ/ΔΜ
πρέσβυς: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβυτέριον: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβυτέρισσα: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβύτερος: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβύτης: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβυτικός: ΜΚ/ΔΜ
πρεσβύτις: ΜΚ/ΔΜ
πρεσίζω: ΒΦ/ΜΚ
πρεσκρίτος: ΒΦ/ΜΚ.
πρεσκριτσιό(ν): ΒΦ/ΜΚ
Πρετεγιάννοι: ΒΦ/ΜΚ
πρετεντερίζω: ΒΦ/ΜΚ
πρετεντέρω: ΒΦ/ΜΚ
πρέτζιο: ΒΦ/ΜΚ
πρετσιόζος: ΒΦ/ΜΚ
πρεφερίρω: ΒΦ/ΜΚ
πρήσιμον: ΒΦ/ΜΚ
πρησκοκοίλης: ΒΦ/ΜΚ
πρησκόσκελος: ΒΦ/ΜΚ
πρήσκω: ΒΦ/ΜΚ
πρήσμα: ΒΦ/ΜΚ
πρησμονή: ΒΦ/ΜΚ
πρησμός: ΒΦ/ΜΚ
πρηστήρ: ΒΦ/ΜΚ
πρηστηροφόρος: ΒΦ/ΜΚ
πριακόνι: ΔΜ/ΚΜ
πριβάρω: ΔΜ/ΚΜ
πριβαταμέντε: ΔΜ/ΕΒ
πριβάτος:ΔΜ/ΚΜ
πριβελεγιάδος:ΒΦ/ΠΜ
πριβιλέγιον: ΒΦ/ΠΜ
πρίβος: ΔΜ/ΚΜ
πριγκιπάτο: ΒΦ/ΜΚ
πριγκιπάτος:ΒΦ/ΜΚ
πριγκιπέσσα: ΜΚ/ΜΚ
πριγκίπισσα: ΒΦ/ΜΚ
πρίγκιπος: ΒΦ/ΜΚ
πρίγκιψ: ΒΦ/ΜΚ
πριζιάζω: ΚΜ/ΕΒ
πρίκα (ΙΙ): ΔΜ/ΧΠ
πρίκοιλος: ΔΜ/ΧΠ
πρικομακαρούνα: ΔΜ/ΧΠ
πρικούσα: ΔΜ/ΧΠ
πρικύς: ΔΜ/ΧΠ
πριμαβέρα: ΚΜ/ΒΦ
πριμικήριος: ΚΜ/ΒΦ
πριν: ΜΚ/ΒΦ
πρινοκοκκάτος: ΔΜ/ΚΜ
πρινοκόκκιον: ΔΜ/ΚΜ
πρίνος: ΔΜ/ΚΜ
πρίντζαινα: ΒΦ/ΚΜ
πριντζάτον: ΒΦ/ΚΜ
πρίντζης: ΒΦ/ΚΜ
πριντζιπάτο: ΒΦ/ΚΜ
πριντσιπάλες: ΒΦ/ΚΜ
πριονίζω: ΠαΜ/ΒΦ
πριόνιον: ΠαΜ/ΒΦ
πριόνισμα: ΠαΜ/ΒΦ
πριονοκοπώ: ΠαΜ/ΒΦ
πριόρα: ΔΜ/ΧΠ
πριός: ΜΚ/ΒΦ
πριούρης: ΔΜ/ΧΠ
πρις: ΠαΜ/ΧΠ
Πρίσκοι: ΠαΜ/ΧΠ
πριστός: ΠαΜ/ΒΦ
πριτά: ΒΦ/ΠΜ
πρίτζινος: ΒΦ/ΚΜ
πρίτζος: ΒΦ/ΚΜ
πριτού: ΒΦ/ΠΜ
πρίχα: ΜΚ/ΒΦ
πριχού: ΜΚ/ΒΦ
πριψίδης: ΜΚ/ΒΦ
πρίω: ΜΚ/ΒΦ
προ: ΜΚ/ΒΦ
προαγιάζω: ΑΒ/ΒΜ
προάγω: ΑΒ/ΒΜ

προαγωγή: ΑΒ/ΒΜ
προαγωγός: ΑΒ/ΒΜ
προαίρεμα: ΠαΜ/ΒΜ
προαίρεσις: ΠαΜ/ΒΜ
προαιρέτης: ΑΒ/ΒΜ
προαιρώ: ΑΒ/ΒΜ
προαιώνιος: ΑΒ/ΒΜ
προάναρχος:ΑΒ/ΒΜ
προαντλώ: ΠαΜ/ΕΒ
προαποθνήσκω: ΑΒ/ΒΜ
προαποσώνω: ΠαΜ/ΕΒ
προαρπάζω: ΑΒ/ΒΜ
προαρχίζω: ΑΒ/ΒΜ
προάστιον: ΑΒ/ΒΜ
προαυθεντεύω: ΠαΜ/ΕΒ
προαύλιον: ΑΒ/ΒΜ
πρόαυλος: ΑΒ/ΒΜ
πρόβα (Ι): Πα/ΒΜ
πρόβα (ΙΙ): ΠαΜ/ΒΜ
προβαδίζω: ΠαΜ/ΕΒ
προβαθμίς -ίδα: ΠαΜ/ΕΒ
προβαίνω (Ι): ΚΜ/ΔΜ
προβάλλω: ΚΜ/ΔΜ
πρόβαλμα: ΑΒ/ΒΜ
προβάνω: ΚΜ/ΔΜ
προβάρω: ΑΒ/ΒΜ
προβάτα: ΠΜ/ΒΜ
προβατάκι: ΑΒ/ΒΜ
προβατάρης: ΑΒ/ΒΜ
προβάτειος: ΠΜ/ΒΜ
προβατικός: ΑΒ/ΒΜ
προβατίνα: ΠΜ/ΒΜ
προβάτιον: ΠΜ/ΒΜ
προβατόγιδα: ΑΒ/ΒΜ
προβατογούνα: ΑΒ/ΒΜ
προβατοκουτσουλέα: ΑΒ/ΒΜ
προβατομυξαρέα: ΑΒ/ΒΜ
πρόβατον: ΠΜ/ΒΜ
προβατόντυμα: ΑΒ/ΒΜ
προβατόσχημος: ΑΒ/ΒΜ
προβέα: ΑΒ/ΒΜ
προβεδέρω: ΔΜ/ΕΒ
προβεδούρος: ΔΜ/ΕΒ
προβεζονάδος: ΔΜ/ΕΒ
πρόβειος: ΑΒ/ΒΜ
προβέντα: ΔΜ/ΒΜ
προβέντζα: ΔΜ/ΒΜ
Προβεντσάλοι: ΔΜ/ΒΜ
προβεσύρης: ΔΜ/ΕΒ
προβέρμπιον: ΑΒ/ΒΜ
προβιάζω: ΑΒ/ΒΜ
προβιβάζω: ΑΒ/ΒΜ
προβίβασις: ΚΜ/ΧΠ